

Fibrary of the Theological Seminary,

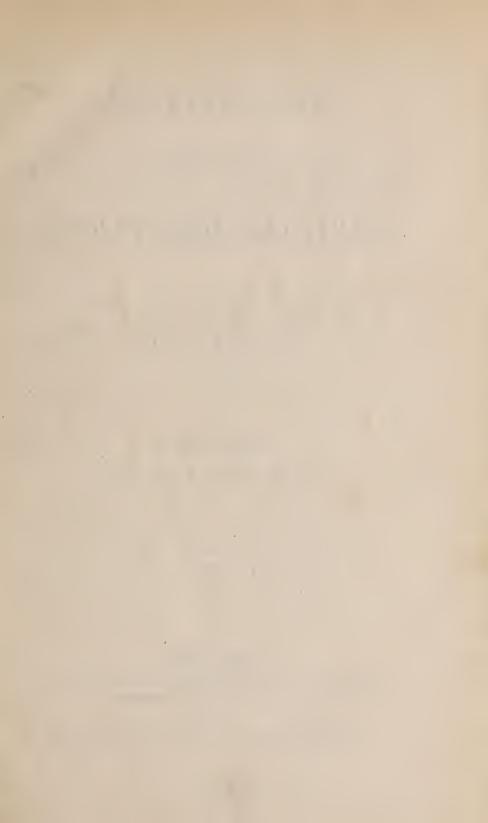
Division	,\		•••••
Section		• • • • •	

Shelf.....

Number.....

EINLEITUNG

IN DIE TRADITIONELLEN

SCHRIFTEN DER PARSEN

VON

FR. SPIEGEL.

ZWEITER THEIL:

DIE TRADITIONELLE LITERATUR.

WIEN, 1860.

AUF EMPFEHLUNG DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT
AUS DER K. K. HOF- UND STAATSDRUCKEREI.

LEIPZIG, VERLAG VON WILHELM ENGELMANN.

DIE TRADITIONELLE

LITERATUR DER PARSEN

IN IHREM ZUSAMMENHANGE

MIT DEN ANGRÄNZENDEN LITERATUREN

DARGESTELLT

VON

FR. SPIEGEL.

WIEN, 1860.

AUF EMPFEHLUNG DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT
AUS DER K. K. HOF- UND STAATSDRUCKEREI.

LEIPZIG, VERLAG VON WILHELM ENGELMANN.

Digitized by the Internet Archive in 2016

Vorrede.

Das hier erscheinende Werk hat sich die Aufgabe gestellt, die traditionelle Literatur der Parsen bei uns einzuführen und an den hauptsächlichsten Werken derselben zu zeigen, welche Stellung sie in der Culturgeschichte einzunehmen berechtigt ist. Eine vollständige Aufzählung und Beschreibung aller hieher gehörigen Werke wäre bei dem geringen Umfange der Literatur vielleicht möglich gewesen, in meiner Absicht konnte sie aber vom Anfange an nicht liegen, da ich bei meiner Arbeit von allen grösseren Bibliotheken entfernt und lediglich auf meine früher gemachten Sammlungen beschränkt war, die, wie ich schon in der Vorrede zum ersten Bande gesagt habe, gar nicht in der Absicht gemacht worden waren, um zu selbstständigen Arbeiten über das Huzvåresch verwendet zu werden, sondern die nur dazu dienen sollten, mir das Verständniss des Avesta-Textes zu erleichtern. Ich habe also gegeben, was mir bei meinen Hülfsmitteln möglich war und hoffe, dass auch in der vorliegenden Form das Buch einiges Licht über einen noch wenig durchforschten Theil der Literatur verbreiten wird. Besonders weitläufig habe ich die Übersetzungen der heiligen Schriften behandelt, theils weil sie mir der älteste und

wichtigste Theil zu sein schienen, dann weil mir, aus sehon früher dargelegten Gründen, ganz besonders daran lag ihren Werth und ihre Stellung näher zu beleuchten, doch habe ich auch die übrigen wichtigeren Werke der Literatur, soweit sie mir vorlagen, ausführlich besprochen. Soviel als möglich habe ich mich bestrebt, die Schriften selbst reden zu lassen und dem Leser Gelegenheit zu geben, sieh über die Beschaffenheit und den Werth dieser Literatur ein eigenes Urtheil bilden zu können. Daneben war es meine Absieht zu zeigen, dass wir in diesen Werken nicht etwa den Rest einer unbekannten untergegangenen Cultur vor uns haben, sondern dass sich vielmehr die literarischen Zustände ebenso einfach aus den damaligen Völkerverhältnissen erklären, wie die Huzvåresch-Sprache selbst. Die Wichtigkeit dieser Literatur scheint mir aber vornehmlich darin zu liegen, dass sie das Vermittlungsglied zwischen Indien und dem Westen bildet, dann dass sie uns einen Einblick gibt in das innere Leben und Treiben der Érânier zu einer Zeit. wo die übrigen Quellen von denselben fast gänzlich schweigen. Darnin hoffe ich. dass die hier behandelte Literatur, obwohl an und für sich nicht sehr erquicklich und keiner sehr frühen Zeit angehörig, doch immer einen nicht ganz unbedeutenden Platz in der Literaturgeschichte einnehmen werde.

Der hier erscheinende zweite Theil meines Werkes ist, wie schon die Vorrede zum ersten Bande sagt, der Ansarbeitung nach der erste und war darum schon im Jahre 1853 bis auf die Beilagen vollendet. In einem so jungen und noch so wenig durchforsehten Gebiete der Wissenschaft, wie das vorliegende ist, lernt man von Tag zu Tag Neues, darum ist es nicht zu verwundern, dass ich jetzt Manches anders fasse, als damals, wie die Zusätze und Verbesserungen am Ende des Buches

zeigen. Schon die wicderholte Durcharbeitung der Texte für das Glossar liess mich Manches richtiger erkennen, als früher geschehen war, dann hat mich aber die Erlernung der Guzerati-Sprache und die dadurch möglich gewordene Benützung der Schriften von neueren gelehrten Parsen nicht wenig gefördert. Vor allem muss ich hier die Übersctzung und Erklärung des Yaçna und Vendidâd von Frâmji Aspendiârji nennen, welche 1843 lithographirt zu Bombay erschienen ist. Ich habe aus diesem Werke die Überzeugung gewonnen, dass zwar die Kenntniss des Avesta-Textes bei den neueren Parsen gänzlich verschwunden und die Kenntniss der Tradition in steter Abnahme begriffen ist, dass aber von der letzteren immer noch so viel übrig sei, dass wir Europäer nicht verschmähen dürfen, auch von den heutigen Parsen noch zu lernen. Meine frühere Behauptung, dass wir in Anquetil's Übersetzung nichts weniger als den Ausdruck der heutigen Parson-Tradition sehen dürfen, findet durch dieses Werk, so wie durch andere Werke jetzt lebender Parsen ihre vollkommene Bestätigung. Namentlich über den Vendidad verdanke ich dem Werke Framji Aspendiarjis schätzbare Belehrung, viele Mühe und manchen Irrweg hätte ich mir ersparen können, wenn mir dasselbe früher bekannt geworden wäre. Freilich leistet das Buch auch wieder nicht so viel, als für uns wünschenswerth wäre. Aspendiarji stützt sich zwar auf die Huzvaresch-Übersetzung und benützt auch die Huzvaresch-Glossen für seine erklärenden Bemerkungen, aber er gibt den Sinn der Glossen nur gar sehr im Auszuge wicder, darum muss man denn oft gerade an den schwierigsten Stellen seiner Hülfe entbehren. Aber auch in dieser verkürzten Gestalt sind seinc Bemerkungen immer noch werthvoller, als die vollständige Übersetzung dieser Glossen von Anquetil.

von welcher sich der Leser nach den in diesem Buche mitgetheilten Proben selhst ein Urtheil bilden mag. Bei der Übersetzung der schwierigen Texte p. 161—172 hatte Herr Prof. Fleischer in Leipzig die Güte mich mit seinem Rathe zu unterstützen und dadurch die Richtigkeit der Übersetzung wesentlich zu fördern.

Die ziemlich umfangreichen Beilagen haben den doppelten Zweck: Belege zu den im Buche selbst ausgesprochenen Ansichten zu liefern und dem Sprachforscher Material zu bieten. welches zur Einübung der Huzvaresch-Sprache sich eignet. Diese Texte in einer Umschreibung zu geben, war schon aus dem Grunde nöthig, weil die darin vorkommenden Wörter in ein Glossar eingetragen werden sollten und es für Ungeübte nicht möglich gewesen wäre, dicselben in der vieldeutigen Huzvåresch-Schrift ohne grossen Zeitverlust dort wiederzufinden. Da mir seit dem Erscheinen des ersten Theiles vielfach der Wunsch ausgesprochen worden war, dass die im ersten Theile gegebenen Beispiele in einer deutlicheren Schrift zugänglich sein möchten, so habe ich mich entschlossen, sämmtliche im ersten und zweiten Theile vorkommenden Citate hier nochmals in Umschreibung zu geben, man wird diese Umschreibung neben der Grundschrift in ähnlicher Weise gebrauchen können, wie die in manchen Ausgaben indischer Dramen am Schlusse angefügte Sanskrit-Übersetzung der Prakritstellen. Von zusammenhängenden Texten habe ich zuerst mehrere Capitel des Bundehesh gegeben, als die leichtesten und zugänglichsten der mir bekannten Texte. daran reiht sich dann Capitel V und XIX des Vendidåd in der älteren Übersetzung, das erste dieser beiden Capitel habe ich hesonders der vielen Glossen wegen ausgewählt. Diese Glossen hilden nämlich ohne Frage den schwierigsten

Theil der Huzvaresch-Literatur und obwohl ich keineswegs an allen Stellen über die Erklärung ganz sicher bin und an einigen sogar meine Unfähigkeit, zu übersetzen offen bekennen musste, so habe ich doch kein Bedenken getragen meine Erklärung, soweit ich es vermochte, mitzutheilen, da es mir scheint, dass es vor der Hand mehr darauf ankommt, den allgemeinen Gedankengang und den Stil dieser Glossen kennen zu lernen, als über jede Einzelheit ins Reine zu kommen. Übrigens wird der Leser sich leicht überzeugen, dass das Verständniss dieser Dinge nicht zu den Unmöglichkeiten gehört und ich gebe die Hoffnung nicht auf, dass wir später, wenn mehr Kräfte sich diesen Studien zuwenden und die Hülfsmittel wachsen sollten, diesen Theil der Literatur ziemlich durchgängig verstehen lernen werden. - Die Übersetzung des Dectur Darab von Vd. cap. V, XIX, die ich der Vergleichung wegen angefügt habe, ist absichtlich in der Originalschrift mitgetheilt worden, ebenso der Patet Qod. Für die zuerst genannten Stücke leistet die Umschreibung der älteren Übersetzung die nöthige Hülfe, für das zuletzt genannte aber die in meiner Parsi-Grammatik mitgetheilte Parsi-Übersetzung. -- Zur Umschreibung habe ich absichtlich die hebräische Schrift gewählt, weil sie mir die Mittel gab, Vocale und Consonanten zu scheiden. Nur die letzteren gehören der Huzvåresch-Schrift an, die Vocalisation ist meine eigene Zugabe. Vielen Lesern wird es gewiss erwünscht sein, nicht bloss die Consonanten, sondern auch die Vocale geschrieben vor sich zu haben, mich selbst hat aber die Setzung der Vocale häufig in nicht geringe Verlegenheit gebracht, weil uns oft die nöthigen Anhaltspunkte fehlen, um die richtige Form zu bestimmen. In der Regel habe ich die Vocale des Pårsi zur Grundlage genommen, doch glaube ich aus Gründen,

welche hier zu erörtern zu weitläufig wäre, dass die Huzvåreselt-Sprache etwas härter lautete und ärmer an Vocalen war, dass also die Aussprache des Huzvaresch und Parsi nicht durchweg zusammentrifft. Die Vocalisation des Pârsi schwankt aber auch bedeutend, zudem sind uns nicht von allen Huzvaresch-Wörtern die Parsiformen erhalten, so dass oft auf das Neupersische zurückgegangen werden musste. Noch schwieriger als die Vocalisation der éranischen ist die Vocalisation der dem Aramäischen entnommenen Wörter, erstlich weil der Dialekt. dem sic entnommen sind, uns nicht genau bekannt ist; ferner, weil wir nicht wissen, welche Änderung an der Aussprache der Wörter vorgenommen wurde, als dieselbe in's Erânische übertragen waren. Aus diesen Übelständen wird man hoffentlich einige wie ich glaube nicht bedeutende Inconsequenzen entschuldigen, die sich in meiner Umschreibung finden, so schr ich auch bestrebt war dieselbe überall gleichförmig zu machen. Wenn ich später eine andere Form für richtiger erkannte, als die in der Umschreibung gegebene, so habe ich dies im Glossar bemerkt. In Fällen, wo sich nicht durch die Etymologie die riehtige Aussprache herstellen liess, habe ich die traditionelle forthestehen lassen.

So gerne ieh nun auch den Bedürfnissen der Anfänger im Huzvåresch in dem vorliegenden Buche zu Hülfe gekommen bin, so kann ich doch nicht umhin, hier wiederholt zu erklären, dass ich die Umschreibung des Huzvåresch in eine andere Schriftart nur als einen Nothbehelf betrachten kann, den man möglichst beschränken muss. Ich verkenne keineswegs die Vortheile, welche sieh für die Sprachvergleichung aus der Anwendung einer möglichst gleichartigen Schrift ergeben und glaube auch, dass man Recht daran thut, in

spraehvergleiehenden Werken ein allgemeines linguistisches Alphabet anzuwenden. Allein, so lange es neben der Sprachvergleichung noch eine Philologie gibt, so lange Handschriften. Textkritik und dergleiehen noch einigen Werth haben, so wird auch die einheimische Sehrift ihre Bedeutung behalten. Und gerade die Huzvareseh-Schrift, je versehlungener und zweifelhafter sie ist, desto uncntbehrlicher muss sie für den Philologen sein; denn ieh wenigstens kann nieht begreifen, wie man fehlerhafte Lesarten beurtheilen, falsehe Umschreibungen verbessern will, ohne die ursprüngliehen Sehriftzüge immer im Gedächtnisse zu haben, und es dürfte immerhin noch eine geraume Zeit vergehen, ehe wir die wichtigsten Denkmale des Huzvaresch so sehr im Einzelnen hergestellt besitzen, dass die Kritik nichts mehr daran zu thun fände. Darum müssen wir wünsehen, dass Jeder, der sieh ernstlieh mit dem Huzvåreseh besehäftigt, auch die Mühe nieht seheue, sieh die Kenntniss der Sehrift zu erwerben.

Nur wenig ist es, was ieh über die seehste Beilage, die Ergänzungen zum Sehähname, zu sagen habe. Ieh habe für dieselben nur eine einzige Handschrift benützen können, die nicht überall eorreet ist. So viel als möglich war, ist dem Texte naehgeholfen worden, doeh habe ieh nicht alle Versehen zu entfernen vermoeht, zweiße auch sehr, dass die Stücke vom Anfange an ganz eorreet gesehrieben waren, viele der Versehen sind gewiss dem Verfasser dieser Verse selbst zuzusehreiben und diesen zu eorrigiren hielt ich mieh nicht für verpflichtet. Es sind diese Stücke nur ihres Inhaltes wegen interessant, um der Sprache willen wird sie schwerlich Jemand studiren.

In das Glossar habe ieh alle Wörter aufgenommen, die in den umschriebenen Texten vorkommen, möglichste Vollständig-

keit habe ich erstrebt und hoffentlich mindestens annähernd erreicht. Bei der Reihenfolge habe ich nur die Consonanten berücksichtigt, auf die Vocale aber, als eine fremde Zuthat, keine Rücksicht genommen. Die Bedeutungen der Wörter habe ich vorzüglich mit Hülfe der Parallelstellen ermittelt, wobei mir die Übersetzungen Neriosengh's vom Yagna und Minokhired sehr nützliche Dienste leisteten. Die Texte selbst, das Parsi und Neupersische und die Etymologie waren also meine vornehmsten Hülfsmittel. Nur selten habe ich die Huzvaresch-Glossare benützt, vornehmlich habe ich dieselben bei seltneren Wörtern angeführt, wo meine Ansicht einer weiteren Stütze zu bedürfen schien. Ich will nicht leugnen, dass sich auch aus den Glossaren Manches lernen lasse und dass daselbst manches Sprachgut verzeichnet sei, das in unsern Texten nur selten, vielleicht auch gar nicht vorkommt; hierher gehört z. B. manches aramäische Wort, das ich nur in den Glossaren gefunden habe, allein diese alten Bestandtheile sind mit so vielem Zweideutigen und unzweifelhaft Jungem vermischt, dass man immer besser thut, sich an die übrigen Quellen zu halten wenn man kann. Von den Glossaren findet man hin und wieder angeführt: 1. B-Gl., ein der Ausgabe des Oorda-Avesta (Bombay 1858, 8.) auf 34 Seiten vorgedrucktes Glossar; 2. M. F., das Glossar des Molla Firuz auf der kopenhagener Universitätsbibliothek Nr. XXXIII; 3. C-Gl., ein Glossar derselben Bibliothek Nr. XXX. Dass ich, wo ich konnte, die Abstammung der einzelnen Wörter nachgewiesen habe, wird hoffentlich nicht als eine ungehörige Zugabe betrachtet werden.

Erlangen 1860.

Einleitung.

Die Untersuchungen über die Huzvaresch-Sprache haben uns zu dem Ergebnisse geführt, dass das Vaterland derselben die Provinz Sevåd sei. Paläographische Gründe haben es wahrscheinlich gemacht, dass die Huzvåresch-Schrift der zweiten Hälfte der Såsåniden-Herrschaft, frühestens dem fünften Jahrhundert unserer Zeitrechnung angehöre. Indem wir uns nun von der Sprache hinweg zur Betrachtung der in ihr geschriebenen Literatur wenden, wird es gut sein, diese Ergebnisse im Auge zu behalten. Nicht als ob wir glaubten, mit dem Nachweise des Zeitalters und des Vaterlandes der Sprache sei auch der Beweis für das Alter und das Vaterland der Literatur geliefert. Eine Sprache kann durch äussere Gründe noch lange nach ihrem Aussterben im Gebrauche bleiben, sie kann ihren Einfluss weit über ihre natürlichen Gränzen ausdehnen. Das Alter der Sprache ist mithin kein sicherer Beweis für das Alter der Literatur: immer aber hat es wenigstens eine gewisse Wahrscheinlichkeit, dass Literatur und Sprache Hand in Hand gehen. Wir werden daher am besten thun, gleich zum Eingange uns die politischen und religiösen Verhältnisse klar zu machen, welche gerade damals die Völker Érâns umgaben. Die Ähnlichkeit oder Unähnlichkeit der Huzvaresch-Werke mit den literarischen Erzeugnissen der angränzenden Völker wird uns, bei dem Mangel anderweitiger Zeugnisse, die Frage nach dem Alter der Literatur beantworten helfen.

Die Zeit, welche der Entstehung des Islâm vorhergeht, gehört nicht zu den bestbeglaubigten Perioden in der Geschichte des Orients. Die politische Geschichte müssen wir zum grössten Theile aus den Berichten auswärtiger, oft feindlicher Geschichtschreiber

1

oder aus weit späteren Aufzeichnungen entnehmen. Über den Culturzustand der orientalischen Völker während dieser Periode geben uns diese Berichte nur wenige zerstreute Andeutungen, die auch in Verbindung mit den Fragmenten der Litcratur, die noch vorhanden sind. nicht hinreichen, um uns ein vollständiges Bild des geistigen Lebens in iener Periode zu schaffen. Soviel wir aber beurtheilen können. herrschte damals eine grosse, wenn auch einseitige Regsamkeit. Es scheint nicht, als ob grosse Fortschritte auf dem Gebiete der Poesie und auf den mit ihr verwandten Gebieten gemacht worden wären: die schönen Wissenschaften als solche lagen ganz und gar ausserhalb des literarischen Strebens iener ernsten Zeit. äussere Form der Werke ist meist einfach und schmucklos, die Nüchternheit des Inhaltes entspricht vollkommen dem Äusseren. Aber unter dieser ungefälligen Form gewahren wir bald ein ernstes, festes Ringen nach besserer Einsicht, besonders in religiösen Dingen, ein unverkennbares Streben, sich das Gute fremder Völker anzueignen und mit den von den Vätern ererbten Ansichten in Einklang zu bringen. Namentlich auf dem Gebiete der Religion war dies der Fall, und diesem Streben verdanken wir die so verschieden gefärbten Versuche zur Stiftung neuer Religionen, welche gerade in jener Zeit so häufig hervortreten. Im Westen des érânischen Sprachgebictes war um jene Zeit das Christenthum bis nach Syrien vorgedrungen, während dasselbe zu gleicher Zeit auch in den gebildeten Kreisen der griechischen und römischen Welt immer tiefer eindrang und nach dem Geiste der damaligen Zeit wissenschaftliche Schriften hervorrief. Die Christen aller Länder fühlten sich aber als eine Kirche, und die hervorragendsten Werke der occidentalischen Schriftgelehrten wurden in Übersetzungen auch in Syrien eingebürgert, ja die Übersetzungskunst, von der schon die Peschito ein rühmliches Zeugniss ablegt, war und blieb eine Hauptbeschäftigung der syrischen Schriftsteller und wirkte sogar nachtheilig auf die Hervorbringung selbständiger Literaturerzeugnisse. Der Einfluss der syrischen christlichen Kirche erstreckte sich bald auch auf Armenien, also ein recht eigentlich érânisches Land, und wenn er bald bei dem Aufblühen der armenischen Literatur sich wieder minderte, so geschah dies doch nur, weil die Armenier vorzogen, sich die literarischen Erzeugnisse der occidentalischen Kirche aus der ursprünglicheren Quelle anzueignen. Neben der orthodoxen Kirche entwickelten sich aber jene

eigenthümlichen Versuche, welche Heidnisches und Christliches zu mischen und zu einem Ganzen zu verbinden strebten. Sie sind unter dem Namen der syrischen Guosis bekannt. Wie im Westen das Christenthum, so war im Osten eine andere Religion mit nicht minderen Ansprüchen hervorgetreten und, durch die politischen Verhältnisse gehoben, bis nach Érân selbst vorgedrungen. Balkh, die in der Geschichte der zarathustrischen Religion hochberühmte Stadt, die Stadt, welche nach Firdosi's Zeugnisse von den Érâniern ebenso hoch verehrt wurde wie Jerusalem von den Christen, war schon vor dem ersten Jahrhunderte unserer Zeitrechnung 1) ein Hauptsitz des Buddhismus geworden. Zahlreiche buddhistische Klöster umgaben die Stadt, und die Werke baktrischer Gelehrsamkeit wurden auch in Indien selbst geachtet. Eine grosse Zahl buddhistischer Geistlicher war stets bereit, als Missionäre weiter und weiter zu wandern und ihrer Religion neue Freunde zu erwerben.

Es war unmöglich, dass die érânischen Lande dem Andringen dieser Weltreligionen, die beide ihrem Principe nach immer weiter sich zu verbreiten suchten, beide eine gewaltige Culturentwickelung hinter sich hatten, ganz hätten widerstehen können. Materielle Verhältnisse, welche später erörtert werden sollen, erleichterten ihnen dazu das Vordringen. In Syrien finden wir Spuren von Kenntniss des Buddhismus; in dem Grade waren die Buddhisten dort angesehen, dass man Chaldäer und Samanäer als aus einer und derselben Wurzel entsprossen ansalı 2). In Érân selbst finden wir in den Häresien des Mâni und Mazdek Versuche, die denen der syrischen Gnostiker ganz analog sind und die man als eine Mischung aus christlichen, mendäischen und buddhistischen Bestandtheilen ebensowohl als aus persischen ansehen darf. In diesen Secten freilich wird dieses Streben, fremdes Gut sich anzueignen, am unverhohlensten hervortreten; es lässt sich dagegen erwarten, dass die orthodoxe érânische Religion hierin vorsichtiger verfuhr und nur ungern sich dem fremden Einflusse beugte. Wird es ihr aber möglich gewesen sein, diesem Einflusse der fremden Religionen, mit denen die Wissenschaft jener Zeit sich mehr und mehr vereinte, ganz zu widerstehen?

¹⁾ Cf. die Zeugnisse bei Lassen: Indische Alterthumskunde, II, p. 1073 ff.

²⁾ Cf. Hamza von Isfahan, p. 5, ed. Gottwaldt.

Um hierauf die Antwort zu geben, werden wir am besten die Werke selbst sprechen lassen. Unsere Voraussetzungen dürfen nach dem, was im Eingange gesagt worden ist, keinen Einfluss auf unsere Resultate haben. Wir werden daher den Inhalt der einzelnen Literaturwerke und ihre Form so darstellen, wie er in den Handschriften vorliegt. Erst wenn dies geschehen ist, dürfen wir betrachten, an welche Literaturwerke oder an welche Classen der Literatur die Erzeugnisse der Huzvâresch-Literatur sich anschliessen.

Erstes Capitel.

Die Übersetzungen.

§. 1.

Form und Anlage.

Ehe wir uns zu den Übersetzungen selbst wenden, wird es nöthig sein, auch über die Äusserlichkeiten der Handschriften und ihre Eintheilungen einige Worte zu sagen. Drei der heiligen Schriften: Yaçna, Vispered und Vendidad, sind es zunächst, welche uns in Übersetzungen geboten werden. Von den übrigen Theilen des Avesta, dem sogenannten Khorda-Avesta, sind zwar auch einzelne Stücke, vielleicht sogar alle, übersetzt worden; aber die Handschriften sind selten, und die Übersetzungen haben nie die Autorität erhalten, wie die der drei genannten Bücher. Diese drei Bücher erscheinen häufig in einen Band redigirt in den Vendidad-sades; dort erscheint blos der Text, und dann sind alle drei Werke zu liturgischen Zwecken vermischt. Daneben aber existirt auch jedes der genannten Bücher einzeln und mit einer Huzvaresch-Übersetzung Sämmtliche Handschriften mit Übersetzung, die ich geversehen. sehen, sind in Quart und enthalten den Text und die Übersetzung in kleine Abtheilungen zertheilt; in allen sind Text und Übersetzung in der Art gemischt, dass erst eine Abtheilung Text, dann eine Abtheilung Übersetzung, dann wieder eine Abtheilung Text u. s. f. folgt. Getrennt sind diese kleinen Abtheilungen des Textes von der folgenden Übersetzung, so wie auch umgekehrt die Übersetzung von dem nachfolgenden Texte durch einen kleinen Zwischenraum, der ursprünglich allein ausgereicht haben mag, die Abtheilung anzuzeigen, jetzt aber gewöhnlich durch das Interpunctionszeichen & oder % ausgefüllt wird (cf. Gramm. §. 11). In allen den drei genannten Büchern folgen dann von Zeit zu Zeit grössere Abtheilungen. Sie

werden in den älteren Handschriften getrennt durch grössere Zwischeuräume, die dem Raume nach mehrere Zeilen betragen, im Vendidåd und Vispered auch durch förmliche Überschriften, die in dem erstgenannten Buche in Huzvaresch, in dem letzteren aber in neupersischer Sprache abgefasst sind. Der Kopenhagener Codex des Yacna zeigt nur bei dem angehängten Cros-vast und Ctût-vast solche Überschriften in Huzvâresch; in dem eigentlichen Yacna stehen blos leere Zwischenräume. Dasselbe ist im Vendidad-sade mit den Capiteln des Yaçna und Vispered der Fall; die des Vendidad werden auch dort durch Capitel-Überschriften bezeichnet. Spätere Handschriften bezeichnen die Capitel - Abtheilung gewöhnlich durch @ oder dreimalige Setzung dieses Zeichens (das dreimal gesetzte & findet sich auch in älteren Handschriften), lassen aber häufig keine Zwischenräume und beginnen sogar das neue Capitel in derselben Zeile. -Hinsichtlich dieser Eintheilung in Capitel schwanken die Handschriften beim Vendidâd gar nicht; bei Yacna und Vispered kann man hie und da zweifelhaft sein, ob die Abtheilung irrig oder doch allgemein giltig sei; es wird künftighin eine genauere Kenntniss der Parsen-Liturgie, als bis jetzt in Europa zu erwerben möglich ist, leicht auch diese Zweifel beseitigen. Mit Rücksicht auf die kleineren Abtheilungen begegnet man auch nur sehr geringen Abweichungen, was auf eine grosse Festigkeit der Tradition in dieser Beziehung hinweist. Nur scheinbar abweichend sind die Abtheilungen des zu Bombay lithographirten Avesta (cf. Brockhaus' Vendidåd-såde, Vorrede, p. X, XI) und der Sanskrit-Übersetzung des Neriosengh. In den beiden genannten Büchern sind nämlich die ursprünglichen Abtheilungen unserer alten Handschriften der Bequemlichkeit wegen in noch kleinere zerlegt, in der Hauptsache aber ist die Tradition dieselbe. Nur an einzelnen Stellen weicht Neriosengh in Eintheilung und Auffassung wesentlicher ab (z. B. Yaç. XV, 1 ff.; XXIX, 3). Die gelegentlichen Abweichungen der Handschrift E des Vendidad (Cod. Havn. II) verdienen gar keine Erwähnung, da diese Handschrift sehr spät ist, wie man aus den Vorreden zu Westergaard's und meiner Ausgabe des Avesta sehen kann.

Im Allgemeinen enthält eine Abtheilung der Übersetzung genau so viel als die entsprechende Abtheilung des Textes, nur dass die Übersetzung hie und da noch durch ausführende Glossen vermehrt wird. Eine Ausnahme macht nur der zweite Theil des Yaçna, wo wir

hie und da finden, dass ein Theil der Ubersetzung zum vorhergehenden oder nachfolgenden Verse gezogen worden ist (z. B. Yaç. XXIX, 4 a, b). Dies erklärt sich meines Erachtens aus dem Bestreben, in jedem Satze einen Gedanken abzuschliessen; in Prosa machte man eben da nur eine Abtheilung, wo man sie für nöthig hielt; in den poetischen Stücken war der Text durch das Metrum gebunden, man suchte aber dann wenigstens für die Übersetzung das Ziel zu erreichen, das man sich gesteckt hatte. Den Wunsch, einen vollständigen Gedanken in jedem Satze abzuschliessen, glaube ich durchgängig zu erkennen, wenn auch für unser Gefühl dies nicht immer ganz klar ist und der europäische Forscher oft gut thut, mehrere solche Abtheilungen zu verbinden. Auch scheint es mir, als ob man immer, sobald es nur irgend thunlich war, einen solchen Ruhepunct gemacht habe, und ich erkläre mir dies daher, dass diese Übersetzungen für Schüler berechnet gewesen sind, deren Fassungskraft man nicht zu viel zumuthen wollte. So oft dagegen ein Text vorkommt, der schon häufiger vorkam, wird der Text in grössere Abtheilungen zusammengefasst, die Übersetzung aber mit einem einfachen run we "wie bereits gesagt wurde" abgefunden (cf. z. B. Vd. IV, 75, 81, 89); zuweilen stehen blos die Anfangs- und die Schlussworte des Textes, das Übrige wird ausgelassen. anderen Stellen, wo man unnöthiger Weise dieselbe Übersetzung hätte wiederholen müssen, wird der Text fast über Gebühr verkürzt (cf. z. B. Vd. VIII, 254 ff.; IX, 119, 120) und bildet dadurch einen Gegensatz zu den Vendidad-sades, welche denselben immer in möglichster Breite geben. Auch hieraus scheint mir zu folgen, dass der Zweck, den man bei den Handschriften mit Übersetzung hatte, die Anleitung zum Studium des Avesta war, nicht aber liturgische Zwecke, wie beim Vendidâd-sâde.

Für alle diese Abtheilungen haben nun bereits zur Zeit, als diese Übersetzungen verfasst wurden, eigene Namen existirt. Für Handschrift ist der allgemeine Name (vergl. die nachfolgenden Unterschriften der Handschriften), والمسور, والمسور, Band, Quartant; die Etymologie des Wortes werden wir unten zu erörtern Gelegenheit haben. Die Capitel heissen im Vendidad e Fargard, im Vispered, Çtût-yast, Çros-yast und den Yests überhaupt والمسرور والمسور والمسور والمسرور والمسرو

Abschnitt, und beide Wörter finden sich auch sonst in den Texten. Die Abschnitte des Yaçna werden gewöhnlich Hå genannt, abzuleiten von Huzvåresch १-५ (Visp. I, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in १९११-१९७१-१९७१-१९७१-१९५१ (Visp. I, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in १९११-१९५१-१९५१ (Visp. I, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in १९११-१९५१ (Visp. I, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in 1961-1961 (Visp. II, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in 1961-1961 (Visp. II, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in 1961-1961 (Visp. II, 10; Yaç. XXIX fin. u. oft), schon in 1961-1961 (Visp. II, 10; Yaç. IX, 3; XIX, 23, 27). Doch findet sich auch der achte Fargard (६१२-५८-५) richtig citirt in der Glosse zu Vd. V, 48.

Am Schlusse der Handschriften finden sich dann Unterschriften, die uns über die Zeit belehren, in welcher die Abschrift genommen wurde und den Namen des Schreibers angeben. In eine unserer ältesten Handschriften, den Cod. Havn. I, ist die Unterschrift desjenigen Codex herübergewandert, aus dem die genannte Abschrift geflossen ist. Diese Unterschrift wurde wegen ihrer Wichtigkeit für die Textgeschichte schon von Westergaard erwähnt (Zend-Avesta, I, praef., p. 3 ff.). Ich setze sie als eine Probe dieser Unterschriften hierher:

سراهما مهم ره على مده و المراهماء الماهم الماهم المراهم المراهم المراهم المراهم المراهم المراهم المراهم المراهم والمراهم المراهم والمراهم والمراهم

¹⁾ Cod. suppl. d'Anq., XII, p. 70: ست ممگوید هسه سام است. s.w. = Yaç., XLIV, 7.

²⁾ Der Güte des Dectûr Pestonji Behrâmji in Bombay verdanke ich eine persische Übersetzung, der ich rücksichtlich der Punctirung und Lesung

"Vollendet wurde in Zufriedenheit, Freude und Vergnügen dieses Buch im Monate Tîr im Jahre 554, am glücklichen Tage Çros, welches geschrieben hat Irtaskar ben Bahman ben Raujani ben Sâh-burjîn ben Sâhmard — dessen Seele selig sein möge — nach einer Handschrift, welche der selige Hérbad Homâçt ben Bihist-bahra Sâtân ben Hormazd in der Stadt Sîstân (oder Segestân) geschrieben hat auf den Befehl des ganz tugendhaften, einsichtigen, vortrefflichen Lehrers Çajib ben Çtâisna, dessen Seele selig sein möge. Von dem Herrn Mâh-dâd Adarvah wurde sie (die Handschrift) mit eigenem Gelde

der Eigennamen unbedingt gefolgt bin und die ich desswegen hieher setze: باتمام رسانید با درود و شادی و رامش – آنوشه روان باد اِرْتَشْکَر ابن مهمن ابن رُوْجَنی ابن شه برحین ابن شه مَرْد که ابن دفتررا نوشته بود بروز مبارك سروش و ماه تیر در سال ٥٥٤ (بزد جردی) از نقلی که انوشه روان هیرید هوماست این مهشت بهره شادان این هورمَزْد بفرمایش اوستاد کامل بلندنظر به نژاد سُمجبٌ ابن ستایشنه که روانش خوشنود باد بدست خود در شهر سستان نوشته بود و آنرا (یعنی آن نسخهٔ بالای را) یکی از مگرمان ماه داد این ادروه بزر خود خرىدارى نموده از مهره هيريد ماهار ابن ماه مهر هندوستاني ساكن شهر خوجه که مرکنارهٔ رود سند است و آن (رود) را در دنی (ای در كتب دىنى) شهر رود خوانند (هيريد ماهار در سستان رفته) تا شش سال نزدیك اوستادان سستان مانده از اشان حندین مسائل دینی آموخته باز در هندوستان آمد واین دفتر جَویت دیو داد ما معنی دربن حانب ازو ماند - اورا (این دفتر) بطریقه اشو داد حاصل شده بود - و دران روز آنجا (دو کس) ساه بد شه مرد اس ماهمار هیرند و شدهرد ماهمار این شهزاده این مهرگین بودند این دفتررا در ان اطراف حندفاش کرده درست نمود erkauft durch Mâhyâr Mâh-mihr, einem Hérbad aus Hindûstân, aus der Stadt Choja am Ufer des grossen Indus, der im Gesctze Spîr-ruț (guter Fluss) genannt wird. Er (Hérbad Mâhyâr) war sechs Jahre bei den Hérbads von Sîstân und lernte etwas vom Gesetze, kam dann nach Indien zurück; dann blieb dieser Band Jaţ-dév-dâd sammt Übersetzung in dieser Gegend und hat sich durch rechtmässige Schenkung vererbt. So viele (Handschriften) in dieser Gegend sind, haben Çpâhbed Sâhmard ben Mâhyâr Hérbad und Sâhmard Mâhyâr ben Sâhzâda ben Mihrgîn verbreitet und durchcorrigirt, welche damals lebten."

Die oben angeführte Unterschrift zeigt uns nun auch den Namen, den die Parsen für Übersetzung im Allgemeinen gebrauchen. Es ist dies das Wort 3, Zand, über das ich schon öfter zu sprechen Gelegenheit hatte, für das ich aber hier die wichtigsten Beweisstellen in Kürze zusammenfassen will. Ganz in derselben Bedeutung findet es sich nach Vd. X. 1: פאסו שיי שיו שיי וש ושפי של; die Übersetzung (des Paragraphen nämlich) lautet, wie sie an anderen Stellen geschrieben worden ist (z. B. Vd. II, 1). Visp. III, 1: rent of יש שינישו בפולקוץו der Zaota spricht: hâvanânem âctâya; die Bedeutung ist: Nimm die Würde eines Havanan an. Ich übergehe zahlreiche Stellen aus den späteren Schriften, welche dazu dienen können, diese Bedeutung zu erhärten. Der dem Zend in der älteren Literatur entsprechende Ausdruck ist الماهية عناها كالماهية الماهية الماه âzaiñti, Visp. XVI, 1 (= XIV, 1, Westerg.). Die Bedeutung, welche die neueren Parsen dem Worte و geben, ist معنى, Bedeutung, und diese entspricht vollkommen der Etymologie. Die Wurzel ist zan, wissen, die im Altbaktrischen häufig vorkommt (cf. Vd. Vl, 94;

VIII, 5, 28 u. s. f.). Im Altpersischen gehört hierher åzañdå, welches Wort jetzt Rawlinson und Oppert übereinstimmend mit "Wissen" übersetzen, so wie ossetisch zond, Kenntniss; auch das etymologisch gewiss hierher gehörige سرساس, secta erronea, werden wir unten damit zu vermitteln suchen. Bei der weiten Bedeutung des Wortes خج, significatio, lag es nahe, darunter nicht blos die Bedeutung der Textesworte, sondern auch die traditionelle Ausdeutung derselben darin zu sehen. So namentlich in späteren Büchern. Wenn es in einem Rivåiet heisst (Cod. XII suppl. d'Anq., p. 555): مرزند ونديداد گويد آن سه روز نخست گرانتر باشد, in der Übersetzung des Vendidåd heisst es (bezüglich der Menstruation), dass die drei ersten Tage die schwersten sind"— so findet sich dies allerdings dort gesagt, aber nicht im Texte, sondern in einer Glosse zum Texte. An einer andern Stelle (l. c. p. 117) kann sich daher ein Deçtûr entschuldigen, dass er nicht den ganzen Zend, Bedeutung, Ausdeutung, einer Textesstelle kenne:

Das Alter dicses Namens und mithin die Entwickelung der Tradition bei den Parsen lässt sich, wie ich glaube, mit grosser Wahrscheinlichkeit bis in das erste Jahrhundert unserer Zeitrechnung zurückführen. Plinius sagt nämlich in der bekannten Stelle, wo er von der Magie spricht (Hist. nat. XXX, 1, 2), Folgendes: Hermippus, qui de tota ea arte (sc. Magia) diligentissime scripsit, et vicies centum millia versnum a Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum ejus positis explanavit, praeceptorem, a quo institutum diceret, tradidit Azonacem. Azonaka ist nicht ein sonst vorkommender persischer Name, nach meiner Überzeugung überhaupt kein Eigenname, sondern ein Nomen appellativum. Es würde Azonaka im Altbaktrischen åzańnaka lauten und der Erklärer, Überlieferer bedeuten; das neupers. فرزانه, farzána, weise, ist nur durch die verschiedene Präposition davon verschieden. Demnach führt Hermippus seine Bücher durch die Tradition auf Zarathustra zurück.

Haben wir nun die äussere Form der Handschriften des Avesta mit Übersetzung kennen gelernt, so wird es uns nun auch nicht schwer werden, die Eigenschaften zu entdecken, die sie mit den Büchern der aramäischen Literatur gemein haben. Zuerst das Format. Besonders bei den syrischen Handschriften ist das Quartformat häufig. "Die alten Handschriften der syrischen Übersetzung des neuen Testaments — sagt Adler (biblisch-kritische Reise, p. 90) — von denen ich sehr viele, sowohl in Deutschland als in Italien, in Händen gehabt habe, sind in der äussern Form wenig von einander unterschieden. Sie sind meistentheils in gross Quart-Format, das man oft unrichtig Folio-Format genannt hat" u. s. w. Der Name (כוראסך), mit dem die Parsen ihre Handschriften in den Unterschriften bezeichnen, ist syrisch: בֹבֹּכָם, etwas Gebundenes, dann ein Quartband 1). Allgemein ist ferner die Abtheilung der heiligen Schriften in kleine Sätze. Bei den Juden ging sehon sehr frühe der rhythmischen Abtheilung der poetischen Bücher des alten Testaments eine logische Perioden-Abtheilung in den prosaischen zur Seite 2), die ursprünglich blos durch leere Räume angedeutet wurde, bald aber, noch vor dem Entstehen des Punctations-Systems, eigene Zeichen erhielt 3). In den mit Targumen versehenen Handschriften des alten Testaments wechselt Text und Übersetzung ganz ebenso, wie in den parsischen Handschriften des Avesta 4). Auch die syrischen Bibeln zeigen schon in den alten Handschriften Sectionen und Versabtheilungen 5); die älteste Handschrift der philoxenianischen Übersetzung hat auch schon Capitel. Die Handschriften der Mendäer sind gleichfalls in solche Abtheilungen getheilt (cf. Hoffmann, Gramm. syr., p. 121).

Nicht allein die Zeichen selbst, sondern auch die Namen derselben stimmen bei den Persern und Aramäern insofern überein, als beide auf den Begriff des Schneidens zurückführen. Die Etymologie der Worte Fargard und Karda ist oben schon besprochen worden. Daran schliessen sich die hebräischen שמוקים und במוקים und במוקים an, die als altherkömmliche Sinnesabtheilungen schon im Talmud erwähnt

¹⁾ Cf. Wiehelhaus, de N. T. versione syriaea antiqua, p. 198.

²) Hupfeld, hebräische Grammatik, p. 104. Vergl. auch Hirschfeld, die hagadische Exegese, p. 311 ff.

³) Hupfeld l. c. p. 108, 113.

⁴⁾ Man vergleiche die von Adler (biblisch-kritische Reise, p. 4, 6) besehriebenen aramäischen Handschriften.

⁵⁾ Cf. Wichelhaus 1. c. p. 157.

werden 1). Der syrische Name für die Versabtheilungen, κελε, scheint sogar den Persern entlehnt zu sein und auf ein altpers. pati-gâma, Befehl, zurückzuführen 2). Man braueht blos einen Bliek auf die Bezeichnung ähnlicher Abtheilungen bei anderen Völkern zu werfen, um sieh zu überzeugen, dass der Begriff des Sehneidens dafür nicht so nahe liegt, als es uns vielleicht scheinen möchte. Die indischen Ausdrücke mandala, varga, adhyâya, çloka ete., die griechischen βίβλος, κεφάλαιον, στίχοι, die lateinischen liber, caput, versus, die arabischen äller, au u. s. w. führen auf andere Etymologien. Wenn daneben im Griechischen und Lateinischen allerdings auch solche Ausdrücke vorkommen (ef. sectio, κόμμα), so stehen diese Bezeichnungen vereinzelt, und es lässt sich keine solche Übereinstimmung herstellen, als dies zwischen den Persern auf der einen und den Aramäern auf der andern Seite der Fall ist 3).

Endlieh stimmen auch die Untersehriften der syrisehen und mendäisehen Handsehriften in den wesentliehsten Punkten mit den oben angeführten persisehen überein. Als den allgemeinen Grundeharakter dieser Untersehriften glauben wir aufstellen zu dürfen, dass der Name des Schreibers, so wie Jahr, Monat und Tag der Vollendung beigesetzt werde. Dass dies bei den persisehen Untersehriften der Fall ist, wird aus den oben mitgetheilten Proben klar geworden sein; Proben der syrisehen Untersehriften theile ieh nach Adler hier zwei in lateiniseher Übersetzung mit; eine ältere und kürzere lautet folgendermassen: "Absolutus est hie liber anno Graecorum MXLVII. (Chr. 736) mense Elul diebus pii et sancti Episcopi Mar Theodoti in Urima castro ad Euphratem." Etwas länger ist die zweite 4): "Explicit ope sancti illius numinis, quo motns et germina ratio-

¹⁾ Hupfeld l. c. p. 92, 104 ff.

²) Gildemeister in der Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, IV, p. 214.

³⁾ Ob sich auch zwischen dem syrischen (= \(\delta\hat{\lambda}\hat{\lambda}\ellipsi\), cf. Wichelh. l. c. p. 249) und dem persischen ω eine Vermittelung herstellen lassen wird, muss ich bis jetzt noch unentschieden lassen. Cf. auch Wichelhaus l. c. p. 73, n. 3.

⁴⁾ Adler, de N. T. verss., p.11, 24, wo auch der Text dieser Unterschriften mitgetheilt ist.

nalium omnium tam spiritualium quam corporalium continentur, liber sancti N. T. Laus ei qui virtutem dedit, etiam, Amen, Anno benedicto graecorum 1821 die 6 Adar (6. März 1510) feria guarta. quae est dimidium jejunii magni, in benedicta et celebri civitate Schigala quae et Crongalor appellatur, in Malabaria Indiarum regione, in S. Ecclesia, quae nomini S. Thomae Apostoli dicata est, cuius oratio coetum fidelium et me quoque adjuvet, etiam, Amen. Benedictus Deus in seculum et laudabile nomen eins in generationem generationum. Exaravit hunc sacrum librum peccator peregrinus et delinguens, Jacobus nomine, Indiarum eniscopus" etc. Hierzu füge ich noch die Unterschrift des mendäischen Liber Adami, deren Text man bei Norberg nachlesen kann: "Ordinatus et absolutus fuit liber hic precationis, nomine Vitae Primae, item nomine Nuntii Vitae hujus Javar, fiduciagne in Rege summo lucis collocata, tertio die hebdomadis, et quidem decimo tertio mensis Piscium, anno 1042 in urbe, praecipue circumflua, atque subsellio thesaurarii Ganam bar Mehatam bar Zakio, gubernante autem Mahamad bar Mebarak. Descriptus inquam ille a me dextrorsum, sinistrorsum (i. e. totus), exaratusque in urbe Basra, ob aquae copiam famosa, et in aede doctoris Saadan bar Bactiar, qui fratrem Bahlul habuit, et cui sua peccata Nuntius Vitae remisit, ea, quae gubernator Ali Pascha bar Afrasiab commisit, insi non remittens."

Wenn, wie ich glaube, diese Züge hinreichen, um die Ansicht zu begründen, dass hinsichtlich der Einrichtung der Handschriften eine Wechselwirkung zwischen der Huzvåresch-Literatur und der aramäischen bestehe, so wird man auch die Versabtheilungen der Avesta-Handschriften nicht als eine aufs Gerathewohl gemachte, zufällige anzusehen haben, sondern sie als einen ebenso wichtigen Bestandtheil der Parsen-Tradition ansehen müssen, als es die aramäische und masorethische Versabtheilung für die traditionelle Überlieferung der Bücher des alten und neuen Testaments ist. Dass man aber in der Synagoge besonders, und auch in der christlichen Kirche in den ersten Jahrhunderten unserer Zeitrechnung einen sehr grossen Werth auf die richtige Versabtheilung legte, ist bekannt genug. Sie wurde schon in frühen Zeiten bis auf Moses zurückgeführt. So heisst es Megilla c. 3, fol. 22: אַ פַּמָבְינְן לֵיה בְּלַבְּ בַּמְבַּיִבְּ מַבְּינָן בְּיִבְּ בַּמְבַּיִבְּ מַבְּיִבְּ בַּיִבְּיַבְ בַּמְבַּיִבְּ d. h. quemcunque versum non distinxit Moses, nos

etiam non distiquimus eum. Warum in den mit Targumen versehenen Handschriften nach jedem Verse sogleich die aramäische Übersetzung folgt, geht aus Megilla c. 3 gleichfalls hervor: הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה, qui legit in lege (in synagoga publice) non leget minus quam tres versus non leget interpreti Chaldaeo magis quam versum unum et in Propheta tres. Diese Sitte des Interpretirens des heiligen Textes in verständlicher Sprache für die der Grundsprache nicht Kundigen war auch in Mesopotamien verbreitet und ist dort von der Synagoge wahrscheinlich auch in die christliche Kirche gedrungen 1). Bei den syrischen Christen zeigt die genaue Angabe der einzelnen Verse am Ende der Handschriften ohnedies, welchen Werth man auf die Versabtheilungen legte. Wie es bei den Aramäern war, so wird es auch bei den Persern gewesen sein; ich habe es daher für nöthig gehalten, diese alte Versabtheilung in meiner Ausgabe nicht minder festzuhalten, als die (wahrscheinlich auch da jüngere) Capitelabtheilung, weil das Verständniss der Tradition ebensowohl ein Zweck meiner Ausgabe war, als das Verständniss des Textes. Bei dem jetzigen Zustande der altérânischen Studien lässt sich auch noch gar nicht mit Gewissheit sagen, wie vielen Nutzen man aus diesem Theile der Tradition zu ziehen vermag. Unsere Erfahrung zeigt uns schon jetzt, dass sie wirklich mit Nutzen gebraucht werden kann. So ist die metrische Abtheilung, welche Westergaard im zweiten Theile des Yaçna durchgeführt hat, die traditionelle Abtheilung des Cod. Havn. V (cf. Zendavesta, ed. Westergaard, pref. p. 26); nur an wenigen in den Noten bezeichneten Stellen bedurfte es einer Abweichung von derselben. Dagegen hat Burnouf, dem der erwähnte Codex nicht zu Gebote stand und dessen Kenntniss der traditionellen Eintheilung sich auf Neriosengh beschränkte (dessen Eintheilung aus dem oben p. 6 angegebenen Grunde öfter von der Versabtheilung abweicht), diese "Jusqu'ici — sagt er 2) — je Verse nicht herzustellen vermocht. n'ai pu découvrir la moindre trace de mesure dans les morceaux que l'on peut regarder comme des Gâthâs." Einzelne Stellen, bei

¹⁾ Cf. Buxtorf, Tiberias Basil., 1620, p. 39, und Wichelhaus l.c. p. 71 ff.

²⁾ Burnouf, Etudes, I, p. 119.

denen die traditionelle Abtheilung auf den richtigen Sinn geführt hat, ist es überflüssig, namhaft zu machen (cf. z. B. Vd. V, 113 ff.). Die Behauptung Renan's (Histoire des langues semitiques, I, p. 21), dass die Verseintheilung gerade ein charakteristisches Zeichen semitischen Styls sei, könnte dabei recht gut bestehen. Es wäre dann eben daraus ersichtlich, welchen Einfluss semitische Denkweise und Literatur schon auf den Grundtext geübt haben müsse. Doch scheint mir die einfache Satzverbindung nicht sowohl ein charakteristisches Kennzeichen des Semitismus allein zu sein, vielmehr ein Zeichen einer noch jugendlichen Prosa überhaupt.

Es bleibt uns nur noch übrig, den letzten der oben angeführten Begriffe, Zend, näher zu besprechen. Wir haben dafür oben die Bedeutung "significatio" gefunden, haben aber auch gesehen, dass darunter auch die Ausdeutung des Textes verstanden wird. Dem érânischen Zand entspricht etymologisch das griechische γνῶσις, und auch dieses letztgenannte Wort hat die Bedeutung des religiösen Wissens, das auf allegorischer Schrifterklärung beruht. Die Willkürlichkeit dieser allegorischen Schrifterklärung brachte im Abendlande bald die Gnosis und die Gnostiker in einen üblen Geruch; im Morgenlande ging es ihnen nicht besser. Der Ausdruck Zindik, entspricht ganz dem griechischen γνωστικός; über die Entstehung desselben sagt Masudi in einer von Chwolsohn mitgetheilten 1) Stelle Folgendes: "Zur Zeit dieses Manes (Mâni) kam das Wort Zandaka auf, wovon Zindik abgeleitet ist. Zeradust nämlich, der Sohn Istîmân's (für Istîmân استمان ist wohl استمان = cpitama zu lesen) - gemäss dem, was wir in einem früheren Theile dieses Buchs von seiner Abstammung berichtet haben - brachte den Persern ihre unter dem Namen Avesta bekannte, in der altpersischen Sprache verfasste Offenbarungsschrift (Kitáb). Dann machte er die Auslegung dazu, das Zend, und zu dieser Auslegung wieder eine, von ihm Påzend genannte Erklärung, wie wir dies früher erzählt haben. Da nun aber das Zend eine (menschliche, theils willkürliche) Ausdeutung (ta'wîl) des früher (angeblich) vom Himmel Geoffenbarten war, so sagten die Perser, wenn Jemand ihnen in ihrer Religion etwas dem vom Himmel geoffenbarten Avesta

¹⁾ Zeitschrift der deutschen morgenländ. Gesellschaft, VI, p. 409.

Entgegengesetztes vorbrachte und sich, statt au das Avesta, an seine Ausdeutung, das Zend, hielt: Das ist ein Zendî, geben ihm also einen von jener Ausdeutung abgeleiteten Namen, womit sie sagen wollten, dass er den natürlichen Sinn der Offenbarungssätze gegen eine Ausdeutung aufgebe, welche zu jenem im Gegensatze stehe." In Übereinstimmung mit dieser Nachricht des Masudi wird im Minokhired auch (geradezu mit nästikya, Atheismus, wiedergegeben. Bei dem Armenier Eliseus (p. 104, 2, ed. Venet.) werden neben Juden und Christen die Zendiks gleichfalls als eine bestehende Religionssecte genannt, und Esnik versteht geradezu die Manichäer darunter 1). Daher ist auch der Ausdruck unum bei den Armeniern zu einem Ausdruck für Ketzerei geworden 2). — Es steht demnach auch durch diese erweiterte Betrachtung die Bedeutung "significatio" und in weiterem Sinne "allegorische Ausdeutung" für das Wort Zend gesichert da 3).

§. 2. Äussere Beglaubigung.

Nach dem bereits oben Gesagten sind es nur die Handschriften der drei Bücher Yaçna, Vispered und Vendidâd, mit denen wir uns zunächst zu beschäftigen haben. Leider ist aber, soweit unsere handschriftlichen Hülfsmittel bis jetzt reichen, die kritische Hülfe, welche Handschriften zur Herstellung eines kritischen und correcten Textes der Huzvâresch-Übersetzung leisten können, äusserst gering anzuschlagen. Am häufigsten sind die Handschriften des Vendidâd mit Übersetzung. Ich kann mich über diese Handschriften kurz fassen, da sowohl Westergaard als ich selbst in den Vorreden zu den Textausgaben ausführlich genug davon gesprochen haben. Was die oben p. 8 mitgetheilte Unterschrift besagt, bewahrheitet sich nur zu sehr durch die Vergleichung der Handschriften selbst: sie

¹⁾ Cf. J. Wilson, the Parsi religion, p. 543.

²⁾ Eliseus, p. 16, ult., ed. Ven.: Որայն զաղանդ բրիստոները բարձ'ի Որչոյ blos vernichte die Secte der Christen.

³⁾ Der Name *Påzend* (१७७) ist mir nur einmal in der Huzvåresch-Literatur und zwar im Bahman-yesht vorgekommen. Es scheint mir damit eine Unterabtheilung des Zend verstanden zu werden, nämlich die Glossen. Das Wort ist wahrscheinlich aus altbaktr. *paiti-zanti*, "Annahme" entstanden.

führen alle auf einen Text zurück. Die wichtigsten der erhaltenen Handschriften sind Cod. Havn. I (B in meiner Ausgabe) und Cod. Lond. V (A in meiner Ausgabe), die aber nur Theile des Buches enthalten (vergl. die Vorrede zu meiner Ausgabe des Avesta, I, 7). Ihr Text ist nur darum vollkommen wieder herzustellen, weil der Pariser Codex, Fonds d'Anq. nr. I (C meiner Ausgabe), eine genau nach B gemachte und nach A durchcorrigirte Abschrift ist. Während also der Text der genannten Handschrift C auch für die in A und B fehlenden Theile genau den Text von B wiedergiebt, liefern die dazu gehörigen Correcturen die Lesarten von A (cf. a. a. O. p. 11).

Dieses Verhältniss der drei Handschriften, welches für den Text bercits fest steht, erstreckt sich auf die Huzvåresch-Übersetzung. A und B liefern einen Text, der zwar auf eine und dieselbe Quelle zurückgehen kann, aber darum doch oft abweicht, wie dieses ja für das Huzvåresch gar nicht auffallen kann bei der Freiheit in der Wahl der Wörter, wovon wir schon oben Bd. I, p. 160, gesprochen haben. Auf Rechnung dieser Ungebundenheit, statt eines aramäischen Ausdruckes einen érânischen zu gebrauchen oder umgekehrt, müssen wir einen grossen Theil der Varianten setzen, jedoch nicht alle; manche sind auch anderer Natur. Für die fehlenden Theile der Handschriften A und B giebt uns nun wieder C den Text sowohl als die Lesarten, letztere jedoch, wie ich nach den uns erhaltenen Stücken vermuthe, bei Weitem nicht alle, sondern nur diejenigen, welche wirklich den Text ernsthafter berühren.

Verschiedene Lesarten sind sonst im Huzvâresch eine Seltenheit, wie wir uns noch überzeugen werden; ja die Varianten der Huzvâresch-Übersetzung des Vendidåd sind die einzigen nennenswerthen, die ich kenne.

Schlimmer aber noch als mit der Huzvâresch-Übersetzung des Vendidàd ist es mit der handschriftlichen Beglaubigung der beiden übrigen Bücher bestellt. Vom Yaçna existirt bekanntlich nur eine Handschrift (Cod. Havn. V) in Europa; auch in Asien ist nur noch ein zweites Exemplar bekannt; glücklicherweise ist der Huzvâresch-Text dieser Handschrift ziemlich correct. Vom Vispered besitzt zwar auch die Kopenhagener Bibliothek eine Handschrift mit Übersetzung, die ich aber nicht genauer kenne; ich habe für meine Ausgabe bloss die Handschrift Suppl. d'An q. nr. V benützen können, die wahrscheinlich eine Abschrift der Kopenhagener Handschrift ist (cf.

Westergaard I. c. p. 13). Diese Huzvaresch-Übersctzung scheint mir jung zu sein, wie ja überhaupt der ganze Vispered zu den jüngsten Büchern gehört. Die Vergleichung dieser Übersetzungen mit dem Texte liefert sehr bald das Resultat, dass sie zwar diesen sehr wörtlich übertragen, aber ihre Aufgabe nicht auf die Übersetzung beschränken. Überall finden wir der Übersetzung auch Glossen beigefügt, die theils zur Erklärung der Textesworte dienen sollen, theils neue Folgerungen aus dem Texte ziehen, so dass, wenn man Text und Übersetzung dem Umfange nach vergleicht, der Umfang der Übersetzung bedeutender ist. Am stärksten tritt diese Verschiedenheit des äussern Umfanges beim Vendidåd hervor. Ausser den, zwischen den einzelnen Paragraphen eingestreuten kleineren Glossen giebt er in dem gesetzgebenden Theile der Werkes, namentlich am Ende von ganzen Abschnitten, Untersuchungen von ziemlicher Ausdehnung. Im Yacna kommen Glossen von ähnlicher Ausdehnung nicht vor; auch die ausgedehntesten erstrecken sich nicht über einige wenige Zeilen hinaus. Noch kürzer ist der Vispered mit solchen Noten bedacht; sie beschränken sich auf die Erklärung des Nothwendigsten. Was in dieser Übersetzung unvermittelt neben einander besteht, werden wir nun zu sondern haben, wenn wir diese Werke näher betrachten wollen. Unsere erste Aufgabe ist, nachzusehen, wie die Verfasser dieser Parsen-Übersetzungen ihre Aufgabe als Übersetzer gelöst haben. Erst wenn wir den Werth ihrer Übersetzungsmethode kennen gelernt haben, wenn wir wissen, welchen Nutzen wir noch aus den Übersetzungen selbst ziehen können, wollen wir uns mit diesen Glossen beschäftigen, welche die eigentliche Exegese der Parsen darstellen.

§. 3. Die Methode der Huzvâresch-Übersetzung.

Wir dürfen unbedenklich, wenn wir von der Übersetzung der drei Werke Vendidâd, Yaçna und Vispered reden, von der Huzvâresch- Übersetzung als einem einzigen Werke reden. Alle drei Werke stimmen in der Übersetzung auf das Genaucste zusammen. Dies sieht man theils aus der Übersetzung der einzelnen Wörter; man vergleiche jedes beliebige in den drei Texten vorkommende Wort, und man wird fast immer finden, dass die Übersetzung überall die nämliche ist. Man sieht dies ferner aus der Vergleichung einzelner Parallel-

stellen, die sich in zweien dieser Bücher übereinstimmend finden. Die geringen Abweichungen, namentlich in den Glossen, können die Behauptung nicht erschüttern, dass die Übersetzung in allen wesentlichen Puncten gleich sei. Der Leser mag sich selbst überzeugen, wenn er Stellen vergleicht wie Vd. XI, 12 mit Yaç. XXXVI, 1; Vd. XI, 14 mit Yaç. XXXVIII, 7; Vd. XI, 16 mit Yaç. XXXVII, 1; Vd. XI, 18 mit Yaç. XXXV, 10, Vd. XIX, 47 und Yaç. I, 1, 2; Yaç. XXXV, 14 mit Vsp. IX, 5, und manche andere. Der einheitliche Plan der Übersetzung im Ganzen lässt sich also nicht bezweifeln. Nach welchem Plane man aber im Einzelnen übersetzt hat, mag das Folgende deutlich machen.

Es wird zuerst nöthig sein, sich zu vergegenwärtigen, welches denn die Aufgabe eigentlich war, welche sich die Huzvâresch-Übersetzer zu stellen hatten. Unter den Schwierigkeiten darf man wohl obenan stellen, dass aus einer flexionsreichen Sprache in eine flexionsarme übersetzt werden musste; es mochte sogar vorkommen, dass der alte Dialekt Formen gehabt hatte, für die nichts Ähnliches in der neueren Sprache existirte. Es galt also nun, entsprechende Formen oder Umschreibungen zu finden, welche bei den Lesern der Übersetzung dieselben Gedanken hervorriefen, wie sie die früheren Parsen beim Lesen des Originals gehabt hatten. Dieselben Schwierigkeiten wie bei dem Wiedergeben der Formen kehren wieder bei der Übersetzung der einzelnen Wörter. Auch hier mochte manches einzelne Wort verloren gegangen sein; man hatte kein genau entsprechendes in der neueren Sprache und musste sich helfen, wie man konnte. Eine besondere Aufmerksamkeit hätten ferner die Begriffe der mit Präpositionen zusammengesetzten Verba verdient, deren Sinn bekanntlich oft von denen der einfachen Verba abweicht. Wir werden indess später sehen, dass man darin sehr ungenügend sich beholfen hat.

Wenn man demnach zugeben muss, dass die Huzvåresch-Übersetzer Schwierigkeiten zu überwinden hatten, so darf man doch auch nicht übersehen, dass auf der anderen Seite ihnen bedeutende Vortheile ihren Beruf erleichtern mussten. Erstens war die neuere Sprache, in die übersetzt werden sollte — mochte sie auch flexionslos sein — doch immer eine érânische, so gut als die alte, und der Ähnlichkeiten zwischen alt- und neuérânischen Sprachen giebt es genug, mag sich auch die Form hie und da verändert haben — der Geist ist

geblieben. Dasselbe ist der Fall mit den Ideen. Mag auch die zarathustrische Religion in dem Zeitraume, der zwischen der Abfassung des Avesta - Textes und der Übersetzung in der Mitte liegt, sich modificirt haben: immerhin war doch die spätere Periode der Religion auf die alte gebaut, und die Mehrzahl der Begriffe musste auch in der neueren Zeit gleich sein. Darum kann man im Voraus annehmen, dass eine Übertragung der heiligen Schriften in das neue Idiom nicht zu den Unmöglichkeiten gehört. Die Einwände, die Bopp (vergl. Grammatik, Vorrede p. VIII, 2. Ausgabe) gegen die Genauigkeit der Huzvaresch-Übersetzung gemacht hat, sind theils durch die Huzvâresch-Grammatik schon erledigt oder werden durch die folgenden Bemerkungen erledigt werden. Man wird daraus ersehen, dass die Huzvaresch-Übersetzer allerdings eine genaue Kenntniss der Sprache hatten, aus der sie übersetzten, und wenn sie bisweilen nicht knechtisch übersetzten, so ist mit nichten daraus auf die Mangelhaftigkeit ihrer Kenntnisse zu schliessen, vielmehr diese Freiheit, die sie sich im Geiste des Idioms erlaubten, in das sie übersctzten, höchlich zu loben.

Bei Übertragung der Nomina stellte sich nun zuerst die Verschiedenheit der flectirenden und der flexionslosen Sprache heraus. Die letztere balf sich natürlich, wie sich flexionslose Sprachen eben helfen: sie suchte die Casus-Beziehungen durch Präpositionen auszudrücken. Dafür war schon in der Sprache überhaupt gesorgt, und die einzelnen Casus werden eben durch die Präpositionen bezeichnet, die schon oben (Th. I, §. 48 ff.) als deren Stellvertreter angegeben worden sind. Nominativ, Accusativ und Vocativ werden gewöhnlich gar nicht bezeichnet, letzterer höchstens wo es nöthig erscheint, durch vorgesetztes 🕿 (Bd. I, §. 168 fine) als directe Rede gieb du mir, o Hom, Reiner, Entferner des Todes, den besten Ort"; Vd. II, 1: שלשש שב שלשש ב ארשש ב פשווט ,es fragte Zartust den Ormazd: O Ormazd" etc. Der vorgesetzte Accusativ wird (vergl. Bd. I, §. 177), da er durch eine Endung nicht bezeichnet ist, durch nachgesctztes Pronomen näher bestimmt; z.B. Vd. VII, 106: du hou gou wi rep Swy our our pt, wo we nichts Entsprechendes im altbaktrischen Texte hat, weil dort der Accusativ gleich an อะคามอ .ริงุมอง .ขอมางมอง ausgedrückt ist. — Der Instrumentalis wird

Dies sind in der Regel die Präpositionen, die den verschiedenen Casus des Avesta-Textes entsprechen. Doch binden sich die Übersetzer nicht strenge an diese Regeln und drücken die Casus oft in einer Weise aus, die man zwar freier, nicht aber ungehörig finden kann. So drückt ne den Accusativ aus: Yc. X, 4: neu fiede and = . פּנְישי שיי פּייפּי שיי פּייפּי שיי פּייפּי "um die erste Morgenzeit"; den Locativ: Yç. XI, "ich bin unter denen, die wohl denken" - alles Anwendungen der Präposition no, die sich mit den Bd. I, §. 155 entwickelten Bedeutungen sehr wohl vereinen lassen. Ebenso verhält es sich mit der beiden letzten Stellen ist etwas frei, entspricht aber dem Sinne nach vollkommen. - Die Präposition & entspricht häufig dem Genitiv, z. B. Vd. V, 85: ولم المان ال . עטעייל. ג'וטיישש — und mehrere ähnliche Fälle 1).

¹) Einer weiteren Besprechung bedürfen natürlich nicht die Fälle, wo ein Verbum im Huzvâresch einen andern Casus regiert als im Altbaktrischen,

Zwischen den Casus der verschiedenen Numeri ist natürlich kein Unterschied; sie werden durch dieselben Präpositionen ausgedrückt wie die des Singulars. Dass bei Collectiven Singular und Plural willkürlich wechseln, wissen wir bereits aus der Grammatik. Dagegen wird der Dual sehr regelmässig durch (zwei) ausgedrückt. Man vergleiche z. B. Yç. IX, 87, 90, 91 u. a. m. Das Genus kann natürlich durch äussere Zeichen am Worte nicht ausgedrückt werden.

Über die Adjective ist wenig zu bemerken. Nur darauf müssen wir wiederholt aufmerksam machen, was wir schon in der Grammatik öfters ausgesprochen haben, dass nämlich durch das Gesetz, die Wortstellung des Altbaktrischen möglichst beizubehalten, oft unérânische Constructionen der Adjective entstehen, da man nicht immer die dem Substantiv vorangehenden Adjective als mit demselben componirt fassen kann. Kaum eine Freiheit ist es zu nennen, wenn der Comparativ an der Stelle des altbaktrischen Superlativs steht (z. B. Yç. X, 13), da derselbe, wie oben Bd. I, §. 56 gezeigt worden ist, auch superlative Bedeutung hat.

Auch die Pronomina können wir sehr kurz abthun, da im ersten Bande alle die vorkommenden Pronominalformen aufgezählt worden sind. Es versteht sich ohnehin, dass den altbaktrischen Pronominen wieder Pronomina entsprechen. Doch wird die Gleichsetzung nicht etwa so weit getrieben, dass den pron. suff. wieder pron. suffixa entsprächen. Es entsprechen diesen im Gegentheil sehr häufig die gewöhnlichen Personalpronomina, die dann in den Casus gesetzt werden, den der Sinn der Stelle erfordert; z. B.) prog. Yç. X, 23; y f = v, Yç. X, 25; f y r = f, Yç. XII, 4; f = v, Yd. V, 80, 81, und viele andere Formen.

Dagegen erfordert der Ausdruck des Verbums wieder eine weitläufigere Besprechung. Auf den Ausdruck der dem altbaktrischen Verbum noch eigenthümlichen drei Genera muss das Huzvâresch von vorne herein verzichten; wo es nicht durch Umschreibung nachhelfen kann, muss es eben solche Verben wählen, deren Begriff schon an und für sich dem Sinne entspricht, den das Altbaktrische oft durch blosse hinzugetretene Modificationen der Wurzel giebt. Eher lässt sich ein

So wird אַ פּוּשִּישִּ mit & construirt, wie יעשעגני im Neupers.; פֿלּעניסְינישַ steht mit dem Dativ Yaç. XII, 1, in der Übersetzung dagegen mit dem Accusativ.

Gleichgewicht der Tempora und Personen in beiden Sprachen herstellen; doch wählen auch hier die Huzvâresch-Übersetzer oft lieber eine etwas freiere Übersetzung und verzichten darauf, ganz wörtlich wiederzugeben. Aber auch diese Freiheiten haben in nichts weniger als in Unkenntniss ihren Ursprung. Es ist zwar auch hier das Gewöhnliche, dass die einzelnen Personen sich entsprechen, und man findet daher નામ્પ = ગ્ફ્રાહ્મુગ, મુક્તમ = ગ્યમ, નાજ્યન = છાયા, નામ્પા = ער איינאעטן, איינאעטן בער אוינאעטן בער אוינאעטן וויאס, איינאעטן ער איינאעטן u. s. w. Häufig aber lässt man auch Wechsel eintreten und zwar des Plurals statt des Singulars und umgekehrt, z. B. Ye. X, 16: שיר של של של של של אינאר ביינאר ביינאר אוני אינאר ביינאר ב . באועטרע. ועש. נטענישעלישו. עשעלשעיש על נעניפוש אי ועאאפאיער ב אב ועאאפאיער Hier ist natürlich sowohl die dritte Person Sing. als Plur. unbestimmt da hier איטי als Collectivum in den Singular gesetzt worden ist, so wird man es begreiflich finden, wenn auch das Verbum im Singular יששנאן על נולר עב של של לבים של שם ישים wiedergegeben: ישעלש בי לבונף ושים ישעל און hier ist natürlich & nicht als Vocativ, sondern als Nominativ zu fassen: "dort wo der Hom gewachsen sein wird". In dem Satze Vd.V, 122: ישראים. ישנים. (שלשטעים. ישל entspricht die dritte Person Plur. im Huzvaresch der ersten im Texte, denn die Übersetzung lautet: zusammentragen", nicht "die wir in die Wohnungen zusammentragen", wie der Text will. Vd. V, 47 steht: ... לשת לב שנ עשי שואר שוא אין ייטר אל אוטאו איי ורטאף, was man übersetzen muss: "Ein Jahr lang ist es gleich dem Morde eines reinen Mannes... und diese Strafe sollen sie ihm anzeigen" oder "will ich ihm anzeigen" (wenn man nämlich פטין punktirt, was mir aber des vorstehenden - wegen unwahrscheinlich ist), obwohl der Text אובף שטעשענייל hat, d. i. "du sollst anzeigen". Wie man aber aus allen diesen Beispielen sieht, wird der Sinn dadurch nicht wesentlich beeinträchtigt, die Worte nur etwas anders gewendet.

Ebenso wenig als bei den Personen bindet sich die Huzvåresch-Übersetzung rücksichtlich der Tempora und Modi an den altbaktrischen Text, und hierin muss ich sie entschieden loben; ich finde, dass sie bei diesen Änderungen dem Geiste des neuéranischen Idioms, in das sie übersetzt. entschieden Rechnung getragen hat. Man kann

nicht sagen, dass ein bestimmtes Tempus wieder einem bestimmten Tempus entspräche. Das Präsens wird zwar gewöhnlich wieder durch das Präsens ausgedrückt, doch findet sich für die erste Person auch der Imperativ, z. B. יישטשיייע = יישטשיייע "ich will auffordern" (Yç. VIII, אייטשטטן = אייטשטטן, ich will laufen lassen" (Yç. X, 54) u. s. f. Umgekehrt steht nun auch wieder das Präsens für den Imperativ, z. B. عوال على (Ye. X, 25), wie denn überhaupt Bd. I, §. 113 Anmerk., schon auf die nahe Berührung dieser beiden Tempora aufmerksam gemacht worden ist. Es steht also der wirkliche Imperativ, wie פּלאונישי ועוו = שאיליישייש (Yç. IX, 88, 89); dann das Präsens, z. B. אפשוושפיה = יפולפים u. s. w., endlich sehr häufig auch das Adjectivum verbale. Die vielfachsten Berührungspunkte mit dem Imperativ hat auch der Potentialis; er wird theils durch den Conjunctiv, theils gleichfalls durch das Adjectivum verbale übersetzt, wie denn oben, Bd. I, §. 112, schon Beispiele aufgeführt worden sind, die man nur mit den entsprechenden Texten zu vergleichen braucht, um sich sofort von der Richtigkeit dieser Behauptung zu überzeugen. Auch das Jussiv (Bd. I, §. 98) steht öfter statt des Potentialis, und auch hier unterscheiden die Übersetzer genau. So steht z. B. Vd. V, 34 u. sonst: المحاور (= إلجائة المحاور ا weil man über die Antwort im Zweifel ist. In der Antwort Ormazd's dagegen in V, 36, steht: שני שני שעוני באול בארטיטינאַן = לעוניטינאָן אַ אוייטינאָן אַ בארטיטינאָן אַ בארטיטינאָן stimmter Befehl ist. Feiner als der Text unterscheidet die Übersctzung in Vd. V, 42, 44 ff.; im ersten Falle gicht sie tere etc. durch aprove etc., in dem letzten Satze aber durch afr wove etc., d. h. durch das Futurum exactum (Bd. I, §. 115, 116). — Ebenso wechseln die Tempora, mit denen der Aorist und das Imperfectum wiedergegeben werden, je nach dem Sinn der einzelnen Stellen. Als tempus historicum wird der Aorist durch Perfectum I. ausgedrückt: السكاع und שמששם = פטץ (Vd. I, 2; Yç. XI, 23), פוש שושל של שלים אונעל ש (Vd. XIX, 1); dagegen die nur einmalige Handlung durch das Perfeetum II.: . אין אונעלטא שאב ש שוליו. פייעלעא אין (Vd. XIX, 3), אין אינעלטא שאב ש שוליו. אַנ^{על} (Vd. XIX, 147) und an vielen anderen Stellen. Auch durch das Präsens wird der Aorist ausgedrückt, wenn etwas Gewisses dadurch bezeichnet wird, daher אניטיש = יאָר (Vd. V, 37, 83), בישיא = 100 (Vd. V, 86); auch durch das Adjectivum verbale, wenn es befehlend steht: שנישש (Yc. X, 3). Das Perfect wird meist durch Perfectum II. auszudrücken sein, cf. Yc. I, 4, wo aber eine

andere freiere Construction im Huzvâresch angewendet ist; ebenso Yç. I, 56 ff. Für das Particip steht theils wieder das Particip, z. B. איין ב פּיִניש (Vd. V, 116); theils wird es aufgelöst, z. B. איין ב פּיִניש שְּׁיִישׁ שְּׁיִישִּׁ ", wenn man ihn lobt" (Yç. X, 13). Für den Infinitiv שֵׁנְיִישׁיִישׁי finde ich Vd. V, 78 das Verbum finitum עַרָּישׁ שִּׁינִישִּׁי gesetzt.

Da die Übersetzung mehr bestrebt ist, die Totalität der Wörter wiederzugeben, als die einzelnen Theile derselben, so finden die einzelnen Suffixe sich nicht besonders ausgedrückt. Nur einzelne erscheinen in einer bestimmten Form; so wird z. B. für das altbaktr. Suffix দুশ্রু immer খ্রান্স (= प्रवृत्ति bei Neriosengh) gcsetzt; doch scheint dies eher seinen Grund darin zu haben, dass die Übersetzer fälschlich dieses Suffix für ein eigenes Wort hielten. Ähnliche Fälle finden sich häufiger im zweiten Theile des Yaçua; sie zeigen, dass auch den Parsen die Kunst des Etymologisirens nicht ganz unbekannt war. - Alle Freiheiten der parsischen Übersetzer, von welchen im Vorhergehenden öfter die Rede war, sind aber immer dadurch beschränkt, dass die Regel festgehalten wurde, Wort für Wort zu übersetzen und zwar so, dass man die Wortstellung des Originals beibehielt, wie auch kein einzelnes Wort überging. Es scheint, dass man glaubte, das göttliche Wort sei so wichtig, dass auch kein einzelnes Wort desselben in der Übersetzung verloren gehen dürfe, während es dagegen

erlaubt war, cinzelne Wörter, wo cs nöthig schien, durch beigesetzte andere oder durch ganze Glossen zu erklären. Daher mag es denn kommen, dass man, sehr zum Schaden der Übersetzung, bei Verbis, die mit Präpositionen zusammengesetzt sind, sowohl die Präposition als das Verbum eigens übersetzte, worauf wir schon im ersten Bande aufmerksam gemacht haben. Auch führte man, wahrscheinlich wo in der neueren Sprache der Begriff fehlte, altbaktrische Wörter theils in Umschreibung, theils in Avesta-Schrift in die Übersetzung als Termini technici ein. Dahin gehören z.B. אינינישי. ישיילוו שיילווש שיילווש שיילווש. ال سلام (Vd. VIII, 281), عد مد والدو (Vd. XIII, 50, 52) بالم المرادو المام المرادو المام المرادو المام المرادو פענישש (Vd. XIII, 3), פיינששש (Vd. XIII, 50) und viele andere mehr. Wenn wir demnach im Allgemeinen die Huzvaresch-Übersetzung nicht blos für eine treue, sondern sogar für eine knechtisch treue ansehen müssen, so soll darum nicht geleugnet werden, dass auch Abweichungen vom Texte vorkommen, die sich mit der Treue, die ein Übersetzer seinem Texte schuldig ist, durchaus nicht vereinigen lassen. Ehe wir aber über diese Fälle ein Urtheil aussprechen, müssen wir erst den Text noch genauer kennen, welcher den Übersetzern vorgelegen hat.

Alle diese Mittheilungen sollen nichts weiter sein als Umrisse, es wäre leicht, sie bedeutend zu erweitern; aber alle Einzelnheiten gehören nicht in diese Einleitung, die sich nur das Ziel gesetzt hat, im Allgemeinen auf die Wichtigkeit der traditionellen Hülfsmittel hinzuweisen, nicht aber sie auszubeuten. Die Anlage dieser Übersetzung im Allgemeinen wird, wie wir hoffen, aus dem Gesagten hervorgehen. Nachdem wir oben so wichtige Verwandtschaft in der Form zwischen den Huzvaresch-Übersetzungen und den aramäischen Bibelübersetzungen gefunden haben, so ist es unsere Pflicht, nachzusehen, ob sich dergleichen auch im Gehalte derselben selbst nachweisen lassen. Ein Blick auf die Untersuchungen, wie sie z. B. Wichelhaus über das Verhältniss der Peschito zum griechischen Texte angestellt hat, wird schon lehren können, wie auch in der Art des Übersetzens die Parallele zutrifft. Indess ist doch die Peschito, gegen die Huzvâresch-Übersetzungen gehalten, noch immer eine freic Übersetzung zu nennen. Dagegen stimmt-soweit ich dies aus dem mir allein vorliegenden Evangelium des Johannes beurtheilen kann - die charklensische Übersetung des neuen Testamentes am genauesten zu der Art und Weise der Huzvaresch-Übersetzer. Wie diese folgt sie dem

griechischen Texte Wort für Wort, und verschmäht es, auch die kleinsten Wörtchen, z. B. den Artikel, unübersetzt zu lassen. Nur in einer Beziehung hat die Huzvâresch-Übersetzung noch den Vorrang vor der charklensischen: bis zur Absurdität der Übersetzung der Verbalpräpositionen hat es weder diese noch meines Wissens irgend eine der anderen Übersetzungen gebracht. In der oben schon berührten Eigenthümlichkeit, Eigennamen und andere Begriffe, von denen man glaubte, dass sie beim Übersetzen verwischt werden könnten, unverändert in der Übersetzung stehen zu lassen, stimmen beide Übersetzer überein.

Die genaue Übereinstimmung der Huzvaresch-Übersetzung gerade mit der charklensischen scheint mir übrigens ein neues Gewicht zu unserer im ersten Theile schon aus sprachlichen Gründen gewonnenen Ansicht über das Alter der Huzvaresch-Sprache hinzuzufügen. Thomas von Heraclea lebte zu Anfang des sechsten Jahrhunderts gerade in der Zeit, auf die Huzvaresch-Sprache und Schrift auch hindeutet, Dass zwischen Thomas von Heraclea und den Huzvâresch-Übersetzern ein genauerer Zusammenhang stattfand, glaube ich übrigens nicht. Aber es lag eben damals im Geiste der Zeit, in der Ansicht von wissenschaftlichen Übersetzungen, dass man von Werken, auf die etwas ankam, namentlich von heiligen Schriften, kein Tüpfelchen vorloren gehen lassen dürfe. Früher war dies nicht so, die Peschito nimmt sich weit mehr Freiheit. Die Perser nun, die wie wir wissen - in ihrer Cultur ganz von den syrischen Gelehrten, deren Schüler sie waren, abhingen 1), nehmen an dieser Entwickelung Theil und werden nach dieser Überzeugung ganz zu derselben Zeit gehandelt haben wie jene.

Die syrischen Übersetzungen des neuen Testamentes geben uns ein besseres Analogon für die Übersetzungskunst der Huzvâresch- Übersetzer, als etwa die aramäischen Targume des alten Testamentes, weil die Schwierigkeiten, vom Griechischen ins Syrische zu übersetzen, weit grösser waren, als die verhältnissmässig leichte Übertragung aus einer semitischen Sprache in die andere. Die Verwandtschaft der Huzvåresch-Übersetzung mit den Targumen soll darum

¹⁾ Ieh kann mieh wohl der Mühe überheben, diese Beweise hier zu wiederholen, da ieh dieselben sehon öfter, zuletzt noch in meiner Übersetzung des Avesta (I. p. 29 ff.) gegeben habe.

nicht abgeleugnet werden. Namentlich die Sitte, in die einzelnen Textesverse erläuternde und erweiternde Glossen einzufügen, erinnert mehr an die jüdischen Targume als an die syrischen Übersetzungen.

So hätten wir denn der Huzvaresch-Übersetzung ihren Standpunct angewiesen. Sie ist eine Frucht der Studien, welchen während der Herrschaft der Såsåniden die Perser in den syrischen und aramäischen Schulen oblagen, eine Anwendung der Principien der jüdisch-christlichen Übersetzungskunst im Oriente auf die altérânischen Religionsschriften. Sie ist also nicht etwa ohne Sinn und Witz zusammengerafft, sondern steht auf der Höhe ihrer Zeit. Wie sie auf der einen Seite mit den wahrscheinlich älteren Targumen und der Peschito zusammenhängt, so schliessen sich auf der anderen Seite die späteren, von Syrern verfertigten arabischen Übersetzungen an sie an. Unter diesen Umständen wird auch das Vorurtheil schwinden müssen. als sei die Huzvâresch-Übersetzung entstanden, weil man das Avesta schon halb nicht mehr verstanden und deswegen die noch schwachen Überreste von Kenntniss habe sicher stellen wollen. Dass der Avesta-Text der grossen Menge nicht mehr verständlich war, ist wohl ziemlich gewiss anzunehmen; dass der Wunsch, den Lernenden durch eine verständliche und treue Übersetzung zu Hülfe zu kommen, mitgewirkt habe, ist wahrscheinlich. Demungeachtet war aber die Kenutniss des Avesta nicht in Gefahr; unter den Priestern, deren Geschäft es war, das Avesta zu studiren, gab es wohl Viele, die dasselbe verstanden und zu verstehen glaubten. Das Hauptmotiv zur Übersetzung scheint mir aber das gewesen zu sein, eine authentische Übertragung zu liefern, eine Interpretation, die nicht nur für philologische, sondern auch für die religiöse und richterliche Praxis als Grundlage gelten konnte, denn für Beides wurde das Avesta gebraucht. Hierzu war es einestheils nöthig, den Wortlaut des Gesetzbuches zu kennen, dann auch die durch Staat und Kirche gebilligte Ausdeutung. einfachen Verhältnisse, welche der Text des Avesta voraussetzt, waren vielfach anders geworden in dem mehr ausländischer Cultur und Civilisation zugänglichen Såsånidenreiche; blühender Handel und damit verbundene Blüthe von Städten verlangten Bestimmungen, an die das offenbar blos für Ackerbau treibende Völkerschaften berechnete Gesetzbuch nie gedacht hatte. Selbst die Agricultur war fortgeschritten, und die Fortschritte liessen sich für den Bekenner den Avesta nicht

immer mit dem Gewissen in Einklang bringen. Wie mit den Gesetzen so war es auch mit der Theologie, die unter den Såsåniden zur Wissenschaft ausgebildet wurde; namentlich die fortgeschrittene Ethik, das mehr ausgebildete Ceremoniell machten nöthig, genau zu bestimmen, wo der Wortlaut des Textes unbestimmt schien. Wir werden unten, wenn wir von der Exegese handeln, hinreichende Gelegenheit haben, solche Fälle aufzuzählen.

Eine weitere Frage, die sich uns hier aufdrängt, ist die, ob die Huzvâresch-Übersetzer eine érânische Philologie zur Voraussetzung haben, d. h. ob grammatische und lexicalische Studien schon vorausgegangen. Bestimmt lässt sich natürlich diese Frage nicht beantworten, die Wahrscheinlichkeit spricht aber nicht für sie. Ich habe nach den oben beigebrachten Angaben die Überzeugung gewonnen, dass den Übersetzern vor Allem daran lag, den Sinn eines Satzes so genau als möglich wiederzugeben, dass ihnen aber dabei die grammatische Geltung der einzelnen Formen gleichgültig war. Eher noch liesse sich behaupten, sie hätten lexicalische Vorstudien gemacht, da einzelne Worterklärungen, namentlich im zweiten Theile des Yacna, auf falschen Etymologien beruhen. Indessen scheint mir auch hier nur ein dunkles Gefühl, nicht eine bestimmte Wissenschaft gewaltet zu haben. Bei den jüdischen Übersetzern jener Zeit ist es ja nicht anders gewesen 1). So viel lässt sich mit Bestimmtheit behaupten, dass der einzige lexikographische Versuch der Parsen, der einiges Alter hat, das Wörterbuch ist, welches Anguetil (Zend-Avesta II, p. 414 ff.) hat abdrucken lassen. Dieses kommt nämlich schon in dem alten Cod. Havn. XX vor, ist aber bestimmt nichts anderes als eine Sammlung altbaktrischer Wörter mit beigesetzter Erklärung aus den einzelnen Übersetzungen. Es hat sich mithin allem Anscheine nach die persische Lexikographie erst aus den Übersetzungen entwickelt. Diese Abwesenheit der philologischen Vorbildung scheint mir für die Huzvâresch-Übersetzer eher ein günstiges als ein ungünstiges Vorurtheil zu erwecken. Sie konnten sich frei halten von der Sucht, die heiligen Texte zum Gegenstand gelehrter Forschungen zu machen, eine Sucht, durch die die indische Tradition so unbrauchbar geworden ist. Sie verfuhren rein empirisch; sie suchten den Sinn wiederzugeben, den nach ihrer Meinung jede einzelne Stelle hatte.

¹⁾ Cf. Hirschfeld: Die hagadische Exegese, p. 189 ff.

§. 4. Die kürzere Übersetzung des Vendidåd.

Wir werden die Geschichte dieser Übersetzung am besteu mit Anquetil's eigenen Worten geben. Nach seiner Ankunft in Surate, so erzählt er uns, war sein erstes Bestreben, sich mit den Dectûrs der Parsen zu befreunden, die mit den dortigen französischen Behörden in Verbindung standen. Es waren dies die Dectûrs Dârâb und Kâuç, Häupter der einen von den beiden Parteien, die in Surate existirten. Sie versprachen, um den Preis von 100 Rupien ihm ein Exemplar des Vendidad abschreiben zu lassen. Après trois mois de séjour à Surate, heisst es weiter (Zend-Avesta I, 1, p. CCCXIII), je reçus enfin le Manuscrit qu'ils m'avoient promis. C'étoit le Vendidad, vingtième ouvrage de leur Législateur, volume in 4°, écrit en Zend et Pehlvi. J'ignorois alors qu'il fut trougué et altéré comme je le découvris dans la suite . . . Es ist, wie man aus Zend-Avesta I, 2, p. VIII, sieht, der Codex suppl. d'Anq. V gemeint. Wie die Mängel der Handschrift entdeckt wurden, erzählt Anquetil l. c. p. CCCXV. ¡Nächst den Franzosen hatte sich nämlich Anquetil auch mit den Holländern, namentlich mit einem Hrn. Taillefer in Verbindung gesetzt. Comme Manscherdji, son Courtier, sagt er, étoit le premier des Parses de Surate, je pensai qu'il pourrait avoir, lui ou son docteur, un exemplaire du Manuscrit que les Destours de M. le Verrier n'avoient copié. D'ailleurs, comme il étoit ennemi personnel de mes Destours, la ressemblance de son Manuscrit avec le leur devoit attester l'authenticité de celui de de Darab: c'étoit le moyen de découvrir la vérité que d'avoir des liaisons dans les deux partis. Mes espérances ne furent pas vaines: Mr. Taillefer, sur la fin de Novembre, m'envoya le Vendidad Zend et Pehlvi de Manscherdji, me marquant, que ce Parse lui avoit assuré que c'étoit la Copie la plus authentique et la plus exacte qui fût à Surate. Aussi me prioit-il d'avoir soin qu'il ne s'en perdit point de fenillets, et de le lui renvoyer le plûtôt que je pourrois. Dic genaue Vergleichung, welche Anquetil zwischen den beiden Handschriften anstellte, musste ihn nothwendiger Weise überzeugen, dass seine Handschrift viel kürzer sei und eine Menge sehr lange Stellen mangelten. Er beschloss desshalb, seine Decturs zur Rede zu stellen. Es heisst l. c. CCCXVII: Vers le com-

mencement de Février, je dis au Destour Kaus, que son Manuscrit étoit différent des autres Vendidads du Guzarate, et lui montrai sur le champ l'exemplaire de Manscherdji. Il pôlit à l'ouverture du livre, et feignit d'abord de ne pas connoître cet ouvrage, ajoutant que c'étoit quelqu'antre troité, il voulut ensuite soutenir l'anthenticité de son exemplaire, parcequ'il ne croyait pas, que j'eusse eu la patience de comparer les Manuscrits lettre par lettre, et me quitto d'assez mauraise humeur. Le lendemain, Darab, son parent, plus habile et plus sincere, et qui voyoit d'aillenrs, qu'il n'étoit plus temps de m'en imposer, m'apporta un exemplaire parfoitement sembloble à celui de Monscherdji, m'assurant que tous les exemplaires du Vendidad ressembloient à celui qu'il me présentoit; que la copie qu'il m'avoit donnée d'obord étoit corrigée dons la traduction pelilvie; mais que dans le Zend, il n'y avoit que quelques transpositions et changemens de lettres de peu de conséquence.

Diese Angaben des Deçtûrs Dârâb sind ganz der Wahrheit gemäss. Die Veränderungen, die er in seinem Texte angebracht hat, sind — abgesehen von Schreibfehlern — leicht, und vielfach mit Benützung der Vendidâd-sâdes gemacht; für uns ist diese Recension natürlich von sehr geringem Werthe und daher auch in den beiden Ausgaben des Vendidâd nur wenig benützt worden 1). In der Huzvâresch-Übersetzung sind die Auslassungen bedeutender; es fehlt nicht nur die grösste Anzahl der Glossen (die neu hinzugefügten bilden kein entsprechendes Gegengewicht und sind auch nicht von sonderlichem Belang), und auch an der Übersetzung selbst sind vielfache Verkürzungen vorgenommen, so dass es deutlich ist, dass Kürze der Hauptzweck des neuen Bearbeitens war.

Wie es kam, dass diese neue Redaction des Huzvârcsch-Textes ins Leben trat, geht gleichfalls aus Anquetil's Erzählung hervor. Er sagt nämlich l. c. p. CCCXXVI Folgendes: Il y a quorante-six ans, plus ou moins, qu'il vint du Kirman un Destour fort habile nommé Djamasp. Il ovoit été enroyé pour réunir les Parses divisés à l'occasion du Penom . . . Djamasp crut encore devoir examiner le Vendidad, qui avoit cours dans le Guzarate. Il en trouva la traduction pehlrie trop longue et peu

¹⁾ Cf. meine Ausgabe des Avesta, 1. p. 10. 18. Westergaard I, p. 3 ff.

exacte en plusieurs endroits. L'ignorance étoit le rice dominant des Parses de l'Inde. Pour y remédier, le Destour du Kirman forma quelques disciples, Darab à Surate, Djamasp à Naucari, un troisième à Barotch, auxquels il apprit le Zend et le Pehlvi. Quelque tems après, las des contradictions qu'il avoit à essuyer, il retourna dans le Kirman. - Les livres que ce Destour a laissés dans l'Inde, sont une copie exacte du Vendidad Zend et Pehlri, le Ferouëschi, la traduction du Vadjerguerd et le Nerenguestan. Ces deux derniers ouvrages sont en Persan mélé de Zend, et purement cérémoniaux. - Darab, premier disciple de Djamasp et Destour Mobed consommé dans la connoisance du Zend et du Pehlvi, voulut corriger la traduction pehlvie du Vendidad et rectifier quelques endroits du texte Zend, qui lui paroissoient ou transposés, ou présenter des répétitions inutiles. Il commenca par expliquer à de jeunes Théologiens Parses les ouvrages de Zoroastre, que les Mobeds lisoient tous les jours sans les entendre. Un peuple asservi, qui depuis long temps pratiquoit mille cérémonies dont il ignoroit le sens et la cause, devoit naturellement se livrer à des abus sans nombre; ce fut ce que remarqua Darab, plus instruit que les autres. Les purifications étoient multipliées, le texte Zend étoit inondé de commentaires pehlvis souvent très inconséquens. Darab tenta d'abord la voie d'instruction. Mais il trouva un adversuire puissant dans la personne de Manscherdji, Chef du parti qui ne rouloit pas de réforme, et fils lui-même de Mobed.

Es scheint mir nach dieser Erzählung kaum mehr zweifelhaft sein zu können, dass Deçtûr Dàrâb selbst es ist, dem wir diese neue Recension verdanken. Der kürzere Text stimmt ganz zu den Gesichtspunkten, welche oben als die leitenden Deçtûr Dârâb's angegeben worden sind. Was mich noch mehr in dieser Ansicht bestärkt, ist, dass Dârâb bei seinen Studien mit Anquetil die obige Übersetzung zu Grunde gelegt hat; sie ist also auch die Quelle für Anquetil's Übersetzung. Zwar hat Anquetil ihn genöthigt, auch die Glossen zu übersetzen; es scheint aber, dass er entweder Anquetil in diese nicht einweihen wollte oder noch wahrscheinlicher nicht einweihen konnte. Die Übersetzung dieser Glossen von Anquetil, nebst den Wortangaben des Deçtûrs, liegt vor mir; sie wimmelt von groben Missverständnissen, die häufig auf Dârâb's Schuld zu schreiben sind, wie aus den weiter unten gegebenen Proben hervorgehen wird.

3

Es darf übrigens Niemanden Wunder nehmen, dass die orthodoxe Partei der Parsen die Neuerung Dârâb's heftig bekämpfte; sie war in ihrem guten Rechte. Dârâb's Beginnen, namentlich vom Standpunkte eines Parsen aus betrachtet, ist ein ungemein verwegenes und fast möchte man glauben, er sei sich über die Tragweite seiner Verbesserungsversuche gar nicht klar gewesen. Durch die Weglassung der Glossen hätte ein grosser Theil der in den Rivåiets niedergelegten Vorschriften ihre Beglaubigung verloren, und es hätte eine Verwirrung eintreten müssen, deren Folgen man kaum ermessen kann. Aber abgesehen von diesen praktischen Bedenken. auch die Wissenschaft hätte gegen ein Beginnen Widerspruch erheben müssen, das ganz und gar ungerechtfertigt war. Durch die Auslassung vieler zum Verständniss höchst wichtiger Partikeln und anderer Bindewörter (welche Dârâb aus übel angebrachtem Streben nach Kürze zu tilgen suchte) würde die Übersetzung undeutlich geworden sein; Missverständnisse des Grundtextes wie der Übersetzung selbst finden sich in Menge; sonst unerhörte Formen, meist aus dem Neupersischen erschlossen, beeinträchtigen die Reinheit der Sprache.

Es wird nicht nöthig sein, ausführlicher von diesen Dingen zu reden, da die unten (Beilage IV) gegebenen Proben sammt den Noten dazu hinreichen werden, jeden Leser über die Wahrheit obiger Sätze selbst urtheilen zu lassen. Der Text ist im Ganzen nach Cod. Havn. Nr. II gegeben (E), dem die Varianten von Cod. suppl. d'Anq. Nr. V (F) beigefügt sind. Nur einige unwichtige Schreibfehler sind weggelassen worden. Somit ist diese Übersetzung des Deçtûr Dârâb wenig mehr als eine Curiosität, und nur das Eine wäre wichtig zu wissen, in wie weit derselbe zu seiner Arbeit von seinem Lehrer Jâmâçp angetrieben wurde, und wiederum, wie weit dieser zu seiner Unzufriedenheit mit der Huzvâresch-Übersetzung der indischen Parsen, etwa durch die Handschriften von Kirmân, berechtigt war. Hierüber würden uns nur Handschriften aus Yezd belehren können, deren Vergleichung überhaupt das Förderlichste wäre, was jetzt für die Kritik des Vendidâd geleistet werden könnte.

§. 5. Neriosengh's Sanskrit-Übersetzung des Yaçna.

Vom Yaçna ist ausser der vollständigen Übersetzung im Huzvâresch noch einc fragmentarische in Sanskrit vorhanden. Über den Verfasser der letztgenannten Übersetzung können wir nur das wiederholen, was Anquetil darüber sagt und was mit dem Wenigen übereinstimmt, was aus der Unterschrift des Verfassers hervorgeht. Anquetil sagt (Zend-Avesta I, 2. p., pag.V): La plûpart des traductions Samscrétanes, qui sont maintenant entre les mains des Parses, ont été faites il y a environ trois cens ans, sur le Pehlvi, par les Mobeds Neriosengh, fils de Daval, et Ormusdiar, fils de Ramiar. Celle de l'Izeschné comprend les soixante-six premiers hâs, la fin du soixante-septième, l'Afergan Daman et une partie du soixante-huitième hâ. In Übereinstimmung damit sagt nun Neriosengh in seiner Unterschrift des Yaçna (ef. Burnouf. Yaçna Av. propos., pag. XV): इंद इजिस्निजंदपुस्तक नया निरोग्नसंघन घवलासुतन पहलावांद्रात संस्कृतभाषायामवतारित d. i. "diese Übersetzung des Yaçna wurde von mir, Neriosengh, dem Sohne Dhaval's, aus der Pehlevi-Übersetzung ins Sanskrit übersetzt."

Über den hohen Werth dieser Übersetzung sind alle, welche dieselbe kennen, eben so einig, als darüber, dass das Sanskrit, das Neriosengh sehreibt, vollkommen barbarisch ist. In letzterer Beziehung kann jedoch Neriosengh vielfach durch sein Princip entschuldigt werden, welches eben das allgemeine Princip aller Parsen-Übersetzungen ist und ihn nöthigt, seinen Text von Wort zu Wort wiederzugeben. Der hohe Werth, den man dieser Übersetzung für die Interpretation des Avesta zugestanden hat, ist freilieh ein blos relativer und vielfach dadurch bedingt, dass uns eben das Sanskrit geläufiger ist als das Huzvâresch; sonst darf man nicht vergessen, dass Neriosengh's Arbeit immer eine secundäre bleibt und mangelhafter ist und sein muss, als das Original, nach dem er übersetzte. Im Allgemeinen hat jedoch Neriosengh richtig übersetzt, obwohl es einzelne Fälle giebt, wo sich ihm Unrichtigkeiten nachweisen lassen. Ich mache deren nur einige namhaft. Yc. XXVIII, 6 übersetzt die Huzvaresch - Übersetzung die Textworte: פלאים היינבי טני אוטאו ושא שו אור ענטטא dureh שונקנשי בענבג. עפונשי בשל בשל בשלוט שניק. ישנישי וויש שישו שי שיאו של u. h. "komme Vôhû-Manô zu dem Körper eines Jeden; gieb mir, Ashavahista, als Gesehenk Langlebigkeit". Neriosengh dagegen: uttamasya prâptim manasah dehi he dharma dâtim dîrghajîvâm. Derselbe Fehler kehrt wieder Yç. XLVIII, 1. Gewiss fehlerhaft ist in diesem Satze das Abstractum prâpti, wodurch Neriosengh mongro ausdrückt: die Huzvâresch-

Übersetzung will damit nur, wie oft, den Imperativ ausdrücken (cf. Gramm. S. 112); streiten kann man wegen 1900, das sowohl nach meiner als nach Neriosengh's Erklärung zulässig ist. Ein ähn-in der Huzvaresch-Über- שניסשר. ש. טעניסט in der Huzvaresch setzung wiedergegeben: יווי שיש שישיטי שישיי שישיטי שישיטי שישיטי שישיטי שישיי שישיטי שישיי שישיטי שישיי שישי o Ormazd, belohnt schr vermittelst dieser Grösse". Neriosengh aber: uhuam mahajnanin prabhutaram mahattamena uttamatvena tena prasadayati. Er hat hier reprovere als dritte Person Sing. gefasst, während es zweite Person Plur. ist (cf. Gramm. §. 112). Yc. XXXII, 3 gibt Neriosengh wofones durch upagamanam, leitet es also von gam ab, was möglich ist; die Huzvåresch-Übersetzung dagegen hat mortor, "Übermuth", also von man, "denken". Doch mag an dieser Stelle auch die Verschiedenheit der Tradition in beiden Übersetzungen die Schuld tragen, so wie an mehreren andern Stellen. So z. B. Yc. XXXII, 10, wo die Huzvaresch-Übersetzung richtig mit אינטאָייניטן richtig mit אינטאָייניטן wiedergibt, während es Neriosengh durch vacasá übersetzt, als ob mor no stände. Ye. XXXIV, 5 fasst die Huzvaresch-Übersetzung wiewelle adjectivisch auf: واجه والم , "thörichten Geistes", Neriosengh substantivisch xudrajamtubhyah, d. h. die Khrafetras. Häufig ist es besonders im zweiten Theile des Yaçna, dass Neriosengh den Namen eines Amschaspands als Nomen appell. fasst, während die Huzvaresch-Übersetzung das Nomen propr. wiedergibt, oder umgekehrt. Yç. XLVIII, 2 (h): die Glosse ביל פון איני לישי טיווטן פילי פילי פייני אווען פילי פייני לישי טיווטן פילי פייני איני איני פייני איני איני פייני פייני פייני איני פייני פייני איני פייני פיי scheidung richtig hinbringt (gegen ihn anwendet), so wird er dadurch verwundet". Neriosengh sinnlos: kila yo balishtah satyataya upari karoti tasya kleço bhavati ; Neriosengh hat لعر (пр. =رجر) = أيور (np. = وحر) gclesen. Yç. XXX, 11 ist eine der Stellen, in der Neriosengh die Huzvåresch-Übersetzung am gründlichsten missverstanden; auch hier hat ihn wieder die zweite Person sing. 2017 u. s. w. verführt. I rod etc. "verzeihet mir" (Acc.); er nimmt es als Perfect: "ich habe verzichen", wie im Arabischen. Noch andere lächerliche Missverständnisse sind die folgenden: Yç. XLIX, 10 übersetzt Neriosengh das Wort ukhshah, das dem Zusammenhange nach = ushas "Morgenröthe" ist, mit caitanyam! Er hat שש vor sich gehabt, womit allerdings ushas gewöhnlich übersetzt wird, hat dies Wort aber für das neup. هو شر gehalten. Ye. L, 18 wird qarendo richtig

durch & übersetzt; Neriosengh hat yr statt punctirt und übersetzt sinulos hastabhyam. Ebenso steht Yç. L, 16: 3 pol f = yanm ciçtim; Neriosengh hat nirvane, als ob Fou stände. — Aus diesen Fehlern darf man schliessen, dass Neriosengh den Text gar nicht zu Rathe gezogen, sondern lediglich nach der Huzvaresch-Übersetzung übertragen hat. Doch sind das alles gegen das, was die Übersetzung wirklich leistet, blosse Kleinigkeiten.

Wenn wir eben der Übersetzung Neriosengh's etwas an ihrem exegetischen Werthe genommen haben, so wird ihr dies reichlich wieder ersetzt durch den vermehrten kritischen, den sie erhält. Dieser kann erst jetzt hervortreten, wo man nicht um den Text des Avesta allein, sondern auch um die Übersetzungen sich bekümmert. Der kritische Werth von Neriosengh's Arbeit ist nun der, dass bei ihrer Wörtlichkeit es möglich ist, den Huzvâresch-Text mit ihr zu vergleichen, und es trifft sich glücklich, dass Neriosengh gerade den Yaçna übersetzt hat, dessen Huzvaresch-Übersetzung uns nur in einem einzigen Exemplare zu Gebote steht. Indessen ist der Text der Huzvâresch-Übersetzung des Yaçna, welcher uns vorliegt, ziemlich correct und bedarf nur an verhältnissmässig wenigen Stellen der kritischen Nachhülfe. Bedeutend aber ist, was umgekehrt der Huzvåresch-Text für die Wiederherstellung des Sanskrit-Textes zu leisten vermag. Nicht genug, dass es oft geradezu unmöglich ist aus dem, so zu sagen, persischen Sanskrit des Neriosengh einen Sinn herauszufinden, den man in der Huzvaresch-Übersetzung ohne grosse Mühe findet, so ist die H. Ü. auch für Einzelnheiten sehr wichtig, ja ich möchte fast sagen oft wichtiger als die Handschriften; denn diese geben oft alle eine fehlerhafte Lesart, während wir aus der Übersetzung den richtigen Text finden können. So wird die von Burnouf Yaçna p. 119 vorgeschlagene Conjectur tanum imam für tanu bibam (l. bimbam), was die Handschriften bicten, widerlegt durch die Huzvaresch-Übersetzung, die אין ושיץ hat. So in der Etudes p. 131 angeführten Stelle dadhâti bestätigt, statt des sinnlosen dadhmati oder dhamati, das die Handschriften bieten; ibid. p. 231 nidhim åtmano statt nidhim ato oder nidhim ano, was die Handschriften bieten; p. 268 ist cishya me zu lesen statt cishyama, und so an vielen anderen Stellen, welche sich nicht alle hier namhaft machen lassen.

Doch die Übersetzung Neriosengh's folgt unserer Huzvâresch-Übersetzung nicht Wort für Wort; es ist wieder ein Vorzug, dass uns in ihr die Übersetzung in einer etwas verschiedenen Gestalt erhalten worden ist. Die Übersetzung Neriosengh's kann nicht nach dem Texte gefertigt sein, den wir in der Huzvaresch-Übersetzung noch vor uns haben; diesen Eindruck gewinnt jeder, der beide Übersetzungen mit einander vergleicht. Die Abweichungen der beiden Übersetzungen sind jedoch nicht so erheblich, dass man annehmen müsste, es seien zwei verschiedene Arbeiten; die Ansichten und Erklärungen, so wie die Übersetzungen sind dieselben und scheinen nur in doppelter Überlieferung vorzuliegen. Die erheblichsten Abweichungen der Übersetzung sind wohl im zweiten Theile des Yaçna, wo Wörter wie asha, ârmaiti etc. doppelte Bedeutung haben und in den Übersetzungen bald als Nomina appellativa, bald als Nomina propria gefasst werden. Hier ist es nun gar nicht selten, dass Neriosengh da das Nomen propr. setzt, wo die Huzvâresch-Übersetzung das Nomen appell, hat, und umgekehrt. Eine ziemlich scharfe Abweichung ist auch Yc. X, 42. Der Satz: avagharezami janyôis ûnahm mairyayâo evîtô khradhayâo ist übersetzt: -y ev ווט בוושים באוושל באוושל אינים שבים ואינים ביו אוטאני באוושים וויט ביו אינים וויט Beigefügt ist aber noch die Glosse wing we my fer reift ingen if ren, also statt fue co lesen Andere cone co. An diese Andern schliesst sich nun Neriosengh an, denn er übersetzt: avaxepaya apaghâte çrenim nricamsanam paribhrashtabuddhinam | kila varqam nikrishtanam, dies ist nämlich die in zweiter Linie angeführte Erklärung. Andere Abweichungen sind, dass Neriosengh viele Glossen erst an den Schluss der Paragraphen verweist, welche die Huzvâresch-Übersetzung gleich zwischen die Übersetzungen einstreut. Viele solche Glossen sind Neriosengh eigenthümlich; eine der wichtigsten von diesen ist diejenige des neunten Capitels, in der der Christen Erwähnung geschieht 1). Andere Glossen dagegen, welche die Huzvaresch-Übersetzung hat, fehlen bei Neriosengh.

So wird denn durch den Zuwachs an traditionellen Hülfsmitteln der Werth von Neriosengh's Arbeit zwar etwas modificirt, aber nicht aufgehoben. Sie behält auch neben der Huzvåresch-Übersetzung ihren Werth und wird stets ein wichtiges Hülfsmittel der Erklärung bleiben.

¹⁾ Cf. meine Übersetzung des Avesta, 1, p. 19. Westergaard, Zendavesta. I, p. 12.

§. 6. Allgemeine Folgerungen.

Aus den Mittheilungen, die wir in §. 3 über die Anlage und Methode der Huzvaresch-Übersetzung gegeben haben, wird klar geworden sein, dass die Verwandtsehaft derselben mit den Übersetzungen der westlich von Érân gelegenen Völker nicht bloss eine äusserliehe ist, sondern dass auch innere Gründe für diese Verwandtsehaft sprechen. Die Thatsache selbst kann durchaus nicht auffallend genannt werden, denn die äussere Mögliehkeit zu einer solchen Berührung war gegeben. Wir brauehen hier nieht ausführlieher die Gründe mitzutheilen, welche für den Einfluss des Westens auf die érânische Bildung spreehen; es genügt, daran zu erinnern, dass die Nabathäer, einer der gebildetsten Zweige des aramäisehen Volkes, ihre Wohnsitze in demselben Lande hatten, dass das arabisehe Irâq sogar den Namen سورستان, Surestân, d. h. Syrien führte, wegen der vielen Aramäer, die dort wohnten 1). Der Name selbst ist eine érânische Bildung, die Bezeichnung ging somit von den Érâniern selbst aus. Wir haben oben (cf. Th. I, p. 163) sogar wahrscheinlich gefunden, dass die dem Huzvaresch eingemischten Wörter dem Dialekte der Nabathäer entnommen seien. Nicht minder lebhaft war der Verkehr mit den mehr gegen Westen gelegenen christliehen Syrern. Auch hier genügt es, nur an Bekanntes zu erinnern. Die seit dem vierten Jahrhunderte in Edessa blühende Schule hatte ihren Ruf weit über Mesopotamien hinaus, namentlieh auch nach Armenien und Persien verbreitet: aus beiden Ländern strömten Sehüler dahin. Die Studien aber, welche dort betrieben wurden, waren wenig selbständiger Natur: man suchte mehr fremdländische, namentlich griechisehe Ideen und Schriften sich anzueignen. Die grosse Masse grieehischer Sehriften, die in jener Zeit ins Syrisehe übersetzt wurden, ist zwar zum grossen Theile verloren gegangen; wir wissen aber noch aus Berichten, dass die Zahl sehr beträchtlieh war. Ebenso war es bei den Armeniern der Fall, welche neben den griechisehen Autoren auch noch die vorzüglichsten syrischen Sehriftsteller in ihre Sprache übersetzten. Das fünfte Jahrhundert ist die eigentliche Übersetzungsperiode der Armenier; in einem Zeitraume von 44 Jahren sollen an

¹⁾ Cf. Reinaud, Mémoire sur l'Inde, p. 158.

600 Werke übersetzt worden sein ¹). Die jüdisch-aramäischen Targume dürften, zum Theil wenigstens, in dieselbe Zeit fallen. Die Lust zu übersetzen war nicht auf die Christen beschränkt, die heidnischen Bewohner Harrans wetteiferten mit den Übersetzern des christlichen Edessa ²). Namentlich waren es philosophische, mathematische und medicinische Werke, die man übersetzte; am genauesten nahm man es aber selbstverständlich mit der Übertragung religiöser, namentlich heiliger Schriften.

Es konnte nicht ausbleiben, dass sich bei solcher Vorliebe zum Übersetzen gewisse allgemeine Regeln festsetzten, nach denen man Werke aus fremden Sprachen übertrug; es ist ferner natürlich, dass sich dieselben bei allen in derselben Schule gebildeten Völkern wiederfinden. Die Kunst des Übersetzens war noch in der Kindheit, und was die Übersetzer vorwiegend beschäftigt, ist der Wunsch, nichts vom Originale verloren gehen zu lassen. Darum folgen sie dem Texte Wort für Wort, übersetzen jede Partikel und scheuen sich nicht, dem Genius der Sprache, in die sie übersetzen, Gewalt anzuthun. Viele dieser Übersetzungen sind daher, wenn man nicht das Original zur Hand hat, dunkel und unverständlich und also für das Verständniss des Textes selbst von sehr untergeordnetem Werthe, trotz der tüchtigen praktischen Sprachkenutnisse, welche ohne Zweifel die meisten dieser Übersetzer hatten. Dagegen hat man stets ancrkannt, dass diese Übersetzungen, eben wegen ihrer Wörtlichkeit, von hohem Werthe für die Textgeschichte der übersetzten Werke sind. Die Gebrüder Whiston haben bekanntlich die apokryphischen Briefe der Korinther an den Apostel Paulus aus dem Armenischen dergestalt in das Griechische zurückübertragen, dass man kaum eine Übersetzung darin zu erkennen vermag 3). Ebenso sprechen sich Mai und Zohrab über den armenischen Eusebius aus 4): "De interprete nostro si quis judicium ferre avet, nae is imprimis Haicanismi neritià se imbuat, quà linguà simul atque uti coeperit, sine dubio hunc interpretem demirabitur propter incredibilem quandam Graeci exemplaris persecutionem convertendique fidelitatem; nam

¹⁾ Cf. Eusebii Pamphili Chronicon, ed. Aucher, p. Xl ff.

²⁾ Cf. Chwolsohn, Die Ssabier, I, p. 542 ff.

³⁾ Niebuhr, Kleine Schriften, I, p. 183.

^{*)} In ihrer Ausgabe des Eusebius, p. XVIII.

et verbum pro verbo reddit, et genus omne figuratae quoque elocutionis vimque saepe conservat: quo fit etiam, ut insolentior et hellenismis inquinatior evadat oratio; cujusvis denique paraphraseos atque varietatis sibi omnino licentiam praecidit." syrischen Schriftsteller übersetzten nicht anders, wie wir theils an der philoxenianischen Bibelübersetzung, theils an den arabischen Übersetzungen des Aristoteles sehen können, die nach syrischen Mustern gemacht sind. "Ea enim erat vertendi ratio apud doctos orientis viros - sagt der Herausgeber einer dieser Übersetzungen 1) - ut quoad eius fieri potuit, verburu verbo redderent et omne genus figuratae quoque elocutionis conservarent, verborum magis quam sensus curiosi." Eben so bei den Juden. "Zum Verstehen erhob man sich nicht immer, und wollte auch der Erleuchtung des Einzelnen nicht vorgreifen, der vielleicht bei der Wiedergabe eines unveränderten Textes die Wahrheit, oder eine unbekannte neue Bedeutung darin finden könnte. Die Übersetzung diente darum nur dazu, die verlorne Bedeutung des ursprünglichen Wortes dem Hörer wieder zu verschaffen und den Sinn und den Umfang desselben wieder zu vermitteln. Darum sind die Übersetzungen, je wörtlicher sie waren, um so mehr geliebt worden, und die des Aquila oder die der Septuaginta für die kleinen Propheten ist dadurch ein Muster des Unsinns geworden. "2) An diese Übersetzungen der Syrer, Armenier, Juden u. s. w. schliessen sich nun auch die Huzvâresch-Übersetzungen an, und die Gebrechen, die sie an sich tragen, sind mithin die Gebrechen der Übersetzungsmethode in jener Zeit überhaupt.

Kann nun nach diesem Allen kein Zweifel bestehen, dass die Methode der Huzvåresch-Übersetzer von Westen her diesen zugekommen war, so dürfte nun doch die Frage noch anzuregen sein, ob die Érânier nicht in so fern wenigstens ein Verdienst haben, als sie diese Methode weiter gegen Osten vermittelten. Auch hier ist zum Wenigsten so viel unzweifelhaft, dass Berührungspunkte zwischen Syrien und Érân einerseits und der indischen Cultur dieser Zeit andererseits damals vorhanden waren, und es wird sich verlohnen, das Wichtigste darüber zusammenzustellen.

1) Cf. Aristotelis categoriae, ed. Zenker, p. 2.

 ²⁾ Cf. Hirschfeld, Der Geist der ersten Schriftauslegungen (Berlin 1847), p. 227.

Es lässt sich ein zweifacher Weg der Berührung zwischen beiden Ländern nachweisen: der Handel, dann politische oder literarische und religiösc Missionen. Es ist bekannt, dass seit alten Zeiten die vorzüglichste Handelsstrasse der alten Welt durch Persien ging. Von Indien aus ging sie über Baktrien durch Hekatompylon an den Gränzen Taberistans vorbei nach Ekbatana und mündete in der Nähe des heutigen Holvan, westlich vom Zagros-Gebirge 1). Auf diesem Wege nun zogen die Inder sowohl nach Persien, als auch umgekehrt die Perser nach Indien. Aus der Zeit der Såsåniden stammt die Niederlassung der Thomas-Christen in Indien, deren Bischöfe von Persien aus die Weihe erhielten; bis nach Ceylon hinab waren christliche Kirchen verbreitet, wie uns Cosmas Indicopleustes berichtet. Nicht unwahrscheinlich ist es mir, dass auch der Anfang der Parsen-Colonien, die noch heute in Indien vorhanden sind, aus jener Zeit stammt, wiewohl bestimmte Nachrichten darüber fehlen. Solche Niederlassungen können nur durch einen stetigen Verkehr hervorgerufen worden sein; politische und literarische Berührungen wurden dadurch von selbst herbeigeführt. So hören wir in der That, dass schon Ardeschîr Babegån ein Bündniss mit einem Könige von Kanvakubia geschlossen habe 2); Behrâm-Gûr soll der Sage nach sogar selbst in Indien gewesen sein. Münzen, die Huzvâresch- und Devanâgari-Legenden zu gleicher Zeit tragen, machen diese Verbindung zur Gewissheit. Über die Herbeiholung der Fabeln des Bidpai hat uns Firdôsî einen etwas romanhaften Bericht aufbewahrt. Die Einführung dieses Buches so wie des Schachspieles werden unter Chosru-Nuschérvan gesetzt; aber nach Hamza's von Isfahan Berichte 3) ist die erste Berührung schon älter, und schon unter den Parthern wurden einzelne Werke aus dem Indischen übersetzt. Dessgleichen ist die Märchensammlung der Tausend und einen Nacht in ihren Grundbestandtheilen schon vor dem Islam nach Westen gewandert 4). Über das, was etwa die Inder aus Persien aufgenommen haben, darüber fehlen bei dem Mangel der Geschichtswissenschaft bei den Indern alle bestimmten Nachrichten; man darf aber gewiss annehmen, dass Einzelnes wenigstens übertragen wurde.

¹⁾ Herod. V, 52. Lassen, Alterthumskunde, II, p. 529.

²⁾ Reinaud, Mémoire sur l'Inde, p. 111.

³⁾ Hamza Isfàhani, p. 41, ed. Gottw.

⁴⁾ Cf. Reinaud 1. c. p. 134 ff.

Religiöse Missionen nach dem Osten wurden wohl von Persien aus nicht gesendet; nach der Art und Weise der alten Religionen hatte der Parsismus nicht das Streben, sieh über seine Grenzen zu verbreiten; er betrachtete die mazdayaçnische Religion als ausschliessliches Privilegium der Unterthanen des Königs der Könige; unter diesen freilich wollte er sie aufrecht erhalten wissen, gewiss nicht immer bloss aus religiösen, sondern auch aus politischen Gründen. Doch finden wir den Sonnendienst in Multan und anderen Orten jener Gegend eingeführt (vielleicht zuerst durch Handelscolonien), und dessen Priester Magier genannt 1). Es ist endlich noch darauf hinzuweisen, dass in den buddhistischen Legenden der Mongolen dem Gotte Churmusda dieselbe Rolle übertragen wird, welche in Indien dem Indra zukommt. Schon I. J. Schmidt hat die Identität dieses Churmusda mit Ormazd eingesehen²) und für eine Einwirkung des Parsismus erklärt, die auch in der Schrift der Mongolen noch Spuren zurückgelassen hat.

Thätiger aber als die Parsen waren die Inder mit ihren religiösen Sendungen nach Westen. Die buddhistische Religion, die als eine Weltreligion gelten wollte, beschloss, nachdem sie um das Jahr 360 vor unserer Zeitrechnung durch den mächtigen König Açoka in Indien selbst zu hoher Verbreitung und Ansehen gelangt war, ihre Sendboten auch in die umliegenden Lande zu senden. Madhyama und Kacyapa waren die Missionäre, die in die Länder im Norden und Westen von Indien gesandt wurden. Diese Nachricht, die bis jetzt nur auf dem zwölften Capitel des Mahâvamsa beruhte, hat eine glänzende Bestätigung erhalten, seit man die jedenfalls der älteren Zeit des Buddhismus angehörigen Topen von Bhilsa geöffnet hat. Zuerst waren es die Daradas und Abhisaras, die bekehrt wurden; bald aber breitete sich der neue Glaube auch noch weiter aus, und nicht bloss in Kabul und Gandhara, selbst in Baktrien finden wir ihn verbreitet vor unserer Zeitrechnung [80 v. Chr.] 3). Für die Blüthe des Buddhismus in Baktrien im fünften und siebenten Jahrhundert n. Chr. haben wir an den Chinesen Fa-hian und Hiuen-thsang unverdächtige Zeugen.

Sogar in dem westlich gelegenen Surestân scheint es einzelne buddhistische Klöster gegeben zu haben 4), und so erklärt es sich, wie

¹⁾ Cf. A. Weber, Indische Skizzen, p. 105.

²⁾ I. J. Schmidt, Forschungen im Gebiete der Völker Mittel-Asiens, p. 146 ff.

³⁾ Lassen, Indische Alterthumskunde, II, p. 1073 ff.

⁴⁾ Cf. St. Julien, Hist. de la vie de Hiouen-Thsang. p. 432.

die buddhistischen Lehren einen so grossen Einfluss auf die gnostische und manichäische Secte ausüben konnte. Der Name oder , d. i. Buddha, ist der persischen Sprache als allgemeine Bezeichnung eines Götzenbildes geblieben 1). An der im fünsten Jahrhundert gegründeten Schule zu Dschondi-shapur fanden neben griechischen Lehren auch indische Eingang 2). Sehen wir, welche wissenschaftlichen Werke der indischen Literatur sich später bei den Arabern einbürgerten, so sind dies mathematische, philosophische und medicinische Werke, also eben die Wissenschaften, welche auch die Syrer bei ihrer Beschäftigung mit der griechischen Literatur vornehmlich anzogen, und es ist höchst wahrscheinlich, dass die Araber auch hierin nur ihren Vorgängern, den Persern, nachfolgten; auch lobt schon Cosmas Indicopleustes die Inder gerade wegen ihres Studiums der genannten Wissenschaften. In der Astronomie haben bekanntlich in dieser Zeit die Inder sehr Vieles vom Westen angenommen 2).

Die Verwandtschaft der Übersetzungs-Methoden zeigt sich namentlich bei den buddhistischen Werken, die aus dem Sanskrit oder anderen indischen Sprachen ins Tibetische übertragen worden sind. Zwar fällt die Periode der tibetischen Übersetzungen etwas später als die der Huzvåresch-Übersetzer: sie beginnt nämlich nicht vor dem siebenten Jahrhundert unserer Zeitrechnung, die meisten Werke sind zwischen dem siehenten und neunten Jahrhundert n. Chr. übersetzt worden. Wenn man bedenkt, dass der Einfluss Érân's sich bis zu den Mongolen erstreckt hat, so ist ein literarischer Einfluss auf Tibet nicht undenkbar; einigen Anhalt könnte das Wort रेज्नेम deb-ther geben, das ohne Zweifel das érânische دفتر defter ist. Doch ist es auch möglich, dass unmittelbar syrischer Einfluss eingewirkt haben könnte; denn die Syrer sandten ihre Missionen sehr weit gegen Osten 4). Wie dem auch sei, auch die tibetischen Übersetzungen sind ausgezeichnet durch ihre grosse Wörtlichkeit; sie folgen gleichfalls dem Texte mit der grössten Ängstlichkeit und übersetzen namentlich auch - wie dies die Parsen zu

¹⁾ Cf. Gildemeister, Zeitschr, für die Kunde des Morgenlandes. IV, p. 211.

²⁾ Reinaud, Mémoire sur l'Inde, p. 309, 310.

³⁾ We ber, Indische Literaturgeschichte, p. 226.

¹⁾ Renan, Histoire générale des langues sémitiques. 1. p. 172.

thun pflegen — alle Präpositionen, die vor dem Verbum stehen 1). In manchen Fällen gehen sie noch weiter als die westlichen Übersetzer, so namentlich in der störenden Sitte, auch die Eigennamen zu übersetzen. Trotz der augenscheinlichen Analogie, die sich zwischen den syrischen und Huzvaresch-Übersetzungen auf der einen und den tibetischen auf der anderen Seite findet, so würde ich doch Anstand nehmen, auf diese Thatsache, die sich auch als ein zufälliges Zusammentreffen erklären liesse, irgend ein Gewicht zu legen, wenn nicht andere, später zu erörternde Umstände die Berührung zwischen Parsismus und Buddhismus in dieser Periode wahrscheinlich machten.

3weites Capitel.

Die Übersetzungen und die Exegese des Avesta.

§. 7.

Vorbemerkungen.

Im ersten Abschnitte haben wir zu zeigen versucht, dass die Huzvaresch-Übersetzungen nicht eben aufs Gerathewohl hingeschricbene Einfälle unwissender Parsenpriester, dass sie im Gegentheil mit Sorgfalt angefertigt seien im Einklange mit allen den Regeln, wie sie die Wissenschaft in jenen Zeiten und Ländern verlangte. Wir haben ihnen ihre Stelle neben den aramäischen Übersetzungen des alten und neuen Testamentes angewiesen, und sie nehmen, wie uns bedünken will, ihren Platz ein nicht als die unwürdigsten Glieder jener an Übersetzungen so reichen Zeit. Welches Ansehen die genannten Übersetzungen noch heute bei allen besonnenen Forschern auf dem Gebiete der biblischen Exegese geniessen, ist bekannt; trotz ihrer durch Jahrhunderte fortgehenden Benützung schlägt man sie noch heute nach und durchforscht sie von Neuem in der nicht vergeblichen Hoffnung, immer noch aus ihnen zu lernen. Freilich sieht wohl Niemand in ihnen eine unbedingte Autorität, wohl aber ein wichtiges Hülfsmittel. Was auf dem einen Felde recht ist, wird auf

¹⁾ Cf. Burnouf, Introduction à l'histoire du Buddhisme indien, p. 17 ff., und meine Ausgabe des Kammawâkya, praef. p. X.

dem andern billig sein. Auch der Exeget des Avesta darf also die Huzvåresch-Übersetzungen als ein wichtiges Hülfsmittel ansehen und als solches benützen. Doch nicht bloss vom Dürfen ist die Rede, sondern wie die Sachen jetzt stehen, muss er sie benützen. Die biblische Exegese sowohl als die classische Philologie auf ihrem heutigen Standpunkte suchen sich allerdings mehr und mehr der traditionellen Fesseln zu entledigen, und sie thun sehr wohl daran. Dies hat nun bei Manchem den Wahn erzeugt, die érânische Philologie könne anfangen, wo jene aufhören; es bedürfe bloss der Erklärung, dass man diese Fesseln nicht mehr anerkenne, um sofort auf dem hohen Standpuncte anzukommen, den jene beiden genannten Zweige der Philologie einnehmen. Wie irrig diese Ansicht sei, werden, wie wir hoffen, die folgenden Bemerkungen darthun.

Um zu zeigen, welche Wichtigkeit die Tradition in den Perioden habe, wo eine ungekannte oder in Vergessenheit gerathene Sprache und Literatur wieder anfängt die Gemüther der Gebildeten zu beschäftigen, dazu braucht man nicht in jene vergangenen Jahrhunderte hinaufzusteigen, wo man die griechische Literatur durch die Griechen. die hebräische durch die Rabbinen wieder kennen lernte. Die orientalische Literatur hat näher liegende Beispiele aufzuweisen. Noch stehen die arabische und die Sanskrit-Philologie grossentheils auf den einheimischen Stützen; zu Lexikon und Grammatik haben nicht nur die einheimischen Lexikographen und Grammatiker reichlich beigetragen, noch thut jeder, der sicher gehen will, besser, bei jedem etwas schwierigen Schriftsteller einheimische Commentare zu Bathe zu ziehen, falls deren vorhanden sind, als auf seine Kenntnisse allein zu vertrauen. Wenn nun selbst auf diesen beiden Gebieten, für die doch so unendlich viel in den letzten Jahrzehenden geschehen ist, die Tradition noch diese achtunggebietende Stellung einnimmt, woher denn die Meinung, dass sie auf einem so fremden und unerforschten, wie das Avesta ist, so ganz und gar nichts bedeute?

Die Antwort ist leicht zu geben. Vornehmlich zwei Gründe sind es, welche die Geringschätzung der Tradition veranlasst haben. Erstlich man bemerkte bei Vergleichung der nach den Regeln philologischer Interpretation sicher stehenden Übersetzungen Burnouf's mit den älteren Anquetil's grosse Abweichung und Mangelhaftigkeit in den letzteren. Nun bezweifelte man aber nicht im Geringsten — Burnouf selbst nicht — dass Anquetil die Parsen-Tradition

getreu wiedergegeben habe. Dass diese Ansicht irrig sei, habe ich schon an einem anderen Orte zu zeigen Gelegenheit gehabt 1), und ich darf sie jetzt wohl als widerlegt ansehen. Anquetil's Übersetzung ist nicht mit der Parsen-Tradition identisch, sondern muss blos als ein Versuch betrachtet werden, aus ihr den Sinn des Textes zu errathen, ohne Anwendung streng philologischer Interpretationsregeln. Auch hat man übersehen, oder doch wenigstens nicht in seiner ganzen Bedeutung angeschlagen, von welch' wesentlicher Bedeutung der weit richtigere Ausdruck der Parsen-Tradition, wie er in Neriosengh's Sanskrit-Übersetzungen vorliegt, für Burnouf zur Gewinnung seiner Übersetzung gewesen war. Der zweite Grund aber war, dass man ein anderes weit sicheres Hülfmittel zu haben vermeinte, welches die Tradition so ziemlich entbehrlich mache. Dieses Hülfsmittel war die Sprachvergleichung, die Linguistik, die sehr bald ihren Einfluss auf das Studium des Avesta geltend machte. Wir wollen den Werth dieses Hülfsmittels zuerst untersuchen; wir werden durch diese Untersuchung dann von selbst darauf geführt werden, welche Stellung wir der Tradition anzuweisen haben.

Als zuerst die Wissenschaft der Sprachvergleichung entstand und sich ihres Werthes bewusst wurde, da geschah ihr, was jungen Wissenschaften öfter zu geschehen pflegt: sie überschätzte ihre Kräfte. Man war darauf bedacht, die Grenzen möglichst weit zu stecken, möglichst viele Sprachen in den Bereich der Vergleichung zu ziehen; aber man begnügte sich auch oft mit wenigen und keineswegs zweifellosen Nachweisungen identischer Formen. Dass unter diesen Umständen man eine Sprache nicht übersah, die dem Sanskrit so nahe stand wie das Altbaktrische, wo noch so viel, ja fast Alles zu leisten war, das versteht sich von selbst. Bopp selbst, der Begründer der vergleichenden Grammatik unseres Sprachstammes, unterwarf das Avesta in seinem grossen vergleichenden Sprachwerke einer eingehenden Besprechung und wies die Identität der grammatischen Formen in allen Theilen der Grammatik nach. Dieser Theil der Arbeit ist von bleibendem Werthe; er kann und soll nicht verkleinert werden. Man ging aber noch einen Schritt weiter: man verglich nicht blos Formen der Wörter, man schloss aus der Form auch auf den Inhalt. Indem man dies that, ging man unbewusst auf

¹⁾ Zur Interpretation des Vendidad, p. 7.

ein ganz versehiedenes Feld über, auf das der Philologie. Das haben die neueren Studien gezeigt, und dies ist von G. Curtius und namentlich von Sehleieher auf das Bestimmteste ausgesprochen worden, dass Philologie und Linguistik nieht in einander aufgehen. Während die letztere Wissenschaft, mit der Identität und Verschiedenheit der Laute beschäftigt, mit Hülfe einer möglichst genauen Lautlehre die Identität der Flexion nachzuweisen sucht, muss sie, was die Anwendung der Flexionen oder die Bedeutung der von ihr anatomisch zergliederten Wörter in den einzelnen Sprachen betrifft, auf die Resultate der vorausgegangenen Philologie sich stützen. Diese ist eine rein historische Wissenschaft, welche, weniger allgemein als die Linguistik, sieh die Erkenntniss des Geistes (mithin auch der Sprache) eines einzelnen Volkes oder Volksstammes in versehiedenen Beziehungen zur Aufgabe gemacht hat. Was sie vor Allem interessirt, ist die Thatsache, dass dieses oder jenes Wort, diese oder jene Form bei diesem bestimmten Volke diese oder jene Bedeutung habe. Sie ermittelt aber diese Thatsache aus dem lebendigen Gebrauche der Wörter und Formen oder, wenn sie dies nicht kann, aus den Werken der Literatur, wo möglich aus den Werken der besten Geister des Volkes, von denen wir annehmen können, dass sie für die Nation massgebend Einige Beispiele werden dies klar maehen. Die Linguistik wird uns nachweisen, dass die altbaktrische Form yogunus ein Conjunctivus sei; sie erhärtet dies durch die Spuren, die dieser Modus in den übrigen Zweigen unseres Sprachstammes zurückgelassen hat; sie weist nach, dass die Einschiebung eines a das charakteristische Kennzeichen desselben sei. Dass aber dieser Modus im Altbaktrisehen sehr häufig dazu verwendet werde, das Futurum auszudrücken. kann blos die altbaktrische Philologie uns lehren. In der neupersisehen Form ماشد wird der Linguist leieht das sanskritische Futurum bhavishyati wieder erkennen; aber wer anders als die neupersische Philologie lehrt uns , dass ماشد ebenso gut Conjunctiv sei als Futurum? Für die Linguistik sind die indisehen dêvâs wie die érânischen duêvâs, als von der Wurzel div- "leuchten" abgeleitet, die Leuchtenden, Glänzenden; dass dort gute, hier böse Wesen darunter verstanden werden, ist Sache der sanskritischen oder érânischen Philologie, zu ermitteln.

Bei einem so jungen Zweige der Exegese, wie die Exegese des Avesta ist, wird es Noth thun, diese allgemeinen Verhältnisse strenge

im Auge zu behalten. Es ist etwas anderes, ob ich sanskr. deva mit latein. deus, lap mit loqui, labh mit λαμβάνω, bhuj mit biuga vergleiche oder ein altbaktrisches Wort mit einem sanskritischen. Die Bedeutung von deus, loqui etc. steht fest ohne alle Vergleichung, wird nicht erst durch die Linguistik ermittelt. Ebenso die der sanskritischen Wörter deva, lan, labh u. s. w.: wir werden, um ihre Bedeutung im Sanskrit zu erweisen, nicht auf die Sprachvergleichung, sondern auf das Sanskrit-Lexikon zurückgehen. Bei Vergleichung des Altbaktrischen aber hat man nur zu häufig aus dem Nachweise der linguistischen (lautlichen) Identität auf die ldentität der Bedeutung geschlossen. Dass ein solcher Schluss unstatthaft ist, brauche ich wohl nicht erst zu sagen. Ist nicht altbaktr. mainyu "himmlischer Geist" = sanskr. manyu "Zorn", daqyu "Gegend" = dasyu "Ränber", urvara "Baum" = urvara "bebautes Land", acman "Himmel" = açman "Stein", mereghô "Vogel" = mriga "Gazelle", keret "schaffen" = krit "schneiden"? Ist nicht nåoghaiti abzuleiten von nâsatya, und ist es nicht, etymologisch gesprochen, ein Unsinn, die Nasatyas, d. i. die "nicht Unwahren", in die Hölle als böse Geister zu setzen? Solche Wörter, die lautlich ganz gleich, in der Bcdeutung aber verschieden sind, giebt es genug, um den lexikalischen Satz zu erhärten, dass aus der Identität der Form zweier Wörter noch nicht die Identität der Bedeutungen folge. Darum verwerfen wir alle derlei Wortbedeutungen im Altbaktrischen, so lange sie neben dem Zeugnisse ihrer etymologischen Richtigkeit nicht auch das der historischen Glaubwürdigkeit beibringen, unbedingt als blosse Analogieschlüsse und können sie höchstens nothgedrungen als mehr oder minder plausible Hypothesen bestehen lassen. Was hier vom Lexikon gesagt ist, gilt ebenso gut von der Grammatik - der Gebrauch einer Form stimmt in den einzelnen Sprachen durchaus nicht immer mit den linguistischen Ermittelungen. Des Locativ vertritt im Lateinischen den Genitiv, das reduplicirte Perfectum ist im Deutschen zum Imperfectum geworden — Grund genug, die linguistischen Ergebnisse nicht blindlings in die Philologie herüber zu nehmen.

Was ich hier von der Vergleichung des Sauskrit im Allgemeinen gesagt habe, das gilt von der Vergleichung der Vedas insbesondere. Man hat dieses Hülfsmittel, das ohne Frage mehrere wichtige Dienste schon geleistet hat und wohl auch noch leisten wird, bei Weitem

überschätzt. Veda und Avesta bieten zwar einige sehr wichtige Vergleiehungspunkte, gehen aber, im Allgemeinen gesprochen, oft auch sehr weit aus einander, wie man aus der totalen Versehiedenheit der Anschauungen, aus dem grossentheils versehiedenen Inhalte schon im Voraus nieht anders erwarten kann. Durchgängige Gleichheit kann ich wenigstens nicht finden; wer sie behauptet, mag sie auch beweisen; unstatthaft aber ist, wenn man sie dadurch als begründet ansehen will, dass hie und da eine Zeile bloss mit Zuziehung des Sanskrit übersetzt werden kann. Derselbe Zufall könnte z. B. auch im Spanisehen stattfinden, dass man hie und da eine Zeile fände, die bloss lateinisehe Wörter enthält - wäre man aber bereehtigt, daraus zu sehliessen, das Spanisehe enthalte bloss lateinische Wörter und Formen? Ich kann übrigens keine Autorität auffinden, welche die jetzt so allgemein angenommene Gleiehheit der Vedas mit dem Avesta ausgesproehen hätte. Burnouf ist es gewiss nicht; die stärkste Stelle, die ieh bei ihm finde, ist die folgende (Etudes p. 84): "L'existence de termes comme darçata, yazata, dans le plus ancien sanscrit, est une preuve manifeste des rapports intimes qui unissent l'idiome vêdique avec celui du Zend-Avesta. Des exemples aussi frappants sont bien faits pour confirmer dans l'opinion qu'il n'y a presque aucune dénomination importante, parmi celles qui forment le fonds des croyances indo-persanes, qui ne se retrouve également en zend et en sanscrit." Selbst diese Behauptung Burnouf's dürfte noch einer Einschränkung bedürfen; wie weit ist aber noch von einer durchgängigen Gleiehheit der religiösen Ausdrücke zu einer durehgängigen Gleichheit in allen einzelnen Ausdrücken, die man öfters so dreist behauptet hat.

Doch — wird man mir vielleieht entgegnen — was hier für das Altbaktrische und das Avesta als unmöglieh dargestellt werden soll, das hat die Linguistik auf einem nahe verwandten Felde bereits geleistet. Auf kein Gebiet sieht die Linguistik mit grösserem Stolze als auf die Erklärung der Keilinsehriften. Hier giebt es keine Tradition, und nur mit Hülfe der Linguistik ist es möglich gewesen, diese Insehriften wieder zu lesen und zu erklären. Dies ist ganz richtig. Die vergleiehende Grammatik allein hat es möglich gemacht, wieder eine Grammatik des altpersischen Dialektes zu schaffen; auf einem andern Wege wäre es kaum möglich gewesen. Dieser Ruhm gehört der Linguistik und wird ihr bleiben, nur muss sie nicht auch den

Ruhm beanspruchen, der ihr nicht gebührt. Sie hätte auf diesem Gebiete ebenso wenig vermocht, richtig zu übersetzen ohne Beihülfe der Philologie, als auf irgend einem andern. Wer die Geschichte der Keilschriften-Entzifferung kennt, wird mir Recht geben. Ist nicht jede Bekanntmachung neuer Inschriften, d. h. philologischen Materials, von bedeutenden Fortschritten begleitet gewesen, die Bekanntmachung der Inschrift von Nakhsi-Rustam ebenso gut wie die von Behistan? Hat nicht schon die Vergleichung der noch so räthselhaften zweiten Keilschriftengattung wichtige Resultate gebracht. welche durch die blosse Sprachvergleichung nie errungen worden wären? Einige wenige Beispiele für viele: In seiner ersten Arbeit über die Keilinschriften übersetzte Lassen adam durch nosui = sanskr. adhâm. Ist diese Vergleichung etwa linguistisch unrichtig? Ich wenigstens wüsste nicht, wie man sanskr. adhâm, falls man es auf altpersisch schreiben wollte, anders wiedergeben sollte. Auf die Wahrnehmung hin aber, dass adam in den Inschriften zweiter und dritter Gattung mit demselben Worte übersetzt werde wie mê etc., hat Lassen (cf. Zeitschr. f. d. Kunde d. Morgenlandes, VI, p. 37) diese Erklärung zurückgenommen und die richtige Erklärung = sanskr. aham, althaktr. azem "ich" angenommen. Viçam (NR. 59) mit sanskr. vicva zu vergleichen, müsste die Linguistik billig Bedenken tragen, wenn ihr nicht die anderen Keilschriftgattungen die Richtigkeit dieser Etymologie nachwiesen, weil sie dieses Wort ebenso wiedergeben wie haruva "all" (cf. Rawlinson, Journ. of the R. As. Soc., X, p. 309). Die Stelle einer Tradition vertreten gewissermassen auch die Berichte der alten griechischen Historiker, und mit diesen hat man sich nicht in Widerspruch gesetzt; eher hat das Bestreben, eine Übereinstimmung mit ihren Berichten zu erzielen, zu Fehlgriffen verleitet.

Diese längere Untersuchung über die Befugnisse der Linguistik auf dem Gebiete der Exegese des Avesta schien mir unumgänglich nothwendig. Gegen den thörichten Vorwurf, als sei mit der Zurückweisung ungerechter Ansprüche der Linguistik eine Animosität gegen diese Wissenschaft verbunden, werde ich mich wohl nicht zu verantworten brauchen. Auch der Linguistik, die ja als Wissenschaft nur die Wahrheit wollen kann, muss es darauf ankommen, nicht falsche Wege einzuschlagen, um zu ihrem Ziele zu gelangen; auch sie kann nur dabei gewinnen, wenn die Philologie des Avesta

und der érânischen Sprachen üherhaupt selbständig ihr gegenübersteht; diese werden ihr dann werthvolles Material genug liefern, anstatt dass, wie jetzt, jeder ungewaschene Einfall auf diesem dunkeln und herrenlosen Gebiete Schutz suchen kann. Es ist überhaunt bedauerlich, dass diese Frage, die ein Terrainstreit zwischen Philologie und Linguistik ist, sich gerade an diesen einen Zweig der Philologie geknüpft hat. Die Frage ist in der That eine ganz allgemeine und gehört eigentlich der philosophischen Sprachwissenschaft au. und es verlohnte sich, wie mir scheint, wohl der Mühe, einmal ganz objectiv zu untersuchen, wie weit bei Competenz-Conflicten das Recht der Philologie wie der Linguistik sich erstreckt. Um also meine Meinung kurz zu sagen: Die Linguistik ist bei der Exegese des Avesta zur Ermittelung der Formen ganz unentbehrlich; wer aber Wörter und Sätze erklären will, der sehe zu, dass er neben dem etymologischen Beweise auch den historischen beibringe. Auch der strengste etymologische Beweis thut weiter nichts, als dass er die Hindernisse aus dem Wege räumt, die einer gewissen Erklärung von Seiten der Etymologie entgegentreten würden, erweist sie aber nicht. Auch die scharfsinnigste und wahrscheinlichste etymologische Erklärung schwindet alsbald in Nichts zurück, wenn man nachweist, dass sie historisch unbegründet sei.

Auf welche Weise nun der historische Beweis für die Richtigkeit dieser oder jener Erklärung im Avesta gegeben werden solle, braucht nicht näher angegeben zu werden. Man nehme Hülfsmittel, welche man wolle - nur seien es solche, welche auch auf anderen Gebieten der geschichtlichen Wissenschaften, zu denen auch die Philologie gehört, Geltung haben. Zu diesen Hülfsmitteln rechnen wir unbedenklich auch die Tradition, wie sie in den im ersten Abschnitte besprochenen Parsen-Übersetzungen niedergelegt ist. Sie ist durch ihr Alter und ihr Ansehen gleich sehr berechtigt; sie ist gewissermassen im historischen Besitze, aus dem sie zwar vertrieben werden kann, aber nur dann, wenn nachgewiesen wird, dass sie nicht leistet, was man von ihr erwarten darf. Keineswegs aber kann ihre Richtigkeit bezweifelt werden, ohne dass man Gründe dafür hat. Solche Gründe haben wir his jetzt keine, wohl aber - wie man oben aus §. 3 ersehen haben wird - gar Manches, was für ihre Zuverlässigkeit spricht. Was gegen sie bis jetzt vorgebracht worden ist, das ist so gut als kein Grund. Man hat auf die

Veda-Tradition hingewiesen, wie äusserst mangelhaft diese sei, und sie sei doch durch gelehrte Arbeiten reichlich geschützt worden. Ich will nicht urgiren, dass die Ansicht von der grossen Schlechtigkeit der Veda - Tradition nicht ohne Widerspruch geblieben sei, dass namentlich von England aus gewichtige Stimmen gegen die Vernachlässigung der Tradition laut geworden sind. Im Ganzen und Grossen gebe ich, wie Jedermann, zu, dass es nicht möglich ist, mit Hülfe der neueren indischen Tradition allein den ursprünglichen Sinn der Vedas zu erschliessen. Zugegeben, die indische Tradition sei wirklich so schlecht, was beweist denn dies für die parsische? Man kann doch durch einen solchen Analogieschluss unmöglich über eine genauere Untersuchung des Sachverhaltes hinwegkommen wollen; man müsste denn eine indogermanische Ur-Tradition annehmen, die sich im Sanskrit am reinsten erhalten hätte, und das wird man doch nicht wollen? Aber auch wenn man wollte, so wäre es leicht zu zeigen, dass es nicht so sein könne, dass beide Arten der Tradition auf ganz verschiedene Weise entstanden sind. Die älteste und bewährteste indische Tradition findet sich in Wörterverzeichnissen, daran schliessen sich Yåska's Ergänzungen und Erklärungen an. Aber schon Yåska, diese älteste Quelle für die Veda-Tradition, überliefert nicht seinen Stoff; er sucht ihn vielmehr wissenschaftlich zu begreifen, etymologisch zu deduciren. Schon Yaska ist also nicht ein Überlieferer, der treu weiter giebt, was er empfangen hat, sondern ein Grammatiker, ein Philologe, der da glaubt, mit Hülfe der Etymologie seinen Text erklären zu können, ein Verfahren, das natürlich bei seiner ungenügenden etymologischen Methode doppelt misslingen musste. Bei seinen Erklärungen wird es sich also immer zuerst fragen, ob er nur die Etymologie auf eine bereits überlieferte Bedeutung angewandt, oder ob er die Bedeutung zugleich mit der Etymologie ersonnen hat. Im ersten Falle wird die Bedeutung bestehen bleiben, wenn auch die Etymologie fallen muss; im zweiten fällt Bedeutung und Etymologie zugleich. Man sieht auch, dass bei den Indern die Tradition einzelner Wörter die älteste ist; mit Hülfe derselben wurde erst von grammatisch gebildeten Indern die Exegese versucht. Bei den Parsen ist umgekehrt die Tradition des gesammten Sinnes das ältere, und daraus ist erst die lexicalische Forschung entstanden (§. 3).

So dürfen wir denn getrost die parsische Tradition bei der Interpretation des Avesta zu Hülfe nehmen. Wenn man sie aber benützt, so wird man mit ihr zu beginnen haben. Es fragt sich zuerst, welches die geltende historische Erklärung eines Satzes oder Wortes ist. Diese muss dann geprüft werden, aber unpartheiisch; man darf nicht schon im Voraus von dem Wunsche beseelt sein, sie ungenügend zu befinden um seine eigene Weisheit zu Markte tragen zu können. Man prüfe die gegebene Erklärung auch nicht einseitig, indem man zusieht, ob sich etwa der Satz oder das Wort in das Sanskrit zurückübersetzen lässt (damit ist blutwenig gedient!), sondern allseitig. Man sehe zuerst zu, ob sich die Bedeutung oder verwandte Bedeutungen auch in den verwandten érânischen Sprachen vorfinden, deren Lautlehre man natürlich vorher mit den ältesten Gliedern des érânischen Sprachstammes (nicht bloss mit dem Sanskrit!) in Verbindung gesetzt haben muss. Man vergleiche aber endlich von den verwandten Sprachen nicht bloss das Sanskrit, sondern sämmtliche verwandte Sprachen, deren Verhältniss zu den érânischen Sprachen man sich natürlich speciell klar gemacht haben muss. Befolgt man diese Grundsätze, die schon durch die Sachlage geboten sind, so kann man im Voraus versichert sein, dass man nicht allzuoft Grund haben werde, von der Auffassung der Tradition abzuweichen 1).

§. 8.

Von dem kritischen Gebrauche der Huzvaresch-Übersetzung.

Aus den Einleitungen zu Westergaard's und meiner Ausgabe des Avesta geht klar genug hervor, dass die Handschriften, welche wir besitzen, alle aus zwei bis drei Grundschriften geflossen sind. Auf diese Art wird ihr kritischer Werth sehr beeinträchtigt; alles, was man thun kann, ist, dass man zunächst die Lesart dieser Grundschriften herzustellen sucht. Ich glaube zwar nun, dass man, wenn dies geschehen ist, auch noch einen Schritt weiter gehen und

¹⁾ Obwohl aus meiner oben dargelegten Ansicht über das Verhältniss der Linguistik zur Philologie klar genug hervorgeht, warum ich die Vergleichung mit dem Sanskrit nicht billige, so will ich doch zur Vermeidung von Missverständnissen noch besonders bemerken, dass ich nicht gegen das Vergleichen mit dem Sanskrit an sich eingenommen bin, sondern nur so lange dasselbe für unnütz, ja schädlich halte, als man nicht die éränischen Dialekte und ihr Verhältniss zu einander in der Art geordnet hat, wie dies J. Grimm für das Deutsche gethan hat.

in vielen Fällen die Lesart der unseren Grundschriften zunächst vorhergehenden Perioden wieder herstellen kann, wie man dies in der Einleitung zum zweiten Bande meiner Ausgabe des Avcsta erörtert finden wird. Aber dadurch allein sind wir noch nicht in den Stand gesetzt, die weite Kluft auszufüllen, welche noch zwischen unseren Handschriften, die sich höchstens in das zwölfte Jahrhundert hinaufführen lassen, und der Aufzeichnung des Avesta-Textes liegt. Hierzu bietet sich als zweites Hülfsmittel die Huzvarcsch-Übersetzung. Bei einer Übersetzung, die, wie wir gesehen haben, dem Texte Wort für Wort folgt, die sieh bestimmte Schemas gebildet hat, nach denen sie die einzelnen Wörter und Wortformen wiedergiebt, da kann es gar nicht fehlen, dass man den Text in vielen Fällen wieder herstellen kann, den die Übersetzer vor sich gehabt haben, dass man entscheiden kann, ob die Übersctzer sehon so wie wir oder anders gelesen haben. Indem wir diesen Gebrauch von der Huzvaresch-Übersetzung maehen, thun wir weder etwas Neues noch etwas Unerhörtes. Wir haben im ersten Abschnitte gesehen, wie nahe die Verwandtschaft ist, welche zwisehen den Parsen-Übersetzungen und der jüdisch-christlichen Übersetzung der Bibel existirt. Sollte es also zu kühn sein, wenn wir denselben Gebrauch von jenen machen, welchen von diesen die Exegeten alten und neuen Testamentes stets gemacht haben, und, wie die noch neuerdings erschienenen Monographien über versehiedene dieser Bibelübersetzungen bezeugen, stets noch machen? Die Antwort kann nicht zweifelhaft sein, wenn unsere im ersten Abschnitte ausgesprochene Ansicht begründet ist.

Doch, wird man vielleicht fragen, womit will man das Alter der Huzvåresch-Übersetzung beweisen? Welche Sicherheit wird uns dafür geboten, dass sie echt und wirklich älter sei als unsere Texthandschriften? Es lässt sich ja die Möglichkeit denken, dass dieselbe erst von irgend einem Deçtûr für unsere ältesten Handschriften zurechtgerichtet wurde. Die Handschriften, welche uns unsern ältesten Text liefern, mögen vielleicht die ältesten sein, in denen die uns vorliegende Huzvåresch-Übersetzung überhaupt existirt hat? Diese Frage kann man allerdings aufwerfen; aber es ist leicht, sie zu beantworten. Wäre die Huzvåresch-Übersetzung erst für unsere Handschriften und nach dem handschriftlichen Texte der ältesten uns vorliegenden Handschriften gemacht, so verstände es sich von selbst, dass die Übersetzung sich genau an den Text dieser Handschriften

binden würde. Nun ist dies aber durchaus nicht der Fall, vielmehr folgt der Text der Übersetzung öfters anderen Lesarten, theils denen der Vendidad-sades, theils anderen, die in unseren Handschriften nicht mehr vorkommen. Folglich ist die Huzvaresch-Übersetzung vom Texte unserer Handschriften unabhängig. Ich gebe davon hier einige Beispiele: Hierher gehört vor Allem Vd. XIV, -56, wo die Huzvarcsch-Übersetzung richtig ve liest, obwohl alle Handschriften des Textes das fehlerhafte سويد haben. So steht Vd. XVII, 11 in den Handschriften ABC unrichtig 68%, aber die Übersetzung giebt es richtig durch & wieder, also 63%, wie es heissen muss. Eben solche Beispiele und zwar noch häufiger finden sich im Yaçna, namentlich im zweiten Theile des Yaçna. Auch da spricht die Übersetzung oft gegen die Lesart der Handschrift. So steht Yc. XXVIII, 7 in A: ashátaím, als ein Wort, aber die Übersetzung hat richtig עשישטי, zum Zeichen, dass der Übersetzer ganz richtig ashá taúm las. Ibid. XXXII, 2 steht in A ush hakha, aber in der Übersetzung richtig vr = ush, so dass also auch hier durch die Übersetzung die richtige Lesart hus beglaubigt ist. Yç. XXXII, 10 haben alle Handschriften månå, wofür Westergaard månåo vermuthet. Aber die Übersetzung א יין אוש שון אלי ל zeigt, wie ich glaube, deutlich genug, dass må. nå zu lesen ist. Ibid. XXXII, 14 hat A mraomî, die anderen Handschriften mraoî und mraovî, die Huzvâresch-Übersetzung vor, was nach dem Zusammenhange keine erste Person sein kann. Solcher Beispiele, wo die Huzvaresch-Übersctzung uicht zu dem Texte der Handschrift stimmt, in welchem sie enthalten ist, liessen sich noch vielc anführen, namentlich wenn wir im zweiten Theile des Yaçna die immerwährenden Verwechselungen von né und ni, von vé und vi und Ähnliches in Anschlag bringen wollen.

Durch solche Beispicle wird nun meines Erachtens das Eine bewiesen, was wir beweisen wollten: dass die Huzvâresch-Übersetzung nicht erst für den Text unserer ältesten Handschriften gemacht, sondern von diesen unabhängig, mithin älter sei. Wollte man in übergrossem Zweifel etwa annehmen, diese Übersetzung sei gleichzeitig von Anderen gemacht nach einem etwas verschiedenen Manuscripte, so liesse sich auch dieser Zweifel leicht entkräften mit Hinweisung auf die unten anzuführenden Citate in älteren Parsenschriften, die wir keinen Grund haben für so jung zu halten. Der Nachweis aber, dass die Huzvâresch-Übersetzung älter sei, als unsere

Handschriften, dass sie nach einem von diesen verschiedenen Texte gemacht sei, genügt, um zu beweisen, dass sie ein wichtiges kritisches Hülfsmittel ist. Um wie viel älter sie sei, ist von keinem so wesentlichen Belange. Und wäre sie auch nur um fünfzig Jahre älter als unsere ältesten Handschriften, so würde man sie doch an die Spitze der kritischen Hülfsmittel stellen müssen. Allem Anscheine nach ist aber die Verschiedenheit des Alters eine bedeutend grössere.

Welches nun der kritische Gebraueh sei, den man von dieser Überzetzung zu machen habe, das wird wohl keiner weitläufigen Erörterungen bedürfen. Man vergleicht die Übersetzung Wort für Wort mit dem Originaltexte und sehliesst aus der Übersetzung auf den Text, den die Übersetzer vor sich gehabt haben. Bei der grossen Wörtlichkeit der Übersetzung, von der wir schon oben §. 3 geredet haben, ist dieses Geschäft im Allgemeinen nicht sehwer und oft vollkommen sicher. Sie kann nun durch das Gewieht ihres Alters den Aussehlag geben, je nachdem sie sieh auf die eine oder andere Seite neigt bei Abweichungen zwischen den Handschriften mit Übersetzung einerund den Vendidåd-sådes andererseits. So lesen z. B. Vd. IX, 165 AB CEF bloss iristem, die Vendidad-sades aber paiti iristem. Die Lesart der Handschriften mit Übersetzung würde einen ganz abweichenden Sinn von dem der Vendidad-sades geben und zwar keinen sehr guten. Da aber die Huzvareseh-Übersetzung مير فسوه hat, so darf man paiti getrost in den Text setzen. Ähnlich Vd. IX, 171. Die Worte yatha vå nimato tare yare fellen in den Handsehriften mit Übersetzung, denn dass E die Worte beieorrigirt hat, ist, nach dem was wir bereits vom Werthe dieser Handschrift wissen, ohne allen Belang. Aber die Huzvaresch-Übersetzung sowohl als die Vendidadsådes haben die Worte und zwar mit vollem Rechte, es ist die Auslassung bloss der alte Fehler eines Abschreibers, der bei den auf einander folgenden natha vå eine Zeile übersehen hatte. Ganz derselbe Fall tritt Vd. XIII, 55 ein, wo ABC tarô pithwem daçtê auslassen; ferner Vd.V, 33; XVII, 24; XVIII, 14 (wo der ausgelassene Satz ganz unentbehrlieh ist); XVIII, 46. Doeh nicht bloss auf solehe Fälle ist der Gebrauch der Übersetzung besehränkt, bei sonst gut bezeugten Lesarten hilft sie die richtige wählen, bei Fehlern, die selbst in die überwiegende Anzahl der Handschriften eingedrungen sind, hilft sie die wahre Lesart herausfinden. Dahin reehne ich Fälle wie z. B. Visp. I, 11, wo für fraçraothrahê auch die Lesart ashana fracrûtahê sieh findet, die einen ganz

guten Sinn gibt. Aber die Übersetzung hat wurden nicht (womit ashaya gewöhnlich übersetzt wird) und so ist wohl die ganze Lesart erst später entstanden. Derselbe Fall findet sich Visp. I. 31: II. 34. An beiden Stellen ist die Lesart berezahê, berezem überwiegend beglaubigt, aber wood entscheidet die Sache und ich bin ohne Bedenken Westergaard in der Annahme der Lesarten beretahê, beretem gefolgt. Ebenso halte ich es für entscheidend, wenn Visp. XIV, 7 die Übersetzung die Worte frashûtahê, frashâvayamnahm wiedergiebt, indem sie dieselben durch wurd wurd und wernen wie übersetzt, was zu der anderen Lesart fracrûtahê, fracrâvayamnahê nicht passen würde. So entscheidet Vd. I, 14 und sonst die Übersetzung wir für die Lesart shayanem, während man früher bekanntlich aus etymologischen Gründen cayanem vorziehen wollte. Vd. VIII, 133; IX, 48, 49 ist die Trennung der Wörter hô, nå besonders durch die Übersetzung שנו עוש erwiesen. Einen ähnlichen Fall, Vd. II, 64, 100, habe ich schon anderwärts besprochen, cf. Weber's indische Studien III, 437. Ich wüsste nicht, warum die Übersetzung, wenn sie gåvayanem gelesen hätte, nicht dieses Wort hier ebensowohl mit impan übersetzt haben sollte, wie sie dies Vd. XIV, 60 thut. Weil sie aber hier אַשְּׁטִּיץ setzt, so habe ich geschlossen, dass sie die andere Lesart (gåvyanahm) vor sich gehabt habe und habe diese in meinen Text aufgenommen.

Es versteht sich indessen von selbst, dass die Lesarten der Übersetzung nicht unbedingtes Vertrauen verdienen und dass man sich vermittelst der höheren Kritik auch gegen dieselben erklären darf. Die Übersetzer hatten eine ältere Handschrift vor sich als wir besitzen, dies ist gewiss; es lässt sich denken, dass sie nicht die erste beste, sondern eine solche genommen haben werden, welche ihrer Ansicht nach besonderes Vertrauen verdiente. Immer aber war es eben doch nur eine Handschrift. Dann wird der Kritiker auch sich hüten müssen, nicht die Übersetzung in Fällen zu gebrauchen, wo sie der Natur der Sache nach nicht entscheiden kann. Ein Fall nun, wo die Übersetzer eine falsche Lesart aufgenommen zu haben scheinen, ist, wie ich glaube, Vd. IX, 174 (= IX, 47 bei W.). Hier lesen ACF perenâiti, B perenâitê, die übrigen perenânê. Die erstere Lesart ist durch die besseren Handschriften bezeugt, darüber kann kein Zweifel sein, Westergaard hat sie darum auch in seinen Text aufgenommen. Die zweite scheint mir dagegen der Parallelismus mit dem vorhergehenden Satze durchaus zu fordern und ich bin daher den Vendidåd - sådes gefolgt. Die Huzvåresch - Übersetzung aber hat מארשים, doch scheint es, dass sie auch schon IX, 173 perenditê gelesen habe, wofür jetzt unsere Handschriften nicht sprechen. Einen anderen merkwürdigen Fall, wo die Huzvaresch-Übersetzung einen alten Fehler in Schutz nimmt, werden wir unten kennen lernen. Ein Fall endlich, wo die Huzyâresch-Übersetzung keinen Ausschlag geben kann, findet sich Vd. X, 23. Hier liest BCF (A fehlt an dieser Stelle) akatashem, die übrigen Handschriften aghatashem. Beide Lesarten geben einen guten Sinn, der letzte Theil des Compositums (tashem) bleibt von der Variation unberührt, aka und agha heissen beide schlecht, böse, und geben den nämlichen Sinn. Welches aber die ursprüngliche Lesart war, wird sich schwer mehr ermitteln lassen. Zwar liest die Huzvaresch-Übersetzung -wan, aber wir wissen schon aus der Huzvaresch - Grammatik (§. 18 A. 2), dass a auch dem altbaktrischen gh entspricht. Wahrscheinlich war es schon nicht mehr ganz gewiss, wie zu lesen sei, als der Text in die jetzige Schriftart umgeschrieben wurde.

Dieses letztere Beispiel führt uns auf eine andere wichtige Frage, nämlich: in welcher Gestalt der Text des Avesta den Übersetzern vorgelegen habe, ob in derselben Schriftart die wir jetzt vor uns haben oder in einer anderen mehr der Huzvâreschschrift ähnlichen, oder, um allgemeiner zu sprechen, in einer semitischen Schriftart, welche die Laute weniger genau bezeichnete? Ich glaube das letztere und obwohl ich durchaus kein bestimmtes Urtheil über diesen Gegenstand abgeben möchte, so dürfte es doch gut sein, auf diese Möglichkeit aufmerksam zu machen. Namentlich an solchen Stellen ist dieselbe im Auge zu behalten, wo die Übersetzung, mit dem handschriftlichen Texte verglichen, sonderbar und abweichend erscheint. Ich führe hier einige von den Fällen an, die mir für die Ansicht zu sprechen scheinen, die Übersetzer hätten einen weniger genau geschriebenen Text vor sich gehabt.

Vd. VII, 142 lautet der sehr schwierige Satz in meiner Ausgabe: nâuiti hâ aêtê yê mashyâka qarenti framanayêiti. Westergaard hat einige andere Lesarten aufgenommen; es ist hier nicht der Ort, die Schwierigkeiten zu erörtern. In dem Worte, auf welches es hier ankommt, stimmen beide Ausgaben überein: es ist das erste, nâuiti. Die Huzvaresch-Übersetzer geben es mit على أن seid sehend, aufmerksam. Diesen Sinn in das Wort zu legen, will mir nicht gelingen,

mag man die im Texte stehende oder irgend eine andere Lesart wählen. Schreibt man aber das Wort in Huzvâresch-Charaktere um, so müsste dasselbe etwa ﴿"" geschrieben sein. Liest man nun den ersten Buchstaben v statt n, — aber wie gewöhnlich ai, so würde man vaênata oder vaênaiti erhalten, was ziemlich nahe an die Huzvâresch-Übersetzung hingeht.

Vd. XIX, 43 liegt ein alter Fehler in dem Worte avaên oder, wie andere Handschriften haben, avāon. Beides sind Unformen, aber der Fehler ist alt. Yç. LVI (= Çr. y. 10, 2; LVII, 23 bei Westergaard) liest A avān, andere Handschriften haben nicht weniger sinnlose Lesarten. Dass schon die Huzvaresch-Übersetzer an den eitirten Stellen avaên lasen, bezeugt ihre Übersetzung yr no; sie leiteten das Wort auf vaên, sehen, zurück, dies beweist die Glosse kin woord, wenn du sie (die Amesha çpentas) nicht siehst, dann sollst du ihnen opfern. Auch hier scheint mir die Huzvareschschrift auf das Richtige zu führen. rr wäre avāo, avā, rr, yr avaên. Wie leicht und oft werden die Ligaturen r und r verwechselt. Demnach scheint mir avāo die richtige Lesart zu sein. Wenn man aber zr, yr im Texte vorfand, musste man freilich in Verlegenheit sein, wie man das Wort erklären solle.

Vd. XIX, 58 ist derselbe Fall eingetreten. Ich lese dâto ağhen mit der einen, Westergaard dâto vağhen mit der anderen Reihe der Handschriften. Beide Lesarten genügen nicht. In Huzvåreschschrift würde vor für ağhen, von für vağhen stehen; liest man die schliessenden nu und nicht n, so würde man vağhu oder besser vôhû erhalten. Dass anlautendes im Huzvåresch öfter weggelassen wird, ist den Lesern wohl aus der Grammatik (§. 23 A. 6) erinnerlich.

Yç. LVI = Çr. y. 11, 6 findet sich nighné und in A als Var. naghné. Die Stelle ist dunkel, die Übersetzung hat renge L. Der Übersetzer, der wahrscheinlich auch in Verlegenheit war, hat sich dadurch helsen wollen, dass er na ghne übersetzte, na als modernes L. nahm. Die Ausflucht ist natürlich unzulässig, sie beweist aber, dass der Übersetzer schon die Lesart der Handschrift A vor sich gehabt haben muss.

Yç. XXXIX, 6 und sonst wird vaonare mit wie übersetzt, was weder in den Sinn passt noch auch mit der Grammatik sich vereinigen lässt. Der Grund aber wird klar, wie die Huzvâresch-Übersetzer soübersetzen konnten, wenn man sich das Wort mit Huzvâresch-Charakteren geschrieben denkt. Es musste

dies konnte dann allerdings auch *vohu-nare* gelesen werden. — Man sieht, zu wie vielerlei Erwägungen eine unparteiische wissenschaftliche Prüfung der traditionellen Übersetzung veranlasst.

Indem wir uns begnügen, auf den eben berührten Punct mit einigen Beispielen aufmerksam gemacht zu haben, wenden wir uns nun zu einem anderen nicht weniger wichtigen, aber schwierigeren. Es ist oben bereits gesagt worden, dass die Huzvaresch-Übersetzung zur Entscheidung mitwirkt, nicht nur bei Aufnahme von Lesarten, sondern auch von Textesstellen, die in den Handschriften mit Übersetzung etwa aus Versehen fehlen. Man kann nun die Frage stellen, ob der Satz nicht auch umgekehrt seine Geltung habe und das Fehlen eines Satzes in der Übersetzung auch für die Auslassung des fraglichen Satzes im Texte spreche, so dass man in demselben eine spätere, erst nach Anfertigung der Huzvâresch-Übersetzung beigefügte Interpolation zu sehen habe? Ehe wir nun zur speciellen Prüfung dieser Frage übergehen, wird es nöthig sein, erst zwei Vorfragen zu erledigen, nämlich erstlich: ist eine solche Interpolation überhaupt möglich und denkbar? Ich gestehe, ich sehe nicht ein, warum sie nicht denkbar sein sollte. Wir besitzen in den Vendidad-sades und den Handschriften mit Übersetzung zwei verschiedene, in einzelnen Wörtern vielfach abweichende Handschriftenreihen. Warum sollten denn die Varianten bloss auf einzelne Wörter beschränkt, warum nicht grössere Abweichungen ebenso denkbar sein? Solche Abweichungen kommen in der That vor, z. B. Vd. VIII, 245; IX, 120 geben unbestrittene Beispiele. Auf eine verschiedene Anordnung einzelner Paragraphen in den ersten Capiteln des Yaçna hat bereits Westergaard aufmerksam gemacht (Zendavesta I, pref. p. 12). Man wird nun, falls nicht andere Gründe dagegen sprechen, von vornherein die Unmöglichkeit eingeschobener Stellen nicht läugnen können. Die zweite Vorfrage ist nun aber die folgende: zugegeben, es fänden sich eingeschobene Stellen in den Handschriften - bietet die Huzvaresch-Übersetzung das Mittel zur Erkennung derselben? Sind wir berechtigt, aus dem Stillschweigen der Übersetzer zu schliessen, sie haben die Stellen nicht gekannt, oder haben sie dieselben aus einem anderen Grunde nicht übersetzt, etwa einfach darum, weil sie dieselben nicht verstanden haben?

Man sieht, es kommt bei dieser Frage sehr viel darauf an, wie man sich die Aufgabe der Übersetzer denkt. Nach der sehon oben

von mir aufgestellten Ansicht kann meine Entscheidung in der Sache nicht zweifelhaft sein. Es war Absicht der Übersetzer, Wort für Wort zu übersetzen, es lässt sich nicht annehmen, dass sie, während sie ängstlich bemüht waren, jede Präposition wiederzugeben, ganze Sätze übersprungen haben. Nach meiner Ansicht war ferner diese Übersetzung auch zum selbständigen Gebrauche bestimmt, man musste also schon darum darauf bedacht sein, den Text möglichst vollständig wiederzugeben. War ihnen eine Stelle allzu unklar, um übersetzt werden zu können, so musste wenigstens angedeutet werden, dass etwas fehle. Die Übersetzer halten es für keine Schande dies einzugestehen. Sie erwähnen öfter, dass ihnen eine Stelle مس كم الله d. i. nicht klar sei (z. B. Vd. II, 41); an einer Stelle, Yc. X, 10, heisst es wirklich (l. 1904) 11904 and for d. h. diese Stelle (eigentlich Vâj) ist ohne Erklärung, die Erklärung ist nicht gegeben. Wenn das Gewicht dieser Stelle etwas zweifelhaft werden sollte, weil unglücklicher Weise dieselbe nicht in der alten Handschrift des Yacna selbst erhalten ist sondern in einer späteren Abschrift, sie mithin erst von dem späteren Abschreiber eingeschoben sein könnte (wiewohl ein Grund für diese Annahme nicht vorhanden ist), so kann auch noch eine andere Stelle, Yç. XXXVIII, 8, zur Verstärkung dienen. Dort wird der Übersetzer müde, die verschiedenen Namen des Wassers herzuzählen, mit denen er nichts zu thun weiss. als sie zu umschreihen. Er fügt daner bei: ୬୯୯୯୯୮ ଅଟି ଓଡ଼୮୯୮ "und die übrigen Wasser nach ihren Namen". So halte ich mich denn zu der Annahme berechtigt, dass es in der Absicht der Übersetzer gelegen habe, jedes Wort zu übersetzen, das der ihnen vorliegende heilige Text enthielt, wenn sie nicht ausdrücklich das Gegentheil bemerken. Nach allem, was wir von der theologischen Bildung der Parsen wissen, müssen wir bei ihnen dieselbe hohe Verehrung der heiligen Schriften voraussetzen, wie wir sie bei den semitischen Völkern jener Zeit finden, an deren Ansichten sie sich so sehr anschliessen.

Die Ansicht, dass die Übersetzer namentlich darum Stellen übergangen haben, weil ihnen dieselben zu schwierig gewesen seien, kann ich in Rücksicht auf viele derselben nicht billigen. Was ist z. B. in der Stelle Vd. VII, 4 die Schwierigkeit, welche sie von der Übersetzung abgehalten hätte? Die ganze Stelle ist sehr leicht zu verstehen, es ist nicht ein Wort in ihr, das nicht an anderen Stellen auch

zu übersetzen gewesen wäre. Ebenso verhält es sich mit dem Worte fshuyanc. Wie ich bereits an einem anderen Orte (über einige eingeschobene Stellen des Vendidad p. 42) nachgewiesen habe. fehlt dieses Wort, wenn es Beiwort zu vâctryô ist, immer in der Übersetzung, und zwar nicht bloss in der des Vendidad, sondern auch der des Yaçna (Yç. XIV, 5). Das Wort ist zu häufig, als dass man dies für ein blosses Versehen halten könnte. Nur eine Stelle des Vendidad ist ausgenommen, nämlich Vd. XVIII, 46, da wird das Wort wirklich mit www übersetzt. Im Yacna selbst aber kommt das Wort öfter vor. ohne mit våctryô in Verbindung zu stehen und wird dann stets übertragen. Welches soll nun der Grund gewesen sein, gerade in dieser einzigen Verbindung das Wort nicht zu übersetzen? Ich kann nur den einen sehen, dass man das Wort im Texte nicht vor sich hatte, dafür spricht auch noch der Umstand, dass an allen diesen Stellen der dritte Stand allein ein Beiwort bekommt, die höheren Stände aber nicht. Und doch war nach Allem, was wir sonst von den socialen Zuständen Érâns wissen, der dritte Stand keineswegs der geachtetste. So steht es auch mit Vd. I, 18, wenn wir diese Stelle mit I, 62 vergleichen. Warum ist an der zweiten Stelle aghem übersetzt, in der ersten aber nicht? Es ist wahr, das Wort kann an der ersten Stelle aus Versehen fehlen, aber eben so gut ist es möglich, dass es erst aus der zweiten in die erste Stelle übergetragen worden sei, um die Gleichartigkeit beider Stellen noch grösser zu machen.

Unter meinen Gründen gegen die Echtheit mancher der nicht übersetzten Stellen darf ich eine nicht vergessen, von der ich schon vor Jahren gesprochen habe. Vd. 1, 10 fehlen nämlich die Worte: hapta heñti hahmino mdogho pañca zayana as kare in der Übersetzung. Dass diese Auslassung nicht bloss in unseren Handschriften, sondern überhaupt in der Übersetzung lag, das zeigt mir ein ziemlich genaues Citat dieser Stelle im Minokhired (p. 322 ff. der Pariser Handschrift). Es heisst dort: ها المراقب المراقب

Aus allen diesen Gründen glaube ich nun berechtigt zu sein, die Huzvåresch-Übersetzung als ein kritisches Hülfsmittel zur Erkennung eingeschobener Texte zu gebrauchen. Man darf aber darum nicht glauben, dass alle Stellen, welche die Huzvaresch-Übersetzung nicht zeigt, sofort als eingeschoben zu betrachten seien. Mit Recht hat Westergaard auf den schlechten Zustand unserer handschriftlichen Hülfsmittel, namentlich für den hier ganz besonders in Betracht kommenden Vendidåd aufmerksam gemacht. Es kann die eine oder die andere Stelle durch den grössten Zufall fehlen, denn unsere Handschriften der Huzvaresch-Übersetzung gehen auf nur eine oder zwei Handschriften zurück. Auch finden sich wirklich Stellen, wo man annehmen muss, es sei die Auslassung blosses Versehen des Abschreibers. Solche Versehen finden sich z. B. Vd. V, 56; XVIII, 14 und öfter. Darum wird an vielen Stellen die Frage, ob die Stelle interpolirt sei oder nicht, eine streitige bleiben müssen. Die allgemeinen Regeln aber, nach denen man beim Ausscheiden dieser unechten Stellen handeln muss, sind meines Erachtens die folgenden.

Zuerst wird zu beachten sein, ob die zweifelhafte Stelle in allen Handschriften steht oder nicht. Wird die zweifelhafte Stelle nur von einem Theile der Handschriften geschützt und die Huzvaresch-Übersetzung enthält sie auch nicht, da sind die Zweifel nach meinem Dafürhalten sehr gerechtfertigt. Eine solche Stelle ist z. B. Yc. X, 58 ff.; die Worte yathana dim çtaoiti stehen nur in einem Theile der Handschriften und nicht in der Huzvaresch-Übersetzung. Der Text giebt, wenn man die Worte auslässt, einen zwar etwas verschiedenen, aber immer noch einen ganz erträglichen Sinn. So ist es auch mit der Stelle Vd. VII, 4, die ich in den Varianten mitgetheilt habe, und die Westergaard in seinen Text aufgenommen hat. Sie fehlt in den Handschriften mit Übersetzung, auch die Übersetzung selbst zeigt keine Spur von ihrem Vorhandensein. Vd. XIV, 35 setzen ABCF canvare oder canavare bei; Ebcd und die Übersetzung lassen das Wort aus, meiner Ansicht nach mit vollem Rechte, es ist weiter nichts als eine aus Versehen in den Text gekommene Variante zu dem vorhergehenden thnavare. Vd. XIX, 70 lassen Ebcd und die Übersetzung den Zusatz gaom ayaçõis zarathustra aus, der nicht nöthig ist und recht wohl gestrichen werden kann. Dann kann man aber getrost auch noch einen Schritt weiter gehen und Stellen, welche alle Handschriften haben, aber in der Übersetzung fehlen, als

eingeschoben betrachten. Hier müssen nun aber innere Gründe den äusseren zu Hülfe kommen. Zuerst wird darauf zu sehen sein, ob die Stelle, unbeschadet des Sinnes und Zusammenhauges, fehlen kann. Ist dies der Fall, so ist immer schon ein bedeutender Grund des Zweifels vorhanden, denn die Auslassung der Stelle in der Übersetzung macht sie schon von vornherein kritisch verdächtig. Dagegen kann nicht etwa dadurch ein Gegenbeweis geführt werden, dass man nachweist, die Stelle könne auch dastehen, ohne den Zusammenhang zu stören. Es ist durchaus nicht gesagt, dass eine Interpolation immer ungeschiekt sein müsse, es kann eine Bemerkung ganz passend angebracht und doch interpolirt sein. Stellen dieser Art giebt es mancherlei. So das schon oben erwähnte Wort fshuuane, dann die gleichfalls sehon früher besprochenen Stellen Vd. I, 10, 28; ferner Vd. I, 73, wo die Bemerkung haca ushactara hendva ava daoshatarem heñdum aus Crosh-yasht Yc. LVI, Crosh-yasht 11, 6 entstanden zu sein scheint. Nur obenhin erwähne ich die Stelle, Vd. II, 20-41, über die ich auf meine frühere Besprechung verweisen darf 1). Es wird kaum möglich sein, über sie mehr zu einer ganz genauen Entscheidung zu kommen. Hieher zähle ich ferner die consequenten Auslassungen in Vd. XI, 28, 30, 33, 36, 38 — lauter Sätze, die sehr wohl fehlen können; den Schlusssatz von Vd. XIII. der durchaus nicht erforderlich ist. Zweifelhaft kann man bei den Sätzen Vd. XV, 37 ff. ctâtô ratûm etc. sein, diese mögen bloss nach dem oben §. 2 erwähnten Principe der Huzvaresch - Übersetzung ausgelassen sein, weil dieselbe gewöhnlich bereits übersetzte Sätze gar nicht oder abgekürzt wiedergiebt. Dagegen scheinen mir die mit Klammern eingeschlossenen Sätze, Vd. XV, 78 ff., die ganz gut fehlen können, späteren Ursprungs. Ebenso Vd. XIX, 100. Der ungrammatische Satz: hâu drvatanm aghem urvâno temôhva nizareshaiti, der heissen soll: "dieser zerrt die schlimmen Seelen der Schlechten in die Finsternisse", unterbricht den Zusammenhang und ist daher zu streichen, obwohl er in allen Handschriften steht. Yc. LVI = Crosh-vasht 10, 5 ist in allen Handschriften eine Stelle eingeschoben, die sich im Mithra-vasht wieder findet. Auch ohne diese giebt der Text einen passenden Sinn, im Gegentheil, wenn man sie bestehen lässt, so wirkt sie verwirrend.

¹⁾ In meiner Abhandlung: Über einige eingeschobene Stellen des Vendidad und in meinen Bemerkungen bei Weber, Ind. Studien III, p. 440 ff.

Eine andere Classe von Stellen, die aus dem Texte zu nehmen. aber nicht zu streichen, sondern in die Huzvaresch-Übersetzung zu setzen sind, sind diejenigen Stellen in altbaktrischer Sprache, welche von den Übersetzern in den Glossen angeführt werden, zum Beweise für ihre Ansicht. Ich fasse mich über diese Stellen hier kurz. Beispiele wird man unten finden, wo von der Exegese der Parsen die Rede ist. In meiner Ausgabe des Avesta findet man alle diese Stellen bereits in die Übersetzung aufgenommen. Wenn sie auch einzelne Handschriften der Vendidad-sades im Texte zeigen, so halte ich dies für eine Verderbniss neuerer Abschreiber, die glaubten, kein Wörtchen alten Textes dürfe verloren gehen, möge es passen oder nicht. Westergaard bestreitet zwar diese meine Ansicht und glaubt, dass auch diese Stellen in den Text aufzunehmen seien, aber ich gestehe, seine Gründe haben mich nicht überzeugt. Wenn er sagt, dass die angeführten Stellen sich sonst nicht im Avesta wiederfinden, so ist das im Allgemeinen richtig, aber einzelne Ausnahmen finden sich, Dahin gehört Vd. V, 14 die öfter citirte Stelle: vitacti drajo frarathni drajo, die nach dem Sinne der Glosse auf Vd. VII, 76 hinweist; Vd. V, 22 Glosse verweist auf Vd. VI, 10, Vd. V, 33 auf Vd. XIX, 9. Die Glosse von Vd. VII, 136 citirt Vd. III, 149.

Wenn sich aber auch die meisten Stellen im Avesta nicht vorfinden, so kann dies, wenn unsere Ansicht richtig ist, dass die Huzvâresch - Übersetzung vor dem Beginn des Islâms geschrieben sei, keinen wesentlichen Einwurf begründen. Die Parsentradition bezeugt, dass früher weit mehr Schriften vorhanden waren, und die hohe Wahrscheinlichkeit spricht dafür, dass man während der Blüthezeit des Såsånidenreiches noch nicht auf die wenigen Fragmente beschränkt war, die uns jetzt von den heiligen Schriften zu Gebote stehen. Einen Hauptgrund für meine Ansicht finde ich übrigens darin, dass gerade von diesen Stellen keine in den Zusammenhang passen will, wenn man sie in den Text setzt. Auch dass die Übersetzer nur durch ihre Glossen einen Zusammenhang zwischen den Stellen wiederherstellen wollten, nachdem er bereits ihnen verloren gegangen war, glaube ich nicht, da sich genug Glossen finden, die ganz dieselben Gegenstände behandeln, ohne dass irgend welche Citate aus den heiligen Schriften angeführt werden. So dürfen wir wohl hoffen, erwiesen zu haben, dass die HuzvareschÜbersetzung eine reiche Fundgrube kritischer Anregung bietet und von den jetzigen und künftigen Herausgebern altbaktrischer Texte wohl zu beachten ist.

§. 9.

Über den hermeneutischen Werth der Huzvaresch-Übersetzung.

Wenn wir im vorhergehenden Paragraphen den kritischen Werth der Huzvaresch-Übersetzung ziemlich hochgestellt, wenn wir namentlich in ihrer übergrossen Wörtlichkeit ein Mittel gefunden haben, dem Texte von Wort zu Wort zu folgen, so scheint daraus hervorzugehen, dass ihre hermeneutische Bedeutung eine um so geringere sein müsse. Je knechtischer sie den alten Text der Form nach wiederzugeben bemült ist, um so mehr müssen wir annehmen, es sei ihr der Geist entschwunden. So wird denn auch von den biblischen Exegeten der kritische Werth der philoxenianischen Übersetzung des neuen Testamentes (mit der wir oben die Huzvaresch-Übersetzung verglichen haben) ziemlich hoch gestellt, weniger aber ihre hermeneutische Bedeutung. Und in der That, der Fall würde auch hier ganz der nämliche sein, wäre die Aufgabe, die ein Exeget des Avesta zu erfüllen hat, genau die nämliche. Aber während es in den biblischen Studien darauf ankommt, in das feinere Verständniss des Textes einzudringen, handelt es sich hier vorerst noch um ein allgemeines. Die nächste Aufgabe des Exegeten ist, im Avesta die Umrisse der altbaktrischen Grammatik nachzuweisen, im Lexikon aber die Bedeutung der einzelnen Wörter zu ermitteln und festzustellen. Das feinere Verständniss des Textes wird erst den künftigen Generationen vorbehalten bleiben müssen, es kann erst dann beginnen, wenn die Vorarbeiten dazu vollendet sind.

Namentlich die lexikalische Forschung ist es, welche die Tradition nie aus den Augen verlieren darf. Sie muss bei jedem noch unbekannten Worte die traditionelle Übersetzung einsehen und prüfen, ob dieselbe sich mit den Gesetzen der Etymologie vereinigen lässt. Dies ist der Weg, den im Wesentlichen schon Burnouf eingeschlagen hat. Seine Abweichungen von Neriosengh sind selten und auch dann manchmal nicht gerechtfertigt. Wenn seine Abweichungen von der Übersetzung Anquetil's bedeutend sind, so liegt die Schuld daran nicht in der Tradition, denn diese weicht kaum minder von Anquetil ab als Burnouf selbst; den Grund haben wir schon oben

gesehen: die Übersetzung Anquetil's ist eben nur sehr uneigentlich auf die Tradition gebaut. Ich stehe nicht an, zu behaupten, dass auch ohne die Etymologie, bloss durch die Tradition ein gewisses empirisches Verständniss des Avesta möglich gewesen wäre.

Nur aus den Übersetzungen selbst ist der wahre Ausdruck der Tradition zu entnehmen, nicht aus den späteren kleinen lexicalischen Versuchen der Parsen. Diese sind selbst wieder von den Übersetzern abhängig, aus denen sie ihre Erklärungen ziehen, ein Umstand, der wohl zu beachten ist. Aus ihnen hat man neben dem Misslingen der Anguetil'schen Übersetzung vornehmlich die Gründe gegen die Tradition entnehmen wollen. Die Verstösse derselben werden aber durch Kenntnissnahme von den Eigenthümlichkeiten des Huzvâreschidioms, wo nicht ganz beseitigt, so doch sehr gemildert. Von dem ersten Vorwurfe, dass alle obliquen Casus zu der Ehre kommen, als Nominative zu gelten, muss die Huzvaresch-Übersetzung gänzlich freigesprochen werden. Nur der Nominativ und Accusativ unterscheiden sich nicht, es wird aber selten Schwierigkeit machen zu bestimmen, welcher dieser beiden Casus zu wählen sei. Die übrigen Casus der älteren érânischen Sprachen kennt zwar das Huzvâresch auch nicht mehr, aber es drückt sie eben durch beigegebene Partikeln aus, wie wir dies aus der Formenlehre wissen, dasselbe einfache Mittel wählen auch die Huzvaresch-Übersetzer eben so gut wie wir, wenn wir aus dem Sanskrit, dem Lateinischen oder irgend einer anderen flexionsreichen Sprache in unsere flexionsarme übersetzen. Wenn es die Verfasser der Glossare unterlassen haben, diese vorgesetzten Partikeln mit aufzunehmen, so tragen lediglich sie die Schuld. Wenn die Numeri zuweilen verkannt sind, so tragen daran die Gesetze der Huzvaresch-Sprache die Schuld, nach denen man Collectivbegriffe auch in den Singularis setzen kann (Gr. §. 189), theils die Flexionsarmuth der Sprache. In letzterem Falle haben sich übrigens die Übersetzer geholfen wie sie konnten, und wenn sie den Singularis nars durch אויב אין (ein Mann wenn er einzeln ist), den Dual nara durch פוש פיד שין (ein Mann wenn es zwei sind), den Pluralis nairikananm aber durch w aber durch (Weib wenn es drei sind) ausdrücken, so gestehe ich, dass ich das Mittel nicht schlechter finde als das der Commentatoren des Pânini, welche (cf. L. I, 2, 64) râmaçca râmaçca = râmau, dagegen râmaçca râmaçca râmaçca = râmâh setzen. Auch der dritte Vorwurf, dass sie Nominal- und Verbalformen verwechseln, hat nicht mehr Gewicht, und nach dem, was in der Grammatik (§§. 112, 120) gesagt worden ist, wird man es ganz begreiflich finden, dass man janat mit ronger, baraiti mit renger übersetzt findet. Dass sich übrigens die Übersetzer hinsichtlich der Personen und Tempora nicht genau an die Texte halten, ist schon oben §. 3 gesagt worden. Ihre Kenntniss der Grammatik des Altbaktrischen als Wissenschaft mag ihre wesentlichen Mängel gehabt haben; natürlich schliesst dies aber nicht aus, dass sie ein recht gutes praktisches Verständniss des Textes haben konnten.

Dass sich die Mehrzahl der von den Übersetzern gegebenen Worterklärungen bestätigen werde, das darf man sehon jetzt ganz getrost behaupten. In ausserordentlich vielen Fällen, wo man den Sinn vermittelst der Etymologie allein richtig bestimmt hat, hätte man denselben leichter durch die Tradition erhalten. Dahin gehört z. B. vahista, von dem Burnouf in einer eigenen gelehrten Abhandlung nachwies, dass es nicht "Paradies" heisse, wie Anquetil gewöhnlich übersetzt, sondern "der beste". Die Übersetzung giebt das Wort stets durch 6 ve, Neriosengh durch atyuttama. Ebenso påra, ein Ausdruck, dessen Beziehung auf das Schuldenwesen Burnouf (Yaçna p. 517) richtig erkannt hat. Die Übersetzung hat ge, das heutige afghanische بور bestätigt diese Übersetzung. Wo aber auch die europäischen Erklärer geglaubt haben, von der Übersetzung abweichen zu müssen, da ist immer noch nicht ausgesprochen, dass der Fehler auf der Seite der Übersetzer liegen müsse. So hat Burnouf bezweifelt, dass çavô von Neriosengh richtig mit lâbha übersetzt werde, weil er diese Bedeutung nicht mit dem Sanskrit vermitteln konnte. Die Nachweisung der Wurzel çu "nützen" in anderen Formen, so wie das Huzv. % erheben jetzt die Bedeutung über allen Zweifel. Burnouf und Bopp haben bezweifelt, dass Ye. IX, 73 katayô mit mayen, grihastha, übersetzt werden könne; beide haben darin den Plural von sanskrit. kati "wieviel" gesehen. Aber diesem sanskritischen kati entspricht das altbaktrische Indeclinabile caiti "wieviel" und kati "Hausherr", abgeleitet von kata, das sich noch in neupers. erhalten hat, bietet gar keine weitere Schwierigkeit. Mir selbst ist es nicht besser ergangen als meinen Vorgängern. Vd. XVIII, 125 ff. habe ich paiti diti durch "Unachtsamkeit" übersetzt. Auf di habe ich das Wort richtig mit der Übersetzung zurückgeleitet; aber ich glaubte, dass die Präp. paiti vor diti und 26 vor 190 den Sinn

in der von mir angegebenen Richtung modificirt habe. Zu dieser Annahme war ich durch nichts berechtigt, auch ist sie falsch. Schon das Wort paiti dayō (Vd. I, 54), das ich richtig gefasst hatte, hätte mich eines Bessern belehren können; paiti diti heisst nichts anderes als "das Hinblicken". Ganz derselbe Fall tritt Vd. XIX, 64 ein—das Unrichtige meiner Übersetzung habe ich schon in den Zusätzen zu meiner Abhandlung über den 19. Fargard des Vendidâd dargelegt—und so noch an vielen anderen Stellen.

Es ist natürlich nicht meine Absicht, durch diesc Bemerkungen das traditionelle Verständniss als das Höchste hinzustellen, was philologisch für das Avesta geleistet werden kann. Dies behaupten, hiesse die Möglichkeit einer érânischen Philologie in Abrede stellen. Soviel aber steht mir fest, dass es durchaus nöthig ist, che wir weiter gelangen wollen, so weit zu kommen, als diese Parsen-Übersetzer bereits waren. Erst nachdem wir alle ihre Kenntnisse in uns aufgenommen haben, ihre Vorzüge sowohl als ihre Schwächen kennenerst dann kann man versuchen, über sie hinaus zu kommen, und dies kann bei der weit vorzüglicheren Methode, die wir besitzen, nicht schwer fallen. Hiermit ist aber von selbst denjenigen Übersetzungen das Urtheil gesprochen, welche, ohne die Tradition zu beachten, durch blosse Etymologie zum Verständnisse des Textes zu gelangen suchen. Dass ich solche Versuche nicht billigen kann, wird schon aus dem erhellen, was ich in §. 7 gesagt habe. Es kommt hier alles auf den Ausgangspunct an; giebt man einmal zu, dass ein blosser etymologischer Beweis zugleich ein historischer sei, so ist damit alles zugegeben.

Auf den lexikalischen Nutzen der Übersetzungen legen wir nach dem Gesagten nothwendig ein grosses Gewicht. Wenig bedeutend sind dieselben zur Förderung der Kenntniss der Formen und der Grammatik überhaupt, einmal darum, weil die Huzvaresch-Sprache viel zu arm ist, um alle Flexionen des Altbaktrischen genügend wiederzugeben, dann aber auch, weil die Übersetzer nicht einmal die mit der erforderlichen Genauigkeit anwenden, welche sie hat. Doch ist auch da die Vergleichung nicht ohne Ausbeute. Durch Vergleichung von Wörtern wie hufedhris, azdebis etc. ist mir das Gesetz klar geworden, dass in abgeleiteten Wörtern oder Formen die ursprünglichen Consonanten theils aspirirt, theils erweicht werden können. Man braucht Übersetzungen wie ver etc. bloss zu

lesen, um sogleich dieselben mehr passend zu finden als die gewöhnlichen.

Eine besondere Betrachtung scheint mir noch die Übersetzung des zweiten Theiles des Yaçna zu verdienen. Wie jetzt unsere Kenutniss des Grundtextes steht, ist es ganz unzweifelhaft, dass sich Grundtext und Übersetzung sehr häufig nicht mit einander vereinigen lassen. Die ganze Übersetzung dieses Theiles macht auch den Eindruck geringerer Sicherheit; die Glossen scheinen sich besonders ein Ziel ausersehen zu haben, das nämlich, im Texte möglichst viele Hinweisungen auf die Auferstehung zu finden. Manche Wörter sind offenbar nach der Etymologie übersetzt, namentlich sind die Übersetzer immer geneigt, bei Wörtern, die auf då endigen (z. B. kadå, yadå) die Wurzel då- "geben" zu erkennen. Darum habe ich schon früher (Ind. Studien I, 305) geschlossen, dass die Übersetzung für diesen Theil des Avesta weniger werthvoll sein möchte, als für Damit soll aber keineswegs ihr aller Werth abgesprochen werden, sie wird im Gegentheile eine nur um so sorgfältigere Prüfung erheischen. Übersetzungen wie אישוי $\phi = thw \hat{a}va\acute{n}c$ שיים (âvis bei Ner.) = âvishya, שייטיץ = yaŏs, שיי פער (âvis bei Ner.) שייטיץ avapactôis und viele andere zeigen zur Genüge, wie viel schätzbares Material auch hier noch verborgen liegt. Ich habe in meiner Übersetzung dieses Theiles mich nach Möglichkeit bestrebt den allgemeinen Sinn der Tradition festzuhalten, obwohl mir dies nicht überall gelungen ist.

Drittes Capitel.

Die Exegese der Parsen.

§. 10.

Bis jetzt haben wir es nur mit den Übersetzungen der heiligen Bücher als solchen zu thun gehabt: mit ihrer Anlage und ihrer Anwendung für die Exegese, d. h. die wissenschaftliche Exegese des Avesta. Bereits früher ist jedoch bemerkt worden, dass die Übersetzungen nicht bloss Übersetzung, sondern auch Glossen enthalten, die zur Aufhellung des Textes dienen sollen. Diese Glossen, die theils zwischen die Übersetzung eingeschaltet, theils an das Ende eines Paragraphen

oder Abschnittes verwiesen sind, enthalten die eigene Exegese der Parsen. Diese werden wir hier näher kennen zu lernen haben.

Schon aus dem, was oben über den Gebrauch und die Bedeutung des Wortes Zend gesagt worden ist, wird ersichtlich sein, dass von einer auf die Grammatik und das Lexikon gestützten Erklärung des Inhaltes in unserem Sinne hier nicht die Rede sein kann. Es ist viel mehr eine Ausdeutung als eine Erklärung. Man glaubte in dem göttlichen Gesetze die Summe alles Wissens niedergelegt; nur die Stumpfsinnigkeit der Menschen ist daran Schuld, dass sie nur einen einzigen Sinn in den Worten sehen können; dem frommen, erleuchteten Gemüthe werden bei ernstem Nachdenken und wiederholtem Lesen immer mehr Bedeutungen klar werden, namentlich auch solehe die praktische oder ethische Anwendung auf bestehende Verhältnisse erlauben. Dass dies mehr ein Hineinlesen in den Text war als ein Herausfinden, ist klar genug. Nur scheint es auf den ersten Blick unerklärlich, wie man bei einem so laxen Systeme nicht alles Beliebige in den Text hineinlesen konnte, namentlich wie man es verhindern konnte, dass das Avesta nicht eben so gut zum Beweise für ketzerische Lehren gebraucht wurde, wie für rechtgläubige.

Hierfür jedoch war Sorge getroffen. Dem unbeschränkten Ausdeuten war ein Damm gesetzt durch den Begriff der Tradition. Nicht Jeder kann den heiligen Text ausdeuten; nicht alles, was man hineinlegen will, liegt wirklich in ihm. Nur gotterleuchtete Männer haben diese Gabe erhalten; nur sie können mündlich zusetzen, was dem schriftlichen Gesetze noch abgeht, und zwar nur aus höherer Eingebung Ormazd's selbst, wie sie dem Zarathustra und seinen unmittelbaren Schülern zu Theil wurde. Nur von solehen Männern kann man solche mündliche Zusätze annehmen; auf sie müssen alle solche Lehren demnach durch eine fortlaufende Reihe vollgültiger, glaubwürdiger Zeugen zurückgeführt werden.

Dass die Hochachtung der Tradition bei den Parsen in der eben angegebenen Weise feststand, das geht aus ihren Schriften und namentlich schon aus der Huzvâresch-Übersetzung und ihren Glossen deutlich hervor¹). Wo nur immer eine Abweichung in der Übersetzung

¹⁾ Auch in den älteren Schriften ist schon diese Ansicht ausgebildet. Yç. XXVI, 10 werden die Paoiryô-ikaésha als solehe genannt, welche die Lehrer gehört haben. Ebenso wird Vd. IX, 172 vorgeschrieben, dass der Reiniger die Ceremonie von einem Lehrer empfangen haben müsse.

zwischen den einzelnen Lehrern besteht, da wird sie angegeben, beträfe sie auch nur einzelnes Wort. Ich hebe nur einige Beispiele aus der Übersetzung des Vendidad aus. Vd. XVIII, 38 wird übersetzt: אין שו לפוא אושר נפואוש עוטריייטוני יילון או או או שו לפוא אושר עוטריייטוני יילון der, welcher zu euch kam, (ist) Boshaçp משל ". Nur in der Schreibart des letzteren Wörtchens weicht eine andere Tradition ab, dennoch wird die ganze Stelle wiederholt: & wont nicon if row יש שנה לון א אנולשה נוטריישוני בילן או Nicht viel bedeutender ist eine andere Abweichung Vd. XIX, 33: שנו אין שני און שני און אין שני און אין ביושל, Welcher das Wasser schuf, Cpenta-mainya, er schuf in der unendlichen Zeit. Es giebt aber welche sagen: Welcher das Wasser schuf Cpeñta-mainvus, er schuf aus dem Wasser in der unendlichen Zeit". Um so viel mehr müssen denn natürlich solche Erklärungen gegeben werden, wenn die Abweichung der Erklärung bedeutender ist. So vergleiche man Vd. XIII, 163: "Wenn diese (nämlich Hunde) zu meiner Wohnung kommen, (d. i.) auf dem Wege vorbeigehen, so soll man sie nicht zurücktreiben, (d. h.) nicht zurückscheuchen. Viele Andere sagen so: Wenn man von diesen (Hunden) zu meiner Wohnung bringt, d. h. wenn sie Wohnung daselbst nehmen, so sollen sie nicht zurückgehen: man soll sie nicht vor die Thüre setzen". Solcher Beispiele werden wir bald noch mehr kennen lernen. Ganz ebenso auch die spätere Tradition; wir werden in einem späteren Capitel Gelegenheit haben, analoge Beispiele beizubringen.

Die häufigste Form des Anführens ist: מית דאמר Doch sind auch namentliche Anführungen nicht selten, wie dies bereits Anquetil bemerkt hat. Die vorzüglichsten und am häufigsten genannten Lehrer sind: שלים (z.B. Vd. VIII, 47, 250; XIII, 99); שלים (Vd. VIII, 64); שלים (Vd. XIII, 20); שלים (Vd. VIII, 47; XIII, 99); שלים (Vd. V, 112; VIII, 64); שלים (Vd. V, 111); שלים (Vd. V, 112; VIII, 64); שלים (Vg. XI, 22); שלים (Vg. XI, 24); שלים (Vg. XI, 22). Die meisten derselben sind, wie man sieht, in den Glossen zum Vendidâd citirt. Im Yaçna sind Anführungen überhaupt selten, im Vispered kommen sie gar nicht vor.

Dieses System, alles, selbst einzelne Wörter, durch traditionelle Autoritäten zu stützen, muss bei den Persern unter den Sâsâniden

sehr gebräuchlich gewesen sein und sich nicht allein auf die religiösen Discussionen beschränkt haben. Es war ganz natürlich, dass man bei den Parsen der Tradition bedurfte. Der Gesichtskreis des geschriebenen Gesetzbuches ist zu beschränkt, als dass man daraus alle im wirklichen Leben vorkommenden Fälle hätte beurtheilen können. und doch wünschte man für alle seine Handlungen eine Richtschnur im Gesetze zu haben. Es musste also neben denjenigen Lehren, welche der Prophet hatte aufzeichnen lassen, auch solche geben, die nur mündlich fortgepflanzt wurden. Daher die gleiche Hochachtung der Tradition wie bei Christen und Juden. Es ist natürlich, dass man die Tradition bis zum Religionsstifter hinauf zu verfolgen sucht. So rühren denn auch nach parsischer Ansicht die Huzvaresch-Übersetzungen von den Schülern Zarthustra's her. "I need scarcely remark schreibt mir ein geachteter Parse - that you are aware that the first translations of the Avesta were rendered into Pehlvi by the disciples of Zerdusht". Ganz ebenso die Juden, welche auch behaupten, die Targumen seien mündlich von Moses gelehrt worden 1). Noch mehr ist dies bei den Arabern der Fall, über deren Traditionswesen neuerlich Sprenger dankenswerthe Aufschlüsse gegeben hat 2). Auch sie suchen durch die verschiedenen Glieder die Tradition bis zu dem Propheten hinaufzuführen, und viele derselben schreiben die ängstlichste Genauigkeit in jedem Worte vor. Der letzte Grund dieser ganzen Art und Weise liegt aber gewiss, wie Sprenger schon richtig gesehen hat, in der früheren Gewohnheit, wenig zu schreiben und Alles lieber dem Gedächtnisse anzuvertrauen. Darum ist auch die derartige Überlieferung nicht auf religiöse Gegenstände beschränkt. Ganz ebenso finden wir sie wieder in einem der ältesten arabischen Historiker, der aber ein Perser von Geburt war, Abu - Jafar - Muhammad - ben - Jarîr Ettabari. Überhaupt bedienen sich die älteren arabischen Historiker dieses Verfahrens: sie werden es wohl von den Persern gelernt haben. Kosegarten in der Vorrede zum ersten Bande seiner Ausgabe des Tabari sagt darüber Folgendes (Pracf. p. V): "Modus narrandi a Taberistanensi adhibitus is est, quo antiquiores omnes fere historici Arabes utuntur, id est quae de singulis rebus a singulis magistris

¹⁾ Cf. Hirschfeld: Der Geist der ersten Schriftauslegungen, p. 228.

²⁾ In der Zeitschrift der Deutschen Morgenländ. Gesellschaft, X, p. 1 fl.

prodita accepit, ea distincte et articulatim exponit, chronologico ordine procedens, unde hoc fit, ut nonnunquam de eadem re bis vel ter disserat, et diversas paulo ejusdem rei traditiones adponat. Receptum hoc quoque fuit antiquioribus Arabibus, ut magistrorum, a quibus quae ipsi tradebant aut audiendo aut legendo acceperant, nomina accurate adponerent; quo facto, quae fides narrationi habenda sit, melius intellecturos esse lectores existimabant. Quam nominum magistrorum enumerationem Arabes vocant "الْاسْنَاد". Namentlich ist aber das System in den Traditions - Sammlungen ausgebildet. "Singula verba (cf. Kosegarten I. c. p. VI) interdum reperiuntur longissimis fulcris fulta, anod maxime in traditione dictorum Muhammedis, quam El hadith adpellant, lectores deprehendent". Überhaupt war der Traditionsbegriff, in dieser Weise gefasst, im Oriente zu jener Zeit ziemlich allgemein. Bei den Juden darf man nur etwa an den Anfang der Pirge - Abot denken; überhaupt die ganze rabbinische Literatur legt reichliche Zeugnisse von einem ganz ähnlichen Verfahren ab. Auch die christliche Kirche nicht minder legte auf die Übereinstimmung der Kirchen und auf die Tradition einen hohen Werth. "Communicamus - sagt Tertullian (de praescr. haer. c. 21) - cum ecclesiis apostolicis, quod nulla doctrina diversa, hoc est testimonium veritatis". Ja selbst, wo man es wohl am wenigsten erwartete, bei den Buddhisten ist die fortlaufende Tradition ein ganz wesentlicher Bestandtheil. Der Parivâra, ein in Ceylon in Pâli geschriebenes Buch, geht die einzelnen Gesetze des buddhistischen Priestergesetzes (Patimokkha) in verschiedener Beziehung durch und - nachdem man gefunden, dass diese Gesetze Worte Buddha's seien - wird weiter gefragt, wie sie nach Ceylon gekommen, worauf die Antwort lautet, dies sei durch fortlaufende Überlieferung (parampará) geschehen 1). Wie bei den südlichen, so ist auch bei den nördlichen

¹⁾ Ich setze diese merkwürdige Stelle über die buddhistische Tradition, welche auch die Mittelglieder derselben angiebt, aus Cod. havn. I, f. kå rcto her: Kassa vacananti | bhagavato vacanam arahato sammåsambuddhassa | kenåbhatam | paramparåbhatam. ||

upâli dâsako eeva sonako siggavo tathâ moggaliputtena pañeamâ ete jambusirîvhaye | tato mahindo ittiyo uttiyo eeva sambulo bhaddanâmoca paṇḍito ete nâqâ mahâpaññâ jambudîpâ idhâgatâ |

Buddhisten. Wassiliev sagt darüber Folgendes: "Bei den Buddhisten Tibet's hat sich nämlich die indische Sitte jener alten Zeit erhalten, wo es noch keine Schrift gab und die Schüler die Sütras aus dem Munde ihrer Lehrer lernten. Desshalb darf auch jetzt niemand sich eigenmächtig an die Lesung irgend eines Originalwerkes machen, ohne zuvor einen Segen erbeten oder ohne dasselbe zuvor bei einer solchen Person gehört zu haben, die es selbst von einer andern in ähnlichem Verhältniss zu einer dritten stehenden gehört hat. Auf diese Weise pflanzt sich jedes Wort wie durch Vererbung fort". Es ist wohl weniger der Mangel der Schrift Schuld an dieser Art und Weise der Fortpflanzung, wie Wassiliev meint, sondern der Wunsch, die Tradition rein zu erhalten.

vinayam te vácayimsu pitakam tambapanniyá nikane panca vacesum satta ceva pakarane tato arittho medhavî tissadatto ca pandito visârado kâlasumano thero ca dighanâgoca \ dighasumano ca pandito puna revatasumano nagatheroca buddharakkhito \ tissattheroea medhavi devattheroca pandito punareva sumano medháví vinayeca visárado bahussuto cûlanâgo gajoraduppadhamsiyo dhammapalikanama ea rohane sadhupujito tassa sisso mahapañño khemanamo nipetako (?) dîpe târakarâjâva paññâya atirocati upatisso ca medhárí phussadero mahákarí punareva sumano medhavi pupphanamo bahussuto mahakavi mahasivo tipitake sabbattha kovido punareva upáli medhávi vinayeca visárado mahanago mahapañño saddhammarañsakorido punareva abhayo medhari pitake sabbattha korido tissattheroca medhavî vinayeca visarado tassa sisso mahapañño phussanamo bahussuto såsanamanurakkhanto jambudipe patitthito cůlábhayoca medháví vinayeca visárado tissattheroca medháví saddhammavamsakovido phussadevoca medháví vinaye ea visárado sivattheroca medháví vinaye sabbattha kovido ete naga mahapanna rinayanna maggakorida vinayam dîpe pakâscsum piţakam tambapanniyâ.

Über die brahmanische Tradition ef. Weber: Ind. Studien, l, p. 42, und: Über das Vamçabrahmana des Samaveda, in den Sitzungsberichten der Berliner Akademie, Nov. 1857.

Die eben angegebene Methode, die Reinheit der Tradition zu erhalten, ist ängstlich und genau, und doeh wird man nicht zweifeln können, dass sie dessenungeachtet nicht ganz sicher war. Bei den Buddhisten wenigstens ist es ganz deutlich, dass dieses System gegen das Eindringen neuer Lehren nicht geschützt hat; im Parsismus wird die Überlieferung auch nicht ganz rein geblieben sein, doch hat er kaum so viel gelitten als die östliche Religion, wegen seiner verschiedenartigen Tendenz. Der Parsismus suchte keine Eroberungen über seine Gränzen hinaus; er war zufrieden, das Gebiet zu erhalten, das ihm ursprünglich zukam; darum hat er wohl auch nur ungern und nothgedrungen fremde Lehren in sich aufgenommen, wenn er nicht anders konnte, während dagegen der Buddhismus, begierig sich auszubreiten, geslissentlich sich den Ansichten der Völker anschmiegte, zu denen er kam. Fragt man nun, wie man im Nothfalle entschied, welche Tradition die echte, welche die ketzerische sei, so liegt es auf der Hand, dass zuletzt die Entscheidung doch in die Hände der weltlichen Macht gegeben war. Die Verhältnisse der beiden eben genannten Religionsformen, des späteren Parsismus und des Buddhismus, bieten dabei merkwürdige Parallelen. Zunächst hatte bei den Parsen selbst wohl der oberste Dectûr die Entscheidung. Aber, wer hatte dem Dectûr die Macht gegeben, als der König, und wer konnte ihm im Nothfalle weltliche Unterstützung angedeihen lassen, als dieser? Es war also immer zuletzt der König, der entschied, und eine Hemmung seines Willens nach dieser Richtung lag nicht sowohl in der Priesterschaft, als in den Volksansiehten. Es konnte aber der König, wenn sonst sein Thron fest stand, immerhin es wagen, einen Sectirer zu halten, ohne darum - für einige Zeit zum wenigsten - seine Krone zu gefährden.

Dass dies wirklieh der Zustand der religiösen Angelegenheiten unter den Såsåniden war, dafür giebt es, wie ich glaube, noch ganz genügende Zeugnisse. Man darf nur die Schieksale der beiden Seetenhäupter, des Mani und des Mazdak, vergleichen, um sich davon zu überzeugen. Die Gunst, welche der erstere unter Schåpûr I. erfuhr, war nur von kurzer Dauer; er musste bald flüchten. Später wurde er unter Behrâm I. ergriffen und hingeriehtet, nachdem er vorher durch ein vollkommenes Ketzergericht überwiesen war. Die Mobeds disputiren mit ihm in der Gegenwart des Königs, der zuletzt den Ausschlag giebt und die Verurtheilung

ausspricht 1). Etwas verschieden, aber doch wieder ähnlich waren die Schicksale Mazdak's. Die Lehren, welche er vorgetragen hat, erinnern an indische; so sein Gebot, sich der animalischen Nahrung zu enthalten. Die Heirath unter den nächsten Anverwandten war von jeher in Érân eingebürgert, konnte darum nicht auffallen; den grössten Anstoss aber erregte die von ihm behauptete Gemeinschaftlichkeit der Frauen. Indessen, der König Kobâd war ihm günstig, und so gelang es ihm doch, sich eine Zeitlang zu halten und sich Anhänger zu verschaffen; auch Kobâd selbst erhielt sich auf dem Throne. obwohl seine Absetzung versucht wurde. Aber unter der Regierung Nushervân's, Kobâd's Nachfolger, wurde Mazdak ergriffen und hingerichtet; seine Anhänger waren bald zerstreut. Will man zu diesen Belegen einen weiteren hinzufügen, so darf man nur an das Benehmen Yezdegird's IV. gegen seine christlichen Unterthanen denken, wie es uns der armenische Geschichtschreiber Eliseus erzählt. um sich zu überzeugen, welche Macht die Sâsâniden-Könige auch über die religiösen Ansichten ihrer Unterthanen zu haben meinten. Eine vollkommene Parallele zu diesen Zuständen geben uns Berichte aus Ceylon, Auch dort finden wir den König Parakkama - bâhu bei einer kirchlichen Versammlung den Vorsitz führen und kraft seiner Machtvollkommenheit über den Werth oder Unwerth religiöser Schriften entscheiden.

Es wird nun Zeit sein, dass wir uns von diesen Aussendingen zu dem Gehalte der Erklärungen selbst wenden. Grammatische Erklärung des Textes — dies wird schon aus dem Gesagten hervorgegangen sein — ist nun in diesen Erklärungen weniger zu suchen. Indessen enthalten sie doch eine Anzahl Erklärungen, welche Beachtung verdienen. Wir machen einige derselben namhaft.

Vd. II, 41 werden die Textesworte: hvahm anu istim zaoshemca übersetzt: אַר אָט אָר אָל אָל פּאָר אָל אָניטיאָן, nach ihrem (der Thiere) eigenen

¹⁾ Am deutlichsten hat dies Firdosi ausgesproehen; bei ihm heisst es nämlich vom Schäpur:

به بفرمود تا مانی آمد به پیش سخن گفت با او زاندازه پیش به خود و موبدان هر در نزدیك شاه سخن راندند از سفید و سیاه به فرو ماند مانی میان سخن زگفتار موبد زدین کهن به

Willen (und) Begehren". Eine Glosse fügt aber bei: von the state was gicht welche den (Willen des) Yima sagen". Mit anderen Worten: nach der ersten Erklärung wird hvanm auf das nähere paçvaçca ctaorāca rückwirkend genommen, nach der zweiten bezieht sich das Pronomen auf yima, und es hiesse also: "die Thiere bewegen sich nach seinem (des Yima) Willen". Beide Erklärungen haben auch in Europa Anhänger gefunden; der ersten ist Westergaard (cf. Weber's Indische Studien III, 407) und bin ich selbst gefolgt; die zweite hat Bopp vertreten (Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik, 1831, p. 371). Grammatisch zulässig sind beide.

 Yç. XXXII, 9: Die Worte dusçaçtis çravão môreñdaț werden übersetzt: פּרְפּלְלְּרִישׁיִי בּ בּלְרִי שִׁיִי יִּי שִּׁרְיִּי וּשׁיִי וּ שִּׁרִי וּשׁיִי וּ שִּׁרִי וּשׁיִי וּ שִּׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִּׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִּׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִּׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִּׁרִי וּשִׁי וּ בּרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּרְיִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרְּיִּי שִּׁרִי שִּׁרִי שִּׁרְּיִּי שִּׁרִי וּשִּׁר וּ בּרִי שִּׁרִי שִּׁרְי שִּׁרְיִי שִּׁרְּיִּי שִּׁרִי וּשִּׁר שִּׁרְּיִי שִּׁר שִּׁרְּיִּי שִּׁר שִּׁר בּרִּייִי בּרְייִי שִּׁר שִּׁרְּיִּי שִּׁרִי בּרְיִי בּרְּיִּים שִּׁרְּיִּים בּרְיִּים בּרְיִּים בּרְּיִּים בּרְיִים בּרְיִים בּרְייִים בּרְיִּים בּרְיִּם בּרְיִּם בּרְיִּים בּרְיִים בּרְים בּרְים בּרְיִּים בּרְיִּים בּרְים בּרְיִּים בּרְים בּרְּיִּים בּרְים בּרְים בּרְים בּרְיִּים בּרְיִּים בּּרְים בּיבְּים בּרְיִּים בּרְיִּים בּּרְים בּרְיִּים בּרְיִּים בּרְיִּים בּרְיִּים בּרְייִּים בּרְיִּים בּרְייִּים בּרְּיִים בּרְיִים בּיּים בּרְייִּים בּרְייִּים בּרְייִים בּרְייִּים בּרְּיִּים בּרְייִּים בּרְייִּים בּיּים בּרְייִּים בּרְייִּים בּּיְּים בּיּים בּבּיּים בּיּיבּיים בּיבּיים בּיבּיים בּיבּיים בּיּים בּיבּיים בּיבּיים בּיּיִּים בּיּים בּייִּים בּייִּים בּיּיִּים בּייִּים בּיּיים בּיּיים בּייִּים בּייִים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייִּים בּייים בּייִּיים בּייים בּייים בּיייִּים בּייִּיים בּייים בּייים בּייים בּייים בּייים בּייבּיים בּייים בּייִּים בּייִּים בּייים בּייים בּייים בּייים בּייים בּיבּיים בּייבּיים בּייים בּייים בּיייים בּייים בּייים בּייים בּיייים בּייים בּייִּים בּייים

Yç. XLIII, 1: "Das frage ich dich richtig — sage mir, o Ahura", das heisst: ich frage dich richtig. Andere sagen: ich glaube mit gläubigem Gemüthe (رضية عربية). Andere nennen den Ormazd recht (d. i. sie übersetzen: das frage ich dich, sage es mir, o wahrhaftiger Ahura). Andere sagen (übersetzen): sage es mir auf der Stelle. — Neriosengh gieht bloss die erste dieser Erklärungen: kilâham satyam pricchâmi.

Doch, wie gesagt, die grammatische Exegese ist es eigentlich nicht, was die Glossen beschäftigt. Sie wollen vor Allem neue Gesichtspuncte aus dem Texte gewinnen, das Gesagte erweitern und nützliche, für das Leben anwendbare Sätze aus ihm ziehen. Folgende Beispiele werden klar machen, wie dies geschieht.

Vd. VII, 77 fügt die Glosse der Endbestimmung über die Reinigung des verunreinigten Holzes noch hinzu: Lu von no "am Ende

¹⁾ Die Worte שטי טיטינט in meiner Ausgabe sind als Glosse zu streichen.

des Jahres" (nämlich sind sie rein), eine Bestimmung, von der der Text auch nichts weiss.

Vd. VIII, 227: Benetze ihm seine linken Zehen von der kleinen bis zur grossen, Andere sagen von der grossen bis zur kleinen.

Vd. XIX, 84: "Aprag macht aus dieser Stelle offenbar (d. h. er beweist), dass, wessen Hände nicht gewaschen sind, (dieser auch) die Sonne nicht verehrt hat, dass er auch den Vâj (Gebet) nicht gesprochen hat." Die Beweisführung Aprag's ist leicht einzusehen, sie ist nicht aus §. 84 allein, sondern aus der ganzen vorhergehenden Stelle abzuleiten, wo das Reinigungsceremonicht vorgeschrieben ist. Das Gebet ist nach dieser Vorschrift das letzte, und dies betrachtet Aprag, wenn nicht vorher die gesetzliche Waschung vorgenommen worden ist, als gar nicht geschehen.

Kopfe sitzen und die Stelle der Ohren vertreten (wörtlich die Ohrenheit machen) (sprechend): höre dies, höre das. Sein Begabtsein mit zehntausend Augen ist das, dass fünftausend Genien bei seinem Haupte sitzen und die Stellen der Augen vertreten (sprechend): sieh dieses, siehe jenes."

Vielfach beschränken sich indess die Übersetzer nicht auf solche gelegentliche Bemerkungen, sondern knüpfen ausführliche Untersuchungen über verschiedene Gegenstände an den Text an, wobei sie zur Beweisführung nicht selten auf andere Texte verweisen, die sie dann mehr oder weniger vollständig anführen. Ich gebe auch einige Proben solcher Untersuchungen.

Vd. II, 16: Yima hat ausgesprochen, dass in seinem Reiche weder kalter noch heisser Wind wehen, weder Krankheit noch Tod stattfinden solle. Die Glosse fügt bei: "Was den Jem anbelangt, so hatte er dieses nicht: er hatte die Würde eines Hérbeds und Schülers; weil er aber dem guten Gesetze ergeben war, so war er rein; er hat Kennzeichen in die Körper der Menschen gemacht!). Dass er dem guten Gesetze zugethan war, geht aus dieser Stelle hervor: mråidhi tat manthwem yat admeit yo dadva. Dass er rein war, geht aus dieser Stelle hervor: yimahê vivağhanahê ashaono fravashim yazamaidhê. Dass er die Gathas in die Körper der Menschen gemacht hatte geht aus dieser Stelle hervor: abareshnava paçcaéta. Jem und Kaus sind beide unsterblich gewesen, ihrer

¹⁾ Diese Stelle (p. 9, 13.16 meiner Ausgabe) ist etwas dunkel, wohl wegen einiger Fehler im Texte, die sieh aus p. 9, 20,21 vermuthen lassen. Es wird zuerst 1919 zu lesen sein, statt 11919, wiewohl beide Handschriften, die ieh vor mir hatte (Cod. fonds d'Ang. nr. 1, Cod. Havn. 3, b), so lesen. Statt באטד) "Zeiehen" muss es vielleieht heissen (נאסאן) Gâthas "Zeiten". Diese zweite Änderung ist jedoch nicht unbedingt nothwendig; möglich, dass hier 300 (was die Handschriften wieder übereinstimmend lesen) dasselbe ausdrücken soll, als unten שבשן. Der Sinn soll sein, dass Yima die Jahresfeste Gahanbar eingesetzt habe. So wenigstens erklärt Dectur Darab, dem ich übrigens kein grosses Gewicht zusehreibe. In den durchsehossenen Wörtern liegt der Schwerpunet des Beweises. Yima muss dem guten Gesetze zugethan sein, denn man hat ihm befohlen, ein mahthwa "Gebet" herzusagen. Er war rein, ____, weil er in dem zweiten Citate als ashava bezeichnet wird. Der Beweis für die Sterbliehkeit des Yima und Kaus liegt in dem Worte aoshaghao, das allerdings "sterblieh" bedeutet. Nur mit dem kurzen Citate abareshnara paçcaeta weiss ieh nichts anzufaugen.

Sündhaftigkeit wegen sind sie sterblieh geworden. Wegen des Jem geht dies aus der folgenden Stelle hervor; mushu tat akerenaot aoshaghat hva hizva, wegen des Kâus aus dieser: ahmi dim paiti fragherezat ahmi hvô bavat aoshaghdo."

Vd. II, 31. Der Text sagt, dass Yima vorwärts sehritt, gegen Mittag, auf dem Wege der Sonne. Daraus sehliesst die Glosse Folgendes: "Nämlich er (der Text) macht offenbar, dass, wer sieh vornimmt auf eine tugendhafte Art in einem Geschäft zu reisen, drei Sehritte gegen Mittag gehen und ein Yathå-ahå vairyô hersagen muss¹), dann sind die Zeiten sehr gut. Dies wird klar vom Stiere²): uçëhistat gåus barat dağhus. Dass das Avesta zu spreehen sei, wird vom Pesorum²) klar: çrîra ukhdha vacâo çańçağhaím. Dass dies Avesta das Yathå ahå vairyô sei, wird von Ahuna vairyo klar."

Vd. II, 41. Nach der Uebersetzung der Stelle, welche besagt, dass nach Yima's Erweiterung der Erde Mensehen und Thiere nach ihrer Lust und Willen gewandelt seien, nach Mittheilung der versehiedenen Erklärung, von der schon oben p. 78 die Rede gewesen ist, fährt die Glosse fort: "Opposition (Ahriman's nämlich) konnte nicht zu den Geschöpfen kommen, es gingen fernere hundert Jahre in der Regierung Jem's zu Ende. Yima erhielt die Geschöpfe 600 Jahre länger, unsterblich und nicht alternd, wie er dies bewerkstelligte ist

ا) So aueh die spätere Tradition ef. Cod. XII, suppl. d'Anq., p. 75: كه چون فلان كاركنند چندان اشا اهو ويريو خوانند و چون فلان الله چون فلان كاركنند چندان اشا اهو ويريو كويند پس بروند "Wenn man irgend ein Gesehäft verriehtet, so betet man eine Anzahl Yathâ-ahû-vairyo's, wenn man an einen Ort reist, so betet man eine Anzahl Yathâ-ahû-vairyo's, dann geht man." Eine andere Tradition setzt die Anzahl dieser Reisegebete auf einundzwanzig fest.

²⁾ Was dieses "vom Stiere" heissen soll, ist nieht klar, wohl nur desshalb, weil wir den Verlauf der Stelle nicht kennen, die hier citirt ist. Dass übrigens in ihr wirklieh von einem Stiere die Rede sei, zeigt das Wort gaus.

³⁾ Für איניט würde ieh lieber איניטט lesen, der Hund paçus-haurva, was in Anbetraeht des vorhergehenden איני nieht unpassend wäre. Die Handsehriften lesen beide wie in meinem Texte steht; auch transseribiren sie: نام دستور است und fügen bei: نام دستور است "es ist der Name des Deçtûrs."

mir nieht klar¹). Dass sie das Ende des Hazâra überlebten (wörtlich zerschnitten), ist aus dieser Stelle klar: paoiryêhê paçcaêta hazaḡrô zemahê th warçô aç yimô kerenaot, dass Jem die Welt um dreimal grösser maehte: avaiti bańzô. Dieses verhielt sich demnaeh so (nämlieh wie oben gesagt wurde), das aber, wie er es maehte, ist mir nieht klar. Manehe sagen, dass er die Berge zum Getreidebau verwendete²), Andere, dass er die Ebenen erweiterte³), Andere, dass er die Viehweiden, welche Futter geben, vermehrte. Ormazd hielt diese Welt viertausend⁴) Jahre lang auf der himmlischen Stufe, viertausend Jahre auf irdischer Stufe ohne Opposition, viertausend Jahre (vergingen) von der Zeit als die schleehte Schöpfung kam bis das Gesetz auftrat, viertausend Jahre vom Kommen des Gesetzes bis zum letzten Körper. Dies wird aus dieser Stelle klar: cvantem zrvånem mainyava çtis ashaonê dâta aç."

Vd. V, 33: "Durch Zufall (wörtlich bakhta, durch das Schieksal) kommt er hinauf oder hinunter," giebt zu folgender Glosse Veranlassung: "Die Welt (geht) nach dem Schieksal, der Himmel nach der That (d. h. bei himmlisehen Dingen kommt es auf das Handeln an) 5).

¹⁾ Cf. Pàrsigramm., p. 135, 167.

²⁾ בי און און שונים ist etwas frei übersetzt; wörtlicher: "er füllte die Berge an zum Getreidetragen." און halte ieh nämlich = einem neup. אפיי, getreidetragend, dann als Subst. Getreidetragen. Passender wäre freilich, wenn אולטי stände.

ייי mit "Ebene" zu übersetzen, habe ieh keinen Grund. פיט שווי mit "Ebene" zu übersetzen, habe ieh keinen Grund. פיט שווי gieht Deçtûr Dârâh dureh יייי ; es wird wohl mit ביט zusammenhängen. Die neupersische Übersetzung, welche sonst in CD den ersten Fargards beigegeben ist, lässt uns hier ganz im Stiehe, wahrseheinlich weil die persischen Übersetzer die Stelle selbst nicht mehr erklären konnten.

⁴⁾ Ieh habe bereits Zeitschr. der Deutschen Morgenländ. Gesellsch., V, p. 228, darauf hingewiesen, dass 2 w verschrieben ist und 2 "dreitausend" dafür stehen sollte. Der Sache wegen vergleiche man unten Bundehesh c. 1.

⁵⁾ Dass in dieser Welt alles durch das Schieksal entschieden werde, ist eine sehr gewöhnliche Ansicht der Parsen. Minokhired (p. 205 fl. der Pariser Handschrift) wird die Frage gestellt: . . מענים איני אינישט איני

Andre sagen, Weib, Kind, Vermögen, Herrschaft kommt vom Schicksal, das übrige je nach den Werken. Das Gute, was dem Menschen nicht anerschaffen ist, das erlangt er auch niemals 1), das erhellt aus dieser Stelle: gairi maçô ağhô aêtahê. Das was ihm anerschaffen das kommt ihm durch Thätigkeit zu (d. h. das erlangt er, wenn er thätig ist): anyô aredva zengô qarenô, daher gereicht es ihm zur Sünde, wenn er lässig (?) ist: âat qarenô frapiryêiti. Wenn Jemand Widerwärtigkeit angeboren ist, so vermag er sie durch rechtschaffene Thätigkeit zu entfernen: pôuru qarenaĝhô ashava zarathustrô 2)" u. s. w.

Vd. VII, 136: An allen Orten, wo er das Avesta "paititem" und "vacô urvaitis" und "yacca" ausspricht, gleicht er durch das Recitiren eine Tanafursünde aus, die zur guten That wird. — "Adhaca heñti pereto tanunahm uzvarestayo". Aus dieser Stelle erhellt wegen der Sühne eines Tanafur: wenn es Margerzan ist, so ist ein Tanafur davon gesühnt. Yatha dim janat çpitama zarathustra yim viptem va. Daraus wird klar, dass, wenn jemand einen, der die Sünde kunmarz hat, schlägt, dies ihm zum "paititem" wird. "Yatha dim janat çpitama zarathustra vehrkem yim bizañgrem daevayaçnem pesho tanvi". Daraus wird klar, dass wer einen Unarischen tödtet, ihm das als "yavaêca" angerechnet wird und

und nchme demnach eine عركن "übersetze ich mit Dectur Darab mit عركن und nchme demnach eine Umsetzung der Buchstaben und 3 an.

²⁾ Vergl. Vd. XIX, 9. Aus dem Zusammenhange daselbst wird klar, in wie ferne das Citat hier passt.

seine Sünden ausgleicht. "Vacô urvaitis". (Daraus ist) offenbar, dass eine gute That nicht gethan zu werden braucht, gute Gedanken gleichen schlechte, gute Worte schlechte, gute Handlungen schlechte aus. Wisset, dass das Avesta preisen, alle Sünden ausgleichen heisst, so dass sie gute That werden. Wisset, dass dies aus dieser Stelle hervorgeht: "haithim ashavana baratem". Das Preisen des Avesta erhellt aus dieser Stelle: "vîcpem tat paiti framerezaiti dushmatemea" (Vd. III, 149). Das Opfer der Yazatas gleicht alle Sünden aus, soviel man deren gethan hat, sie werden zur guten That. Alle anderen guten Thaten, die man thut um die Sünden auszulöschen, gleichen die Sünden aus, so viele als man gethan hat. Dagegen von denjenigen (guten Thaten), die man nicht um Sünden auszulöschen thut, sagt Sosiosch, dass alle beiden (die sowohl nämlich, die man als Äquivalent für Sünden begangen hat, sowie die, welche man nicht in dieser Absicht begangen hat) bleiben bis der letzte Körper kommen wird. Dann beweist er aus dem Barcomokor: Aus dem Barcomokor erhellt, dass wenn ein lebender Reiner, dem Sünden inhäriren, stirbt, es sich also verhält: zur Zeit des letzten Körpers empfängt er für die guten Thaten seinen Lohn, für die bösen seine Strafe, Gogosacp sagt, durch das Gebet geht das eine mit dem anderen vorüber: "yat hê avat pourum abjayaitê." Wenn seine Sünde um drei Craoshocaranas mehr ist als seine guten Thaten, so (bleibt er) bis zum letzten Körper in der Hölle: "åtare vaāhaot vanat". Wenn beide (nämlich Sünde und gute Thaten) gleich sind, so bleibt er im Haméctagân: "hahm ya caiti". Wenn seine guten Thaten um drei Craosha-caranas mehr sind als seine üblen, so bleibt er im Paradiese: aighao âtare vanat. Wenn er den Yasht verrichtet hat und ein Tanafur gute Thaten mehr als Sünden, so kommt er in den Garothmân: "actahê thnaçat tbishağuha". Aprag hat "avavatcit yatha hvô pereçahê" wegen des Tanafur angeführt. Andere sagen: vier Tanafur müssen es sein (nämlich vier Tanafur gute Thaten mehr als Sünde), die nämlich, welche (die Stelle) yô tửiryábis passend finden, d. h. nämlich wegen vier Tanafur. Wenn man Margerzân gethan hat, so muss er den Patet verrichten (cf. Vd. III, 69 ff.); dann soll man ihm den Kopf abschueiden, dann ist er auf der Stelle rein. Man muss für ihn das Gebet. verrichten Wenn die Abrechnung nach drei Nächten geschieht, so ist Gebet nach drei Nächten zu verrichten; denn ich weiss nicht, ob er schon während der drei Nächte (nach dem Tode,

cf. Vd. XIX, 91 ff.) Strafe erleidet oder erst am Ende derselben. Verrichtet er den Patet nicht, so bleibt er bis zum letzten Körper in der Hölle; dann beim letzten Körper bringt man ihn aus der Hölle heraus und schneidet ihm wegen eines jeden Margerzâns dreimal den Kopf ab; beim letzten Male stossen sie ihn wieder in die Hölle zurück und geben ihm die Strafe "tishranahm khsapanahm", d. h. der drei Nächte (cf. unten Bundehesh e. 31). Dann erst ist er rein. Manche sagen, wegen eines Margerzâns geschieht dies nicht. Andere sagen, sie (die Strafe) geht auf die, welche jenem das Leben genommen haben. (Diesen nämlich liegt nach dieser Erklärung die Pflicht ob, nach der Hinrichtung für die Vollbringung des Leichencultus zu sorgen; sonst trifft sie die Strafe.) 1)

Er dürfte kaum möglich sein, der vorliegenden Discussion zu folgen, ohne dass man die Maasse der neueren Parsen für ihre Strafen kennt. Auf diese hier etwas näher einzugehen, ist demnach unerlässlich. Die Seelen der Gerechten und Ungerechten werden drei Tage nach ihrem Tode gewogen; Rashn-râçt hält die Wage der Gerechtigkeit, deren Zunge auch nicht um ein Haar breit abweicht 2). Die guten und die bösen Thaten werden mit einander abgewogen, gute Thaten und böse von gleichem Kaliber heben sich auf, der Rest entseheidet zum Vortheile oder zum Nachtheile des zu richtenden. Es ist daher eine Reihenfolge von Sünden entworfen, deren Schwere nach Geldstücken bestimmt wird; es sind deren neun, nämlich:

- 1) Farmân = 7 Içtîr (ein Içtîr = 4 Dirhems), 2) Agereft = 12 Içtîr,
- 3) Avaoirist = 15 Içtîr, 4) Aredus = 30 Içtîr, 5) Khor [= 60 Içtîr?],
- 6) Baza = 90 Içtîr, 7) Yatu = 180 Içtîr, 8) Tanavîr = 300 Içtîr,
- 9) Margerzân (i. c. مرك ارزان "todeswürdig") = 8 Tanavîr bis

¹⁾ Für שישוט (p. 95, 13 meiner Ausgabe) lese ich שישוט , wie p. 96, 2 und sonst; p. 96, 8 lese man לגלשון לשנ

15 Tanavîr ¹). Es ist die letztere Sünde die, welche mit dem Tode bestraft werden muss. Es sind dies folgende Verbrechen: 1) einen reinen Mann tödten, 2) das Feuer Behrâm auslöschen, 3) Leichenunrath ins Feuer oder Wasser bringen, 4) Ehebrechen, 5) Zauberei begehen oder dazu antreiben, 6) die Unreinigkeit der Menstruirenden ins Feuer oder Wasser bringen, 7) Unzucht mit Knaben treiben, 8) Strassenräuberei und 9) Selbstmord ²).

Nach diesem Maasse sind schon die Sünden leicht möglich; sie sind aber unmöglich zu vermeiden, wenn man die strenge Interpretation der Deçtürs kennt. "So oft nur ein Haar zu Boden fällt, das man nicht aufzuheben begehrt — sagen sie — mag es so klein sein, als es will, so ist es eine Fermân-Sünde. Lässt man Leichenunrath nur einen Augenblick im Boden, so ist es eine Tanafur-Sünde. Bleibt es ein Jahr lang dort, ist es Margerzân" 3). Auf diese Weise kann man viel Sünden begehen, selbst ohne dass man es weiss. Es

از روایت کامدین شاپور معلوم دانند : Cod. XII, suppl. d'Anq., p. 637 (1 فرمان ۲ آگرفت ۳ آورشت ٤ اردوث ٥ خور ۱ بازای ۷ یاته ۸ تناویر این هشت پایه است فرمان هفت استیر باشد و هر استیر چهار درم بود، آگرفت دوازده استیر باشد، آورشت پانزده استیر، اردوث سی استیر، بازا نود استیر، باث صد و هشتاد استیر تناویر سیصد استیر، مرگرزان هشت تناویر تا پانزده تناویر چهار صد درم یك من باشد

از مکتوب مانك چنکا از نوشتهٔ : Cod. XII, supplem. d'Anq., p. 641 (و دستوران ایران زمین اگر کسی مرگرزان کرده باشد یعنی بمگ ارزانی شده اورا باید کشتن مرگرزان این است مرد اشو کشتن ، و آتش و هرام سرد کردن ، و نسا بآب و آتش رسانیدن ، و ستر شکستن ، و جادوی کردن یا فرمودن ، و دشتان بآب و آتش بردن ، و غلامبارگی کردن ، و وراه زدن و اگر کسی نا خوردنی مجخورد بقصد بمیرد یا خود را بکشد

هرگاه که یکتای موی بیفکنند و در دل ندارند که: Ibid. p. 633 (* برگیرند و به نپرهیزند فرمانی گناه باشد اگر کوچك باشد و گر بزرك

giebt aber einige bequeme Wege dieser Sünden sich zu entledigen, nämlich einmal die Beichte 1), Paitita, mit der thatsächlichen Reue, indem man die vom Deçtûr auferlegte Busse vollzieht; zweitens dadurch, dass er das Avesta recitirt oder recitiren lässt 2). Dies wird den grössten Theil der Glosse erklären. Die beiden mit yatha dim janat anfangenden Stellen beweisen die Verdienstlichkeit des Tödtens eines Päderasten und eines Ungläubigen. Der Todschlag bedarf gar keiner weiteren Sühne. Durch die Stelle: vacô urvaitis etc. soll bewiesen werden, dass es verdienstlich sei, das Avesta zur Sühne der Sünden zu lesen.

Vd. VIII, 17. Zusatz zu den Geboten, wie man es mit Leichnamen halten soll, wenn es regnet: "Im Regen darf man ihn (den Leichnam) nicht forttragen; auch wenn ein Regen zu befürchten ist, darf man ihn nicht forttragen. Wenn man ein Tuch (?) unter sein

^{....} وگر نسای در زمین بههان کنند و سر بگیرند و ساعتی برآید تنافهری گناه گر یکسال بگذرد و هنوز نسا در زمین باشد مرکززان باشد

در باب توبت کردن میگوید از باب ۱۶۰ هرای او توبت کردن بریاد صددر نثر در چهل و پنجم اینکه پیوسته مساید که توبت کردن بریاد دارند و هرگاه که گناه از دست آید جهد باید کردن تا پیش هیربدان و دستوران و ردان شوند و توبت بکنند که گناه مانند کرفه ازان وقت که کرفه بیش نام دم زنده باشد و توبت آن بهتر که پیش ردان و دستوران کنند و توجش که دستور بفرماید چون بیشند هرگناهی که باشد از وی بشود و توبت دستوران کنند و پتت هم خوانند و گر دستور نباشد پیش کسانی باید شدن که دستوران بگهاشته باشند گوید که هرگاه که و ندیدادی Cod. XV, suppl. d'Anq. fol. 150, vso.

ز جهت و ناه و جارش بفرمایند جملهٔ گناهها که جسته باشد از روان ز جهت و ناد و از خاك کند که بادی عظم که بر دشتی برآید و از خاك کند

Gesicht legt, darf man ihn aus dem Hause tragen. Wenn auf dem Wege ein Regen kommt, so muss man ihn niedersetzen, wenn man ihn nämlich niedersetzen kann; wo nicht, so bringe man sogleieh ihn fort, nieht aber wieder zurück. Staub (?) unter ihn zu werfen, eine Decke darüber zu breiten, hat keinen Nutzen. Wenn man am (Leiehen-) Orte ankommt, und der Ort ist voll Wasser, so darf man ihn doch hinlegen 1).

Vd. VIII, 64. Der Anfang der hierher gehörigen Glosse ist mir nicht ganz klar; möglich auch, dass der Text fehlerhaft ist. Es behandelt diese Glosse die Pfliehten der Hinterbliebenen während der drei Tage nach dem Tode; namentlich wird hervorgehoben, dass während dieser Tage kein Fleisch gekocht werden dürfe. Es heisst nämlich (p. 109, 3 v. u. in meiner Ausgabe): "Gogosach sagt: bis zum siebenten Jahre ist es möglich, wenn sie es nicht thun (d. h. die Pflichten, die für die Todten vorgesehrieben sind, braucht man für Kinder unter sieben Jahren nieht zu verriehten). An jenen drei Tagen muss das Izeshne des Crosh gemacht werden; die Ceremonien sind ganz so wie bei den gewöhnlichen Izeslines, aber bloss Zaothra (d. h. es wird kein Myazda dargebracht, weil dazu Fleisch gehörte). Einige sagen, beim Draona (d. h. bei der Darbringung des Draona) ist das garata narô 2) nicht zu spreehen. In den drei Nächten, wenn man an jedem Gâh ein Izeshne verriehtet, so ist es gut, wenn sie es in drei Gâh's besonders verrichten, so sollen sie es nachher nicht mehr verrichten. Fleisehkochen ist nieht gestattet; Parik sagt: selbst die Nabanazdistas, die an diesen Ort kommen müssen, dürfen nichts essen. Parik sagt ferner: in den drei Nächten darf man nichts Feuchtes auf das Draona legen, doch - sagt er - ausgenommen eine frische Frueht. Wenn etwas neu Geopfertes schon darauf (auf

²) Cf. Yç. VIII, 4 ff. Es ist ganz vernünftig, bei diesem Todtenopfer die genannte Stelle wegzulassen, da ja ausdrücklich bestimmt ist, dass die mit Fleisch bestreuten Kuchen nicht gegessen werden sollen.

das Draona) gelegt ist, so muss man es wo möglich an einen andern Ort bringen; wo nicht, wenigstens im Hause nicht in Berührung (?) damit kommen. Bei der dritten Morgenröthe sind drei Daruns zu opfern: cincs für Rashn und Actad, cines für den guten Vogel, cincs für die Arta-frohars. Auf das Darun der Arta-frohars muss man ctwas Warmes legen; wenn man etwas für seine (des Verstorbenen) Scele geben will, so muss man es auf dicses Darun legen. Am vierten Tage soll man ein Thier mit Zaothra weihen; sobald die dritte Nacht da ist, darf man des vierten Tages wegen zubereiten (?). Am zehnten Tage, (dann) am Monatstage (nämlich nach dem Tode), an jedem derselben (Tage) muss ein Yasht verrichtet werden, ebenso am Jahrestage. Die monatlichen (Todtenopfer) bestimmt Aprag auf den dreissigsten, Nishapuhr auf den einunddreissigsten. Wo möglich muss man an diesem Tage (am dreissigsten oder einunddreissigsten) Beides verrichten: Izeshne und Myazd; ist es nicht möglich, das Izeshne zuerst, den Myazd zuletzt, nach Nishapuhr indessen umgckehrt. Wenn er an cinem Orte (nämlich ausser dem Hause) gestorben ist, so muss man an diesem Orte einen Yasht-Crosh verrichten, hier (im Hause) 1) das Izeshne aller Artâ-frôhar, wo nicht, wenigstens das Lobgebet vom Anfange an. Wenn es (nämlich das Todtenopfer) in die fünf Tage (die Epagomenen) fällt, so verrichtet man die monatliche Gedächtnissfeier nach dem Herkommen, die jährliche am Tage zu ihrer Zeit. Wenn Jemand in den fünf Tagen stirbt, so werden die monatlichen Gedächtnissfeierlichkeiten nach dem Herkommen verrichtet: dann ist der Tag Farvardin der Tag, die Jahresfeste sind zu ihrer Zeit. Wenn man nicht weiss, wann es dreissig Tage sind, so ist der Tag Farvardin (der erste des Monats) der Tag. Wenn man den Jahrestag nicht kennt, so ist der Tag Farvardin im Monate Atun der Tag. Bezüglich der Frage, wann sie hier sind 2) an den zehnten Tagen,

¹⁾ Ich nehme an, dass f hier dem y centgegengesetzt sei, unter ersterem das Haus, unter letzterem aber der Ort ausser dem Hause verstanden werde, wo der Todte starb.

²⁾ Die hier folgende Stelle ist mir etwas dunkel, doeh hoffe ieh, sie richtig übersetzt zu haben. Die Frage ist nämlich, wer das Subject ist, das zu *f" verstanden werden muss, das aber nicht ausgedrückt ist. Ich glaube darunter die Seclen der Verstorbenen verstehen zu dürfen, welche bekanntlich an gewissen Tagen in die Wohnung ihrer irdischen Nachkommen zurückkehren. Vergl. Burnouf, Etudes p. 50 ff.

den Monatsfesten und den zehn Fravardiân's, sagen Einige: im Monate Atun bis zu Ende, Andere: an jedem Tage Farvardin sind sie da. Dass sie nicht da sind, sagen Einige (nämlich in den zehn Tagen), und dass sie nicht da sind, leuchtet mir mehr ein, als dass sie da sind, nach folgender Stelle: yatha makhshyâo perenem yatha vâ aperenahe".

Vd. XVIII, 6. Der Pandâm darf von allem (Stoffen) sein; bis er an den Mund kommt, muss er zwei Finger (breit?) sein. Dies geht aus dieser Stelle hervor: baê. erezu âi ashâum zarathustra. Der Schlangentödter kann aus Allem sein, ein lederner ist der beste. Dies geht aus dieser Stelle hervor: vohu managha janaiti apemeit ağrô mainyus.

Diese Beispiele werden hinreichen, um einen Begriff von dem Inhalte und Style dieser Glossen zu geben. Die wichtigsten und ausgedehntesten finden sich in der ersten Hälfte des Vendidâd, und sie sind ohne Frage der schwierigste Theil der Huzvâresch-Literatur, theils wegen der Kürze, mit welcher der jedem Parsenpriester bekannte Inhalt mehr angedeutet als ausgeführt ist, theils auch wegen der Fremdartigkeit der hier behandelten Materien. Im Yaçna finden sich keine so ausgedehnten, im Vispered gar keine, die einen andern Zweck verfolgten, als die nächste Erklärung des Textes. Zur Probe sollte ich hier auch noch einige aus dem zweiten Theile des Yaçna folgen lassen; es sind dieselben aber sehr kurz und würden gerade darum sehr lange Erörterungen nothwendig machen, wesshalb ich sie übergehe.

Ich befürchte keinen Widerspruch zu erfahren, wenn ich behaupte, dass auch in diesen Glossen derselbe semitische Einfluss thätig ist, den wir auch in den Übersetzungen selbst erkannt haben. Namentlich die sehr ähnlichen Arbeiten der babylonischen Juden lassen sich hierher ziehen. Unter den beiden Rubriken der Haggada und Halacha lassen sich auch die parsischen Glossen füglich befassen; während die Glossen zum Vendidâd mehr halachisch sind, gehören die des Yaçna mehr zur Haggada.

Viertes Capitel.

Die spätere Literatur des Huzvâresch.

§. 11.

Vorbemerkungen.

Die Übersetzungen der alten Schriften sind nicht alles, was wir von der Huzvaresch-Literatur besitzen. Neben ihnen finden sieh noch eine Anzahl selbständiger Werke, die, wie sie in dem nämlichen Dialekt geschrieben sind, so auch dieselbe Richtung verfolgen, die wir in der Huzvaresch-Übersetzung, namentlieh in ihren Glossen, kennen gelernt haben. Einen directen ehronologischen Anhaltspunct für die Zeit ihrer Abfassung habe ich nicht finden können; dessenungeachtet habe ieh die Überzeugung, dass sie jünger sind, als die im ersten Capitel besprochenen Übersetzungen. Ich stütze mich dabei auf verschiedene Gründe, theils auf spraehliche, wie beim Bundehesh, theils auf solche, die aus dem Inhalte hervorgehen, wie die directe Anführung von Textesstellen, z.B. im Minokhired, theils auf beide zugleiel, wie im Bahman-yesht und den Patets. Für die Werke, die ieh gar nicht oder nur in neueren Bearbeitungen gelesen babe, kann ich natürlich auch kein bestimmtes Urtheil abgeben, bezweiße aber, dass sie älter seien als die eben angeführten. Eines kann man aber bestimmt sagen: in allen diesen Sehriften ist wesentlich eine und dieselbe Bildungsstufe, ein und derselbe Gesichtskreis repräsentirt, derselbe, wie er auch in der Huzvaresch-Übersetzung hervortritt, wenn Gelegenheit dazu da ist. Und dies ist die Hauptsache — auf ein bestimmtes Alter der Abfassung kommt weniger an. Wir wollen nun den übrig gebliebenen Literatur-Denkmälern eine nähere Untersuchung widmen, indem wir dieselben der Reihe nach einzeln durchgehen.

§. 12.

Der Bundehesh.

Wir beginnen unsern Überbliek mit dem Bundehesh nicht desswegen, weil wir ihn für die älteste Sehrift unter den zu besprechenden halten. Die chronologische Reihenfolge kann aber nach dem, was bereits gesagt wurde, nicht genau eingehalten werden, und dem Bundehesh siehert die vornehmste Stelle die überwiegende

Aufmerksamkeit, die er bis jetzt - und zwar verdientermassen - in Anspruch genommen hat. Dazu kommen gewisse andere Vortheile. Es ist der ganze Text dieses Buches durch Westergaard's Ausgabe zugänglich; zudem ist es das leichteste dem Style nach. Die Ursaehe der Leichtigkeit liegt theils in dem Stoffe, den das Buch behandelt. theils in der Schreibart, die dem Neupersischen sehr ähnlich ist. Der grammatischen und lexicalischen Eigenthümlichkeiten, welche dem philologischen Forscher eine spätere Zeit beurkunden, ist sehon im vorhergehenden Paragraphen gedacht worden. Dahin gehören vor Allem die Plurale auf w (cf. Gramm, §. 45, Anmerk.), dann einzelne Formen, z. B. ۳۶ (B. 47, 5), i. e. دده , aber ۹۶۴ (Vd. VII, 35, 36), شوه (B. 25, 8) = ncup. گردد für das ältere هری , das allein stehende أورزانكي, i. e. فرزانكي [besser wäre تعليم oder المرابط die Schreibart anschliesst (Gramm. §. 21, Anm. 5) und ستوه die sich an ستوه Ähnliches. Als Fremdwort möchte ich entschieden bezeichnen. das kaum etwas anderes als "Höhle" heissen kann und das arab. غار sein muss. Weniger entschieden bin ich über وأسو, i. e. قلعه (B. 25, 3), da das Wort wahrscheinlich schon im armenischen "gung "Stadt" verborgen liegt. Endlich liegt in dem schon öfter erwähnten Regentenverzeichnisse am Ende des Buches, welches uns bis in die Zeit nach dem Untergange des Sâsânidenreiches führt, ein unzweideutiges Zeichen seines späten Ursprungs, und ich kann kein Merkmal entdecken, das die Kritik berechtigte, diese Notizen als später angehängt zu bezeichnen, wie man öfter behauptet hat.

Dürfen wir auf diese Art die späte Entstehung des Buches nicht läugnen, so müssen wir uns dagegen beeilen zu sagen, dass uns darum nicht auch der Inhalt als spät verdächtig ist. Nicht alles, was spät aufgezeichnet wurde, muss darum spät entstanden sein. Der Wunsch der Parsen, alles auf ältere traditionelle Quellen zurückzuführen, macht es von vorneherein unwahrscheinlich, dass das Buch sieh allgemeine Geltung verschafft haben würde, wäre sein Inhalt erst in der Zeit entstanden wie das Buch selbst. Wir werden noch mehr als einmal Gelegenheit haben, uns zu überzeugen, dass auch junge Bücher verhältnissmässig altes Material bringen können.

Der Titel des Werkes, Bundehesh, بندهشن, giebt gleich zu erkennen, womit sich das Buch beschäftigt. Mit بن , dem neupersischen بن , bezeichnet man im Huzvaresch gewöhnlich den Anfang

einer Sache im Gegensatz zu 🕬 = 🚓 oder ', ", "Ende"; "Schöpfung". Also mit der Schöpfung der Welt. Dies zeigt auch sofort der Anfang: "Der Zendkundige") beschäftigt sich zuerst mit der Schöpfung des Ormazd und Ahriman, dann mit dem Verhalten der Geschöpfe von der Schöpfung an bis zum Ende der Körperwelt". Mit Recht sagt J. Müller 2): "Diese Worte sind eigentlich die Inhaltsanzeige des Buches; geben als solche bloss formell die zu behandelnden Gegenstände an, ohne noch etwas Positives darüber auszusprechen; die hier bezeichneten Rubriken sind ganz genau die drei Haupttheile des Buches: Kosmogonie, Weltregierung und Eschatologie". Diese drei Haupttheile sind es also, die betrachtet werden müssen.

Der Bundehesh fährt fort: Nämlich es ist offenbar aus dem Gesetze der Mazdayaçnas, dass Ormazd als der Höchste in Allwissenheit und Reinheit im ewigen Lichte war. Dieses Licht, der Sitz und Ort Ormazd's, ist was man das anfangslose Licht nennt, jene ewige Allwissenheit und Reinheit Ormazd's das was man Gesetz nennt. Was die Unterscheidung beider betrifft 3), so ist jener Eine ewig, von unendlicher Zeit seiend, nämlich Ormazd und der Ort und das Gesetz Ormazd's war, ist und wird immer sein. Ahriman ist aber in Dunkelheit, im Nachwissen und in der Tiefe und begierig zu schlagen; aber cs wird eine Zeit sein, wo sein Schlagen aufhört. Diese Dunkelheit ist der Ort, den man die anfangslose Dunkelheit nennt. Zwischen ihnen ist ein leerer Raum, den man Vâi nennt, in dem die (gegenseitige) Vermischung stattfindet. Diese beiden himmlischen Wesen sind unbegränzt. Das höchste Unbegränzte ist das, was man unbegränztes Licht nennt, das in der Tiefe die unbegränzte Finsterniss; zwischen beiden ist eine Leere, und eines ist mit dem andern verbunden.

²⁾ Cf. Müller, Untersuehungen über den Anfang des Bundehesh, in den Abhandlungen der k. baier. Akademie der Wissenschaften, III. Bd., 3. Abth., p. 615-44. Dies ist — ausser meiner Abhandlung, Zeitschr. der deutschen morgenl. Gesellsch., XI, p. 98 — die einzige, aber vortreffliche Erklärung einer Stelle aus diesem Buehe.

³⁾ Oder besser: "Für Beides ist die Entscheidung eine", wie ieh dies Zeitsehr. der Deutschen Morgenländ. Gesellsch., XI. p. 101, erörtert habe.

Wiederum, ihrem Körper nach sind beide himmlischen Wesen begränzt¹). Ferner: der Allwissenheit Ormazd's wegen sind alle Dinge der Schöpfung Ormazd's begränzt und unbegränzt, denn man kennt den Bund zwischen den beiden Himmlischen. Weiter: die vollständige Herrschaft²) und die Schöpfungen Ormazd's werden beim letzten Körper (d. i. vom letzten Körper an) immerfort unbegränzt; die Schöpfung Ahriman's versiegt zu jener Zeit, wenn der letzte Körper eintreten wird. Das ist die Unendlichkeit³).

Ormazd wusste vermittelst seiner Allwissenheit, dass Ahriman ist (existirt), was er sinnt und wie er sieh im Wunsehe zu sehaden vermiseht bis zuletzt, und wie und dureh welche Mittel er es zuletzt enden wird. Da sehuf er auf himmlisehe Weise diese Sehöpfung, welche zur Vollendung passte. Dreitausend Jahre standen 4), d. h. befanden sie sieh im Himmel, unbesehädigt, ohne zu gehen5), unergreifbar. — Gana-mainyô (Ahriman) hatte seines Später-Wissens wegen von der Existenz des Ormazd keine Kunde. Darauf erhob er sieh aus der Finsterniss und kam zum Liehte. Als er das Lieht Ormazd's sah, das unergreifbare von den Druj's, stürzte er seiner Begierde zu sehlagen und seiner zornigen Natur wegen herbei, um

¹⁾ Das Verhältniss ist wohl so zu denken, dass beide in ihrem endlosen Lichte und endloser Finsterniss unendlich sind. Diese Unendlichkeit ist aber zeitlich, nicht räumlich zu denken. Dem Körper nach, also räumlich, werden sie beide als begränzt gedacht.

²⁾ Cf. Zeitschr. l. e. p. 102.

³⁾ Schluss des Abschnittes, bezieht sieh auf das Vorhergehende.

בעלקונ (ch weiss, wenn die Lesart richtig ist, das Wort nicht anders zu erklären.

zu tödten. Als er aber die Tapferkeit, Macht und Vollkommenheit (grösser) als die seinige sah, da stürzte er wieder zur dicksten Finsterniss zurück und schuf viele Dévs, Drujas: tödtendes Volk (und) erhob sich zum Kriege [?]. Ormazd, als er die Sehöpfung des Ahriman sah, eine schreekliehe Schöpfung, stinkend, böse da sprach er keinen Preis aus. Ahriman, als er hierauf die Schöpfung Ormazd's sah 1), eine zahlreiche Schöpfung, Leben, eine Sehöpfung der Frage 2) - da sprach er einen Preis aus und pries diese Schöpfung Ormazd's. Ormazd, obwohl 3) er allein wusste, welches das Ende der Saehe (sein werde), ging doch dem Ahriman entgegen und bot ihm Frieden an und sagte: "O Ahriman, sei meinen Geschöpfen hilfreich; preise sie, damit Du als Belohnung dafür unsterblich, unalternd, ohne Hunger und Durst seiest". Ahriman entgegnete: "Ich komme nicht her, ich will Deinen Geschöpfen nicht helfen, ich will Deine Schöpfung nicht loben. In keiner guten Sache will ich mit Dir übereinstimmen, Deine Schöpfung will ich tödten 4) immerfort. Alle Deine Geschöpfe will ich in Feindschaft mit Dir, in Freundschaft mit mir bringen". Die Erklärung ist diese, dass Ahriman dafür hielt, dass Ormazd hülflos sei und ihm darum den Frieden anbiete. Er nahm ihn also nicht an und bot ihm dagegen den Kampf an. Darauf sprach Ormazd: "Du bist nicht allwissend 5), noch alles vollbringend, o Gana-mainvo! zu tödten ist Dir nieht möglich; Du vermagst meine Schöpfung nicht so zu machen, dass sie nicht wieder zu mir zurückkehrte". Ormazd wusste vermöge seiner Allwissenheit: wenn ich nicht eine Zeit zum Kampfe festsetze, so vermag er es; unter meinen Geschöpfen kann er 6) zu eigen machen, da jetzt viele Menschen in der

¹⁾ Das sinnlose enfet (B.3,6) ist zu streichen; es ist aus 1.5 eingedrungen.

²⁾ Schöpfung der Frage ist die Schöpfung, welche fragt. Man braucht nur daran zu denken, wie viele Parsenbücher in Frage und Antwort abgefasst worden sind und wie im achtzehnten Fargard des Vendidåd das Fragen als etwas Verdienstliches gepriesen wird.

³⁾ Über diesen Gebrauch von for ef. Gramm. §. 136. Für ging lese ich gu.

⁴⁾ Für fipef ist fipeef zu lesen.

⁵⁾ જો મારે મુખ: Höflichere Anrede, wie unser "Sie", "rous", "you" in den europäischen Sprachen. Ähnliche Beispiele oben p. 3, 10, 11 u. p. 12, 8, 9. In den Übersetzungen ist mir nichts Ähnliches vorgekommen; das Neupersische kennt bekanntlich diesen Gebrauch.

⁶⁾ Das Wort ist undeutlich geschrieben und nicht zu erkennen.

Vermischung mehr Böses thun als Gutes. Er sprach (daher) zu Ahriman: "Setze eine Zeit fest bis zum Kampfe in Bezug auf die Vermischung, bis 9000 Jahre"; denn er wusste, dass er (Ahriman) durch das Festsetzen dieser Zeit unwirksam werde. Darauf war Ahriman, der nicht Sehende, wegen seines Unverstandes, mit dieser Bestimmung einverstanden, so wie zwei Männer einen Kampf festsetzen zu einer bestimmten Zeit, nämlich: an dem und dem Tage wollen wir kämpfen. Ormazd wusste seiner Allwissenheit wegen das, dass es in diesen 9000 Jahren 3000 Jahre ganz nach dem Wunsehe Ormazd's hergeht, 3000 Jahre in der Mischung des Willens von Ormazd und Ahriman, die 3000 letzten Jahre aber Ahriman machtlos sein wird und sieh von den Geschöpfen der Opposition zurückhält. Da sagte Ormazd den Ahuna-vairyo her1): "yatha ahu vairyo", den aus einundzwanzig Worten bestehenden; daher (kommt) zuletzt sein Sieg, Ahriman's Machtlosigkeit, das Abnehmen der Dévs, die Zeit der Auferstehung und der letzte Körper²) und die Oppositionslosigkeit für immer. Aber jener Ahriman, als er seine Machtlosigkeit und das Verschwinden der Dévs einsah, wurde bestürzt und fiel wiederum in die dunkelste Hölle zurück, wie es aus dem Gesetze hervorgeht: Als ein Drittel (des Ahuna-vairya nämlich) gesagt war, krümmte er aus Fureht seinen Körper; als zwei Theile (Drittel) gesagt waren, fiel er aus Furcht auf die Kniee; als das Ganze hergesagt war, war er bestürzt und machtlos, an den Geschöpfen Ormazd's Ungebührlichkeit zu verüben. Dreitausend Jahre blieb er in Betrübniss 3); Ormazd (aber) sehuf während der Betrübniss des Ahriman Gesehöpfe: zuerst den Vohumano, dem die Verbreitung der Schöpfung Ormazd's oblag. Ahriman sehuf zuerst die Mithokht (die Lüge), dann den Akoman. Von den Gesehöpfen der Welt sehuf Ormazd zuerst den Himmel; dann schuf er Vohu-mano und des guten Fortganges wegen das weltliehe Lieht, mit dem das gute mazdayaenische Gesetz zusammen war; er wusste, dass, wenn dieses zu den Geschöpfen kommt, Frashekart 4) eintreten wird. Dann (sehuf er) den Ashavahista, dann Kshathravairya, dann

¹⁾ Für \> (p. 3, 1) ist > zu lesen.

²⁾ Es ist (3, 4) 1420 = 142110 zu lesen.

³⁾ Man streiche das e vor 400000.

⁴⁾ Dies ist die Zeit vor der Auferstehung, wo die Körper wieder zusammenwachsen.

Çpendârmat, dann Haurvat und Ameretat. Ahriman dagegen schuf aus der finstern Materie Akoman, Andar, Çaurva, Nãoğhaithi, Taric und Zaric. Ormazd schuf von den materiellen Geschöpfen zuerst den Himmel, dann das Wasser, dann die Erde, viertens die Bäume, fünftens das Gras, sechstens den Menschen.

Cap. II behandelt die Schöpfung der Lichter: "Ormazd hat zwischen Himmel und Erde Lichter geschaffen, Sternbilder und Nicht-Sternbilder, dann 1) den Mond, dann die Sonne. Wie es heisst: Zuerst schuf er das Himmelsgewölbe, dann wurden die Sternbilder daran befestigt, nämlich diese zwölf, deren Namen sind u. s. w." Es folgen dann die Namen der Sternbilder, die ganz mit denen des Bardesanes stimmen, welche Renan2) bekannt gemacht hat, nämlich: 1) $y^{1} = \frac{1}{2} [1, 2]$ $y^{2} = \frac{1}{2} [2]$ $y^{2} = \frac{1}{2} [2]$ 4) عالى = المركب الم الله الله (10) والمعتمرة (9) والمعتمرة (9) والمعتمرة (8) والمعتمرة (9) والمعترة (9) والمعتمرة (9) والمعتمرة (9) والمعتمرة (9) والمعتمرة (9) وا μ_γ, 11) γ = μος, 12) σουξ = μοῦ. Diese sind nun wieder in 28 Haufen getheilt. So erkläre ich wenigstens den dunkeln Ausdruck 300m, da das armenische funpunul, was doch damit zusammenhängt, in dieser Bedeutung vorkommt. Die Namen dieser 28 Haufen werden angeführt; sie sind aber verdorben, da sie in den Handschriften, wahrscheinlich weil den Abschreibern die Namen nicht mehr recht deutlich waren, in Avesta-Schrift umgeschrieben sind. Es heisst dann weiter: "Die ganze Grundschöpfung der Welt ist an gute [?] Stellen gesetzt, damit sie, wenn Ahriman kommt, scine Opposition und Betrügerei bekämpfe. Die Geschöpfe, welche jene Opposition bekämpfen 3), sind nach Art eines Heercs, wie es zum Kampfe aufgestellt ist. Jeder Stern — es sind dies 486,000 Haufen Sterne ist zur Hülfeleistung geschaffen. In jenen Sternbildern sind vier Heerführer in den vier Ecken (des Himmels) aufgestellt. Es sind dies Führer, über die grosse Anzahl Sterne, die 4) mit Namen in jeder Ecke, in jedem Winkel aufgestellt sind, mit vereinter Kraft jenen Sternbildern Stärke verleihend, wie es heisst: Tistar ist der Heerführer

¹⁾ Es ist ve statt De zu lesen.

²) Cf. Journ. asiat. 1852, p. 298.

³⁾ Das Wort ist undeutlich, vielleicht fehlerhaft. Ich vermuthe 3,000 .

⁴⁾ Ich streiche p. 7, 3 die Worte ເຄາວົ້ນຢູ່ກ ເພາວພາຍ, die aus l. 2 eingedrungen scheinen.

des Ostens, Catavaêca des Westens, Vanant des Südens, Haptôirang des Nordens. Mac-gâc nennt man den, welcher Mac, d.i. in der Mitte des Himmels sein soll. Eher als Ahriman kam, war es beständig 1) Mittagszeit, die Existenz des Rapithwina. Zur Zeit des Rapithwina vollbrachte Ormazd sammt den Amschaspands den himmlischen Yacna; in diesem Yacna schuf er alle die Waffen, die zum Schlagen der Opposition nöthig sind. Zugleich bildete er die Frohars (Fervars) der Menschen und setzte den Verstand, der alles kennt, in die Menschen. Er sprach (nämlich zu den Frohars): "Was dünkt euch nützlicher: dass ich euch für die materielle Welt schaffe, mit Körpern, (und) ihr kämpfet und vernichtet die Drujas, und ich euch zuletzt gesund und fröhlich wieder bilde und zuletzt der Welt zurückgebe, und ihr gänzlich unsterblich, unalternd, ohne Opposition seid - oder dass ihr immer vor dem Ahriman euch vertheidigen müsst?" Die Frohars der Menschen waren durch den alles wissenden Verstand mit der Ungebühr, (die) von den Drujas in die Welt kommt und mit dem Wiederentstehen zuletzt - ohne Betrug und ohne Opposition, gesund und froh beim letzten Körper bis in alle Ewigkeit 2) - mit dem Gehen in die Welt einverstanden".

Das dritte Capitel nun lässt uns einen Blick in die Rathlosigkeit Ahriman's thun. Das Capitel beginnt: "Über das Stürzen Ahriman's auf die Schöpfung heisst es im Gesctze: Ahriman, als er seine und aller Dévs Machtlosigkeit sah (ausgehend) vom reinen Manne, war bestürzt und meinte (faselte) dreitausend Jahre in der Bestürzung. In dieser Bestürzung redeten ihn die leiblichen Dévs einzeln an: "Erhebe dich, du unser Vater, denn wir wollen in dieser Welt Krieg führen. Dieser Sieg Ormazd's und der Amschaspands — Noth und Ungebühr soll davon entstehen" 3). Sie zählten ihre schlechten Thaten einzeln zweimal her, aber dieser schlechte Ahriman fand keine Freude daran, aus Furcht vor dem reinen Menschen, bis dass die schlechte Jahi kam zur Zeit, als die dreitausend Jahre voll waren. Dann sprach sie zu Ahriman: "Erhebe dich, du unser Vater, denn ich will in der Welt

יש אינטיר für פיטיר אינטיר für פיטיר ישריטיר.

²⁾ Für w ist entweder zu lesen oder das Wort ganz zu streichen.

Krieg führen. Der Sieg Ormazd's und der Amschaspands - Noth und Elend soll von ihm kommen". Danu zählte auch sie ihre schlechten Thaten zweimal auf, und der schlechte Ahriman war nicht zufrieden. Er crhob sich (indess) von dieser Bestürzung wegen des reinen Menschen!). Wiederum sprach die schlechte Jahi zu ihm: "Stehe auf, du unser Vater, denn ich will in diesem Kampfe soviel Gift auf den reinen Menschen und den arbeitenden Stier werfen, dass meines Thuns wegen sie nicht lebendig bleiben können. Ihre Seele will ich tödten, ich will peinigen das Wasser, peinigen die Bäume, peinigen das Feuer des Ormazd, peinigen die ganze Schöpfung des Ormazd". Hierauf zählte sie ihr schlechtes Thun 2) zweimal in der Weise auf. dass Ahriman erfreut war, von seiner Bestürzung aufsprang und den Kopf der Jahi küsste, und es wurde nun jene Unreinheit, die man Dashtan (Menstruation) nennt, an der Jahi offenbar. Er (Ahriman) sprach zur Jahi: "Was ist dein Wunsch, damit ich dir ihn gebe?" 3) Es sprach Jahi zum Ahriman: "Der Mann ist mein Begehren, gieb mir ihn".

Es wäre dem Zwecke dieses Buches nicht angemessen, wollten wir in dieser Weise zu übersetzen fortfahren. Nur im Allgemeinen wollen wir den Inhalt der drei Haupttheile des Buches angeben und dabei, wo dies angeht, einzelne Verstösse Anquetil's berichtigen. Ahriman beginnt nun seine Angriffc gegen die Schöpfung Ormazd's. In den Himmel selbst kann er nicht dringen, aber er durchbohrt die Erde und dringt in sie hinein. "Dann — heisst es (p. 10, 4 ff.) — warf er Khrafçtras auf die Erde, beissende, giftige, schlangenähnliche, wie der Skorpion, die Eidechse, so dass nicht soviel als eine Nadel von Khrafçtras frei war. Er brachte Mücken zu den Bäumen hin und verbrannte sie zu gleicher Zeit. Dann brachte er von den Bedürfnissen Leiden, Hunger, Krankheit, Begierde und Schlaf in den Körper des Stiers und des Gayomart". Ahriman suchte nun das Feuer zu bekriegen. "Neunzig Tage und Nächte führen die himmlischen Heerscharen (B. 11, 3) Krieg in der Welt mit Ahriman und

¹⁾ Dieser Sinn ist hier nicht ganz passend. Besser wäre es, wenn man משיש als Inf. apoc. von אין fassen dürfte. Es würde dann heissen: "Ahriman beliebte nicht aufzustehen, aus Furcht vor etc."

²⁾ Es ist יטרפווטיון für שטרפווטין zu lesen.

³⁾ Es ist abzutheilen: u. s. f. ea #9 ff ea.

den höllischen Schaaren, bis sie ihn endlich zurücktreiben und in die Hölle zurückwerfen und ein Bollwerk 1) um den Himmel machten, damit Ahriman sich nicht wieder mit ihm vermischen wolle." - Das vierte Capitel ist von Anguetil vielfach missverstanden. Es beginnt: "Es heisst, dass, als der einige Stier starb, derselbe auf die rechte Hand fiel, Gayomart dagegen, als er starb, auf die linke. Goshurun (d. i. die Stierseele), als die Seele (d.h. sie) aus dem Körper des eingebornen Stieres herauskam, trat vor den Stier hin und weinte zu Ormazd empor, wie tausend Männer, wenn sie auf einmal ihre Stimme erheben (sprechend): "In wen hast Du die Herrschaft über die Geschöpfe gelegt? Wenn die Erde der Schaden zerbricht, die Bäume trocken, das Wasser gepeinigt ist - wo ist der Mann, von dem Du mir gesagt hast: ich will ihn schaffen, damit er den Schutz (vor dem Bösen) lehre?" Ormazd sprach darauf: "Du bist krank, o Goshurun, von diesem Ahriman ist Krankheit über Dich gebracht. Wäre es möglich, diesen Mann auf dieser Erde und in dieser Zeit zu schaffen, so wäre Ahriman nicht zu dieser Macht gelangt". Goshurun ging bis zum Ctar-pâva 2) und weinte auf dieselbe Art, dann zum Mâh-pâya und weinte auf dieselbe Art, dann zum Qarséd-pâya; zuletzt zeigte er (Ormazd) ihm den Frohar des Zartusht und sagte: "Ihn will ich für die Welt schaffen, er soll den Schutz (vor dem Bösen) lehren". Darauf war der himmlische Goshurun zufrieden und gehorsam

¹⁾ Man verbinde p. 11, 13 אפי שיי יין .

(spreehend): "Ich will die Geschöpfe pflegen", d. h. in der Welt war er wieder behülflich zu den Schöpfungen der Welt". — Auch Cap. V berührt Nebensachen. Zuerst die öfter angeführte Ansicht, dass den sieben Akhtars, die Heerführer sind, sieben Apakhtars gegenübergestellt: Tir ist Apakhtar gegen den Tistar, Bahram gegen den Haptôirang, Ormazd (d. i. Jupiter) gegen Vanant, Anahît gegen Catavaêca, Kévân gegen Mac in der Mitte des Himmels, Gurzser und Dujdu-muspar, der mit dem Schweife begabte, gegen Sonne, Mond und Sterne. Die Sonne hat den Muspar an ihren eigenen Weg gekettet, so dass er wenig Schaden thun kann. Der übrige Theil des Capitels ist von wenig Bedeutung. - Mit Cap. VI nimmt der Verfasser des Bundehesh die abgebrochene Erzählung wieder auf und beriehtet bis Cap. X über die Kämpfe, die Ahriman gegen den Himmel, das Wasser, die Erde und den Urstier ausführte. Ich werde mich begnügen, nur einige solche Stellen auszuheben, welche in einer genauen Übertragung ein neues Licht auf den Hergang werfen.

Cap. VI ist wenig missverstanden. Als Ahriman nämlich seine Ohnmacht sieht, da wünschte er wieder zurückzusliehen; aber der Himmel vertrat ihm den Weg, bis Ormazd eine stärkere Schutzwehr als den Himmel um diesen herum gemacht hatte. Die Frohars der Krieger und der reinen Menschen mit starken Pferden, Lanzen in den Händen, sind um den Himmel herum so wie die Haare um das Haupt; sie halten nämlich die Waehe an jenem Walle. So erlangte Ahriman keine Brücke, wo er zurückfliehen konntc; da sah er das Schwinden der Dévs und seine eigene Ohnmacht, wie Ormazd zuletzt siegt, die Auferstehung des Fleisches bewirkt wird für immer. -Cap. VII: Kampf mit dem Wasser. Tistar verursacht einen grossen Regen, jeder Tropfen so gross als eine Tasse; das Wasser stand in Mannshöhe auf der Erde. "Die Khrafetras (p. 16,7-12) auf dieser Erde wurden alle durch diesen Regen getödtet und flohen in die Löcher der Erde. Der himmlische Wind, der noch nicht (mit Ahriman) vermengt war, bewegte das Andarvâi, wie die Lebenskraft sich im Körper bewegt; er fegte dieses Wasser weg und brachte es an die Enden der Erde, der See Vouru-Kasha ist daraus entstanden. Diese todten Khrafetras blieben in der Erde, daher wurde Gift und Stinkendes mit der Erde vermischt. Um dieses Gift von der Erde wegzubringen, stieg Tistar in den See hinab in Gestalt eines Pferdes,

mit weissem Körper und langen 1) Hufen, wo ihm der Dév Apavas. gleichfalls in Gestalt eines sehwarzen Pferdes mit schwärzlichen Hufen, entgegen trat und anlief". Der Kampf der beiden Genien mit einander ist von Anquetil im Ganzen richtig wiedergegeben, wie er auch in den Yeshts vorkommt (vergl. meine Abhandlung: "Der neunzehnte Fargard des Vendidad" zu §. 126). Dass aber der Kampf des Tistar mit Apavas und seinen Gehülfen als etwas sich Wiederholendes dargestellt wird, zeigt auch der Bundehesh, wenn er sagt (p. 17, 8; Ang. p. 360): "Während er (Tistar) den Regen machte, kämpften Acpozrishk (verdorbene Form statt cpeñjaghra, cf. meine Bemerkungen l. c. zu §. 135) und der Dév Apavas; er wandte die Waffe des Feuers Vazista an; wegen des Schlagens dieser Waffe stiess Aepozrishk einen sehr heftigen Sehrei aus, wie auch noch jetzt in diesem Kampfe, wenn es regnet, Donner und Blitz offenbar werden". So haben wir denn hier in der That eine der indischen Vritra-Sage analoge Mythe, wie ieh dies schon früher (Ind. Studien, III, p. 419 Note) vermuthet habe. Das Wasser, das solchergestalt die Erde bedeckt, wird dann von einem starken Winde zusammengetrieben an die Enden der Erde und daraus werden die drei grossen und dreiundzwanzig kleineren Seen gebildet. Zwei Quellen der Seen werden daher offenbar, eine Cicaet-var, die andere Cowbar, an welche die Quellen der See gebunden sind. An der nördlichen Seite laufen zwei Flüsse aus, von denen der eine gegen Osten, der andere gegen Westen geht: Arg-rut und Veh-rut 2). Diese beiden Flüsse umgeben die Erde am Ende und kommen im See Ferakh-kant wieder zusammen. Von ihnen gehen aehtzehn schiffbare Flüsse aus, von diesen aber die übrigen Ge-Diese letzteren laufen wieder zu dem Arg-rut und Vehrut zurüek.

Cap. VIII: Kampf Ahriman's mit der Erde. Er will die Erde zerschneiden; aber die Berge werden in ihr geschaffen, zuerst der Alburz, dann die übrigen Berge. — Cap. IX: Kampf Ahriman's mit den Bäumen (zum Theil von Anquetil missverstanden). Der Anfang lautet

¹⁾ Das Wort. wie es im Kopenhagener Codex steht, lässt sich schwerlich anders lesen als געוֹנ, i. e. געוֹנ. Nach den gewöhnlichen Beschreibungen von Tistar muss man לאין. "golden" erwarten. Cf. Vd. XIX, 126.

²⁾ Der & tist der östliche Fluss, wie aus Cap. XX hervorgeht. Er wird stets mit dem Indus identificirt.

(p. 19, 7; Ang. p. 362): "Darauf machte er den Kampf mit dem Baume, der dürre wurde. Der Amschaspand Amerdât, dem die Bäume gehören, verband und mischte die kleinen Bäume unter das Wasser, das Tistar weggenommen hat. Tistar lässt dieses Wasser auf der ganzen Erde regnen 1); auf der ganzen Erde wachsen (daher) Bäume, wie das Haar auf dem Kopfe der Menschen; zehntausend sind darauf einartig offenbar hervorgewachsen, um die zehntausend Arten von Krankheiten abzuhalten, die Ahriman für die Geschöpfe gemacht hat. Von jenen zehntausend sind hundertzwanzigtausend einzelne Arten emporgewachsen. Wegen des Samen der Bäume ist der Baum Harvicptokhma geschaffen, der im See Ferakh-kant emporgewachsen ist, auf dem alle Arten von Bäumen beständig wachsen. Ganz nahe am Baume Harviep-tokhma ist der Baum Gokart geschaffen, um das Alter des 2) zurückzuhalten. Von ihm kommt die Ausbreitung der Welt her. - Cap. X: Über den Kampf mit dem eingebornen Stiere. Als dieser starb, wuchsen des Baumsamens wegen 3) von den Gliedern

¹⁾ Cf. Parsigr. p. 172.

²⁾ Die Worte ho ev ev (p. 19, pen.) sind mir nicht ganz deutlich und vielleicht fehlerhaft.

³⁾ d. h. wegen der Ähnlichkeit mit den Bäumen. Cf. dazu Mujmil ut-tewârich و اوّل چیزی از حانور که موحود :(Mohl, Journ. as., 1841, pag. 151) شد مردی بود وگاوی نه از میان نر و ماده آمده آن مردرا گهومرث نام بود وگاورا ابو داد (ابو داد .i) وگهومرث زنده وگوما و مردم وگاو مرده وناگوما وامن مرد اصلی گشت تناسل را چون سی سال بر آمد بمرد و نطفه از صلب اندر زمین افتاد و اندر بطن زمین چهل سال ماند پس دو نبات بر مثال ربواس از ان بر آمد و بعد مدّتی با حنس مردم بودند Das erste von den سك قامت و دىدار و نام شان مشى و مشانه بود lebenden Geschöpfen, das hervorgebracht wurde, war ein Mann und eine Kuh, die nicht von Mann und Frau abstammten. Der Mann hatte den Namen Kahumarth, die Kuh Ayô-dat (i.e. פשפשר). Kahumarth war lebendig, sprechend, ein Mensch - die Kuh todt und nicht sprechend. Dies ist der ursprüngliche Mensch der Zeugung wegen. Als dreissig Jahre vorübergegangen waren, starb er; sein Same fiel von seinen Lenden auf die Erde; im Schoosse der Erde blieb er vierzig Jahre, dann wuchsen zwei Pflanzen nach der Art von Reivâs empor; nach einiger Zeit erlangten sie menschliches Geschlecht. Sie waren von gleicher Gestalt und Ansehen, ihre Namen Meschia und Meschiane".

des Stieres 55 Getreidearten und 12 Arten heilbringender Bäume aus der Erde hervor. Die lichten starken Bestandtheile, die im Samen des Stieres waren, wurden in den Himmel Mâh-pâya gegeben. Durch das Lieht des Mondes wurde dieser Same gereinigt und, in jener Weise umgesehaffen, macht er die Lebenskraft im Körper aus. Von da wurden zwei Rinder, ein männliches und ein weibliches, dann aus jeder Art wurden 272 Arten auf der Erde offenbar. Die Vögel blieben im Andarvâi, die Fische im Wasser.

Nachdem uns der Verfasser die Kosmogonie und die durch sie bedingten Kämpfe zwischen den Mächten des Lichtes und der Finsterniss geschildert hat, wendet er sich nun zu der eigentliehen Weltbeschreibung. Wir wählen aus den darauf bezüglichen Capiteln die wiehtigsten aus, nämlich die Capitel XI, XII, XX. Das erste handelt von der Gestalt der Welt im Allgemeinen, das zweite von den Bergen, das dritte von den Flüssen. Cap. XI beginnt: "Über die Beschaffenheit der Erde. Es heisst im Gesetze, dass es dreiunddreissig Arten 1) (gebe). An jenem Tage, als Tistar den Regen machte, von dem die Seen stammen (cf. oben Cap. VII), zerbrach die ganze Welt im Hälften; es wurden sieben Stücke daraus, jenes Stück, so gross als eine Hälfte, (war) zwischen sechs Stücken, die seehs (übrigen) Stücke umgaben dasselbe. Dieses erhielt den Namen Késhvar Qaniraç. Jedes einzelne wurde ein Kreis für sich 2): im Osten Cavahê, im Westen Arezahê - zwei Theile; im Süden Fradadhafs, Vidadhafs - zwei Theile; im Norden die Késhvars Vourubarsti, Vouru-jarsti - zwei Theile. Das, was in der Mitte liegt, ist Qaniraç3). (Zwischen) Vouru-barsti und Vouru-jarsti ist ein grosser Berg emporgewachsen, denn von einem Késhvar ins andere kann man nicht reisen 4). Von diesen sieben Késhvars hat Qaniraç alles Gute und Ahriman hat in ihm am meisten des Schlagens wegen gesehaffen. Er hat die Waffen (daselbst) gesehen, denn die königlichen Helden sind in Qaniraç geschaffen worden, das mazdayaçnisehe Gesetz wurde in Qaniraç geschaffen und erst von da aus

¹⁾ Anders kann ich die Worte سيوله (الو اله اله) nicht fassen, als dass sie einen Satz für sich bilden.

²⁾ In Übereinstimmung mit Anquetil cf. das Glossar s. v. 49.

³⁾ Lücke in der Handschrift, der Satz darum nicht ganz verständlich.

⁴⁾ Diese Unmöglichkeit, von einem Késhvar ins andere zu kommen, wird öfters betont. Cf. die Glosse zu Vd. I, 1.

über die übrigen Késhvars verbreitet 1). Auch Çaoshyanç wird in Qaniraç geboren werden, der den Ahriman machtlos macht und die Auferstehung und den folgenden Körper bewerkstelligt.

Cap. XII lässt sich abkürzen, da in demselben die nämlichen Berge doppelt aufgezählt werden: erstlich dem Namen nach, dann ausführlicher mit einigen weiteren Notizen. Für die Kritik ist diese doppelte Aufzählung sehr erwünscht, da sie Gelegenheit giebt, einige fehlerhafte Formen in den Namen zu verbessern. Für unseren Zweck ist nur die zweite Aufzählung (p. 22, 7 = 365, 3 bei Anq.) von Wichtigkeit. Man muss sich hüten, die nachfolgenden Berge alle als wirklich vorhandene anzusehen. Es sind die folgenden: 1) Arburz geht um diese Erde und ist mit dem Himmel verbunden; vor ihm gehen Sterne, Mond und Sonne und kommen wieder zu ihm zurück²). 2) Der hohe Hugar (Hukairya) ist der, von dem das Wasser Ardvîçûra herabkommt in der Stärke von tausend Männern. 3) Hoçindûm ist der Berg, der von von himmlischer Natur in der Mitte des Sees Ferah-kant (ist), da ihm das Wasser von Hugar herabzugiessen ist ³). 4) Cekât-dâiti ist der Berg in der Mitte der Welt, hundert

¹⁾ Cf. Vd. II, 137 ff.

²⁾ Cf. Mkh. p. 339, wo angegeben wird, dass Vanant am Alburz seine Stellung د. دوسالسد د. ولدرسيرو. يوسد ولدور ودروسد دارار ي ١٥ساري عدم يوم يود ، habe: - د . وعدريد. داله دريد واربع. على بدر وسل. د. واسوساو واسترو ورسيد. اسره. «. فاسوسالو. د. سوساله بع. «. عسره. «. دوساس معدد البوسي. «. دوس بوسي. ١٠ جريدا. c. ecomlu. c. vouloofelungo. adom. sino. c. sadous. c. sino. ecua. c. sino. بهداد د. درس ودوبرداد فالدردويد د سويع فيدد وسد د والدوداد د وخواصل זישי ישיציול. י. זישי נישאיועל. בזינאו. י. בלקטאו. י. פלייאו. י. שייבינאו. טיי سه دوهداد. د. مده درود د د سلم ساليد د سري سري و سام. اسردي د و اسعود. د. "Der Stern Vanand ist an den Brücken des Alburz aufgestellt, damit die Dévs, Fryas und Drûjas von der Thüre und Brücke sich abwenden und den Weg und das Kreisen von Sonne, Mond und Sterne nicht absehneiden können. Der Stern Haptdirang mit 99999 Frohars der Reinen ist an der Thüre der Hölle aufgestellt, um die 99999 Dévs, Drujas, Fryas und Zauberer, die in Feindschaft mit dem Himmel und den Sternbildern sind, zurückzuhalten. Er umkreiset beständig die Hölle".

³⁾ Hoçindum ist wohl der Berg Heñdva der Yashts, an dem sich die Wolken sammeln (cf. Yasht Tistar, Cap. VI).

Mann hoch; die Brücke Cinvat ist dort, an jenem Orte richtet man die Seelen. 5) Arzûr-grivak 1), ein Berg an den Pforten der Hölle, wo die Dévs immerfort zusammenlaufen. (Es heisst auch, dass ausser dem Arburz der Arparcîn der grösste ist 2). 6) Arparcîn 3) ist ein Berg, den man den Berg von Persien nennt; sein Anfang ist in Segectân, sein Ende in Quzistân. 7) Der Berg Mânôs ist der Berg, auf dem Manôscihar (Minocihr 4) geboren wurde. Die übrigen Berge sind zumeist von diesen aus gewachsen, wie es heisst, dass die Vortrefflichkeit der Gegenden um diese drei Berge am grössten ist. 8) Der Berg Iraj 5) zwischen Hamadan bis nach Kharizm ist gleichfalls vom Arparçîn gewachsen. 9) Der Berg....6), der in Khorâcân an der Grenze von Turkestân liegt, ist gleichfalls an Arparcîn gekettet. 10) Der Berg Kaf ist gleichfalls an den Arparçîn gekettet. 11) Der Berg Hosh-dåstår 7) ist in Segectan. 12) Der Berg Arzur (Bûm) ist an der Grenze von Arûm 8). 13) Padasgarger ist ein Berg in Taberistân und Gilân ist an seiner Seite. 14) Révand ist ein Berg in Khorâcân, das Feuer Burzîn sitzt auf demselben. Révand ist derselbe Berg wie Raêmand. 15) Vâtgés ist der Berg, wo die

¹⁾ Cf. meine Bemerkungen zu Vd. III, 23 und XIX, 140.

²⁾ Die in Klammern eingeschlossenen Worte scheinen mir nicht an der rechten Stelle zu stehen. Sie gehören an das Ende der Bemerkungen über den Berg Arparçin.

³⁾ אל ist die richtige Form dieses Namens. Er ist zusammengesetzt aus אין ist die richtige Form dieses Namens. Er ist zusammengesetzt aus אין "Berg" und אין "persisch".

⁴⁾ Minôcehr ist nicht von منو "Himmel" ahzuleiten, wie man nach der späteren Schreibart denken sollte. Die ältere Form ist Manoscihar (cf. ausser unserer Stelle auch Parsigr. p. 137), und es ist leicht möglich, dass sie mit dem alten, bei vielen indogermanischen Völkern erhaltenen Namen Manu zu verbinden ist.

⁵⁾ Ich lasse diese Punctation von dau auf Anquetil's Autorität hin hestehen. Beweise dafür giebt es nicht.

⁶⁾ Der Name fehlt.

⁷⁾ Hosh - dâstâr ist die Übersetzung von المرب والمائية im Avesta (cf. z. B. Yç. I, 41). Es scheint mir einer von den Bergen zu sein, mit dem die érânischen Könige öfters in Verbindung gesetzt werden.

⁸⁾ Meine Zweifel, ob unter هروم Rum oder هروم , das Land der Amazonen, zu verstehen sei, habe ich schon zu Vd. I, 77 ausgesprochen.

Våtgéças sind 1). 16) Dår-çpét-bakér 2) ist der Berg, welchen jener Turânier Fraçiâk zum Bollwerke gemacht und in den er seine Wohnung hineinverlegt hat; dann hat er Rumruj, die Stadt des Vergnügens, die siegreiche 3), und zehntausend Städte (dort) gegründet. 17) Der Berg Kebod-skaft (d. i. schr erhaben) ist in Pars, angrenzend an den Arparçîn, 18) Der Berg Ciâkômand (der schwarze) und Vafrômand (der schncereiche) (erstreeken sich) bis zu der Nähe von Kabul 4) ist von ihm gewachsen bis nach China hin. 19) Cpendyat 5) (ist) im Var Revand. 20) Konderaçp liegt bei der Stadt Tus; auf seinem Gipfel ist der Var Covbar. 21) Kodraç liegt in Érân-vej. 22) Açvand in Atun-patakân (Aderbaijan). 23) Roiasnômand 6) ist der, auf dem die Bäume wachsen. - Landberge 7) giebt es aller Orten in allen Städten und Bezirken; sie verbreiten Anbau und Annehmlichkeit. Sie haben viele Namen, und es sind ihrer viele der Zahl nach; sie sind auch von diesen (nämlich den oben genannten) Bergen ausgewachsen: der Berg Govant 8), Isproz 9), Pahrgar, Damâvand, Râna, Zarîn, Gîç (oder Géç), Bahat (oder Bahaj nach anderer Lesart), der Berg Dant, der Berg Mazin, der Berg Mara, die alle vom Berge Arparçîn aus gewachsen sind,

¹⁾ Eine Parsensage von dem genannten Berge oder Volke ist mir nicht bekannt.

²⁾ Cf. p. 22, 2. Die dortige Lesart scheint mir der von p. 23, 13 vorzuziehen.

129 ist die Punctation des Codex, die ich, in Ermangelung von etwas
Besserem, bestehen lasse.

³⁾ Von "Rumruj" bis "siegreichc" ist die Übersetzung conjectural und kaum richtig. Es scheint ein Fehler im Texte zu sein, den ich nicht verbessern kann. Unter & ist im Kopenhagener Codex & geschrieben. Vielleicht ist & "Tag" zu lesen und & bloss Glosse dazu.

⁴⁾ Hier steht ein nicht deutlich geschriebenes Wort im Texte.

⁵⁾ Lücke von einem Worte im Texte.

[.] wachsen". روندن ist "der mit Wachsthum Begabte" von روندن, wachsen".

⁷⁾ Während unter den vorigen Namen theils wirkliche, theils eingebildete Gebirgszüge zu verstehen sind, müssen — wie mir scheint — unter einzelne Bergkegel verstanden werden, die nur einem bestimmten Districte angehören.

⁸⁾ Den Berg vry kenne ich weiter nicht.

⁹⁾ Dies ist der Berg, an dem Kai-K\u00e4us auf seinem Zuge nach Mazender\u00e4n sein Lager aufschlug. Schah. p. 237, Mac.:

welche andere Berge auch genannt sind: nämlich Dant ist gegen Khuzistân gewachsen, vom Arparçîn aus. Der Berg Damâvand ist der, an den Baêvarâsp angebunden ist vom Padasqargar bis zum Berge Kumis. Madufryâd nennt man den Berg, wo Vistâçp den Arjâçp zurückgetrieben hat. Myan-daçt ist der Berg, wo er zerschlagen wurde im Kampfe wegen des Gesetzes, als Kleinmuth über die Érânier kam. — Ich übergche den Schluss des Capitels, der bei Auquetil im Wesentlichen richtig übersetzt ist und für den ich neue Aufklärungen nicht beibringen kann.

Cap. XX beginnt folgendermassen: "Über die Beschaffenheit der Flüsse heisst es im Gesetz, dass diese zwei Flüsse vom Norden her, vom Arburz her und zwar vom Arburz des Ormazd aus geflossen sind: einer gegen Westen, der Arg-rut, einer gegen Osten, der Veh-rut. Nach ihnen sind achtzehn Flüsse aus derselben Quelle ausgeflossen, wie auch die andern Flüsse in grosser Zahl von ihnen ausfliessen, wie es heisst: sie fliessen in solcher Schnelligkeit von cinander weg, wie ein Mann ein Ashem-vohû vom Anfange bis zu Ende [?] 1) sagt. Alle fliessen mit ihren Gewässern wieder zu diesen zurück: dem Arg-rut und Vch-rut. Diese beiden umfliessen die Erde nach zwei Seiten, ergiessen sich in den Zarch und sättigen alle Késhvars. Nachdem beide wieder im See Ferah-kant zusammengekommen sind, kehren sie zur Urquelle zurück, von der sie ausgeflossen sind, wie es im Gesetze heisst: Wie das Licht durch den Arburz zum Vorschein kommt und zum Arburz zurückkehrt, so kommt auch das Wasser durch den Arburz zum Vorschein und kehrt zum Arburz zurück".

Wie oben die Berge, so werden nun auch die Flüsse doppelt aufgezählt; wir benützen hier wieder die kürzere Aufzeichnung nur zur Wiederherstellung der Namen. Die zweite Aufzählung beginnt p. 51, 5. Es wäre jedoch unnöthig, alle die Aufzählungen von Flüssen hier zu wiederholen; wir wollen nur einige Missverständuisse berichtigen, welche Anquetil begangen hat. Der Fluss oder oder wieden, wie p. 50, 16; 51, 12 geschrieben wird, ist in Übereinstimmung mit p. 51, 18 ede zu schreiben und ede zu punctiren; es ist = 55, 7 im Aramäischen. Die Stelle über den Eufrat ist nicht

¹⁾ So nach Anquetil, jedoch kaum richtig. Das Wort jewes ist mir unbekannt.

ganz klar, vielleicht verdorben, jedenfalls aber interessant und von Anquetil ganz und gar missverstanden. Sie lautet von p. 51, 11 an nach meiner Übersetzung: "Die Quellen des Flusses Frât kommen von den Grenzen Rum's in Syrien, er fliesst in den Tigris. Der Frât ist der Fluss, mit dem man die Erde glänzend macht. Es ist offenbar, dass Manosheihir diese Quellen machte 1), indem er das Wasser alles an einen Ort brachte, wie es denn heisst: Ich preise den Fluss Frât mit seinen vielen Fischen, den sie der eigenen Seele wegen graben. Manosheihir nahm das Wasser hinweg und"2). p. 52, 2 muss es heissen: "Der Zend-ruţ kommt vom Berge Panjîçtân".

Cap. XIII (p. 25, 12) handelt von den versehiedenen Seen, zuerst von dem Ferah-kant, von dem die guten Gewässer ausgehen, die, in Wolken verwandelt, zur Erde niederströmen. Ganz missverstanden ist aber, was Anquetil über den zweiten See, Pûitik, sagt. Es heisst nämlich, nachdem gesagt worden ist, dass dieser See mit dem Ferah-kant verbunden sei, folgendermassen (p. 26, 16 ff.): "Zwisehen diesem See Ferah-kant (und) dem See Pûitik ist ein See, den man den Var des Çatvéç nennt, Das bittere 3) und den Gestank, (der) vom See Pûitik zum See Ferah-kant vordringen will, schlägt er (Çatavéç) mit Wind und Wetter 4) von dem Var des Catavéç zurüek, und Alles geht rein und glänzend zum See Ferahkant und zu der Quelle Ardvîçûra, das andere fliesst zum See Pûitik zurüek. Das Band dieses Sees ist an den Mond und Wind gebunden, nach dem Zu- oder Abnehmen geht er vorwärts oder zurück". Unter den kleineren Seen wird Kançaoya (Vd. XIX, 18) besonders namhaft gemacht. - Der Schluss des Capitels (p. 28, 1-4)

¹⁾ Für enfecon lese ich enfoo; der Plural muss von 1990 in abhängig sein.
Wörtlich ist demnach zu übersetzen: "Der Fluss Frat, die Quellen kommen ... er fliesst".

²⁾ In dieser Stelle ist auf eine Sage angespielt, die uns aber meines Wissens nicht erhalten ist. Ob ich das Richtige getroffen habe, bleibt zweifelhaft, zumal da ich die Ausdrücke שְעל שִש und שִעל שִש nicht verstehe.

³⁾ Dic Worte אול שאלנ שאלנ sind mir nicht klar. Vielleicht ist statt derselben ביאועד zu lesen.

⁴⁾ Für das sinnlose سرا ist عن الرس zu lesen. Cf. Vd. V, 50. Ausführlicheres über den ganzen Hergang giebt der Yasht Tistar.

muss gestrichen werden; es ist aus Cap. XX (p. 49, 9) fälschlich hierher gedrungen.

Cap. XIV (p. 28, 4): Über die Thiere. Nachdem der Urstier gestorben und sein Same im Monde gereinigt ist, entstehen verschiedene Arten von Vieh, die zuerst noch dreissig Tage ohne Speise zu leben vermögen. Die Hauptschwierigkeit des Capitels liegt in den Namen der Thiere, die vielfach verdorben sind und die man ohne Zuziehung neuer Handschriften wohl schwerlich alle wiederherstellen kann. Dass übrigens diese Fehler schon alt sind, schliesse ich aus einer Rivâiet 1), die zum Theil mit p. 30, 10 ff. identisch ist. Dort finden sich schon ganz dieselben Verderbnisse.

از روایت مهمن یو نحمه این احوالها :Cod. XII, suppl. d'Anq., p. 591 این احوالها مرقوم میخواهد شد اول ده سردهٔ بشران و نامهای ایشان ور چشمان سه چشمان ور گوشان فیل گوشان مصمامان دوالمامان و ملنگسران اشترکا یل کا ماهی خو اشان کاوی فرس کیا اورکا سرده بنجم است هشت سرده سید و ساه زرد بور کمت خرکور است اوی اور است سردگان ششم سک ده سرده نشوسهور و نشهور هستی مانوان وُهونزگ تروك بووراوی که شک آبی خوانند روباه راسو زوزك که خار یشت دارد اندر مشکان فرُخ که اوشان دو سرده سور آموختشن مك روواه مك رسو ويش آموختشن حون اندركه خار مه مشت دارد زوزك جه هم هفتم زیاكی هست خركس پنج سرده دو وْباوْانی سرده یك خومانشت یك ویشه مانشت هشتم راسو هشت سرده یك سمور يك سياه سمور سنحاء بيد قاقم قاقم سپيد اوْرى راسو سرده نهم مشك هشت سرده یك آنی به مشك آسا بك مشك نافه كیشا بوی خش اندر سش مشك كي سش خرد مشك ساه كه بش همستاري كرد مه درباو مش مهود اور مشكان سرده دواردهم (sic) ماهي داد ده سرده نزیست ماهی ارز ارزُو ارزوکا مرزوکا اوری نامی اوْیست ابی Cap. XV (p. 33, 5) über die Beschaffenheit der Menschen ist wichtig, aber auch schwierig, wesswegen ich eine Übersetzung nicht mittheile, trotzdem dass mehrere Stellen augenscheinlich von Anquetil missverstanden sind. — Cap. XVI (p. 38, 12) ist grossentheils verstanden, nur der letzte Absatz (p. 39, 1) ist nicht richtig. Er heisst vielmehr: "Der Same des Weibes ist kalt, feucht; er geht aus von der Seite; die Farbe ist weiss, roth und gelb. Der Same des Mannes ist warm und trocken; er geht aus vom Gehirne des Kopfes; die Farbe ist weiss und grau".

Cap. XVII (p. 39, pen.) handelt von der Beschaffenheit des Feuers. — Cap. XVIII (p. 42, 10) ist zum grossen Theile von Anquetil missverstanden worden. Es enthält eine Aufzählung verschiedener Gegenstände, die für die spätere Parsen-Mythologie von Wichtigkeit sind. Der Anfang ist noch ziemlich correct: "Über die Beschaffenheit dessen, was man den Baum Gokard nennt. Es heisst im Gesetze: (Es war) am ersten Tage, als das, was man den Baum Gokard nennt, im See Ferah-kant auf einem dunkeln 1) Berge gewachsen ist; man bedarf seiner zur Wiederbildung der Körper (bei der Auferstehung), denn man macht von ihm die Seligkeit. In Bezug auf ihn hat Gana-mainyo in diesem dunkeln Wasser eine Eidechse geschaffen zum Gegner, um den Hom zu verderben 2). Um diese Eidechse zurückzuhalten, hat Ormazd die zehn Fische Kero dort geschaffen, die den Hom immer umkreisen; denn einer dieser Fische hat immer den Kopf gegen die Eidechse zu gerichtet, ebenso die Eidechse (auf jene Fische). Jene Fische geniessen himmlische Nahrung, d. h. sie bedürfen gar keiner, bis zur Auferstehung sind sie in Abnahme. An manchen Stellen werden diese Fische Arz-maia genannt, wie es auch heisst: Das grösste von den Geschöpfen Ormazd's ist jener

پس اندر هر سردهٔ سردهٔ اندر سرده داده اند اند بوندی دویست هشتاد و دو سرده او آن برغ وش زهر خرفستران اندر زمین بود هما اندر آن آب بگمیخت و آن آب شور بسود

¹⁾ Cf. Pårsigr. p. 142. Überhaupt ist die dort mitgetheilte Stelle zu vergleichen.

²⁾ Der Text hat mehrere, wiewohl nicht bedeutende Fehler; l. 15 ist אוט nach zu streichen; ebenso l. 16 das unpassende בינייש בינייש בין, das aus l. 15 eingedrungen ist.

Fisch, das grösste von den Geschöpfen Ahriman's jene Eidechse dem Körper nach" (p. 43, 14): "Der Baum Harvéçp-tokhma ist in der Mitte des Sees Ferah-kant gewachsen, auf ihm ist der Same von allen Bäumen; es giebt solche (Bäume), die ausgezeichnet heilen, solche, die eifrig heilen, solche, die alles heilen". Das Ende ist dunkel und verstümmelt, besagt aber gewiss nicht, was Anquetil darin sieht.— Cap. XIX (p. 44, 4) ist eigentlich kein Capitel, sondern blosse Unterabtheilung von Cap. XVIII. Das Ganze ist ziemlich richtig übersetzt; p. 46, 16 (= p. 388 Anq.) anstatt: "L'aigle, en se balançant (avec ses ailes) se trouve aux deux extrémités du monde" muss es heissen: "Çînamrû, eine Eulenart, ist an der Thür der Welt doppelt", d. h. ein Paar dieser Çînamrûs bewachen den Eingang in die Welt. — Über das zwanzigste Capitel ist sehon oben gesprochen worden.

Um nun auch die Eschatologie des Bundehesh zu charakterisiren, gebe ich zum Schlusse noch das wichtige Cap. XXXI, das die Lehre von der Auferstehung enthält. Obwohl hier und da noch Einzelnheiten dunkel bleiben, so sind doch die gröblichen Missverständnisse entfernt, mit denen bei Anguetil dieses Capitel vor allen andern entstellt ist. Es lautet folgendermassen: "Über die Auferstehung und dem letzten 1) Körper. Im Gesetze heisst es: Von der Zeit, als Meshia und Meshiane aus der Erde emporgewachsen waren, haben sie zuerst Wasser, dann Pflanzen, dann Milch, dann Fleisch genossen. Die Menschen auch, wenn die Zeit ihres Sterbens gekommen ist, enthalten sich zuerst des Fleisches 2), dann der Milch, dann des Brotes und geniessen bloss Wasser, bis sie sterben. So wird auch im Hazare des Oshédermah die Kraft der Begierde dergestalt abnehmen, dass die Menschen nach dem Genusse einer Yaçna-Speise 3) drei Tage und drei Nächte satt bleiben; dann werden sie sich des Fleischessens enthalten und bloss Pflanzen und Milch geniessen; dann enthalten sie sich auch der Milch und der Pflanzen und geniessen bloss Wasser. In vielen, vielen Jahren 4) eher als Coshios kommt,

¹⁾ Es ist יושט = יושט zu lesen, wie der Codex hat.

²⁾ Die Partikel & vor und be fehlt entweder aus Unachtsamkeit oder auch wohl, weil sie nicht unumgänglich nöthig war. Cf. auch p. 71, 2.

⁸⁾ d. h. so viel Speise, als man bei einem Yaçna den Göttern darbringt.

⁴⁾ Der Ausdruck معرف, der eigentlich "Anfangslosigkeit" heisst, ist hier nicht ganz passend. Vielleicht ist ein Fehler im Texte.

essen sie gar nichts und sterben doch nicht. Dann wird Coshios die Gestorbenen wieder zurechtrichten, wie es heisst: Zartusht fragte den Ormazd: den Körper, welchen der Wind fortgetragen, das Wasser fortgeführt hat, woher soll man ihn wieder machen, wie soll die Auferstehung stattfinden? Darauf antwortete Ormazd: Wenn durch mich der Himmel ohne Säulen auf himmlische Weise, von kostbarem [?] Stoffe 1) glänzend, von dauerhaftem Stoffe ist; wenn durch mich die Erde besteht, welche die mit Körper begabte Welt trägt 2), ohne dass Jemand die Welt hält; wenn durch mich Sonne, Mond und Sterne mit leuchtenden Körpern im Andarvâi kreisen; wenn durch mich das Getreide geschaffen wurde, das, wenn man es in die Erde legt, wieder aufwächst und mehr wird; wenn ich den Bäumen Adern gegeben habe nach ihrer Art; wenn ich mit den Bäumen und anderen Dingen das Feuer geeinigt habe, ohne dass sie verbrennen; wenn ich in die Mutter das Kind gelegt habe 3), je der Haut, den Nägeln, dem Blute, den Füssen, Augen, Ohren und anderen Dingen ihre Verrichtungen angewiesen habe; wenn ich dem Wasser Füsse gegeben habe, dass es läuft; die Wolke geschaffen habe, welche das irdische 4) Wasser aufnimmt und herabregnet, wo sie will; wenn ich die Luft geschaffen habe, welche man mit Augen sehen kann und die durch die Gewalt des Windes nach ihrem Belieben hinauf oder hinab steigt, ohne dass man sie mit Händen ergreifen kann — wenn ich jedes dieser einzelnen Dinge geschaffen habe, so war mir dies schwerer zu thun, als die Auferstehung zu machen, da ich bei der Auferstehung die Hülfe jener habe 5), die nicht da waren,

الله الذي رفع السموات بغير عمد ترونها "Gott hat den Ulimmel ohne siehtbare Säulen gesehassen". وولالو (p. 71, 10) ist ohne Zweisel والدي يولا كالله الذي رفع السموات بغير عمد ترونها "Gott hat den Ulimmel ohne siehtbare Säulen gesehassen". (p. 71, 10) ist ohne Zweisel ندوو بولاو كيوبيك يولادو المعالم يولادو المعالم يولادو المعالم يولادو المعالم يولادو المعالم المع

²⁾ p. 71, 12 lesc ich jetzt if statt f nach Windischmann's glücklicher Vermuthung.

³⁾ Das Wort مرابع ist offenbar verdorben und daher undeutlich.

⁴⁾ Statt 900, was nichts ist, lese ich 900 "Welt".

⁵⁾ Die Namen dieser bei der Auferstehung thätigen Helden werden öfter genannt.

als ich jenes schuf. Merke nun auf: dies alles ist nicht gewesen und ich sehuf es, und das, was schon da war, sollte ieh nieht wieder sehaffen können? Zu jener Zeit entstehen (wieder) aus der göttlichen Erde die Knochen, aus dem Wasser das Blut, aus den Bäumen die Haare, aus dem Feuer die Lebenskraft, wie sie das bei der ursprünglichen Schöpfung angenommen haben 1). Zuerst steht der Leib des Gayomard auf, dann Meshia und Meshiane, dann die übrigen Mensehen. In siebenundfünfzig Jahren werden alle Körper wieder gebildet sein. Wenn die Menschen sieh hinstellen 2), Gute und Sehlechte, so steht Jeder da auf, wo er seinen Geist ausgehaucht hat. Wenn die ganze mit Körper begabte Welt ihren Körper wieder erhalten hat, macht man die Arten 3). Das Lieht, das mit der Sonne zusammen ist, erleuchtet 4) zur Hälfte den Gavomard, zur Hälfte die übrigen Menschen, damit die Seele den Körper erkennt (spreehend): dies ist mein Vater, dies meine Mutter, dies mein Bruder, dies meine Frau, dies irgend einer meiner Anverwandten. Dann wird die Versammlung Çatvâçtrân 5) stattfinden, an der alle Menschen auf der Erde Theil nehmen; in jener Versammlung sieht jeder Menseh sowohl seine guten als seine sehleehten Thaten; die Bösen werden in jener Versammlung so kenntlich sein, wie ein weisses Thier unter den schwarzen. In jener Versammlung (wird es sein), dass ein Schlechter, weil er mit einem Reinen in dieser Welt befreundet war, gegen den Reinen klagt (spreehend): warum hast du mir in der Welt von den guten Thaten, die du gethan hast, keine Kunde gegeben? Wenn er ihm keine Kunde gegeben hat, so muss er sieh

¹⁾ Das heisst: die Menschen werden wieder ganz aus denselben Stoffen zusammengesetzt, aus welchen sie sehon bei der ersten Schöpfung gebildet waren.

²⁾ Nämlich um gerichtet zu werden; vielleicht auch: auferstehen.

³⁾ איז פוני טיעוונע kann kaum etwas anders heissen, als dass nach der ersten rohen Wiederbelebung der einzelnen Bestandtheile der Wesen diese nun den Arten zugetheilt werden, denen sie angehört haben.

שנאינית ist entweder שנאינית ב khshnāvayaiti zu lesen, was dann "zufriedenstellend" wäre, oder שנאסינית, abgel. Accus. von شاختن "kennen machen". Letzteres ist wahrscheinlicher, aber ich kann das Wort nicht weiter belegen.

⁵⁾ Satvägtrån — dies kann bloss heissen: "aus hundert Weideplätzen bestehend". Das Wort ist mir sonst nicht wieder vorgekommen.

in jener Versammlung schämen 1). Darauf wird man die Bösen von den Guten scheiden: die Guten bringt man zum Garothmân, die Bösen wirft man wicder in die Hölle; sie leiden mit ihrem Körper drei Tage und drei Nächte Strafe in der Hölle, im Himmel aber geniessen sie mit ihrem Körper Freude, wie es heisst: an jenem Tage, wo die Guten von den Bösen sich scheiden, wird jedermann die Kraft 2) bis in die Füsse herabfallen. Dann trennt man die Mutter vom Vater, den Bruder vom Bruder, den Freund vom Freunde, Allen vergilt man nach ihren Thaten. Es weinen die Frommen über die Bösen, die Bösen über sich selbst. Es kommt vor, dass der Vater rein ist, der Sohn aber böse, der eine Bruder rein, der andere aber böse. Jene, welche ihrer eigenen Thaten wegen gemacht wurden 3), wie Dahâk, Afrâçiâb der Turânicr und Ähnliche, die lässt man solche Strafen erdulden, wie diejenigen, welche todeswürdige Verbrechen begangen haben, wie man sie Menschen niemals erdulden lässt 4). Man nennt dies die Strafe der drei Nächte 5).

Bei diesem Wachsen der Körper 6) werden jene, von denen geschrieben steht, dass sie leben - fünfzehn Männer und fünfzehn Mädchen — dem Coshios zu Hülfe kommen. Gurzshér im Himmel wird wegen der Leere des Mondes auf die Erde herabfallen; die Erde wird so leidend sein, wie Schafe, wenn sie durch den Wolf

¹⁾ Die Übersetzung dieses Satzes ist sehr zweifelhaft und das Richtige kaum getroffen. Der Codex hat hier (p. 73, 10) eine Lücke; ich habe diese mit שיתם, טיים "Scham" ergänzt, man kann aber kaum איים איין שייט אייט אייט אייט איי für "sich schämen" gebrauchen. Möglich wäre 🔑 v zu ergänzen; dann hiesse es: "er (der Reine) muss gleichfalls in die Versammlung Ahriman's gehen". Aber ich kenne men nicht in der Bedeutung "gleicherweise".

²⁾ Zweifelhaft; doch ist who nach p. 53 ult. eine aus dem menschlichen Körper fliessende Flüssigkeit. Yc. XXXVII, 9 übersetzt Neriosengh das Wort mit vîryâni.

³⁾ d. h. die eigens für bestimmte schlechte Thaten schon geschaffen wurden, die also gleich vom Anfange an böse waren, nicht etwa erst durch Abirrung vom Wege Ormazd's in die Schlingen des bösen Genius fielen wie die übrigen Menschen.

⁴⁾ من (p. 74, 4) ist = جياً oder منه. 5) Cf. unten §. 18 die Stelle im Sadder Bundehesh.

⁶⁾ Man lese Jugia statt Juga.

fallen 1). Das Feuer Armustin wird Metalle und Berge schmelzen, sie werden auf der Erde wie ein Fluss sein; dann lässt man alle Menschen durch diese geschmolzenen Metalle durchgehen, damit sie rein werden. Wer rein ist, dem wird es scheinen, als ob er in lauer Milch wandle; wer böse ist, dem wird es so vorkommen, als ob er in der Welt durch geschmolzene Metalle ginge. Dann werden in grosser Glückseligkeit alle Menschen zur Unsterblichkeit gelangen. Vater, Sohn, Bruder, Freund - einer wird den andern fragen: Hast du dich die so und so vielen Jahre, seitdem ich gewesen bin, in geistiger Gerechtigkeit befunden, bist du ein Reiner gewesen oder ein Schlechter? Zuerst, (wenn) die Seele den Körper sieht, fragte sie in Bezug auf diese Rede?). Die Menschen erheben dann alle zusammen ihre Stimme und vollenden ein grosses Lobgebet an Ormazd und die Amshacpands. Ormazd hat an dieser Stelle seine Schöpfung vollendet und braucht nun keine That mehr zu verrichten. Zur Zeit, wo die Leichname wieder geschaffen werden, braucht er keine That mehr zu thun; den Yaçna bei der Wiederbildung der Leichname verrichtet Cosiosh mit seinen Genossen; man schlachtet den Stier Hadhavaos bei diesem Opfer; aus den Füssen dieses Stieres und aus dem weissen Hom macht man den Verstand und giebt ihn allen Menschen; alle Menschen werden unsterblich für immer. Auch heisst es so: wer ein Mann war, der wird in dem Zustande eines Mannes von vierzig Jahren wieder gebildet; wer ganz jung 3) gestorben ist, im Zustande eines fünfzehnjährigen Jünglings. Jeder Mann erhält eine Frau und erzielt Nachkommenschaft mit dieser Frau; sie machen es aber nicht so, wie jetzt Nachkommenschaft auf dieser Welt erzielt wird. Dann giebt Cosiosh auf den Befehl Ormazd's jedem Menschen seinen Lohn und Vergeltung auf gebührende Weise, je nach seinen Thaten. Es giebt auch Reine, die sagen: man führt ihn zum Paradies, dem Gorothman Ormazd's, dort erhält er einen Leib, wie er ihm gebührt, für alle Ewigkeit wandelt er in dieser Reinheit. Auch heisst es, dass, wer den Yasht nicht vollzogen und den Géti-Khirîd nicht

¹⁾ Ich ergänze p. 74, 10 das Wort ne in der Lücke; es scheint. als ob & gestanden hätte; dann passt aber das Verbum المنظم nicht, dieses müsste in ein anderes, etwa منظم والمنظم والم

²⁾ Dieser Satz ist mir unverständlich und vielleicht nicht ganz richtig.

³⁾ Ich streiche das sinnlose w vor or or und chenso no vor of.

gemacht 1) und nieht ein Kleid als Gabe für die Reinen gesehenkt habe, dort nackt sei; dann verehrt er den Ormazd, und der himmlische Schöpfer 2) giebt ihm ein Kleid.

Dann werden Ormazd und Ganâ-mainyo, Vahman und Akoman, Ashavahist und Añdar, Shahrévar und Çaval, Çpañdomat und Nâoghait, die mit schleehten Gedanken begabte 3), Chordât und Amerdât, Târic und Zârie, Wahrheit und Lüge 4), Çrosh und Aeshma mit einander kämpfen und (bloss) zwei Drujas (übrig) bleiben. Ahriman entfernt sich von der Welt Ormazd's. Dieser selbst als Zaota, Çrosh als Raspi hält das Aiwyâoghana in der Hand. Durch diese Welt-Ceremonie wird Ahriman ganz geschlagen 5) und kraftlos; auf der Brüeke, auf welcher er zum Himmel stürzte, eilt er wieder in die tiefste Finsterniss zurück. Die Schlange Dujdar 6) verbrennt in dem geschmolzenen Metalle; ebenso wird der Schmutz und die Unreinigkeit der Hölle durch die Metalle ausgebrannt und rein; diese Brüeke 7), auf weleher Ahriman stürzte, bringt er in die Metalle; das Land der Hölle wird wieder der Fröhliehkeit der Welt zurückgegeben. Es ist

أورا نيكوى و باداش غايد جايگاه و مقام او در كروڠان بديدار كند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان برد سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند اورا نيكوى و باداش غايد جايگاه و مقام او در كروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان برگرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان بر گرد و بېشت و گروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان بو مقام او در كروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان بو مقام او در كروڠان بديدار كند برند سه بار روان آنكس مينو گاهان بو مقام او در كروڠان بديدار كند برند بيدار كند برند برند بيدار كند برند برند بيدار كند بيدار كند برند بيدار كند بيدار كند برند بيدار كند برند بيدار كند بيد

²) Auch hier hat der Sad-der Bundehesh ganz Ähnliches zu berichten. Cf. unten §. 18.

³⁾ Die Worte . משנים sind dunkel.

⁴⁾ d. h. die beiden Genien dieses Namens.

⁵⁾ De 65, eigentlich "geschlagene Waffen habend", daher "überwunden", "besiegt".

⁶⁾ שפר, Dujdar, scheint mir verschrieben = שפר, Gurzsher.

⁷⁾ Conjectural, das Wort im Texte felilt.

Wachsthum in beiden Welten eingetreten, sie sind nach Wunsch unsterblich für alle Ewigkeit. Es heisst auch, die Erde werde frei von jeglicher Unreinigkeit sein, die Erhebung der Berggipfel werde niedersinken und nicht mehr sein.

§. 13. Ardái-Viráf-náme.

Das Ardái-Viráf-nâme ist gleichfalls in Huzvâresch-Sprache vorhanden, und zwar bildet es gewöhnlich einen Theil jenes Sammelcodex, dem auch der Bundehesh einverleibt ist. In dieser Gestalt findet es sich zweimal in Kopenhagen (Cod. XX, XXI, Rsk. auf der Universitäts-Bibliothek, cf. Westergaard, Cod. Orientales biblioth. Reg. Havn., p. 114) und einmal in Paris (Cod. VII, suppl. d'Anquetil). Es findet sich auch mit andern Stücken zusammen (Cod. Havn. XXVI, cf. Westergaard l. c. p. 115). Das Buch ist ausserdem nach J. A. Pope in das Persische, Sanskrit und Guzerati übersetzt worden. Persische Übersetzungen nennt Pope drei: zwei in Prosa von Nushérván Kermáni und Zartusht Behrám, eine in Versen, gleichfalls von Zartusht Behram. Nach diesen persischen Übersetzungen ist die englische gemacht, welche im Jahre 1816 zu London erschien unter dem Titel: The Ardai Viraf Nameh or the revelations of Ardai Viraf. Translated from the Persian and Guzeratee versions with notes and illustrations by J. A. Pope.

Es ist mir im gegenwärtigen Augenblicke keine von den orientalischen Übersetzungen dieses Buches zugänglich; für unsere Zwecke reicht jedoch die englische Übersetzung vollkommen aus. Wir haben allen Grund, sie in den Hauptsachen für zuverlässig zu halten; der Inhalt des Buches selbst giebt hinlängliches Zeugniss von der Zeit, welcher dasselbe angehört. Es ist dieses Buch, wie ich bereits mehrfach zu bemerken Gelegenheit hatte ¹), eine Redaction des in der christlichen Literatur unter dem Namen der Himmelfahrt des Jesaia bekannten Apokryphons in persischem Sinne. Nach der Ansicht Lücke's dürfte die Entstehung des Buches ins zweite oder dritte Jahrhundert n. Chr. gesetzt werden ²); die persische Umarbeitung werden wir höchstens einige Jahrhunderte später ansetzen dürfen; es

¹⁾ In meiner Übersetzung des Avesta, I, p. 21, 281 ff.

²⁾ Commentar über die Schriften des Evangelisten Johannes, IV, p. 137.

erscheint ganz natürlich, dass die Parsen damals von ihren syrisehen Lehrern dieses Buch erhielten. Später, nach dem Entstehen des Isläm, ist es nicht mehr wohl denkbar, dass ihnen dasselbe zugekommen sei. Zu der Annahme, dass die persische Redaction die ursprüngliche sei, ist gar kein Grund vorhanden. Überhaupt hat das Buch keinen geschichtlichen Hintergrund und darf mithin auch nicht als Geschichtsquelle benützt werden.

Damit der Leser selbst über den Grad der Verwandtschaft urtheilen könne, so gebe ich hier einen Auszug des ganzen Inhaltes, eine vollständige Übersetzung aber nur von der für die Vergleichung so wichtigen Einleitung. Das Buch beginnt folgendermassen: "Nachdem Ardasher Babegan die persische Monarchie durch Eroberung der einzelnen Provinzen, dann durch die Hinrichtung von neunzig Einzelnkönigen, die ihn nicht anerkennen wollten, gegründet hatte, wünschte er auch die nationale Religion in ihrer früheren Reinheit wieder herzustellen. Er versammelte alle Priester etc. der mazdayacnischen Religion, vierzigtausend an der Zahl, und sprach zu ihnen folgendermassen: Da die Umwälzung, welche Alexander's Eroberung verursachte, die Beweise für unsere heilige Religion zerstört hat, so ist es mein Wille, dass aus eurer Mitte passende Personen ausgewählt werden mögen, um die Gesetze, welche unser Prophet Zertusht uns hinterlassen hat, zu vergleichen und zu sammeln, damit wir diesen Gesetzen folgen, die Ketzereien, die von Zeit zu Zeit eingeführt wurden, abthun und die Spaltungen beseitigen mögen, die unter uns stattfinden. Wählt also zu diesem Zwecke aus eurer Mitte Personen aus, damit dieses wünschenswerthe Ziel erreicht werden möge. Gemäss dem Befehle des Königs wurden von den vierzigtausend viertausend ausgewählt, nach einem weiteren Berichte an ihn aus diesen viertausend wieder vierhundert, alles Männer von unbestrittenem Talente, erfahren in den Geheimnissen des Avesta. Der König, in seinem Wunsche, die passendsten und tauglichsten Männer für dieses Geschäft ausgewählt zu sehen, befahl eine weitere Auswahl zu treffen, und von den vierhundert wurden bloss vierzig ausgewählt. Bei einer ferneren Auswahl blieben bloss sieben von den vierzig übrig, Männer von sehr reinem Wandel, ohne Makel, die mit Willen niemals die kleinste Sünde gegen Gott und die Menschen begangen hatten. Diese sieben wurden vor den König geführt, der ihnen seine Wünsehe mit Rücksicht auf die Gesetze und die Wiederherstellung

der wahren Religion Zertusht's in ihrer alten Reinheit erklärte. Da er aber selbst manche Zweifel hatte, so drückte er die Hoffnung aus. dass es diesen heiligen Männern möglich werden dürfte, nicht allein ihn selbst, sondern auch die ganze Bevölkerung seines Reiches von der Wahrheit und Heiligkeit der mazdavagnischen Religion durch ein Wunder zu überzeugen. Die sieben heiligen Männer stimmten bei. und nachdem sie einen aus ihrer Zahl bestimmt hatten, sprachen sie zum Könige wie folgt: "Ardài-Virâf, o König, ist bereit, dich von der Wahrheit unserer heiligen Religion durch ein Wunder zu überzeugen: ihn wollen wir als den heiligsten Mann im ganzen Reiche empfohlen haben. Seit seinem siebenten Jahre hat er sich dem Studium der göttlichen Dinge geweiht, er steht unendlich hoch über uns in allen Sachen. Wir wollen ihm nach Kräften bei seinem heiligen Unternehmen beistehen. Des bessern Verständnisses wegen wird die Seele Ardai-Viraf's zu Gott emporsliegen und von dort mit Beweisen zurückkehren, welche dem Volke die Wahrheit und Heiligkeit unserer Religion darthun werden". Ardåi-Viråf willigte ein und erklärte seinen Glauben an die Güte Gottes, der es erlauben werde, dass dieses Wunder stattfinde, damit so Viele von der Sünde der Ketzerei und der Spaltung erlöst werden möchten.

Der König war durch diesen Entschluss sehr befriedigt und begleitete diese heiligen Männer und die vierzigtausend Priester sammt seinem Hofstaate zum Feuertempel und vereinigte sich mit ihnen andachtsvoll zum Gebete. Nachdem Ardâi-Virâf die gewöhnlichen Waschungen vollbracht und ganz weisse Kleider angezogen hatte, legte er den Penom an und beräucherte sich selbst nach dem Ritus der mazdayaçnischen Religion; darauf zeigte er sich wieder mit bittender demüthiger Geberde vor dem heiligen Feuer.

In diesem Augenblicke kamen die Schwestern des Ardåi-Viråf, sieben an der Zahl, zum Tempel und stellten unter Thränen dem Könige vor, Ardåi-Viråf sei ihr einziger Bruder, auf dessen Schutz und Hülfe sie alle zählen müssten. Sie hätten von seiner Absicht gehört, sie zu verlassen, um ein Wunder zu bewirken; ein solches Wagestück möchte aber vielleicht Gott missfällig sein, und wenn ihr Bruder dann nicht zurückkehren sollte, so ständen sie ohne Beschützer allein in der Welt, denn ihre beiden Eltern seien todt.

Der König und die Deçtûrs versieherten ihnen, dass sie nichts zu befürchten hätten; ihr Bruder stehe unter dem besonderen Schutze. des Himmels, nach sieben Tagen werde er ihnen zurückgegeben werden. Nachdem man ihnen diese Versicherung gegeben hatte, wurden sie aus der Versammlung entlassen. — Der König und sein Gefolge und die vierzigtausend Priester bildeten dann einen Kreis nm den Tempel, der ganz dem Ardåi-Viråf und seinen sechs Genossen überlassen blieb, um jede Störung und Belästigung der heiligen Männer zu verhindern.

Nachdem Ardài-Viràf sein Gebet beendigt hatte, legte er sich auf das für ihn zubereitete Lager. Seine Genossen brachten ihm geweihten Wein 1) in einer goldenen Schale und baten ihn, den dritten Theil davon in Treue und Glauben zu trinken, das zweite Drittel mit der nämlichen Furcht und Ehrerbietung vor der Wahrheit, das dritte Drittel endlich mit dem Versprechen nur gute Handlungen zu verrichten 2). Nachdem er den Wein getrunken hatte, begab er sich zur Ruhe und blieb in Ruhe und Abgeschiedenheit sieben Tage und sieben Nächte lang, während welcher Zeit seine sechs Genossen beständig wachten und beteten, ebenso die vierzigtausend Priester, die mit dem Könige und seinem Hofe den Kreis ausserhalb des Tempels bildeten, um zu verhindern, dass irgend Jemand sich nahen könne und dass die heiligen Personen drinnen gestört würden.

Nach sieben Tagen und sieben Nächten gab Ardài-Viràf wieder einige Lebenszeichen von sich; nach einiger Zeit richtete er sich auf seinem Lager auf, zur grossen Freude seiner sechs Genossen, die ihn mit lautem Jubel begrüssten. Auch der König, den man von der Sache benachrichtigte, kam herbei, um seine Glückwünsche darzubringen, und wünschte, dass Ardài-Viràf keine Zeit verlieren, sondern ihnen sogleich mittheilen möge, was er gesehen habe, damit auch sie es verständen. Ardài-Viràf erwiedert: "O König, ich bin durch das lange Fasten ganz erschöpft; sobald ich mich aber mit Speise erquickt und Gott für alle seine Güte gedankt habe, will ich euch erzählen, was ich gehört und gesehen habe". Es wurden ihm Erfrischungen geboten, von welchen er ass; er befahl, dass ein Schreiber kommen und niederschreiben möge, was er über Himmel

¹⁾ Im Texte wird wohl Haoma statt des Weines genannt sein.

²⁾ Das soll wohl heissen: Ardåi-Viråf solle zuerst seinen festen Glauben an das mazdayaçnische Gesetz aussprechen, dann der Unwahrheit und Lüge entsagen und zuletzt die Versicherung geben, ferner in Heiligkeit leben zu wollen.

und Hölle erzählen werde, damit Jedermann wissen möge, welche Belohnungen die Guten und welche Strafen die Sünder erwarten. Nachdem der Sehreiber bei Ardâi-Virâf sass, bereit, alles niederzusehreiben, was er sagen werde, so begann dieser seine Erzählung wie folgt: —"

Die Erzählung Ardâi-Virâf's nun, die wir bloss im Auszuge folgen lassen, berichtet denn nun zuerst, was er im Himmel gesehen habe. Seine Seele nimmt, nachdem sie aus dem Körper gegangen, denselben Weg, den die Seelen der Abgeschiedenen nehmen und den wir unten aus einer Stelle des Minokhired gleichfalls kennen lernen werden. Es begegnet der Seele des Ardâi-Virâf zuerst Crosh, der sie freundlich begrüsst, aber seine Verwunderung ausdrückt, sie zu sehen, da ihre Zeit noch nicht gekommen sei. Unter seiner Begleitung ist sie mit drei Schritten an der Brücke Cinvat. Bekanntlich erscheint diese Brücke den Bösen schmal, den Guten aber breit. Dem Ardài-Viraf schien sie ein angenehmer Garten zu sein. Er sah dort die Seelen der guten Verstorbenen, denen ihre guten Thaten in Gestalt eines sehönen Mädehens entgegenkommen. Die eine Seite der Brücke ist dem Lichte, die andere der Finsterniss zugekehrt; an der liehten Seite findet man einen Hund an einer goldenen Kette. Dieser führt - wie ihn Crosh belehrt - den Namen Zeriug-goash (i. e. Zairi-qaosho, אלין אנדי "mit goldenen oder gelben Ohren versehen"); sein Geschäft ist, Ahriman und die Dévs zurückzusehreeken, damit sie keinen Versuch machen in das Reich des Lichtes vorzudringen; auch die Seelen der Bösen werden von diesem Hunde zurückgesehreekt. Als Ardài-Virâf über die Brücke kam, bemerkte er Mithra und Rashnu, die beiden bekannten Schiedsrichter, welche die guten und bösen Thaten der Welt abmessen. Rashnu hält die Wage der Gerechtigkeit in der Hand. Fünftausend Genien umgeben den Mithra!) zur Reehten und Linken; er hört ihre Reden alle auf einmal. Den Ardài-Virâf begrüssten hier die frommen Abgesehiedenen aus seiner Familie, auch Bahman, der ihm den Thron Ormazd's zeigt2). Von da kehrt Ardâi-Virâf wieder an die Brücke Cinvat zurück.

¹⁾ Nach Pope's Übersetzung könnte es zwar seheinen, als umgeben diese Genien den Rashnu. Dass aber Mithra gemeint ist, zeigt die Huzvåreseh-Übersetzung, Yç. 1, 9.

²⁾ Dieses Entgegenkommen Bahman's und das Gelangen zum Thron Gottes ist hier offenbar mit Rücksicht auf Vd. XIX, 102 eingeführt. In die

Und nun beginnt im Ernste die Reise durch die Himmel. Da sieht Ardài-Virâf zuerst die Gegenden des Haméçtegân, d. i. den Himmel, wohin diejenigen gehen müssen, deren gute und böse Thaten beim Abwägen gleich gefunden wurden. Sie fühlen Hitze und Kälte, erdulden aber sonst keine Strafe. Von da geht es in den Himmel Ctar-pâva (Sternenhimmel); die Gesiehter der Einwohner desselben glänzen wie die Sterne; es sind diejenigen, welche Gutes mit ihrem Reichthume gethan haben, aber doch nieht so viel als sie konnten, nicht aus Misswollen, sondern aus Fahrlässigkeit. - Der dritte Himmel ist der Himmel Måh-påya (Mondhimmel), dessen Bewohner wie der volle Mond glänzen. Dort sind die Seelen derer, die zwar gute Absichten haben, aber doch aus Nachlässigkeit Gott nicht so verehrt haben, wie sie wohl gekonnt hätten. - Im vierten Himmel, Oarsét-pâya (Sonnenhimmel), leben die Seelen in noch grösserem Glanze; es sind diejenigen, welche in Heiligkeit und Andacht ihr Leben beschlossen haben. - Von da geht es zum fünften Himmel, Garo-nemâna oder Garothmân, der Wohnung Ormazd's. Crosh giebt ihm einen Kuchen (? lozenge) zu essen, wodurch er all sein Thun auf der irdischen Welt vergisst und nur auf Ormazd seine Gedanken richtet. Hier in diesem Himmel trifft er den Ardibihisht, der ihm vorwirft, dass er sich denn doch einmal gegen ihn vergangen, indem er nasses Holz an das Feuer gelegt habe, und ihn darauf ermahnt zu achten, dass dies nicht wieder geschehe, und auch die übrigen Menschen vor diesem Vergehen zu warnen. - Der sechste Himmel heisst Açar-Roshn (unendliehes Licht); er ist natürlieh auf noch höhere Wesen berechnet. In diesem Himmel sieht Ardai-Viraf die guten Fürsten und Gesetzgeber, Helden, Krieger, sowie Frauen, die ihren Männern treu waren. Auch die Armen in dieser Welt, wenn sie ihre Pflichten getreu ausgeübt haben, kommen hierher. — Der siebente Himmel endlich ist Anaghra-Raoea 1); da findet Ardâi - Virâf die grösste

Beschreibung des Ardåi-Viråf-nåme passt dies eigentlich nicht; da ja Ardåi-Viråf ohnedies in die Wohnung Ormazd's kommt, so konnte er sich hier diesen zweeklosen Weg ersparen.

¹⁾ Açara-roshn und anaghra-raoea ist ganz dasselbe, der erstere Name ist gewöhnlich die Übersetzung des letzteren. Der Bearbeiter des Ardåi-Virâf-name hat den Namen zweimal gebraueht, weil er in Verlegenheit ist, wie er die sieben Himmel zusammenfinden soll, die er in der ursprünglichen Fassung des Buches vorgefunden hatte, während die gewöhnliche

Vollkommenheit: da findet er auch den Propheten Zertusht auf einem goldenen Throne sitzend, um ihn herum die Péshdådier und andere Helden der érânischen Heldensage. Dort wird auch dem Ardåi-Virâf in Zukunft sein Platz angewiesen; zunächst aber muss er nun, nachdem er die Herrlichkeiten des Himmels gesehen hat, sich auf den Weg machen, um auch die Schrecken der Hölle in Augensehein zu nehmen.

Man erwartet nun eigentlich im Gegensatze zu den sieben Himmeln sieben Höllen zu finden, um so mehr als die gewöhnliche in der Note erwähnte Fassung der parsischen Anschauung über die jenseitige Welt allerdings den drei Paradiesen drei Höllen entgegensetzt. Auf eine genauere Eintheilung lässt sich icdoch unser Buch nicht ein; es setzt offenbar nur eine Hölle voraus und giebt Schilderungen verschiedener Gegenden derselben. Der Weg dahin führt zuerst über einen schmutzigen, hässlichen Fluss, der mit allerlei steehendem Gewürme angefüllt ist. Eine Menge von Seelen sind in diesen Fluss gestürzt und werden von seinen Wellen fortgeführt, von dem schädlichen Gewürme aber fortwährend gepeinigt. Dieser Fluss ist - wie Crosh den Ardåi-Viråf belchrt - aus den Thränen gebildet. die um die Verstorbenen geweint werden. Todtenopfer zu bringen ist recht und löblich, aber das Wehklagen ist verwerflich und sehadet den Verstorbenen, statt ihnen zu nützen. An der Brücke Cinvat wieder angekommen sieht nun Ardâi-Virâf auf der dunkeln Seite derselben das Gegenspiel von dem, was er auf der lichten Seite gesehen hat. Die Seele eines bösen Menschen kommt herbei und wird von einem missgestalteten Unholde in Empfang genommen, der zusammengesetzt ist aus den bösen Thaten, welche sie begangen hat. Die Brücke Cinvat erscheint dieser Seele so schmal, wie die Schneide eines Schwertes; kaum hat sic einige Schritte auf derselben gethan, so stürzt sie von derselben in den Abgrund, der unterhalb dieser Brücke sieh ausdehnt. Ardåi-Viråf bemitleidet sie sehr: aber er hat keine Zeit, sieh aufzuhalten; seine Begleiter drängen ihn vorwärts zu weiterer Wanderung durch die Hölle.

Es würde zu weit führen, wollten wir die ganze, ziemlich einförmige Beschreibung der Hölle hier wiederholen; wir heben also

Parsen-Ansehauung nur drei Paradiese und die Wohnung Ormazd's kennt. Aus dieser Unursprünglichkeit der sieben Himmel erklärt sich auch die Ungereimtheit, dass Zertusht seinen Platz weit über Ormazd erhält.

nur einzelne der Schilderungen aus, die aber sehr wohl als eine Probe für alle die übrigen gelten können. "Ieh sah - sagt Ardai-Viraf - die Seele eines Mannes, umgeben von Teufeln, die ihn in Stücke hieben. Er stiess das kläglichste Geschrei aus und flehte vergebens zu Gott um Gnade und Beistand. Ich fragte Crosh um die Sünden dieses Mannes, die eine so schreckliche Strafe verdienten. Dieser Mann — erwiederte Crosh — hat leichtsinniger Weise Thiere ums Leben gebracht; er hat niemals darüber nachgedacht, dass man die Thiere, wenn sie auch des Nutzens der Menschen wegen von Gott geschaffen wurden, nicht nutzlos quälen dürfe. Das ist nun die Strafe für die, welche solche Dinge thun. - Als wir weiter gingen, bemerkten wir einen Mann, an Händen und Füssen gebunden, unter einer Presse liegend. Tausende von Teufeln standen neben ihm und qualten ihn auf verschiedene Weise, ohne auf sein Geschrei und seine Bitten zu achten. Ich fragte Crosh, welche Verbrechen der Unglückliche begangen habe, um diese Strafe zu verdienen; er antwortete: Dieser Mann war ein Habsüchtiger, so geizig, dass er seinen Reichthum vergrub und nur Vergnügen daran hatte, ihn zu betrachten. Was Wohlwollen sei, wusste er nicht; er gab kein Almosen, kam den Pflichten nicht nach, welche die mazdavagnische Religion vorschreibt, weder gegen Gott noch gegen die Menschen. Der Reichthum war der Götze, den er anbetete, und doch konnte er niehts mit sich nehmen: alles musste er auf der Erde zurücklassen. Seine Nachkommen verschwenden den Rejehthum, den er hinterlassen hat, ohne auch nur sein Andenken zu ehren. - leh ging vorwärts - heisst es weiterhin - und kam zu dem Orte, wo ich die Scele eines Menschen sah, von einer grossen Anzahl von Teufeln umgeben, die mit eisernen Kämmen das Fleisch von seinen Knochen abrissen, um ihn herumtanzten und seiner Qual sich freuten. fragte meine Führer: welche Sünde hat dieser Mensch begangen? Sie antworteten: Er hat sein Wort gebrochen, niemals seine Verträge gehalten, noch dazu diejenigen verlacht, welche dies thaten. Das ist die Strafe für die, welche gegen Freund und Feind ihr Wort brechen."

Nachdem nun Ardåi-Viråf alle Herrlichkeit der Lichtwelt und alle Schrecken der Hölle gesehen hat, wird er wieder in den Garothmån vor den Thron Ormazd's gebracht. Von der Überfülle des Lichtes geblendet, vermag er aber Ormazd nicht zu schauen. Dieser entlässt ihn gnädig, befiehlt ihm, wieder auf die Welt zurückzukehren und zu erzählen, was er gesehen habe. Çrosh bringt ihn wieder über die Brücke zurück, worauf Ardâi-Virâf auf seinem Lager wieder erwacht und dem erstaunten Könige erzählen kann, was ihm begegnet ist.

§. 14. Bahman-yasht.

Dieselbe Handschrift, die unter den verschiedenen Abhandlungen, die sie enthält, uns den Bundehesh erhalten hat, umfasst auch noch ein anderes Werk von einigem Umfange, meiner Ansicht nach aus späterer Zeit und von geringerem Werthe, aber doch immerhin nicht ohne Interesse und gewiss mit Benützung von älteren Materialien gearbeitet, so dass es sich verlohnt, eine etwas weitläufigere Beschreibung davon zu geben. Dies ist der von Anquetil schon genannte Bahman-yasht, der sich zur Aufgabe gesetzt hat, die letzten Dinge zu beschreiben, die Zeiten, welche der Auferstehung der Todten zunächst vorhergehen. Es liegt mir dieser Tractat im Original in einer Abschrift des Pariser Codex vor (VII, suppl. d'Anq. p. 217—238). Überschrift und Unterschrift hat das Buch keine, so dass der Name "Bahman-yasht" bis jetzt bloss auf Anquetil's Autorität beruht.

שוום שלישה בללוום אלים שלישה של ביפון אים של אלים של

¹⁾ So immer in diesem Stücke, fehlerhaft statt ישנעשון; cf. Gr. p. 126.

²⁾ So statt wifiy, wie öfter; cf. Gr. §. 113, Anm. 1.

³⁾ Cod. p+1000.

⁴⁾ Wieder ein Beispiel späterer Construction; ef. Gr. §. 189, Anm.

ב על שוווס בששישו בשווים שוו לב ושל באו ושווט באו וששים באו ששווט באוווס בשווים באו ששווים שב ול שע נעל טמיסף בל בעני (1 של טושיים מאו פישיטים לב שפונים שטווים שטטים ביים ווישול מאו ביים ביים ווישול מאו לב שוטים לוש שבל ליש שבל לב שני טישו ווישול מאו לב שוטים לב שוטים לישו سماد همه فساد سماد الما الماد الهاد و مدم الماد الماد الماد الماد الماد الماد الماد الم לאו ועטאובים וישטר שלים [וישטר] (2 ממנים על לא ינאטטר שוו וטטא ביל (1. אלו) לאו ועטאובים וישטר שלים [וישטר] (2 מל של שינים ואטטר טא מבילי שילים שלים "Wie aus dem Çtutgar hervorgeht, verlangte Zartusht von Ormazd die Unsterblichkeit; darauf zeigte Ormazd dem Zartusht den allwissenden Verstand: dadurch sah derselbe einen Baum mit Wurzel, an dem vier Theile [?] waren: ein goldener, ein silberner, ein stählerner, ein eiserner. Es schien ihm, als ob er es im Schlafe sähe; als er erwachte, sprach Zartusht: O Herr des Himmels und der Welten, ich habe die Wurzel eines Baumes gesehen, daran vier Theile waren. Ormazd sprach zu dem heiligen Zartusht: Die Baumwurzel, die du gesehen hast, und ihre vier Theile - das sind die vier Zeiten, die da kommen werden; die goldene (ist), wenn ich und du mit einander verkehren und Vistâcp-shâh das Gesetz annimmt und die Körper der Dévs zerbrechen, unsichtbar werden 3). Der silberne Theil (bedeutet) die Herrschaft Ardashér Kai shâh 4), der stählerne die des Anosha-revân (Nushirvân) Choçru, des Sohnes des Kobâd, der mit Eisen vermischte Theil die schlechte Herrschaft der Dévs und Vacart-varc's, des von Aêshma Abstammenden, wenn das zehnte Hundert (Jahre) gegen tausend hin 5) zu Ende gehen wird, o heiliger Zartusht. Aus der Erklärung des Bahman-yasht, Haurvat-yasht, und Ashtâd-yasht geht hervor, dass zu jener Zeit, als der verfluchte Mazdak, Sohn des Bâmdât, mit schlechtem Gesetze zum Vorschein kam, um Opposition in Bezug auf das Gesetz der Yazatas zu machen, jener Anosha-revân den Choçru Mâh Dâtân und Nishpur-dât Ormazd aus Adarbaijan, die Decturs, ferner der Atun Parba (Sohn des) Akiba, und Atun-påt und Atun Matun und Bakht-Prît vor sich forderte

¹⁾ Weiter unten (p. 220 der Pariser Handschrift) findet sich die Form محرورة.

²⁾ won ist überflüssig und daher zu streichen.

³⁾ Durch die Verkündigung des Gesetzes durch Zartusht wurden die Leiber der Dévs zerbrochen. Cf. meine Bemerkungen in Weber's Ind. Studien, III, p. 420.

⁴⁾ d. i. Ardashér-Bàbegân.

⁵⁾ Die Dauer des zarathustrischen Gesetzes ist eine Hazare (هزاره), i. e. tausend Jahre. Statt بعن ist wohl جن zu lesen.

und das Versprechen abverlangte: Haltet diese Yashts nicht geheim, aber lehrt sie Niemanden ausser eurem Geschlechte. Sie machten diese Übereinkunft mit dem Choçru".

Die Handschrift beginnt nun dieselbe Sache, wahrscheinlich nach einer andern Tradition, nochmals zu erzählen mit mehreren für uns unwichtigen Einzelnheiten. Darauf geht sie zum eigentlichen Zwecke des Buches über und erzählt die Ereignisse der letzten Zeiten vor der Wiedererweckung der Todten. Ormazd versichert dem Zartusht, dass, wenn das zehnte Jahrhundert seines Hazâra zu Ende geht, die Dévs, mehr als zehntausend an der Zahl, mit fliegenden Fahnen auf Érân-shahr losziehen werden. Die Städte und Wohnungen Érân's werden nach und nach alle verheert, alle Annehmlichkeiten Ormazd's vernichtet, Mord und Todschlag wird an der Tagesordnung sein. Die Eroberer werden eine schlechte Religion haben; was sie versprechen, das halten sie nicht; was sie nicht versprechen, das thun sie. Wenn das zehnte Jahrhundert der Herrschaft Zartusht's zu Ende sein wird, da werden die Tage und Monate kürzer, die Erde enger, die Bäume und Feldfrüchte weniger ausgiebig als vorher. "Alle Arten (von Menschen) üben die Religion nicht aus und begehen Unrecht; die ganze Welt wird die Todten begraben. Das Begraben und Waschen der Leichname wird zum Gesetze werden. Man wird brennen, Feuer wird man zum Wasser bringen, Leichen essen und sich nicht enthalten" 1) u. s. w. Die Welt wird so mit Unrath angefüllt, dass man Schritt für Schritt unter Leichen watet. Alles Unglück wird durch diese Zustände kommen, so dass man nach dem Tode als nach einer Erleichterung verlangen wird. Die Herrschaft wird an die schlechtesten Völker kommen 2); diese werden in Érân herrschen. "Von den Römern und Arabern, welche ohne Kosti

¹⁾ Bahman-yasht p. 222, 11 der Pariser Handschrift: איטיא שער וויסאר וו

laufen, wird die schlechte Herrschaft an sie (nämlich die schlechtesten Völker) kommen; ihre schlechte Herrschaft wird derart sein, dass es in ihren Augen ganz gleich erscheint, ob sie einen guten Mann tödten oder eine Mücke. Und Anbau, Städte, Familien, Güter, Hausrath und Häuser, Flüsse und Canäle in Érân, dem mit gutem Gesetze versehenen, kommt an jene Ungläubige; ein Heer mit sündhaften Fahnen kommt über sie; die Herrschaft geht nach dem Wunsche Aêshmas" 1). - Zartusht fragt nun weiter: "Wird es in jener unglücklichen Zeit Reine und Gesetzmässige geben, die den Kosti um die Mitte (des Leibes) tragen, mit Barçom opfern und das Gesetz des Qaêtvô-datha (Heirath unter Verwandten) in ihrer Familie vollbringen?" Ormazd erwiederte dem Zartusht: "Das sind sehr vortreffliche Männner, welche in jener unglücklichen Zeit den Kosti umgürten und nach dem Gesetze mit dem Barçom opfern, nicht (so) in der Zeit des Vistâçp - shâh 2). Wer in jener unglücklichen Zeit ithå åt yazamaide (Yç.V) (oder) ein Ashem-vohû hersagt, so ist das gerade, als ob er in der Zeit des Vistacp-shah3) ein Pferd mit Zaothra dargebracht hätte. Wer den Yacna verrichtet und die Gâthâs hersagt, so ist das gerade so viel, als ob er in der Zeit des Vistâcp-shâh den Yasht Aibi-cruthra oder Gahan-yasht gefeiert hätte; der ist der Reinste unter den Reinen, wer im mazdayagnischen Glauben verharrt und Qaêtvô-datha in seiner Familie aufrecht crhält". Ferner sprach Ormazd zu Zartusht: "Innerhalb der neuntausend Jahre, die ich, Ormazd, geschaffen habe, sind diese Zeiten die betrübtesten; denn während der schlechten Herrschaft des Az-dahâk und des Turâniers Afraçiab waren die Menschen mit besserem Leben versehen und tapferer, daher hatten sie von der Opposition Ahriman's weniger zu leiden; während der schlechten Herrschaft Jener wurden in ganz Érân keine sieben Städte verwüstet, wie zu der Zeit, wenn dein Hazâre zu Ende geht, o heiliger Zartusht; denn da werden durch

שבישר ול בשם ול שטא אות בנבישונו אישור ווש ביילי שביים ווי באור ווש ביישר ביי

²⁾ In dieser Zeit, wo Vistacp-shah regiert, wurde dies nieht genügen.

³⁾ Das Wort לאישי ist mir hier unverständlich.

die Hufe der Pferde sämmtliche Städte Érân's unter die Füsse getreten" 1).

Nachdem die Beschreibung noch einige Zeit in der eben erwähnten Weise fortgesetzt wurde, fragt Zartusht den Ormazd: "Von wo aus wird man dieses mazdavaçnische Gesetz wieder einrichten, durch welche Waffen jene Dévs schlagen, den Vacart-varc, der aus dem Samen Aêshma's stammt?" 2) Darauf erzählt Ormazd, nachdem er nochmals die Macht beschreibt, welche die Bösen bereits erworben haben, Folgendes: "Wenn der König Vacart-varç aus Aêshma's Geschlechte zum Vorschein kommt, dann werden im Osten Zeichen zum Vorschein kommen (und) Oshédar aus dem Stamme Zartusht's wird geboren im Var Parzdân; er wird zur Unterredung mit mir, Ormazd, gelangen, o heiliger Zartusht; in China oder auch in Indien wird er geboren werden. Kai, d. h. der Vater: Kai aus dem Stamme Mukian, der wird zu seinen Frauen kommen; dann wird der Kaianier des Gesetzes geboren werden, sein Name ist Vahram Varjavand; Andere sagen, er werde Shapur heissen. In der Nacht, wo Kai geboren wird, wird ein Zeichen auf die Erde

kommen; es wird Sterne vom Himmel regnen; wenn dieser Kai geboren wird, so wird das Zeichen eines Sternes erscheinen. Dât Anhuma hat gesagt: im Monate Aban am Tage Vat werden seine Ältern sterben, man wird ihn unter den Mädchen des Königs auferziehen, die Herrschaft wird ein Weib führen. Wenn dieser König dreissig Jahre alt sein wird - Andere sagen: sogleich[?] so werden mit unzähligen Fahnen Heere von Indien und China, mit emporgehobenen Fahnen (d. h. sie heben ihre Fahnen in die Höhe), mit hohen Fahnen und hohen Waffen herbeilaufen bis zum Veh-rût, Manche sagen: bis Bombay" 1). Nach der weiteren Angabe Ormazd's wird dann eine grosse Schlacht geschlagen werden, wobei so viele Männer zu Grunde gehen, dass man eher tausend Weiber sieht als einen Mann: dann wird aber Pashutan die Welt wieder einrichten und die Bösen zum grössten Theile vertreiben. Ferner belehrt Ormazd den Zartusht, dass, wenn sein Hazâra zu Ende geht, das des Oshédar beginnt. "Um das Jahr 1600 wird er geboren, mit 30 Jahren beginnt er sich mit Ormazd zu unterreden und nimmt das Gesetz an" 2). Wenn das Hazâra des Oshédar zu Ende ist, wird Oshédar måh erscheinen. Die Geschichte dieses Hazara wird jedoch nur sehr kurz erzählt. Die bekanute, schon früher (Avesta I, p. 34) von mir

בין בין הרי של הרי של הרי שווון האוושן בין של הרי של הרי

من من سابع ما الله من الله الماد موسعه و دلوم سهد الموسع و الماله الموسعة و الماله الموسعة و الماله الماله

mitgetheilte Erzählung findet sich auch hier, dass in den letzten Tagen Dahâk aus dem Berge Demåvend hervorkommen und die Welt verheeren werde, dass aber auch Çâm Kereçâçp wieder aufstehen und ihn besiegen werde. Das Unheil, das Dahâk auf der Welt anrichtet, wird der Art sein, dass das Feuer nicht mehr brennen, das Wasser nicht mehr fliessen will. "Dann werde ich, der Schöpfer Ormazd, zu Çrosh und dem Yazata Nairyoçangh sagen: weckt den Körper Kershâçp's, den Sohn Çâm's, auf, damit er wieder aufstehe. Çrosh und Nairyoçangh werden zu Kershâçp gehen und dreimal rufen; beim vierten Male wird Çâm siegreich auferstehen und auf Dahâk losgehen. Durch einzelne Gebete wird dieser nicht bewegt; da wird man ihn mit dem siegreichen Gesetz auf's Haupt schlagen, da wird er geschlagen sein. Alle Dévs und Drujs gehen in die Hölle zurück" ¹). Nach der Vollendung dieses Hazâra beginnt die Auferstehung und hiermit schliesst der Bahman-yasht.

Der Codex, aus dem die drei vorhergehenden Stücke entnommen sind, enthält noch mehrere grössere und kleinere, die mir aber leider im gegenwärtigen Augenblicke nicht zugänglich sind. Zur Übersicht setze ich jedoch den gesammten Inhalt der Handschrift her, wie er schon von Anquetil angegeben worden ist. Das erste Stück der Handschrift ist das Viråf-name, über das im vorhergehenden Paragraphen gesprochen worden ist. 2) Goshti-Parian, ein Dialog wie viele ähnliche bei den Parsen über verschiedene auf die

Religion bezügliche Gegenstände. 3) Abhandlung über die Länge des Sonnenschattens nach dem Zeichen, worin sie zu Mittag steht. 4) Ein Fragment des Avesta mit Übersetzung, das in die Textausgaben gehört (cf. p. 296 in Westergaard's Ausgabe). 5) Fragment des Ormazd-yasht. 6) Stück in Huzvarcsch-Sprache über die Wirksamkeit der Gahanbars, Myazds und Qaêtvôdatha. 7) Rivâiets. 8) Altbaktrisch - Huzvaresch - Wörterbuch, dasselbe, das Anquetil im zweiten Bande seines Avesta hat abdrucken lassen. 9) Der Bundehesh. 10) Bahman-yasht. 11) Fragen über das Gute. 12) Dialog zwischen Abala, einem Apostaten, und einem Maubad, in Gegenwart des Chalifen Mamun. 13) Antwort des Aderbât Mahrecpand auf die Frage des Königs der Perser: wer der beste Mensch und welcher der gottloseste sei? - der beste Mensch ist der, welcher ohne Sünde lebt, der schlechteste derjenige, der nach seinem Tode zu den Bösen gehört. 14) Kleines Fragment in altbaktrischer Sprache. 15) Croshyasht Hadokht, altbaktrisch und Huzvâresch. 16) Das 12., 13. und 14. Capitel des Yaçna im Grundtexte und Huzvâresch-Übersetzung; dieses Fragment der Huzvaresch-Übersetzung des Yaçna war lange Zeit das einzige, das man kannte. 17) Fragment des 29. Capitels des Yaçna in eben derselben Weise wie das vorhergehende. 18) Bemerkungen über das Gebet: Yathå ahû vairyö. 19) Abwägung der Sünden nach Dirhems und Içtîrs (cf. oben p. 87). 20) Entscheidungen über gesetzliche Gegenstände. 21) Über die Zahlen der Verse des Gahânyasht. 22) Anweisung, das Darunsopfer zu begehen. 23) Patet, cf. Beilage V. 24) Nâm-çtâishni, ein kleines Gebet. 25) Lobpreisung der Yazatas, die über die dreissig Monatstage gesetzt sind.

§. 15.

Der Minokhired.

Für eines der bedeutendsten Werke aus der zweiten Periode des Parsismus halte ich den Minokhired. Das Buch ist in europäischen Bibliotheken nicht selten, doch ist mir bis jetzt nur ein Exemplar des Werkes in der Huzvåresch-Sprache bekannt, welches die Universitäts-Bibliothek in Kopenhagen besitzt (Nr. XXII in Westergaard's Katalog). Weit öfter findet sich die Pårsi-Übersetzung; auch von dieser besitzt die genannte Kopenhagener Bibliothek eine Handschrift (l. c. Nr. XXIII); eine andere findet sich auf dem East

India House in London (Nr. XIX unter den Parsen-Handschriften); das von Anquetil mitgebrachte Manuscript besitzt die kaiserliche Bibliothek zu Paris (Suppl. d'Anq. Nr. X); noch eine andere Handschrift besass früher Burnouf, und diese wird wohl jetzt mit seinen übrigen Handschriften gleichfalls der kaiserlichen Bibliothek einverleibt worden sein. Ein wesentlicher Unterschied zwischen dem Pärsi- und dem Huzväresch-Werke existirt natürlich nicht, da, wie schon im ersten Theile gesagt wurde, die Pärsi- Übersetzungen nichts anderes sind als Umschreibungen des Huzväresch-Textes in eine verständlichere Schrift, mit Weglassung der aramäischen Beimischungen.

Minokhired oder Mainyu-Khard heisst "himmlischer Verstand" oder "himmlische Weisheit", und das Buch hat diesen Namen nach seiner Einkleidung erhalten. Nach einer schon in meiner Parsi-Grammatik (p. 184 ff.) mitgetheilten Stelle hat sich ein frommer Parse die himmlische Weisheit so geneigt zu machen gewusst, dass sie ihm persönlich erscheint und ihn auffordert. Fragen an sie zu richten über Gegenstände, die ihm nicht klar seien. Welche Stellung diese himmlische Weisheit in dem religiösen System des Minokhired einnimmt, geht aus einer andern, gleichfalls in meiner Parsi-Grammatik abgedruckten Stelle (p. 161 ff.) deutlich hervor, so dass ich dies nicht weiter auszuführen brauche. Es ist die himmlische Weisheit hier ebenso hypostasirt wie die Σοφία in den Apokryphen, bei Philo und den Gnostikern. Diese Hypostase der himmlischen Weisheit ist auch anderen Parsen-Büchern bekannt (man vergl. die in Bd. I, p. 137 angeführte Stelle des Bahman-yasht); auch ist hier diese Einkleidung nicht zufällig, sondern hängt mit der hohen Achtung des Verfassers vor Weisheit und Wissenschaft zusammen. Der Verstand - heisst es in unserm Buche - ist besser als alle anderen Güter in der Welt. Weisheit - heisst es an einer andern Stelle - ist ein Ding, von dem man niemals satt wird; Wissenschaft und Tugend sind diejenigen Dinge, die man dem Menschen am wenigsten wegnehmen kann. Verstand und Tugend müssen immer zusammen gehen. Verstand, der nicht mit Tugend gepaart ist, darf gar nicht für Verstand gehalten werden. Das Wissen ist etwas dem Ormazd Angehöriges, denn Ormazd muss wünschen, dass die Menschen ihn immer besser kennen lernen mögen; dann folgt es von selbst, dass sie immer mehr nach seinem Willen wandeln werden. Ahriman dagegen muss wünschen, dass die Menschen ihn nicht in seiner wahren Gestalt keunen lernen mögen, nur dann wandeln sie nach seinen Wünschen.

Der Styl des Buches ist schr rein; es sind mir nicht nur keine arabischen Wörter in demselben aufgefallen, sondern auch die Eigenthümlichkeiten des ältern Pårsi-Dialcktes, die strenge Unterscheidung des é und \hat{o} von \hat{i} und \hat{u} , werden in den Handschriften dieses Werkes genau beobachtet, so dass man vom sprachlichen Standpunkte aus geneigt sein muss, dem Werke ein verhältnissmässig höheres Alter, unter der Herrschaft der Såsåniden, anzuweisen. Der Inhalt gibt nirgends geschichtliche Anhaltspunkte; doch glaube ich aus einigen Äusserungen gleichfalls schliessen zu dürfen, dass das Buch der Såsånidenzcit angehört. Es ist öfter von Königen (שַישִיש oder פשפיששיש) in dem Werke die Rede. Gute Herrschaft über ein Dorf - heisst es - sei besser als schlechte Herrschaft über ein ganzes Késhvar. Am nützlichsten sei es den Königen, wenn sie sich mit verständigen Personen berathen. An einer andern Stelle wird erklärt, was die Eigenschaften eines guten und was die eines schlechten Königs seien. Ein guter König sorgt dafür, dass das Land angebaut wird, die Armen geschützt sind, dass Recht und Herkommen erhalten bleibt. Für den guten mazdayaçnischen Glauben lässt er sein Leben, und wenn irgend jemand vom Pfade der Yazatas abweicht, so lässt er ihn ergreifen und führt ihn wieder auf den rechten Weg zurück. Ein solches Bild scheint mir nur auf einen Herrscher aus der Zeit zu passen, als die Religion Zarathustra's in Érân noch herrschend war. In einer andern weiter unten zu erwähnenden Stelle werden Früchte aufgezählt, welche der Verfasser des Buches für die vorzüglichsten hält. Er nennt den Weizen als die vorzüglichste Getreidefrucht, darauf würde wenigstens ein in Indien lebender Parse nicht verfallen sein. Alle diese Gründe sind nicht strenge beweisend, das geben wir zu; allein sie erhöhen die Wahrscheinlichkeit. Auch die im Buche so sehr hervortretende Lehre von der himmlischen Weisheit und ihre Berührung mit den Ideen des westlichen Asiens in den ersten nachchristlichen Jahrhunderten spricht für eine frühe Abfassung des Buches. - In den Fragen nun, welche im Buche selbst der himmlischen Weisheit zur Beantwortung vorgelegt werden, kann ich einen innern Zusammenhang nicht entdecken; im Allgemeinen kann man sagen, dass die meisten Fragen auf die Ethik sich beziehen. Dies hindert jedoch nicht, dass wir auch noch andere Aufschlüsse erhalten, die für die persische Welt-anschauung von Werth sind. In einer längern Stelle, die ich vollständig hersetze, äussert sich der Weise über das Schicksal der Secle nach dem Tode. Der Inhalt ist im Wesentlichen mit dem altbaktrischen Texte identisch, welchen Westergaard unter dem Titel "Yasht-Fragment" herausgegeben hat.

- 1. Sci nicht hartnäckig auf das Leben aus;
- 2. denn zuletzt kommt doch der Tod,
- 3. und den Leichnam verzehren dann die Hunde und Vögel,
- 4. und die Gebeine fallen auf die Erde.
- 5. Drei Tage und Nächte hindurch sitzt die Seele oben am Körper.
- 6. Am vierten Tage bei der Morgenröthe geht sie unter Schutz des Çrosh, des heiligen, und des guten Vogels und Behrâm's, des starken, unter der Feindseligkeit des Açto-Vahâţ, des bösen Vogels, der Dévs Frehziçt und Niziçt, unter den schlechten Wünschen Khashm's, des Tyrannen mit schrecklicher Waffe, ihr Übles zuzufügen, an die grosse fürchterliche Brücke Chandor, wohin jeder Gute und Böse gelangen muss.
 - 7. Dort findet sie viele Widersacher vor:
- 8. Khashm, der Tyrannei wünscht und mit schrecklicher Wasse versehen ist,
- 9. und Açto-Vahâţ, der diese ganze Schöpfung verschlingt und doch nicht satt wird.
 - 10. Vermittler sind Mihr, Çrosh und Rasn.
 - 11. Das Geschäft des Wägens liegt dem Rasn-ract ob,
- 12. der die himmlische Wage nach keiner Seite hin ungleich macht, nicht der Frommen, nicht der Gottlosen wegen, nicht wegen der Fürsten, nicht der Herren wegen,
- 13. nicht so viel als ein Haar lässt er sie abweichen und begeht keine Unbilligkeit.
- 14. König und Fürst ist bei dem Gerichte mit dem geringsten Manne gleieh.
- 15. Wenn die Seele des Frommen jene Brücke überschreitet, so ist jene Brücke eine Farasange breit,
- 16. und jene fromme Seele überschreitet sie unter dem Schutze des heiligen Crosh,

- 17. und ihre guten Thaten kommen ihr in Gestalt eines Mädchens entgegen,
- 18. das schöner und besser ist als irgend ein Mädchen in der Welt.
 - 19. Es spricht jene fromme Seele:
- 20. Wer bist du, Mädchen, wie ich nie ein schöneres und besseres in der Welt gesehen habe?
 - 21. Jenes Mädchen entgegnet:
- 22. Ich bin kein Mädchen, sondern deine guten Thaten, o du mit guten Gedanken, Worten und Werken und mit gutem Glauben versehener.
- 23. Denn obwohl du in der Welt sahest, dass die Dévs verehrt wurden, so hast du dich doch hingesetzt und die Yazatas verehrt.
- 24. Obwohl du sahest, dass von Einigen Ungerechtigkeit und Raub verübt, der gute Mann gepcinigt und verachtet, dass Reichthum auf ungerechte Weise erworben wurde, so hast du doch für deine Person Bedrückung und Raub von den Geschöpfen fern gehalten.
- 25. Du hast den guten Mann bedacht, hast Karavanserais eingerichtet zur Aufnahme und hast Almosen gegeben,
- 26. (für den) welcher von nahe und von ferne herbeikam; du hast Reichthum mit Rechtschaffenheit erworben.
- 27. Obwohl du gesehen hast, dass falsches Gericht, Bestechung gemacht, falsches Zeugniss gegeben wurde, so hast du dich doch hingesetzt und hast wahr und recht gesprochen.
- 28. Ich bin nun das gute Denken, Sprechen und Handeln, das du gedacht, gesprochen und gethan hast.
- 29. Und wenn ich selbst glorreich bin, so mache ich dich noch glorreicher;
 - 30. bin ich glanzvoll, so sollst du doch noch glanzvoller sein.
- 31. Und wenn sie (die fromme Seele) von dort vorwärts geht, so kommt ibr ein wohlriechender Wind entgegen, wohlriechender als alle Wohlgerüche.
 - 32. Jene fromme Seele fragt dann den Crosh:
- 33. Was ist das für ein Wind, wie mich in der Welt niemals ein so wohlriechender berührt hat?
 - 34. Dann antwortet der heilige Çrosh der frommen Seele:
- 35. Dieser Wind, der so wohlriechend ist, kommt aus dem Paradiese.

- 36. Mit dem ersten Schritte kommt sie zum Humat, beim zweiten zum Hükht, beim dritten zum Hvarest 1).
- 37. Mit dem vierten Schritte kommt sie zum anfangslosen Lichte, dem ganz glänzenden.
 - 38. Alle Yazatas und Amesha-spentas kommen ihr entgegen,
 - 39. und sie fragen sie:
- 40. Wie kommst du aus jener vergänglichen, fürchterlichen und sehr ungerechten Welt in diese unvergängliche, wo es keine Opposition giebt, als ein recht denkender, recht sprechender, recht handelnder, rechtgläubiger Jüngling?
 - 41. Darauf sagt der Herrscher Ormazd:
 - 42. "Fraget ihn nichts,
- 43. denn er hat sich von seinem geliebten Körper geschieden und ist jenen fürchterlichen Weg gewandelt.
- 44. Bringt ihm die besten Speisen des Maidyo-zaremaya, des fetten, herbei,
- 45. damit sich die Seele ausruhe von jenen drei Nächten, der Brücke, wo Açto-Vahâț und die übrigen Dévs mit ihr zusammengekommen sind,
- 46. und setzt ihn dann an jenen Ort, wo alle Arten von Vergnügungen sind".
 - 47. Wie es offenbar ist,
- 48. dass man dem reinen Manne und der reinen Frau, nachdem Körper und Bewusstsein von einander gelöst sind, die süssesten Speisen der himmlischen Yazatas schnell von jenem fetten Maidyo-zaremaya hinbringt und ihn am Orte Harviçp-Péçît niedersetzen lässt,
- 49. und sie sich immerwährend in jeglicher Art von Glanz befinden, immerfort in Gesellschaft der himmlischen Yazatas.
- 50. Und wenn jener Schlechte stirbt, so irrt auch seine Seele drei Tage und drei Nächte in der Nähe des Kopfes jenes Schlechten und klagt:
 - 51. Wohin soll ich gehen, wer wird mich retten?
- 52. Alle Sünde und Übelthat, die er in der Welt verübt hat, wird er in jenen drei Tagen und drei Nächten vor Augen sehen.

¹⁾ Namen der drei Paradiese. Cf. oben p. 102.

- 53. Am vierten Tage wird der Dév Vîzars kommen und jene schlechte Seele in Fesseln schlagen,
- 54. und unter dem Widerstreben des heiligen Çrosh an die Brücke Chandor führen.
- 55. Dort wird Rasn-râct die Seele des Bösen als schlecht nachweisen.
- 56. Dann ergreift der Dév Vîzars jene schlechte Scele, schlägt sie gewaltsam und zornig und richtet sie zu Grunde.
- 57. Jene schlechte Seele wird mächtig schreien und klagen, viele Wünsche mit Klage wünschen, die Seele wird schweren Kampf
 aber ohne Erfolg kämpfen.
- 58. Alles Kämpfen und Rufen wird niehts nützen; weder von den Guten noch von den Schlechten kommt ihr Jemand zu Hülfe, sondern der Dév Vîzars führt sie ohne Hoffnung (für sie) hinunter in die Hölle.
- 59. Dann wird ihr ein Mädchen, das keinem Mädehen gleicht, entgegenkommen.
 - 60. Und es sagt jener Schlechte zu dem schlechten Mädchen:
- 61. Wer bist du, Mädehen, wie ich nie in der Welt ctwas Schlechteres und Hässlicheres gesehen habe?
 - 62. Es antwortet ihm jenes schlechte Mädchen:
- 63. Ich bin kein Mädchen, ich bin deine schlechten Handlungen, o du Hässlicher, mit schlechten Gedanken und Worten Begabter, Ungläubiger.
- 64. Denn wenn du in der Welt geschen hast, dass den Yazatas geopfert wurde, so hast du dich hingesetzt, um den Dévs Opfer zu bringen,
 - 65. und die Dévs und die Drujs zu verehren.
- 66. Und wenn du gesehen hast, dass gute Menschen Karavanserais einrichten und Almosen geben denen, die von fern und nah herzukamen —
- 67. da hast du die Frommen verachtet und ohne Unterstützung gelassen, keine Almosen gegeben, deine Thürc zugeschlossen.
- 68. Wenn du sahest, dass Recht geschah auf der Welt, keine Bestechungen angenommen wurden, richtiges Zeugniss abgegeben wurde, wahr gesprochen wurde —
- 69. da hast du dich hingesetzt, um schlechte Rechtspflege und Lügen zu machen, falsches Zeugniss zu geben, böse Reden zu führen.

- 70. Ich bin nun die schlechten Gedanken, Worte und Handlungen, die du gedacht, gesprochen, gethan.
- 71. Wenn ich nicht ruhmreich bin, so sollst du es noch weniger sein;
- 72. wenn ich nicht verehrungswürdig bin, so sollst du es noch weniger sein.
- 73. Wenn ich mich an einem furchtbaren Orte aufhalte, so habe ich den deinen noch furchtbarer gemacht.
- 74. Dann kommt er mit dem ersten Schritte in den Dusmat, beim zweiten in den Duzhûkht, beim dritten in den Duzhvarest.
- 75. Mit dem vierten Schritte kommt er vor den Ganâ-Mainyô und die andern Dévs.
 - 76. Die Dévs werden Spott und Hohn mit ihm treiben.
- 77. "Welches Unhei! und welche Plage hattest du denn von dem Herrn Ormazd und den Amshaçpands und dem wohlriechenden, fröhlichen Paradiese, dass du hergekommen bist, um Ahriman, die Dévs und die finstere Hölle zu schauen?
- 78. Nun wollen wir Ungerechtigkeit an dir ausüben und dir nicht verzeihen; lange Zeit sollst du Ungerechtigkeit erdulden".
 - 79. Da spricht Ahriman zu den Dévs:
 - 80. "Fraget ihn nichts,
- 81. denn er hat sich von seinem lieben Leibe getrennt und ist über die sehr böse Brücke gekommen;
- 82. sondern bringt vor ihn die unreinsten, schlechtesten Speisen, welche in der Hölle aufgespeichert liegen".
- 83. Da bringen sie ihm Gift, Schlangen, Skorpione und andere Khrafçtras, die in der Hölle sind,
 - 84. und geben sie ihm zu essen.
- 85. Und bis zur Auferstehung und dem letzten Körper wird er in der Hölle bloss vieler Ungerechtigkeit und Strafe gewürdigt. —

Der Weise fragt auch nach dem Paradiese und seiner Eintheilung; er erhält darauf, in Abweichung vom Viråf-name, die oben p. 102 namhaft gemachte Dreitheilung der Paradiese. Oberhalb dieser Paradiese und von ihnen geschieden ist Garothman, die Wohnung Ormazd's. Das Leben in jenen Paradiesen wird als schr herrlich geschildert; die Frommen sind daselbst in steter Berührung mit den Amshaçpands und Yazatas (Ormazd selbst wird dabei nicht genannt) und werden ihres Aufenthaltes nie überdrüssig. Geschieden

ist ferner von den Paradicsen der Raum, welcher von der Erde bis zu den Sternen geht. Dieser Raum heisst Hamcętegân; in ihm haben diejenigen Seelen ihren Platz, deren gute Thaten mit ihren Sünden gleichviel wiegen; wer mehr gute Handlungen ausgeführt hat als böse, der erhält seine Wohnung im Paradiese; wer aber mehr Sünden gethan hat, der wird in die Hölle geschickt. Den drei Paradiesen werden in unserm Buche drei Höllen gegenübergestellt. Hinter der letzten Hölle kommt erst die Wohnung Ahriman's; die Dunkelheit ist so gross, dass man sie mit Händen greifen kann, wie auch Roshan (cf. Vd. V, 176) gesagt hat. — Die Frage, wie Ormazd die Welt geschaffen hat, mag hier etwas ausführlicher stehen:

Es fragte der Weise den himmlischen Verstand: 1. Wie und auf welche Weise hat Ormazd diese Schöpfung geschaffen? 2. Wie und auf welche Weise hat er die Amesha-Çpentas und den himmlischen Verstand geschaffen? 3. Wie ist der schlechte Ahriman und die Dévs und Drujs, so wie die übrigen schlechten Geschöpfe zum Vorschein gekommen? 4. Wie kommt alles Gute und alles Böse den Menschen und den übrigen Geschöpfen zu? 5. Kann man etwas, das bestimmt ist, wieder umändern oder nicht?

Der himmlische Verstand antwortete:

- 1. Der Schöpfer Ormazd hat diese Schöpfung und die Amshacpands und die himmlische Weisheit aus seinem eigenen Glanze unter dem Segen der unendlichen Zeit geschaffen¹); denn die unendliche Zeit ist ohne Alter, ohne Tod, ohne Leiden, ohne Hunger, ohne Durst, ohne Opposition, und Niemand kann für alle Zeiten sie wegnehmen oder für ihr Thun unvermögend machen.
- 2. Ahriman der schlechte, die Dévs und Drujs und anderen schlechten Geschöpfe sind durch die eigene Päderastie (Ahriman's) hervorgebracht.
- 3. Er hat innerhalb der unendlichen Zeit für neuntausend Jahre einen Vertrag mit Ormazd abgeschlossen.
- 4. Bis dieser abgelaufen ist, kann Niemand etwas abändern oder anders machen.
- 5. Wenn die neuntausend Jahre um sein werden, da wird Ahriman kraftlos sein.
 - 6. Der heilige Çrosh wird den Khashm tödten.

¹⁾ Cf. Müller in den Abhandlungen der k. baier. Akademie, III, 3, p. 623.

- 7. Mihr und die unendliche Zeit, das himmlische Gesetz welche Niemanden belügen und das Schicksal und Bago-bakht (d. i. das von den Göttern geschenkte) werden die ganze Schöpfung Ahriman's und zuletzt auch den Dév Âz tödten.
- 8. Und die gesammte Schöpfung Ormazd's wird wieder so oppositionslos sein, wie sie am Anfange geschaffen war.
- 9. Alles Gute und Böse, das den Menschen und allen anderen Wesen zukommt, das kommt ihnen durch die sieben und die zwölf zu¹).
- 10. Jene zwölf Sterne werden im Gesetze die zwölf Heerführer von der Partei des Ormazd genannt.
- 11. Und jene sieben Awâkhtars werden die sieben Heerführer von der Partei Ahriman's genannt²).
- 12. Und jene siehen Awâkhtars peinigen die ganze Schöpfung (der zwölf Akhtars) und übergeben sie dem Tode und jeglicher Plage.
- 13. Wie nun diese zwölf Gestirne die Schöpfer und Förderer der Welt sind,
- 14. so ist Ormazd nur nach Reinem begehrend, nimmt nichts Ungerechtes an und wünscht es nicht.
- 15. Ahriman begehrt nach dem Unrechten, denkt nichts Gutes und nimmt es auch nicht an.
- 16. Ormazd kann, wenn er es wünscht, die Schöpfung Ahriman's, und Ahriman, wenn er wünscht, die Schöpfung Ormazd's umwenden.
- 17. Aber nur so kann es gewendet werden, dass am Ende Ormazd keinen Schaden genommen hat,
 - 18. denn zuletzt gehört der Sieg dem Ormazd.
- 19. Denn es ist offenbar, dass Ormazd den Djim, Frédûn, Kaûs unsterblich geschaffen hat
 - 20. und Ahriman es so wendete, wie es offenkundig ist 3).
- 21. Ahriman wünschte, dass Baêvarâçp, Frâçyâk, Arçâng unsterblich sein möchten,
- 22. Ormazd aber hat es zum grossen Nutzen für die Welt so gewendet, wie es offenbar ist. —

¹⁾ Cf. Zeitschr. der deutschen morgent. Gesellsch., VI, p. 81 ff.

²⁾ Cf. Burnouf, Etudes, p. 341 Note.

³⁾ Cf. Weber, Indische Studien, III, p. 403 Note.

Diese Stelle ist von Wichtigkeit für die Lehre von der unendlichen Zeit: man sieht hieraus, dass der Minokhired ebenso wenig wie der Bundehesh die uneudliche Zeit als oberste Gottheit betrachtet, sondern ihr nur die Rolle eines unparteiischen Zuschauers zutheilt bei dem Kampfe der beiden grossen Principien. Die wesentliche Verschiedenheit der beiden Grundkräfte wird auch sonst in unserm Buche immer ausdrücklich betont. Ormazd ist von gutem. Ahriman von bösem Charakter. Ormazd denkt bloss das Gute und Rechtschaffene, Ahriman kann nichts anderes denken, als Lüge, Rache und Krieg; er kann seiner ganzen Natur nach keine gute Handlung vollbringen, darum muss auch zwischen ihm und Ormazd unaufhörlicher Streit stattfinden. Ormazd — heisst es ferner hat am Anfange die ganze Schöpfung rein und gut geschaffen und die Vertheilung der Güter in dieser Welt dem Monde, dem Mithra und den zwölf Zodiacalbildern übertragen. Dagegen hat nun Ahriman als Opposition die sieben Awakhtars geschaffen, welche jenes Gute theils den genannten Wesen wegnehmen und an ihre eigenen Anhänger vertheilen, theils aber auch ganz zerstören. (Cf. Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft, VI, 82.) Die Menschen aber hatte Ormazd vom Aufange an so geschaffen, dass ihnen der Lohn für die guten, die Strafe für die schlechten Thaten im Voraus vor den Augen stand. Ahriman aber wusste es nachher so zu wenden, dass Lohn und Strafe den Blicken der Menschen verdeckt wurden. Jetzt lernt Jeder über die zukünftige Welt nur das, was ihn die Religion lehrt, in der er erzogen worden ist. Durch diese Kurzsichtigkeit der Menschen ist die Offenbarung Ormazd's durch Zarathustra nothwendig geworden; es versteht sich für den Verfasser unseres Buches von selbst, dass das mazdayagnische Gesetz das einzig wahre ist, an das der Mensch fest glauben und über welches er keinen Zweifel aufkommen lassen soll. Aber auch hier hat Ahriman Verwirrung angerichtet, indem er neben der wahren Religion auch falsche in die Welt eingeführt hat, um die Menschen zu täuschen. Gegen diese falschen Religionen sprieht sich das Buch an manchen Stellen recht bitter aus, leider ohne irgend eine derselben zu nennen. Durch Ahriman ist auch der Dämon der Begierde in den Menschen so mächtig geworden, dass die Menschen an die vier Dinge, die sie besonders bedenken sollten, nur wenig denken: an die Vergänglichkeit aller weltlichen Dinge, an den Tod des

Leibes, an die Reehensehaft, die ihre Seele ablegen muss, und an die Schreeken der Hölle. — Himmel, Erde und Wasser erscheinen unserm Verfasser unter der Gestalt eines Eies: der Himmel ist ober und unter der Erde und repräsentirt also die beiden Hälften der Sehale, die Erde ist der Dotter, das Wasser wird hiernach für die den Dotter umgebende Flüssigkeit gelten müssen.

Der ethische Theil des Buches beginnt gleich mit der ersten Frage an die himmlische Weisheit, nämlich: wie man sieh leibliches Wohlergehen siehern könne, ohne dass dadurch die Seele Schaden litte? Hierauf folgt als Antwort eine Anzahl kürzerer Lebensregeln. Charakteristisch für den Parsismus ist, dass er, obwohl er das jenseitige Leben höher stellt als das diesseitige, doeh keineswegs die irdisehen Genüsse, sofern sie von Ormazd ausgehen, gering aehtet, was sieh freilich seinem Principe nach von selbst versteht. Es fehlt darum das aseetische Element gänzlich. Dagegen wird an verschiedenen Stellen rechtschaffener Erwerb und der Genuss der rechtschaffen erworbenen Güter mit verhältnissmässigen Spenden an die Armen als etwas Ormazd Wohlgefälliges angepriesen. Essen mit Mass wird anempfohlen, so lange man gesund ist. Unter den Speisen ist die Mileh der Thiere am gesündesten, wie man sehon daraus entnehmen könne, dass die Menschen, wenn sie von der Muttermilch entwöhnt werden, sieh zunächst an die Milch der Thiere gewöhnen. Von den Getreidefrüchten ist der Weizen das Beste, von den Früehten die Traube und die Dattel. Auch der Wein wird hoch gepriesen; durch ihn könne man den Charakter eines Menschen erkennen; während er das Herz des guten Mensehen fröhlich macht, verleitet er den bösen Menschen zu Streit und Zank. Nach solchen Äusserungen kann es uns nicht wundern, wenn die späteren Mystiker die Feueranbeter und die Weinhäuser in nahe Verbindung bringen. Übrigens sagt der Minokhired ausdrücklich, dass man den Wein nur mit Mass geniessen solle; wer ihn in Übermass geniesst, der schwächt sein Gedächtniss, er vergisst den Yazatas Opfer zu bringen, Bosehasp, der Dämon des Schlafes, erhält Gewalt über ihn, er schläft unruhig und sein Erwachen ist nicht sehön. Bezüglich der Kleider wird gesagt: ein seidenes Kleid sei am besten für den Leib, ein baumwollenes aber für die Seele. Diese anseheinend etwas sonderbare Angabe wird nun dadurch motivirt, dass die Seide von Würmern, also schlechten Wesen abstammt (cf. unten p. 157), die

Baumwolle aber der Erde entwachsen ist. - Noch eine Menge anderer Lehren giebt die himmlische Weisheit ihrem Verehrer: er soll sich vor Begierde, Zorn und Neid in Acht nehmen; dies sind nach parsischer Ansicht Dämonen, von denen der Zorn namentlich dem Ahriman fast gleich gesetzt wird. An anderer Stelle wird auch die Rache als ctwas Verwerfliches dargestellt, weil sich dieselbe als Blutrache durch Geschlechter vererbe, ja der Kampf der Érânier und Turânier gehe seit Frédûn's Zeit fort bis zur Auferstehung und nur durch die Blutrache um Iraj. Dass der Götzendienst verpönt, dagegen die Beobachtung der wichtigsten Ceremonialgesetze eingeschärft wird, versteht sich wohl von selbst. Auch den Schlaf soll man auf das Nothwendigste beschränken, damit die guten Thaten, die man thun kann, nicht ungethan bleiben. Daneben giebt dic himmlische Weisheit ihrem Verehrer noch eine Reihe von Klugheitsregeln. Mit einem Betrunkenen soll man sich nicht einlassen, mit Leuten von schlechtem Charakter keinen Vertrag eingehen etc. Irdischen Besitz soll man nicht höher achten als den himmlischen. weil er vorübergehend ist. Auf das Leben soll man nicht zu sehr vertrauen, da man doch sterben muss.

Um den Lesern einen Begriff zu geben, wie das Buch diese mehr die Moral betreffenden Fragen behandelt, setze ich einige Stellen her.

Der Weise fragte die himmlische Intelligenz: Durch wieviel Wege und durch welche Ursachen von guten Thaten kommen die Menschen am besten in's Paradies?

Die himmlische Intelligenz antwortet:

- 1. Die erste gute That ist die Verehrung (Darbringung von Opfern);
 - 2. die zweite die Wahrhaftigkeit;
 - 3. die dritte die Dankbarkeit;
 - 4. die vierte die Zufriedenheit;
- 5. die fünfte, Gutes thun und der Wunsch 1) mit allen Guten in Freundschaft zu leben:
- 6. die sechste, daran zu glauben, dass Himmel, Erde und alles Gute in der Welt und im Himmel vom Schöpfer Ormazd (herrührt);

¹⁾ So erfordert der Sinn und Neriosengh, der das Wort mit vāmechā übersetzt. Es ist wohl μορωμω statt μορωμωνων zu lesen.

- 7. siebentens der Glaube, dass alle Ungerechtigkeit und Opposition von dem schlechten verfluchten Ahriman seinen Ursprung habe;
- 8. achtens der Glaube an die Auferstehung und den letzten Körper;
- 9. neuntens, dass man des Wohles der Seele wegen die Heirath mit Verwandten eingeht;
 - 10. zehntens, dass man die Ctarî-Heirath befördert 1);
 - 11. eilftens, dass man in Ehrbarkeit arbeitet;
- 12. zwölftens, dass man an dieses reine, gute mazdayaçnische Gesetz glaubt;
- 13. dreizehntes, dass man die Tugenden und Vollkommenheiten eines Jeden mit gutem Auge ansieht;
- 14. vierzehntens, dass man das gute Auge der Guten wünscht und selbst mit Güte die andern Guten ansieht und mit gutem Auge versehen ist;
 - 15. fünfzehntens, dass man die Freude der Guten begehrt;
- 16. sechzehntens, dass man die Rache und die Liebe zum Bösen vom Geiste entfernt hält;
 - 17. siehzehntens, dass man keinen schlechten Neid hat;
 - 18. achtzehntens, dass man keine bösen Begierden habe;
 - 19. neunzehntens, dass man mit Niemanden in Unfrieden lebe;
- 20. zum zwanzigsten, dass man keinem Gestorbenen Hass nachträgt2);
- 21. zum einundzwanzigsten, dass man dem Zorn keinen Eingang in den Körper gestattet;
- 22. zum zweiundzwanzigsten, dass man nicht der Schande wegen eine Sünde verübt;
- 23. zum dreiundzwanzigsten, dass man nicht aus Trägheit zu schlafen wünscht;

¹⁾ Neriosengh hat die erläuternde Glosse: kila kaçcit apatyahînah sragri (l. srargî) bhavati tasya dravena tannâmakîrtanâya tatvamçavriddhaye kamapi purusham pratishthayati atha cramâtmâpica punyarriddhaye. Im Übrigen sehe man Anquetil, Zend-Avesta II, p. 360, und die Einleitung zum zweiten Bande meiner Übersetzung des Avesta, p. XXVIII.

²⁾ Der Sinn dieses Satzes ist mir zweifelhaft. Ne riosengh übersetzt: viñçatitamamca yah kenacit vigatena veeitena (Cod. L. vecitebhya) cintâm na vahati. Statt der beiden durchschossenen Wörter hat Cod. L. das sinnlose kena casyacit vibhakti.

- 24. zum vierundzwanzigsten, dass man an Gott glaubt;
- 25. zum fünfundzwanzigsten, dass man an das Vorhandensein des Paradieses und der Hölle, an die Rechenschaft der Seele, an den Glanz des Paradieses und die Sehreeken der Hölle glaubt;
- 26. zum sechsundzwanzigsten, dass man sieh von Sehleehtigkeit und Augengier fern hält;
- 27. zum siebenundzwanzigsten, dass man selbst Gutes thut und Andere das Gute lehrt;
- 28. zum achtundzwanzigsten, dass man den Guten Freund, den Bösen Feind ist;
- 29. zum neunundzwanzigsten, dass man vor Betrug und Eigenwillen sieh hütet;
- 30. zum dreissigsten, dass man keine Lüge und Gottlosigkeit aussprieht;
- 31. zum einunddreissigsten, dass man sieh stark vor den Mithradrujas in Acht nimmt 1);
- 32. zum zweiunddreissigsten, dass man vor Bedrückung Anderer der Begierde des weltliehen Nutzens und Wohlbefindens wegen sieh in Acht nimmt;
- 33. dreiunddreissigstens, dass man der Kranken, Krüppel und Kaufleute wegen Karvanserais einrichtet. —

Zum Sehlusse stehe hier noch eine kurze Stelle.

Der Weise fragte die himmlische Intelligenz: Wieviele Arten von Mensehen giebt es?

Die himmlische Intelligenz antwortet:

- 1. Die Mensehen sind von dreierlei Art die eine: Mensehen, die andere: halbe Menschen, die dritte: halbe Dévs.
- 2. Ein Menseh ist der, welcher an das Sehaffen Ormazd's, an das Tödten Ahriman's, an die Existenz der Auferstehung und des folgenden Körpers glaubt, so wie an das übrige Gute und Schlechte auf der Erde und im Himmel;
- 3. denn der Ursprung dieser (Dinge) ist von Ormazd oder Ahriman;
- 4. sowie wer glaubt an dieses einzige, reine, gute, mazda-yaçnische Gesetz,

¹⁾ Cf. Vd. IV, 6 ff. und die Einleitung zum zweiten Bande meiner Übersetzung, p. LV ff.

- 5. und an kein Unrecht glaubt und nicht darauf hört.
- 6. Ein halber Mensch ist der, welcher die Angelegenheiten des Himmels und der Erde nach seinem Wunsche macht, nach eigenem Verstande und eigenem Willen.
- 7. Die eine gute That verrichtet er nach dem Willen Ormazd's, die andere nach dem Willen Ahriman's.
- 8. Ein halber Dév ist der, welcher zwar den Namen und die Geburt eines Menschen hat, sonst aber in all seinem Thun einem zweibeinigen Dév vergleichbar ist.
 - 9. Er kennt nicht die Welt, nicht den Himmel,
 - 10. nicht gute That, nicht Sünde.
 - 11. Er kennt nicht das Paradies, nicht die Hölle.
- 12. Er bedenkt nicht die Rechenschaft, welche die Seele ablegen muss.

fünftes Capitel.

Die spätere Literatur der Parsen.

§. 16. Die Rivåiets.

Wenn wir an die Literatur der Huzvaresch-Sprache, namentlich an den exegetischen Theil derselben und an die Glossen, die spätere Literatur der Parsen anknüpfen, so glauben wir damit in unserem vollkommenen Rechte zu sein. Zwar ist diese Literatur zum Theil sehr spät, wie schon die Sprache zeigt, welche die gewöhnliche neupersische ist und zwar in der Form, wie wir sie in den Schriften finden, welche in Indien etwa zur Zeit des Kaisers Akbar geschrieben wurden. Von den Schriften jener Periode unterscheiden sich jedoch diese neupersischen Werke der Parsen durch viele eigenthümliche Wörter, die sich meist auf religiöse Anschauungen beziehen und wovon nur einzelne in die Schriften anderer persisch schreibender Autoren und von da in die neupersischen Wörterbücher übergegangen sind. Allein wenn wir oben beim Bahman - yasht gesehen haben, dass nicht alles alt sein müsse, was in Huzvaresch geschrieben wurde, so muss umgekehrt auch nicht alles jung sein, was nur in neueren Parsenschriften steht. Es ist schon oben (p. 10) von der ängstlichen Art und Weise die Rede gewesen, mit welcher die Parsen auf dem religiösen Gebiete die Tradition festhalten, selbst wenn es sich um Kleinigkeiten handelt. Auf der Tradition beruht nun auch in den neueren Büchern das Meiste, und wenn man bedenkt, in welch' fragmentarischem Zustande uns die gesammte Parsen-Literatur zugekommen ist, so wird man begreifen, wie leicht der Zufall uns auch eine ältere Ansicht nur in einem neuen Gewande zuführen konnte. Hiermit ist nun nicht gesagt, dass alles, was diese spätere Traditiou giebt, alt sein müsse, wohl aber, dass Vieles alt sein könne, und es wird also auch hier der Kritik bedürfen, um zwischen Altem und Neuem zu entscheiden.

Wir beginnen unsere Übersicht mit den Rivâiets und zwar aus verschiedenen Gründen: einmal weil sie die traditionelle Form zeigen, die wir schon aus den Glossen kennen, dann auch weil sie sich dem Inhalte nach zunächst an die von uns behandelten Schriftwerke anschliessen. Unter روالم verstehen die arabischen Autoren die Anführung irgend eines Schriftstellers. Nach dem Sinne der Parsen ist es die Angabe der Meinung irgend eines Decturs von Bedeutung über eine religiöse Frage. Eine Sammlung solcher Ansichten findet sich in denjenigen Handschriften, welche die Rivâiets enthalten. Über manche Dinge giebt es verschiedene Ausichten verschiedener Lehrer. über andere dagegen giebt es nur eine Entscheidung. Nicht selten werden verschiedene solcher Traditionen angeführt, die sich nur durch die Verschiedenheit eines oder doch einiger weniger Wörter von einander unterscheiden. Zum Theil schliesst sich die Tradition an die geheiligten Texte an und folgt denselben, sie hier und da weiter ausdeutend und erklärend, als es der Text selbst oder auch die Huzvaresch-Übersetzung gethan hat. In anderen Fällen sind sie casuistischer Natur und lehren uns die Bedenken kennen, welche den Parsen aus der Betrachtung einzelner Gesetzeslehren entsprangen. Einige wenige Theile schliessen sich auch an die sagenhaften Berichte des Avesta und des gesammten Érân's an und geben dieselben in weiterer Ausführung. Wie der Inhalt, so ist auch die Form verschieden. Die meisten dieser Rivåiets sind in Prosa, einzelne aber auch in Versen und zwar meistens in sehr schlechten.

Ich gebe nun eine Auswahl solcher Rivåiets, soweit sie mir in Abschrift vorliegen, und zwar Proben der hauptsächlichsten Gattungen. Sie sind dem Cod. XII suppl. d'Anquetil entnommen, einer zwar neuen, aber im Allgemeinen doch correcten und sehr umfangreichen Traditions-Sammlung. Ich übergehe jedoch diejenigen, welche den Inhalt des Avesta bloss bestätigen, nicht aber etwas von Bedeutung beifügen; man wird Proben solcher Stellen in meinem Commentare zum Avesta finden. Dagegen sollen gleich einige von denen angeführt werden, welche aus Bedenken über Gebote des Avesta entstanden sind.

Bekanntlich schreibt das dritte Capitel des Vendidâd vor, keinen Unrath auf der Erde zu dulden. Es haben die Verfasser des Avesta also den Dung als Beförderungsmittel des Wachsthums entweder nicht gekannt oder nicht daran gedacht, dass der Gebrauch desselben durch dieses Gesetz ausgeschlossen werde. Es entstehen nun die folgenden Bedenken, die ich ausführlich gebe; sie werden zugleich dem Leser zeigen, wie wenig sich die einzelnen Rivâiets von einander unterscheiden (Cod. XII suppl., p. 89 ff.):

از روایت کامه بهره برسش این که در باب پارهٔ زمین و سرگین که چون کند و چون شاید مردی است پارهٔ زمین و زن و فرزند دارد چون سرگین درش افگنند چنان دخل ازش میخورد و زن و فرزند زیوش میتوانند کود حکرد و گر سرگین نمیافگند دخل با نیمه آید و زیوش نه میتواند کرد دادستان چون باسیح این که سرگین گوسفند سردگان شاید و سرگین هودینان بصیحرا باید برد و تا چهار بار آفتاب برش می تابد پس از آن چهار بار باران برش آید چاند همه میخوشید (یعنی خشك Glosse) شاید که بر زمین برد و آن جددینان دستوی (دستوری ۱۱) نیست که از پرگونه بر زمین برد و آن جددینان دستوی (دستوری ۱۱) نیست که از پرگونه بنارسانیده باشد و هر بار که آب هیم شیحرای رسد چنان باشد که آب بنارسانیده باشد و سرگین جددینان بی شیحرای نباشد و هر بار چه هم خون و هم دشتان درش باشد و هرچه گناه بیش که از کرفه نشاید که کند

از روایت کاوس کامان پرسش آنکه مردی است پسران و دختران دارد و بارهٔ زمین دارد و چون دران زمین سرگین میکند چندان دخل در می آید که زیست می توان کو خود و فرزندان و گر در زمین سرگین نمی افگند دخل با نبی می آید و زیست نمی تواند کرد و سرگین از همه جای میباشد زیرا که از جای آن سرگین بدست (نه) آید و جر چون باسم اینکه سرگین هرچه از آن چهارپایان که دران یك سال نسا حورده (نخورده ۱۱) باشد شاید که زمین افگند و آنچه از مردم بهدین بود باید که بصحل برد باشد شاید که زمین افگند و آنچه از مردم بهدین بود باید که بصحل برد باران بران بارد که همه هم نم شود اگر درین چهار ماه چهار بار باران نبارد صمرکنند تا چهار بار باران تمام بیاید پس برمین بردن و از خان و مان انبران (انبران ?) دستوری نیست

برسنده گفت جون سرگین نمهرم زندگانی نمیتوانم کردن و گر زمین میفروشم همان خواهد بودن و فرزندان به نیازمندی خواهد رسیدن و از دست انیران گونه گون چیز باند خوردن و بر کشت انیران باشد و با انیری رسد وگر زمین نگاه میدارم فرزندان نگاه میتوانم داشت اگرچه گناه میرود [و] کرفه نیز میرود دادستان چون باسمخ اننصه سرگین انیران همو گرای است از ایراکه ایشان همیج چیز نمیپرهیزند و هر پلیدی که باشد در سرگین آمیزنده باشد (sic) و هر کسی که آن بآب رساند با آب بدان رساند همچنان باشد که آب بنار رسانیده باشد از ایرا که اگر همو کرای بآب آتش رسد هیجو نسا هست و هرکه نسا بآب آتش رساند با آب و آتش بنسا رساند هر بار مرکززانی باشد اکنون نوبتمندی خویش گلفتی من مجنوری آب و آتش بگفتم تو آنچه کم گناهتر باشد میکن و سرگین مهدننان مهمه وقت کوش دارند تا اگر کودکی یا بزرگی را که اورا بزندی یعنی که خون شکم باشد برهیزی تا گناه مرگرزان نجهد از روایت کامه هره پرسش آنگه مردی است پسران و دختران دارد یارهٔ زمین دارد و چون دران زمین سرگین افگند چندان در می آید که زیشت میتواند کرد و خود و فرزندان و گر در زمین سرگین نمی افگند دخل با نیمی می آید زیستی نمی تواند کرد و سرگین از همه جای می باشد از امرا که از جای این سرین با دست نمی آید وجر چون باسیخ آینکه سرگین هرچه از چهارپای باشد که دران یك سال نسا نخورده باشند شاید که در زمین افگنند و آنچه از ان مردم بهدین باشد بصحرا باید برد و چهار ماه بگذاشت تا آفتاب و ماهتاب بران میتباید یعنی شمس و قمر و چهار نوبت باران بران بارد که هم نم باشد وگر درین چهار ماه باران چهار بار نباید صبر کنند تا ابن چہار باران بیابد بران تا معلوم باشد پس بنا بران که برهیز بردن و از خانمان انبران دستوری نست

"Nach der Überlieferung von Kâma Bahra. Die Frage ist über ein Stück Land und wie man Dung darauf bringen kann. Es ist ein Mann, der ein Stück Land hat und Frau und Kinder. Wenn er dasselbe düngt, so erträgt es so viel, dass Frau und Kinder leben können 1). Düngt er es aber nicht, so erträgt es bloss die Hälfte, und Frau und Kinder können nicht leben. Was ist nun Rechtens? Die Antwort ist diese: Der Dung von Hausthieren (aller) Arten 2) ist erlaubt; den Dung von gläubigen (Menschen) muss man auf einen ebenen Ort legen, bis ihn die Sonne viermal beschienen hat und er dann viermal beregnet worden ist. Sobald er wieder trocken ist, so ist es erlaubt, ihn auf das Feld zu tragen. Der Dung von Ungläubigen ist nicht erlaubt, weil von aller Art Uureinigkeit3) darinnen ist, und jedesmal, wenn Unreinigkeit 4) an das Wasser kommt, das so ist, als ob das Wasser gar nicht da wäre. Der Dung von Ungläubigen ist nie ohne Unreinigkeit, und immer 5) ist Blut und Dashtan 6) darinnen. Wenn die Sünde grösser ist als die gute That 7), so darf man sie nicht thun; auch wenn Sünde und gute That gleich stehen, darf man es nicht thun, des grossen Gerichtes wegen 8).

Aus der Überlieferung von Kâus Kâmân. Die Frage ist diese: Es ist ein Mann, der hat Söhne und Töchter und ein Stückchen Land. Wenn er jenes Land düngt, so hat er so viel Einkommen, dass er leben kann, sowohl er selbst als seine Kinder. Wird aber das Land nicht gedüngt, so sinkt das Einkommen auf die Hälfte herab, und er

¹⁾ مربوش Abstr. "das Leben". Cf. Pârsi ربوش (مربوش) برايوش (مربوض) برايوش (مربوش) برايوش (مربوش) برايوش (مربوض) برايوش (مربوض

سرده (*, سرده, altbaktr. garedha, "Art", "Gattung". Cf. Pàrsigr. p. 201.

³⁾ ملحى, altbaktr. hikhra, "Unreinigkeit".

⁴⁾ Das Wort شحای findet sich hier zweimal; sonst kenne ich keine Stelle, wo es vorkäme. Über den Sinn des Wortes kann nach dem ganzen Zusammenhange kein Zweifel sein.

⁵⁾ Ich nehme هم in مجله als Partikel ca "und".

⁶⁾ Dieses Wort ist ein bekannter Ausdruck für die Unreinigkeiten der Weiber.

⁷⁾ كوفه, im Parsi gewöhnlich والعوم, Huzvar. والعوم, (cf. Glossar) heisst "die gute That" und kommt sehr häufig vor.

⁸⁾ Nämlich des letzten Gerichtes wegen, wo möglicherweise ein einzelner Fall entscheidend wirken kann. Man vergleiche, was oben über die Abwägung der einzelnen Thaten gesagt ist.

kann nicht leben. Den Dung sammelt er aber von überall her, weit er von jenem Platze (wo er lebt) keinen bekommen kann. Was ist nun die Entscheidung? ¹) Antwort: Der Dung von vierfüssigen Thieren, die innerhalb eines Jahres keine Leichname gefressen haben (Vd. VII, 189 ff.) darf auf das Land gebracht werden. Was von gläubigen Menschen stammt, muss auf einen ebenen Platz gebracht werden; vier Monate müssen versliessen, die Sonne und der Mond darauf geschienen haben, und viermal muss Regen darauf gefallen sein, so dass alles nass wurde. Regnet es in jenen vier Monaten nicht viermal, so muss man Geduld haben, bis der viermalige Regen voll ist — dann darf man (den Dung) aufs Feld bringen. Von den Häusern der Ungläubigen ²) ist dies aber nicht erlaubt.

Es fragt Jemand: Wenn ich nicht dünge, so kann ich nicht leben; wenn ich das Land verkaufe, ebensowenig; meine Kinder kommen in Noth; ich muss aus den Händen der Ungläubigen Alles essen; es wird von Ungläubigen besäet und kommt an Ungläubige. Wenn ich aber mein Land in Acht nehme, so kann ich auch meine Kinder in Acht nehmen; wenn auch eine Sünde dabei ist, so ist doch eine gute That auch dabei. Was ist nun das Rechte? Antwort: Der Dung von Ungläubigen ist durchaus unrein, weil jene sich keines Dinges enthalten und jede Unreinigkeit, die es giebt, in den Dung mischen. Jeder, der davon unter das Wasser mischt, macht dieses ebenso, als ob das Wasser an das Feuer gekommen sei 3), weil alle Unreinigkeit, die an Wasser und Feuer kommt, wie Nacâ (Leichnam) ist, und Jeder, der Leichname an Wasser und Feuer oder Wasser und Feuer an Leichname bringt, begeht jedesmal eine Todsünde. Nun hast du deinen Fall erzählt, ich aber habe nach den Verdiensten des Wassers und Feuers gesprochen 4) — thue das, was am wenigsten Sünde mit sich führt. - Den Dung der Rechtgläubigen

¹⁾ $= \frac{1}{2}$ ej, arm. 18 μ , ist "richterliche Entscheidung". Die Wurzel ist ci + vi, daher auch $vicir\acute{o}$ im Altbaktrischen.

i. e. anairya "der Ungläubige, Ungesetzliche".

³⁾ Es ist nicht erlaubt, Wasser ans Feuer zu bringen; daher ist es den Parsen auch vorgeschrieben, beim Kochen die Töpfe nur halb zu füllen, damit sie nicht überlaufen.

⁴) Die Stelle ist mir nicht ganz deutlich; aber der Text ist in zwei Rivåiets ganz gleichlautend, nur hat eine Stelle تومتندى statt نومتندى.

braueht man immer; nur wenn ein Kind oder ein Erwachsener Bezend, d. i. Blutung des Unterleibes, hat, enthalte dieh, damit keine Todsünde entstehe.

Aus der Überlieferung des Kâma-Bahra. Frage: Es ist ein Mann, der Söhne und Töehter hat und ein Stück Land besitzt; wenn er auf dieses Land Dung bringt, so geht so viel ein, dass er leben kann sowohl als auch seine Kinder; wenn er aber keinen Dung auf das Land bringt, so ist das Einkommen nur die Hälfte und er kann nieht leben. Er nimmt aber den Dung von überall her, denn an seinem Orte kann er ihn nieht haben. Was ist die Entseheidung? Antwort: Der Dung von vierfüssigen Thieren, die innerhalb eines Jahres keine Leiehname gefressen haben, darf auf das Land gebraeht werden; der von gläubigen Mensehen muss vier Monate an einem ebenen Orte bleiben, damit ihn Sonne und Mond beseheint und viermal der Regen darauf fällt, so dass er ganz nass wird. Wenn innerhalb der vier Monate der Regen nieht kommt, so muss man warten, bis es viermal geregnet hat, damit man es wisse und sich hüte. (Dung) von den Häusern der Ungläubigen zu nehmen, ist nieht erlaubt."

Nach dem Avesta sind Fliegen und Raupen unreine Schöpfungen Ahriman's. Hieraus entstehen für die späteren Mazdayaçnier Confliete. Darf ein Parse Honig geniessen, der doch von einer Fliegenart zusammengetragen wird? darf er Kleider tragen, die aus den Fäden der Seidenraupe gewoben sind? Auch hierüber verhandeln die Rivâiets (Cod. XII suppl. d'An q., p. 604):

آر روایت کاوس کامدین پرسش اینکه در پوشیدن ابریشم و در خوردن انگین شاید یا نه جواب اینکه چو اهریمن گجسته کرم بریشم و مگس انگین بوزند کرداره دامان هورمزد تباه کردن اروران فراج کرنید دادار اورمزد بفرزانگی و مهسودی دامان خویش این فایده ازش آورد چو ابریشم که عمل بوختن و کردن رنگ خود بحنند بپوشیدنی از آرایش گتی شاید انگین خانه که باك راست كنند هیربد از بهر هیربدان بهدین از بهر بهدینان دست بشویند از انگین خانه بیرون آورند بدرمان و بزشکی خوردن را شاید

"Nach der Überlieferung des Kaus Kamdin. Die Frage ist über das Bekleiden mit Seide und über das Essen des Honigs - ob cs erlanbt sei oder nicht? Antwort: Als der verfluchte Ahriman den Seidenwurm und die Biene schuf 1), um den Geschöpfen Ormazd's Schaden 2) zuzufügen und die Bäume zu verderben, hat der Schöpfer Ormazd in Weisheit zum grossen Nutzen seiner Geschöpfe diesen Nutzen daraus gezogen, nämlich die Seide, welche sie reinigen 3) und färben und die man des weltlichen Schmuckes wegen anziehen darf, die Bienenzellen, welche sie recht machen. Ein Hérbad mag wegen der Hérbads, ein Gläubiger wegen der Gläubigen die Hände waschen und die Bienenzellen herausnehmen; als Heilmittel dürfen sie genossen werden."

Ich halte es nicht für nöthig, weitere Proben aus den Rivâiets zu geben, da die Einleitung zum zweiten Bande meiner Avesta-Übersetzung eine reiche Auswahl aus denselben enthält. Sie beschäftigen sich mit allen Theilen des Ceremoniells und des Gesetzes. Neben diesem so zu sagen halachischen Theile ist aber auch der haggadische nicht ohne Wichtigkeit. Er enthält nicht unwichtige Nachträge, theils zu den im Avesta angeführten Sagen, theils zu Firdosi. Ich halte diesen Theil der Rivâiets für wichtig genug, um in der Beilage VI die Texte, soweit sie mir zugänglich sind, mitzutheilen. Nur die mitgetheilte Sage ist natürlich von Werth, nicht die poetische Bearbeitung, die oft sehr mangelhaft ist und deren Fehler ich mir nur selten zu verbessern getraute, da sie meiner Ansicht nach nicht von den Abschreibern, sondern von den Autoren herrühren. Es verlohnt sich nicht, eine vollständige Übersetzung dieser Stücke zu geben; eine kurze Angabe ihres Inhaltes mag der besseren Übersicht wegen hier stehen.

Die Sagen, welche Firdosi und andere neupersische Quellen noch von Tahmurath, dem dritten der Péshdâdier, kennen, sind sehr kurz und fragmentarisch. Sogar der Name desselben ist verändert; die ältere Form ist Tahmuraph, woran sich takhmô urupis im Avesta

¹⁾ فراج كرنىد (دوران – Parsig والموسي , fråkerentat. Cf. Parsigr. p. 200. 2) فرنىد, neupers. گزند , ziemlich häufiges Wort. – اروران "Bäume" ist schon aus dem Ulemâ-i-Islâm bekannt.

عرخةن , Parsi إبوخةن , "reinigen" kommt im gewöhnlichen Neupersisch nicht vor.

selbst anschliesst. Aber der Name دبوسند "Dévbändiger" (denn dies ist die wahre Form des Namens statt des entstellten رساوند oder , wie er wohl auch genannt wird), der sich im Minokhired, Mujmil ut-tewarich sowie bei Hamza erhalten hat, weist auf einen früher grösseren Mythenkreis hin, und die Rivâiets bestätigen dies. Nach der hier mitgetheilten Sage hatte Tahmurath den Ahriman dergestalt unter seine Botmässigkeit gebracht, dass er auf ihm wie auf einem Pferde jeden Tag die ganze Welt umritt. Dreissig Jahre hatte dieser Zustand gedauert, ohne dass Ahriman einen Ausweg sah. Da gelang es ihm endlich, die Frau des Tahmurath zu gewinnen, dass sie ihren Gemahl, in Erwartung kostbarer Geschenke, die ihr von Ahriman versprochen wurden, zu fragen unternahm, ob er nie eine Furcht vor dem bösen Geiste verspüre, auf dem er täglich ritt. Es scheint, als ob sich die Knechtschaft Ahriman's an die Bedingung geknüpft hätte, dass Tahmurath sich nicht vor ihm fürchte. Tahmurath vertraute nun seiner Gemallin, dass er allerdings ganz ohne Furcht vor Ahriman sei, eine einzige Stelle am Alborj ausgenommen. Sobald Ahriman dies erfahren hatte, warf er ihn dort vom Pferde und frass ihn auf.

Die zweite Sage, die uns die Rivâiets in eigenthümlicher Erweiterung kennen lehren, die Dschemschid-Sage, schliesst sich unmittelbar an die vorhergehende an. Dschemschid erscheint als der Bruder des Tahmurath, der diesen umsonst sucht, bis er endlich von Crosh darauf aufmerksam gemacht wird, dass er in dem Leibe Ahriman's stecke. Es gilt nun, den Leichnam Tahmurath's, an den auch die verschiedenen Künste und Wissenschaften gekettet sind, wieder aus dem Leibe Ahriman's zu befreien. Dies geschieht nun durch eine List, indem Dschemschid auf Crosh's Rath den Lüsten Ahriman's sich hinzugeben scheint und bei dieser Gelegenheit demselben den Körper Tahmurath's aus dem Leibe zieht. Tahmurath's Verdienste sind dadurch der Welt erhalten geblieben; aber Dschemschid hat sich durch die Berührung Ahriman's einen bösartigen Aussatz zugezogen, für welchen er jedoch auf göttliche Eingebung ein Heilmittel findet. Das Glück, welches durch Dschemschid auf der Erde verbreitet wird, wird hier in ähnlicher Weise geschildert wie im Shâh-nâme, nur verweilt der Verfasser ausführlicher bei den religiösen und bürgerlichen Einrichtungen dieses Königes. Neu ist auch die Motivirung des Glückes, das unter Dschemschid's Regierung herrschte, durch einen Kriegszug, auf dem derselbe Ahriman und seine sämmtlichen Dévs in die Hölle

zurücktrieb und ein Schloss an das Thor derselben legte, so dass allerdings Landplagen für eine Zeitlang unmöglich waren, bis Ahriman Gelegenheit fand, aus seiner Haft zu entrinnen. Der Fall Dschemschid's wird in der gewöhnlichen Weise erzählt, die Überschätzung und der Hochmuth als Grund angegeben. Darauf sei der königliche Glanz von ihm gewichen und er dem Dahâk unterlegen. Über den Var des Dschemschid, der — wie im Minokhired — unter die Erde gesetzt wird, spricht der Verfasser nicht weiter, angeblich weil er an einem andern Orte davon gehandelt hat.

Am ausführlichsten wird die im Shâh-nâme so vernachlässigte Kereçâçpa-Sage in den Rivâiets wiedergegeben — in Versen wie in Prosa. Ich gebe in den Beilagen die gereimte Erzählung und führe in den Noten Auszüge aus einer zweiten in Prosa an, die ich derselben Handschrift entnehme. Zweck der Erzählung ist, zu zeigen, wie wichtig es sei, das Feuer heilig zu halten. Ormazd lässt, um den Zertusht davon besser zu überzeugen, die Seele Kereçâçpa's aus der Hölle holen, wo dieselbe Strafe erleidet und nun, unter Berufung auf ihre früheren guten Thaten, die Fürbitte Zertusht's in Anspruch nimmt. Kerecâcpa hatte unter anderen Vorzügen vor gewöhnlichen Menschen auch den, dass das Feuer, wenn er Holz an den Topf legte, um sein Mittagessen zu kochen, von selbst kam und wieder fortging, sobald das Essen fertig war. Einmal nun, als Kereçâçpa eben hungrig war und das Feuer einen Augenblick länger zauderte, als er erwartet hatte, schlug er dasselbe mit seiner Keule. Dies ist nun das grosse Verbrechen, wegen dessen er in der Hölle Strafe leidet und das seine übrigen guten Thaten nicht aufwiegen können. Diese guten Thaten sind übrigens dieselben, die wir schon aus dem Minokhired kennen. Er tödtete die Schlange Çruvara, welche die ganze Welt zu vernichten drohte; jeder Zahn in ihrem Munde war wie ein Arm, jedes Auge wic das Himmelsgewölbe. Auf ihr war Kereçâçpa vom Morgen bis zum Abend gelaufen, ehe er an ihren Kopf kam. Der zweite Dämon, den er tödtete, ist Zairi-påshna, der im Meere befindlich war und mit dem er neun Tage und neun Nächte kämpfen musste, bevor er ihn überwand. Die dritte That ist das Aufhalten des Windes. Der Wind war nämlich von Ahriman betrogen worden, so dass er glaubte, nichts auf der Welt könne ihm widerstehen. Er begann mit ungemeiner Heftigkeit zu wehen, so dass selbst Berge nicht Stand halten konnten, bis es zuletzt dem Kereçâcpa gelang, seiner Meister zu werden. Endlich tödtete er noch den Vogel Kâmek, der so gross war, dass er mit seinen ausgebreiteten Flügeln die Sonne von der Erde abhielt und vollkommene Finsterniss herstellte, so dass alles zu Grunde ging¹). — Eine andere Legende über die Weigerung des Feuers, auf die Erde herabzukommen, findet man gleichfalls in den Beilagen mitgetheilt.

Wir sehliessen diesen Paragraphen mit der Mittheilung einer gleiehfalls sehr wichtigen Stelle etwas verschiedener Art: "über die unendliche Zeit und die Gestirngottheiten" (Cod. XII suppl., p. 14 ff.):

دیگر بدانند در آفرینش جهان و اختران و گردش افلاك و روشنی و تاریکی و نیکوئی و بدی که در جهان پدیدست ولیك در کتابی پهلوی جهان را آفریده گویند و پیداست که جز از زمان دیگر ههه آفریده است و آفریدگار زمانرا هم گویند زمانه را کناره پدید نیست و بالا پدید نیست و بن پدید نیست و همیشه بوده است و همیشه باشد هرکه خردی دارد نگوید که زمان از کجا آمد یا این ههه بزرگواری کی نبود و کس نبود که وی را آفریدگار خواندی چون ازبرا که آفرینش نکرده بود پس آب و آتش را بیافرید چون جم رسانید اورمزد موجود آمد زمان هم آفریدگار بود هم خداوند سوی آفرینش که کرده بود پس اورمزد یاك و روشن و خشبوی و نیکوکردار بود بر همه نیکویها توانا بود پس چون فروشیتر نگرید نُه صد و شصت هزار بر همه نیکویها توانا بود پس چون فروشیتر نگرید نُه صد و شصت هزار فرستک آهریمن راه (را ۱۱) دید سیاه و گنده و پلید و بدکردار اورمزد را شگفت آمد که خصی سه گین بود اورمزد چون آن خصم را دید اندیشه شگفت آمد که خصی سه گین بود اورمزد چون آن خصم را دید اندیشه

¹⁾ Es muss befremden, dass von der Vd. 1, 68 angedeuteten Sage über den Zusammenhang Kereçåçpa's mit einer Pairika hier keine Rede ist. Dieselbe findet sich aber noch in neuer Zeit, und die Liebe Såm's und der Perîdokht, welche das Sâm-nâme nach Mohl's Angabe erzählt, mag wohl auf alter Überlieferung beruhen; denn ich habe mich durch Sprenger's Catalogue überzeugt, dass es noch ein anderes Sâm-nâme giebt, als dasjenige, aus welchem ich Zeitsehr. der deutsehen morgenländ. Gesellsch., III, p. 251 ff., Auszüge mitgetheilt habe.

کرد که مرا این خصم از سان بر باید گرفت اندیشه کرد محمد و حه افزار ههه باندیشد پس آفرنش آغاز کرد و اورمزد هرچه کرد بیاری زمان هر نیکی که اورمزد باید بداده بود زمان درنگ خدای اورمزد بیدا کرد و پس سهر نقاش بروی بنوسته کرد و این دوازده برج که بر سهر بسته است هربگیرا هزار سال تربیت کرد باندازهٔ سه هزار سال کار روحانی ساخته آمد و حمل و ثور و جوزا تربیت کننده بود هر بك هزار سال پس اهریمن ساری و زمان روی سالا نهاد تا با اورمزد حنگ کند اشکری دید ساخته و صف برکشده با دوزخ دواربد و از راستی که در اورمزد دید بسه هزار سال نیاراست جنسد هم چندین تا این سه هزار سال کار گتی ساخته شد و تربیت گتی بسرطان و اسد و سنمله رسد در آفریدن گتی نخست آسمان بیدا کرد باندازهٔ بیست و چهار در بیست و چهار هزار فرسنگ بالا تا بگرونمان برسد بر شدن بر روی آسمان و بعد از جهل و پنج روز آب پیدا بکرد و بعد از شصت روز از آسمان وآب زمین بیدا بکرد و بعد از هفتاد و پنج روز نماتهای بزرگ و خورد بیدا کرد و بعد از سی روز گاو گومرث سدا آمد و بعد از هشتاد روز آدم و حوا بدید آمده بود چون سه هزار سال مگذشت و دمگر آفرنشها موجود شد آهریمن دروند دیگر باره محنید و زمانه چنان ساخت که آهرین جها نوا سوراخ کرد و در گتی دوارمد و هرچه در گتی بود از بدی و بلیدی ٔ خویش آلوده کرد نود شان روز در گتی بود جنگ کرد و سهر شکست و مینو بیاری کنی آمدند هفت دیوکه بتّر بودند بگرفتند و بر سهر بردند و ازان هفت دیو چهار دیو که بدتر بودند بگزشند و بر فلك هشتم که آ نرا فلك ثابتات خوانند بیند مینوئی ستند و المرسيم شاره را موكل آن حهار ديو كردند كه بدى نتوانند کرد و سه دیو باقی را یکی چون زحل که نحس بزرگ است بر فلك هفتم جای کردند بآئین فلك او که فلك ششم باشد مشتری را که سعد بزرگست

حای کردند و درو دوم که مریخ است نحس اصغر است ر فلك پنجم جای دادند و بر فلك چهارم كه ميان فلكهاست آفتاب را مقام دادند و بادشاهيء فلك را ما او مقرر كردند و زحل ومريخ زمرام فلك بالاتر از فلك آفتاب جاى کردند تا زهر پلیدی که در جهان ریزند آن زهر و پلیدی از تابش خورشید بگداخته شود وکتر بزمین رسد و در فلك سیوم زهره را که سعد اصغر است حای کردند و دیو سیوم که عطارد است متنج بر فلك دویم مسکن کردند و اورا بدست آفتاب بند کردند تا کار فلکی بر او دارد (بر آورد ?) اما از خورشید تها نماند که زیرا که فیلکش فروتر فلك از آفتابست وزهر و بلندی که ریزد ههه بحمان رســد ازان اورا متنرج گویند که به بدی کردن مایل است چون در دست آفتاب گرفتارست بدی زیاده چنان که خواهد نتواند کرد و مسکن او در میانهٔ سعدان است لا علاج چو با سعد بود نیکی کند چو با نحس افتد بدی کند زین سبب اورا نحس نگویند مترج گویند و در فلك اول قهر را جای کردند و دیگر زیر فلك قهر فلكی هست که آنرا جوزهره فلك خوانند و ذنب و راس و كمد اندر آن فلك اند جو ترست حمل و ثور و حوزا گذشته و آغاز تربیت بسرطان رسیده و نوبت اورا بوده طالع عالم را پسیج کردند و هرکوکی بدان دوارده برج بخانهٔ که شرف ایشان است قرار دادند بدین صورت که ثبت است که آسانتر فهم شود پس آهریمن هزار درد بر گیومرث نهاد تا گذشته شد و از وی چند چیزها در وجود آمد و از گاو هم چند گونه چیزها و حموانات موجود شــد پس آهریمن را بگرفتند و بدان سوراخ که بدنیا آمده بود بدوزخ بردند و به بند مینوئی بیسـتند چون اردبهشت امشاسفند و وهرام ایزد مؤکل او ایستاده اند

"Weiter mag man in Beziehung auf die Sehöpfung der Welt, der Gestirne, den Umschwung des Himmels, das Licht und die Finsterniss, das Gute und das Böse, das in der Welt ist, wissen, dass in einem alten Buche die Welt geschaffen genannt wird, und es ist offenbar, dass ausser der Zeit alles geschaffen ist. Man nennt (daher) auch die Zeit den Sehöpfer. Die Zeit hat keine Gränzen, nieht Obercs und nieht Untercs, war immer und wird immer sein. Wer einigen Verstand hat, fragt nieht: woher ist die Zeit gekommen oder wann war diese Macht nicht? Es existirt Niemand, der sie Schöpfer nennen könnte, nämlich darum, weil sie noch nicht geschaffen hatte. Dann schuf sie Wasser und Feuer; als sic es zusammenbrachte. da kam Ormazd ins Dascin; die Zeit wurde sowohl Schöpfer als Herr in Bezug auf die Schöpfung, die sie gesehaffen hatte. Dann war Ormazd rein, licht, wohlrieehend, Gutes thuend, alles Gute vermögend. Als er nachher niederwärts sah um 60,900 Farsangen. da sah er den Ahriman - sehwarz, stinkend, unrein, Böses verriehtend. Ormazd wurde bestürzt, weil es ein fürchterlicher Widersacher war. Als Ormazd diesen Widersacher sah, da dachte er: diesen Widersacher muss ich aus dem Wege räumen; er bedachte, durch wic viele und welche Mittel (dies geschehen könne), alles bedachte er. Dann begann er die Schöpfung; was er machte, das (machte er) mit der Hülfe der Zeit; alles Gute, was Ormazd besitzt, hatte sie geschaffen. Ormazd brachte Zamân dirañg gadhâi (die Zeit, die Herrscherin der langen Periode) hervor, dann über derselben den Himmel der (Zodiaeal-) Bilder; für jedes der zwölf Zeichen setzte er tausend Jahre; in dreitausend Jahren wurde die geistige Schöpfung gemacht, und Widder, Stier und Zwillinge führten die Herrschaft, jedes tausend Jahre lang. Dann erhob Ahrimau mit Hülfe der Zeit das Haupt, um gegen Ormazd Krieg zu führen; er sah, dass ein Heer bereitet und in Sehlachtordnung gestellt sei; er eilte zur Hölle, und wegen der Rechtschaffenheit, die er an Ormazd sah, wagte er dreitausend Jahre lang nicht sich zu rühren, gerade so lange, als in diesen dreitausend Jahren die Schöpfung der Welt vollendet war und die Leitung der Welt an den Krebs, den Löwen und die Ähre kam. Beim Schaffen machte er (Ormazd) zuerst den Himmel; eine Streeke von 24 mal 24000 Farsangen würde das Hinaufsteigen bis oben zum Gorothmân betragen. Nach 45 Tagen machte er das Wasser, nach 60 Tagen aus Himmel und Wasser die Erde, nach 57 Tagen die grossen und kleinen Pflanzen; nach 30 Tagen kam der Stier (und) Gavomard, nach 80 Tagen Adam und Eva zum Vorschein. Als dreitausend Jahre vorbei und die übrigen Sehöpfungen hervorgebracht waren — da rührte sieh der böse Ahriman zum zweiten Male; die Zeit stellte es so an, dass Ahriman die Welt durchlöcherte, in die Welt hereinstürzte und alles, was in der Welt war, mit seiner Bosheit und Unreinigkeit verpestete. Nennzig Tage und Nächte war er in der Welt, führte Krieg, zerbrach das Himmelsgewölbe. Die geistige Welt (مسو) kam der Welt zu Hülfe. Man ergriff die sieben schlimmsten Dévs und band sie an den Himmel. Von diesen sieben Dévs wurden die vier allerschlimmsten ergriffen und an den aehten Himmel gebunden, den man فلك ثابتات (die Sphäre der Fixsterne) nennt, mit himmlischen Banden, und der Stern Vanant zum Aufseher über jene vier Dévs gemacht, damit sie nichts Böses thun könnten. Von den übrigen drei Dévs wurde dem einen, dem Sohal oder dem grossen Unglück, am siebenten Himmel sein Platz gegeben. Am Ain-Himmel, welches der sechste Himmel ist, hat man dem Mushteri (Jupiter), der das grosse Glück heisst, seinen Platz gegeben. Dem zweiten Dév, Merrich (Mars), der das kleine Unglück heisst, hat man seinen Platz am fünften Himmel angewiesen. vierten Himmel, welches die Mitte des Himmels ist, hat man der Sonne ihren Platz gegeben und ihr die Herrsehaft über den Himmel übertragen. Dem Sohal und dem Merrieh hat man gegenüber, höher als am Himmel der Sonne, ihre Plätze angewiesen, damit das Gift und die Unreinigkeit, welches sie in die Welt hinabgiessen, von der Wärme der Sonne schmelze und spärlicher auf die Welt herabkomme. Am dritten Himmel hat man der Zohra (Venus), welche das kleine Glück heisst, ihren Platz gegeben. Den dritten Dév, Otarid (Mercur), der gemischter Natur ist, hat man am zweiten Himmel wohnen lassen und unter die Herrsehaft der Sonne gestellt, damit er die himmlischen Gesehäfte im Auge behalte, aber nieht von der Sonne sich entferne: denn sein Himmel ist unter dem Sonnenhimmel, und das Gift und die Unreinigkeit, die er ausgiesst, kommen ganz in die Welt. Gemischt nennt man ihn desswegen, weil er Neigung hat, Böses zu thun; da er aber an die Hand der Sonne gebunden ist, kann er nieht so viel Böses thun, als er wünseht. Sein Wohnsitz ist zwischen Jupiter und Venus; nothwendigerweise thut er, wenn er mit einem Glückssterne ist, Gutes; wenn aber mit einem Unglückssterne, Böses. Darum nennt man ihn nieht Unglück, sondern gemischt. Am ersten Himmel hat man dem Monde seinen Platz gegeben. Auch unter dem Himmel des Mondes ist noch ein Himmel, den sie

den Himmel Jauzahra nennen, und der Schwanz und Kopf des Drachens [?] sind in jenem Himmel. Als die Herrschaft des Widders, des Stiers und der Zwillinge verflossen und die Übernahme der Herrschaft des Krebses gekommen war, wurde die kosmische Ascension der Planeten eingerichtet und jedem Sterne in jenen zwölf Zodiacalbildern sein Standpunet in einem Hause, wo sein Culminationspunet ist, angewiesen, auf die Weise, wie es hier, um leichter verstanden zu werden, abgebildet ist. Dann brachte Ahriman tausend Plagen über den Gayomard; als er gestorben war, kamen viele Dinge von ihm zum Vorschein; auch aus der Kuh kamen, viele Arten von lebenden Wesen. Dann wurde Ahriman ergriffen und durch jenes Loch, durch das er auf die Welt gekommen war, in die Hölle gebracht und mit himmlischen Banden gebunden — Ardibihist und Vahram sind mit seiner Bewachung beauftragt." —

Endlich müssen wir auch zweier wichtiger Gegenstände noch gedenken, die in den Rivâiets behandelt werden. Der erste ist die Exegese, die Ausdeutung verschiedener heiliger Gebete, die sich hier finden. Namentlich vom Ashem-vohu finden sich mehrere; ich lasse hier eine der kürzesten folgen; sie wird den Beweis liefern, dass es denn doch auch in dieser späten Zeit mit dem Verständnisse so gar schlecht nicht bestellt war (Cod. XII, p. 79 ff.):

از روایت کامه بهر اشیم اشایه آن فرشته است که موکل بر آتش است وهو نیکی و نعمت وهیشتم شریفتر و برتر استی هست اشتا نیك استی هست اشتا نیك اهمای آن هید که اشای پرهیز کند وهیشتای شریفتر اشیم پرهیز معنی آنست که پرهیزگاری است که بهترین حافظها برگزیند تا روان خویشتن را یاك کرده باشد

"Ashām Ashaie ist der Engel, der mit der Bewachung des Feuers beauftragt ist. Vohu: Güte und Annehmlichkeit. Vahistem: sehr edel, sehr erhaben. Acti: ist. Ustā: Heil. Acti: ist. Ahmāi: jenem. Hyaṭ: nāmlich. Ashāi: dem, der sich enthält. Vahistāi: sehr edel. Ashem: Enthaltung. — Der Sinn ist, dass Enthaltsamkeit die beste Sache ist. Die Enthaltsamkeit ist der Art, dass sie vorzugsweise die vom Gesetze vorgeschriebenen Werke übt, bis dadurch die Seele sich selbst gereinigt hat."

In derselben Art sind noch weitläufigere Erklärungen vorhanden, die jedes Wort noch genauer erläutern oder vielmehr Vieles hineintragen, woran der ursprüngliche Verfasser gewiss nicht gedacht hat. Ähnliche Erläuterungen giebt es namentlich auch zum Ahunavairya. Offenbar sind dies Fortsetzungen derjenigen Erklärungsmethode, die schon in einzelnen Stücken des Avesta (cf. Yç. XIX, XX, XXI) ihren Anfang hat.

Von nicht geringerer Bedeutung für die Geschichte jener Zeit sind aber auch die Beschwörungsformeln, Zaubergebete etc., von denen auch die Parsen eine reiche Anzahl besitzen. Anquetil hat den grössten Theil derselben im zweiten Bande seiner Avesta-Übersetzung mitgetheilt; im Originale habe ich leider nur sehr wenige abgeschrieben; doch bin ich im Stande, einige mitzutheilen. Wir werden unten auf diesen nicht unwichtigen Zweig der Literatur wieder zurückkommen.

کم مردن گوسفندان باژ اردیهشت گرفتن و این بمچست پوست نوشتن بارهٔ پشم از خایهٔ میش نر بریدن و بران بستن در راه گذارهٔ گوسفندان در زیر زمین کردن باژ اینست سس مهروسدهس آر وای «سپریه» ملیسسده

"Damit damit das Sterben des Viehs aufhört, soll man den Våj Ardibihist nehmen und auf ein Fell schreiben, ein wenig Wolle vom Scrotum eines Widders abschneiden, daran binden und an dem Orte, wo die Schafe vorübergeben, in die Erde graben. Das Gebet ist folgendes: tå débenaötå" (Yę. XXXII, 5).

نیرنگ شیطان و دیوان و حادوان و دروجان و از هرگونهای شکستن را کو شکم و واینوم و نزارکنم کالب شما او دیوان او دروجان او جادوان او پریان پهوم برسم و دین راستی و درست و که از دادار هورمزد من چاشید ستومی اشم و هو یك سه بار خواندن

"Nerang, um den Teufel, die Dévs, die Zauberer, die Drujs und (Geister) von allen Arten zu zerschlagen: Ich zerbreche, ich schlage, ich mache mager euren Körper, ihr Dévs, ihr Drujas, ihr Zauberer, ihr Peris, mit Hom, Barsom und dem Gesetze, dem gerechten,

richtigen, guten, das der Schöpfer Ormazd mich gelehrt hat. — Çtaŏmi ashem vohû dreimal."

Zu diesem Neraug vergleiche man Vd. XIX, 17 ff. und den Minokhired in meiner Pårsi-Grammatik, p. 132, 164.

§. 17. Sadder Bundehesh.

Dieses in der Überschrift genannte Buch schliesst sich, sowohl was Form als was Inhalt betrifft, nahe an die im vorigen Paragraphen genannte Sammlung von Rivåiets an, die auch häufig Auszüge daraus enthalten. Es findet sich dieselbe Behandlung verschiedenartiger Themata, nur sind die einzelnen Abschnitte kürzer; auch spielt die Moral eine grössere Rolle als in den Rivåiets, die, wie wir gesehen haben, mehr die gesetzlichen und ceremoniellen Fragen behandeln. Ich kenne das Buch nur in einer Handschrift: Cod. suppl. d'Anq. XV. Die Handschrift ist alt, aber an vielen Stellen durch frühere Nachlässigkeit verwischt, so dass sie oft schwer zu lesen ist. Anquetil hat hie und da etwas nachgeholfen. Die folgenden Auszüge werden am besten eine Anschauung von dem Inhalte und dem Style des Buches geben.

اندر دین گوید که این جهان مانندهٔ ابر است که یك ساعت بگذارد پایندگی دروی نباشد و نیك و بد بسر آید پس طلب آن جای میباید کردن که هیشه آنجا میباید بودن واگر راحت و خوشی باشد هرگز نبگذرد واگر رنج و اندوه ها باشد بیایان نرسد نه آنج گذرنده باشد دانایان غم آن مجفورند

"Im Gesetze heisst es, dass diese Welt gleich einer Wolke ist; in einem Augenblicke ist sie vorbei, in ihr ist kein Bestand, das Gute wie das Böse nimmt ein Ende. Daher muss man nach jenem Orte trachten, wo man immer bleiben muss; wenn (dort) Ruhe und Freude ist, so vergeht sie niemals; wenn Schmerz und Kummer, so bleibt er immer. Über das, was vergänglich ist, betrüben sich die Weisen nicht."

اندر دین پیداست که ایزد تعالی بزراتشت اسفنمان پرسید که هیچ مرد توانگر دیدی زراتشت گفت دیدم بسیار ایزد تعالی گفت چون بمرد (و) مال

و خواستهٔ او کجا شد زراتشت گفت فرزندان و خویشان وی بر کرفتند ایزد تعالی گفت او همیج چیزی با خویشتن بتوانست آوردن زراتشت اسفنهان گفت به دادار اورمزد گفت اکنون چون این دیدهٔ مردمان را بگوی که چیزی که اندوزی که با خویشتن بتوانی آوردن واینجا بفریاد شما رسد و آن چیز کار و کرفه کردن است واگر آن چیز که تو باندوزی و کس دیگر بر دارد و بریش خندهٔ تو بخورد و رنبج که تو برده باشی و بر (برو ۱) اینجا جواب ترا باید دادن چرا باید اندوختن

"Im Gesetze ist es geoffenbart, dass der höchste Gott den heiligen Zartusht fragte: "Hast du noch keinen reichen Mann gesehen?" Zartusht antwortete: "Ja, viele." Der Höchste sprach: "Als er starb — wohin ist sein Geld und Vermögen gekommen?" Zartusht antwortete: "Seine Nachkommen und Verwandten haben dasselbe an sich genommen." Der Höchste fragte weiter: "Hat er etwas davon mit sich nehmen können?" Zartusht antwortete: "Nein." Da sprach der Schöpfer Ormazd: "Nun, da du dies gesehen hast, so sage den Menschen: Sammelt euch das, was ihr mit euch nehmen könnt und was euch hier (nämlich im Himmel) hilft, und diese Dinge sind gute Thaten. Wenn du aber solche Dinge sammelst, die ein Anderer an sich nimmt und aufzehrt, während er dir in den Bart lacht und du Ungemach dafür erduldet hast und Rede darüber stehen musst — wozu brauchst du da zu sammeln?"

بدین در گوید که درمی از جایگاه حلال به دست آورند آنرا برکت افزونی بود بیشتر که صد درم مجرام بدست آورند و هرچه بدزدی از کسی (برند) بدان جهان دو چندان از وی باز ستانند و بدان جهان (۱ نباشد و کرفه که او کرده باشد از وی باز گیرند و بدان کس دهند اورا پاده فراه بدهند و آنچه بظلم و ستم از مردمان بستانند بدان جهان یکی چهار عوض باز ستانند و چهار چندان کرفه باز ستانند بروان مظلوم دهند و اگر اورا کرفه ستانند و چهار چندان کرفه باز ستانند بروان مظلوم دهند و اگر اورا کرفه

¹⁾ Undeutlich.

سود از گنج همیشه سود اورمزد عوض آن باز دهند و اورا عقوبت و پاده فراه مدهند

"Wenn man auf rechtmässige Weise einen Direm erwirbt, so ist dabei viel mehr Segen, als von hundert Direms, die man auf unrechtmässige Weise erwirbt. Was man mit Raub hier Jemanden wegnimmt, dafür wird in jener Welt das Doppelte genommen; in jener Welt ist er nicht Die guten Thaten, die er gethan, nimmt man ihm ab und giebt sie Jenem; cr aber wird bestraft. Was man aber den Menschen mit Tyrannei und Bedrückung abnimmt, dafür muss in jener Welt das Vierfache ersetzt werden. Viermal so viel gute Thaten nimmt man ihm ab und giebt sie jener bedrückten Seele; wenn er aber keine guten Thaten geübt hat, so geben sie dieselben aus dem Schatze Ormazd's Hamésa-çûţ (inmerwährender Nutzen) und bestrafen ihn".

 ایشان نتوانیم رسید و هرچند که ایشان درآن گیتی نه (۱ و میباید که این جای مارا خوش باشد بدانند که خوشی و ناخوشی آنجهان پایدار نیست چه هرچه بگذرد و دانایان نجیزی نشمرند و پیش چشم دانایان خوار بود بسوی همینگی غم باید خوردن و رستگاری میتوان از دادار اورمزد طلب باید کردن چه پشمانی (2

"Im Gesetze heisst es, dass Jeder, der in diesem Leben in dem guten mazdayaçnisehen Gesetze beharrt und die Religion nieht wieder aus der Hand giebt, besser ist als Alle, die vor ihm waren. Der Schöpfer Ormazd sagt: wenn er aus dieser mit Opposition begabten Welt in das Jenseits kommt, so übergeben wir seine Seele nicht den Dévs und dem Ahriman, wenn er auch Sünden begangen hat 3). Wir bestrafen ihn an der Brücke Cinvat und befreien (dadurch) seine Seele von der Hölle, und es ist nicht möglich, dass Jemand, der die gute mazdayaçnische Religion hat, in die Hölle kommen sollte; denn die Seelen derer, die vor ihm aus der Welt gegangen sind, legen Fürbitte für seine Seele ein und geben ihm Theil an den guten Thaten 4), die sie geübt haben; denn die Seelen der Verstorbenen wissen, in welcher Noth, Versuchung und Schwierigkeiten wir sind, und geben uns in der Welt immer Geschenke und bitten den Ormazd: Mache, dass sie in aller dieser Noth und Schwierigkeit ausharren, damit sie Ahriman nicht vom richtigen Wege abziehe und Bosheit in sie werfe und sie nicht schlecht gesinnt werden und sie nicht vom guten mazdayaçnischen Gesetze abfallen. Immerwährend bitten sie um Gnade: möge es nicht vorkommen, dass der verfluchte 5) Ahriman über sie Herr werde und ihr Herz und ihren Charakter wende, indem sie nicht wissen, dass, wenn sie vom

¹⁾ Undeutlich, scheint ندارند zu stehen.

²⁾ In der Handschrift undeutlich.

eine Sünde begehen". Cf. Parsigr. p. 202.

und خرفستر Ebenso wechselt کرفه ist die sehwächere Form statt کروه (* und andere Wörter.

⁵⁾ کسته, im Mkh. gazasta, heisst "verflueht".

guten mazdayaçnischen Gesetze abfallen, wir ihnen nachher nicht mehr zu Hülfe kommen können, gerade als ob sie in der niedern Welt nicht.....; es gehört sich, dass an diesem Orte uns Genuss gewährt sei; sie sollen bedenken, dass das Wohl- und Übelbefinden jener (niedern) Welt nicht bleibt, dass alles, was vergänglich ist, in den Augen der Weisen keinen Werth hat und ihnen verächtlich ist. Wegen der Ewigkeit ') muss man besorgt sein und die himmlische Befreiung vom Schöpfer Ormazd verlangen, weil die Reue...."

Die wichtigsten Stellen im ganzen Buche scheinen mir aber gegen den Schluss des Buches die Berichte über die Kräfte der Seelen und über die Auferstehungslehre zu sein. Ich gebe dieselben desswegen vollständig, obwohl ich bei der Schwierigkeit des Lesens und der kurzen Zeit, die ich auf diese Handschrift verwenden konnte, nicht für alle Einzelnheiten genau einstehen kann:

اندر حدیث آنکه مردم چگونه فرمان بابند و بدان حساب و شمار و عقوبت چگونه باشد باده فراه بر چه چیز باشد آنکس که نبك کردار باشد جایش چگونه باشد اندر دین به مازدیسنان آن گوید که اندر مردم پنج چیز مینو است یکی را جان خوانند یکی را اخو خوانند یکی را روان نام یکی را بوی نام یکی را فروهم و این هر یکی را ایزد تعالی در تن مردم بکاری گاشته است بام یکی را فروهم و این هر یکی را ایزد تعالی در تن مردم بکاری گاشته است و چیزی نگاه میدارد بوی را در تن کار آنست که عقل و فهم و خرد و هوش و حفظ هر یك بجای خویش نگاه دارد تا هر کس بکار خویش مشغول باشند و بکار خویش ورزند و قوت باز (?) تن بخشد و اعضا [و] قوت یکدیگر دهند فروهر را کار آنست که طعامی و چیزی که خورندرا نصیب بوی دهد و هر فروهر و ثقله است (از?) بیرون اندازد و جزم کند و روانرا کار آنست که از بدیها نگاه دارد در وقت سخن گفتن را میفرها ید که فلان چیز بگوی فلان چیز مگوی و چیزهای اندیشند و تن را عقل فرزانه دارد در خواب چیزها زام بهشت و دوزخ درو نماند و نیک کردن و بد نا کردن و هر حیزی که

¹⁾ Zweifelhafte Lesart.

از جنس آن کند [و] فرماند و جانرا کار آنست که تن میدارد و ذوق و تمسس و روحش (روش?) و بالندكي و چندين كه مردم قوت و زور تن حمله مافزايد و آتش غریزی را قوت مدهد تا دفع علها و دردها مکند که در تن مردم است و اخورا کار آنست که همیشه تن را وروانرا و دیگر همگان را نصیحت مکند که نکی کنید و بدی نمکنید حون عضب با شهوت با حقد ما حسد برش غالب گردد او دران کوشد که آن چیز زتن آدمی باز کم کند و ایشان را دیگران بیاریء خویش میخواند تا تن را نصیحت میکند و بگوید فردا روز غیخوارگی نباید خوردن و چون تن از نصیحتها و پندها از وی نشنود ایشان که میگونند تا تن بدان کار رضا ندهد و فرمان او نیذیرد و از ایشان دورگرد د والنته بدان راضی نباشد تا بتواند کردن تن از بدیما نگاه میدارد و آخرت رستخیز تن پسین میاندیشد و این دیگران چون روان و بوی هر وقت باشد که دیوان انشان را نفرسند بنوی (sic بندی ?) کردن هم دادستان شوند و آخو از انشان دور شوند و این حمله ساری، حان درتن توانند بودن و چون حان از تن برود ابنان هر چار دیگر موافقت کنند با او بروند وبی جان در تن نتوانند بودن و چون بیرون آمدند حان با ساد آمیخته شود و آخو با مینوان روان بهشت شود زیرا که او هیچ گناه در تن نکرده باشد و روان و بوی و فروهرسه بار با هم بیامیزند و حساب و شمار بریشانست اگر نیکی کرده باشند و نیك گفته باشند بهشت رسند و اگر بدی کرده بدی گفته بدی منیده بدوزخ شود و تن و جان همیج عقوبتی و باده فراهی نیست و حسابی بر ایشان نباشد از سب آنکه تن آلت روان است و آن کند که آن فرماید و حان بادی و تخاری است لطف که از دل خیزد و چون جمله از تن بیرون آمند [و] جان با باد گمیخته و تن ما خاك بگیخته شود و استخوان و رك و یی و خون و رم و کوشت به زمین بگمیخته شود و موی با شجر و نبات بگیخته شود و تا رستاخیز و قیامت نگاه میدارند پس برستاخیز خدای عز و جل این هر بکی را بدان که سپرده است باز خواهد و مردم زنده کند بقدرت خود حساب و شمار کردن جینود پل در دین چنان گوید چون جان از تن بیرون آید روان سه روز درین جهان در میگرد و بدان جایگاه که از تن بیرون آمده باشد میشود و طلب تن میکند و امید میدارد که باشد که یکبار دیگر باز تن تواند شدن چون سه شانروز بر آید سروش اشو فیروزگر امشاسفند بیاید اورا بنردیك جینود پل برد و شمار کردن بنرد جینود پول باشد و رشن حساب کند هرگاه که کرفه بیشتر باشد از گناه کرفه بگناه میانگارد بانچه فضله باشد

"In der Überlieferung darüber, wie die Menschen Befehl empfangen, wie darüber Rechnung und Rechnungsablegung und Strafe stattfindet und für welche Dinge Vergeltung festgesetzt wird, wie beschaffen der Ort dessen ist, der Gutes thut: In der guten mazdayaçnischen Religion heisst es, dass im Menschen fünf Dinge himmlisch sind: das eine nennt man Lebenskraft, das andere Akho, das dritte Seele (revan), das vierte Bewusstsein (bôi), das fünfte Frohar. Alle diese hat der höchste Gott im menschlichen Körper mit einem Geschäfte beauftragt, und sie haben etwas in Obacht zu nehmen. Das Bewusstsein hat die Aufgabe, den Verstand, das Gedächtniss, die Vernunft 1) zu beobachten und an ihren Orten in Acht zu nehmen, damit ein Jedes mit seinem Geschäfte sich befasse und seinen Auftrag verrichte und dem Körper Kraft verleihe und (wiederum) die Glieder einander Kraft geben. Der Frohar hat die Aufgabe, das, was der Mensch isst, ihm gedeihen zu lassen und die schweren Theile auszuwerfen und wegzuschaffen. Die Seele hat den Auftrag, vor Bösem zu behüten; wenn zu reden ist, befiehlt sie: "Sage dies, sage dies nicht"; man denkt ferner (durch sie) dieses und jenes; sie bildet den Verstand zum Dienste

¹⁾ Eine kurze Notiz über diese Stelle hat bereits Anquetil gegeben (Zend-Avestal, 2, p. XXXVI). Die Ausdrücke هُوشَى . خرد . فهم sind bloss durch "Vernunft" und "Verstand" wiedergegeben.

des Körpers aus und zeigt ihm im Traume Gegenstände aus dem Paradiese und der Hölle; Gutes thun und Böses nieht zu thun und was dergleichen ist, sehreibt sie vor. Die Lebenskraft hat die Aufgabe, den Körper aufrecht zu erhalten, den Gesehmack, das Gefühl, das Gehen, das Stehen. Was von Kraft im Körper ist, vermehrt sie und giebt dem inwohnenden Feuer die Kraft, die Krankheiten und Leiden zurückzutreiben, welche im menschliehen Körper sind. Akho (das Gewissen) hat die Aufgabe, dem Körper, der Seele und allen Übrigen Ermahnungen zu geben: "Thut Gutes, thut nichts Böses"; wenn Zorn oder Begierde oder Groll oder Neid die Oberhand gewinnt, so arbeitet dasselbe darauf hin, jene Dinge im mensehlichen Körper wieder weniger zu machen und die Übrigen sieh zu Hülfe zu rufen, damit man den Körper ermahne und spreche: Morgen (d. h. bei der Auferstehung) gilt es nicht betrübt sein zu müssen". Wenn der Körper aber auf seinen Rath und seine Ermahnungen nicht hört, so entfernt es sich von denen, die dem Körper rathen, ihm nicht zu willfahren und seinen Befehl nicht anzunehmen, und stimmt durchaus nicht mit ihnen überein. So lange es vermag, behütet es den Körper vor dem Übel, damit er an die Zukunft, an die Auferstehung und den letzten Körper denken könne. Jene Andern, Seele, Bewusstsein, so oft die Dévs sie betrügen, sind in Bezug auf das Sündigen einverstanden und Akho entfernt sich zuletzt von jenen Andern. Dies alles kann mit der Hülfe der Lebenskraft im Körper geschehen. Wenn nun die Lebenskraft aus dem Körper geht, halten jene übrigen Vier zusammen und gehen mit ihr; im Körper können sie ohne Lebenskraft nicht bleiben. Wenn sie herauskommen, so vermengt sich die Lebenskraft mit dem Winde, der Akho mit den himmlischen Stoffen und geht in's Paradies, weil er nichts Böses gethan hat. Seele, Bewusstsein und Frohar mischen sieh dreimal mit einander; ihnen liegt ob, die Rechenschaft zu geben; wenn sie Gutes gethan und gesagt haben, gehen sie ins Paradies; haben sie aber Böses gethan, gesagt und gedacht, in die Hölle. Körper und Lebenskraft empfangen keine Strafe und brauchen keine Rechenschaft abzulegen, weil der Körper bloss das Werkzeug der Lebenskraft ist und das thut, was sie ihm befiehlt. Die Scelc ist ein feiner Hauch oder Rauch, der aus dem Herzen geht; wenn alles aus dem Körper herausgeht, mischt sieh die Lebenskraft mit dem Winde; der Körper wird auf die Erde geworfen, die Knochen, die Adern, Nerven, das Blut, Unrath und Fleisch sind mit der Erde gemischt, das Haar vermischt sich mit den Bäumen und Pflanzen, die es bis zur Auferstehung in Obhut nehmen. Bei der Auferstehung verlangt der höchste Gott von Jedem Rechenschaft über das Geschäft wieder, womit es beauftragt war; er macht den Menschen lebendig, um an der Brücke Cinvat Rechenschaft abzulegen. In der Religion heisst es so: Wenn die Lebenskraft aus dem Körper herausgeht, so befindet sich die Seele drei Tage lang in dieser Welt an jenem Orte, wo sie vom Körper herausgegangen ist. Sie sucht den Körper und hofft, dass es möglich sein werde, nochmals in den Körper zurückzukehren. Wenn die drei Tage um sind, so kommt der heilige siegreiche Çraosha, der Amshaspand, und führt sie zur Brücke Cinvat, wo Rechenschaft abzulegen ist, (nämlich) an der Brücke Cinvat. Rashnu macht die Rechnung; so oft die gute That mehr ist als die Sünde, so setzt er, so weit der Überschuss reicht, gute That für Sünde an."

Ferner über die Auferstehung und den letzten Körper:

تن پسین پیش دادار اورمزد بد هه را بشناسد و هرکس که گناهی بباتی بمانده باشد نشانی بتن آنکس پدید آید آنگاه بدان پای گناه که مانده باشد بیکبار دیگرش بدوزخ برند سه شانروز دیگر بکردار بد عقوبتها نمایند و آن سه شانروز سختر و بتر و گرابتر بود که آن نه هزار سال که در دوزخ بوده باشد چون عقوبت هم بر تن باشد و هم بر جان ههه کس بینند و آن شرمساری و خیالت بتر بود مردمان ازان هه عقوبتها زیرا که ههه کس میبیند اورا شرم میآید و هردم شرم آوری مینمایند و گویند چرا بدان گیتی چندین عقوبت و پاده فراه باید بردن و چون مردمان ههه کس گرد آیند و یکدیگردا به بینند خویشاوندان و نزدیکان یکدیگردا بشناسند ابا سهم و شوق دیگران عقوبتها که پدر بر پسر بیند و مادر بر دختر که میصند و خویشاوندان بینند و خویشان بدی میکنند از شرم یکدیگر و ترس اورمزد و از بیم و پاده فراه قیامت و گرمای عقوبتها که میکنند مردمان بیکبار بگریند که آسیا بگردد از آب قیامت و گرمای عقوبتها که میکنند مردمان بیکبار بگریند که آسیا بگردد از آب

چون دوزخیان آن سه روز شان بگذارند چندانی سنحتی رنبج که هرکز ندیده باشند بر ایشان سختر باشد که بمدت نه هزار سال که در دوزخ بوده باشند پس بانگ بر دارند و فریاد خوانند و گویند ای دادار اگر این نه هزار سال بگیتی بودیم و همه وقت بدی کرد ما نی بیش ازبن رنبح و یاده فراه و دشخواری که بدین سـه روز بما رسد بیشتر ازین نبودی پس دادار اورمزد بر انشان تخشاند و رحمت كند و انشانرا ازان عذات وعقونتها رها فرماید و آمرزش دهد و از دوزخ بدر آورد و پس گنا مینو و آهرمن گجسته سب آنکه نه لشگر مانده نه سلاح و نه هیچ چیز زمان بسر آمده باشد ننست شود و ناپدىدار پس فرمان ايزد عز وحل هه كانها وكوهها مگدارد و روی گداخته بر زمین چون رودی باشــد خدای عز وجل مردمان را فرمان دهد تا ههه بدان رود گداخته از پای تا دهن باشد و چون اشوان بدان رود گذر کنند آن رودی گداخته بمخوشی هیچون شیر گرم بود و دروندان بران رود بگذرند دیگر دشواری و رنجی بدیشان رسد بسبب آن رود گداخته که صفت نشاید کردن و آن آخرترین رنحها باشد که مردم گناهکاران رسد و بعد ازان ماکیزه شوند و پس ببخشاند و رحبت کند دادار وه افزونی هرکسرا که اندام سوخته باشد فرمان دهد تا آن نشانها نا بدیدار شود و مردم همه درست و یاکیزه از بیش دادار اورمزد بایستند اورمزد جمله مردم را هم چون جامها که شب چهارم بر درون نهاده باشند اگر ابریشم اگر دیا اگربرده هم بدانگونه بدهند تا در پوشند و آنکسانی که جامه بر درون نهاده باشند برهنه باشند و از دیگران مرد شرمساری باشند پس دادار اورمزد بخشایش کند ایشانرا نیز از گونه گونه مانندهٔ جامهای گیتی و آنحا بدین حامها فرق دارد که آن کهنه نمشود و نمی درد و آن درون نهاده بدست خویش ماند و هیچ درش نیابد و اگر پشت کرده باشند جامهای

زرین و سمین دهند با گوهرهای شاهوار جوانتر باشد بعد ازان که پشت کرده باشند و حامهای سخاوتیان و رادان و نیکوتران مهتر باشد خاصه که باشوداد بارزانیان داده باشد پس از ایشان جامهای نیکو کردان مهتر باشد و حون دادار اورمزد جمله مردمان حامه داده باشند و زمين جمله هامون شود چنانکه هیچ کوه نباشد بخوشی هم چون بهشت شود و ببالاتر شود چنان که نزدیك کرونمان شود و فراختر ازبن که هست بیاشد و مردمان جمله ىر زمين ىاشند و ىكدىگر چنان شناسند كه اكنون هميشه خرم و شادمان باشند و هرکس حنان که شان مراد کام ماشد هم چنان بود و بعد ازان که این همه بلاهـا و آفتها قیامت گذاشته باشند همیچ رنج دیگر نبود شان پیری و درد و بماری و غم و غضب و گرسنه و آز و حسد هیج چیز نباشد و مردم با یکدیگر سازکار (sic) و شادمان و خوشدل با کام خویش باشند همه نزدیك دادار اورمزد امشاسفندان نماز کنند شاسداری انکارند و جماعت مردمان دین به مازدیسنان دارند همه مرد مان نیکوگوی و نیك اندیش و نیك كردار ماشند آن ماشد که اورمزد امشاسفندان را مامد همشه سیر ماشند نه نان کار مامد و نه آب و نه هیچ که خورند و ههه کس سیر و بی ترس و بی بیم و بی اندوه و بی نباز و شادمان باشند پس از قیامت چیز هر مردم که از دین به مازدستان نه نگاه دارد و بد و بلاهای آهرمن از ما دور دارد شرم مردم و سخوه آهرمنی و د بوان دوری از بزدان در ما راه ماداد (sic) چه این نبك و سخت و بدی و شادی و رامش بکس نخواهد ماندن اگر نیك بود و اگر بد بکس نماند و بدان گنتی اندوه و حسرت خوردن و پشمانی بردن سودی ندارد ما میجاره ضعیفی همیشه توبه کار و استغفار میگذاریم از جهت گناهی که بدانشی و بی دانش از ما در وجود آمده است اواخش به پشمان پشت هوم مسنیم آنچه کرده و گفته و منیده ایم و ایفیت همی خواهیم تا اورمزد امشاسفندان بفریاد تن و روان ما همی رسند و از بدی و بلای آهریمنی دیوان نگاه همی دارند و بنور خداوندی توانای خویش نه از عقل و فعل و گفتار و کردار ما .etc

"Beim letzten Körper kennt man vor dem Schöpfer Ormazd das Böse von Allen, und wem noch eine Sünde übrig geblieben, an dessen Körper kommt ein Zeichen zum Vorschein; dann, nach Massgabe des Verbrechens, das an ihm geblieben ist, bringt man ihn nochmals zur Hölle und straft ihn nochmals drei Tage und Nächte für seine schlechten Thaten. Diese drei Nächte sind schwerer, schlechter und strenger als die neuntausend Jahre, als er in der Hölle war. Da die Strafe über den Körper und die Lebenskraft geht, so sieht es Jeder, und diese Scham ist schlimmer für die Menschen als alle übrigen Strafen; denn weil es eben Jeder sieht, so schämt er sich; man beschämt ihn jeden Augenblick und fragt, warum muss er in jener Welt soviel Plage und Strafe ertragen? Da nun alle Menschen versammelt sind und einander schen, so erkennen sich die Anverwandten gegenseitig mit Schrecken und Verlangen gegen die Anderen. Es sieht der Vater am Sohne, die Mutter an der Tochter die Strafen, welche man sie leiden lässt; die Verwandten sehen es und die Verwandten thun Böses [?]. Aus Scham vor einander, ans Furcht vor Ormazd, aus Bangigkeit vor der Strafe, der Auferstehung und der Heftigkeit der Züchtigung werden die Menschen einmal so weinen, dass die Thränen Mühlen treiben, und werden bereuen und Busse thun. Wenn die in der Hölle schmachtenden Wesen diese drei Tage und drei Nächte hinbringen, werden die so heftigen Schmerzen, wie man niemals gesehen hat, noch heftiger bei ihnen sein als in den neuntausend Jahren, die sie in der Hölle waren. Da werden sie ein Geschrei erheben, um Hülfe bitten und sagen: O Schöpfer Ormazd, wären wir diese neuntausend Jahre auf der Welt gewesen und hätten die ganze Zeit Böses gethan, so hätten wir nicht mehr Strafe und Übles erdulden können, als jetzt in den drei Tagen über uns gekommen ist. Da wird ihnen der Schöpfer Ormazd verzeihen und Barmherzigkeit mit ihnen haben und befiehlt, sie von jenen Strafen zu befreien, vergiebt ihnen und bringt sie aus der Hölle heraus. Dann wird Ahriman, der verfluchte, weil ihm weder ein Heer mehr bleibt, noch Waffen, noch irgend etwas, mit seiner Zeit zu Ende sein und vernichtet werden und verschwinden. Auf den Befehl Gottes, des höchsten, werden alle Mineralgruben und Berge schmelzen; das geschmolzene Metall wird auf der Erde wie ein Fluss sein; der höchste Gott wird den Menschen befehlen, dass sie alle in jenen Fluss von geschmolzenen (Metallen), der ihnen vom Fusse bis zum Munde reicht, gehen sollen; wenn die Frommen durch diesen Fluss gehen, so wird jener Fluss von geschmolzenen (Metallen) ihnen angenehm wie warme Milch vorkommen; wenn aber die Bösen durchgehen, so werden Schmerz und Leiden ihnen kommen durch diesen Fluss von geschmolzenen (Mctallen), der sich nicht beschreiben lässt. Dies wird aber die letzte Plage, der letzte Schmerz sein, welchen die sündigen Menschen zu erdulden haben; nachher sind sie rein. Dann verzeiht ihnen der gute, heilige Schöpfer; er giebt den Befehl, dass von denen, deren Glieder verbrannt sind, die Zeichen (des Brandes) verschwinden und dass die Menschen alle gesund und rein vor dem Schöpfer Ormazd dastehen. Ormazd wird auch allen Menschen Kleider von der Art geben, wie man sie in der vierten Nacht auf den Darûn legt, sei es Seide oder Brocat oder Burda, damit sie es anziehen: jene, denon man kein solches Kleid auf den Darûn gelegt hat, bleiben nackt und müssen sich vor den übrigen Menschen schämen. Nachher wird aber der Schöpfer Ormazd auch ihnen Kleider geben ähnlich denen in der Welt. Die Kleider jener Welt sind von denen in dieser dadurch verschieden, dass sie nicht alt werden, nicht zerreissen, keine Löcher bekommen. Jenes Kleid, das auf den Darûn gelegt ist, bleibt in ihren Händen und bekommt keinen Riss; hat man auch den Yasht vollzogen, so erhalten sie (die Auferstandenen) goldene und silberne Kleider mit kostbaren Edclsteinen; sie werden auch jünger sein, nachdem der Yasht gemacht ist. Die Kleider der Freigebigen, der Weisen, der Guten werden besser sein, besonders wenn man heilige Schenkungen an Würdige gemacht hat; nach ihnen sind die Kleider derer, die gute Handlungen verrichtet haben, die besten. Wenn nun der Schöpfer Ormazd allen Menschen Kleider gegeben haben wird und die ganze Erde eben sein wird, so dass kein Berg auf ihr ist, so wird sie an Schönheit dem Paradiese gleichen. Sie wird mehr in die Höhe steigen, so dass sie in der Nähe des Garothmân ist, und wird auch weiter sein als sie jetzt ist. Die Menschen werden alle auf der Erde leben und einander so kennen, dass sie nun immer froh und fröhlich sind; Jedem wird es nach Wunsch gehen. Nachher, wenn alle Leiden und Pein, die mit der Auferstehung verbunden waren, vorbei sind, wird kein Schmerz mehr sein, Alter, Leiden, Krankheiten, Trauer, Zorn, Hunger, Begierde, Neid — nichts dergleichen wird mehr stattfinden. Die Menschen werden einander hülfreich, fröhlich und froh sein und nach eigenem Willen leben. Alle werden in der Nähe des Schöpfers Ormazd und der Amshaspands beten, Dankbarkeit bezeigen; sämmtliche Menschen werden den guten mazdayaçnischen Glauben haben, alle Menschen werden Gutes reden, Gutes denken, Gutes thun; das wird stattfinden, wie es sich für Ormazd und die Amshaspands geziemt. Man wird immer satt sein und bedarf keines Brodes, keines Wassers, nichts zu essen. Alle sind satt, ohne Furcht und Schrecken, ohne Kummer, ohne Bedürfniss fröhlich" u. s. w. (Es folgen nur noch einige allgemeine Betrachtungen.)

§. 18. Kleinere Schriften neuerer Parsen.

Ausser den eben angeführten grösseren Werken sind noch mehrere kleinere Schriften neuerer Parsen bekannt geworden, die alle mehr oder minder von Werth sind. Ich zähle hier die mir bekannten auf und gebe, soviel ich es vermag, in Kürze die Hauptgegenstände des Inhaltes.

1. Zartusht-nāma. Erzählung der Wunder, welche Zoroaster wirkte. Der Verfasser dieses Buches nennt sich Zartusht-Behrâm, und dasselbe soll nach einer Angabe J. Wilson's 1) im Jahre 1277 n. Chr. geschrichen sein. Da ich den persischen Text des Werkes nicht gelesen habe, so kann ich über die Wahrscheinlichkeit oder Unwahrscheinlichkeit dieser Angaben nicht urtheilen. Übrigens gehört der Inhalt gerade dieses Buches zu den bekanntesten aus dieser späteren Parsen-Literatur. Anquetil hat dasselbe zu der Lebensbeschreibung Zoroaster's, die sich vor seiner Übersetzung findet, vielfach benützt; eine vollständige englische Übersetzung des Buches hat E. B. Eastwick gegeben, und sie findet sich in J. Wilson's bekanntem Werke: "The Parsi religion unfolded" etc., p. 477—322 abgedruckt. Es kann kein Zweifel sein, dass der Ursprung der in diesem Buche enthaltenen Legenden, im Allgemeinen gesprochen,

¹⁾ J. Wilson, The Parsi religion unfolded, p. 417.

sehr jung ist. Demungeachtet lässt sich aber auch annehmen, dass nicht alles jung und manche ältere Tradition in dasselbe verarbeitet sein werde. Das Buch ist in Bombay lithographirt, doch vermag ich nähere Notizen nicht anzugeben.

- 2. Canghraghâc-nâme. Eine ähuliche Legende wie die im vorigen Buche. Canghraghâc, ein Brahmane, soll den Hof Gustâçp's besucht und dort mit Zartusht disputirt haben. Zuletzt wird er von der Mission Zartusht's überzeugt und nimmt den wahren Glauben an. Schon dass der Bekehrte ein indischer Brahmane ist, spricht dafür, dass das Werk in Indien entstanden sein muss. Der Parse Edal Daru giebt den Zartust-Bahrâm, wohl den Verfasser des vorhin genannten Zartust-nâma, als den Verfasser unseres Buches an.
- 3. Jâmāçp-nāma. Dieses gleichfalls in neupersischer Sprache geschriebene Buch, das mir in zwei Handschriften einer Oxforder und einer Pariser vorliegt, hat dem Inhalte nach eine grosse Ähnlichkeit mit dem oben geschilderten Bahman-yasht. Es sind Unterredungen des Shâh-Gustâçp mit Jâmâçp, einem Zeitgenossen Zartusht's, welcher einer von dessen ersten Anhängern ist. Auf die Fragen Gustâçp's werden demselben viele historische Dinge vorausgesagt, welche später wirklich eintreffen, wie welche Könige nach ihm regieren werden etc. Am ausführlichsten behandelt aber das Buch die letzten Dinge, die Zeiten, welche unmittelbar dem jüngsten Gerichte vorausgehen. Neuer Proben aus diesem Buche wird es nun nicht bedürfen, nach dem, was ich in meiner Pârsi-Grammatik (p. 192) und im ersten Bande meiner Avesta-Übersetzung (p. 33 ff.) daraus mitgetheilt habe.
- 4. Shâyist-Nâshâyist. Ein parsischer Tractat unter diesem Titel wird häufig erwähnt; ich habe ihn jedoch nicht gelesen und auch nirgends ein Urtheil darüber gefunden. Der Titel des Buches: "über das, was man darf und nicht darf" lässt auf gesetzliche Bestimmungen schliessen, die wahrscheinlich für die Laien bestimmt waren. Vielleicht ist es mit dem Sadder Bundehesh (§. 16) identisch, denn dieser beginnt mit den Worten:
- 5. Sad-der, d. h. die hundert Thore, weil das Buch aus hundert Abschnitten besteht, in welchen in Versen oder nach einer andern Redaction in Prosa die wichtigsten Wahrheiten des mazdayaçnischen Gesetzes mitgetheilt werden. Das Werk ist wegen der Vollständigkeit, mit der es die parsischen Gebräuche bespricht, sehr zu loben. Der

Verfasser neunt sich einen Sohn des Melikshäh und scheint im fünfzehnten oder seehzehnten Jahrhundert gelebt zu haben. Eine lateinische Bearbeitung des Buches findet sich bekanntlich in Hyde's "Historia religionis veterum Persarum".

- 6. Ulemāi-Islām. Auch über diesen Tractat können wir uns kurz fassen, da er nicht nur in den "Fragmens relatifs à la réligion de Zoroastre, Paris 1831" von Olshausen herausgegeben, sondern auch von Vullers "Fragmente über die Religion Zoroasters, Bonn 1833" übersetzt wurde. Das Buch selbst ist nicht leicht und enthält dankenswerthe Darstellungen einzelner Puncte der zarathustrischen Religion. Ausser der Pariser Handschrift, nach der Olshausen das Buch herausgegeben hat, kenne ich noch eine zweite in Oxford, die einige wichtige Varianten und einen grossen Zusatz enthält. In Betreff des Styles steht das Buch über den vorher genannten Proben persischer Schriftstellerei und scheint auch älter als diese zu sein. Ein Verfasser wird meines Wissens nirgends genannt.
- 7. Shikan-gumâni. Ein Parsen-Tractat in Huzvåresch und Pârsi, den ich aber leider zu wenig kenne, um ein Urtheil über ihn abgeben zu können.

§. 19.

Rückblick auf die spätere Huzvaresch-Literatur.

Wir haben nun das Gebiet der Huzvarcsch-Literatur durchwandert, zum wenigsten soweit, als mir die Erzeugnisse dieser Literatur zugänglich geworden sind. Es haben sich uns wenig Anhaltspuncte ergeben, welche es möglich machten, den Zeitpunet genau zu bestimmen, wann die einzelnen dieser Werke niedergeschricben wurden. Das Verzeichniss érânischer Könige, das wir am Schlusse des Bundehesh finden, lässt uns durch seine Vollständigkeit sehlicssen, dass das Buch erst nach dem Untergange der Såsåniden-Herrschaft geschrieben worden sei; einzelne an's Arabische erinnernde Wörter, (p. 94) die wir oben namhaft gemacht haben, scheinen dies zu bestätigen. Für noch später müssen wir den Bahman-yasht halten, den wir keinen Anstand nehmen wegen seiner Erwähnung der Stadt Bombay in eine sehr späte Zeit zu setzen. Dagegen zeigen andere Werke, wie der Minokhired und Ardai-Viraf-name, gar keine Spur islåmiseher Einwirkung und dürften daher wohl noch dem Såsåniden-Reiche angehören.

Die Frage nach dem Alter dieser Bücher ist jedoch, wie mir scheint, eine ziemlich unbedeutende. Es kann uns gleichgültig sein, ob diese Bücher einige Jahrhunderte früher oder später geschrieben sind, vorausgesetzt, dass sie geeignet sind, uns ein richtiges Bild von den literarischen Bestrebungen der Såsånidenzeit zu geben. Dass dies aber der Fall sei, scheint mir nach dem Inhalte dieser Bücher unzweifelhaft. Es ist keines derselben, das nicht äusserst deutliche Anklänge an die Ideen West- und Ostasiens im fünften und sechsten Jahrhunderte enthielte, und es ist auch leicht genug begreiflich, wie die Parsen der nächstfolgenden Jahrhunderte diese Lehren des Sasaniden-Reiches rein und unverfälscht erhalten konnten. Die orthodoxen Anhänger der zoroastrischen Religion mussten sich aus ganz natürlichen Ursachen nach dem Falle des Såsåniden-Reiches eine Zeitlang von dem Gange der Bildung zurückziehen und an den alten Errungenschaften festhalten. Der - wie wir gesehen haben — ziemlich strenge bestimmte Traditionsbegriff musste ihre religiösen Schriften vor dem Eindringen neuer und fremder Lehren schützen. So begreift es sich, wie so gewiss junge Bücher wie der Sadder Bundehesh werthvolle und unzweifelhaft alte Mittheilungen enthalten können. Aus der Zahl der Lehren, die an bekannte westliche anklingen, haben wir nur beispielshalber Einiges auszuwählen. Gleich im ersten Capitel des Bundehesh klingt die Rolle, welche Ahriman spielt, so ziemlich an die des westlichen Teufels an, der bekanntlich bis tief in's Mittelalter für einen dummen Teufel galt, der ähnlich von Gott betrogen wurde, wie es hier von Ormazd dem Ahriman geschieht. Unverkennbar ist die grosse Ähnlichkeit in der Auferstehungslehre, wie sie der Bundehesh und Sadder Bundehesh darstellt, mit der der ersten christlichen Jahrhunderte: hier wie dort finden wir die Auferstehung des Fleisches, das Reinigungsfeuer und den Weltbrand. Dass das Ardai-Viraf-name nichts anderes ist als eine parsische Bearbeitung des Άναβατικὸν Ἡσαίου, einer Schrift, die wahrscheinlich aus dem dritten Jahrhundert unserer Zeitrechnung stammt, habe ich schon an einem anderen Orte Gelegenheit gehabt auszuführen 1). Nicht minder deutlich ist am Anfange des Bahmanvasht die Nachahmung von Daniel, wie dies gleichfalls schon früher bemerkt worden ist. Auch aus dem Minokhired liessen sich mit

¹⁾ Cf. meine Übersetzung des Avesta, Bd. I, p. 21, 281 ff., und oben p. 120.

leiehter Mühe ehristliche Ideen auführen. Eine solche Stelle, wo die geistliehe Rüstung des Parsen besehrieben wird und die deutlich genug an Eph. VI, 13 anklingt, habe ieh schon früher zu erwähnen Gelegenheit gehabt (ef. meine Übersetzung des Avesta, Bd. I, p. 171). In diesem Buehe aber tritt vorzüglich die Berührung mit den westhehen Völkern, namentlich den Mendäern, in der Lehre vom Sterneneultus hervor, wie dies aus dem oben p. 144 mitgetheilten Stücke zu ersehen ist. Alles in der Welt geschieht unter Vermittlung der Sternbilder. Ormazd und die Amshaspands sind ganz aus der Welt zurückgedrängt. Dies ist ebenso bei der oben genannten Religionsgemeinschaft der Fall; die Schriften der Mendäer und der Minokhired haben stellenweise auch in der Form grosse Ähnlichkeit mit einander. Es maeht sehon die Einmischung érânischer Wörter in das mendäische Idiom, darunter solehe, die nur den Parsen eigenthümlich sind, weil sie mit deren Religionsgebräuchen zusammenhängen (z. B. דשתאנ, dashtan, "die Menstruirende"), sehr wahrscheinlich, dass hier ein Zusammenhang zwischen beiden Religionsgemeinschaften stattfinden müsse, wäre dies auch nicht aus den verschiedenen Ideen, die sieh in beiden Glaubenskreisen vorfinden, nachzuweisen. Dass indess die Verwandtschaft zwischen der Huzvåresch-Literatur und den Schriften der Mendäer eine sehr genaue sei, wie man wohl angenommen hat, kann ich - soweit meine Bekanntsehaft mit den mendäisehen Sehriften reicht - nicht finden.

Die Erwähnung der Mendäer führt uns auf ein Religionssystem, das sowohl mit diesen als mit dem Parsismus in engem Zusammenhange steht und über das die Huzvåreseh-Schriften manches Lieht verbreiten. Es ist das System des Mani. Wir wissen jetzt dureh den Verfasser des Fihrist, En-nedîm, dass der Vater des Mani ein gewisser Fonnaq war 1), der ursprünglich in Ktesiphon seinen Wohnsitz hatte. Eine göttliehe Vision veranlasste ihn, nach Baçra auszuwandern und unter den Mendäern, die in den umherliegenden Sumpfgegenden wohnten, seine Wohnung zu nehmen. Unter ihnen lebte Mani bis zu seinem vierundzwanzigsten Jahre und wurde wahrseheinlich auch im mendäischen Glauben erzogen, obwohl seine Anhänger schon im zwölften Jahre ihm Visionen zusehreiben und

¹⁾ Cf. den Bericht En-nedim's bei Hammer in den Wiener Jahrbüchern, 1840, Bd. 90, p. 10 ff., und Chwolsohn, Die Ssabier, I, p. 123 ff.

seine Jugend durch mythische Berichte zu verherrlichen suchen. Seine Lehren aber nahm Mani -- nach En-nedîm's ausdrücklichem Zeugnisse — theils aus dem Parsismus, theils aus dem Christenthume. Die persischen Historiker, wie Mirchond, Firdosi, Schahrastâni, siud daher in ihrem vollen Rechte, wenn sie Mani's Religion mit zu der Entwickelung des Parsenthums rechnen. Auch die Ähnlichkeit der beiden Religionssysteme ist eine so grosse, dass an einer nahen Verwandtschaft nicht gezweifelt werden kann, wiewohl zugegeben werden muss, dass auch das mendäische Religionssystem Berührungspuncte mit dem Parsismus hatte und dass Mani die mythologischen Berichte zu vergeistigen suchte. Am anffallendsten ist die Verwandtschaft in der Lehre von der Weltschöpfung, Hier wird Niemand verkennen, dass der Gegensatz zwischen Licht und Finsterniss, wie ihn Mani annimmt, im Wesentlichen derselbe ist, wie wir ihn oben aus dem ersten Capitel des Bundehesh kennen gelernt haben. Nur stehen sich im Parsismus zwei von Anfang an gleichberechtigte Mächte gegenüber; die eine derselben - das lässt sich nicht verkennen - kommt durch die List der andern erst später in eine gewisse Abhängigkeit und fällt endlich am Schlusse in Folge jener ersten Unvorsichtigkeit, durch die sie ihr besseres Glück verscherzt hat. Mani aber hat in dem finstern Principe die Hyle gesehen und verwickelt sich dadurch in Schwierigkeiten, welche die zoroastrische Theorie nicht kennt. Nach der parsischen Kosmogonie schafft auch Ormazd Körper und zwar solche, die an und für sich gut sind; aber Mani muss die ganze materielle Welt dem bösen Principe zuweisen. In den Seelen, die in die Welt gesandt werden, darf man wohl die Fravashis wieder erkennen, von deren Sendung der Bundehesh gleichfalls spricht (cf. oben p. 99). Charakteristisch für die Verwandtschaft mit dem Parsismus ist auch Mani's Lehre von dem Urmenschen, die wir aus dem Fihrist (cf. Hammer l. c. p. 12 ff.) etwas genauer kennen lernen. Der Kampf des Urmenschen mit den bösen Principien geht in der manichäischen Lehre wirklich vor der Schöpfung der sichtbaren Erde vor sich, nicht - wie Baur wollte - erst nacht derselben wie im Parsismus. "Der Urmensch — heisst es — bewaffnete sich mit fünf göttlichen Waffen: dem sanften Lufthauche, dem starken Winde, dem Lichte, Wasser und Feuer; er bekleidete sich mit dem Lufthauche, zog über demselben das Licht und dann das Wasser au, umhüllte sich mit den Schrecken des Windes, nahm das Feuer wie

eine Lanze und stieg schnell herunter zum Schlachtfelde. Der Satan suchte seine Hülfe im Rauche, Brande und Glühwinde, in der Dunkelheit und dem Nebel, machte sich aus denselben ein Panzerwamms und ging dem Urmenschen entgegen; sie kämpften lange zusammen. Der Ursatan siegte zuerst über den Urmenschen, entriss ihm sein Licht und umgab ihn mit seinen Elementen; da folgte ihm der Gott des lebendigen Lichtes mit seinen Göttern, und sie trugen den Sieg über die Finsterniss davon; daher ist es, dass der Mensch ein Freund der Lichter; derselbe ward auf diese Weise von den höllischen Dingen befreit. Die Fröhlichkeit und der Lebensgeist schauten hinunter in den Grund der untersten Hölle und sahen dort den Urmenschen und die Engel, welche der Satan umfangen hatte und alles Leben verfinsterten. Der Lebensgeist rief dem Urmenschen mit einer Stimme, so schnell wie der Blitz. In dem Kampfe des Ursatan mit dem Urmenschen vermischten sich die fünf Glieder des Lichtes mit den fünf Gliedern der Finsterniss; es vermischte sich der Rauch mit dem Lufthauch, daher in demselben das Schädliche nächst dem Erquicklichen; der Brand mit dem Feuer, daher dasselbe nützlich und verderblich. Aus dieser Mischung des Lichts mit der Finsterniss wohnt dichten Körpern wie den Metallen Reinigkeit, Schönheit, Glanz von dem Lichte, hingegen Härte, Sprödigkeit, Schlacke von der Finsterniss bei: der Samum vermischte sich mit dem Winde, in welchem das Erfrischende und Gesunde vom Lichte, das Ermüdende und Ungesunde von der Finsterniss kommt; es vermischte sich der Nebel mit dem Wasser, wesshalb dieses bald süss, rein und erfrischend, bald aber trübe und verderblich. Nachdem die fünf Theile des Lichtes mit den fünf Theilen der Finsterniss vermischt waren, stieg der Urmensch in eine finstere Schlucht, wo er die Wurzel der Glieder der Finsterniss abschnitt, damit sie nicht vermehrt würden; dann kehrte er hinaufsteigend auf seinen Platz des Schlachtfeldes zurück; er befahl einigen Engeln, dies Gemische gegen die Scite der finstern Erde, wo sie an die lichte Erde gränzt, zu schaffen, wo sie es in der Höhe aufhingen; dann stand ein anderer Engel auf, welchem dasselbe übergeben ward. Der König der Lichtwelt befahl seinen Engeln, aus diesem Gemische die bestehende Welt zu schaffen, damit die Lichttheilehen von den Theilen der Finsterniss gereinigt würden; er baute zwölf Himmel und acht Erden und bestellte einen Engel, um die Himmel, und einen andern, um die Erden zu tragen" u. s. w. -

Obwohl diese Beschreibung in manchen Dingen von der parsischen Kosmogonie abweicht, so wird doch eine grosse Verwandtschaft der Ideen nicht abzuläugnen sein.

Nach den Lehren der zarathustrischen Religion stand ursprünglich eine körperliche und geistige böse Schöpfung der körperlichen und geistigen guten Schöpfung gegenüber. Es wird aber als ein Sieg des guten Princips betrachtet, dass die höheren Arten der bösen Schöpfungen ihrer Körper beraubt worden sind (cf. Yc. IX, 46 und meine Bemerkungen dazu). Nur unter gewissen Bedingungen sind die unreinen Geister im Stande, sich mit von Ormazd geschaffenen Körpern zu vereinigen und sich dieselben zu eigen zu machen; aber eigene körperliche Wesen böherer Art schaffen sie nicht mehr, wie früher den Dahâk, Frâçyâk etc., die schon von Natur aus böse waren. Im Parsismus geht der Kampf zwischen Ormazd und Ahriman immer mehr in's Breite; je weiter wir in der Zeit zurückgehen, desto compacter stehen die Massen sich gegenüber, am meisten am Anfange, wo die ganze lebende Schöpfung Ormazd's sich auf den Urstier und Gavomard beschränkte. Nachdem aber Ahriman den beiden genannten Geschöpfen unmöglich gemacht hatte zu leben, musste Ormazd seine Schöpfung mehr in's Einzelne entfalten; Ahriman wurde dadurch gezwungen, ein Gleiches zu thun, und eben durch diesen complicirten, schwerer zu überschauenden Kampf erhält Ormazd seine schönsten Triumphe. Diese Ansichten des Parsismus waren für Mani, der an die Spitze seines Systems die Hyle statt des Ahriman gesetzt hatte, nur wenig brauchbar: er musste dadurch eine Zweitheiligkeit des Menschen zu erhalten suchen, dass er den Körper als den materiellen Theil der Hyle zuwies, den Geist aber für die Lichtwelt in Anspruch nahm. Im Allgemeinen kommen aber doch auch hierin beide Systeme zu ziemlich gleichen Resultaten; in dem einen wie in dem andern wird die Theilung der Mensehen in zwei Geschlechter als ein Werk der Dämonen beschrieben und diese werden als die immerwährenden Verführer des Menschengeschlechtes betrachtet.

Die Eintheilung der verschiedenen Leibes- und Seelenkräfte bei den Parsen haben wir oben aus dem Sadder Bundehesh mitgetheilt. Darnach ist der ganze Mensch ursprünglich gut erschaffen: der Leib aus den Bestandtheilen der guten irdischen Welt, in die sich derselbe nach der endlichen Trennung von Leib und Seele auch wieder auflöst — die Seelenkräfte aber gehören der geistigen Welt

an. Der böse Geist kann Herrschaft über den Leib und die Scele erlangen; den ersteren löst er dann gewöhnlich auf und zwingt die Scele, zu entfliehen. Von den Seelenkräften kann er vorzüglich den Theil inficiren, den man روان, revân, nennt. Es ist dies die mit freiem Willen begabte Individualität; sie ist es, welche die Höllenstrafen zu erdulden hat. Auch hier konnte Mani nieht ganz übereinstimmen; er musste eine eigene Kraft der Materie, die Begierde, erschaffen, welche die Seelen verblendet und verführt. In diesen kosmogonischen Elementen des manichäischen Systems liegen die vornehmsten Berührungspuncte mit dem Parsismus. Bei der Lehre von der Erlösung hat erweislich das Christenthum am meisten auf Mani eingewirkt; der Parsismus bot da geringe Anhaltspuncte. Grösser scheint wieder die Ähnlichkeit in den eschatologischen Vorstellungen gewesen zu sein, wiewohl, soviel man aus den unvollständigen Berichten schliessen kann, auch hier der Manichäismus eigenthümliche Abweichungen hatte.

Es lässt sich leicht noch Mehreres nachweisen, was der spätere Parsismus mit den semitischen Religionen des Westens gemein hatte. Wir wollen nur noch an die Lehre von der Zeit erinnern, die in der babylonischen Religion sowie bei den Harraniern in auffallenden Zügen sich wiederfindet, wie ich dies anderwärts nachgewiesen habe; ferner die Lehre von der Wage, mit welcher die Thaten der Menschen abgewogen werden, welche sich ebensowohl bei den späteren Juden wie bei den Mendäern vorfindet.

Ein weiterer Punct, den wir nun namhaft machen wollen, wird uns Verwandtes nicht nur im Westen, sondern auch im Osten zeigen. Wir finden bei den Parsen dieser Periode wie bei manchem andern Volke die Sitte, Zauberformeln anzuwenden zur Vertreibung böser Geister und von Krankheiten; einige dieser Formeln haben wir oben p. 167 mitgetheilt. Ist auch diese Sitte nach heutigen Begriffen eine absurde, so kann wenigstens nicht geläugnet werden, dass sie eine weit verbreitete war und dass sie einst grossen Einfluss auf die Anschauungen der Völker geübt hat, und es dürfte sich immerhin verlohnen, zu untersuchen, welchem Volke diese Sitte ihre Entstehung verdankt. Hier allerdings können wir diese Untersuchung nicht führen; soviel aber wird jetzt schon nicht geläugnet werden können, dass die Érânier zu den ältesten Nationen gehören, bei welchen diese Sitte sich findet. Nicht erst die späteren Erklärer, die Urkunden

des Avesta schbst kennen dieselbe und geben solche Zauberformeln an. Schon der Text selbst betrachtet sie als Siegeswaffen, die auf die geistigen Naturen der bösen Geister denselben Einfluss haben, wie Schwerter und andere Waffen auf die Körper der Menschen und Thiere. Beispiele liessen sich hier viele auführen; wir erinnern der Kürze wegen nur an Vd. X, XI, so wie an den Anfang von Vd. XIX und die Stellung, welche der Ahuna-vairva dort einnimmt, wie Zarathustra ankündigt, er wolle die bösen Geister vermittelst der von Ahura-Mazda gesprochenen Wortc vernichten. Wir brauchen demnach nicht eben einen fremden Einfluss vorauszusetzen, wenn wir diese Ideen bei den späteren Parsen wicderfinden. Aber geläugnet kann auch nicht werden, dass in jener späteren Zeit wenigstens auch andere Völker des Orients an dieser Sitte theilnehmen und mit ganz ähnlich gestalteten Formeln die bösen Geister bekämpfen. So finden wir diese Sitte namentlich bei den babylouischen Juden. Lavard 1) hat während seines kurzen Aufenthaltes in Babylon dort einige Denkmale dieser Zeit zu Tage gefördert, die zwar nach den kritischen Untersuchungen über dieselben um etwas weniges später sich erweisen als die Huzvâresch-Denkmale (sie gehören nämlich dem siebenten Jahrhundert an) 2), aber die sich in ihrer ganzen Art und Weise an die oben mitgetheilten Parsen-Texte anschliessen. Ich verweise auf eines dieser nach Levy's Übersetzung zur Vergleichung.

Noch auffälliger als die Berührung dieser Formeln mit den westlichen Nachbaren ist die Übereinstimmung mit den östlich wohnenden Buddhisten. Es ist trotz dem, was oben über die Priorität dieser Formeln bei den Mazdayaçniern gesagt wurde, doch noch nicht ausgemacht, ob sie wirklich von ihnen zuerst herrühren und nicht vielleicht noch ältere Einflüsse, etwa babylonische, sich geltend gemacht haben. Im buddhistischen Systeme hingegen sind sie gewiss nicht ursprünglich; sie repräsentiren, wie Burnouf gezeigt hat, die späteste Entwickelung desselben und sind nicht einmal zu vollkommener Geltung gekommen; denn soweit man bis jetzt die buddhistische Literatur Ceylon's und Hinterindiens kennt, hat man nichts Ähnliches in ihnen wahrnehmen können 3). Nur der Norden kennt

¹⁾ Cf. Layard, Discoveries, p. 309 ff.

²⁾ Levy in der Zeitschr. der deutschen morgenl. Gesellschaft, IX, p. 463 ff.

³⁾ H. H. Wilson in Asiatic Researches, XVI, p. 468. — Burnouf, Introduction, p. 525.

sie unter dem Namen Dharanis und Mantras; um so näher liegt es also, zu vermuthen, dass dieses Formelwesen erst ausser Indien entstanden und aus dem Westen eingeführt worden sei. Die Form der Mantras und Dharanis, welche den obigen parsischen und jüdischen Zaubergebeten entsprechen, ist etwas versehieden, oder vielmehr sie haben gar keine Form, sondern bestehen nur aus mystischen. sinnlosen Wörtern. Auch dieser Umstand sprieht dafür, dass die ursprünglichen Zauberformeln in einer fremden Sprache abgefasst waren und dass eben durch ihre Unverständlichkeit der Glaube an ihre Wirksamkeit erhöht wurde. Was aber die Hauptsache ist diese Zauberformeln haben die gauze Bedeutung der westlichen Formeln, sie sollen die bösen Geister ferne halten. Zum Beweise hierfür setze ieh einige Stellen aus dem XXI. Capitel des "Lotus des guten Gesetzes" her, welches von den magischen Formeln handelt, und zwar nach Burnouf's Übersetzung (Le lotus de la bonne loi, Paris 1852, 4to.), p. 239, 240:

Ensuite le Boddhisattva Mahâsattva Pradânaçûra parla ainsi ù Bhagavat: Et moi aussi, ô Bhagavat, dans l'intérêt de tels prédicateurs de la loi, je leur donnerai les paroles des formules magiques, afin qu'aucun des êtres qui chercheraient l'occasion de surprendre de tels interprètes de la loi, ne la puisse saisir, que ce soit un Yakchu, un Râkchasa, un Putana, un Kritya, un Kumbhâṇḍa, un Prêta; si un de ces êtres cherche ou épie l'occusion de les surprendre, il ne pourra la saisir. Alors le Bodhisattva Mahâsattva Pradânaçûra prononça, dans cette occasion, les paroles suivantes des formules magiques: jvale mahâjvale ukke mukke ate atâvati nṛitye nṛityâvati. Iṭṭini ciṭṭini nṛityâvati svâhâ.

Alors les Râkchasîs, d'une seule voix et d'un chant unanime, donnèrent à Bhagavat les paroles suivantes des formules magiques: it i me (cinq fois) ni me (cinq fois) ruhe (cinq fois) stuhe (cinq fois) svâhâ. Qu'aucune créature, se plaçant sur leur tête, ne puisse blesser de tels interprètes de la loi, que ce soit un Yakcha, un Râkchasa, un Prêta, un Piçâtcha, un Bhûta, un Kritya, un Vêtâla, un Kumbhâṇḍa, un Stabdha, un Utsûraka, un Âutsâraka, un Apasmâraka, un Yakchakritya, un Kritya n'appartenant pus ù l'espèce humaine, un Asurakritya, un Dvâitiya, un Tchaturthakritya, un Nityadjvara; enfin, si même des formes de femmes,

d'hommes ou de filles lui apparaissant pendant son sommeil, veulent lui nuire, que cela ne puisse avoir lieu. Wer noch weitere Belege für die Bedeutsamkeit will, welche diesen Formeln beigelegt werden, der lese die Mittheilung Schmidt's aus mongolischen Quellen ("Forschungen zur Geschichte Mittelasiens", p. 200) über die Wirksamkeit der bekannten Formel: Om mani padme hum.

Ein weiterer nicht unbedeutsamer Punct mag hier zum Schlusse hervorgehoben werden, der jedoch künftiger genauerer Forschung vorbehalten werden mag. Auch die Kosmographie der Parsen und der Inder scheint mir in wesentlichen Puncten zusammenzuhängen, namentlich dürfte es der Beachtung werth sein, dass gerade dieser Theil eigenthümlich von den Buddhisten fortgebildet worden ist. Wie die Sachen jetzt stehen, scheint mir allerdings die Priorität für Indien zu sprechen. Es versteht sich, dass diese Berührungen, welche Indien und Persien treffen, sich auf die späteren Araber auch ausdehnen, wie dies namentlich schon Rein aud in den trefflichen Prolegomenen zu seiner Übersetzung der Geographie des Abulfeda gezeigt hat.

So hätten wir denn das enge Gebiet durchwandert, auf das sich die Parsen-Literatur wenigstens in ihrer jetzigen Form erstreckt. Es ist, wie ich hoffe, aus diesen Bemerkungen hervorgegangen, dass wir hier zwar keine selbständige Literaturentwickelung vor uns haben, aber auch keine Ausgeburt des Aberwitzes, wie Manche angenommen haben. Sie theilt die Vorzüge und Mängel ihrer Zeit und muss immerhin als ein merkwürdiges Denkmal in der Culturgeschichte des menschlichen Geistes gelten. Sie hilft uns die Lücken ergänzen, welche die Geschichte des westlichen Orients in den Jahrhunderten nach Alexander's Tod ein so reichlichem Masse aufzeigt. Vergleichen wir sie mit der ältern Periode des Parsismus, so sticht sie freilich gegen die Frische, welche die Ideen des Avesta, bei aller Nüchternheit, immer noch zeigen, auf eine auffallende Weise ab durch ihre verknöcherte Pedanterie. Aber man kann an mehr als einer Stelle in dem sichtbaren Verfalle des Parsismus schon das neue Leben keimen sehen, welches dann durch die arabische und persische Literatur im Mittelalter zu der schönsten Blüthe gedieh.

ANHANG.

Der Vajar-Kart.

Bei der Aufzählung der mir bekannten Werke der Huzvåresch-Literatur ist der im Jahre 1848 zu Bombay gedruckte Vajar-Kart absichtlich ausgeschlossen worden. Ich habe an einem anderen Orte ¹) ausführlich meine Gründe dargelegt, warum ich dies Buch für schr spät und wahrscheinlich erst der neuesten Zeit angehörend halte. Indem ich auf diese meine Arbeit verweise, will ich hier der Vollständigkeit wegen nur das Allgemeinste sagen.

Der Vajar-Kart will von uns für ein Werk Madiomah's gehalten sein. Dieser Madiomah, der als eine der Stützen der Überlieferung in den Glossen des Vendidad öfter vorkommt (cf. p. 73), gilt für den Oheim Zarathustra's selbst. Wenn wir bezweifeln, dass Zarathustra der Verfasser des Avesta ist, so werden wir noch weniger zugestehen, dass ein Zeitgenosse desselben ein in Huzvaresch geschriebenes Werk verfasst haben könne; wir begreifen aber, dass man ein modernes Werk gerne so hoch als möglich hinaufführte, und es wäre immerhin möglich, dass Theile des Werkes alt sein könnten, wenn sie auch nicht von Madiomâh selbst herrührten. Wir sind ja im Verlaufe unserer Darstellung mehr als einmal zu der Überzeugung gekommen, dass auch junge Bücher altes Material enthalten. Aber schon das muss bedenklich machen, dass gar kein Versuch gemacht wird, das Alter des Buches traditionell zu begründen und durch eine Reihe von Zeugen bis zur Zeit des Propheten hinaufzuführen. Wir sollen daran bloss darum glauben, weil der Verfasser des Buches mehr als einmal von sich in der ersten Person spricht: "ich, der ich Madiomâh bin", namentlich im Eingange der Schrift, welcher (p. 1) folgendermaassen lautet:

¹⁾ Münchener gel. Anzeigen, Aug. 1857, Nr. 23, 24.

"Ich, der ich Madiomâh, der Sohn Arâçp's und Schüler des heiligen Zartusht bin, ich habe dieses sehr grosse Buch aus dem Avesta und Zend gesammelt und verfasst mit dem Wunsche, allen Rechtgläubigen zu nützen, die nach Rechtschaffenheit streben. Ich habe es Vajarkart-dinik (i.e. "gesetzliche Entscheidung") genannt, möge es nach dem Willen der Yazatas (sein) und gut enden".

Die angebliche Herkunft des Buches sagt uns folgende Unterschrift (p. 198):

مهاه ارمه رش شه ماه الله ما دونه الما الله علمه الماه الماه وشه و المهم المعه وهمه الله علمه وهمه الما الله على الما الله على الما الماه على الما الماه على الما الماه على الماها الماه وهم الما الماه على الماها الماه وهم والماها الماه وهم الماها الماه الماها الماه الماها الماها الماها الماها الماها الماها الماها على الماها الماها

"Vollendet in Zufriedenheit, Fröhlichkeit und Freude am Tage Râm im Monate Amerdât des Jahres 1123 nach Yezdegerd, dem König der Könige, Erhalter des Reichs. Möge es gut und nach Wunsch geendet sein. Diese Handschrift des Vajarkart-dînî stammt aus einer Handschrift her, die am Tage des Ized Vat im Monate Ardibihist im Jahre 609 nach Yezdegerd vom Deçtûr Dat-pirâi ben Schâpur ben Mihryar aus Kermân geschrieben und niedergelegt wurde. Einige dem guten Glauben zugethane Personen aus Indien kamen nach den Städten Érân's und haben dieses die Rechtschaffenheit bezweckende Buch mit sich genommen und in der Bibliothek Mody (in Bombay) niedergelegt; von da habe ich (der Diener des Gesetzes Maubad Naurozi Rustamji Behramji Sanjâna) dasselbe für mich, zu meinem eigenen Nutzen, copirt".

Auch diese Angabe ist vag und genügt keineswegs, um die Echtheit des Buches zu beweisen. Der Vorgang jedoch, wie er in der Unterschrift geschildert wird, ist wahrscheinlich und erinnert an den sehr ähnlichen, wie ihn die p. 8 angegebene Unterschrift des Vendidåd sehildert. Bedenklich jedoch muss es scheinen, dass unser Vajar-Kart, wenn er wirklieh ein altes Bueh ist und von jeher für ein Werk Madiomah's galt, weder in den Glossen der Übersetzungen, noch auch in den selbständigen Werken jemals erwähnt wird. Die Rivâiets, die oft genug Stneke aus dem Sad-der, dem Sadder Bundehesh etc. anführen, erwähnen meines Wissens nirgends den Vajar-Kart, und dies könnte man füglich erwarten bei den abweichenden Ansichten, welehe der Vajar-Kart öfter vorträgt. Diese Zweifel, die sich von vorneherein über dieses Bueh aufdrängen, werden noch bedeutend verstärkt durch innere Gründe. Die Sprache des Buehes ist sehr unrein und beurkundet einen ungebührliehen Einfluss des Neupersisehen, sowohl auf die Grammatik, als auf das Lexikon. Das é der Einheit und die Isafet werden nirgends untersehieden, wie dies doch in allen eehten Huzvareseh-Werken der Fall ist; der Grund kann bloss sein, dass damals, als das Buch gesehrieben wurde, sehon die neuere persisehe Aussprache galt, nach der é und i zusammenfallen. Der Vajar-Kart gebraucht das Partieipialperfeetum nieht mehr in der Art, wie es in der Grammatik §. 114 beschrieben ist, sondern fleetirt dasselbe ganz auf neupersische Art und Weise. Er gebraucht ferner die Partikel als Zeiehen des Dativs und Aceusativs wie das Neupersische, aber im Widerspruche mit Gramm. §§. 51, Anm. 2, und 161. Es werden nicht bloss aramäisehe, sondern sonst unerhörte arabisehe Wörter in den Text eingemiseht, z. B. الجر = وجاكة "Mond", "Kerker", مرويه "Brunnen", auch ماه "Lieht", سويه (ef. مرويه "Kerker", "Haus", obwohl aueh dem Aramäisehen angehörig, scheinen mir eher aus dem Arabisehen aufgenommen zu sein.

Diese mannigfaehen Bedenken sind nun nieht geeignet, ein grosses Vertrauen zu den Ansiehten des Buches zu erweeken, die in der That höchst eigenthümlich sind und den Grundprincipien des Parsismus, sowie den sonstigen Berichten durehaus widerspreehen. Es scheint mir einer der Hauptzwecke des Buehes zu sein, dem Parsismus einen einzigen Gott, als den Schöpfer aller Dinge, zu vindieiren, den Ahriman aber als das Geschöpf dieses höchsten Wesens (Ormazd) darzustellen. Ein weiterer Zweck, der einen nicht ganz unbedeutenden Raum im Buehe einninmt, seheint der Erweis der wunderbaren Begebenheiten, welche die Erscheinung und Sendung

des Propheten Zarathustra begleiteten. Wir erfahren auch hier nichts Neues; dieselben Wunder, wie sie hier erzählt werden, finden sich auch im Zartust-nâma; aber sie erhalten ein besonderes Gewicht dadurch, dass sie hier von einem Augenzeugen erzählt werden. Sonst enthält das Buch nur Bemerkungen über verschiedene Dinge, namentlich über liturgische Gegenstände; ihren Werth oder Unwerth zu beurtheilen, ist gegenwärtig kaum möglich bei den geringen Kenntnissen, die wir von der parsischen Liturgie besitzen.

Die Ansichten wie die Sprache des Vajar-Kart sind so eigenthümlich, dass sie auch den Parsen nicht entgangen sind. Der Herausgeber eines Bombayer Pårsi-Blattes, des Cabuk, protestirte laut gegen dieses Buch, sowohl aus sprachlichen als aus sachlichen Gründen. Eine nicht unbedeutende Anzahl von Parsen schloss sich seiner Ansicht an, während Andere, unter ihnen der geachtete Edal-Daru, der als einer der besten Kenner des Avesta galt, für die Echtheit stritten. In Europa dürfte diese letztere Ansicht nur auf wenig Beistand zu rechnen haben.

Ich gebe zum Schlusse eine der auffälligsten Stellen (p. 4) in Text und Übersetzung als eine Probe des Ganzen:

"Es ist also nothwendig, dass der Schöpfer Ormazd alle Geschöpfe geschaffen habe: die nützlichen, wie Vieh und Zugthiere, die schädlichen: wie die Löwen, den Wolf, die Schlange; desswegen müssen die Menschen wissen, dass die einen Dinge gut, die anderen böse, die einen nützlich, die anderen schädlich; denn wenn sie nicht

nützlich oder sehädlich wären, wie sollte man es wissen? 1) Daher muss man einen Schöpfer der Schöpfung anerkennen, Ahriman aber ist sein Knecht. Da alle diese schlechten Dinge der Finsterniss, der Dunkelheit, dem Gestanke und dem Schaden zugethan sind, so haben sie die Kennzeichen des Ahriman und heissen desswegen im Avesta die Geschöpfe Ahriman's; das Leuchtende, Angenehme, Nützliche und Gute aber soll von Ormazd ausgehen. Man muss wissen und mit tiefer Weisheit darauf achten, dass Alles von Ormazd geschaffen und Ahriman das Geschöpf Ormazd's ist. Man muss gläubig Ormazd als den Einzigen anerkennen; denn sein Wesen wird im Yaçna in der Stelle "para açměm etc." (Yç. XIX, 3) klar; ebenso durch "víçpa vana etc." (Ormazd-y. §. 4), ebenso durch die Stelle "yé dus khrathwa etc." (Yç. XLVIII, 4). Also muss man jedes Ding und alles, was schädlich und verderblich ist, schlagen und tödten, dadurch mehren sich die guten Thaten".

d. h. wir können alles nur nach den Wirkungen beurtheilen, welche die Dinge auf uns haben. Da nun unsere Wahrnehmungen oft scheinbar und täuschend sind, so kann auf dieselben kein sicherer Schluss gebaut werden.

BEILAGEN.

I.

Umschreibung der im ersten und zweiten Bande dieses Werkes vorkommenden Citate.

a) Im ersten Bande.

pag. 63.

Vd. V, 1: נַבְנָא וְתִירִית

Vd. XIX, 22: נִיאָכָאנן גַּ רַעַן יַשְּׁתְּו הַנְּמָנֵם אַנֵּם רַךְ גַּ דְוְבַהַנְן

pag. 64.

Vd. XIX, 5: זְרִתּוּשְהָ אַהְנְוַר פְּנָאוְ סְרוּהְ

Vd. I, 1: גוּפְתַשְ אַנְהוּמָא

Vd. V, 1: נַבְנָא מֵיתוּנן בְנָא וְתִירִית

B. 15, 15: כֿנָא בִינָאֵי נַפְּשְמַן יִ אַחְתַרֵי

pag. 65.

B. 33, 5 ff.: אַירַשְּנִשׁ חוּחם בְּנָא דָאת פַנְן רוּבַשְּׁן רוֹשַׁן חוֹרְשֵּׁית הוּחם בְנָא דָאת פַנְן רוּבַשְּׁן רוֹשַׁן חוֹרְשֵּׁית פַתִּירַפְּתְּ בְּארָרְ נִירִיוֹפַנְגְ נְכָאם דָאשְׁתְ וּבָאדְרָיִ סְפַּנַדְנְמַת פַתִּירַפְּתְּ בְּאשְׁתְ וּבָאפּרְ סְפָנַדְנְמַת פַתִּירַפְּתְּ

B. 16, 3: פַּנְן כֹנָא כַלְפֵי דֹּ יוֹם שַפָּאנִן נָארָאן כַנִתְ

Yç. II, 1: זְוְארַך בּוֹיֵאַנְנִם אוו דַנְמַן יִנַּשְּׁנְן

Yç. II, 2: בַּרְסוּם בוֹיֵאַנְנַם אוֹו דַנְמָן יִנַּשְנְן

Yę. V, 1: יְהַבַּוּךְ יְהַבַּוּלְנִם אַנְהוֹמָא מַנְן נוֹסְפַּנְךְ יְהַבַּנְן דְּוְבַחַנְנִם אַנְהוֹמָא

Yç. VI, 2: אַמְשוּסְפַּנָדָאן הוּחוֹתָאיָאן הוּדָאכָאן דְוְבַחַנְנַם

Vd. IX, 1: דָאתָארִי גֵיהָאן אַסְתְאוֹמֵנְדָאן

Yç. IX, 5: אוש מן רוּבָאן יִ מַרְתוּמָאן דוּר דָאסַנְנִית

Yç. IX, 14: תַּנְן יִ נַבְנָא

Vd. XIX, 9: חוַישְּכָארִש יִ אָארוּבו דְזְבַחַנְנַם

 $Y_{\mathfrak{S}}.\ VI,\ 35$: מָנְן הַנְּמֵנְךְ אָארָאיִשׁ יַ פָּאארוּם

Yç. VI, 47: סוּת יָ אַנְהוֹמֶא דָאת יָנַם

Yç. VI, 40: מָיָא יִ שַּפִּיר יִ פָּאארוּם יִ אַנְהוֹמֶאדָאת יִ אָארוּכו דְּזְבַהַנְנַם

pag. 66.

Yç. V, 1: אָמרָאִישׁ דָאת יִ

Yç. V, 4: אַיתוּן מָן יַשְּׁתָארָאן יַ דַר דַנְמַן גֵידָאן פַּנְן פֵּישְרוּבַשְנִש דְוְבַחַנַנְם

Yç. VI, 6: מַשְּׁשׁ הַנָּא אֵיעַשׁ 500 יָאתְוּ רְוַתְבֵּן הַנְמַנְרְי יִ כָאר נוּשִׁשׁ הַנָּא אַיעַש

נְהַגַנְנְךְ

By. 217, ult.: רַּהָית יִ בַּקית 4 אוֹבָאם אַיָּת יַ דָּקית 17, ult.

Yç. IV, אַמַת מִינַדְ הוּרַשְּנְן הַוִיתַנַנד פַּנְן רָאס יִ נַרְפֵן הוּרַשְּנָן הוּרַשְּנָן הַוִיתַנַנד בּיָן רָאס יִ

B.~19, 13: מִינוֹי מִינְאַרְ מִינְאַרָ חַהְּאָר הַהְּאַר הַרְתַך מִינְאַר מִינוֹי מִּאָבָאָרָ אַפְאָגֹ בָּאִפָּאָנָשְׂנָשׁ דָה הַגָּאַר הַרְתַך וִינְאַרְשׁ נִנְנָאָר

גַר דָאמֶאן פְּנָאנֿ כְרִינִית

Vd. XIX, 18: אַבַּקינִית הוּת בְנָא אַפַּקינִית

Vd. V, 66: יושרָאַקרָש יִינְן יִ מַהֵיסְתָאן פֵיתָאך פַּנְן דִינְן יִ מַהֵיסְתָאן

Vd. II, 1: דָאתָאר גֵיהָאן

Visp. I, 1: נַתַך אָפִיכָאן, נַתַך מוּסְפַנְדָאן

Yç. II, 1: בואנַאַנְנַם אוו דַנְמן ינָשְׁנוּן

Yç. IX, 9: נַמָּאנֿ אוּו הוּם

 $Y_{\emptyset}.$ IV, 38: בְּנָאנֿ פָנָאנֿ אָפוּחרע אוו זַּרְתוּשְּתְו זַרְתוּשְּתְו בְּנָאנֿ נּוּפְּרָא יִּ

מון מֹנְתוּתְמָאן

Vd. XIII, 2: פַּנְן 1000 עַנַשְנִש אוו נַנְנָאִמִינוי בְנָא דָאמָתַנְנִית

Yç. IV, 11: און אַיָאבָארָש

pag. 67.

Vd. I, 1: גוּפְתַש אַנְהוֹכָא נַר סְפִּיתָאמָאן זַרְתוּשְׁתְ

B. 11, 9: אַתַאש מַהְ מָנֵש דוּת וּתָארִיכִש מְאָם גוֹמֵיחת

B. 21, 2: מָשְׁוַר נָר בִישְׁוַר רָא תּוּבָאנְן וְזָרַנְנְיָ

 $Vd. \ X, 30: דְּמֶלְ נַרְמֵּלְ הַרְּמֵּלְ הַרְּמֵּלְ הַרְּמֵלְ הַרְּמַלְ הַרְּמַלְ הַרְּמַלְ הַרְּאָרָ הָעָבְּיָרְ בּוּן בּרְמֵלְ הַרְאָרָ <math>Vd. \ XIX, \ 134:$ נַרְ מָתַאש $Vd. \ XIX, \ 134:$ נַרְ מָתַאש und נְרְמֵּן בּוּן.

Vd. III, 69: עַן בוּן הַנְאפוּאר עַן בוּן

Vd. VII, 4: דְרִים עַן דְרִים פַּתְוַקְּחְוּ דְכוּיֵעֵבְנְנִית

Vd. XIII, 2: מָּנְן הַּרְוַסתוּ אוֹשׁ פַּנְן נִים רִירָיָא רָארָא דָאתַנְגִירת וַדְ יִ נַר 1000 בַּנְן הַתְּנָאִיתוּי בְּנָא דָאבְתַנְנִית 1000 עַנַשְׁנָשׁ אוֹו נַנְנָאִפִינוֹי בְּנָא דָאבְתַנְנִית

Vd. IX. 2: בּי הַאנְגִי אַסְתאוֹפֵנד אַגְשׁוּתָא דַכָּיָא אוֹו רִיפַגְן הַסְתאוֹפֵנד אַגְשׁוּתָא דַכִּיָּא הוו רִיפַגְן הַסְתאוֹפֵנד הַיִּבּנְנד

Vd. XIX, 26: רא תַנְן רָא הַיָא דוּשָארְם רָאי

Ibid.: רָא וֵיש זָאיַשְּנִש רָאי רָא שַפִּיר זָאיַשְּנִש רָאי רָא מְן תַנְן בוֹי בְּנָא וַרְתַשִּנִש רָאי

Yç. IX, 7: אַן בְּנָא הוֹן נַרְ חוֹרָשְנְן רָאי בְנָא הוֹן

Yç. VIII, 4: וְשְׁתַפֶּוְנֵית נַבְּנָא מָן מִיָאוְד

Vd. II, 1: בּיּנְסִית זַרְתּיִשְׂתְ מָן אַנְהוֹמָא אַיִע אַנְהוֹמָא אַפּזוּנִיך דָאתָאר גִיהָאן פּוּנְסִית אַמְרָאוֹמַנְדָאן אָארוּבו אַקּתְאוֹמַנְדָאן אָארוּבו

pag. 68.

Vd. XIX, 19: מָן נִימֵך סְוָאַך אַיִע חוֹרְשֵית פַנְן יוֹם מַהַסְתְ רָאּרָא דָאתַנְנִירת יִּחַר אַיִע פַנְן יוֹם כִיהַסְת רָארָא דָאתַנְנִית אוֹשַסְתַר

Vd. XIX, 1: מָן אַפָּאחְתר נִימַך \dots פְּנָאהַ דּוּבָארִית נַנְנָאמִינוֹי פּוּרְמַרְגְ \dots מָן אַ

By. 222: שַּנְתָ בִינָא וּיוֹם כּוּתַכְתַר וּסְפַּנְדַנְמַת דַמִיך תַנְנְתַר

B. 48, 8: מָן זַךְּ יִ בּוּרַנְדְתַר

Yç. IX, 4: מָנְן הַ הָנְמָכְאַי הַנְמַנְאַי אַסְתָאוֹמֵנְד אַם גֵיוַכְתַר חַדִיתַנְנְתְ הַנְמַנְאֵי

pag. 69.

Vd. I, 11: דְּכְרוּן בִינָא הַבְּלְ אֵי הַכֶּא סְתַרְּמְןּן וְבַּבְּמְמֵן וּבִינָא שַׁתְוִינְן אִיתו מֵּנְן דַמֶּסְתָאנְן רְבַּבְּמְמֵן וּדְיִּאן אַיִע סְתַרְמִכְּרָתֵר אֵי רְוַתְּמֵנְנְּ אֵי הַכָּא סְתַרְמֵךְ וּאַחַרְגִּ דֵּר זַךְ דְּכָּאן סְתַּהְמֵּכְתֵר דְהַוַנָּגִית

Vd. IX, 32: אַדִין רַדְּ זַרְתוּשְׁתְ בְנָא דְכוֹיֵמַנְנַשְּנְן מָן כּוּסְתַכְתַר מְאָם כַּהש Yç. I, 1, 2: חַרְתִיכְתוּם פַּנְן כָאר וּדִינָא כְבַד חַרְתִיכְתוּם פַּנְן כָאר וּדִינָא כְבַד חַרְתִיכְתוּם וּדָאנָארְתוּם
 וּדָאנָארְתוּם

By. 220: הַגְּאַרֶךְ רַהְ סַרְ נְהַנַּנְנִית וּזַך יִ וַתוּם אוֹבָאם דָאמְתַנְנִית הַבְּּאַרָ רַרְּ סַרְ נְהַנַנְנִית הַיָּאַרְ יִּוֹתְ אוֹרְוַרְתוּם יוּשְּדָאסַר דַמִּיכְתוּם מַנְן אִית דַנְמַן דָמִיךְ נְּוִית מֵיָאתוּם נְוִית אוֹרְוַרְתוּם יוּשְדָאסַר דַמִיכְתוּם 3
 B. 45, 14: הַיְרְתַן רָאַי זְנְיִת בְּיָבְיֹנְנִית
 אַפִּירְתַר דְנְסִינְנִית

Vd. XIX, 19: מָן נִימַך סְוָאך אַיָּע הוּרְשֵּית פַּנְן יוֹם מַהַסְתְּ רָארָא דָאתַנְנִירת ניהַ סְנָּן יוֹם כִיהֵסְתְּ רָארָא דָאתַנְנִית נד זַך סְוָאך אַיִּע פַנָן יוֹם כִיהֵסְתְּ רָארָא דָאתַנְנִית

pag. 70.

Vd. III, 43: פָּנְן זַך מְאָם פְּרָהֵיסְתְ אַזָּאנְן רָארָא דָאשְתְ בְנָא חַפְּרַנְנְתְ

Vd. IX, 10: בַּמְסְתָּוֹ פַּנְן נַרְמַנְשָאן רָאס פַרוָאמִינְדְ פָאי וּסתוּר

B. 26, 3: פַּנְן בָארֵיסְתְ זַךְ כוֹף וַרֵי אִית

B. 44, 7: אַנַש זַך 6 גַּשְׁםְ 2 פַּנְן גַשְּמְנָאם וּדוּ פַנְן בָאלֵיסְתִי רוֹאשָמַן

Vd. XIII, 123: אַנְשחנָאַסְתָארְתַר נַתְּזוּרְתַר נַתְּזוּרְתַדר דּוּשְרוּבַשְנְתַר פַּרִיתַר נַתְּהַיִּמְת נַּיגוּן זַךְּ יִ זְכָאֵי כַּרְכָא גִּידָאן זָתַארתַר וַתִּהִיִּמְתַר נַּיגוּן זַךְּ יִ זְכָאֵי כַּרְכָא

Vd. VII, אַנע פַּגָן בַיוְיַסְנָאגָן רוּיִן הַנָּא אָוְמָאיַשְנָּן גַּיגוּן פַּגָּן מַהֵיסְתָאגָן 168: אַנע פַּגן בַיויַ מָן דַנְמַן רְא שַרִיתָא וְשְׁתַמַנְנְתַנְן אַיִע זַך מָן 168: דַרְ צַ שַׁוַך נִישׁ מָן דַנְמַן רָא שַרִיתָא

זַך אַפַּסְתַאדְ פֵיתַאך

B. 4, 9: אָפָארוּנִש וֵיש וַרְגַּנְךְ אַיִע פְּרָארוּנִש

B. 48, 8: מָן זַך בוּרַנְדָתַר

Vd. II, 37: מָן זַרְ מָן זַרְ מָן זַרְ סָּאתַנְנִינִית אֵינַךְ סַרְוִישוּתַךְ מָן זַךְ מַס בּנְמָן צָּארין יַם בַּנְמָן בָּמִיךְ בְּנָא סָאתַנְנִינִית אֵינַךְ סַרְוִישוּתַךְ מָן זַךְ דְּחַנְנְנְת

B. 17, 6: מושת יוַבְּנָא מושת פּנְן סְרִשְּך יִ תוֹנָא רוֹאשְמַן וּנַבְנָא מושת יַּארָאנִית פַּנְן סְרִשְּך יִ תוֹנָא רוֹאשְמַן וּנַבְנָא מושת יַּארָה וַכַּם

pag. 72.

Vd. XXII, 6: קרָ 99 יַקר פּוּרמַרְגָ 99 בּלְינִירת בְּנָנָאמִינוי פּוּרמַרְגָ 99 יַקר פּנָאה בְּנָירת בְּנָנָאמִינוי פּוּרמַרְגָ 99 יַקר פּנָאר פּינֵר פּוּרמַר פּוּרמַר פּרּמַרְגָּ 900 יִינַר פּרמַר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמיר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמּר פּרמיר פּרמּר פּרמי פּרמּר פּרמיר פּרמּר פּרמיר פּרמייי פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיר פּרמיי פּרמיר פּימיר פּרמיר פּימיר פּימיר פּרמיר פּימיר פּימיר פּימיר פּימיר פּימיר פּימיר פּימיר פּימיר פּיייי פּיייייני פּייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּ

B. 17, 2: מָנֵשׁ 1 פַּרְסַנְגְ מְמִינֹטּ בָּנָא מָאגִֿית מְמִנֹטּ מְמָנִטּ מָמָנִי בָּנָא מָאגִֿית

B. 37, 9: אַנְשָאן כֹנָא יַ פַּנְן פַּנְגָאא שַנְתָ פַּנְוּנְךְ מִנַש וְרָאנְנְתְ הַנְמַנְךְ

pag. 73.

B. 16, 18: אֵינַך פַּרְסַנְגְ תִישְׁתַר פַּגְן סְתוּכִי בְנָא תַאגָּאנִית

Yç. IV, 8: אַינַך אַי אַינַך אָי מָנְן זְכְתַרַנְנְת רָא שָאיַינְךְ אָ דְמִיתַנַנְךְ אֵינַך אֵי מַנְן זְכְתַרַנְנְת רָא שָאיַינְךְ

Vd. V, 134: מָמַן תַּנְקּאך רִימַן מָן תְרֵין אֵינַך

B. 16, 4: לָנָא סְתָארֵי תַרַתָּא כַּלְב דָארִינַנְךְ

B. 17, 18: תַרָתָא זְרָאֵי יִ מָם

B. 73, 13: תַרָתָא יום רִירִיאָאָן תַּנְּנְאוֹמֵנְדִיהָא דֵר רוֹשָאוו פָאתְפְּרָאס נְהַגַנַנְךְ

Vd. XV, אין פֿרָבָא דַנָא יושְרָאסְרִינִית בּרְבָא בַרְבָא דַנָּא יושְרָאסְרִינִית

B. 37, 4: מָן נַרְמַנְשָאן זָאת פַּנְן תִישִיָא בִינָא דוּחְתֵי

pag. 74.

B. 20, 6: פַּנְאהַ פַּנְאהַ פְּנָאהַ פַּנְארָ פּנְן בַמִּיךְ פְּנָאהַ פַּיְתָאך 200 הַפְּמָאת וּדוּ כַּוְתַךְ פַּנְן דַמִּיךְ פְּנָאהַ פֵּיתָאך בּיִּמָנָר הַנְמַנִר

B. 6, ult.: נְרְמַנְשָׁאן 6000 הַּנְאָנָאוֹ 1000 אַשְּׁתָארת 1000 חוּרְתַדְ סְּתָארֵכְוּ פַּנְא 400 אַנָאנִית הַנְמַנד

B. 13, 10: וּאַשְּׁתָאת יום אִית פַּנְן חוֹרָאסָאן

B. 11, 13: שַּפָּאן מִינויָאן יִהָאן רְנַתְּכֵּן נַנְנָאך מִינוי הָאמֵיםת שֵּירָאן מִינויָאן יַהָּאן רָנַתְכַּן נַנְנָאך מִינוי הָאמֵיםת שֵּירָאן דַהַנְנָת הַנְּטַנְּךְ
 דר נֵיתֵי הַכְּכוֹחְשַשׁן דְהַנַנְנָת הַנְּטַנְּךְ

Vd. II, עם פַּגָן זַך יִ יַם חוֹתָאִשׁ זַך סַתִּיגַר סַתְוֹ זַם אוו הַם כַּת יַיָם חוֹתָאָשׁ זַך סַתִּיגַר בַּתְו

B. 19, 12: פַּנְן אַפָּאנֹ דָאסִינְנַשְּנִשׁ דָה הַנְּאר סַרְתַךְ וִיכְארָש

Yç. IX, 12: וִינְגָהָאן יִ רַ פַּרְתוּם מָן אַנְשוּתָאאָן דַר אַסְתאומַנְרָאן גֵידָאן הוּנִית

pag. 75.

Vd. VII, 102: אֶבֶת פַּרְתוּם דֵיוְיַסְנָן כְּרִינִית בְּנָא זַךְ דְמִיתַנְנִית

Vd. XVIII, 80: זַך פָר מָן נַרְמַנְשָאן נוּשַנָאן אַוְרָא

B. 34, 10: אַנְשָאן אַוְרָא גוּבַשְּנָן דַנְמֵן גופת

B. 1, 1: נַּוְדֵסְתְ מָאָם בוּן דְהַשִּנִשׁ יִ אַנְהוֹמָא

B. 28, ult. : יום שַפָּאנְן נַרְמַנְשָאן אַחוֹרְתָאר בוּת דַנְמַנְדְ אַנְּשָאן נַוְדַמָּתְ

B. 42, 11: אַיְרָוַר וְשְׁתַפֶּנְנָית בָּנָן דִין אֵיִע רוֹגֹ יַ נַחָוּסְתָּ בּ

Yç. IX, 23: אַסְפִיָּאן יִ רַ דַתִּינַר מִן מַרְתוּמֶאנְן דַר אַסְתְאוֹמַנְדָאן נֵידָאן הוֹנִית

Vd. VIII, 287: דְּמִיגֵר דְּאַכָּר דְּאָכָּר דְּאָכָּר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּאָבָר בְּיָבְיִת הְּנִי בֹנָא דוּ מִינוֹי פַּנְן נַפְּשָּׁמֵן 3.7. א. א. בּאָרָאוֹמֵנְד בּנָמֵנִד

Vd. XI, 8: אַהְנְוַר תַנְן פָאנַכִש רָאי אֵינַך וּתְנִי

B. 74, 18: אִינַךְ נַרְ תְנִי פּוְנָסַנְּד אַיִע דַנְמֵן אַנְּדְ שַנְתְ אַיִע דְהַוַנְנְתְ הַנְּמְנִם
 Yç. IX, 42: מֹרָשֵׁסף יִ רַ תַסוּם מִן אַנְשוּתָאאָן דַר אַסְתְאוֹמֵנְדָאן נֵיהָאן הוֹנִית

pag. 76.

Vd. I, 21: תַסוּם כָּן סְנָאַכָאנְן רוּסְתָאַכָּאנְן אָם פָּאארוּם דָאתְו

B. 29, 13: גְּיָנֵךְ וָאִיֶנְדַךְ

B. 5, ult.: בְּמִיךַ בַּמְיֹבֵר מֵיָא סָתִיבֵר בַמְיֹץ בַּתְיבִר בַּמְיֹך בִּמִיךְ אַנְהוֹמְא מֵּלְ בַּתְיבִר בַּמְיֹר בִּמְיֹר בַּנְהוֹנִית בַּוּהוֹנִית שָשוּם אַנְשוֹתְא מְאם פְּנָאנֹ בְרֶהִינִית

Vd. V, אַפָּרוּם הַרְרַנְנִית אַשָּאיַת בָאר אַפְּדוּם הַרְרַנְנִית אַשָּאיַת

B. 4, pen.: אַכָּאר דְרַוּנְנְיִת פּינוי אָכָאר

Vd. II, 125: אַנֿש פַּנְן זַך פְּנָאהְֿתוּם כֶּתָאוֹ מֵם 9 זַתַּרְנְ כַנְּתְ 9 כַּנְדַך פַּנְן זַך יִ נִיתוּם פּ כִיְאנַך 6 פְּנָן זַך יִ נִיתוּם 3 כִּיְאנַך 6 פְּנָן זַך יִ נִיתוּם

B. 29, 10: מָן נַרְמַנְשָאן סוּסִיא זַבָּאר מֵס חַמְנָא נִיתוּם

pag. 77.

Vd. IX, ווּסָבר בְּנָא יְהַבּנְנְת פון דוּ אֵינַך בְנָא יָהַבּנְנְת

Vd. V, 78: שַּׁרִיתָא גַּרְמֵן אַחַר זַך מַגְן רַתְּוֹ סְּרְיִישׁוּתַך זַך יִ מַגְן נַרְמֵן תוֹגַשְׁגְן רִאָּכ רִּבְּארַרְ וֹנְאס רוּבָאנִיךְ וּנְאס גַּרְפִירת כַּנְפַּך רָא שֵׁרִיתָּגְיִךְ וּנְאס רוּבָאנִיךְ פַּנְן 3 אֵינַךְ כְּנָא שַׁרִיתָּא שַׁרִיתָּא שַׁרִיתָּא מַרְיתָא מַרִיתְּאוֹן

B. 5, 7: אֶמַתַש 3 אַינַבִי נוּפְּתְ דְּהַוַנְנְנְתְ נַנְנָאך מִינוי מָן בִים תַּנְן דֵּר אַנְּדָיתו 3 אֶמַתַש 3 מָן אַנְּדָרוּן יִ אֶּסְבָּאן 3 אַינַך בְּנָא דְכוּוַמֵּנְנִית מָן אַנְדָרוּן יִ אֶּסְבָּאן 3

pag. 78.

B. 8, 11: נְוִית נְוִית דּוּשְׁכוּנַשְּנְן נַפְּשְׁמֵן דוּכָאנַך אוּשְמוּרְתְ

B. 38, 17: אָפַת כֿנָא דוּ רָאסְתְ תוּחְם דוּכָאנֵך 3 כָאנֵך פָנֵש דְהַוַנְנִית

Vd. VI, 9: אָמַתש מּוּיִי הָאך רָאוְאר נד דַמִּיך דְכוּיַמַנְנִית

By. 219: לָנָא מִינַך מוּיִ נַּנְרָ תָאך

Vd. III, 44: אָמַת רִיסְתְ אָשׁהָעָא דְּדַרַנְגָּאת אֵינֵך תָאך פַּנְן תַנְן יִ אֶמַת רִיסְתְ Vd. V, 159: אָמַתש אֵיתוּנְן בְּנָא שׁהַחַתְּוֹ אַשׁ אַתַרֹּנְ כֹּנָא 3 רִירִיא אֵינַכְבָאר יּכָּא

וֹמְנִינִ מַנְא בְנָא שׁוּיַשְּׁנְן מִיבֵינֹ מֵיְא בְנָא שׁוּיַשְּׂנְן

B. 25, pen.: אַיְגִיקבאר פַּוּן רתוּנָא רָאי דוּבָאר יְיַהַבְּנְיְתְ אֵינַכְבָאר פַּוּן רתוּנָא אַ אַרְגַּיקבּ אֵינַכְבָאר פַּנָן נוֹסְפַּנִּדְ פּוּרָסַרְתַךְ

Vd. VIII, 276: שַּנְשָׁנָשׁ 30 בָּאר פַּנָן נוּמֶיגֿ פָנָאנֿ שׁנִישָּׁנָש

Vd. VIII, 279: בָּאר פָנָאנֿ שױַשיִם 15

pag. 79.

Vd. XVIII, 68: אֵישֵי פּוּנְקִינֵנד

pag. 80.

Vd. I, 2: יָהַבַּנְנְתְ סְפִּיתָאכָאן זַרְתוּשת סְוָאך רָאמַשִּיון דַהַשָּׁנָש

 $Vd.\ V,\ 54:$ מָיָא יְהַנְּקָה הַ הַּנְּמָנָם בְּן זְרָאג בְּרָאאוְכַנְהְ רְתַּתְּכן אָהוֹכָא הַנְמָנִם בְּן זְרָאג בְּרָאאוָכַנְהְ רְתַּתְּכן אָהוֹנְאה וּאָבָר בְּיִרְאַר וּאָבָר

Vd. III, 88: דְמַרְרַנְגִית דַנְמֵן דַמִיךְ אִיע גַבְנָא מֵנְן רַ מְאָם וַרְגַּאַן

B. 4, 3: אַיַעת רַ רָא תוּבָאן מַרוֹגִינִיתַנְן

Vd. II, 9: אַדינַש נַר רַ פְּסָאוו גוּפת יִ יֵם יִ נֵיוַך

Vd. II, אַדִינַש אוו רַ פְּסָאוו גוּפת 14: אָדִינַש אוו רַ

Vd. XIX, 36: בּוּנְסִים בּוּפְרָא מָיִע זַך יִ בִּ מְן בַּךְ פּוּנְסִים בּוּרוּבו זַרְתוּשְּׁרְ מִיִּע זַך יִ בִּ מְן בַּךְ פּוּנְסִים בּוּרוּבו זַרְתוּשְּׁרָ מִיִּיע בּיִרוּמְא מִיִּרוּמְא בּרוּמָא בּרוּמִי בּרְיִנְיִּנְיָּא בּרוּמִים בּרוּמִים בּרְיִינְיִּנְיִיּא בּרוּמִים בּרוּמּא בּרוּמּא בּרוּמִים בּרוּמִים בּרוּמִים בּרוּמִים בּרוּמוּמים בּרְיִינְיִּיְיִיּיִ אַנְיִיּיִים בּיִּינִינְיְנְאַיִּיִ אַנְּרוּמִייִם בּרוּמוּמים בּרוּמוּמים בּרוּמים בּיִּים בּרְיבּיבּיִים בּיְּבְּיבְּיּיִים בּרְיבּיבּוּמִים בּרְיבּיבְּיבְיבּיִים בּרְיבּיבּיבּים בּרוּמים בּרוּמים בּרוּמים בּייִים בּיִּים בּרְיבּיבּים בּיִּיבְיבּיבּים בּיבּיבּים בּרוּמים בּייים בּייִים בּיִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייים בּיים בּייים בּיים בּייים בּיים בּייים בּי

Vd. XIX, 7: זַרָ זַבָּת בְנַפְּשְׁמֵן רָא תּיּבָאן כַנְּתַנְן רַנְמֵן פַּרְמָאאַיַ

 $Y_{\varsigma}, VII, S8$: פַּנְן אָארָאיִש אוו רַנְמַן בְּנָא דָאמְחַנְנָאת

Vd. XIX, 140: אַיָע מִמֶן רַנְמֶן פַּנְן הַם דְדַרַנְנַשְנש אוֹו הַם דְדַרַנְנָים

Vd. V, 63: דַנְמָן שַפִּיר דַנְמָן גֵיוַכְתַר גִּיגוּן רַךְ אָפֵיגַּךְ דְמְנַנְנְאַיֵ

Yç. IX, 64: בַר בַמִיך נְכָאן כָנְת הַנְמַנְאַיֵ הַרָוֹסְף שֵידָאן זַרְתוּשָת

זַכִי רַך פַּנְן זַך פְּנָאגֿ סְתָאיַם בְנָא אוֹו רַך נְוֵיִדִינַם :Yç. I, 59

Vd. V, 177: הַנְמַנֵיתYç. I, 61: מַנְן רַכּוּם בִישִית הַנְמַנֵית

pag. 81.

Vd. XIX, 39: נְיְמִן מָנְן נַרְמַנְשָׁאוֹן הַנְּמֵנֶם נְהַנַנְנִם מִן נַרְמֵן דְרוּגֹּ וּמְן נַרְמֵן איִמִינוֹי אַיִּעָשׁ גִּיגוּן סְתוּבְוּ בְּנָא נְהַנְּנָנִם דּוּשְׂדָאנָאִך נַנְנָאִימִינוֹי אַיִּעָשׁ גִּיגוּן סְתוּבְוּ בְנָא נְהַנְּנָנִם

Vd. IX, אַנ נְרָמֵן מְאָם אַשַנְגְּאֵיֵ : 38

Vd. IX, אַדין זַך דְרוּגִּי נְסוּש דַשְּנְן סוּפְּתְ יִ נַרְמֵן מְאָם דוּבָארִית : Vd. IX, אַדין זַך דְרוּגִּי

Vd. XIX, 4: דְרוּגֹ אוֹו נַרְמַן מְאָם דוּבָארִית הַנְמֵנד

Yç. IX, 10: מָמָן אָנוּ נַרְמַן מַתְוּ

Yç. IX, אָמַת מָן נַרְמַן פּוּס רָארָא וְרָאנְנְת מַנְן יַמְשֵׁית יִ הוּרַמַך

Yç. IV, 7: נַרְמַנְשָאן נְוֵידִינַם

 $Y_{\varsigma}.$ IX, 73: רוֹם נַרְמַנְשָּאן מַנְן כְּתִיךְ פַּנְן נַסְגְ פְּנָאוֹ אָמוּחְתַשְּׁנִשׁ יְרִזִיבַנַגְּר פַּגְן בּיִתְיַבַּעַנְאַ מַנְן אַשָּאן אַפָּאוּנִיכִשׁ פַּרְגָּאנַכִּשׁ חַוְכַנְנִית פַּנְן אֵירָפַתַסְתָאן כַּנְתַּנְן אַשָּאן אַפְּאוּנִיכִשׁ פַּרְגָּאנַכִּשׁ חַרְכַנְנִית

Vd. VII, 4: אַבֿש נָר דוּבָארִית

B. 58, 2: פְרְתוּם מָן וַרְסָנָגָא כָאכְמַך סְפֵית בְּרֶהִינִית נַר אִיתו וַרְסָנָגָא כָאכְמַך

pag. 82.

 $Vd. \ X, \ 30: דְגַמָּן נַרְמַּן הַרּוּגֿ נְסוּשׁ הַמֵּיסְתָּאר הַנְּמַנְן נִרְמַן נְרָמַן דְרוּגֿ נְסוּשׁ הַמֵּיסְתָּאר הַנְמַנְן מּוּן נַרְמַן אוּו וִיוַנָּדך מְאָם דוּבָארִית מַנְן מִן נַרְמַן רִיּסְתְּ נַרְמַן אוּו וִיוַנָּדך מְאָם דוּבָארִית$

Vd. XVI, 2: נְּיָמֶרְשֶּׁאנְן וְנָאס רָאי אַוִע נד רָא דְהַוּנְנָאת וַרְגָּאנד וַרְמַּנְשֶּאנְן מֵגְן וְנָאס הָאי אַנע נד רָא דְהַוּנְנָאת מַבִּיסְתְ הַנְּמֵּנְיְי

Vd. IX, 184: דָהַוַנְנִית הַיְהָא יִ נַרְמָן תוֹחְהָ דְהַוַנְנִית

Vd. IX, 185: אַת נַרְמֵן זַכְאי זַךְ יִ סַרִיתר כוּנַשְּנְן רָא פְּנָאגֹּ זַרְגִּית

Vd. XIII, 19: אָנְן מִינַשְּנָן פַּתִיתִיהָא עַן נוּבַשְנָן אִית פַּתִיתִיהָא אָנָן מִינַשְנָן פַּתִיתִיהָא אוו כונשנן

Vd. XIII, 20: רָארָא וַרְגִּית עַן גױבַשְנְן אִית רָארָא וַרְגִּית עַן גױבַשְנְן רָארָא וַרְנִית עַן כוּנַשִּנְן

Vd. VI, 102: אַנַּשׁ גּוּפְתְ אַנְע רָארָא דַהֵיּסְתְוּ עַן רָאי אַהַר הַנָּא נְהַנֵנְנֵנֶר אֲסְתוּדֵאנֵי

Vd. I, 1: נוּפְתַשׁ אַנְהוֹמָא נַר סְבִּיֹתָאמָאן זַרְתוּשְׁתְ

Vd. XIX, 29: הַכְּאוֹשׁ אוֹו נַרְמֵן נוּפְּתְ מַנְן סְפִּיתָאמָאן זַרְתוּשְׁתְ

Vd. XIX, 28: פַּנְגַם כְּתָאר גוּבַשְּנְן וָאנְאֵי אַיִעם סְתוּבְו נְהַנַנְנָאַי

Vd. XIX, 26: אֶמַתם רוּאשְּמַן בְנָא פְּסַכְנַנְדְ אַנֿ דָאוָאר רָא כְתָאיֵם

עd. XIX, 8: קאן זַכְי נַרְמַן אוש מְאִם חְדִיתַנְנְתְ מֵנְן סְפִירָנאמָאן וַרתוּשָׁת

B. 3, 4: אַיִעת רַ רָא תוּבָאנְן מֵרוֹגִינְיתַנְן

pag. 83.

Vd. II, 2: אַיַעת הַמְפוּנְהָשׁ פַנְן דִין פַּרְתוּם רְוַתְפֵן פֵנְן כַנְתְ

B. 9, 11: אַיַעת מְמֵן כָאמַך נְדַת יְהַבַּנְנַם

Vd. XVIII, 40: אַיִעְאָן בָאר דִינָא בְנָא רָא כְתַרַנְנִית

B. 36, 9: אַיָר שִידָאאָן מָן תוּם כָארָא כַנְהָ אַיִע מַרְתוּם הַנְמְנֵירת שֵידָאאָן דוְבַהַנְנֵית נְדָתָאן אַרִישְך שֵידָא יִתִיבַנְנָאת

B. 4, 11: מָנַש הַוִיתַּנְכַּסְתְ אַיִע פַּנְן דַנְמַן דְמָאן נְהַגַּנְנְתְנן אַכָאר אִית

B. 2, 2: אַיַעש בִּיאָן תוּהִיך

על. Vd. V, אַנְאָנְאָ הַנְמְנְאָן הַרּוּסְתַך הַוּסְתַך הַנְמְנְאַיֵ מוּ רּוּכָאנְן מִן גְרוּתְכָּאן הַרוּסְתַך הַיִּסְתַך הַנְמְנְאָיַ מוּ עוֹנָ דְּבַּוְתַן אַן Vsp. III, 2: אַנְע אָם מְכִּירַנְנְתְ V

Yç. IX, 4: מַן בַּרְוֹסְף אַהוּיִ אַסְתָאוֹמֵנְךְ אַם גֵיוַכְתַר חַדִיתַנְנְתְ בַּנְמְנֵאיַ

Yç. IX, אַפָּאיַת אַת תּוּבָאנְן דָאשְתַנְן

Vd. IV, 2: אֶבֶת אָפָאוָת אַת יְדַבַּנְנַם

Yę. IX, 3: אָבֶתוּ מֵת דְהַוַנְנְתְ אֲשׁ פּוּנִסְית

Vd. III, 112: אֶמַת רָא חוֹרִית אַש רָא תוּבָאן

 $Y_{\mathcal{C}}$. IX, 46: מַנְן מַנְן מִינוי תוּבָאנָן דְהַוַנְנְרָהְ כַנְתַנְן אַש כָארְפָּרת כֹּנְתַנְן בַנָּא תְבַרֵנְנַסְתִּ

אַנ אַן אַניך הַנְמַנְד וּיִתיבַנגָּד הַירן אַגְרַפּת אַיע רַא Yç. IX, אוֹ בּנְיך הַנְמַנְד וּיִתיבַנגָד הַירן אַגרַפּת אַיע רַא סְרִיתַנְנְתְ דְכוֹיֵבֵנְנְדְ אַשְאָנְן זַךְ יִ אַשְּׁכָארֵךְ זַךְ יִ רָאת חַרְכַנְנִית

Vd. XIX, צוּבַ פַּנְן כְתָאר גוּבַשְּנְן בְנָא אָפָארִינְאַיַ : 28

Vd. XIX. אַם רַ (? רַך) מְחִיתַנְגַם אַנַּתוּ הָאוְשְׁתָאוּ יִ רַ מְחִיתַנַגְרְ אַחַר זַך 18: דַאמָתָנְית אַנַּת פַּנְן כַּנְתָ חוֹת אַפַּסִינִית

B. 7, 17: אַנְקאן פַנְן פַנְן פַנְן פַנְן פַנְן הַנְּטְחַ וּאַנושַך רָאוָאר וִירָאיַם אַנְּתָאן פַנְן פּנְן פַּנְן פַּנְן פַּנְן פַּנְיִם הַמַּכִיהָא אַמַרְנְ

Yç. V, 1, 2: יָהַבַּנְנְת יִ אָארָאיִש דְאתְו אַנַשׁ מֵיָא דְאת בּוּמּדָ יַהַבַנְנְת יִ אָארָאיִש דְאתְו אַנַשׁ

אַנָם אַנַּש פְּרָאנויוּתִש הַנָּא בּיָבְהַנְנַם אַנַּש פְּרָאנויוּתִש הַנָּא . . . דְוְבַהַנְנַם אַנַּש

B. 9, 2: בּוּנַשְּנְן יִ רַ רָאי זִיַנְדִיכִש רָא אָפָאיַת אַנְּשָאן וַסְמֵן בְנָא מַרוֹנִינַם

Vd. XVIII, אַנְמֵנָם מַנְן דָאתָאר הַנְמֵנָם : 19

Yç. IV, 1: דְּבֶּמֶן הוּמֵת הוּהְחָתְ הוּוַרְשָת כָאר כַנְפַּך דְמֶאן אַסְמֵנְנִיתְו הַמָּאך גְהַגַּנִים

Yç. IV, 12: הַבְּמַנְשָאן נְוֵידִינֵם זִיַם גוּבְּהָ

Vd. IX, 182: דוּשָהוּוַרְשָּתְ זְיֵם מִן יוּשרָאסַרְכַּרִשׁ נַר בוּן דְהַוַנְנְת דְכוּיִמֵנְנִית

pag. 85.

B. 4, 4: בַ אֵיתוּנְן רָא תּוּבָאן בַנְתַנְן אַיִע רָאוָאר נֵר נַפְּשְׁמַנִש רַ אַ אַזַּת אַזַ אַזַע רָאוּר נֵר בַפְשְׁמַנִש רַ אַ אַזּגַיָּר רָא דָאמָתַנָּוָן רָא דָאמָתַנָּוָן רָא דָאמָתַנָּוָן רָא

B. 9, 2: כּוּנַשנְן יִ רַ רָאי זַיַנְדִכִּשׁ רָא אָפָּאיַת

B. 3, 15: דָר רָא יָהַגְּנְנַם וּפַּגְן מֵנְדוֹם גַיוַך דְוַרְאָם יִ רַך בָּר נְהַגָּנָם וּפַגְן מַנְדוֹם גַיוַך בְּאַם יִ רַך מֵרוֹנִינַם
 הַמְּדָאתַסְהָאן רָא דְהַוַּנְגַם וּדָאם יִ רַך מֵרוֹנִינַם

Vd. XIX, 31: רַ זַאיַ אִית פָּאארוּם

B. 8, 9: פָאָם אָחֵינֿ אַבוּ יִ רַנְמֵן מִמֵן רַנְמֵן דֵר גִיתִי כָארִינְּאר נְהַנַנְנֵם Vd. IX, 190: בְּנָא כוּן זַך יִ רַנְמֵן סְנָאך רוּסתִאך סָאתַנְנִית סְפִּיתָאמָאן

Vd. XIX, אַנַת פַּנְן כַנְתָ חוֹת בְנָא אַפַּקינִית : Vd. XIX

Vd. XIX, 49: קריתוּנְאַי זַרְתוּשָתְ דַנְמַן דָאם יִ אַנְהוֹמָא

B. 61, 14: הַמִּין מָן בוּן יִ כַתַכיִ חוֹיֵש דֵר דָאתַנְנִית

Yç. VIII, 10: פַּנְן נֵיוַכָּש פָּאתָאשָאָש חוֵישָאן דָאמָאן

 $Y_{\mathfrak{S}}.$ IV, $Y_{\mathfrak{S}}:$ אוּנ פָּשְׁמַן שָאיַת בַּנְתַּנְן בּנַפְשְמַן אַר יִ אָפָּארוּן אַרִישָּך מָאָם דְּדַרַנְנְתְ B. $Y_{\mathfrak{S}}:$ פּארוּן אַרִישָּך מָאָם דְּדַרַנְנְתְ $Y_{\mathfrak{S}}:$ אַנְּשָׁאַן בְּנַפְשְמַן פּנְן בְּנַפְשְמֵן זַך יִ אָפָּארוּן אַרִישָּך מָאָם דְּדַרַנְנְתְ יִ

Vd. II, 16: וְנָאסְכָארִש נַפְשְׁמֵן רָאי אושָאומַנְךְ בוּת הַנְמַנְךְ

B. 6. 16: נְדְ אֶמֶת אֵיבַנַת דָאמְתַנְנִית פַּתְיָארַך הַמִימָאר יִ נַפְּשְמַן כוֹשִינְר

זַרתוּשָת שִירִינִש

pag. 86.

Yç. I, 42: אַיְרַפַּתָש אַי אַיָע פַּנְן פְרַהָּאנְגְ אוו נַפְּשְמֵן שָאיַת כַּנְתַנְן

Vd. VI, 64: אַי רָיבֶּן רָא דְהַוֹנְנִית

Ibid.: כָּנְא כַּרְתַך אֵי דָאי תַנָאפּוּארֵי כַּנְפַּך

Vd. VI, 9: אֶפֶת כֿנָא מֵי כוּנַנְךְ דוּ תַנָאפוּאר

B. 3, pen.: נָנָאך מִינוֹי פַנְן אֵי דָאשְהְ אַיִע אַנְהוֹמָא דֵר נַר אַנָּארַך אִית

 $Y_{\S}.$ אָפַע 1000 נושש הַגָּא אַוּעַש 500 מִינוי אוו רואשְשַן יְתִיבַנְגְּדְ χ_{\S} אַפֿע 1000 מַצַּש

אַנַש כָאר גושש נְהַנַנְנְד

Yç. IX, 3: זַך פֵּיתָאך אַיַעש שְּנָאחָתְ הַנָּא רָאי מָמֵן זַך דְּמֶאן רְוַתְמֵן יִהָאן שָנָאחָתְ הַנָּא רָאי מָמֵן זַך דְּמֶאן רְוֹנְאָנֵיתוּ נִישׁ דְהַוֹנָנָת דְכוֹנָמָנִיתוּ

Vd. XIX, 7: אַי נְרָוּם רָא נְכִירִינִית אָיע מָּנְדוּם הָא נְכִירִינִית

 $Y_{\mathfrak{C}}. \ VII, \ 64$: אוֹ הַנָּא רַךְ כַּנְּדָארִש

pag. 87.

על זך בְנָא רֵישִית : Vd. XV, 30

Vd. I, 2: אַנְשוּתָא זַךְ סְּנָארְ אַנִע אָנְן זְרָאנְנִירוּ זַכַש אָנְן פַרְוַרִינַנְךְ זַכַש שָפִיר מִימָנְנִית

וַך פֵיתָאך : Yç. IX, 3

B. 19, 9: תִישְתַר זַך אָף פַּנְן הַמָּאך דַמִיך בְנָא נָארָאנִית

Yç. IX, 6: זַך מַּך יִב הוֹן נַר הוֹרַשְנְן רָאי בְנָא הוֹן

Vd. XIX, 36: אַיָע זַך יִ בַ מָן בַך פּוּנְסִים

Vd. XIII, 2: מַנְן פַּנְן הַרְנַסְת אוש פַּנְן נִים רִירָיָא רָארָא דָאתגְנָית זַך יִנַר הוּוַחָש

Vd. II, 44, 45: אַנְהוֹפֶא דָאתָאר מָהְוֹ דָאָמָן בְנָא מַהְוֹ

Yç. VII, 61: זַך אוו דִינִיכָאנְן

Yç. IX, 64: דַּנְמֵן מָן רַך פַּרְתוּם יָאן הוֹם וָאיָם יִ דוּראוּש

Vd. X, 30: דַּנְמֵן נַרְמֵן הַרוּג נְסוּש הַמֵּיסְתָאר הַנְמֵנְן נִנְן נַרְמֵן דְרוּג נְסוּש הַמֵּיסְתָאר הַנְמֵנְךְ

Yç. I, 9: מִינוֹי אוֹ רוֹאשְׁמַן יְתִיבַנְנְךְ אַנַּשְׁ כָאר גוּשָשׁ נְהַנְּנַנְר אַזִּיע יְתִיבַנְנְךְ אַנַּרְ בַּיּנְרְ אַנִּין נִיוֹכְחָשׁ וַךְ נִיוֹכְחָשׁ וַךְ נִיוֹכְחָשׁ וַךְ נִיוֹכְחָשׁ

Vd. XIX, 49: אַנְהוּמָא יַ אַנְהוּשָׁתְ דַּנְמַן הַחּת כְּרִיתַנְנְאַיֵּ זַרְתוּשָׁתְ דַנְמַן

Vsp. III, 12: אַפּר יִ הוֹמִין בוּיֵאַנְנַם אוֹו דַנְמֵן

pag. 88.

Vd. II, 3: זך כן דַ מַנְן זַרְתוּשְׁתְ הַנְמָנַם

Vd. XVI, 3: אַיתוּגן אָנּן וְנָאס רָאי אַיִע נְד רָא דְהַנַנְנָאת וַרְגַּאנְּךְ נַרְמַנְשָאן פּיָן אַיּתוּגן אָנּן יָנָאס רָאי אַיִע נְד רָא דְהַנַנְנָאת וַרְגַּאנְךְ נַרְמַנְשָאן

Vd. IV, 48: מַנְן מַתַּנְן מְאָם דְרוּגִּית יִ וִיְרְמְסָאי

יַנְן רַנְמַן דָאת הַנְמַנִים Yç. L, 4: מַנְן רַנְמַן

Vd. XVIII, אָרָא אוּ וְדָרְיִּ רָאּרָא אוּסְתִית אַש בְנָא רוּבַשְנִש אוּו זַךְיִ רְאּרָא אוּסְתִית אַש בְנָא רוּבַשְנִש אוּו זַךְיִ בּאָרָא פּאארוּם הַאנָאן

Vd. XVIII, אַר פּיָן רוּיַן אוו אָתְאַש אַנְהוּמָא אֵיסְם מְאָם בַּרָד יִ אוֹן אוו אָתְאַש אַנְהוּמָא אַיסְם מְאָם בָּרָד יִ אווי אַנּתְאַ שוּסְת יַדְמָן יוֹשְׁרָאַסַר פְּנָאגֿ שוּסְת יַדְמָן

Vd. III, 124: כַּתָאר נַרְמַן אִיתוּ תוֹנַשְינָן

Vd. VII, 95: פַּנְן כַתָּאר פֵּיש אָזְמָאיַשְּנְן פַּנְן מַהֵיסְתָאנְן וּדֵיןְיַסְנָאנְן

B. 7, 15: מִימְמָנְנֵית סוּתְאוֹמַנְדְתַר מִימְמַנְנֵית

B. 33, 13: אַיִעְ רָא פֵּיתָאךְ כַּתָאם זְכַר כַתָאם וַכד

Vd. III, 39: מַנְן פַּרְתוּם דַנְמַן דַמִיך פַּנְן זַך מַהֵיסְתוּם שְנָאיַשְנִש שְנָאיִנִית

 $Y_{\mathbb{C}},\; IX,\; 3$: אַנְש מָן אָנָן פּוּנְסִיתָו זַרְתוּשָׁתְ אַיִע מַנְן נַבְנָא הַנְמַנְאַזַי $Y_{\mathbb{C}}$

By. 219: אָנָהוֹמָא פַּנָן הַרְתִי הַרְנַסְף אָכָאם חַוִיתַנְנַסְתְ מִמֵן מִינִית

pag. 89.

אַפָּ אוֹנ נַרְמַן מָת אָפָאתִש : 10 מִמָן אוֹו נַרְמַן

Vd. XIX, 140: אַיִע מְמֵן רַנְמֵן פָּנְן הַם דְדַרַנְנִשְׁנִשׁ אוֹו הַם דְדַרַנְנִים

Vd. VII, 162: מַמָן זַך מַּנְן נָאיִרִיך בַּרְתוּם מָן חוֹרַשְּנָאנְן חוֹרָאת

Vd. II, 41: פַּגְן זַך נַפְשְמַן כָאמַך דוּשַשְנָן גִּיגוּן כַתָארְגָאי זַך י דוּשַשְנְן

Vd. II, 61: אַרִין זַך יִ וַר נְהַגנַנְרָ אַסְפָּרָאס דְרָאנְּא פַנְן כַתָארְגָאי גַֿסְרוּשוּתַך

Vd. IX, אַרָאר דָהַנְנָית פַּנְן כַתְארְגָּאי גוּבַשְנְן דַרוּגֹ אַכָאר דָהַנַנְנִית פַּנְן כַתָארְגָּאי גוּבַשְנְן

B. 7, 11: אַפָּאָסָר דַר אָפָּאָרַי פַּנְן זַתַנְן יִ פַּתְיָאַרַך דַר אָפָּאָסר
 בְּנָא יַהַבַנְנָת

B. 63, 18: בֿגָא שַנְתְ מוּרוּו זַך װּן אוֹסִינִית זַך תוֹחַמִיהָא דַר גוּמֵיגָּית

Vsp. III, אַר וּרָאסְפִּיך כֹנָא דוּ דְמַנַנַנְד : Vsp. III, אַר

 Y_{\emptyset} . IX, 27: נְיָאן זַכָשׁ פַּנְן דָאמָאן יִ אַנְהּוּמָא תּוּּבָאן דְדַרַנְנְתְ אַשּׁ בָּנְן בָּאַבָּאָן יַ אַנְהּוּמָא .

Vd. XIX, 67: אַנָת הַנְמְנָאֵיֵ אַנְהוּמָא

 $Y_{\emptyset}, \ 1, \ 39$: גַוִידִינַם הַרְוֹסְפּגָּ מֵיָאיָ אַנְהוּמָא דָאת הַרְוֹסְפּגָּ

Υς. 1, 39: הַרְוַסַתְּו אוּרְוַרַגָּ אַנְהוֹמָא דָאת

 $Y_{\mathcal{G}}, 1, 38:$ גוַיִרינַם הַנְגַרְתִינַם רַך אָתָאש יִ אַנְהוּמְא בַּנְמַן רְוַתְּמַן הַרְוַסְתִין אָתָאשאן

Yç. IX, 70: מָן הַרְּוִסְפִּין רּוִּין חַדִיתַנְנִים הַ וּהָאוְשְהָאן יַ הַ רוּיִן חַדִיתַנְנִים Vd. XIX, 124: מַגְן הַרְּוַסְפִּין דָאמָאן סוּתִינִית

pag. 90.

Vd. IX, 39: סָנָאש הַרְוַסְפִּין שֵידָאנְן אַש אַנַּש דְהַוַנְנִית

Yç. IX, 4: בָנָא מִישֵי אַמַרְנָ

B. 72, 14: לנָא אִיש מְן תַמְמֵן רָארָא אַנְכֵיגִּית

Yç. IV, 8: אָמְשוֹסְפַּנְדָאן הוּחוֹתָאיָאן הָמא זִיוַנְדַכָאן וּהמָא סוּתָאן

Vd. V, 14: אָמֶת הַמֶּאך זַךְ יִ הַנָּא סְנָאך אֶמֶת רָא הַמֶּאך זַךְ יִ הַנָּא

Yç. IX, 49 : אַיע הָּשׁ יָהַבּנְנְאַיֵ נַרְמַן אָפָאיַת יְהַבַּנְנְתַנְן

Yç. IX, 20: נְּנְמָאָן בַּנְמָא דָהַוַנְנְת הּוּרַמַך יַמְשֵׁית וִינְנְהָאגָן בַּנְמַן בִּנְמַן בַּנְמַן בִּנְמַן בַּנְמַן בַּנְמַן בַּנְמַן בַּנְמַן בַּנְמַן בַּנְתַּיִּמָּן בַּנְמַן בַּנְתַּיִּם בַּיִּבְּיִם בַּיִּבְּיִם בַּיְבִּים בַּיִבְּיִם בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּיִּבְּים בַּנְבִּים בַּנְבִּים בַּבְּיִם בְּבָּבִּים בְּיִבְּיִם בְּנָבִים בְּבָּבְּים בְּבָּבִּים בַּבְּיִבְּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִים בְּבָּבִּים בְּבָּבִים בְּבָּבְים בְּבָּבִים בְּבָּבִּים בְּבָּבְּים בְּבָּבִּים בְּבָּבִּים בְּבִּבְּים בְּבָּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבָּבִּים בְּבִּבְּים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבִּבְּים בְּבָּבְים בְּבָּבִּים בְּבִּבְּים בְּבְיבִּים בְּבִּיבְים בְּבִּבְים בְּבִּבְּים בְּבָּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּבְים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבִּים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבָּבְים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּם בְּבָּבְים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבִּיבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבְיבָּים בְּבִּיבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבְיבָּים בְּיבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בְּבִּיבְיבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּים בּיבְיבָּים בְּבִּים בְּבָּבְיבָּים בּבְּבָּים בְּבְיבָּבְיבָּבְיבָּבְיבָּבְיבָּבְיבָּים בְּבָּבְיבָּבְיבָּבְיבָּבְי

B. 28, 9: לֹנָא מַנְדוּמֵי פַנְן מַנְן מָנְן מָהָמָאן

Vd. XIX, 7: אַירָית בָּנָא רָא בָנָא אָיִע מַנְדוּם בָנָא בָא בָירִית

pag. 91.

Vd. III, אַנְיָרָ בַּרְמַנְשָׁאוּ וְנָאס נִּיכְאַמְנָאי מְאָם וַרְנַּנְר דּרְוֹסְף נַרְמַנְשָׁאוּ וְנָאס נִיכְאַמְנָאי

Yç. IV, 4: יַּבַּרְנַאְנְן סְתִי אָארוּבְוּאָנְן זְיכאַכְּגָּא

Vd. VI, 1 : נְּדְרָדְאַנָּא דְמָאוּ דַנְמֵן דַמִּיך אַפִּיתָאוּ אַיִע פַּנְן נְּאַנְנְּ כָאר רָא שָאיַת

Vd. XVIII, 72: אַיִע הוִיָת הַיוַכָּש הָאַנְהָּ אַבַּש רוֹיִת אַחוְאָרָש אַיִעַת בִיוַכָּש הָאַנְהָּ אַבַּש

 $Y_{\mathfrak{S}}.\ VII\,,\,4$: פַּנְן אָארָאוָש בְּנָא יְהַבַּנְנַם הוּם יִ פַּנְן שְנָאוָנִיתָארִש מַיָּא יְהַבָּנְנַם הוּם פַּנְן אָארָאוָש בָּנָא יְהַבַּנְנַם הוּם יִ פַּנְן שְנָאוָנִיתְאר וּאַפָּאנִיך מַיָּא שַפִּיּרָאן אַנְהוּמָאדָאר וּאַפָּאנִיך מַיָּא

B. 23, 2: אַפָּאנִיך כוֹף פֶּרֶהֵיסְת מָן נַרְמַנְשָאן רוּסְתְ הַנְמַנְדְ

Vd. III, 70: מָן גַּ אַפָּאנִיך וְנָאס נְוִית נְוִית בַּנְן בַּתִית דְהַוַנְנַשְּׁן

Vd. III, 69: אַיַעש הָאנְן גָּ וְנָאס כַנְת

Vd. VIII, 64: אָמַת שָאיַת פַּנְן דָאנְן סְוָאך כְנָא כוּנַשְיָן

Vd. X, 1: זַנְךְ גִּינוּן פַגָּן הָאנְן סְנָאך נְפָשת

Yç. XIX, 8: פָּנְן 100 מָאָם זַך נַרְמַנְשָאן הָאנְן אֵי רַתִש יִ נָאסְאנְן 100 מַנְן

Yę. XIX, 9: מַנְן פַנְן בְּנָא נוּבַשְנִש בְנָא־ סוּתַכִּש סַרָאיַר־ז אֵיתוּנְן יַנַשְּנְן עַן דְּאָב מוּתַכָּש בַּרְאיַר אַיִר הַשְּיִן עַן 10 מְנָן פַּנְן בְּנָא נוּבַשְנִש בְנָא־אוֹ הָאּנְן אֵי רַתִּשִי נָאסָאנְן

pag. 92.

Vd. II, 2, 3: יַן מָן בַּנְרָת זְלַ מַנְן הִינְן פַּרְתוּם רְנַתְּמֵן מֵנְן כַנְרָת זָך מָן הַנְּמָט פַּנְן הִינְן פַּרְתוּשׁתִּו הַנְּמֵנִם מֵנְן זַרְתוּשְׁתִּו הַנְּמֵנִם

Vd. III, 93 : בָארֵסְתָאוּן רְתַמְמֵוּן דְכוֹיֵמֵנוְּאֵי פַּוָן נַר זַכְאֵי בָּבָא

Vd. III, 68: אַרְגָּו זַךְ אֵי זַךְ סַרִיתַר כּוּנַשְנְן פְּנָאגֹ וַרְגִּית

Yç. IX, 32: דָאתוּבֵר זַכֵי דְהַוַנְנְת

Vd. IX, אַנְרָ זַך מַע מָן זַך זַכְאֵי מֵע : 14

Vd. IX, 155: אַת רָא תוּבָאנִיך הַנְמַנְּדְ נַרְמַנְשְּאנָן מַהַסְתָאנְן פַּנְן נַרְמַנְשָאנְן הַנְמַנְשְאנְן פַּנְן זַך פַּחְמָאנְן נֵר נַרְמַן נַּרְנִיץ פְּנָאוֹ הָּטָּא יִּסְתוּר זַך יִ זַּכְאֵי חוָאסְתַך פַּנְן זַך פַּחְמָאנְן נֵר נַרְמַן נַּרְנָיִ פְּנָאוֹ בְּנָאוֹ בְּנִיּאוֹ בְּנָאוֹ בְּנָאוֹ בְּנָאוֹ בִּיִּיִיםְ בְּנָּוֹ בְּנָאוֹיִיםְ בִּיּנְיִיםְ בּנְּנְיִיםְ בְּנִיּיִיםְ בִּנְּנְיִים בְּנָאוֹיִים בּיִּנְיִים בְּנְּן בִּנְמִינְיִים בְּנִיּיִים בְּנִיּיִים בְּיִּבְּיִים בְּנִים בְּנְיִים בְּנִיְיִים בְּיִנְיִים בְּנִינְיִים בְּנִיוֹיִים בְּיִים בְּנְּיִים בְּנִים בְּיִּים בְּיִּים בְּנִים בְּיִּים בְּנִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּנִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִּיִים בְּיִים בְּנִינְיִים בְּנִישְׁאוֹיִן בְּיִים בְּנִישְׁיִּיְיִים בְּיִּיְיִים בְּיִים בְּיִּים בְּיִּים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִּים בְּיִים בְּיִים בְּיִיבְיִים בְּיִים בְּיִּיְיִים בְּנְּיִים בְּיִיְיִים בְּיִבְּיִים בְּנִיבְיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִּים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִּים בְּיִים בְּיִבְּיִייִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִים בְּיִבְיּיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִים בְּיִבְיִייִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִים בְּיִבְיִים בְּיִים בְּיִיְיִים בְּיִבְיִים בְּיִבְיִים בְּיוֹים בְּיְיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיִּים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְיּים בְּיְבְּיִים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִים בְּיְבְּיִייְיְיבְיּיִים בְּיוֹבְיוֹים בְּיוֹים בְּיִיבְייִים בְּיִּבְיּיִים בְּיִיים בְּיִיבְייִים בְּיוֹים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִים בְּיִּיבְייִים בְּיִיבְיוֹים בְּיוֹים בְּיִיבְייִים בְּיבְיוֹים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִים בְּיִיבְייִיים בְּיִיבְייִים בְּיוֹים בְּיִים בְּיִיבְיים בְּיִים בְּיִייִים בְ

Vd. IX, אַן נַבְאנְן מַעָאנְן 120: פַרוּותַר מָן זַכָאנְן

Vd. IX, 84: נָיָאיַשְּׂנְן נַר נַרְמַנְשָאן זַכָּאנְן אָארוּכָאנְן

Vd. V, 169: זַך אַנְרָ מַסָאי גִּינוּן אוּו רוּיִן דְמַנַנְנַם

Yç. IX, 35: אַנְד בָאלָא רָארָא נְזַרַנְנְת וּזַך יִ אַנְך דְרָאכָּאי נְפַרַנְנַסְתְ

Vd. VIII, 125: נָרֶמֵן מַהַסת פַּנְן דַנְמֵן דַמָּיך 3 מַע בְנָא אֵי חָפַרַנַנְד זַך אַנְךְ 125 מָע בָרָמוֹ מָן זַךְ י רוּיִן בַּנְרָ 3 נָאם

Vd. VI, 16: מַנְן אָנְן אַסְתְ מְאָם שַיֵּכַנְנַנְד יָ כַּרְבָא כְּנָא וַתַּרְתְוֹ אַיוּף מַרְתוּמָאן זַך יִ אַנְדְ זַךְ יִדְ יִ כִּיהֵסְתְ אַנְּגוּשְתְ פְּנָאבְּתוּם בוּנַך

Vd. II, 41: אַנֿש דַנְמַן גִידָאן 3 בָאר אַנְאוַד יַם בָנָא כַנְתַנְן

B. 44, 11: אַנַש אַנָך נַּנְךְ כוֹפֵי אַנוַר

pag. 93.

Vd. XIII, 83: דוּ זַך יָ אַנְךְ אֶמֵת נַרְם

B. 16, 5: זַר נְאַרָאן לנָא סְרָשְבֵי זַנְדְ תַשְׁתֵי

B. 12, 3: נַּרְגָי אָמַת פַּוָן בָאר וָאוָנְ דָארִינְד 1000 בַּרָנָא אָמַת פַוּן בָאר

Vd. IV, 4: אָמָרוּם יִ אָּמָרוּם אַנְהוּמָא הַנְמַנְאַיֵ זַּנְדְתוּם יִ אָּמַת יַּל זַרְ בַּנְאַ בַּנְאַרָּטְאַר בַּנְאַרְאַיִּרְ וְגָאסָבָאר בָּנְאַרְבָּיִרְ וְגָאסָבָאר

Vd. VIII, 30: בַּנְרָ מוּי רוּסְתְ דְכוּיֵמֵנְנִית

pag. 98.

Vd. III, 123: יַבְּיְבֶּי זְיִהְיּתְ וּכַּרְבָּא יִ רִיסְרָ, אַיוּף נַבְּנְא יִ נְכָּאנִינִית וּכַּרְנָּא יִ רִיסְרָ, אַיוּף נַבְנְא יִ רָאלָא אַנְארָא חָפַרְנִּגְת רָסְתְּ פַּנְּגְּ שַׂנְתְ דְרָאבָּא אַנְארָא חָפַרְנִּגְת

B. 1, 1: אַנְהוֹמָא דְהַוַנְנְת וּאִית וּהַמָּא דְהַוַנְנְית

Yç. IV, 1: בָּנְפַּךְ דְמָאן אַסְמַנְנִית הַמָּאךְ נְהַנַּנְנִים

Yç. IV, 10: אַיע נְךָ פַּנָן מַרַך וּוֵיש בְנָא דְהַוַנְנָאת

Ibid.: אַיִע נְּדְ מָאן בְנָא אַפְּזָאיָאת

Yç. VII, 1: פַּנְן אָארָאיִש בְנָא יְהַבַּנְנַם

pag. 99.

Vd. VIII, 127: יַרְבֶּן זַךְ בַּרְתוּם בְּנָאנֹ אֵי הְרַרְנְנִית

Vd. V, 41: אַיתוּגְן בַּרְמֵן רָארָא מָן בוֹי דְמִיתַנָּנְדְ אַשׁ תַנְן בְנָא יְהַבַּנַנְךְ

Vd. VIII, אַדין זַך יִ הוֵיש תַנְן מְאָם הַנָא יושֹּדָאסְרִינִיתוּ 126: אַדין זַך יַ

Vd. IX, 7: אַיְרָנֵר אוּיְרָנֵר דָמִיך מְאָם הָנָא פְּסָכַנְנִית אוּרְנֵר יִנְדְאוֹמֵנְדְ דַמִיך מְאָם

Vd. XIX, 22: נְיָאכָאנְן רַך עַן יַשְּׁתְּו הַנְמָנֵם אַנַּם רַכֹּגְ עַן דְוְבַחַנְן

Vd. VIII, 6: בְּנָא זַךְ רִיסְהְ אֵי דְדַרַנַנד

Vd. VIII, 7: פָּאכָן אֵי בּוּיִינַנְךְ

Vd. VIII, 9: בָּגִא זַך פָּאנְן אֵי דְדַרַנּנְיְךְ אֵיתוּן זַך רִיסְתְ יִ שַׂיַבַנְנְךְ

Vd. VI, 68: רָארָא וַך נּוּסָאי מִן מֵיָא וַך הַנָּא בַרַד

Vd. V, 60: נַרְמַנְשָׁאוֹ פַּנְן הַכַּנְדֵן בְנָא וָארִינַם רַ מַנְן אַנְהוּמֶא הַנְמַנַם

Vd. III, 73: פַּנְן דַתִּינַר דַנְפֵן דַמִּיך פַּנְן זַך מָהֵיסת שְנָאיַשְנן שְנָאוִנִית

Vsp. III, 1: אַיִע הָאנְאנִש דְכוּיֵמִינְן

B. 46, 11: אָיִע פַגְדָא חַוִּיתַנְסְרָת נּוּפְתַנן דִין נַר וַרְצַפְבָרְת דְיָבְיָרָא חַוּיִתְנְסָרָת נּוּפְתַנן

Yç. IX, 74: רּוּבְאַכִּינִית אַנִעשָאן שוֹי בְנָא פֵּיתָאַכִינִית

P 16 0. ------

B. 16, 9: נִּינְאוֹ הַיְא בַר תַנְן נַמְּבִינִית וְאת אַנְדְרְוָאֵי כְּנָאנֹ נַמְבָאת

Yç. I, 11: רַמַך גוּסְפַּוְּדָאן בְנָא אַפְּוָאיַת

Yç. I, 14: פַּנְן רַמַך מֶּרְתוּמָאנְן בְנָא אַפְּנָאוִנִית

pag. 100.

B. 16, 18: מָנַשׁ אִינַךְ פַּרְסַנג תִישְתַר פַּנְן סְתוּכִי בְנָא תָאנָאנִית

B. 17, 6: נַּנְךְ שְׁכוּפְתַתַר וָארָאנִית

pag. 102.

Vd. II, 5: בַנְן אַנְהוּבָא הַנְפֵנַם

Vd. II, 2: בַּרְ מַנְהוֹמָא הַנִּמַנְאֵיֵ

Yç. 1, 38: בַּנְן בַּנְטן יַנַשְּנְן הַנְמַנְאַיֵּ רְוַתְמֵן הַרְוַסְתִין אָתָאשָאן

Yç. I, 4: מַנְים הַנְמָנִים אַנַשׁ רַנְמָן הָאשִית הַנְמָנִים אַנַּשׁ בַנְמָן בַּנְמָן

B. 34, 4: אַנְשוּתָא הַנְּמָנֵית אַבִּיתַרָש נֵיהָאן הַנְמַנֵית

B. 36, 10: מַרְתוּם הַנְפֵנֵית

ענן הַנְפַנְךְ אָארָאיִש רַת :Yç. I, 32

Yç. VIII, 7: אַנְשָנָאת הַנְשָנָאת

Yę. VIII, 13: קּנְפֶנֶאנְדְ הּוֹתָא הַנְּפֶנֶאנְדְ אָארוּבָאן וּאַבָּאמֵך חוּתָא חַנְפֵנָאנְדְ בַּיִנְבָּאן בַּרְנוּלָאן

pag. 103.

B. 2, 15: גַּנְאַך מִינוי אַחַר דָאנִשְנִש רָאי מִן אִית יִ אַנְהוּמָא רָא אָכָאס

B. 61, 17: חַנְם רוּיָת בְּפִיתְ בְּפִיתְפִין מַמְ

Vd. III, 93: בָארֶסְתָאגָן רְתַמְמֵן דְכוֹיֵכַנְנְאַיֵּ נַר זַכְאֵי בָבָא אִישָּאן הוּרַשְּנְן רְאי פּוּנִסַשְּנָן רָאי

Vd. V, זוֹ בּרְמֵנְשָׁאן דְכוּיִמַנַנְיךְ

Vd. VIII, 271 : גַּרְפַנְשָּאן גַּבְנָא יושְדָאסַר הַנְּפַנְּדְ אָארוּבְּו אַנְהוּמֶא פַנְן גַּבְנָא יושְדָאסַר הַנְפַנְּיְ הָארוּבְו אַנְהוּמֶא פַנְּן גַּבְנָא דְכויֵמַנְנִיתוּ

Vd. IX, 32: אַדין רַך זַרְתוּשְׁתְ בְנָא דְכוּיֵמֵנְשָׁן

pag. 104.

Vd. IV, 54: אַי מֵיתוּנן נַרְכֵּן מַנְנַש אַנְרֶפת דֵר נַרְכֵן בוּן בִית

B. 27, pen.: פַּנְן וַנַשְּנִשׁ וָאתוִ גְּרָם וַךְ גַנְנְדַכִּשׁ וּסוּרָשׁ אֶמֵת פְּרַשֶּׁכַנְתְ בֵּית שִּירִינְן רָאוָאר דְהַוַנְגִית

Vd. XVIII, 71: אַיִע אַפּוּסְתַנְן בִים

B. 13, 18: בְּגְנִר הְרָאזוּך דָאכְתַנְגִית יום רִירִיָא רָאסְתְ בַּגְנָר פָּאתֵיג

B. 75, 16: מַרְתוּם אַאוש בַנְנְדְ נְד הַמָּא הַמָּא רוּבַשְּנִש י

Vd. IX, 174: גִּינוּן בְנָא בָאת

B. 63, 12: דַה דוּ פַרְתַך אוּרְוַרִי בֵישָאוֹ מִן תוֹנָאי אֵיוּך דָאת בְנָא דְכוֹיֵבֵנְנִית

Vd. XVIII, 82: אַפְּסְתַּנְן דְהַוַנְנַם

Vd. III, 10: כֹנָא מַנְדוּמִשִי נִיוַך נַר דְהַוַנְנָאת

Yg. IX, 18: רָא זַרְמָאנָן דְהַוַנְנְתְ וּרָא מַרְגִּש

Yç. IX, 3: הָנָא רָאי מִפֵּן זַך דְּכָּאנְן רְוַתְּפֵן יִהָאן וֵיש דְהַוַנְנְת דְכוֹיֵפְנְנִית

B. 45, 8: הַבָּאַך מַיָּא זְרָאיֵ יושְּדָאַסְר דְהַוַנְנִית

pag. 107.

B. 9, 4: בישום מַיָּא בָישום אוּרְוַר בִישום אָתָאש אַנְהוֹמָא

pag. 108.

B. 12, 16: אַיָע דָאם בְּנָא פַּרְוַרוּם

Vd. V, 60: נַרְמַנְשָאן פַּנְן הֹבַנְדֵנן בְנָא וָארִינִם רַ מַנְן אַנְהוֹמֶא הַנְמֵנִם

Vd. V, אַנְהַגְנָנִם רַ מַנְן אַנְהוּמָא הַנְמֵנַם יַ פֿיָן אַנָהוּמָא

B. 3, 13: אַיִע בְּנָא רָא נְזַרַנְנִם וֵיש אַיְאבָארִש נַר דָאם יִ רַךְ רָא נְהַנַּנְנַם

B. 12, 13: אַנֿש אַחַר פַּרָוָאארי זַרְתוּשְׁתְ בְנָא נְמוּת אַיִע בְנָא יְהַבְנָנִם נַר סְהֵי

Vd. III, 88: דְמְרַרַנְגִית דַנְמַן דַמִּיך אַיִע גַבְנָא מַגְן רַ מְאָם וֹרְגָּאיַ

Vd. V, 53: אַיתוּנְן זַך זַרְתוּשְהְ נִּיגוּן רַךְ אָפֵינַךְ דְמַנְנְנָאיַ

Yç. IX, אַיָע מַנְדוּם עַן בֵישָאגִּינָאוַ: 30

Vd. III, אַנּער אָש חוּרִירת אַש פֿן אָמָרש תוּבָאלָן אָמָרת אָמ מְלָן אָמָר פֿאָן מָקוּ מְלָּא

רא תובאגן

Vd. III, 87: מָגָן דַמְיך מְאָם נַרְגִּית

Vd. VIII, עזר פַּרְתוּם הָאסַר : Vd. VIII

Vd. VIII, 287: הָאסָר

Vd. XVIII, 2: פַּרָאם זַךְ בַּרָד אַנְאַיִפִּיָאסְתְ פַּנְן דִין

Vd. XIX, 105: חַשְּגוּת זַך אָארוּבְו רוּבָאגְן בְנָא רַפַּד

Yç. IX, 72: הום אַזָאתָאן גָּ בְגָא יְהַבּגְגִית זַך אָרוּיִשְּנְן בַנְמַן

Yç. IX, 74: אַיִּעְשָאן שוֹי פֵיתָאכִינִית Vd. III, 144: הַנָא בָּנְן מַנְדָא דְמָנֵנִים

pag. 109.

By. 238: אָז יִרְיי רָא נְהַנְּנְנָאוֹ רָא נְהַנְנְנָאוֹ רָא בְּנְהוֹנֶא בִּירִי רָא פְּמָן בִּירִי רָא שָאִיים דְהַנִּנְנְתַנְן שָאִיים דְהַנִנְנְתַנְן

B. 8, 10: מָמֵן רְנַמְן דַר גֵיתִי זַך כָאִריִנָּאר נְהַנַנְנָם

Yç. IV, 1: בָּאַר בָּנְפַּך דִמָּאן אַסְמֵנְנִית הַמֶּאך נְהַנַּנְנִים

Vd. IX, 168: גַּרְמַן נְרָמַן דְרוּגַ פַתְּכָארִים אַיִע גִּיגוּן כְּתוּבְו בְנָא נְהַגַנְנִם

Vd. VII, 141: הַּגְמַגִיתוּ בַּרְחַלְּבְ וְשַׁתְּמַנְגֵיתוּ וּבַסְרָיָאוֹּ בַּרִּוֹם מַגְן מַרְתוּם הַגְּמַגִיתוּ וּבַסְרָיָאוֹּ פּוּחָתַךְ וְשַׁתְמַנְגֵיתוּ וּבַסְרָיָאוֹּ פּוּחָתַךְ וְשַתְמַנְגֵיתוּ

Vd. III, אַנְיָרָ זְיוַנְרָ זִינַנְרָ זִינַנְרָ דָּרָוְסְף הָרְוְסְף הָאנְן יִ אַסְתְאוֹמֵנְךְ זִיוַנְרָ

Vd. XIX, 108: דַרְנַנְךְ דּוּשדָאנָאך אַש מָן בוּי בְּנָא תַרְסַנר

B. 12, 3: נְּנְךָ אַרְינְךְ בָאר וָאנְנ דָארִינְךְ 1000 נַּבְנָא אֶמֵת פַּנְן בָאר וָאנְנ דָארִינְךְ

By. 220: אָהַרְמַן רָנּאָמָן יָאתוּכָאנְן רָאוָאר גַר הָארְתוּם דוּבָארִינְך

Yç. VI, 6: דְמְרַרַנַנְךְ אַיִע דַנְמָן וְשְׁמַמַנְן וּיַךְ וְשְׁמַמַנְן

Vd. IV, 2: אֶמַת אָפָאיַת אַת יְהַבַּנְגַם

Vd. II, אינם הַנָּא רַך גֵיהָאן פְּרָאחִינֵם הַנָּא רַך בִיהָאן

B. 4, 16: אַנְמוֹ פַנְן מָלְוֹ פַּנְן הַרְוֹסְף אָכָאסִשׁ חַוִּיתַנְנְסְּתְ אַיִע דֵר דַנְמֵן פּנְן הַרְוֹסְף אָכָאסִשׁ חַוִּיתַנְנְסְתְּ אַיִע דַר דַנְמֵן מִסְטּ שַּנְתְ דַר 3000 שַנְתְ בִּר מִענוי מוֹנִילָּא וּאָדַרְמֵן וּ 3000 שַנְרְ, אַפְּדוֹם נַנְגָאך מִינוי אַנְבוֹיִלְ אַנְיִרוֹ מָן דָאם יִ פַּתְיִאַרָך רָאוָאר דָאסִינַנְּדְ

pag. 110.

Vd. V, 124: נַרְמַן וְנָאם רָאי אַיִע נְדְ רָא דְהַנַנְנָאת וַרֹגָּאנְךְ נַרְמַנְשָאן מַנָּק עָל. מַנְן מַהַסְתְ הַנְּמַנְךְ

Vd. V, 147: מָמָן זַך מַנְן נָאיָרִיך פַּרָתוּם מָן חוֹרַשְּנָאנְן חוֹרָאת

Yç. VIII, 6: בְּנְמִנְשָאן מַהַסְּתָאנְן מַהַסְתָש דְמְרֵרַנְנִירת הַנָּא דְמְנַנַנִירת אַנְן מַהַסְתָאנן מַהַסְתָא בְּנָאוִ שַׁפִּיר הַנְמַנַם

Vd. V, 42: הַבֶּא מָן זַך נְּדְ צָּמַת פְּנָאגֹ וָאֵי פְּתָאנְּדְ אַיִע בְנָא דְאתַנְנָאנְדְ אוּרוַר וַחִשָּאנִד אַיִע בְנָא רוֹיָאנִדְ

Vd. IV, 120: אַת רָאי רָאמַכָּש רָאי בָסָאנְּךְ

Vd. XIX, 134: אוו אָתָאש זְוָאר פְּנָאגֹּ דְדַרַנְנַשְּׂנְן זַך סַחְתְ אֵיסְםְ נַר אָתָאש פְנָאגֹ $\,$ כְּנָאגֹּ דְדַרַנְּנָאַגַ

Vd. XIX, 137: סרוש אָארוּב פְּנָאגֹּ דְזְבַחַנְנָאיַ

Vd. XIX, אָרָאש יַ נַאגִּשְׁהְ פְּנָאנֹ דְוְבַחַנְנַשְּנְן

Vd. VII, אַרוּבְו דְהַוַנְגַאיֵ: 105

Vd. XVIII, אַפּסְפָּארָם דַנְמֶן גַר נַבְּנָא רָאוָ בְּנָא בְּנָא אַפַּסְפָּארָם דַנְמֵן גַר נַבְּנָא רָאנָ. אַפַּסְפָּארָאיֵ

Vd. XIX, 142: דְּנְמֵן רַנְמֵן פַּנְן הַם בַרַשָּנִש הַם דְדַרַנְנִים

Yç. IX, 70: דייש רוּיִן חַדִּירַתְנְגָארת רוּיִן מְן רַנְמַן מְן דַיְרְוַסְפִּין רוּיִן חַדִּירַתְנְגָארת היִן מִן רַנְמַן מִן דַיְרְוַסְפִּין רוּיִן חַדִּירַתְנָגִים הַ וּדָאוְשָׁתָאן יִ דַ

.pag. 111.

Vd. VII, 99 : אַרְגִּי כַּרִינִשְׂנְן רִישָאנְךְ מַהֵּיסְתְ וּאַרְגִּי פַּנְן כַרִינַשְׂנְן רֵישָאנְךְ

Yç. IX, 59, 60: בְּיגוּן זַך גַּיגוּן דַר גֵידָאן פְּנָאנֿ סָאתַנְנָאנִי בֵּישׁ תַּרְוינִי - 10, 59, 10 בְּיָגוּן זַרְ בִּישִׁיתָארָאן וּיְרוּבֿ נָאנִינִי בְּנָא מִן זַך גַּיגוּן תַרְוִינָאנִי הַרְוֹסְף זַך בֵישִׁיתָארָאן

Yç. VIII, אָם ינְאן מָאנָאן דַּנְמַנִם זַך יִ פְּנָאנְּתוּם מִן מָאנָאן זַרְתוּשְתְ דַּנְמַנִם זַך יִ

Vd. XIX, 86: אָחִיגִּינִי נַבְּנָא אָארוּבְו אָחֵיגִּינִי נָאיִרִיך אָארוּבְו

Yç. VII, 60: מָאָם דָאמְתַנְנָאנִי וּחוּנְסַנְדְ הַנְמַנָאנִי וּמְכִירַנְנָאנִי

Yç. IV, אַנַש הַנָּאָ אָיעַש 500 מִינוי אוו רואשָמַן יְתִיבַנְּוְדְ אַנַּש 500 בּוּשְש הַנְּבָּנְוְדְ אַיעַ דַנְּמַן נִיוּכַחְשְּ בָאר גושִש נְהַנַּנְוְדְ אַיעִ דַּנְמַן נִיוּכַחְשְּ

Vd. XIX, 23: רָאנָאר סְתָאיֵ שַפִּיר דִין מַהַסְתָאנָן

B. 8, ult.: מָאָם אָחֵיגֿ אָבױ רַנְמַן

Vd. II, אַרין זַך רַ גִיהָאן פָּרָאחִינְן אַזִע זֵישׁ בְּנָא נְהַגַּנְנֵי אַדִין זַך רַ גִיהָאן פָּרָאחִינְן אַזע זֵישׁ בְנָא נְהַנְּנְנֵי אַדִּין זַך רַ גִיהָאן נָארִיגִן

 Y_{ς} . IX, 7, 8: אַר פֿגָן בּגיי בּגָא רוּון מְאָם בּ פֿגָן פּגין בּגין בּגין פֿגָן פֿגָן פֿגָא פֿגָישָן פָּגָאיַ בַּר יַגַּשְּגָן

B. 3, 10: נָנָאַך מִינוי נַר דָאם יִ רַ אַיָאַבָּאִרָש דְדַרַנְן סְתָאִישָן נְהַנַּנְן

pag. 112.

Vd. II, אָיע וִיש בְנָא דָאסַגְן פָנָאוֹ סָאתַנְן אַיִע וֵיש בְנָא

Vd. XVIII, אַנְע רָאּרָא אוּסְתֵית אַנְשוּתַאֵית סְתָאיֵית בָּאָרָא אוּסְתֵית אַנְשוּתַאֵית

Yç. VIII, 5: וְשַׁתְמַנְנֵית נַבְנָא זַך מִיָאוֹךְ

Vd. II, 52: מָן 3 סְוָאּכָאן רְתַמְמֵן יַם גוֹסְפַּנְךְ בְנָא דָאמְתַנְנִית

Vd. XIX, 21: אַר דַּנְמַן יִ רַ דָאם מַרוּגִּינָאיֵ אָארוּב זַרְתוּשְׁהְ

Vd. XIX, 17: מָהִיתַנְנַם דָאם יִ שֵּידָא

Vd. XIX, 3 : אָיִע דְרוּגֹ מְאָם דּוּבָארִיתוּ אַגַּשׁ מַרוּגִינִיתוּ אָארוּב זַרְתוּשְׁתְ

Vd. II, 13: אַרין זַך רַ גִידָאן פְּרָאחִינְן אַיִע וֵישׁ בְּנָא נְהַנַנְנֵי

Vd. XIII, 163: בְנָא אַחַר אַר שַיֵכַנְנָאוֹ

Vd. II, 34: רוּשָאָרְמִיהָא סְפַּנְדַנְמַת נְהַנַנְנְךְ אַיִע רוּשְאָרְמִיהָא דָאמָאן רָאי בּוּנְבָנְךְ אַיִע רוּשְאָרְמִיהָא בּאמָאן בָּאי יַבְּנַנְרָ בָּנְמֵן מַנְרוּם

Vd. VIII, עוֹן יִ כְּתָאוְנְגָּאי נִימֵך אַיִע נָאת זַך אָתָאשׁ בוֹי בְנָא דְדַרַנְנְרָ 248:

Vd. V, 126: נָארָא מָן זַך מָאן אֵי דְדַרַנְנְיך אָתָאש

Vd. V, 11: נְא זַך כַּרְכָּא דְדַרַנְנְיָר רָא זַך נָאי דְדַרַנְנְיָר רָא זַך בּיְרָנְיָר רָא זַך נָאי

Vd. VII, אַמַת נְסָאי מְאָם דְדֵרַנְנְד דְכוֹיֵמֵנְנִית : 183

Vd. VIII, אַת · · · · · יָהַנְּנְרְךְ הַנְּמְנָאוֹ : • · · · אַת

pag. 113.

Vd. II, 5 : אַיַעם הַם פּוּנְסָש פַּנְן דִין פַּרְתוּם רְוַתְמַן מַנְן כַנְתְו

Vd. II, 11: אַרְינַם אָנְן גוּפְּתְו זַרְתוּשְׁתְ רַ מַנְן אַנְהוֹמָא דַנְמַנַם

Vd. II, 2: אַיַעת הַם פּוּנְסָשׁ פַּנְן דִין פַּרְתוּם רְוַתְּמֵן מַנְן כַנְתְּוֹם פּוּנְסָשׁ

עָרָ. IX, 44: סְרוּת בְּיְנְוֵר פְּנָאגֹ סְרוּת זַרְתוּשְׁתְ אַהְנְוֵר פְנָאגֹ

Yç. V, 1: רְתַמְמֵן אֵיתוּן דְוְבַחַנָּגִם אַנְהוּכָא מֵנְן נוֹסְפַנְדְ יְהַבַנְנִת

Yç. IX, 1: פַּנְן הָאוַן נָאס הוֹם מְאָם סָאתַנְנְתְ

 $B.\ 3$, pen.: בְּנְנָאךְ מִינוֹי פַּנְּן יֵ דָאשְּׁתְּ אֵיִע אַנְהוֹמָא דֵר נַר אַקֿאַרַך אִירו דְּדַרַנְנִיר יְּרָא מְכִירַנְנְרְץ פַּגְן סְתֵינֹ נְּ מְאָם דְדַרַנְנִיר יְּרָא מְכִירַנְנְרְץ פַּגְן סְתֵינֹ נְ מְאָם דְדַרַנְנִיר יְּרָא מְכִירַנְנְרְץ פַּגְן סְתֵינֹ נְ מְאָם דְדַרַנְנְיִר יְּרָא מְכִירַנְנְרְץ פַּגְן סְתֵינֹ נִ מְאָם דְדַרַנְנִיר יְּרָא מְכִירַנְנְרְץ פַּגְן סְתֵינֹ נִ מְאָם דְּדַרַנְנִיר יִּרָא מְכִירַנְנְיִר פַּגְן סְתֵינֹ בְּ מְאָם בְּוֹבְנִיר יִּרְאַ מְיִבּיר מִינִים בּוֹבְּיִנְיִיף בּיִּרְיִנְיִיר יִּיִּיְיִיר יִּיְּיִיר מִיִּיר בְּיִבְּיִר בְּיִּיר בְּיִּרְיִיר בּיִּנְיִיר בְּיִּירְ בְּיִּיְיִיר בְּיִּרְיִיר בְּיִּיְיִיר בְּיִירְ בִּיְּיִיר בְּיִּיִּיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִּיִּיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִּיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִּיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִירְ בְּיִּיר בְּיִיר בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִיר בְּיִיר בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִבְּיִיר בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִירְ בְּיִּירְ בְּיִּירְ בְּיִירְ בְּיִּירִית בְּיִרְ בְּיִּבְּיִיר בְּיִרְיִנְיִיר בְּיִירְ בְּיִנְיִירְ בְּיִּן בְּיִירְ בְּאִיבְיִיר בְּיִירְ בְּיִירְיִירְ בְּיִירְ בְּיִירְיִיר בְּיִירְ בְּיִרְנְיִיר בְּיִירְ בְּיִבְּיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִּירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִירְיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִירְייִיר בְּיִיר בְּיִירְייִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִיר בְּיִירְייִיר בְּיִירְיִיר בְּיִיר בְּיִירְייִיר בְּיִירְייִיר בְּיִיר בְּיִירְייִירְייִיר בְּיִירְייִיר בְּיִירְייִיר בְּיִירְייִיר בְּיִירְייִירְייִייר בְּיִירְייִירְייִירְייִירְיִייר בְּיִירְייִירְייִירְייִייר בְּיִירְייִירְייִירְייִירְייִירְיִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְיִירְייִירְייִירְייִיירְיִיירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְייִירְיִירְייִירְייִירְי

 $B.\ 5,\ 11:$ בּוּנְמְלְ פְּנָאוֹ הַ הַהְמָן דָאם דָאת בַּוְדַסְרָת הַוּמַנְן פְּנָאוֹ בּוּת בָּרָהִינִית מַנְנַשׁ רוּבָאכִשׁ יִ דָאם אַנְהוֹמָא פִנְאוֹ בוּת בַּרָהִינִית מַנְנַשׁ רוּבָאכִשׁ יִ דָאם אַנְהוֹמָא פִנְאוֹ בוּת

Vd. XIX, 8: רָא מָאן זַך י נַרְמַן אוש מָאָם הַדִיתַנְנְת

Vd. VII, און נַרְמַּנְשָאן נַבְּנָא יוּשְּׁדָאסְרְ דַּנְמַנְדְ אָארוּבו אַנְהוּמָא מַנְן \S 59: נּיּסָאי וְשַׁתְמַנְנְתְ כַרְבָא בָנָא נַתַרְתְוּ

By. 219: אַיָת מָמֵן דִית זַרְתוּשְׁתְ אַיִע מָמֵן דִית גּוּפְתַש אַנְהוֹמָא נַר אָארוּבו זַרְתוּשְׁתְ אַיִע מָמֵן

Vd. II, 7: אַדִין אוו נַרְמַן גוּפְתַם זַרְתוּשְּׁת

pag. 114.

B. 45, 10: אַיִע חַמְנָא 3 רָגְרָמֵן בְנָא נַר מֵיָא רָא יְהַבַנְנְתְ הַנְמַנִית 3 אַיִע חַמְנָא

B. 19, 5: מָן הַרְבּיְרְגְּ פַּנְן 15 שַנְתְ הַמָּא בָנָא כוּף מִן דַמִיך מְאָם רוּסְתְ הַנְּמְנְךְ

B. 70. 13: מָן זַך גַּינְמַגְךְ הַנְישָיָאַנָךְ מָן דַמִיךְ מְאָם רוּסְרְ, הַנְּמַגְךְ וּמִישָׂיָאַנַךְ מָן דַמִיךְ מְאָם רוּסְרְיָא חוֹרְתְ הַנְּמַגְךְ
 בַּוְדַסְתְ מֵיָא אַחַר אוּרְוַר אַחַר שִּיר אַחַר בַּסְרְיָא חוֹרְתְ הַנְּמַגְךְ

Vd. III, אַפָּר גוּרָתָאך יְהַבַּנְנְרְת אַדִין שֵּידָא חוִיסְרְת הַנְּמַנְךְ אַיִּע עַן 105: אֶפֶר גוּרָמָאך רָגִרִמן דְהַנּוּנְנְתְ הַנְּמַנְרָ

Yç. VIII, אַר בַּמַע דְכוֹיֵמַנְנִית הַמֵּיסְתָאִרש בְנָא דְדַרַנְנָאן

B. 13, 1: גּוּרְגַשׁר דוּזְּדוּ מוּשְפַר דוּמְבְאוֹמגְּדְ נֵר חוֹרְשֵירת וּמְארה וּסְתָארַכְאוֹ בּוֹמַנְנִירת מוּשְפַר נֵר רָאי נַפְשְׁמֵן אַסְרַנְנַסְרְת דְרוֹיֵמַנְנִירת מוּשְפַר נֵר רָאי נַפְשְׁמֵן אַסְרַנְנַסְרְת דְרוֹיֵמַנְנִירת פַּנְן הַגְּאוֹ כַּנְתַנְן

B. 4, 16: אָנְמן הַנְיַמְן פַּנְן הַרְוֹסְף אָכָאסִש חַוִיתַנְנַסְתְ

 $Y_{\varsigma}.$ IX, 46: בְּנָשְׁ וְנָאַהַ בְּנָאָרָת הַנְּנָאָת הַנְנָנְאָת הַנְנְנְאָת בַּנְתַגְּן בְּנָאָן בְּבָוּנְנְנְתְ בַּנְתַגְּן

pag. 115.

B. 11, ult.: אָמַת תוֹנָאיִ אֵיוֹדָאת פְנָאגֹ וַתַּרְתְ פַּנְן דַשְׁן יַדְמֵן נְפַּרַנְנַסְתְ

B. 13, 3: חוּרְשֵׁית מוּשְפַר נַר רָאי נַפְשְמֵן אַסְרַנְנַסְתְ דְכוּיֵמְנְנִית

B. 14, 5: וַזַּנְךְ אַנְדַחְתַנְן תוּבָאנַסְתְ

B. 14, pen.: גַּנְגאך מִינוֹי גִּיגוּן דַר דוּבָארֶסְתַגְּן מִמֵן יִ גִּירִש אָפֵּיגַּך יִ יִהָאן וּוּרִש נַפְשְמֵן דִית רָאוָאר דוּבָארֶסְתַגְּן כָאמֵסְתְ

Vd. V, 44: אָמַת הַנְמָנָאת הַמִיך אוֹסִינִית הַנְמָנָאת

Vd. IV, 124: אָמַתש הַוְשָּית הַנְּמַנְאת הַרָּמָ

Vd. III, 64: אֶמַת דָאַן זַרְמָאן פָאתִירָאן שוּסַר דְהַוַנְנְנְת הַנְמֵנְאת

Vd. I, 3: מָמֵן אַת רַ רָא יְהַבַּנְנְתְ הַנְמְנָאו

Yç. 1, אַנם רַך בַּישִּית הַנְמְנָאיַ בּי

B. 48, 18: אָמַתם רָא דָאת הַנְמְנָאיַ כַּרְבָא פַסוּש הַוּר

Vd. V, 44: אַת הַנְמְנָאוַ בְּנֶא נְוַרַנְנְת הַנְמְנָאוֹ דֵמֶסְתָאן בְנָא נְוַרַנְנְת הַנְמְנָאוֹ

pag. 116.

 $Y_{\mathcal{C}}$. VIII, 9: מַנְן גַּ מָן נַרְמַגְשָאן יַ מַהַסְּתָאן יַ פּוּרְנָאיָאן יַ גוּפְּתָארָאן דַּנְמַן גוּמָ מַנְירַנְנָיהַית גוּבַשְּנְן דָא מְכִירַנְנָיהַית

Vd. V, אַם בּוֹלֶת אָסְתָארִינִית הַנְמֶנֵאי יַ 12: אַת אַסְרָא אָסְתָארִינִית הַנְמֶנֵאי

pag. 117.

Vd. VI, 77: דָארָא זַך נוּסָאי אֵיתוּנְן מִן מֵיָא בְנָא בַרַשְּנְן

Vd. IX, 118: אַרין זַך גוּבַשְּנְן דְרַנְגִּינַשְנְן

Vd. XIX, 134: און אָתָאש וְוָאר פְּנָאנֹ דְרַרַנְנַשְּנְן Vd. V, 134: פָּנְן מָאָם וַנַשְּׁנִש מְאָם וַנַשְּׁנְן 200

Vd. IX, אַרִין זַך זַרְתְשָתְ בְנָא דְכוֹיֵכְנְנַשְנְן זַך זַרְתְשָתְ Vd. IX. 24: אַדִין 12 אַחַר כַחש פְּנָאנֹ זַרִיתַנְנַשְּנְן

pag. 118.

Vd. VII, 83: מַנְן נְסָאי מָאָם בּוּרָתְ דְכוּיֵמַנְנִית

Vd. XIX, 118: בָּנְא כְּרִיתַנְנֵם אָסְמָאנְן יִ נֵיוַךְ כַּנְת אֵי הַמְּכָאמִיהָא כַּנְת

Vd. IX, 84: פַּתִיתִיהָא נַרְמַן תוֹחְתָ דְהַוֹנְגִית

pag. 119.

Vd. XIX, 94: לָגָא אִישֵי פָּנְן בַּנְד דַר נַרְתַנְן אוּפְתִית אֶמַת בְנָא דְמִיתַנְנִית

Vd. XIX, 7: זַרָ זַבָּת בְנַפְשְׁמֵן רָא תּוּבָאוּן כַּנְתַנְן רַנְמֵן פַּרְמָאיַ

pag. 120.

 $Y_{\mathbb{C}}$. VIII, אַפּגינם פֿראַנש אָארוּבו הַלְּוִקף אָארוּבו אָפָגינם אוו הַלְּוַקף אָארוּבו פֿרָאיַ

pag. 121.

B. 16, 8: יְצַהָר מִינוֹי נָאת גִּינוּן רָא גומֵיחָתְ דְכוּיֵבֵנְנִית

pag. 123.

 Y_{\emptyset} . IX, 78: אַפָּאיַת אַפָּאיַן דַן כָאר זַכַת אָפָאיַת

Yç. l. 49: אַיִע פַנְן פָרָארוּנִש עַן אָפָאיַנְרָ

אָפַת מַת דְהַוַנְגָת אַש פּוּנְסִית אָפָאיַסְתְ דְהַוַנְגָת אַש פּוּנְסִית אָפָאיַסְתְ

Vd. I, 4: פַּנְן נִּ זַךְ יִ שֵּידָאאָן שָאיַת

Yç. IV, 8: אינע בָּנֶא דְמִיתַנַנְּדְ אֵינַךְ אֵי אַנִע זְכְתַנְנְנְתְוֹ רָא דְמִיתַנַנְּדְ אֵינַךְ אֵי אַנִע זְכְתַנְנְנְתְוֹ רָא בּיִע בְּנָא אִינַךְ אֵי אַנִיע זְכְּנָא בּיִע בְּנָא בּיִתְנַנְּדְ אֵינַךְ אֵי אַנִיע זְכְּנָא בּיִע בְּנָא בּיִתְנַנְּוְרָ וֹיִי

Yç. IV, 24: שָּׁנְתְ בַּנְן פְּרָארוּנִשׁ שַׁפִּיר שָאיַת כְתַרַנְנַסְתְו

B. 4, 3: אין מרובּליני)יתַנְן אַנֿרת דָאם יַ רַ אַיתוּנן בָּאן מַרובּליני)יתַנְן אַנֿרת דָאם יַ רַ אַיתוּנן בּא

B. 21, 2: מָן כֵישְוַר נָר כֵישְוַר רָא תוּבָאן נְזַרַנְנְהָ

pag. 125.

B. 8, 9: שֵירָאאָן גְוִית גְוִית דְרָאָיִת הַנְּמַנְךְ

B. 22, 18: מָן הַרְבּוּרְגָּ הַרְפָּארְהִין כוף מֵס אִית

pag. 130.

Vd. VI, 83 : אַחַר מָאָם בּוּרְתַשְּנִשׁ 3 אַחַר מָן

pag. 133.

B. 26, 5: נַבְנָא בָארָא 1000 נַבְנָא בָארָא

B. 22, 11: נַבְנָא בָאלָאי 1000 נַבְנָא

Vd. II, 61: וַכִּי שֵּמְגִּשְׁתִיכְתַר דְמְנַנֵם

Vd. VII, 3: תֵיגֹ אַחַר פַּנְן בְנָא וְתִירַשְּנִש

B. 49, 15: אֵיתוּנְן זוּת זוּת אֵינֵך מָן תְנִי בְנָא תַגִּית הַנְּמַנְךְ

B. 41, 6: הַכָּאך כָּאר פַּנְן אַיָאבָארִש נַּוְמִנְשָאן 3 אָתָאש אַפִּירְתַר כַנְהְ

Vd. VI, 94: גְּינוּן בָארֶסְתָאן בְנָא חַוִיתִנְנָאנְךְ כַּרְבָאיִ כַּרְפּחוְאר

pag. 134.

Vd. VII, 65: יַ דְנַרְאשָאן זַךְ בִּינִאן בַּינִאָּאן אַיוּף נַר אָרָאשָאן זַךְ יִ זְּרָאַרָּאַ אַיוּשְּרָאַן אַיוּשְרָאַרִיקָא

B. 7, 15: כָּתָאר זַכְּתָאן סוּתְאוֹמנַדְתַר מִימְמַנְנִית מַנְנָתָאן נַר גֵיתִי יְיַבַּנְנַם מִיקְבֵּית כְּתָא תַּנָן כַנְתַּכִיהָא

B. 34, 6: אַנְדַרְנְאֵיֵ יִ רוּשַׁן כַּרְפִּיהָא סָתָארַכָּאן דַר אַנְדַרְנָאיֵ יִ רוּשַׁן כַרְפִּיהָא בּאָבַר זָנִית הַנְּמָנִרְ נַּיִּת מָאָה בִּינָמָּנְרָ

Vd. VIII, על אָפַתש דַר הָאן יִ אָּסְתָאוּמֶגְדְ בֵיוַר אָתָאשׁ סוּנְּאך נַר : 253 זְינוּן אָפַתשׁ דַר בָּאַר הַ יָּנְמַנְךְ בַּיַּנַר אָתָאשׁ סוּנְּאך נַר בּיִרְתְ הַנְּמַנְךְ

Vd. XVIII, 134: פַּנְן נָאִירִיךְ זַּיהַראוֹמֵנְךְ וּדְאשַׁכְאוֹמַנְךְ חוֹנְאוֹמְנְךְ וִינְאכִיהָא בַּיְרָ וּדָאשַׁכְאוֹמַנְךְ אַנִע דְאַנִּד אַנִע וְנָאס תוֹנַשְּנְאוֹמַנְךְ אַנְע דְאנִי דְאַיָּע וְנָאס תוֹנַשְּנְאוֹמַנְךְ בְּנָא נְרָבִא נְבָּנְנִים פַנְן זַךְ וִינְאכִש אֹכָאסִש תוֹנַשְּנְוֹרְ בָּנָא נְבִיּנְנִים פַּנְן זַךְ וִינְאכִּש אֹכָּאסִש תוֹנַשְּנְוֹרְ שׁוּסַר מָאִם פְּנָאוֹ שַּוֹכַנְנִית

pag. 135.

Vd. XIX, 103: בְּנְגִית דַּהְנֵּמֶן אֵיִע גִּיגוּן רְתַּמְכֵן אָארוּבוּ בְנָא מַת בּוּנְנָית הַוּמֵן אַיִע בּיגוּן בְתַמְכֵן אָארוּבוּ בְנָא מַת בּוּמָנָאיָ

Yç. V, 1: רְתַכְּמֵן אֵיתוּן דְוְבַהַנְם אַנְהוּכְא

Vd. I, 9: בּינָא תַּכְּמַן דַמֶּסְתָאנְן

B. 26, 8: פָן תַמְבֶן בַדְּרֵי יושְּדָאסְרָש יִ זְרָאוֵ רָאי כְּנָאוֹ נֵר זְרָאוֵ רֵיגִּית

B. 61, 11: מָבֶן רָפִיתְפִין הַמְבֶן גְּרְמִש חוִיתִש דָאסַנְנִית

Vd. VIII, 10 : קאנן מָן אָנְדרוּן בִירוּן פַּנְן אָתָאש בְנָא בוּיִנַשְּנְן

על. VI, 80: נָאם נְכוּן מֵיָא

B. 11, pen.: רָארָא וּפְרוּת גוֹמֵיגָּכִש פֵּיתָאך דְהַוַנִית

Vd. VII, 127: שַּגְרְי, אַש 50 שַּגְרָתוּשְרֹק סְפִּיתָאבֶאן זַּרְתוּשְרֹק אַש 50 שַּגְרְי, בּוּזַ מָנְנִית בּר דְבוּזַיֵבּנְגִית

B. 4, 8: גְּיבוּן כוּן גַּ מַרְתוּם דַר גומִיגַּשְנִשׁ כְבֵר הַנְמַנְךְ

B. 41, 12: גִּיגוּן כוּן גַּ תַּמְמֵן כְתַרַנְנִית

pag. 136.

Vd. IX, 24: אַדין אַחַר 12 כַהש פְּנָאנֿ זְרִיתַנְנַשְּנְן

Vd. IX, אַחַר זַך סְוָאך רוּסְתָאך רָאוָאר דָאמְתַנְנִית שִירִינָש אַחַר זַך אָחָאר בָאמָתנְנִית אַחַר זַן אַחַר

Vd. VI, 80: אֵי פַיתָאך אַנְךְ נַר אַחַר

Vd. VIII, אוו רוּיִן כְּאָם אַשַּנְנָאיֵ וּפַס אַחַר : 186

B. 11, 9: אַתָאש מַת אַתָא

Vd. IX, 167: יְרְאוֹשְׁתְ זַרְתוּשֶׁתְ בּרְמַן פּוּנְסִית זַרְתוּשֶׁתְ

B. 4, 4: אַנְע בָרְעִּלְן אָיִע רָאוֹאָר גַר נַפְשְּׁכֵּנִש אַ בַּרְעַלְן אַיִע בָראוֹן בָרְאַל בִּר בַּפְשְּׁכֵּנִש בַ רַא בָאס בַ רָא בָאסְתַנַּנְדְ בָּר בָארָ בָּרְאַן בַּרְאַלְתַנְּנְדְ בִּאַרְ בָּאַן בַּרְאַלְתַנְּנְדְ בִּאַרְ בָּאַן בַּאָּעָבְנְּדְ בִּאַר בְּאַלְתַבְּנְדְ בַּאַר בְּאַרְ בַּאַר בְּאַרְ בַּאַר בַּאַר בַּאַר בַּאַר בַּאַר בַּאַר בּאַר ב

B. 14, 1: שַׁף יום רָאוָאר רָאסְתְ דְהַוַנְנְנְתְ

B. 51, 15: מָיָא הַכְּאך רָאוֹאר נַר אֵינַך סְוָאך רְמִיתַנְנְתְ

Vd. II, 67: מָאָם הַמֵּישַׁךְ זְרִין נוּן

Vd. XIX, 124: הַבֵּישַׁך סוּת

Vd. IX, 5: אַיִעש כַּדְכָא כִים נוּפְּתְ דְכוּיֵמֵנְנִית

pag. 137.

B. 4, 1: אַנָּשׁ גוּפְּתְ אַנְהוּמָא) מָנַשׁ גוּפְתְ אַנְהוּמָא)

B. 8, 11: תַּנְגִשׁ אַנָאכִשׁ מְנַשׁ דְהַנַנְנִית

B. 8, 17: תַּנְגִים וּאַנָאכִש אַנַּש דְהַוַנְגִית

B. 34, 10: מִנְשָאן יִנִּית הַנְמַנְךְ אַנְּשָאן אַוְרָא גּוּבָשְנְן דַנְמֵן גוּפְתְ

B. 35, 14: מְנְשָׁאוֹ פַּנְן פּוּמְמַן אָתָאש אַפְרוּחְת

pag. 138.

Vd. II, 2: אַנְעַת הַמְפוּנְסִש פַּנָן דִין פַּרְתוּם רְוַתְמֵן מַנְן כַנְּתָ

Vd. III, 73: מַנְן דַתִּינָר דַנְמַן דַמִּיךְ פַּנְן זַךְ מַהֵיסְתְ שָנָאִישָׁן שָנָאִינִית

Yç. I, 1: מַהַסְתָ פַנְן תַנָן פָאארוּם פַנְן כַסְךּ גֵיוַכְתוּם פַנְן דִיתַנְן

B. 2, pen.: אַנְרֶפְתָאר פַנְן דרוּג

Yç. IX, 1: פַּנְן הָאוַן נָאס

Vd. XIX, אַנע הוֹרְשֵּית פַּנְן יוֹם מַהֵיסְתְ רָאּרָא דָאתַנְנִית ווֹרְשֵּית פַנְן יוֹם מַהֵיסְתְ רָאּרָא

Vd. XIII, 2: מַּנְן פַּנְן הַרְוֹסְף אוֹשׁ פַּנְן נִים רִירִיָא רָארָא דָאתַנְנִית

Vd. XIX, 10: פַּנְן אוש הַמְפּוּנְסִינְדָ

B. 2, pen.: אַרַשְׁדְ גוֹהַרָשׁ רָאי פַּנְן מַרוֹגִינִיתַנְן דֵר דוּבָארַסְת

pag. 139.

Yç. VII, 1: פַּנְן שְנָאִינִיתָארָש אַמְשֹׁסְפַנְרָאן יִ אַנְהוּמָא פַנְן שְנָאִינִיתָארָש אַמְשֹׁסְפַנְרָאן

Yç. XIX, 8, 9: פַּנְן 200 מָאָם נַרְמַנְשָאן הַאנְאֵי רַתִשׁ נָאסָאן 200

 $Y_{\emptyset},\,V,\,2:$ סַוּנְגְ מִינוֹי יֵ רְוַתְּמֵן הָאוַן הַמְּכָאר \dots רַזַבַחַנְנַם

Vd. II, 5: אַיעַם הַמְפוּנְסָש פַּנְן דִין פַּרְתוּם רְוַתְמֵן נַרְמֵן כַנְתו

Yç. IX, 3: זַך דְמָאן רָוַתְמַן יִהָאן וֵיש דְהַוַנְנְת

Yç. VI, 6: אַנָש 1000 הַנְאָ אַיִעש 500 יָאתָו רְוַתְמֵן הַנְמַנְךְ 1000 אַנַּש

Vd. VIII, 90: רְוַתְמַן אָפָאיַת כַנְתַנְן

Vd. I, 11: אַי אַיִע הַפָּא סְתַהְפֵּך וּאַחַרְגַּ דַר זַך דְמָאן סְתַהְפַּא סְתַהְפֵּא סְתַהְפֵּך וּאַחַרְגַּ דְהַנַּגָנִית

Yç. IX, 35: אַרְשַאָן יִ פּוּרְשַאָן

Yç. IX, 8: מָאָם רַ פַּנְן סְתָאיַשְנִן סְתָאיַ דִר יַנַשְנִן

 $Y_{\mathcal{G}}$. VII, 24: אָמַרע בַּנְן פָּנְארוּנָש שַפִּיר שָאַירע כְּתַרַנְנַסְרְעוּ פַּנְן פָּנָאן

רָאם יִ נַרְמַן

Vd. I, 11: דַר זַך דְמָאן

Yç. IX, 46: בַּךְ בַּנְת הַנְמְנָאוֹ

pag. 140.

B. 33, 5: דר וְתִירַשְנִשׁ תוֹחם בַנָא דָאת

Yç. VII, 23: אַנְשוּתָא דָר חוֵישְכָאוִש מַאוֹפַתָאן מַאוֹפַת

Vd. VIII, 219, 224: אַיר הַח יִ נַרְמֵן נְכוּן וַרְתִית

Vd. IX, 94: גַּנְר אַנְפַר אַנַאנד אַבּיר

Vd. VIII, 107: תר שַנְתְ דְמִיתַנְנְתו

Vd. XIX, 100: זַך זַך יָ אָארוּבְואָן רוּבָאן תַרֵיסְתְ הַרְבוּרְגֹּ וּנֹדַהִינִית יַ

Vd. IX, 171 : נְבָּין שָּנְת - נְמַת רַנְגִּין שָנְתְ (Vd. XIII, 155.)

Vd. XIX, 43: מָאָם הַפְּתְ כֵישְׁוַר דַמִּיך

B. 1, 1: מָאָם בוּן דַהַשְּׁנִש יִ אַנְהוּמְא וּפַּתְיָארַך יִ נַנְנָאך מִינוֹי אַחַר מְאָבוּ מְּלָ מְּהוּסְא וּפַּתְיָארַך יִ נַנְנָאך מִינוֹי אַחַר מְאָבוּ דָּהשְׁנִש יִךְ פַּרְנָאם
 בִֿיגוּנִשׁ דָאם מִן בוּן דַהִשְּׁנָש נְדְ פַּרְנָאם

pag. 141.

Vd. IX, 127: פַּרְתוּם מְאָם מֵע אֵינַכְבָאר פַּוָן מֵיָא אַדין זַך יִ נַפְשְׁמֵן תַּוְן קּג על. וֹא פַּרְתוּם מָאָם הַנָּא יושְדָאסְרִינִית

Yç. IX, 27: מַנְנֵשׁ כְבַד אוּנְתוּם דְרוּנֹ פְּנָאנֹ כַרִינִית נַנְנָאך מִינוֹי מְאָם אוֹו אַנְּתוּם מַנְנַשׁ אַבָּד אוּנְתוּם דְרוּנֹ פְּנָאנֹ כַרִינִית נַנְנָאך מִינוֹי מְאָם אוֹו

Vd. VIII, 68: מַנְן וַסְתְרֵג מְאָם שַיֵּכַנְנִית מְאָם אוֹו זַך רִיסְתְ

Vd. VIII, 25: דּנְמַן הַמָּא פָאהַרֵיגֿ זִיוַנְדַנָאן רָאי

B. 8, 16: בְּנָאיִ בִּים בַּנְאַן דַּרְנַנְּךְ נַנְנָאך מִינוֹי בִּים נַבְּנָאיִ פּרָעוֹ נַרְמַן דַרְנַנְּךְ נַנְנָאר מִינוֹי בִּים נַבְּנָאיִי

Vd. IX, און נַרְמַן רִיכְּתְ אוֹו נַרְמֵן זִיוַנְדַךְ מְאָם דוּבָארִית צרְיַם, אוֹו נַרְמֵן זִינַנְדַך מְאָם דוּבָארִית

Vd. XIX, 1: מָן אַפָּאחְתַר נִימַך פְּנָאוֹ דוּבָאִרִית גַנְנָאיִמִינוֹי

על. XIX, 9: מן פור נַדְמַנִש

Vd. III, 70: מָן אַפָּאנִיך וְנָאס נְוִית נְוִית כְּנְן פַתִית דְהַוַנְנַשְּנְן

pag. 142.

Yç. I, 33: פֵירָאמוּן הָאוַן

B. 13, 5: הַלְבוּרְגְּ פֵיתָאך אַיִע פִירָאמוּן יִ גִיהָאן

B. 42, 18: מַנְן פֵירָאמוּן יִ הוֹם הַמְּוָאר הַמָּאך גַרְתִית

B. 55, pen.: אֶמַת רָא אָארוּב רָאוָאר גַר בִירוּן אָף רְמִיתַנְנִית

B. 43, 14: וון יִ כָבַר תוֹחְמַך מִיָּאן יִ זְרָאוֵ פְרָאוֹכַנְתְ רוּסְתְ דְכוֹוַמַנְנִית

Vd. IX, 166: מַנְן זַך מַנְן מְאָם רִיסְתְ אַש פְּנָאנֹ מָן נְסוּש כַנְתְ

Vd. VI, 68: רָארָא זַך נַסָאיָ אֵיתוּן מִן מֵיָא בְנָא הַנָא בַרַד

Vd. VII, אַחַר מָן 3 שַפַּך רָארָא תַגְן הַגָּא חַרְרַנְגִית וּרְארָא וַסְתְרֵנ : 171 פַּגן נוֹמֵיכֿ

Vd. VII, 3: אַיָע רָארָא מָן בוי רַפַּד

Vd. VI, 71: אַחַר מָן נוּסָאוֵ בְנָא דְדַרַוְנַשְּנִש אַחַר מִן מַיָא בְנָא אָשַוְבַּשְׁנִש

Vd. IX, 18: אַחַר מָן הָאמִין מְאָם רַסַשְנָש

Vd. VI, 71: בַּיָּאַנְן וְירָאגְן הַתְּנַגְנִירת כָאמַך חוֹרַשְּגְן פָאיָאגְן וִירָאגְן הַם ∶71 על. זְרַ מַיָּא יושְּדָאסְרְ דְהָוַנְגִירת כָאמַך חוֹרַשְּגְן פָאיָאנְן וִירָאגְן הַם

Vd. VII, 95: פַּנְן כְתָאר פֵּישׁ אָוְכְאיַשְּנְן

pag. 143.

Yç. XIX, 3: רוּיָן מְן מְּסְמָאנְן וּרוּיִנְן מְן מֵיָא וּרוּיִנְן מְן דַמִּיך פִּישׁ מְן גוּסְפַנְּדְ וּרוּיִנְן מְן אוּרְוַר
הוּדָאך וּרוּיִנְן מְן אוּרְוַר

Yç. IX, 2: אֵי גוּפְתְ פְּרָאוַרָאנֵי אוֹו רוּיִן

B. 22, 8: בַּרְבוּרְגְּיַת וּפַתַש בָּאָר חוֹרְשֵּית פַתַש דֵר נְזַרַנְגִית וּפַתַש בָּר בָּאָרָגִית וּפַתַש בָּר בָּאָרָגִית בָּאנִית

B. 11, 1: אַנִּש מִינִּית נַנְנָאָך מִינוּי אַיִע דָאמָאן הַמָּא אַכָּארִינִית נְוָיִת מְן נְאִימַרָּת נָאיזמַרִת

B. 22, 18: גְוית מָן הַרְבּוּרְגָּ הַרְפַּרְסִין כוּף מֵס

Vd. VIII, 133: מָן זַךְ סְנָאךְ אַיִע מוּי סַתְפַּר רוּּסְתְ דְכוֹיֵמֵנְנִית נְדְ רָאוָאר אוֹו נוּש Vd. VIII, 299: דָאנָאר אוֹו מֶתָא רָא שַׁרִיתָא סָאתַנְנָתו נְדְ פַנן פַתְּכָארִית

pag. 144.

Vd. XIX, און יַרְמַן אַר נוּמָאר : 113

Vd. VII, 43: נְרְמַנְשָׁאן וַסְתְרַגְ אֵר נַר הָם אֵיונָּאנְךָ

Yç. IX, 70: אַר אִיש רוּיִן חַדִיתַנְנָאת

B. 34, 7: שֵירָאאָן אַר יַגַית

Vd. XIX, צו: אַר דַנְמַן יִ רַ דָאם מַרוֹנְינָאן

Vd. VI, 3: אַרגֿ אַחַר מָהֵיסְתְּו זַך דַמִידְ זְרִיתַנַנְּדְ אַר מָיָא מְאָם שַׁוַכַנְנְּךְ

Vd. VIII, 35: פָן פָּאיָאן סְתוּרָאן אַר מָן זַבַּרָאן

Vd. IX, 134: אַר פַּנְן פָאתָאשָאיִש דָאמְתַנְנָאת

Vd. VIII, 64: גַּינוּן מֵנְן דִינָא דְהַוַנְנְתְ

Vd. II, 23: אַדִין אָמַת דַר זַך יַם חוֹתָאיִש זַך שַשוּם כַתְוֹ זַם אוו הַם מַתְוּ

Yg. IV, אַכָּת מִינַּך חוֹרַשְּנְן חַוִיתַנַנְךְ פַּנְן רָאס יִ נַרְמֵן חוֹרַשְנְן חוֹרַשְנְן

Yç. IX, 2: אָמַתש שוּקתוּן

 $Y_{\mathbf{c}}$. IX, I39: הַמָּא מָן זַך נְּךְ אֶמַת נַרְמַן פּ שַפַּך בְנָא סָאנַאת

Vd. XIX, 18: נְך אֶמֶת רָארָא זְרָאנְנִית סוּתאוֹמֵנְךְ יִ פֵּירוֹנְּכֵר

pag. 145.

Vd. VII, 144: הַכָּא מְן זַךְּ אֶמֶת נַרְמֵּנְשָאן נַנְד כְּאָם אָנָאכִינַר

Yç. IX, 20: הַמָּא נְךְ אָמַת שַרִיתָא דְחַוַנְנְתְ חוּרַמֵּך יַמְשֵית

B. 70, 17: אָהַר מְן בְּנֶא הְיבֶּא וְשְׁתַפֶּנְנְתַנְן בְּנֶא רְכוֹיוֵמֵנַנְךְ נְדְ מַנְן בְּנֶא הְיבָא וְשְׁתַפֵּנְנְתְ מְיבָנָרְ בִּיא הַכָּאך וְשְּׁתַפֵּנְרָ בִּיא הַבָּאר וְשִׁתַפַנִּנְרְ

Vd. III, אַנע פַּנְן זַך מְאָם פְּרֶהֵיסְתְ זְרִיתַנַנְךְ

B. 11, 17: הַפְּאָן דַמִיךְ תַּמְבֶּן אַיִע נַנְנָאך מִינוֹי דַמִיךְ סּוּפְתָ דִּמִיךְ הַיּמָן דּיִשְאוּ דַר מִינוֹי

וך סְנָאך אַנִע :9: זַר סְנָאך

B. 14, 5: מָן מַמְמַן אַיִע חוֹרְשֵּית פַּגְן יוֹם כֶּהַסְתְ מְאָם דָאתַנְנִית נְדְ כַּנְן יוֹם כַּהַסְתְ מְאָם דָאתַנְנִית חוֹרָאסָאן
 יוֹם כַּהַסְתְ מְאָם דָאתַנְנִית חוֹרָאסָאן

Vd. XIII, 167: יְּבְּכִין יָ אָפִיך אוֹו הַם דְהַוַנַנְךְ 2 יְּרָרֵךְ יִ אָפִיךְ

Vd. XIX, אַיע זַך יִ נַרְמַן אוֹש אָשְכַחַנְנַם 144: אַיִע זַך יִ נַרְמַן

Vd. VI, 92: אַיִע נַבְנָאאָן רִיסְתָאנְן תַנְן דְרַרַנַנְיְך

Vd. VIII, 132: נַר מַיְע מָן נַרְמַנְשָׁאן רוּיִנִיכָאנְן אַפָּאנִיכָאנְן אַש זַךְ דְרוּנִּי נְסוּש מָאָם דוּבָארִית

B. 71, 7: תַּנְן יִ נָאת בּוּרְתְ מֵיָא וַגִּית מָן אֵיִע רָאוָאר נְהַנַנְנִית

pag. 146.

Vd. II, 1: פּוּנְסִית זַרְתוּשָּׁתְ מָן אַנְהוֹמָא אֵיִע אֵנְהוּמָא

Vd. III, 23: אַנַש גוּפְתָ אַנְהוֹמֶא אַיִע פַנְן אַרְזוּר נְרִיוַך

Vd. II. 2: אַיָעת זַך פּוּנְסָשׁ פַּנְן דִין פַּרְתוּם רְוַתְפֵן מַנְן בַנְחָו

Vd. VII, 2: אַאָמָת זַך גַבְנָא יַ רִיסְהָו אַש זַך דְרוּגֹ יַ נַסוּש מְאָם דוּבְארִית

Vd. XI, אָאָמַת נַר זַך יִ רַנְמָן סְוָאך רוּסְתָאך רָאוָאר דָאמְתַנְנִית שִירִינִש י

Vd. II. 9: אַדִינַש גַר רַ פַּסָאוו גוּפְתְ יַם יִ גַיַן

Vd. III, אָפַת גַּוֹרתָאך יְהַבּנְנְת אַדִין שֵידָא הוִיסְתְ הַנְפַנְךְ

Vd. VIII, 116: אַרין זַך יִ נַפְּשְׁמַן תַנְן מְאָם יוֹשְּׁדָאסְרִינִית

Vd. II, 93: אַדִינֵשׁ מִינִית יַם אַיִע גִּיגוּן נַרְמַנְשָאן הַנְּמַנַם וַר נְהַגַנְנָם

Vd. II, אית אַיע בּימְכִינְתַר מִן קוָאכָאן גִּינוּן קפָאאָן דינגוּן בּימְכִינְתַר מָן הָנָאלָ

Vd. V, 124: גַּרְמֵנְשָׁאן נַרְמוּ נָרָא דְהַנַנְנָאת וַרְגָּאנְדְ נַרְמֵנְשָׁאן צִייע נָדְ רָא דְהַנַנְנָאת וַרְגָּאנְדְ נַרְמֵנְשָׁאן מָהֵיסְתְ הַנְּמָנְדְ

pag. 147.

B. 71, 8: רִיסְתָאחֵיגֹ גַּיגוּן דְהַוֹנְנִית

B. 12, 2: גִּינוּן רוּבְאן יַ תוֹנְא אֵיוּדָאת מְן תַנְן בִירוּן דָאתַנְנְת

Vd. VIII, 241: אָרוֹכחְק הְיגּוּן הֵיגְּתַר פְרוֹכחְאָ

Yç. IX, 77: בְנָא הַרְוִסְפִין גוּרְתִש נְאנִית

Yç. IX, 4: בָנָא מִישֵי אַמַרְנ

Vd. VII, איַתו אַיָע אָסְרוּך : 11

Vd. VII, 12: אַת אוו 12 יַן פְּנָאהֿ מַת דְכוֹיֵמֵנְנִית אוֹו 10 יַן מְאָם נוֹמֵיחָתִית

pag. 148.

Yç. V, 2: אַפָּאתָש זְּקרָסְרָּגִּ הָרָכְסְרָּגִּ אָפָאתָש

Yç. VI, אַנְדְגִי וִיר רַמַּכָאן 17: וַבַּדְגִי וִיר

Yç. VII, 24: יוַכגִּי שַנְתִיךְ הוּמָאנַשְנִש

B. 23, 6: דְנַמָּנְקָה דְכוֹיֵמֵנְנְךְ בָּרְפָרְסִין בַּרְפָרְסִין

B. 46, 9: זַכִּיגָ גִּימְרוש מוּרוּו רָארָא פַּגָן בָארְסְתְיִ הַמָּאך זַךְיִ בוּלַגְךְ כוֹף וַגִּית

B. 50, 14: אַפָּאנִיך מָמֵן רוּתִיהָא מָן נַרְמַנְשָאן בְנָא תַנִּית הַנְמַנְך רוּתִיהָא

Yç. IX, 3: וּך פֵּיתָאך אַיִעש שָנָאחְתְ הַנָּא רָאי כִּמֵן זַּךְּ דְּכֶּאן רְוַתְמַן יִהָאנָן ווש דְהַוּנְנְתְ

Vd. VI, 86: מָמַן רָא הוֹם חַוִיתְוּ אֵיוּכָש

Yç. XIX, 26: אֶמַתַם רוֹאשְמַן בְנָא פְּסַכַנַנְדְ אַוֹּ רָאוֹאר רָא סְתָאיַם

pag. 149.

Vd. XIX, אַנְהוֹמְאַדָאת אַנֿ כַנְיתַנְנָם : Yd. XIX, אַנְהוֹמְאָדָא

pag. 150.

Vd. VI, 65: בְּנְרָ נַרְמַנְשָּאן מֵיָא אַרְמִישְּׁתְ אַש וַךְ דְרוּגְּ נְסוּש \dots פְּנָאנֿ דְאַכְּרָנִית בְּאַנִית

Vd. VII, 2: אַאָמָת זַך נַבְנָא יַ רִיסְתְּו אַש זַך רְרוּגְּיַ נַסוּש מְאָם דוּבָארִית

Vd. VII, אַפְרוּן בִישָאוִּינִית אַש מִן דַהְמָאן בְנָא אָפְרִין : Vd. VII, אָסְרוּך בִישְאוִּינִית אַש מִן דַהְמָאן

Vd. XVIII, אַנָן רוּינָן אוו אָרָאש אַנְהוּמָא אֵיסְם מְאָם בַרַר אוו אָרָאש אַנְהוּמָא

Vd. XVIII, 46: אָרָא יַ אַנְהוֹמָא יַ פַּנְן סְרָשוּתַך רִירָיָא אָתָאש יַ אַנְהוֹמָא צוֹיַאַנְנִית אוֹו אַיָאבָארָש יָאַקּארָש פֿוֹיֵאַנְנִית אוֹו אַיָאבָארָש

pag. 151.

Vd. XVIII, 2: פְּרָאם זַךְ בַרַר אַנְאַיְפִיָאסְתְ

Vd. XIX, 72: פַּנְן פֵירָאמוּן כָארַשָּׁנִשׁ פֵירָאמוּן אֵי וְרִיתַנְנִית

Vd. XIX, 75: פַּנְגְּ בָּאר פְּנָאנֿ שוּיִשְנִש פְּנָאנֿ שוּיִהֵית

B. 61, 9 : בִינָא יִ דִינְן יִ יוֹם יִ אָתוּן הַמָּאך סְוָאך אָתָאש אַפְרוֹזַנְךְ

Vd. XIII, 3: מָנְן אַנְשוּתָאאָן מְאָם פַּנְן דוּשנוּבַשְנִש זוּדֵך שֵם רְמַנַנְךְ

Vd. XIII, 52: הָאסַר מַקָּאוֵ רָאס מָן וִים

B. 9, 17: בִּינָא פַּרְנַרְתִינן יוֹם אַנְהוֹמְא דֵר דוּבָארַסְתְ נִימרוֹג

Vd. XVII, 20: זַרָ אַנְרְ מָאָם בַּנְךְ זַרְ יִ כְהֵסְתְּו אַנְנוּסְתְו פְנָאנְּתוּם בַּנַּךְ

Vd. XVII, 29: מְאָם אוֹו מָאזַנִיכָאנְן שֵירָאאָן

p. 152.

Vd. XVIII, 1: כְבַר אַנְשוּתָא הַנְמַנְרָ

Vd. XVIII, אוי פּוְזַנְךְ כְבַר

Vd. XV, 1: גַּנְרָמָנְשָּאנְן כּוּנַשְּנָאנְן

Vd. III, און מיָא פון דָרָאנָא פון בּוָרָ דְרָאנָא

B. 74, 18: דְּנְמֵן מַנְרָ מַיִּע רְהַנְנְנָת הַנְמֵנָם

B. 74, 17: הַרְוָסָף מֵרְתוּם נֵר הַם דָאמְתַנַנְרְ

Yç. I, אוּרְוַרְגָּ אַנְהוֹמָא דָאת בּרְוַכְגּ

Vd. XIX, 124: מַנְן הַרְוֹסְפִּין דָאמָאן סוּתִינִית

Yç. IX, 27: לנָא זַך וִיָאנְן

B. 69, 18: בֵינֵר פַרוָאאר יִ אָארוּכָאן פַּנְן פָאנַלִש הַנְמַנְרָ

Vd. XIII, אַנְהוֹמָא רַ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמַנֵם : Vd. XIII, אַנְהוֹמָא הַנְמַנֵם

Vd. I, 1: גּוּפָתַש אַנְהוֹמָא נַר סְפִּיתָאמָאן זַרְתוּשְׁת

Vd. XIX, 36: פָנָאנַש נוּפְתְ אָארוּבְוּ זַרְתוּשְת

pag. 153.

Vd. IX, 167: רָאוָארַש מָן נַרְמֵן פּוּנְסִית זַרְתוּשְׁתְ

Vd. VIII, 42: נְרָמ מֵי נָאיִנִינְיךָ 3 בָּאר פַּנְן נַרְמַנְשָאן רָאס אֵי נָאיִינִינְךְ

Vd. VIII, אַן נַרְמַנְשָאן נַבְנָא יִושְׁדָאַסְרְ הַנְמַנְדְ : 111

Vd. XVII. 8: מָנְן אַנְשוּתָאאָן סְפִּישׁ שֵׁם דְמַנַנַנְן

Vd. XIII, אַנְשוּתָא מְאָם פַּנְן דּוּשְנוּבַשְנִש zairimyâka מַנְיַנְנְיְן דּוּשְנוּבַשְנִים

B. 44, 4: חַמָנָא יָ תַרָהָא רָנְרַמֵּן רָאי דְמַנַנַנְךְ

Vd. XIII, אַר אַהַר בְּנָא רָאנִינַנְךְ 263: אַר אַחַר בְנָא

Yç. IV, אַבָּת מִיגַּך חוֹרַשְּנְן חַוִיתַנַנְיְךְ

Vd. II, 74, 75: אַנַשׁ פַּנְן הַכַּנְדֵנְן מִן הַרְוֹסְפִּינְן אוּרנוָאנְן תוֹחְם מְאָם דְדַרַנַנְיךְ מִן הַרְוֹסְפִּינְן אוּרנוָאנְן הוֹחִם מְאָם דְדַרַנַנְיךְ פַּנְן דַנְמֵן דַמִּיךְ בַאבִּסְרְ, נִּיגוּן פַרְוִו וּנִּינָאר הוּבוֹיִתוּם נִּיגוּן מִּנְן הַנְּמִין בּאבִסְרִין בֹּאבִסְרְ, נִּיגוּן פַרְווֹ וּנִינָאר הוּבוֹיִתוּם נִּיגוּן מוּל יָאסְמִין

pag. 154.

Vd. XIII, 103: מן זַך כוּנַשְּנְן וַרְגָּ אֵיתוּנְן דְהַוַנַנְרָ

B. 28, ult.: יום שַפָּאנְן נַרְמַנְשָאן אַחוֹרְתָאר בוּת הַנְמַנְךְ 30

Vd. VII, אַ נְרְמַנְשָאנְן הָאשְׁתְיִ פַּתִשְׁחוֹר יוֹשׁדָאקרְ הַנְמַנְדְ 183: נְּינוּן נַרְמַנְשָאנְן הָאשְׁתְיִ

Vd. IX, 2: נִּינוּן דֵר חָאנְן יִ אַסְתְאוֹמַנְךְ אַנְשוּתָא דַכִיָא אוו רִימַן הַם חַדִיתַנַנְךְ

Vd. V, 83: הַנְמַנְךְ 2 הַנְמַנְן זַכאֵי אַיוּף

B. 20, 1: סַרְתַך 12 מַרְתָאך מֹרְתָאך הוֹנָא פַננְּא וּפַנְּלְ סַרְתַך מֹרְתָאך 12 סַרְתַך אוּרָנִא מָן דַמִּיך פָּנָאג וַהְשִּית
 אוּרְוַריִ בִּישָאנֹ מָן דַמִּיך פְּנָאגֹ וַהְשִּית

pag. 155.

Yç. IV, 8 : אֵינַך דַנְמַן אַיִע כְנָא נָא דָמִיתַנַנְךְ אֵינַך אֵי מַנְן זְכְתַרַנְנְת רָא שָאינָנְך Vd. V, 112 : אַפָּאנִיך כֿנְאוֹ נָאמְנִשְׁתִיך רָא נוּפְּתְו דְכוֹנֵמַנְנִית רָא רוֹשַנַך

Vd. XIII, 3: אֶמַת רָא דְמַנַנַנְךְ אַש שַפִּיר תּוּבָאן הַנְמְנָאיַ כַּנְתַנְן

Vd. V, 110: אַנָּשׁ נּוּפְּתְ אַנְהוֹמָא אַיִע רָא זַך כַרְבָא רְפוּך סְפִּינָאך מִינוֹי נוֹמֵיחְהִית דָאמָאנָן אוו הַם נוֹמֵיחְתִירת פַּנְן הַמְרִית אַנְּשָׁאנָן רָא מְאָם נוֹמֵיחְהִית פַּנָן פַתָּרִית Vd. XIX, 52, 26: רָא זַך יִ נַּרְמֵן אַנְהוֹמָא נַפְּשְמֵן רָאוֹאָר סְתָאיַם שַפִּיר דִין אָנְהוֹמָא נַפְשְמֵן כָא תָן נָא תַּנָן רָא חַנָּא דּוּשָאַרִם רָאי

Vd. VIII, 40: אַר פַּגְן נַרְמַּנְשָּׁאוּ רָאס אֵי פַּרְנָאמִינְךְ פָּאי וּסתוֹר אַר זְכַרָאגָן אָר אָרָאיִש וּאַרָאיִש אַנְהוֹמָא בַּנְמֵן אַר בַּרְסוּם פַּגָן אָארָאיִש פּנָאוֹ נַסְתַּרְתִּוּ פָּנָאוֹ נַסְתַּרְתִּוּ

Vd. III, 112: מָמֵן רָא אִיש מָן אַחוֹרְתָארִש תוּבְאנְן B. 3, 15: פַּנָן מַנְדוֹם נִיוַך רְוַתְמַן רַך הַמְדָאתַסְתָאן רָא דְהַנַנְגם

pag. 156.

Vd. XIX, 86: אַחִיגִּינִי יָ נַבְנָאיִ אָארוּבְו

B. 12, 13: אַנַש אַחַר פְּרוֹהַר יִ זַרְתּוּשְהְ בְּנָא נַמוּת אַיִע בְנָא יְהַבַנְנַם נַר גֵיתֵי
 Vd. XVIII, 74: אַנַש עַן פַּסְאוו דַרִיתְו מַנְן שֵידָא דְרוּגֹ אַיָע סְרוֹש אָארָאיַ
 הוּרוּסְהְו

By. 219: אַנְהוֹמָא פַּנְן חַרְתִּי הַרְוֹסְת אָכָאס חַוִיתַנְנַסְתְ מִמַן מִינִית Vd. II, 49: מָאָם אוֹו חָאנְן יִ אַסְהָאוֹמְנְךְ זַךְ וַתְתַר דַמַסְהָאנְן דָאמְתַנְנִיתְוי בַּרְכוֹסָאנָן דְמַנַנְּרְ

Vd. XIII, 72: מַנְן כַרְבָא רְגִין פְשוּש דַת יַ תוּרוּך

Vd. XVIII, 3: מָן פְּרֵיפַשְּנְן אָסְרוּכִש דְמַנָנִית יַ נַפְשְּמַן אֵי דְמַנַנְנִית

Vd. XIII, 66: מַנן בַרְבָא רְגִין פְשוּש דַת וִיסְהַוּרְוָו

Vd. XVIII, 37: רָארָא אוֹסְתֵית אַנְשוֹתְאֵית

Vd. XIX, 84: מַּנְגַש יַדְמַן רָא שוּסְהָואַש חוֹרְשֵית רָא יַשְּׁת דְכוֹיֵמַנְנִית בּא מַּוּסְהָואַש פּנְגַש בַּמְאַך וַחְשִּׁית יַ אוּרְוַרָאן תוֹחְמֵּך מְנַש הַמָּאך וַחְשִּׁית יַ אוּרְוַרָאן תוֹחְמֵך מְנַש הַמָּאך וַחְשִּׁית הַנְמַנִים Y_{ς} . I, 4: מַנְן רָאִת הַנְמַנִים אַנַּש רַנְמַן תָאשִׁית הַנְמַנִים

pag. 157.

Yç. IV, 15: אָמַת מִיגַּך חוֹרַשְנְן חַוִּיתַנְנְךְ פַּנְן רָאם יִ נַרְמֵן
Yd. XIII, 3: אָמַת רָא דְמַנַנְּנְךְ אֵש שַפִּיר תּיּבָאנן הַנְמְנָאוַ כַּנְתַנְן
B. 28, 5: אָמַת בְּנָא חַתַּרְת בְּנָא חֵוֹיִסְתְּ הַנְמִנְן חַיְרָא חַוִיסְתְּ הַנְמִנְן
Vd. III, 105: אָמַת נוֹרְתָאך יְהַבּנְנְת אַדִין שֵידָא חְוִיסְתְּ הַנְמִנְן בַּנְן רַתַמְמַן וַךְ יִ וּדְרַך וְתָאר פַּנְן הַם וַנַשְׁנִש בְנָא
Vd. XIII, 173: בְּנָא הַבְּנְן הַחַ וְּלָאר פַּנְן הַם וַנַשְׁנִש בְנָא

 $B.\ 2,\ 18$: אַנְהוּפְאַר פַּנְן דרוּזּ פַרְאַבָּך פַנְע דרוּזּ אַנְרַפְּתָאר פַּנְן דרוּזּ פַּנְנַש אַנְרַפְּתָאר פַּנְן פַּרְאַבָּך פַּרָנָם $B.\ 9.\ 9:\ p$ יַמַן בָאבֵך נְדָת יְהַבַּנְנָם

Yç. IX, 10: זַר גַיוַכָּש נְדַם דְהַוַנְנָאת

B. 7, 15: קָתָאן סּוּתָאוֹמַנְרְתַר מֵימְמַנְנֵית מַנְנְתָאן בְנָא נַר סְתִי יְהַבַּנְנַם
 Vd. VIII, 286: אַת אָנְן רָא יוֹשְדָאסְרְ יְהַבַנַנְדְ סְרִישוּתַך זַךְ יִ נַרְמֵן כוּנַשְּנְן
 הַרְכַנַנְךְ

Vd. VII, 89 : אַת זַך נַכוּש מְאָם מְחִיתַנְנְהְוֹ כַּרְבָא כַּרְף חוָאר אַיוף וָאֵי כַּרְף חוָאר

pag. 158.

V. I, 3, 4: ... יְהַבַּנְנְתְ הַנְּמֵנְאֵיֵ סְוָאֵךְ רָאמֵשְנְן דַּהַשְנְן דַּהַשְנְן דַּהַשְנְן דַּהַעָנְאיִ הַנְּמֵנָאיִ אַסְתמוֹמֵנְךְ אוֹו אֵירָאנְוִיגֹּ פְּנְאנֹ וְזַרְנִשְּיִשׁ בוּת הַנְּמֵנָאיֵ
 Vd. XIII, 165: יְבְּאנְן יִנְאִרְתְ דְכוֹיֵמֵנְנִשְּנְן דְהַוַנְנְתְ הַנְּמֵנָאיֵ פַּנְן דַמִיךְ
 אַס אַנְהוּמְאדָאת אַיִע חוָאסְתַךְ פָּאנַכִש רָא שְאָסְתְ הַנְמְנָאיֵ כַּנְתַנְן
 B. 12, 9: יְבְּנָא דַר דַנְמֵן דַמִּיךְ דַר דַנְמֵן דֶמְאנַךְ פְּנָאנֹךְ פְּנָאנֹ שָאיַת יְהַבַּנְנְתַנְן
 גַּנְנְאָךְ מִינוֹי פַּנְן דַנְמֵן סְתָּאמְכַבִּי רָא דְהַנַנְנְתְ הַנְּמָנְאַת
 אַט חַמְנָא 3 רָגְרָמֵן בְנָא נַר מִיְא רָא יְהַבַּנְנְתְ הַנְמַנֵּתִר הַרְוַסְרָת הַנְּמָנִית הַנְמָלָאת
 מִיא בָּנְן זְרָאיֵ אֵפְסִינִית הַנְמַנָּאת

b) Im zweiten Bande.

pag. 8.

pag. 10.

Vd. X, 1: זַנְךְ נִּינוּן פַּנְן הָאנְן סְוָאך נִפִּשְׁתְ

Vsp. III, 1: זות דְמַנְנְיִת וַנְּדְ דַנְמֵן אַיִע הָאוְאנִש דְכוֹיֵמַנְנִינְן

pag. 21.

 Y_{ς} , XI, 27: בָּנָא אוֹו רַ רַךְ מָמַן יְהַבַּנְן הוֹם יִ אָארוּכְוִיִ דוּראוש זַךְ יִ פָּאארוּם הַנָּץ הוֹם יַ אָארוּכְוִיִי דוּראוש זַךְ יִ פָּאארוּם הַתָּעָאנָן

Vd. II, 1: פּוּנְסִית זַרְתוּשְהְ מָן אַנְהוֹמָא אַיִע אַנְהוֹכְא

Vd. VII, 106: בָּישָאגִֿינִיהְאֵש פַּתַך סתוֹר אַרְגַּ

רך פּוּן נוּבַשְּוּן מָאָם סְתָאיַם : רך פּוּן נוּבַשְּוּן מָאָם

pag. 22.

Yç. XII, 6: פָּנְאַנֹ פַּנְן מִינַשְּנְן פְּנָאנֹ פַּנְן גּוּבַשְּנְן פְּנָאנֹ פַּנְן כִּינַשְנִן

Vd. I, 1: גַר הָפִיתָאפֶאן זַרְתוּשָׁתְ

Vd. V, 8: אָתָאש רָאי אֵקם בּוֹיֵאַנְנִית

Yç. X, אַ נְסִינִית פָן זַך פָאן אַהוֹכִינַשְּנָן נְסִינִית

Vd. V, 1: נַבְנָא אֵיתוּנְן בְנָא וְתִירִית מְאָם דַר זַפְּרְ רוּסְתָאך

Vd. V, 36: רַסְרָ רִיסְתְ יָהַבּנְּנְדְ נַרְמֵן רִיסְתְ 3

Yç. IX, 18: רָא דַר זַך מָאן זְרָאנְנִית אָקְרוּו

Yç. X, 5: אָמַת דַד זַך בְנָא מְהִיתַנְנַם

Yç. X, 4: פַּנְתוּם הָאוַנְן

Yç. XI, 21: פָּגָן מִיָאן סְרָשוּתַך דַנְמֵן דַמְי

Yç. X, 46: פַּנְן נַרְמַן מַנְן הוּמַת הַנְמְנַם

Vd. V, 122: נְרְמַנְשָׁאן מַנְן דֵד מָאן אוֹו הַם דְדַרַנַנְּךְ

Vd. V, 123 : אַדִין אַהַר דַד מָאן כַּרְבָא . . . בְנָא וְתִירִית

Vd. V, 85: וּמָן נַרְמַנְשָאן נַבְנָאאָן אֵינַך בְנָא וְתִירִית

pag. 24.

Yç. X, 16: מַמְמַן אַיִע בָאסְתָאן מְאָם סְתָאייַנְדְ הוֹםיִ בֵישָאוֹּינִיתָאר

אַנָ אַן זַר אַך פָאן זְרָאנְנִית זַך דְשַׁךְ בְּאַן פָאן זְרָאנְנִית זַך בְשַׁךְ

Yç. X, 7: הַנְמָנְאת הַוֹם רוֹסְתְ הַנְמָנְאת בּוֹרָנְךְ אֵיִע תַמְמֵן הוֹם רוֹסְתְ הַנְמָנְאת

Vd. V, 22: נְרְמַנְשָׁאן מַנְן דַר מָאן הַם דְדַרַנָנָד

Vd. V, 47: שַנְתְ דְרָאנָא זַךְ אַנְךְ אשוֹכוּש וְאֵש זַךְ תוֹנַשְנְן אֵי נְכִינְּינָךְ

pag. 25.

Vd. V, 34: נְּינִּאְנֵנְד ... וְרָנָּאנֵנְד Vd. V, 36: רָארָא הַנָּא יְהַבָּנַנְד

pag. 35.

Yç. XXVIII, 6: דָאפְתַנְנַשְּנְן זַהִּימָן אוֹו תַנְן יִ אֵישָאנְן יְהַבַּנְנָאיֵם אַשְּׁיַהַשְּנְן זַהיכָּן אוֹו תַנְן יִ אֵישָאנְן יְהַבַּנְנָאיֵם בַּיְרָנָאנִש

pag. 36.

Yç. XXIX, 11: רְכוּם אַנְהוֹמָא כְבַד פַּנְן הַנְא מַסְמֵכְש פָאתְּדַהְשִּינֵית
 Yç. XLVIII, 2, b: אַמַע יִשׁ דְהַוַנְנִיךְ אַש רֵיש דְהַוַנְנִיר רָאסְתוּן מְאָם נְקֹים בִּישׁ בִישׁ דְהַוַנְנִיר

pag. 38.

 Y_{ς} . X, 42: מָרָאנִיך מְּרָאנִיך פְּרָאפָם נּוְנִין מְרָאנִיך פַּנְן זַנִשְּנָן אַיִערת פְּרָאפָם נּוְנִין מְרָאנִיך פַּרִיתַרָאנְן שִׁיַכַנְנָיִת הַנְּמֵנַת :Die Glosse אִית מַנְן אֵיתוּנְנְן דְמְנַנְנִית הַנְמֵנַת :- בּיִמת מַנְן אֵיתוּנְנְן דְמְנַנְנִית הַנְמֵנַת :- בּיָא שֵיֵכַנְנָאֵי

pag. 73.

Vd. XVIII, 38: מָמָן אֵי מַגָן אוו רְכוּם דוּבָארִית דְכוֹיֵמְנָנִית בוֹשְאסְפְּויִ סְרוּב נוּב Ubidem: דְכוּם דוּבָארִית רְכוּם דוּבָארִית דְיִמְנַנְנִית אֵי מִמַן אֵי הַנָּא רְכוּם דוּבָארִית דוֹשָאסְף סְרוּב נוֹך

Vd. XIX, 33: מַנְן מַיָּא יְהַבַּנְנְת סְפָּנָאמִינוֹי אַנַּש יְהַבַּנְנְת פַנְן דְמָאן אַכְנָארַך אָנֿ מַיָא דְאת פַּנְן דְמָאן אַכְנָארַך ('

pag. 78.

Vd. II, 41: אַית מַנְן זַך יַם דְמַנַנִית (p. 79) מון זַך נְפַשְמַן כָאמַך דוֹשַשְנְן

pag. 79.

Vd. VI, 86: פָמַן רָא הוֹם חַוִיתָו אֵיוּכָש וַשְּתַכָש אַנַשׁ רָא מַרְנִשׁ אַכָּארִש Die Glosse: אִית מַגָּן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי מַגָּן רָא חוֹנַשְּנְן מֵנן אַיוּכִש אָיִע זַרְתָ רָא מַגָּן מַרְנִשׁ אַיִע פַּגָּן דוּ שְכַסְתְּ דְכוֹיֵמַנְנִית

¹⁾ Die auf p. 73 angeführten Namen lese ich: Aprag, Parik, Keratun-Buncik, Maidyomâh, Nishapuhr, Perân, Sosios, Gugusagp, Ahô-dât, Roshan, Dât-Anhoma.

Vd. VII, 41: מַנְלְמָנְשֶׁאנְן וַסְתְרֵנ אוֹו הַם אַיוּנְּאנְך אַהַר הַם יוֹשְׁדָאכַר בּוֹם עׁיפּגְאנִ שׁוּסת אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי נִּינוּן נַרְמַנְשָׁאנְן —Die Glosse: אָית מַנְן אָיתּנְן דְמַנַנְנִית אֵי בִּינוּן נַרְמַנְשָׁאנְן נַסְתְרֵנ נַר הַם אַיוּנְאנְך אַהַר אֶבֶת יוֹשְׁדָאסַר פְּנָאנֹ שוּסת

Vd. VII, 133: אָיגָ פְנָארָן יָ פָּאארוּם הָאנָאנָן פַּרְנַפְּתִית נַר זַך יִ פָּאארוּם הָאנָאנָן

pag. 80.

Die Glosse: אָית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי אֶמֶת פְּנָאנֹ פַּרְנַפְּתְ גַר זַךְ יִ פְּאַרוֹם הָאנְאַנְן

Vd. V, 107: מָת מְלַנְינְן פְּנָאנֹ מַרת דְכוֹיֵמֵנְנְירת אוֹו כְבַדְוִינְן מְאָם — Die Glosse: אַת גַר אֵינַרְנִין בַּרוֹיֵמֵנְנִית נַר אֵינַרְנִינן
 שנוֹמֵיחְתִית

Yç. XXXII, 9: פַּנְן דּוּשָׂאמּוּלַשְׂנְן יִ סְרוּב אַשָּאנְן כֵּרוֹלִּינִית — Die Glosse : אָית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי סְרוּב אַשָּאנְן מַרוֹלִּינִית נַּרְמַן

Vd. XVIII, 34: מוּרוּו פַרוֹדַרְם שֵם סְפִּיתָאמֶאוּן זַרְתוּשְׁתְ — Die Glosse: פַרוֹדַרְסִידָא אַנַשׁ רוּיִנְן דָאשַׁכִשׁ דַּנָא אַיִע פַרְתוּם בָארַך אַיִע פַר שְּכָאפִית אַנַע רוּיִנְן דָאשַכִשׁ דַּנָא אַיִע פַרְתוּם בָארַך אַיִע פַר שְּכָאפִית אַחַר וָאנְנְ כְנַנְּד

על. VII, 77: פַּוָן שַנְתְ סַר

pag. 81.

Vd. VII, 105: אָפְרוּך בֵּישָאגִּינִיתאַשְּׁ מִן דַהְּבֶּאנְן בְנָא אָפְנִינְן — Die מֵּנְ בִּישָאגִּינִית אַפֿ ת חָוּאַפְּתַך פַּתְּמָאנַך רָא אָמָתר אִירוּ Glosse: מֵּנְ צִיּמִרּנְּרָי אָמֶת חָוּאַפְּתַך פַּתְמָאנַך רָא אָמָתר אִירוּ מַנְנְנִית אֵי זַך דְהַנַנְנִית אֶמַתְש 300 פַּתִיר רוּיִת מַנָּן צִיּתוּנְן דְמַנָנְנִית אֵי זַך דְהַנַנְנִית אֶמַתִּש 300 פַּתִיר רוּיִת

Vd. VIII, 110: אַפְרֵנ נוּפְרָן מֵּי כֹנֶא 3 עַן אָפָּאיַרת חוּשְׁכָש רְנַּרת שַנְרְּ דְמִיתַנְנְתָש וּכַּרְבָא דִיתִש מֶאיִתוֹך כָּאה נוּפְתְ אֵי כַרְבָא חְדִיתַנְנְתִש דַר רָא אָפָאיַת

Yç. I, 9. Cf. p. 210.

pag. 128.

 פּעִוֹלְּגֹי , בֹכּיִם זִּלָּגַ אַר לַאִּהִיע זִּנְמִּנְהָאוֹ זֵר חוִפְרוּי פַּעִמָּאוֹ כִּלְּעַ נַּאַלֵּהְ פַּעִמָּאוֹ חוֹאִפְעַ אַזִּע דַּנְּמִן זִפְּנִיבָּא פּוֹן נִיבָּאוֹ אַר דָאִפִינִית בֹּנָא פּוֹן נִיבָּאוֹ אַר דָאִפִינִית בְּנָא נִיבִּיאָן אַר דָאִפִינִית בְּנָא נִיבְּאוֹ וּנִיבָּאוֹ וּנִיבָּאוֹ וּפַּעִיּאַב פּוֹן נִיבָּאוֹ אָפָר דַפְּתִּבְּאוֹ דְּכִּית זַבְּיִּאוֹ נִּלְפִיּת בְּאוֹ דִּנְמִי בִּנְּמִן בַּיִּתְּאַב פִּוֹן נִיבְּאוֹ בִּיִּבְאוֹ וּנִשְׁפִּר וְנִיבְאוֹ וּנִישְׁפִּר בִּנְיִנְיִן נִּבְּאוֹ וּנִישְׁפִּר בִּנְיִנְיִית אַנְּיִיּאִם וּנִּעִּינִין פּנְּיִישְׁם תוּחָפֵּר וּאָפֹית בּוּנִים פְּעִּיאִם רִּבְּאוֹ נַבְּאִבְּעוֹ בַּיְּמִנְיִית בְּיִּאוֹ וְנִישְׁבְּעוֹ בִּנְנִין וּנִייְתִּא בִּינִנְנִין וּנִּיְשְׁעִּה בְּנִינִנְן וּשִׁרְאִשְׁן וּנִּיְעִשְׁעִּאוֹ וְנִישְׁבְּעוֹ וְנִישְׁעִּא בִּינִנְיִי בְּאוֹ בִּיְנִינִין בְּנִייִּעוֹ בִּיְּעִים בְּעוֹנִין וְעִבְּעִי בְּנִילְ וְשִׁרְּאִבְּעוֹ בְּיִנְנִין וּוֹיְבְּאַב בְּעִנִּין וּוֹיְבְּאִב בְּעִינִין וּנִבְּאַנְיִית בְּבָּאוֹ נִנְיְיִים בְּעִנְּיוֹ וּנִייְשְׁתְ בִּינִינְיוֹ בְּנִינְיִית בְּיִּבְּעוֹ וְנִיבְּאוֹ וְנִינְיִית בְּנִייִם וְּנִיבְּעוֹ בְּנִייִּית בְּיִּבְּעוֹ וְבִּאוֹ בִּיתְיִּן וְּיִיבְּעִי בְּנִינְיִית בְּיִּבְּעוֹ בִּיִּעְם בְּיִּבְּעוֹ בְּיִבְּיִי בְּיִּעְם בְּבִּיּעוֹ בִּינִישְׁ בְּבִּיעִים בְּבְּעִישְׁ בִּנְיִית בְּבְּעִיעוֹ בְּנְבִיי בְּיִבְּבְּיוֹ בְּיִבְּיִי בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעִייִי בְּבְּבְּעִישְׁ בְּבְּבְּעִישְׁ בְּבִּיבְּעִים בְּבְּבְּעִישְׁת בְּיִבְּעוֹי בְּבְּעְיִים בְּבְּבְּעִים בְּבְּבְּעִישְׁ בְּבְּבְּיִים בְּבְּבְּעוֹי בְּנִים וּנִין בְּיִים בְּבְּעִים בְּבִּבְּיוֹ בְּבְּעִים בְּיבְּבְּיִים בְּבְּעִים בְּבְּבְּעִים בְּבְּבְיבְיבְייִים בְּבְּבְיוֹים בְּיִבְּיִים בְּיבְּבְיּשְׁיִם בְּיִבְּישִׁית בְּיבִּיבְייִים בְּבְיבְיוּ בְּיבְּבְיוֹ בְּיבְיוֹי בְּבְּבְּיבְּיוֹים בְּיבּבְייִים בְּבְּבְייִּבְיים בְּבְּבְּיבְייִים בְּבְּבְּבְיוֹים בְּבְּבְּיבְייִים בְּבְּבְּיוֹיבְיים בְּבְּבְּיִים בְּבְּבְּבְיבְּיִים בְּבְּבְּבְייִים בְּבָּבְיִים בְּבְּבְיִים בְּבְּבְּבְיִים בְּבִּבְּבְייִים בְּבְּבְיִים בְּבְּבְיבְּיִים בְּבְּבְייִים בְּב

pag. 130.

יהַמָּאך סַרְתַּכָּאן גְוִית כֵישָאגְן נַר גַּרְמַנְשָׁאן אַנְאכִט הוָאסְתָאר דְחַנַנְּנְךְ יּהַמָּאך מֵילָן דָסָאי נָכָּאנִשׁ יְסְתַרַשְׁן בְּנָא דְדַרַנְנְתַנְן נוּסָאי וִשְׁתַמִּנְוְתַנְן נִּסְאי שּוּסְתַנְן פַּנְן דָאת נְהַגַּנַנְךְ סוּחְתַגְן נֵר אָתָאש דְדַרַנְנְתַנְן נוּסָאי וְשְׁתַמֵּנְוְתַנְן פַּנְן דָאר־ז גָּהָנִנִּדְרְ וּרָא פַהַרֵינַנְךְ

הוֹתָאִשׁ פָאתַשָּאִשׁ נַר בַנְנְדַכָּאן רַסִית גִּיגוּן הֵינְן תוּרְך וּאתוּר וּתוּפֵית גִּיגוּן אַגְדַנג כוּפְשַר וֹנִינְנִשׁ וּכָאפּוּרִשׁ וּסַנְפַתִיך וּאַרוּמְאוֹדְ וִירְמַך רָאתוּסְפֵּית הֵינָן

pag. 131.

pag. 132.

פַּנְן זַךְ שְׁכוֹפְתְ אוֹבָאם אָארוּבְו דְהַוַנַנְךְ וּרִינִידְּ דְהַוַנַנְדְ מַנְן כוּסְתִידְ פַּנְן מָיָאן דָאסִינִית וֹדִין פַּנְן בַרְסוּם דְּוְבַחַנַנְךְ אַנְּשָׁאן דִין חוֵיתוֹכֹדַם פַּנְן דוּתַךְ סָאתַנְּנִית מַמְאֹץׁן פַּנּן אַפָּר פִנְּן אַפָּר פַנִּן אַפָּר פַנְּן אַפָר פַנְּן אַפָּר פַנְּן אַפָּר פַנְּן אַפָּר פַנְּן אַפָּר פַנְּן פַנְּן אַפָּר פַנְּן אַפָּר פַנְּן בַּנְּן אַפָּר פַנְּתְאַמְאֹן וַנְתוּשְׁתְ מִמֵּן הַמָּאך פִּנְּן אַנְּר מִנְּן שָׁתִּנְן שָׁבִּא מְתָא וֹנְתוּשְׁתְ מִמֵּן הַמָּאר מִנְן דַר זַך שְׁכִּוּנְנִית נְּיִבּי בַּנְּת אַנְּיִר מִּנְּן בַר זְר שְׁנִינְּוּ מִנְּן בַּרְסוּם וְוְבַּחִנְּנִית נִּיְבִּי מַמֵּן בַר זְר שְׁנִינְּוּ מִמָּן בַרְתוּ מַמְּן בַּנְתוּ אַנְּיִר אַנְּיִנְית אַנְּיִר בִּוּת מַנְּוּ דְיִי אָארוּבְוּ מִיּן בַּנְעוּית מַנְּן בַּנְעוּ וֹנְיִנִית אַנְּיִר בַּוּת מַנְּן דִּר זְּר שְׁנִינְּוּ מִמֵּן בַר חוּתְאָש וִשְּׁתְאפָאן בְּיִּע מַנְּוּ דִּי אַצְּינִית אַנְּיִית אַנְּיִי אַנְּיוּ אַמָּנְיִת אַנְּיִית אַנְּיִית אַנְּיִי אַנְּיוּ אַמָּנְיִית אַנְּיִי אַנְּיוּ עִּעְּיִית אַנְּיִי אַנְיִי אַנְּיִי אַנְיִי בְּיִּוּ אָּעִייִי בִּיִּוּ אָּעִייִי בִּיּשְׁיִי בְּיִּעְ אַנְיִי בְּיִוּנְיִי בְּיִי בְּיִיּעְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּעְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִיּעְ אַבְּיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּבְיּיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּוּ בְּיִּוּ בְּיִּיְ בְּיִּי בְּיִּיְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִּיְ בְּיִי בְּיִּבְייִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִיְיִי בְּיִּוּן בְּיִי בְּיִינְיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִּיְיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִיּיְיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִיי בְּיִייְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִּבְייִי בְּיִי בְּיִיי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִייְי בְּיִי בְּיִיי בְּיִּבְּיִי בְּיִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְּיי בְּיִּבְּיִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְּיִי בְּיִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְייִי בְּיִּבְּיִיי בְּיִּבְּיִי בִּיּיוּן בְּיִייִיוּן בְּיִּבְייִייִי בְּיִּיּיוּן בְּיִי בְּיִּבְיוּי בְּי

אַישָׁם תוּהְמָן פַּנְּן מִמַן אַפְּזָאר בְּנָא מְהִיתַנַּנְּדְ דַנְּמֵן שֵׁידָאאָן נַנְּארְרת וַרְס יִ מָאוֹדְיַסְנָאוֹ פַּנְּן מִמַן אַפְּזָאר בְּנָא מְהִיתַנַּנְּדְ דַנְּמֵן שֵׁידָאאָן נַנְּארְרת וַרְס יִ פּוּנְסִירת זַרְתוּשְׁרָ מִן אַנְּהוּכְא אַיִּע רְאינִיבְן שֵּידָאאָן נַנְּארְרת וַרְס יִ פּוּנְסִירת זַרְתוּשְׁרָ מִן אַפְּזָאר בְּנָא מְהִיתַנְּנְּדְ דַּנְמֵן שֵּידָאאָן זַנְּארְרת וַרְס יִ

pag. 133.

נוּפְתַשׁ צַּנְּהוֹמָא אַיִּע סְפָּאה סָפָּאה הָנְרוֹכִי זִּיִישׁ לָארָא נֶרֶפְתְ דְּרַפְּשׁ הַנְּלִּית בַּנְּן כִּיּסְאוֹ זַרְתוּשְׁתְאוֹ בַּנְּלְנִית הַנְּלְנִית בַּנְּן כִּיּסְאוֹ זַנְתוּשְׁתְאוֹ בַּנְּן נַוְרַיִּאְ אָמַת נַרְפִּא הַיִּלְּאַנִית הַבְּּוֹ כִּיִּלָאוֹ זַנְתוּשְׁתְאוֹ בַּנְּן נַוְרַיִּאְ אָמַת נַרְכִּאוֹ הַיְּאַנְיִת הַיִּבְּאַ הַיִּנְנִית אָבַשׁ זְּרְאוֹנִית בִי יִ דִינִיך וְאִהְּכָּאוֹ הַנְּמְנִית בְּיִבְּאַ הַּמְּנִית בְּיִּלְּאַ הַּמְּלְנִית בַּיְּלְבִּית בִּיְבְּאַרְאוֹ בַּיְבָּאַ הַבְּיִנְיִת בִּיְּאַבְּאוֹ בְּיִבְּאַ הְּאִבְּאוֹ זְרָתוּשְׁתְ כִּיִּסְתְּאוֹ בַּיְנְנִית בָּיְן דֵּרְבָּאָן בְּהַנְּנִית סְּפִיתְאֹמְאוֹ זַּנְּוֹית אָפָּאוֹ בִּינְנִית בִּיְּבְּאַבְּאוֹ בְּיבְּאָן בְּבְּנִנְיִת בְּיִבְּאוֹ וְיִבְּאְנִית בִי יִ דִינִיך וְאִהְיִּא אָמַת בִּי זְּנְאַנְיִת בִּין זְאִרְית בָּיְן בְּרְבִּעְוֹיִנְיִית בְּיִּבְּאוֹ בְּיבְּאָן בְּבְּנְנִית בְּנְנִית בְּיִבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיבְּאוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּאָ וְנִיְיִית בְּנְּבְיִית בְּבְּעוֹ בְּיבְּאוֹ בְּיבְּאוֹ בְּבְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּבְּעוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּבְּעוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּבְּעוֹ בְּיִבְּיִית בְּיִבְּיִית בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּאוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּבְּבְּיִּת בְּבְּעִבְּיוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּיִבְּיִית בְּיִּבְיִית בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעִים בְּבְּעוֹ בְּבִּיְיִית בְּבְּבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעוֹ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּעִים בְּבְּעוֹים בְּבְּעוֹים בְּיִבְּעוֹים בְּבְּעוֹים בְּיִבְּעוֹים בְּיִבְשְׁ בְּבְּבְּבִיים בְּיִבְיִים בְּיִבְשְׁ בְּנִבְיִים בְּבְּעְם בְּוֹבְנִייִית בְּוֹבְשְׁיִבְיִים בְּבְּיבְישְׁ בְּבְּבְבְּיִים בְּבְּבְיבְישְׁ בְּבְבְּעִים בְּבִייְיִים בְּיבְּישְׁ בְּבְּבְּעִית בְּבְבְּעִים בְּבְיבְיים בְּבְּיבְיבְייִים בְּבְּיבְים בְּבְּבְיבְייִים בְּבְּיבְיבְּים בְּבְּבְּיִים בְּבְּבְיבְייִבְּישׁ בְּבְּבְּיבְייִים בְּבְּבְּיִים בְּבְּיבְיבִּיים בְּבְּבְּיבְייִים בְּבְּבְּבְּיבְיבְיִים בְּבְּבְיבְיבְּיִים בְּבְּבְיבְייִים בְּבִייִבְם בְּבְּבְבְּיבְיבְּבְּיבְיבְּב

מְמֵן דְרַפְּשֶׁ רָארָא נְהגַנַּנְדְ אָפְּרָאסְתַךְ דְרַפְשְׁ הַנְּמַנְּדְ וּאָפְּרָאסְתַךְ זִין הַנְּמַנְּדְ
מִּמֵן דְרַפִּשְׁ רָארָא נְאצַנְּדְ נְדְ זִיהרוּת בוּת מֵּנְן בַּכְּבוֹ נוּפְתַּנְּךְ
הַוְּמַבּנְּיִת בִּיתְאַךְ אֵיִע פַּנְן 1600 בְּנָא זְרָאנְנִית וּפִּנְן 30 שַּנְתַּכְשׁ בַּרְ הַמְפוּנְּסִשׁ רַ אַנְהוֹמָא רַסִית דִין מְכִירַנְנִית אֶמַת מִן הַמְפוּנְסִשׁ בְּנָא דְאתַנְנִית נְאנְנִ וְהַנַנְנִית נַר חוּרְשֵּירת אַרְנוּדְ אֵסְף אֵיִע בְּנָּא דְכוֹיֵמֵנְן בְּנָא דְכוֹיֵמַנְן הָנָיִת הַמָּאך אַנְשוּתָאי י הַוֹּבְינִית הַמָּאך אַנְשוּתָאי יִמָּבְנְּרְּ אֵסְף 10 יום וּשַּפָּאן וּאֶמֶת אֵיתוּנְן דְהַנַנְנִית הַמָּאך אַנְשוּתָאי י בִּיהָאן פַּנְן שַׁפִּיר דִין מָאוְדְיַסְנָאנן בְנָא דְכוֹיֵמֵנְןּרְ

pag. 134.

אַחַר רַ אַנְּהוֹמָא דָאתָאר נַר סְרוֹש נִירִיוֹסַנְנְ יָאתְוֹ דְמַנְנְנֵם תַּנְן סָאמָאן כַּרְשָּאסְףּ

בְּנָא נַמְבָאנִינִית נְד מְאָבְ נְהַנַּנְנְּדְ תִּיִּהְארִּם בְּאר רְוַתְּמֵן פִירוֹכַּנְדְש סְאם מְאָם דִּינְן יִ

אָחֵינִּית וּפַתִירַך אַנִּי נְהָבּנְנְיְ תִּיִּהְארִּם בָּאר רְוַתְמֵן פִירוֹכַּבִּרְש סְאם מְאָם אָּ

בִּירוֹנְנִית וּפַתִירַך אַנִּי נְהָבּנְנְיְ תִּיְנְנִית מַנְּדְא סַחוּן מְנַש רָא אָשוֹבִית אַנַשׁ דִינְן יִ

פִירוֹנְיֵנִר נַּר סַר פַתְּכוּפִיתְוֹ מְחִיתַנְנְרָת זְּבְרָב בוּן נְהַנַנְנְית אַחַר דְרוּשַׁךְ פַּתְיִאבּךְ מִן

בְּנְמֵן נֵיהָאן בְנָּא נְיִבְּנְנִית נְיִסְתְאָחֵיֹנִ תַּנְן יִ פִּסִין בְּנָא דְהַנַנְיִם אַחַר סוּשִׁיוש שֵּם אַפִּינַּךְ רָּנְּא דְהַנַנְנִית נִיקְאנִית נִיסְתְאָחֵיִּן וְיִב בְּנָּא דְהָנַנְנִית נִיִּיְם בְּנִית וְּד הַנְּאבִרְ בוּן נְהַנַנְנִית מִּיִּר בִּוּ נְהַנַנְנִית וְיִיבְּת בְּיִּים בְּיִים בְּנָא דְהַנַנְנִית נִיִּקְתְּיִם בְּיִים בְּנָּא דְהַנַנְנִית נִיִּקְתְּיִם בְּיִים בְּנָּא בְּיִבְּיִּת בְּיִּבְיִּת בְּיִּבְיִּת בְּיִבְּיִת בְּיִבְּיִם בִּין בְּנָּא בְּיִנְיִם בִּין בְּנָּא בִּנְנְיִת וְיִבְּרְ בִּיּוֹם בְּיִים בְּבָּא בְּיִבְּיִת וְּבִּית בְּנִית בְּיִבְּית בְּיִבְּיִת בְּיִּבְיִם בְּנִית בְּיִבְּיִם בְּבָּית בְּיִבְּית בְּיִּית בְּיִיבְּרְ בִּיּבְּית בְּיִּים בְּיִים בְּבָּיִּת בְּיִבְּית בְּנִית בְּיִבְּית בְּיִבְּית בְּיִבְּית בְּיִבְּית בְּיִבְּית בְּבְּית בְּיִבְּית בְּבְּיִבְית בְּיִּית בְּיִּבְ בְּבָּית בְּיִּם בְּנִית בְּיִּית בְּיִית בְּיִבְּית בְּיִבְית בְּיִּתְּיִּנְית בְּבָּית בְּיִּבְית בְּנִית בְּיִּית בְּיִּית בְּיִּית בְּיִּית בְּיִּים בְּנְעִית בְּיִים בְּיִּית בְּיִּים בְּנִית בְּיִּנְית בְּיִּם בְּנְּיִית בְּנִית בְּבָּית בְּיִים בְּנִית בְּנְרְית בְּיִבְּנְנִית בְּיִבְּית בְּבָּית בְּבָּית בְּבִּיּית בְּיִית בְּנִית בְּיִּבְּיִית בְּיִבְיִּית בְּיִבְּיִית בְּבְּבְּנִית בְּנִית בְּיִים בְּבְּיִית בְּיִּבְית בְּבָּית בְּבָּית בְּבְּיִבְּית בְּיִים בְּבָּית בְּבָּיים בְּבָּיִית בְּיִיבְית בְּבָּיים בְּבְּיִּבְיּית בְּיִבְּית בְּבָּית בְּבָּיִיתְיִּיוֹיבְיים בְּבְּבְיים בְּבְּבְּיוּבְיּיתוּנְיבְיִים בְּבְּבְּיִיתְּבְּבְּבְּיִבְיּב

pag. 194.

יחוף פַּוֹנָאם דְּהַנִּנָאָת לָאמַלָאוֹן וּאַמְשׁוּקפּוֹדָאוֹן כָאמֹך הָהַנִּנְנִיךְ הַנְּמֵּבִים פִּוּן זֵך סוּרת חוְאִסְתָארִש נַּר הַנְוֹסף וִיְּדְיִנִילָאוּן כָּאמֹך הַנְּמֵנִם אַנַּם דַּנְמֵן דַפְּתִּוֹן מָהִיקּתְ מוֹ אַפַּסְתָאך וּזִּגְרְ מִיְארִוּנְלָאוּן כָּאמֹך הַנְמֵּנִם מַוְתִּיּוֹמָאה בַּנְמֵן אַרָאסְף וּהָאוֹשְׁתְיֹּי נִיְהִינִּילָאוּן בְּמִּמְרְ הַנְמָן רַ מַוְתִיּוֹמָאה בַּנְמֵן אַרָאסְף וּהָאוֹישְׁתְּ יִ אָאלֹיּבְי וַיְּהִיּיְנְיִּאְתְּן בְּאמֹךְ

נַפִּשָׁמֵן רָאי פַּנְּן אֵרְנִּרְ כָאמֵך בָנִפִּשָׁמֵן נִפְשָׁתַ פִּרְנַפְּשָׁמֵן רָאי פַּנְּן אֵרְנִּרְ בְּנִמֶן בִיּנִאמֶך רְנִתְמֵן נַרְכָּאָנִיף מִן בְּאַהְרָך דְּאַהְרָ בְּנְמִן בִּיְנִיף מְן בַּפְשָׁמֵן נָאי בַּנְנָאוֹ דְאַרְּיִוּ בְּלְבָאוֹ וְ בִּיְנִיף מִוּ בִּיְמִן בִּיְנִיף מְן בַּפְשָׁמֵן נִבְּשָׁתְ דְבִּינִנְיְ בְּאַבְּאוֹ בִּיְמִן בַּיְתִּנְיִ בְּנִין בַּנְבִּילְ בְּאַבְ בַּרְמָלוֹ בַּיְתִּיך דְּהַנְּנִיְתְ דְּבְּיִנְיִךְ דְּהַבְּאוֹ מִן בְּתְּבִּינְ מִיּפְּת בִּיְנִין בִּיְבִּן מִוּ בִּיְבָּאוֹ מִן בִּיְבִּעְם בַּנְּבָּאוֹ בַּיְתִּיְבְ דְבִּינִנְיְתְּ וְּדֵּר מִיִּבְּוֹ בַּיְתִּיְבְ בְּמִן בַּסְתִּיבֵּר מַתַּנְן אַיְאבְאר כַרְכְּאָמִין בְּאַתְּיְךְ דְּהַנִּעְן דְּבִּינִינְ בְּמִן בַּקְתִּיְבִּי וְנִבְּיְתְּך דְּהַנִּנְוְתְּך דְּהַנִּנְיְתְ וְּדֵּר מִיִּבְּוֹ בִּיְתְרְ דְּבִּיוֹ בַּנְמִן בַּקְתִּבְּי וְנִבְּיְ בְּנִין בַּיְתִּיְבְ בְּנְמֵן בַּקְתִּבְּיוֹ בְּנְעוֹ בַּנְעוֹ בַּנְעוֹ בַּנְעוֹ בַּנְעוֹ בִּיְתִּבְּיוֹ בְּיִבְּיוֹ בַּנְוֹ בִּיְתִּבְּיוֹ בְּנְעוֹ בַּנְעוֹ בַּנְּעוֹ בְּנִין בִּיְתְיבִּין בְּיִּבְּיִים בְּנְּיִוֹ בַּנְיִי בַּנְיִי בְּנִין בִּיְתְּבְּיוֹ בְּנְעוֹ בִּיְתְּשְׁתְ בְּנִין בִּיִּבְּיִּתְ בְּנִין בִּיְתְ בַּנְּוֹ בִּיְתְּבְיוֹ בְּיִּמְן בִּיְתְּבְּיוֹ בְּנִין בִּיְיִּתְ בְּנִין בִּיְתְיִיבְ בְּמִין בִּיְתְּשְׁתְּן בְּבִּיִים בְּנִין בִּיִים בְּנְעִים בְּנִין בִּיִים בְּנְעִיתְ בְּנִין בִּיִים בְּנְעִיתְ בְּיִין בִּיִּיְיִים בְּיִּיְם בְּנִין בִּיִים בְּנִילְ בָּיִים בְּנִייְ בְּיִיּיִם בְּנִיּעְ בִּיִּים בְּנִים בְּנְוְ בִּיִים בְּנִישְׁתְ בְּנִין בְּיִים בְּנְיִים בְּנְעוֹ בְּיִים בְּיִים בְּנְיִים בְּנִין בִּיִים בְּנְעִים בְּיִבְים בְּיִבְּיִים בְּיִּיְ בְּיִּים בְּיִבְּיוּ בְּיִים בְּנְבְּישְׁתְ בְּנִין בִּיִיבְּים בְּיִים בְּנִים בְּיבְּישְׁתְ בְּבְּיִים בְּיבְּיִים בְּיִים בְּבְּיִבְיוּים בְּיִיבְים בְּיִבְּיִים בְּיבְּיבְים בְּיִיבְים בְּיבְּיִים בְּיִיבְיבְּיוּ בְּיִיבְּים בְּיִבְיוּבְייִם בְּבְּבְישְׁבְּבְיוּ בְּיִיבְּים בְּבִּישְׁבְּיוּ בְּבְּיִים בְּיִיבְיוּ בְּיִיוּבְייִים בְּיִּבְיוּבְייִים בְּיִיבְּיוּ בְּיִּבְיוּבְישְׁבְּיוְ בְּיִּבְיוֹ בְּבִּישְׁבְּיוְ בְּבִּיוּ

הַנְמָנַת אַנַשׁ נַיָאגַּכָשׁ הַנָא מֵנן הַמָּא׳ דָאם וּדַהַשִּנְן דָאתָאר אַנָהוֹמָא בְרֵהִיְנִית דַכויֵמֵנְנִית מִמֵן סוּתְאוֹמֵנְד זִּינוּן פָאיָאן וּסְתוֹרָאן וּמִמַן וַזַּנְדְכָאר זִּיגוּן שֵיר וּנוּרְנְ וּאַנְּדַהָאך הַנְא רָאי מִמן אַנְשוּתָא פַּנְן פַּרְנָאנַכִש שַנָאסִינָאנְך אֶמַרת דַנְמַן מָנְדוּם הוּף וּדַנְמֵן וַתְתֵר וּדַנְמֵן סוּתִימנְנָדְ וּזַךְ וַזַנְדְכָאר מִמַן אַת זַיָאנְכָאר לָא דְהַוַנְגִירת וֹסוּרת חוָאסְתָאר גִּיגוּן וּפַגָּן מְמֵן אָיִנִינַך שְנָאחְתַנְן וּחַוִיתַנְנַסְתַנְן תוּבָאנָן אַהַר דָאתָאר פַנָן דָאתָארָש אָפָאיַרת הַוִיתַנָכָהַנְן וּאָהַרְמֵן פַנן וַדְּ פַּרְמָאנְן דְדַרַנְנְתָארִש דַנְמַנְגֹּ אֶמַת כֹנָא מִמַן וַת מַנְדוּם וַתְתַר וּתָאר וּתוּמְתַךְ וּגַנִדַך יִ וּוַזַנִרְכָאר דוּמָאנָאך פַּגְן דָאשַך גַנְנָאך מִינוֹי דְהַוַנִנְנְת דְכוֹיֵמַנְנִית דַר אַפַּסָתָאךְ זַךְ רָאי מַנְדוּם יִ אָדַרְמַן דְמַנַנְנְרְתְ דְכוֹיֵמַנְנִית וּזַכְגֹּ רוֹשֵׁן וּבְסִים סוּתאוֹמֵנְדְ וּחוּפְתַר מִן זַךְ אַנְהוֹמָא פַּרְמוּת דְכוֹיֵמֵנְנִית אַחַר פַנְן זַךְ דַר פַּרְגָּאנַכִש בָּמִיר אָפָאיַת נְהַגַּנְנְתָנְן וּזוּפַר פַּרְהַנְּגְ חַוֹתַנְנַסְתַנְן אֵיִע אַנְהוֹמָא הַמָּא דָאם דָאתָאר אָהַרָמֵן דָאם יִ אַנהוֹמֶא פַּנְן אַפֵּינוּמָאנִש בַנְנְדַךְ אַנְהוֹמָא רָאי אֵיוֹתָאךְ חַוִיתַנְנַסְתַנְן מִמָן נַנָנָאִכִש נַרְמֵן דַר יָבַשְנון פַוּן וַגַּסת טערע. עמשש. שערע. ששש. פֿיניאל דַלְבַּינוּן פֿוּל קֹאחח קּיוּת. קּיוּץ. פֹאמחא. ואיי שֹּי. פֿיניאליניע וּדַמְאוֹנִינּבּ שאן. פישי של שלשש. פיתאה אחר לנא מנדומי ולנא וישי אמרת וונדכאר וּוִיאָנְכָאר מְחִיתַנְנָתַנְן וּוִכְתַרַנְנָתָנְן אָפָאיַת וּכַנְפַךְ וֵישׁ אַנַשׁ דְהַוַגְנִית II.

Bundehesh, Cap. I, II, III, XXXI.

Cap. I.

וַנְרְ יִ אָכָאם יִ וַּוְדֵסְתְ מְאִם בוּן דַהַשְּׁנִשׁ יִ אַנְהוֹמֶא וֹפַתְיָארַךְ יִ וַנְנָאך מִינוֹי אַחַר מְאָם גִּיגוּנִש דָאם מָן בוּן דַהַשְנִש נְךְ פַּרְגָאם וּתַנְן יִ פַּסִינְן גִּיגוּן מָן דין יִ מַהֵיסְתָאן אַנִדוּ פֵיתָאך אַיִע אַנְהוֹמֶא בָאלֵסְתִי פַנְן הַרְ(וִ)סְף אָכָאסִש שַפִּירָש דַר רושָנִש אָאמֶכִי בוּת זַךְ רושַנִש נָאס וּסְוָאךְ יִ אַנְהוֹמֶא אִירֹ מַנְן אַסַר רוֹשַנְן דְבַנַנְנִית והַרָוֹסף אָכאָסִש שַפִּירִש אָאמַכִי אַנְהוֹמָא אִית מַנְן דִינְן דְמַרְרַנְנִית [דִינְן] הַם כֹנַא דוּ וְגָּארַשְנְן אֵינַך זַדְּ יִ אָאמַכִי דְמָאן יִ אַכְנָאראוֹמַנְּךְ בּיגוּן אַנְהוֹמָא וּנָאס וּדִינְן וּדְכָּאנְן אַנְהוֹמָא דְהַוַנְנִית וּאִית וּהַסָּאי דְהַוַנְנִית: וּאָבַרְמֵן דַר תָארִיכִש פַּגָן אַחַר דָאנִש וּוְתָארְכָאמַכִשׁ וּוֹנָפָאי דְהַוַנְנִית וּאִירֹז מַנְן רָא דְהַנַנְנִית וּוַךְ וְתָארָש וּהַם זַךְ תָארִיכִש סְנָאך אִית מַנְן אַסַר יִ תָארִיךְ דְבַנַנְנְית : אַנְשָאנְן מִיָאן יִ תוּהִיכִש בוּת אִית בַנְן וָאי יִ דְבַנַנַנְךְ בַּנְן גוֹמֵינַשְנִי פַתַש: כֹנָא דוּ מִינוֹי אַכְנָאראוֹמַנְךְ וּ[א]כְנָארְאוֹמַנְךְ מִמַן בָאלֵיסְתְ זַךְ יִ אַסַריִ רושַנִש דְמַנַנַנְיְדְ וּוַנְפָּאִי זַךְ אַסַריִ חָארִיךְ אַיִעְשָּאַנְן מִיָאן תוּהִיךְ וּאֵינַךְ רְנַתְפַן תְנִי פַתְנַסְתְ דְכוֹיִמַנְנִית וּתְנִי כֹנָא דוּ מִינוֹי פַּנְן נַפְשְׁמֵן תַנְן כְּנָארְאוֹמַנְרְ ַרָּמְיָרְ וּתְנִי הַרָּוַסף אָכָּאסִש אַנְהוֹמָא רָאי כֹנָא דוּ מַנְדוֹם דַר יְהַבַּנְנַשְנְן יִ אַנְהוֹמָא כְנָארְאוֹמַנְדְ וּאַכְנָארְאוֹמַנְךְ מָמַן דַנְמַן זַךְ יִ דַר כֹנָא דוּאָן מִינוי פַּתְּכָאנְן חַוִיתַנַּנְךְ וּתְנִי בוּנְדֵךְ וּפָאתָאשֶאשׁ וּדָאם יִ אַנְהוֹמֶא פַּנְן תַּנְן פַּסִינְן וְּדָ הַמָּא׳ הָפָּאךּ רוּבַשְוּשׁ אַרְנָארְאוֹמַוְּדְ דָאם יִ אָהַרְמַן פַּוְן זַדְּ דְמָאוֹ בְנָא צַפַסִינִית מַנְן תַנְן פַסִינְן דְהַוַנְנִית וּזַכִיגָּ אִיתְו אַכְנָארָש:

אַנֶּרֶפְּתָאר פַּגָּן דַּרְוֹּלַ זְּתָארכְאמַכִּי וּאַרִשְׁךּ גוֹהַרָשׁ רָאי פָגָן מֵרוֹנִינוֹ זְתָארכְאמַכִּי וּאַרִשְׁךּ גוֹהַרָשׁ רָאי פָגָן אָנְדְאֹנִית פַּגְּן בִּרְנָּאם פָגן בַּנְּיךְ אָפְזְאר אָנְגְּאסִינִית צַּנְּשָׁרְ בִּרְ אָכָּאִם רָבוֹ בָּנְבָּאָם פָגּן בַּנְּדְ אָפִוּאר אַכְּוֹאָ אַגֶּרֶפְּתָאר: מִּנִוֹי אָנֶרְפְּתָאר: מִּנְיוֹי אַנִּרְפְּתָאר: מִינוֹי אַחָר דָר אָפְאָפֹרְ בְּר אָכִּינִית וּצַרְנְּנְאָת בִּוֹת הַנְּפֵּנְּיְ אָחַר בִּר אָכְּאִם רְמִי בִּינִיי אָכִּוֹי אַבְּרְמָאר: בְּינִיי אָנִי בִּוֹי אַנְּרְפְּתָאר: מִּנְיִי אָבְּרְמָאר: אַכְּוֹן בְּר בִּינוֹי אַנְיִי אָבְּרְמְעִיי וּאַרִשְׁרְּ אַרְי בְּיִּוֹי אָבְיְן מִית וּמַנְנָשׁ הִייִבְּיְנְתְּ אָחָר בִּיּן זְּבְּר אָבִייִי בְּיִּוֹ בָּרְוֹיִלְּא בִּרְנִית וּנֵר רוּשִׁנְּן מָת וֹמַנְנָשׁ הְיִי בְּיִוֹ בְּרְשִׁנְשׁ בְּיִּ בְּעִרְיִי בְּיִוֹ בָּרְוֹיִבְּי אָחָר בְּיִבְּיִי בְּיִּוֹ הַרְוֹלֹּא בָּרְבִיי בְּיוֹ בְּרוֹבִּי וְתִּיִּי בְּעִּי בְּיִּוֹי בְּיִית וּנֵר רוּשִׁנְשׁ בִּין בְּיִבְּיִי בְּר בִּיּוֹי הָא בִּיוֹי בְּיִי הְיִבְּאִר בְּיִנְיִי בְּיִּי בְּיִבְּיִית וּנֵר רוּשִׁנְשׁ בִּיּוֹ בְּיִבְיּיִי בְּר בִּינִים וְּנִבְּיי בְּיִי בְּיִית וּנִר רוּשְׁנְן מֵת וּבְּיִבְּיי בְּיוֹ בְּיִינִיתְ וְּנִיּעְ בְּיוֹי בְּיִית וּנְיִי בְּיִבְּיִי בְּיוּ בְּיִינִיתְיִי בְּיוֹי בְּיִיתְייִי בְּיוֹי בְּיִבְּאִיינִיתְ וּנְיִים בְּיִנְ בְּיִבְיִית וּנִיר רוּשְׁנְע בְּיוֹי בְּיוֹבְיּבְיִיי בְיוֹי בְּיִבְּיִית וּנִיר רוּשְׁנְעּי בְּיִבְייי בְיוֹ בְּיִינִינִית וּנִינִי בְּיִים בְּיִים בְּיִבְייִיתְייִיתְייִים בְּיוֹי בְּיוֹבְיּבְייִית וּבִּיר רוּשְׁנִישְׁ בְּיִינְיוֹי בְּוֹיוֹ בְּוֹיִבְּיִיתְייִית וּנִיבְייִים וּתְּבְיִים בְּיִים בְּיִינְיִית וּנִיר רוּשְׁבִייי בְיִיים בְּיוֹבְיוֹייִייִית וּתְיבְייִים בְּיִיבְייִייִיים בְּיוֹבְיּיוֹייִייִייִים בְּיִים בְּיִבְיּנְיִים בְּיִבְייִים בְּיִים בְּיוֹבְייִים בְּי

דוּבָארַסְתְ אַגַּש חַדִּיתַנְנָרְת גִּירָש אַפַּרְוֵיגָש פַּרָש מִן זַךְּ יִ נַפְּשְמון רָאוָאר נַר תַארתוּם דוּבָארַסְת וּכְרִינִית כְבַד שֵירָא וּדְרוּגֹ דָאם יִ מֵרוֹגִינִיתָאר חָאסְתְ נַר אַרָנַנְנְדָ : אַנָהוֹמָא מַנְנֵשׁ דָאם יִ נַנְנָאךּ מִינוי דִית דָאם יִ סַהְמְכוּן פּוּתַך סַרָיָא אַגַּש רָאם יִ אַנְהוֹמֶא דִית בַּיִּלְמַקְנַסְתְּ: אַחַר גַּנְנָאדְ מִינוי דָאם יִ אַנְהוֹמֶא דִית [מיממננסת] כְבַד דָאם יִ וּחַיָּא דָאם יִ פּוּנְסַשְנִיךְ אַנַשׁ בוּרְנַשְּנִיךְ מַיְמְמַנְנַסִת וּבוּרְגִּית וַךְּ יִ אַנְהוֹמֶא דָאם יְהַבּנְנַשְּנְן אַדִין אַנְהוֹמֶא רְוַהְמַן מִמֵן אֵינְנַן חויתונסת י פּרָנָאם בָאר נַר פַתִירַכיִ נַנְנָאךְ מִינוי נְזַרְנָנִת מִנַשׁ אָשָׁתִשׁ מָאָם דָאשַת גוּפָת אַיִע גַנָנָאך מִינוֹי מִאָם נַר דָאם יַ רַ אַיָאבָארָש דְדַרַנְן סָתאיַשִּגון נְהַנַגון נְדְ פַּגְן זַךְ פָּאתְדָהִישְנָן אַמַרְגְ אַזַּרְוָאנְן אַסוֹישָנְן אַפּוֹיַשִנְן דַהַנְגַית : אַנַש דַרְאָייַת גַנְנָאך מִינוֹי אַיִע בְנָא רָא נְזַרַנְגַם וִיש אַיָאבָארִש נָר דָאם יִ רַךְּ רָא נְהַגַּנְנַם סְתָאנִשְנִי פַּנְן דָאם יִ רַךְּ רָא נְהַנִּנְנַם וּפַּנְן מֵנְדוּם יִ נִיַן רְוַתְּמֵן רֵךְ הַמְּדָאתַסְתָאנָן רָא דְהַוַנְגַם וּדָאם יִ רַךְ מַרְוֹ(גָּ)יגַם נְדְ הַמָּאי : הַמָּאי רוּבַשְּנְן בְנָא הַרְוִסְף דָאם יִ רַךְּ נַר אַדוֹסְתִשׁ רַךְּ דוֹסְתִשׁ נַפְּשְׁמֵן נְהַנַּנְנַם אַנַש וְנָארַשְנְן דַנְמַן אַיִע גַנְנָאךָ מִינוֹי פַּנְן אֵי דָאשְׁתְ אַיִע אַנְהוֹמָא דַר נַר שַּגָארָך אִית הַנָא רָאי אָשְתִש דְדַרַנְנִית וּרָא מִכְירַנְנְתְ אַנַשׁ פַּנְן סְחֵיגְּגֹּ מָאִם דְדַרַנְנְתְ מָנַשׁ גוּפְּתְ אַנְהוֹמֶא אַיִע רָא הַרְוֹסְפָּאכָאם הַנְמְנֵירת וּהַרְוֹסְפְּכַנְתָאר נָנָנָאךְ מִינוי אַיִּעַת רַ רָא תוּבָאנִן מרוֹגְּ(יִנְ)יתַנן אַגַּת דָאם יִ רָ אֵיתוּנִן רָא תוּבָאנָן בַנְתַנִן אַיִע רָאוָאר גַר גַפְּשְמַנִּשׁ רַ רָא דָאמְתַנַנְרְ אַחַר אַנְהוֹמָא פַּנְן הַרְוֹסְפָּאכָאסִש חַוִּיתַנְנַסְתְ אֵיִע אַרת דְמָאן יִ כְארִינְאר רָא יְהַבַּנְנִם אַדִינַש תוּבָאנְן כַּנְתַנְן פַּנְן דָאם יִ דַ וּיי אנִיתַנְן נַר נַפְּשְמֵן כַּנְתַנְן תוּבָאנְן גִּיגוּן כַוּנְגַּ בּרָתוּם דַר גומיגַשְנִש כְבַד הַנְמַנְךְ מַנְן אָפָּארוּנִש וֵיש וַרְגַנְךְ אַיִע פְּרָארוּנִש: מָנשׁ גוּפְּחָו אַנְהוֹמָא נַר גַּנְנָאך מִינוֹי אַיִע דְמָאן נְהַגַּנְן נְדְ כָּארִיגָּאר פַּנְן גוֹמְיגַשְׁנִשׁ נַר 9000 שַנְתָ מִמַנַשׁ חַוִיתַנְנַסְתְ אַיִע פַּנְן דַנְמַן דְמָאן נְהַגַּנְנְתַנְן אַכָּאר אִית גַּנְנָאך מִינוי אַדִינְן גַנְנָאך מִינוי אַוִינָאך אַפַּרְגָּאנַכִי רָאי פַנן זַך פַּתְכָּאנַךְ הַמִּרָאתַסִתָּאנָן דְהַוַנְנָתְ אֵיתוּן נִּיגוּן דוּ גַבְנָא יִ הַמְכוֹחְשַשָּן מַנָן דְמָאן פְנָאֹג נְהַגַנְנְרָ אַיִע הָאמָאן יום נְר כָּאַרִיגָּאר נְהַנַנְנִם : אַנְחומָא דַנְמַן מִמַן פַּוְן הַרְוֹסְפָּאכָאסִש חַוִיתַוְנַסְתְ אַיִע דַר דַנְמַן 9000 שַנְתְ 3000 שַנְת הַמָּאכָאמַכְויִ אַנְהוֹמֶא פָאתַנְנִית 3000 שַנְתְ נַר נומֵיגַּכִי כָאמַכיִ אַנְהוֹמֶא וּאָהַרְמַן וּ 3000 אַנְהוֹמֶא שַנְתְ אַפְרוּם נַנְנָאך מִינוי אַכָּאר דְהַוַנְנִית מִן דָאם יִ פַּתְיָארַך רָאוָאר דָאסִינַנְדְ אַחַר אַנְהוֹמֶא אַהְנְוַר פְנָאנֹ סְרוּ(ת) אַיִע טששטּ בישף. פּשירייל. 21 מָארִיךְ רָנָא גוּפְּחְ אַגַּש פַּרְגָאם פֵירוֹגָש נַפְשָמֵן וּאַכָארַכִש נַנְנָאך מִינוי אַוַסִינִיתַנְן יִ שֵירָאצָן וּרִיסְתְאָחֵינֹ וּתַנְן יִפַסִינְן אַפַּתְיָארַכוִ דָאמָאן נְדְ הַמָּאי הַמָּאי רוּבַשְנִש

לְּהָהִינִּית :

יַפַּעִינִּר דַכִּיךְ נְּהִאָּרִּים אוֹנְוֹר פּוֹנִים כִּיוֹא שְׁשִּוּם אַנְשִּוֹתְא כָּאִם פְּנָאַנִּ פָּעִינִּר דַכִּיךְ נְּהִאָּרִים אוֹנְוֹר פּוֹנִים כִּיוֹא שְׁשִּוּם אַנְשִּוֹתָא כָּאָם פְּנָאַנִ בְּיִתִּי עָפִּרְנִם אִנְוֹר פּוֹנִים כִּיוֹא שְׁשִּוּם אַנְשִּוֹתָא כָּאָם פִּנְאַנִּ בִּיתוֹ אַנִּינִי אַפְּנִשְׁ פִּינִי מִּנְנִשְׁ דְּיִבְּשְׁבִּי וֹ אַנִּינִ שְׁנְהִשְּׁבִּי נִּשְׁרְ וִפִּעְּ בְּנִינִי מִנְּיִשְׁ בְּיִנִי עִּנְנִשׁ רִּיִּבְּשְׁבִּי נִוֹנְיִתְ פִּנְּוֹ נִינִי אַנְּיִּשְׁ בִּינִי מִנְּיִשְׁ בִּינִי מִנְּיִשְׁ בִּינִי עִּנְיִּשְׁ בִּינִי עִּנְּיִשְׁ בִּינִי עִּנְּיִשְׁ בִּינִי עִּנְנִשְׁ בִּינִי עִּנְיִּשְׁ בְּיִּינִי מִּנְּשִׁ בִּינִי עִּנְּבְּעִ בִּיתוֹ נִּעְּבִי וִּשְׁבִּעְ בִּיתוֹ נִּעְּבִּי בִּיִּעְ עִּבְּעִשׁ בִּינִי עִּנְּבְּעִ בִּיתוֹ נִּעְּעִי בְּעִּבְּעִ בִּיתוֹ בְּעִּבְּעִי בִּינִי עִּנְּנִשְׁ בִּינִי עִּבְּעִּשׁ בְּעִּעִּע בְּנִבְּעוֹ בִּיתוֹ בְּעִבְּעִי בִּינִי בִּינִי עִּנְנִשְׁ בִּינִי עִּנְּנְעִי בְּנִבְּעוֹ בִּינְיִי בִּנְּעִּע בְּנִשְׁ בִּינִין בִּינְּעִי בִּינְּעִי בִּינְיִי בִּנְּעִּעְ בִּינִין בִּיְּשְׁנִשְׁ בְּינִיי בִּנְּעְּעִי בְּיִּבְּעִי בִּינִייִּת בְּנְבִשׁ בִּינִין בִּינְּעִי בְּנִייִם בְּעִּבְּעִי בִּינִי בְּעִיעִּי בְּעִּבְּעִי בִּיוֹ בְּעִּעְּעִי בְּיִי בְּעִּבְּעִי בְּעִייִי בְּעִּעִים בְּעִייִּי בְּעִּבְּעִי בְּעִּעְּעִּייִ בְּעִּעִּי בְּעִּעִּיִּעְ בְּעִּבְּיִי בְּעִּעְּעִייִי בְּעִּעְּעִייִּי בְּעִּעְּעִי בְּעִיעִּי בְּעִּעְּעִּי בְּעִּיִּעִי בְּנִייִי בְּעִּעִּייִי בְּעִּבְּעִיי בְּעִּעִּייִי בְּעִּעִּייִי בְּעִּעִייִּי בְּעִּעִּייִי בְּיִייִייִי בְּעִּעִּייִי בְּיִייִּי בְּיִּעִּייִי בְּעִייִייִי בְּנִייִי בְּיִּעְּעִייִי בְּעִּעִייִי בְּעִּעִּייִי בְּיִּעִייִי בְּעִּעִּייִי בְּיִּיִי בְּנִייִי בְּנִייִייִי בְּעִּבּעִיי בְּיבְּעִייִי בְּעִּבְּעִּייִי בְּעִייִּיְיִייִייִּיְּיִייִי בְּיִיייִּייִּי בְּבְּעִייִי בְּיִּבְּעִייִייִי בְּיִיּעִייִי בְּעִּבְּייִי בְּיִּבְּיִייִייִּעְּעִּבְּייִייִי בְּנִייִּעְּעִּעְּבְּייִייִּעְּבְּיִייִּיְּעִּייִּבּיוּבְּיבְּיִּייִּעְּעִּבְּבְּעִייִּיוּבְּיוּבְּבְּעִּייִּי בְּיוּבְּיבְּיִּייִּיוּבְּיבְּבְּעִּייִּיי

Cap. II.

הַפְּאַהְפַת פַּנְּן נַּהְאַר כּוֹפְתַךְּ נִּנְמְאַרְתְ סְפָּאַהְפַתְאוֹ כְּאָם נַרְבְּנָשְׁאוֹ נִהְאַר כּוֹפְתַךְּ נִנְמְדְרִ בְּנָתְיִי בְּנְבְיִנְיִת בְּנְבְיִנְיִת בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִנְית בְּנְבְיִית בְּנְבִיית בְּנְבְיִית בְּנְיִית בְּנְיִית בְּנְיִית בְּנְבְיִית בְּנְבְיִית בְּנְבְיִית בְּנְבְיִיְשְׁאוֹ בִּוֹן בִּנְבְיְשְׁאוֹ בִּין בִּנְנְיִין וֹנְיִית בְּנְבְיִיְיִית בְּנִינְית בְּנְיִינִית בְּנִינְית בְּנְיִינְית בְּנְיִינִית בְּנְיִינְית בְּנְיִנְיִית בְּנְיִנְיִית בְּנְיִינְית בְּנְבְיְיִית בְּנְינְיִית בְּנְיִינְית בְּנְיִנְיִית בְּנְבְינְיִית בְּנְינְית בְּנְבְיִית בְּיוֹבְיוּ בְּנְיְיִית בְּנְיִינְית בְּנְבְיִייִּית בְּנְבְיְיְיִית בְּנְבְיְיְיִית בְּנְבְיְיִית בְּנְבְיְיִית בְּנְבְיְיְיִית בְּנְבְיְיִית בְּנְבְיְיְיִית בְּנְבְיְיְשְׁת בִּינְם בְּנְבְיְבְיְיְם בְּנְבְיְיְיִית בְּנְבְינְיִיתְנְן בְּיְבְיְבְיְיִית בְּנְבְיְיְיִיתְנְן וְיִבְינְיִית בְּנְבְיְיִיתְּוּן בְּנְבְיְיִיתְּיוֹ בְּנְבְיְיִיתְּוּ בְּנְבְיְיִית בְּנְבְיְיְיִיתְּוּ בְּנְבְיְיְיִית בִּיְנְן בְּיְבְיִיְיִיתְּוּ בְּנְבְיְיִייְם בְּנְבְיְיִיְיִי בְּנְוְיְיִייְם בְּוּבְיוֹיְיִיתְם בְּיְבְיְיְיִיְיְיִיתְּוּ בְּיְבְיוּית בּוּבְיוּית בְ

¹⁾ Cod. רשנש

П.

גומארתנן) כָבַר הוּשְׁכָאר סְתָארַךְּ נָאמְנֹשְׁתִיךְּ פַּנְן כוּסְתַךְ כוּסְתַךְ סְנָאךְ סְנָאךְ גוּמַארָתוּ פַּגָן הַמזוֹרָש גִירוֹך דָאתָאר גַרִמַנְשָאן אַחְתַרָאן גִּיגוּן דְמַנַנְגִית אַיִע תִישְתַר חוֹרָאסָאן סְפָּאחְפַת סַתְוֵים אוּרְוַרָאן סְפָּאהְפַת וַנַגְּךְ נִימרוֹגֹ סְפָּאהְפַת הַפָּת(וֹ)כרִינִגְ אַפָּאחָתַר סְפָּאהְפַת מַס יִ נְאס כְרִיתַגַנִּדְ מַגְן מַס יִ מָיָאן יִ אֶּסְמָאן דְמַנַנְנְךְ: נְךְ פֵּישׁ מַנְן אֵיבַנַת מַת הַמִּישַׁךְ נִימְרוֹגֹ בוּת אִית יִ רַפִּיתְפִינְן אַנְהוֹמָא רְוַתְמֵן אַמְשוֹסְכַּנְרָאן בַּנְן רַפִּיתְפִין נָאס מִינוֹי יִנַשְנְן פְנָאוֹ. סָאחְרְז אַנַשׁ דַר יַבֿשְנָן כֹנָא אַפָּנָארֵי פַּנְן זַתַנְן יִ פַּתְיָארַך דֵר אָפָּאִקתְ בְנָא יְהַבַּנְנְרְדְ רְוַתְמַן בָגָא פַרנָאארי אַנְשוּתָאאָן אוִיסָארְתַ וּחַרְתַי הַרְוַסְתְאֶכָאס פַּנָן מַרְתוּמָאן פְּנָאגֹ דַדַרַנְנָת גוּפַּתְ אַיִע כְתָאר זִיתָאנָן סוּתְאוֹפֵנְדְתַר מַיְמְמַנְגֵירת מַנְנְתָאן בְנָא נַר גיתי יְהַבַנְנַם תַנְן כַנְתַכִיהָא רְוַתָּמֵן דְרוּגֹ בְנָא כוֹשֵית וּדְרוּגֹ בְנָא אַפַּסִינֵית אַנְּתָאוֹ פַנְן פַרְגָּאם דוּנָסְתְ וּאַנוֹכְשַׁךְ רָאוֹאר וִירָאיַם אַנְּתָאוֹ פַנְן פַרְגָּאם רָאנָאר ַנַר גִיתִי יְהַבַּנְנַם הַכֵּכִיהָא אַמַרָנְ אַזַרְמָאן אַפַתְיָארַךְּ דְהַנַנְגִית אֵיוּפּתָאן הַמֶּישַׁךְ פָּאנַכִשׁ מָן אֵיבַנַת אָפָּאיַת כַנְתַנְן תְנִי פַּרְוָאאר יִ מַרְתוּמָאן פַּנְן זַך חַרְתְ יִ הַרְוֹסְף אָכָאם אַנָאכִש מָן דְרוֹגֹ אָהַרְמַן דַר גִיתִי פַתַש דָאמְתַנְנִית וּאַפַדוּם אַפֵּיהַמֵיכָאר מָן פַתִיָארַדְּ דוּנְסְתָ אַנוֹכְשַׁךְ רָאוָאר דָאמְתַנְנְתַנוֹ יִ פַּנְן תַּגְן יִ פַּסִין נְדְ הַמְאי הַמָּאי רוּבַשְנִשׁ רָאי פַּנְן נְזַרַנְנְתַנָן נַר גִיתִי הַמְדָאתַסְתָאן דְהַוַנְנְתְ הַנְמַנִּדְ

Cap. III.

מָאָם דּוּבָאַרָּסְתָּנְן אֵיבַנַת נַר דָאם דְמַנַנִּית פַּנְן דִין אַיִע נַנְּנָאָף מִינוֹי אֶמָתשׁ אָבָארָש יָ נַפְּשְׁמָן וּדָּאמֵסְתְּ שֵידְאאָן מִן נַבְּנְאיִ אָארוּבָּו חַדִיתנְנְתְ סְתַרְתְ דְּהַנְּנְיִת מְּסָתְרָת יַנְפְשְׁמָן וּדָאמֵים עֵיְמְמַנְנְסְרָת דֵר זַךְ סְתַרְתִש כַמְאַרָכְאוֹ שֵידָאאָן נְן נַבְּנְוֹ אָמִי בָּנְאַרָּש בַמְאַרָכְאוֹ שֵידָאאָן נְן נִבְּנִי אָמִי בְּנְאַרְ בִּינוֹי בָרְאַנִי דְּרָאנַת הַנְמַנְּ וְנִית בְּרָאנִן בִּינִי בְּעָבוֹ בְּאַנְ בְּאַ אָמִי וְנִיתְ בְּרָאנִת הַנְּמָבְ בְּאוֹי בְּנְאוֹ בְּיְנִי בְּיְמוֹ בְּנְנִי זְּךְ זִּאִי בְּנְבִּי וְאִי בְּרָאוֹ מִינְנִי בְּבְּאוֹ בְּיְנִי בְּנְאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְנְתִי בְּנְאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְיּבְי בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְיּבְ בְּבְּבְּבְּיוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּבְּוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּבְּוֹ בְּבְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְּבְּבִי בְּבְּבְּבְּבְּוֹ בְּבְּבְּבְּוֹ בְּבְּבְּבִּאוֹ בְּבְּבְיִם בְּבְּבְּבִי בִּבְּשְׁבִוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְּאוֹ בְּבְבְּאוֹ בְּבְּבְּבְּבְּיוֹ בְּבְּבְּבִיוֹ בְּבְּבְּבִי בִּיּבְיוֹ בְּבְּבְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבִיוֹ בְּבְּבְּבִי בְּבְּבְּבִי בְּבְּבְּבְּבְּבְּבִי בְּבְּבְּבִיוֹ בְּבְּבְיִי בְּבְּבְּבִי בְישׁבְּם בְּבְּבְּבִי בִּישׁוֹם מֵיְאִבְן בַּבְּבְיִים בִּישׁוּם מֵיְאָבְן בִּבְּבְיִים בִּישׁוּם בְּיִאוֹ בְּבְבִיים בְּישׁוּם בְיִישׁוּ בְּיִבְיוֹ בְּבְּבְיִים בְּישׁבוּ בְּבְּבְיִים בְּבְּבְיִים בְּבְּבְּבְיִים בְּבְּבְבִיּבְיִי בְּבְּבְיִים בְּבְּבְיִים בְּבָּבְיִים בְּבְבְיִים בְּבְבְיִים בְּבְּעִבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְיּבְים בְּבְבְּבְיוֹ בְּבְבְיִים בְּבְבְיוֹבְיוֹ בְּבְיבְיוֹבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיבִים בְּבְבְיּבְיוֹ בְּבְבְיִים בְּבְבְיּבְיוֹ בְּבְבְּבְבְיּבְבְיּבְיוֹבְים בְּבְבְּבְיוֹ בְּבְבְּבְיוּ בְּבְבְיִים בְּבְבְיוּבְים בְּבְבְיוֹ בְּבְבְּבִים בְּבְבִייוֹ בְּבְבְיוּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְבְבְיוֹבְיבְבְים בְּבְבְיוֹ בְבְּבְבְיוֹ בְּבְבְבְיוֹ בְבְּבְבְיוֹ בְיבְּבְבְּבְיבְבְיבְיוֹ ב

אוּרְוַר בִישוֹם אָתָאש אַנְהוֹמָא בִישוֹם הַרְוֹסְת הַהַשְנִשׁ יִ אַנְהוֹמָא אַנַּשׁ זַך דושכוּנַשְנִש אַנְדוּ פַנָּן דוּכָאנַךְ אוּשְמַרְתְ אַיִע נַנְנָאך מִינוי בְנָא רָאמֵיסְתְ וּמָן זַך סְתַּרְתִשׁ פְּנָאגֹ גִסת וּסֵר גִהִי מְהָם בוּסִיתְוֹ דַנְמֵן רִימֵנְשׁי דַשְּׁתָאנְן כְרִיתַנַנְךְ פַנּן נָהִי פִיתָאךְ דְהַוַנְנְנְרְתְ דַרָאוַרת נַר נְהִי אַוַעַרת מִמַן כָאמַך נְדַת יְהַבַּנְנַם אַנַש דַרָאיַת נָהִי נַר נַנְנָאך מִינוֹי אַיִע נַבְנָא כָאמַך יִ אוֹו רַ יְהַבַּנְן נַנְנָאך מִינוֹי כַרְף כתוּן דַסְבֵי וּוַךְ כַרְף אַנַשׁ גַבְנָאי גוּשֵׁן יִ 15 שַנְתַךְ נַר נְהִי נְמוּרת וּוַךְ גָהִי מִינַשְן הוּבַש דְדַרַנְנְתְ : אַהַר נַנְנָאך מִינוֹי רְנַתְמֵן הָאמֵיסְרְ, שֵּידָאאָן נַר פַּתִירַךְ יִ רוֹשַנָאן נְזַרַנְנְתְ הַנְמַנְךְ אַנַּשׁ הַדִיתנְנְתְ אַנְּשָאן אַרַשְּׁךְ כָּאמַכִיהָא תַנְגָ מָאָם דְדַרַנְנָתָ מָן אַנְדַרוּן יִ אָסְמָאן 3 אֵינַךְּ בְנָא דְכוֹיֵמַנְנָאת אַנַשׁ מָאר הוּפֶאנָאך אָסְמָאן אַגַּיריִ דַמִיךְּ בְנָא נִסְרְ בִינָא פַרְוַרְתִין וּיוֹם אַנַהוֹמָא דַר דוּבָארַסְת נִים רוֹג אַגַּש אָסְמָאן חַדִיתַנְנְ(תְ) אַגַּש שְבַסְתוּ בְנָא תַרְסִירת גִּיגוּן מיש מָן גוּרְגָ בְנָא נַר מֵיָא מַת וּאַגַיריִ דַמִּיךְ וִינָארְתְ דְכוֹיֵמַנְנָארת אַנַּשׁ אַחַר מָיָאן דַנְמֵן דַמִיךְ סוּפְתָ דַר דָאתַנְנִתְ אַחַר נַר אוּרְוַר מֵת וּאַחַר תוֹנָא וּאַחַר נַר נָאיוֹמַרְתָ אַחַר גַר אָתָאש מַת אֵיתוּנְן גִּיגוּן מַגוּס הוּמָאנָאךּ פַּנְן הַרְוָסף דַהַשְּנְן בְנָא דוּבָארַסְרָת אַנַשׁ גִיהָאן פַנְן נִימְרוֹג אַנְדוּ אוּסְתְתוּם בְנָא כַּנְת גִּיגון פַּנְן רִירָיָא יִ תָאר הוּמָאנָאךּ אַנַּש דַמִיך חַרְפַּכְּתַר מְאָם שַוַבַנְנְרְתְ דַנָּאךּ זַהְרְאוֹמַנְרְ נִיגוּן מָאר הוּמָאנָאך נַזְדוּם וּוַזְך אַיִע סוּנַגִי תַהִי מִן חַרְפַסְתַר כָא מָאנְךְ אַנַּשׁ אוּרְוַר מַחְשְׁ מְאָם שַוֵכַנְנָתְ וּהַמְּדְמָאן בְנָא חוּשִינִית אַנַשׁ מִן נִיָאגֹ דַרְרְ סוּי יִּאִיסְךְ וּוַרוּן וּבוֹשָאסְףּ פַּנְן תַנְן תוֹנָא וּנָאיוֹמַרְתְ פְּנָאוֹ שֵיֵכַנְנְתְ רוּיִן מִן מַתַּנְן י ַנַר תוֹנָא אַנְהוֹמָא מִיוְוַךְ בִישָאגֹ מַנְן אִיתְבִינָאךְ כְרִיתַנַנְךְ נַר מַיָא פַּנְן חוֹרְתַך פְנָאגֹ פִישוּ גְּשָאם בְנָא סוּת אַיִע נְךְ מִן זַנַשְן וַזַנְךְ דוּשְ כִים דְהַוַנְנִית וּאֶמֵרת הַמְּזְמָאוֹ נְזָאר וִימָאר בוּת פַּנְן דַם בְנָא נְזַרַנְנְתְ וּפְּנָאוֹ וַתַרְתְ מִנַשׁ גוּפְתְ תוֹנָא אַיִע זַךּ יִ גוֹסְפַּנְדָאן דַהַשְּנָן נַרְמַנְשָאן כוּנַשְנָן כָאר וּפַהַרִיגֹ פַּרְמָאיַשְנָן רוּיִן מְן מַתַּנְן נַר נָאיֹמַרְתָּו אַנְהוֹמֶא בּוֹבֹע מִאָם נָאיוֹמֵרְתָ פִנָאגֹ דְדַרַנִנְנְתְ זַּנְרְ דְרָאנָא וַגִּיסְתִי וָאגֹ בְנָא דְמַנִנִית מִמַן בְרֶהִינִית אַנְהוֹמֶא זַךְ בּיּבֹע פַּנְן גַבְנָא כַּרְף יִ גוּשַנְן 15 שַנְתַך רושַן בוּלַנְדְ אֶמַת נָאיוֹמַרְתָ מָן שּוּג פְנָאוֹ בוּת גֵיהָאן חַדִיתַנְנְרָדְ תָארִיךְ גִּיגוּן רִירָיָא וּדַמִיךְ גִּיגוּן חַרְפַסְתַרָאן סוּגַּנְן תְחִי רָא מָאנְרְ סְפִיהַר גַר גַּרְתַשְּנְן חוֹרְשֵית וּמָאדה גַר רוּבַשְנְן דְכוֹיֵמַנְנָארת הַנְּמַנְךְ גֵיהָאן מִן ַדַרָאיַשְיָן יִ מָאגִּיגִיבָאן שֵידָאאָן כוּחְ(שַ)שְיָן רְוַתְמַן אַחְתַרָאן אַגַּש מִינִית גַּנְנָאך מִינוֹי אַיִע דָאמָאן הַמָּאי אַכָארִינִית נְוִית מְן נָאיוֹמֵרָת אַנַש אַסְתִי וְהָאת רָוַתְמַן שֵירָא מַרְגְ כַּנְתָארָאן פַנְן נָאיוֹמַרְרָ, פְנָאגֹ שֵיֵכַנְנְרָ, מִנַש דְמָאן י בְרִין רָא מַת דָכוֹיִמַנְנָאת אַנוִיתַנְן גָּארַך רָא יָאפְתָ גִּיגוּן דְמַנַנְנִית אַיִע אֶמַת נַנְנָאך

מִינוֹי פַּתְנֶארָהְ כֵּת דְכָּאוֹ זַךְ יִ נָּאיזֹכֵיְתְ זִיוַנְּדְכָשׁ וּחֹוּתָאִשׁ נַר 30 שַׂנְתְ בְּרָהִיגִית מִינוֹי פַּתְנֶארָהְ בַּרְיִאנִיךְ זִינְבְּרָשׁ וּחֹוּתָאִשׁ נַר 30 שַׂנְת בְּרָהִיגִין מִינוֹי מִינוֹי בְּתְנִיבְן יִנְּבְּרִוֹי יִנִים בַּנְאָרְ מִן זְיִבְּעָרְ זְיַנְבְּרְ וְמַנְּרִוֹכֵי יִיה שָׁכֵּתְ כָּאר וּכַנְפַּךְ נְהַנָּנְּיְ וּמַנְרִוֹי יִיה שָׁכֵּתְ כָּאר וּכַנְפַּךְ נְהַנְּנְיְ וּמַנְרִוֹי וְיִהְאשׁ בִּר מְנִשׁ דוּת וּתְארִיכִשׁ מְאִם גוֹמִיחְרְ, הַנְּכַּנְּן וּהַנְוֹסְףּ דַהִישְׁן נְּנִתְּ בְּנִי שִּיְרָ בִּיְּנִיתְ וּדְוּתְ מְּמִשׁ בַּרְ וְהַנְּנְץ וּמַנְּרְוֹי וְנִינִית וּדְוּת מְאִם אָחַבְּיִּץ וְיִבְּעְּבְּוֹי וְנִינְיִת וּדְּוֹת מְּמִי שָּׁבְּוֹ הָּנְנְיְתְ הַנְּמְבְּיְ וְהַנְּנְתְ הַנְּמְּבְּ בְּנְבְיְ הַנְּנְבְּיְ הַנְּנְבְיְ הַּנְנִיתְ וְּבִיּתְ וְּהַבְּעִּיְ וְּבְּבְּיִיתְ וּדְוּת מְּאִבְּ בְּיִנְיִתְ וְּבְּבְּיִ הְנִינְיִאוֹ וְיִבְּאִן בְּרִי מִּנְיִית וְּבְיִבְיִי וְּבְּבְּיִבְּיִ וְבִּנְנְיְ הַנְּמְּבְּיְ הַנְּנְבְּיְ הַנְּבְּיִבְיְ מִינִין בְּיִבְיְ הִוּבְּאוֹן רְיִבְּמְּבְוֹ וְנִתְנִיוֹת וְּבִישְׁוֹן וְתִּמְשְׁוֹן וְהָבְּאוֹ בְּנִינְיִת וְּבִיבְיִי וְנִינְיִית וְּנְבְּיִי בְּנִינְית וְּבִיבְיוֹי בְּתְנִישְׁן וְהָבְיִיְיִאוֹן וְיִבְּעִיּוֹית נַבְיְיִבְּתְּיִי בְּנְנְיִית וְּבְבְּיִיְיִית וְּבְּבְּיִיְיִית וְּבְבְּיִיְיִית וְנִיתְ נְבְיְבִיּעְ וְבְּנְבְיִי בְּנְנְנְיִיְ בְּבְּיִבְיִיְ בְּבְּיִבְיוֹיִית וְּבְּבְּיִים וְנְתִישְׁיִין בְּבְּיִבְיִית וּבְנִבְיִים וְנְתִינְישׁ וַרְנִבְיִישׁ וְּבְרְבִיּבְיִים וְנְתְיִיִישׁ וְּבְיבְּיִים בְּבְּבְּיִית וְבְּיִבְיִים בְּבְּבְּיִים וְנִינְיִית וְנְבִיּתְיְיִים בְּנְבְיִים בְּיִבְיִיְתְ וְנִינְיְם בְּבְּיִיְתְיּיִים וְנְתְיִיִישׁ וְנְבְיִים בְּבְּבְּיִבְיוֹי בְּבְיִבְיּים בְּבְּבְיוֹים בְּבְּבְיוֹת וְנִינְיִים וְנְבְיִיְיִים בְּבְּבְּבְיוֹיִים וְנְבְיִבְיִים בְּבְּבְּבְּיוֹיְיִים בְּבְיוּבְיוֹיוּתְיוּים בְּבְּבְּבְּיִיבְיִים בְּבְּבְבְּבְיוֹ בְּבְיוֹבְיּבְּבְּיוֹ בְּבְּבְּיִים וְנִבְּיבְבְּיוּבְיוּים בְּבְּבְיבְּבְּבְיוּבְיוּבְיוּבְיוּים בְּבְּבְּבְיוּתְיוּים בְּבִיבְיִית וְבְיבְּיבְיְם בְּבְּיוּתְיוּבְיוְיִים בְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבְ

Cap. XXXI.

יְבָשְׁיָא וּמַשְּׂיָא וּמַשְּׁיָאנִי וּתַגן פַּסִינִן פַּגן דִין דִמַנַגְנַית אַיִע מְן זַךְ גִּיגוּן מַשְּׁיָא וּמַשְּׂיָאנִי מַנְן מִן דַמִיךְּ מָאָם רוּסְרָת דַנְּמַנְדְ נַוְדֵסְרָת מַנְא אַחַר אוּוְוַר אַחַר שִיר אַחַר בַּקָּרָיָא הוֹרְתְ הַנְּמֵנְךְ מַרְתוּכֶאן נִיגֹ אֶמַתְשָׁאן דְכָאן יִ מוּרְתַנְן מַת נַזְבַקְת בַקּרָיָא אַחַר שִיר אַהַר מִן רַחְמָּא וְשְׁתַמְּנְנְתָנְן בְנָא דְכוֹיֵמְנְנְנְךְ נְךְ מַנְן בְנָא מִירַנְד מַיָּא הַפָּאךְ וְשְׁתַפֵּנַרְ אֵיתוּנְגָּ פַּנְן הַגָּארַךְ חוֹרְשֵיתַר כָּאדֹה נִירוֹכְו אָגֿ אֵיתוּנְן בְּנָא בָאהִית אֶכֶת אַנְשוּתָא פַנְן אֵיגַךְ יִנַשְנְן חוֹרַשְנִשׁ 3 יום רִירָיָאָן פַּנְן סֵירִש רְכוֹיֵפַנְנְךְ אַוּרְנֵר וּפִּים וְשְׁתַפְנִנְיְ דְכוֹיֵפַנְנְךְ אוּרְנֵר וּפִּים וְשְׁתַפְנַנְּךְ אַחַר פִּים רָאוָאר דְכוֹיֵפֵנָנְדְ מִן אוּרְוֵר חוֹרַשְנִשׁ רָאוָאר דְכוֹיֵפַנַנְדְ מַיְא חוֹרַשְנִשׁ רוּיִן פַּנְן אַפַּרש שַנְרָת אֶמַרת סוֹשִיוֹם דָאתַנְנִירת גַר אַחוֹנַשְנִש דְכוֹיֵמֵנַנְּוְדְ רָא דְמִיתַנְנְרְ אַחַר סוֹשִיוֹם רִיסת רָארָא וִירָאיַנְרְ גִּיגוּן דְמַנַנְנְיִת אַיִע זַרְתוּשְׁתְ מִן אַנְהוֹמֶא פּוּנָסִירת אַיִע תַנְן י וָאת בוּרְתְ מֵיָא וַגִּית מְן אַיִע רָאוָאר נְהַגַּנְגִירת רִיסְתָאחֵיגֹ גִּיגון דְהַוְגְנִירת אַנְהוֹבֶא פְּסָאוְו כַנְתְ אֵיִע אֶמַתַם אָסְכָאן אַפֵּיסְתוּן בַּנְן מִינוֹי דְכוֹיַבֵנְנָשְׁנִשׁ רִינַךְ גוֹתַרֶךְ רוּשֵׁן מִן גוֹהַריִ ש״וּששׁוּ אֶמַתַם דַמִיךְ דַנַוּנְּנְּתְ מָּגִּן חָאן ! אַסְּתְאוֹמֵנְדְ דְדַרַנְנְנְרְ אַנַּשׁ דְאשְׁתָאר גִיתִי רוֹיִרת אֶמַתַּ חוֹרְשֵׁית מָאה סְהָארַכָּאן דַר אַנְדַרְנָאי רוּשַן כַרְפִּיהָא וַגִּית הַנְמַנְךְ אֶמֵת גוֹרְהָאך דָאת אַיִע דַר דַמִידְ בְּנָא פְּרִינְךְ רָאנָאר רוּסְתְ פַּנְן אֵפְוּוֹן אֵפָאגֹ דְהַוַנְנְּנְתְ אֶמַתַם דַר אוּרְוַר מַפְאנִיךְ מֵיְרוּם אָתָאשׁ יְהַבַּנְּנְתְ אַסוּגַשְנש אָמַת דַר בוּרְתָאר הַם פּוֹם יְדַבָּנְנְתְ בּלששישב גִוִית גוִית פּוֹסת וּנְאחָן

חון פָאי יִ נַשָּׁם וּנוש אַפָּאנִיךְ כַּנְרוּם פֵישַׁךְ בְנָא דָאת אֶכַתִּם נַר כַּיָא פָּאי יָהַבַּנְנְתְ בְנָא תַנִּית אַפַּר יְהַבַּנְנְתְ מַנְן זַךְ גִיתִי מַיָּא בוּרְתְ תַּפְמַן אַיִּעש כָאמַך וָארִית אֶמַתֵם וָאי יְהַבַּנְנְתְ מַנְן נַשְׁם דִית כַּנְן וָאת נִירוֹך אֵיר נֵר אַנְּפַר נִינוּן כָאמַך וַגִּית פַּנְן יַדְמַן פָאי(?)רָא תּוּכָאן נְרִפְתַנְן אֵינַך אֵינַך מָן נַרְמַנִשָּאן אֶמֶתֶם יְהַבַּנְנְרְת פַתַש דושחוָארְתַר דְהַוֹּנְנְרְתְ אֵיִע רִיסְתָאחֵינֹ כַנְתַנְן נִּיָם דַר רִיסְתָאחֵיגֹ אַיָּאבָארִש גִּינוּן נַרְמַנְשָאן אִית אָמַת נַרְמַנְשָאן כַּנְתְ רָא דְהַנַנְנְנְתְ דְהַנַנְנִית מִן דְהַנַנְנִרְתְ מְאָם נְכִיר אָפֵת זַך רָא דְהַנַנְנְיְתְ אַדִין בְּנָא כַנְּתְ וּוַךְיִ דְהַוֹנְנְרֶת נִּיָם רָאוֹאר רָא שָאיַת כַנְתַנְן מִפֵּן פַּנְן זַךְּ אוֹנָאם מָן מִינוֹי דַבִּיךְ אַסְרָת וּבִּן מֵיָא חוּן בִּן אוּרְוַר מוּי בִּן אָתָאש חַיָּא נִּינוּנְשָאן פַּנְּן בוּנְדַהִישְנִשׁ בַּתִירַכְּתְ חוֵישִית וּנַוְדִיסְתְ אַסְתְ זַךְ יְ נְיוֹמֵרְרְ, רָארָא אַנְבִיגִּירו אַהַר זַךְּ מַשִּיָא יִ מַשְּיָאנֶי אַחַר זַךְ אַפָּאנִיךְ מַרְתוּמָאן בַּנְן בּנְנָאא הַפְּרְ שַנְרְת הַמָּאךְ רִיסְרְע וִירָאיַנְךְ אֶמַת מַרְתוּם מְאם דְכוֹיֵמֵנַנְךְ מַנְנְוֹ אָארוּבְוֹלָ דַרְנַנְךְ מַרְתוּם כֹנָא אִישׁ מָן תַמְמַן רָארָא אַנְבֵינִוּנְךְ אַיִעְשָאן נָאן בְנָא נְזַרַנְנִית אַחַר אֶמַתְשָּאן הַרְוַסְף הָאן יִ אֵסְתְאוֹמֵנְךְ תַּנְן כַרְף רָאוָאר דְהוַנַּנְּךְ אַדִינְשָאן אָיִנִינַךְ בְּנָא יְהַבַּגַנְךְ זַךְ יִ רוֹשַן רְוַתְמַן חוֹרְשֵית נִימֵי בְנָא נַר נָאיוֹמַרְתְ נִימֵי פַּנְן אַפָּאנִיך מַרְתוּמָאן בְנָר שְנָאסִינִית אֵיִע רוּבָאן תַנְן בְנָא שְנָאחָתְ אַיִע דַנְמַן זַך רַ אִית אַבוּ דַנְפֵן זַךְיַ בִ אִית אָם וּדַנְפַן זַךְיַ בַ אִית בְּרָאת דַנְפַן זַךְיִ בַ אִית נָאוֹרִיךְ דַּנְמַן זַדְּ רַ אִירת כְּתָארְנָֿאי זַך יִ נַוָדִיך פַּתְוַנְּרְתַר אַחַר דְהַנַּנְּיִרת אַנְנֹּיּכִנִי סַתְנָאק מִיִע מַרְתוּם פַּנְן דַנְמַן דַמִיךְ הַמָּאך בְנָא דְכוֹיֵמַנַנְךְ דַר זַךְ אַנְּנְְמַן לנָא אִיש גַיוַכִש כוּנַשְנִש יִ נַפְשְמַן וּסַרְיָא כוּנַשְנִש יִ נַפְשְמַן וִינִית אַחַר דַר זַך אַנְגַּנֶן דַרְוַנְךְ אֵיתוּן פֵיתָאךְ נִינוּן כִינָא סְפֵית דַר זַךְ סִיָּאךְ דְבַוַנְגִית דַר זַךְ אַנְגְּפוֹ אָארוּבְוֹ מִמֵן פַנְן גֵיתִי דַרְוַנְדְ דוֹסָתְ דְהַוַנְנְתְ דַרְוַנְדְ גַרְגִּית מָן זַךְ אָארוּב אַיִע גַּיַם אָפַת דַר גִיתִי מִן כוּנַשְנְן גִיוַך יִ בְנַפְשְמֵן וַרְגִּית רַ אָבָאם רָא כַנְתְ צַת זַדְּ יִ צָּארוּבְו נַרְכֵּן רָא צֶּבָאסִינִית צַדִינַש פַנְן זַדְּ צַּנְּנְּכֵן (שְׁרְם) צֵיתוּנְן אָפָאיַת וְתָארְתַגְּן אַהַר אָארוּבְו מִן דַרְוַגְרְ נְוִיתָאך נְהַנַּגַּנְךְ אַהַר אָארוּבְו נַר גַרוֹתְמָאן וּדַרְנִגְרְ רָאנָאר גַר דוּשָאו רְמִיתַנַנְדְ תַרַתָּא יוֹם רִירִיָאאָן תַנְגְאוֹמַנְדִיהָא דַר דוּשָאוֹ פָאתְפָּרָאס נְהַנַנַנְיְךְ אָהַר דַר נֵרוֹתְכָּאוֹ תַנְנְאוֹמַכְדִיהָא וַךְּ 3 יוֹם יוינית בּינוּן דְמַנַנְנִית אֵיע פַּנְן זַך יום אֶמֵת אָארוּבו מִן דַרְנַנְךְ נְיִיתָאך וינִית בִּינוּן נְהַנַנַנְיְךְ כֹנָא אִיש אַרְסְ נְדְ זַנְנְ פַתש פְרוֹת דָאתַנְנִית אֲמֵת אַחַר מִן אֵמֵי אַנַש אַבוּ ואַה מָן גַר בְרָאת דוֹסְתְ מָן דוֹסְתְ נְוִיתָאךְ נְהַנַנַנְיְדְ כֹנָא אִישׁ זַךְ יִ נַפְשְׁמַן כוּנַשְּנָן וְתָארִינָךְ נִרְיַנָךְ אָארוּבָאן דַר דַרְוַנְרְ וּדַרְוַנָּדְ מָאִם נַפְּשְׁמַן מִמן אִית אַבוּ אָארוּבְ וּבַנְמָן דַרְוַנְךְ אִית מַנְן [ו] אַחֵי אָארוּבְו אֵינַבֵי דַרְוַנְךְ נַרְמַנְשָאן

מַנְנְשָאוֹ בְנַפְשְמֵן כּוּנַשְנְן רָאי כַנְתְ דְכוֹוֵמֵנְנִית נִּינוּן דַרָּאדְ וּפְּרָאסְ[כ]יָאף תור אַפָּאנִיךְ מִן דַנְמֵן אָוִנִינְךְ גִּינוּן מַרְנַרְנָאנְאן פָאתְפְּרָאם וְתָארִינְךְ הֵינֹ מַרְתוּם רָא וְתָארִינְדְ פָאתְפְּרָאסיִ אישר שׁ שׁשׁרּפּוֹ בְרִיתַנַנְךְ דַר זַךְ פְּרַשֶּבֵנְתְ בַנְתָאר יַנְרֶמֶן נַרְמַנְשָאן מַרְתָאן יִ אָארוּבָאן יִ נְפִשְׁתְ אֵיִע זִיוְנְדַךְּ הַנְמַנְךְ 13 נַבְנָא יִ נַרְמֵן 15 בַנִיךְ נֵר אַיָּאבָארִש סוֹשִׁיוֹש בְנָא דָאמְתַנַנְךְ נוּרְנְשֵׁר נִינוּן דַר סְפִיהָר מְן תָהִי יִ בִינָא בְנָא גַר דַמִיך נְפַרַנְנִית דַמִיך אַנְדוּ הוּמָאנְאךְ דַרְתְ דְהַוַנְנִית גִּיגוּן מִישׁ (מָן) נוּרְנְ נְפַרַנְנְדְ אַחָר אָתָאשׁ אַרְמוּשְׁתִינְן אַיוֹשַקְתְ כוֹפָאן גַרָאן וְתָאגִּינְדְ יַ בְּנִן דַמִיךְ רוּת ה(וּ)מֶאנֶאךְ דְכוֹוֵמֶנְנִירת אֲחַר הַרְוֹסְף מֵרְתוּם דַר זַךְ אֵיוֹשַׁסְתְי וְתָאקְתַךְּ בְּנָא וְתָארִינְךְ וּדְכִיָא בְנָא דְהַוַנַנְלְךְ מַנְן אָארוּבְו אַדִינֵש אַנְדוּ מַיְמְמַגְנִיתוֹ[ית] נִּיגוּן אֶשֶת דַר שִירי נְרְם הַמָּאך רוּבִית אֶמַת דַרְוַגְּדְ אַדִינַש פַּגָן זַךְ אָיִגִיגַךְ מַיְמְמָגָנִירת אַיִע פַגָן גִיתִי דַר אַיוֹשַקְתְיִ וְתָאחְתַךְ הַמֶּאךְ רוּבִית אָחַר פַּנְן מַהַסְתְ דוּשָארָם הַרְוִסְרָז מַרְתוּם נַר אַמַ(רְגִשׁ) דָאמְתַנַּנְךְ אַבוּ וּבַנְמַן וּאָח וּדוֹסְתְ אֵינַךְ נֵר [ת] תְנִי פּוּנְסַנְךְ אֵיִע דַנְמַן אַנְךְ שַנְתְ אֵיִע דְהַנַנְנְת הַנְמַנַם אַנַּרת פַנָן רוּבָאן דָאתַסְתָאן מִמַן בוּת אָארוּבו בוּרת אַיוּף דַרְנְנְדְ נַזְּדְסְתְּ רוּבָאן תַּנְן וִינִית אַנַשׁ פּוּנְסִית פַנְן זַךְ נוּפְרָת אַנְשוּתָא הַמָּאך הַם כָארָא דְהַוַנַנְנְך בורַנְךְ סְתָאיַשָּׁן נַר אַנְהוֹמָא וּאַמְשוֹסְפַּנְדָאן נִרְיַנְךְ אַנְהוֹמָא פַּנְן זַךְ נָאס הַנְגַרְתִינִית דָאם דְהַוַנְגִית אַיִּעֵש כָארֵי מְאָם רָא אָפָאיַת כַנְתַנְן דַר זַךְ מַנְגְשָאן רִיסְת וִירָאסְתְ כָארֵי מְאָם רָא אֶפָּאיַת כַּנְתְ יִנַשְנְיִ פַּנְן רִיסְתְ וִירָאיַשְנִשׁ סוּשִיום רְנַתְמֵן אַיָּאבָארָאן נְהַנַּנְיִית תוֹנָא ש״פֶּיי שּׁשְּׁשׁ פַּנְן זַךְּ יִנַשְנְן וּכוּשִינְךְ מִן פָאי (?) זַךְ תוֹנָא וּהוֹם סְפֵּית אוֹשׁ וִירָאיַנְךְ נַר הַרְוִסְךְּ מַרְתוּם יְהַבַּנַנְדְ וּהַרְוִסְף מַרְתוּם אַאוֹשׁ בַּנְנְךְ נְדְ הַכְּאַךְ הַבְּאָי רוּבַשְּנִשׁ דַנְמַנְנְיִת אַיִע מַנְן נַבְנָא פַתְמָאן בוּרת דְכוֹוַמַנְנִית אַדִינַש פַּנְן דָארת 40 שַנְתַךְּ אַפָּאנֹ וִירָאיַנְדְ זַךְ מְמַן חוֹרְתַךְּ רָארת 13 שַנְתַךְ בַּוּרת [פַנְן] הַנְבֵּנְדְ אַדִינְשָאוֹ פַנְן דָארת 13 שַנְתַךְ רָאוָאר וִירָאיַנְדְ וּכֹנָא אִישׁ זַנְן וְהַבַּנַנְדְ וּפּנְזַנְדְ רְוַתְּמֵן זַנְן נְמֶאיְיַנְדְ אַנְדוּ נְהַנַנַנְךְ נִּיגוּן כוּן דַר גִיתִי בְנָא פַּנְזנְדְ זָאַשְׁנִשׁ רָא דְהַנַנְנִית אַחַר סוֹשִיוֹס מָן דָאתָאר אַנְהוֹמֶא פַּוְמָאן הַמָּאך מַרְתוּם מִוְד פָאתְדַהִישְן יְהַבַנַנְדְ פַּנְן כוּנַשְן סַנְּאכִיהָא דַנְמַנְוֹּ אִיתוֹ אָארוּבְו אַיִע דְמַנְגְנִית אַיִע יְזַרַנְנְךְ נַר וַהַשְּׁתְ נַרוֹתְמָאן יִ אַנְהוֹמֶא נִינון בְּנַפְשְׁמֵן אָפָּאנַרת כַּרְף רָארָא דַנְסִינְנִירת נְדְ הַמֶּאי הַמֶּאךְ רוּבַשְּנִשׁ פַּנְן זַךְּ פָּאכִשׁ הַבָּאךְ סָאתַנְנִית בַנְפַן דְמַנַנְנִית אַיִע יַשְׁתְ רָא כַנְתְ דְכוֹיֵמֵנְנִית גִיתִיחְרִית רָא פַּרְמוֹת דְכוֹיִמֵנְנִית וּנִאמַך אָארוּבְוֹ דָאת רָא דָאת דְכוֹיִמַנְנִית תַּמְמַן בְּרְהַנַךְ אַנַש אַנְהוֹמָא יַשְׁתְ נְהַנַנְנִית אַנַשׁ מִינוֹי שּוֹש־וּלִי וַ וְסְתְרֵג יִ נַר נְהַנַנְנִית אָחַר אַנְהוֹמָא גַנְנָאך מִינוֹי וַהוּוּמָן אַכוֹמֵן אַשוֹהִשְּרְת יוּנּוֹ שַׁתְוִין ביילוֹ סְפַּנְדוֹמֵת

111.

Vendidåd, Fargard V und XIX, nach der älteren Übersetzung.

Fargard V.

נַבָּנָא אֵיתוּן וְתִירִית מְאָם דַר זַךְ זַפְּךְ רוּסְתָאךְ אֵי זַפְּרָש מְן כוֹף אֵיתוּן דְמַנַנְנְ	1
אֵי פַּנְן כָאר דִין דְמַנַנְנְיִת: זַךְ מוּרוּו רָארָא וַגִּית מְן זַכְיָ בַרַנְדְ נַר מְאָם נַר	2
וַפְּר רוּסְתָאך: מָאִם זַךְּ כַרְףְ פְּנָאוֹ וְשָׁתַמְנָנִית נַרְמַן רִיסְתְ אַנְשוּתָא: זַךְ מוּו	4, :
רָאַרָא וַגִּית מִן זַךְ זַפָּר רּוּסְתָאךְ מְאָם נַר זַדְ בַרַנְּדְ נֵר: מְאָם זַךְ וון וַגִּית יִ סַו	5
בֿיגוֹן ווּן וְנָאת הַם נַרֶם נִּיגוּן וִיתוּפְרָת: מְאָם זַךְּ וָאמִית אֵפְרַג הֵיהָר גוּפּ	6
מַיְתוֹךְ מָאה נוּסָאי מָאָם זַךְ רִירוּ אַכָּאר וּמְאָם זַךְ פַשוֹגִּירוּ הֵיהָר: נַבְנָ	7
פְּנָאנֹ סָאתַנְנִית מָן זַךְ זַפֶּר רוּסְתָאךְ נֵר זַךְ יִ בַרַנְרְ נֵר: מָאָם זַךְ ווּן רַפַּר צַ	8
נַרְמַן מוּרוּו אָתָאש רָאי אֵיסוּם בוֹיַאַנְנִית: מְאָם זַךְ מְחִיתַנְנִית פַּגָן בוּן מְיּ	9
זך פְּסַכַנְנִית וֹתָאךְ תָאךְ מְאָם תָאשִית פּשיישיה. פּשיישיה. שיילישישי מְאָם	
ו אַפְּרוֹגִינִירוּ אָתָאש יִ אַנְהוֹמָא בַנְמַן: כְתָאר נַרְמֵן אִירוּ תוֹנַשְן: אַנַּשׁ נוּפְ	10, 1
אַנְתוֹמָא אֵיִע רָא זַךְ כַרְכָּא דְדַרַננְדְ רָא זַךְ וָאִי דְדַרַנַגְּדְ רָא זַךְ גוּרְג דְדַרַנ	
רָא זַךְּ וָארת דְדַרַנַגְּרְ רָא זַךְ מַחְשְּ דְדַרַנַגְּרְ נַסוּש נַבְנָא רָא אָסְתָארִיגִירת צַ	
וְנָאסכָאר רָא נְהַגַנַנְדְ נְדְ רִימֵן עֵן נְהַגַנַנְךְ: אַתְגֹּ גַּרְמַנְשָּאו נְסָאי כַרְבָא דְדַרֵנ	12
וָא׳ דְדַרַנַגְּדְ גוּרְגָ דְדַרַנַגְּדְ נָאַת דְדַרַנַגָּדְ וּמֵחְשְ דְדַרַנַגְּדְ נַסוּש מֵרְתְ אֶסְתָארִי:	
דהונגת הנמגי איע ונאסכאר עו בוח הוחוי: חנו חיוו רורשנש איש אי	13

14

בורת הַנְמַנֵי וּוַךְ יַ הַרָּוָסף הָאגן יִ אַסְּתָאוֹמַנְרְ וַרת חֹנָאסְתָאר יִ אָארָאיִש אַיעשָאן רָאס כָאר וֹכַנְפַּךְ זַת דְכוֹיֵמנְנְרְתְ הַנְמַנֵי הַרוֹיִישְנְן דָארת נַר רוּבָאן אַיִעשַאן רוּבָאן מָן גַרוֹתִמֶאן הַרוּסִתַדְּ וּחוִיסְתַדְּ דְהַוַנְנְנְתְ הַנְּמַגֵּי תַנָאפּוּארִיכֶאנְן [וו] דְהַוֹנְנָאנְדְ: מִן פְּרֶהַסְתשׁ מִן כְבַדִשׁ נַרְמַנְשָאן נוּסָאי מַגְן מְאִם דַנְמַן דַמִיך וָתִירִינָדְ אֵפְרַג גוּפְתְ אֵי דַנְמֵן פוּנְסַשְנָן פַנְן הֵיחָר וּוַגִּיר פַנְן נוּסָאי בְּנָא נְהַגַּנַנְךְ מָמָן אֶמַתָש וְשְׁתַבּוְנְנַתִּנְן אֵי הֵיהָר מֵיְתוֹך מָארה נוּפְרָדְ אֵי דַנְמַן פּוּנְסַשְנְן פַּנְן כֹנָא הֵי וְגִיר פַּנְן נִיּסָא בְנָא נְהַגַּנַנְךְ מִמֵן נְךְ גוּארִסְתָא אֶמַת נוּכָא פַּנְן כָארֵי גַּאשָרת כָאמַך שִוש דָהַוַגָּנָרת הַנְמַגְּד אַיִע אֶמַתש פַנְן זַך גָרָאי כַנְּתְאַש פַּוְד חוֹרָתָאר בַנְתָ דְהַוַנְגִית גַבְגָא אֵי אֶמֵת גַר אֵיסוּם דָאיִתִינְנְתָגָן נְזַרַגְנִית אַש סְּנָאך מִי רַא מַמָּאר מִמָן כֹנָא מֵיִע דְכוּיְמֵנְנִירת מַבְנָא פָאתִישָּא פְסַבַּנְנָתַנְן וַכְי אָתָאשִי וְרָארָאם אֶמַרת אַפִיר דַכִּיָא אַפְּאנִיך אֵי בְנָא תָאשַשְנְן זַכּי אָתָאש כַתִיך פַשישייש. שייליט-שי. בנא כונשן דאר אַכָאר דַנְמַן זַךְ מַנְן נוּכָאי פַתָש בְּנָא דְרַרַנַנְיְדְ זַךְ מַנְן פַתִש בְנָא נְפִיחַנַנְךְ זַךְ מַנְן פַתַש מְאִם דָאר נְהַנֵּנְנְדְ זַךְ מַנְן גַּרְפַשְנְן דֵר גומֵיחְתְ דְכוֹיֵמַנְנִירת זַךְ מִנְן נְכָּאמֵן דַשְׁתָאנְן פַּנְן מִיהְמָאנִש יַדְמַן אַנְהַתַנְנִיתָו זַךְּ נַר כָּאר דָאת דְכוֹיֵמַנְנִירו אַנַשׁ נוּסָאי מְאִם דָאמְתַנְנִירו אַיגַכְגִי רָא סוּגַשְנְן בְנָא פַגָן מַרְנִשׁ רֵישָׁתִשׁ אֶמַת סוּגִית תְנָאפּוּארִיכָאנְן בְנָא זַך מַנְן אַנַשׁ גומֵיחָתְ דְכוֹיֵמַנְנִית מִמֵן זַךְ אֶמַת סוּגִינִיתְו מַרְגַרְגָאן פְּרִיךְ גוּפְתְ אַי זַךְ אַנְרְ סְנָאךְ פְּסַבַנְגַשְנְן אֵפָּאנִיךְ פַּנְן רֵישְתַכִּש שַרִיתָא סוּגִּינִיתַנְן אֵינַךְ וּבְרְסוּם שָאיַרת בְנָאן זְרִיתַנְנְתְוּ רוֹסְתְ אַפַּנְן אֵיסְם וּבַרְסוּם שָאיַרת בְנָא זַךְ גֹּ מַנְן גַּרְפַשְנְן דַר גוֹמֵיחְרָד דְכוֹיֵמַנְגִירת מָמַן זַךְּ אַפְרַג גוּפְתְ אֵי אֶמֵרת דַר וַרְגְ יִ גוֹמֵיחָתְ דְכוֹוַמֵנְנִית הַמָּאך אַכָּאר גוּגוּשַקף גוּפְתָ אֵי עַן גוֹכָארְתוּ דָאסִינְגַשָּנְתַר אָמַת רוּסְתְ דְכוֹיֵמַנְנִית אַנַשׁ נְסָאי מְאָם דָאמְתַנְנִית אַנָּאנְגֹּ רוֹיִת אֶמַתַשׁ הֵיהִיר מְאָם רָאמְתַנְגִיתְו אֶמֵת פֵיתָארְאַש אַנַּש בְנָא נְהַנַּנְנַשְנְן אֶמַת רָא אַנְּאנְנְ רוֹיִת הַנָּא שֶׁמַת מְחִיתַנְנָתְ דְכוֹיֵמֵנְנִית אֲנַשׁ נְסָאי מְאָם דָאמְתַנְנִית הַמָּאך פֿיִּפִיפִי. פַרישָל. פּרישׁלוּ פַרישָל. אֶמַתָש הֵיהִיר מְאָם דָאמְתַנְנִירת אֶמַרת הַמָּאך זַדְּ יִ הַנָּא קּוָאך אֶפַת רָא הַמָּאך פֵירָאמוּן תוּפָאי בְנָא תָאשַשְנְן חוֹשְׁך מִן תַר רוּסרת דְכוֹנֵמֶנְנִית אָמַת אוֹו תַר דָאמְתַנְנִירת חוֹשֶׁךְ דַכִּיָא אֶמַרת אוֹ חוֹשֶׁך דָאמְתַנְנִית וּתַר דַכִּיָא אֶמַת מִן בוּן בְנָא רְמִיתַנְנִית הַמֶּאך לּיִּיִּשִיי. פ^{ְּוּ}שׁאַל. לושרשי פישאל. זך דָהַנִנְנִית שֶמֵת אוֹו הוֹשֶׁךְ דָאמְתַנְנִית מֵיסְם אָנָן אַנְבָארַשְּנְן אֶמַת אוֹו תָאך נוּסָאי דָאמְתַנְגִית אֶמַת פֵיתָאך זַךְּ יִ הַגָּא תָאך אָמַת רָא הַמָאך פֿישיישי צַרישָל פּוֹשוֹשטוי צַרשְאַל נונושַקף גוּפָתְ אֵי הַנָּא תָאך וַרָאוֹמַנְדְ תַר פַּנְן כוּסתֵי רָאוָאר אֵנְחַתַנְנַשְיון אַפָּאנִיךְ אַש אַנְּשְאן גֹּ

דַמִיךְ נוֹסַפְּדְגַּ נְוִיתַר רָא נוּפְּתְ רַנִי בָבָא מָתָא נוּי יִ הַמֵּישַׁךְ מַיָּא אֶמַתַשׁ נוּסָאי מִאָם מַתִו שָפִּירָאן פּוּרוּתְבֵישָאנְן פַנְן הַמְּכָאר בְנָא שֵוֵבַנְנַשְּנְן מִן דַךְ ַרָגא בָבָא בִיתוּם אֵיתוּנְן בָבָא חוֵישְׁדַהַשְנְן פַּנְן וַךְ דַשְּׁתָאנַסְתָאן שָאוַת וַדְּ יַ ַדַשְׁתָאנַהְתָּאנָן פַּנְן זַדְּ יִ אָזָאנְן שָאיַתוּ נְרָאי פַּנְן זַדְּ יִ חוֹאַרְתַר רָא. שָאיַתוּ אושבַנְפּנָּ נְוִיתַר רוֹיָרת דְרָחַרָּת אֵי בוּן אֶמַתַשׁ פַּרָאינַשְנְן הַמָּאדְ מִן הֵיהִיר אַפְרָנ נוּפְּתְ אֵי בַרָשׁ רָא וְשְׁתַמִּנְנַשְּנָן מִמֵן כַּנְן תַנְן נְרָאי אַחַר נוּפְּתְ דְהַוַנְנִית אַיע פַּנְן אֵיסְם וּבַרְסוּם שָאיַת: דָאתָאר אֶמֵת נַבְנָא מֵיָא מְאִם אָשַנְנִּית מְאָם 15 אוֹו נוֹרְתָאךְ כַנְהָארִש: זַךְ יִ פַּנְן נַרְמַנְשָאן נוּי רַפַּד וּזַךְ דַתִינַר וּזַךְ סַתִינַר 16 אִית מַנְן אֱיתוּנְן דָמַנָנִית דוּ הַנָא רַפַּד: אַנַשׁ אַחַר תַסוּם נָסָאי מָאָם כַשִינִד 17 19, 18 בַרָבָא אֵיוּף רוּפָאא אַיוּף נוּרְנְ: כְתָאר אָנְן אִית תוֹנַשְנְן: אַנַש נוּפְּתְ אַנְהוֹבֶא אַיִע רָא זַךְ כַּרְבָא בוּרת רָא וָאי בוּרְתוֹ רָא זַךְ יִ נוּרְנְ בוּרְתוֹ רָא זַךְ יִ וָאת בוּרְתַי רָא זַדְּ יִ מַחְשְ בוּרְתְ נַסוּש נַבְנָא רָא אָסְתָארִינִית אַיִע וְנָאסְכָאר רָא נְהַנַנַנִדְ נְדַ רִימֵן עֵן נְדַגַנַנְדִ: אַתְנֹ נַרְמֵּנְשָאן נְסָאי אֶמֵת כַּרְבָא בוּרְתְוֹ יִ וְאי 20 יַ בוּרָתוֹ יַ נוּרָגַ בוּרָתִ וָאת בוּרָתִוֹ מַהָשֶׁ בוּרָתִ יַ נַסוּשׁ גַבָּנָא אָסְתָארִינִית בוּת 21 הַנְאָנאֵי אַיִע וְנָאסְכָאר עַן דְהַוַנְנְרָאֵי: פַּנְן תֵינֹ רוּבַשָּנִשׁ הַנָּא אַיִע זוּת דְהַוַנְנְרָ הַנְמָנֵאִי זַךְּ רֵ הַרְוִסְףְּ הָאנְן יִ אֵסְתָאוֹמֵנְדְ מְחִיתַנְנִית חָוָאסְתָאר אָארָאיִשׁ אַיִע שָאנְן רָאס יִ כָאר וּכַנְפַּךְ וַת דְכוֹיֵמַנְנִית הַנְמְנַאֵי הרוֹסַשְנְדָאת נֵר רוּבָאנְן אַיעְשָאנְן רוּבָאנְן מִן נַרוֹתְמָאן חרוֹסְתְ חוִיסְתְ דְהַוֹנְנְתְ הַנְמָנַאֵי תַנָאפּוּאר: מָן 22 ַפְרֶהֵיסִתִשׁ מָן כָבַדִשׁ נַרָפַנִשְאנן נוּסָאי מַנָן מִאָּם דַנִמן דַמִיךְ וְתִירִינָּרְ מָן אַפַּקּתָאךְ פֵיתָאּבִינְךְ חוֹשְכוּרוּ מִן נוּסָאי נְכִרַשְנְן טאטי פֿיתָאּביוְנְךְ חוֹשְכוּרוּ מִן נוּסָאי נְכִרַשְנְן טאטי פֿיתּאּ אייר בְּכִירַשְּנְן אֵינַךְ דַר תְנִי אֵי בּישוּנָּאר מָן הֵיהִיר נְכִירַשְנְן אֵינַךְ דַר תְנִי אֵי 🛠 🛠 🕹 - רֹבּיֹם בּיִהְיר בְּכִירַשְנְן 24, 23 נַבְנָא אֵי אֶמֶת נַר מֵיֶא דָאשָׁתִנן: דָאתָאר מֵיָא נַבְנָא מְחִיתַנְנִית: אַנַּשׁ נוּפְתְ יַ אָנְהוֹמֶא אַיִע מֵיָא נַבְנָא רָא מְהִיתַנְנִית: אַסְתְוָהָאת נַרְמַן אַסַרַנְנִית וָאי י 25 סַרִיתַר נַרמַן בַּסְתְ יְזַרַנַּנְךְ : מֵיָאֵש רָאוָאר וַגִּינִית אַיִעש רָאוָאר נַר רוֹאשְמַן 26 ּדָאִיתִינְנִית אַנַשׁ מֵיֶא נָכוּן וַגִּינִית אַיִעַשׁ פָּרוֹת נַר בוּן בַרַד אַנַשׁ מֵיֶא פַּתִיר יִ נוֹמֵיחָתִית אַיִע פַנְן סוּרָאך רָאנָאר נְזַרַנְנִית: וְוָאי נַרְמַן אַחַר פְּנָאנֿ וְשְׁתַמֵנַנְדְ: 27 אָמַת כָּן תַמְמַן אַהַר פְּנָאגֹ דָאמְתַנְנִית אַיִע פְּנָאנֹ דָאתַנְנִית בַּחְתְ נַרְמַן אַחַר 28 בְּנָא רַסִינִית אַיִע פַּנְן רָאס יִ בְּרִין דְהַוַנְנִית אֶמֵת בְנָא דָאתַנְנִית: דָאתָאר 29 30 אָנְאשׁ נַבְנָא מְחִיתַנְנִירת: אַנַשׁ נוּפְּתְ אֵנְהוֹמֶא אַיִּע אָתָאשׁ נַבְנָא רָא מְהִיתַנְנִית: אַסְהְוְהָאת נַרְמֵן אַסַרֵנַנְךְ וָאיי. סָרִיתַר נַרְמַן בַסְתְ יְזַרַנַנְּךְ זַךְּ אֶמֵּת 31 אָית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי וּהַיָּא יִ שַפִירָאנְן הַמָאך בְנָא מְכִירַנַנְרָ: אָתָאש 32 אוו הַם דַזַּד תַּנְן נָאן כָארְפּוּת: אֶמֵת מִן תַּכְמֵן אূחַר פְּנָאנֹ דָאמְתַנְנִית וּאֵיִע 33

בְנָא דָאתַנְנִית אַיִע בַחְתְ נָרָמֵן אַהַר בְנָא דָאמְתַנְנִיתו אַיִע פַּנְן רָאם בְרִין רְהַוַנָנָיִת אֶמַת בְנָא דָאתַנָנִית גֵיתִי פַנְן בַחְת מִינוֹי פַנְן כוּנַשְנְן אִירת מַנְן אָיתוּגן דְבֶנָנִנִית נְסָאמֶן פַּנְוַנִּרְ חוַאסִתְּךְ הוֹתָאִשׁ פִּנְן בַּהְתָ אַפְּאנִיךְ פַּנְן כּוּנַשְנְן גָבָנָא זַךְ גַיוַכָש זַכָש רָא בְרֶהִינִית דְכוֹיֵמֶנְנִית וּאֵש אַכַרְגַּ כְאִם רָא דָאמְתַנְנִית מן זף פומף פּיתָמך בּוּילָמ בּוֹלַמר וּאַפּייבי אַאָּסּי שרוּאַל מְנַש פּֿנן ונמפֹכמוש דָהַוֹנְנְת אֶמַתִּש אַפָּאר דְהַוֹנְנִית בּרְאָ שׁרֹאַל. פֿרְפּילייטיאי. אַנַּש אַנָאכִש מִאִם בַרָהִינִית דָכוֹנֵמַנְנִית פַנָן פְּרָארוּן וּתוּחְשָאכִש סְפּוֹחָתִיתַנְן תוּבָאנְן שּלּלי. ש״נֹּוּ ווינשל. משמיות. צורם שישי שלל. אַנַשׁ וְנָאַסְכָאר נוּכְנוּךְ הוּבַשׁ עַן בְרָהִינִית ריששאא פּין נְבָנָא אָמַתַשׁ פַּנְן יַדְמַן יִ נַבְנָא אֵי אָפָאיַת דְמִיתְנְנְתְּ בוּת אָמַת פָּגן יַדִמן י גַּרְמֵן דְמִיתַנְנִית נְךְ רָא שָאיַת בְּגָא גַרְמַן תוּבָאנְן כַּנְתַנְן אַיִע פָּנָן דְדַרַנְנְתַנן נַרְמֵן אֵוֹנֵאס אֵי פַּתְכָאר רְתָש הוּף רְוַתְמַן כְנַנְדְ: דָאתָאר אֶמֵת 34 פָנַאנֹ הַמִין סַוַד אַיִע בְנָא נְוַרַנְנִית אֵיתוּנְן דַמֶּסְתָאנְן אַיִע דַר דָאתַנְנִית: גִּינוּן 35 גַרָמֵן וְנָאם רָאי אַיִע נְדְ רָא דְהַנַנְנָאת וַרְנָּאנְדְ גַרְמַן מַנְן מַהַסְתְ הַנְּמַנְךָ: אַנַּש 36 גוּפָת אנָהוֹמָא אַיִע מָאן מָאן וִים וִים הָאנַךְ הַאנַךְ דַסְתַךְּ כַנְתְ דַסְתַךְּ כַתַך הַנָּמֶנְדְ נַרְמֵן רִיכת: דָאתָאר גַּנְדְ הַנְמֶנְדְ נַרְמֵן כִיכת: בָאתָאר גַּנְדְ הַנְמֶנְדְ נַרְמֵן כִתַךְ 37 38 גַרְמַן רִיםת: אַנַשׁ גוּפְּתְ אַנְהוֹמָא אַיִע גַּנְךְ וַךְּ רֶא אֶמַת סְתִינִיךְ אַיִע זִיוַנְדִיךְ אַשֶּׁאנָן וַעָּהָאנָן מָאָם מְחִיתַנְנִית: רָא אֶמֵת פְנַאנֹ פָאי אַיִעַשׁ רֶנְרְמֵן פַּרְדָאת 39 יַרְכוֹימֵנְנִית רָא אֶמֵת וְתָארִית יַדְמַן אֵיִעשׁ יַדְמַן רָאוָאר דָאשְׁהְוֹ דְכוֹיֵמֵנְנִית: גַרְמַנְשָאנְן הַנְמַנְדְ דָאתִידָא כַתַּךְ נַרְמַן רִיסְתָ: אֵיתוּנְן נַרְמַן רָארָא מָן בוֹי דְמִיתָנַנְךְ אֵשׁ תַנְן בָנָא אֵי יְדַבַנַנְךְ דוּ שַפַּךְ אֵיוּף 3 שַפַּךְ אַיוּף בִינָא דְרָאוָא 42 אַיוּפַש כָאר רוֹיִרת: הַמֶּא מְן זַךְּ נִדְ אֵמֶרת פִנָאוֹ וָאי פִתאנִד אַיִע בְנַא דָאתַנְנָאנְךְ וּפְנָאגֹ אוּרְוַר וַחְשָאנְךְ אַיִע בְנָא רוּיָאנְךְ: וּנִידָאאן דוּשְּגֹּ בְנָא 43 תַנָּאת אַיִע פַּתְיָארַך דַמֶּקתָאנְן בְנָא נְזַרַנְנָאת רָארָא וָאת דַמִיךְ אוֹסִינָאת אֵי 44 כָּאר ! רִיפֵן: אֶפַת פְּנָאגֹ וָאי פְתִית הַנְפַנְדְ פְנָאנֹ אוּרְוַר וַהְשִית הַנְפַנְדְ נִידָאאן דוּשְוֹּ בְנָא תַגִּירת הַנְּכְנָארת אֵיִע פַתִיָארַךְ דַמֶּסְתָאנְן בְנָא נְזַבַנְנְתְ הַנְפְנָאֵי כָארָא נָאת דַמִיךְ אוֹסִינִית הַנְפְנָאת: אֵיתוּנְן גַרְכֵּן וְנָאם רָאי אֵיִע 45 ּבְדָ רָא דְהַוַנְנָאתו נַרְמַנְשָאנן מַהֵיסִת זַךְּ כַּרְףּ חוֹרְשֵׁית נָכִירַשִּנוְ הַנָּא נְהַנַנַנְרִ: אָת רָא נַרְמַנְשָאנָן מַהֵיּסְתְ זַךְ כַּרְף הוֹרְשֵית נְכִירַשְּנָן נְהַנַנַנְדְ: שַנְתְ דְרָאוָא וַךְּ יִ אַגְרָ אַשוֹכוּשׁ גִּיגוּן פַּנְן פַּרְנַרְתְ וַנְדִית פֵּיתָאך וּאַשׁ וַדְּ תוֹנַשְׁנְן אֵי וְבִינְיָרְ אַיִעַשׁ בְנָא הַנָא וְהַנָנַוְךְ: הַמָּא מִן זַךְּ וְנָאם שָאוַת דְהַוַנְנִתְ נִךְ אֶמַת 48 זַךְּ נְסָאי מָאָם וַרְנַשְׁנִשׁ אַיִע בְנָא דְדַרַנִנְךְ זַךְּ אָזָאנְן מְאָם וַרְנַשְׁנִשׁ אַיִע בְנָא רָהַנַנְרְ זַךְ הֵיהָר מְאָם וַרְגַשְנִשׁ אַיִע בְנָא דְדַרַנַנְךְ וּנְאיָאנְן פְּנָאנֹ חוֹרַשְנִש

49

50

51

52

53

54

55

56

57

כוּשָׁתַגוָ בוּנִגִּית דַנָמֵן הָאת דַנִמֵן מָן אַפַּסְתָאךְ פֵיתָאךְ כַּתַךְ זַךְ יִ פַּגון פַרְנֵרַת יִ אַשַתוּם פֵיתָאך דַר זַךְּ כַתַך סוֹשָאוֹם גוּפְתָּ אֵי דַנְמַן כַתַך דהאר גאי דַנִמַן אַי פָאהַרֵיגּ יִ זִיוַנְדִיכָאנְן רָאי אָפָאיַת נְךְ דַר אֵינַךְּ אַפִּיר כְבַר שַׁרִיתָא אַנְהַתַנְנְתַנְן נְדְ דַר כָאר נְהַנֵּנַנְךְ פַּנְן כֹנָא כָאר אֵי שָאיַתְו אֶמֶתש דַר כָאר וְירָאִסְתַנְן אֶמֶר־ נְירִוּנְן הֵיהָר וְּרָאִי פַּנְן מֵיָא פָאתָאשָא וִירָאּסְתַנְן אֶמֶר־ נְהַאַיַּבְוּוֹ חַפַּרַנַנְתְ חָוִית אסש אֶמַת דַר דְדַרַנַנְךְ כַּרְבָא בְנָא נְמָאיַשְנְן פַּנְן דוּ נַבְנָא דַר דְדַרַנַשָּׁנִן אֶמֵת בְנָא דָאִיתִינְנִית כַּרְבָא נְמוֹתַנְן כָאר רוֹיִתו אִיתְוֹ מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנִית אֵי אַחַרְגַּ עַן נְמָאיַשְנָן כַתַך דַר וַרְאוֹמַנְדָשֵי רוֹאשְמַן בְנָא נְהַנַּנְעַנְן וּאַסְתוֹדָאנְוֹ רָא נְהַגַּנְנַשְּנְן אֶמֵת בְנָא אָפָאיַת דָאִיתִינְנְתַנְן בְנָא רָא דָאִיתִינְנִית אַש פַּנָן הַנָאד נוּסָאי נָכָאנִש דַר דְכוֹיֵמַנְנִית אֶמַת אֵי נוּסָאי נָכָאן בַנְתַּו בַנְמַן פַּנְן בְנָא רָא דָאִיתִינְנְתַנְן וְנָאסְכָּאר עַן דְהַוֹנְנִית תְנָאפְוֹאר עַן דְהַוַנְגִית מַרְגַרְנָאן רָא דַהַוֹנָנִית אֶמַת אֵבוּ נוּסָאי נָכָאנִשׁ דַר רָא דְכוֹימַנְנָאתו בַּנְמַן אֵיתוּנְן בֵית ּגִיגוּן אַבוּ זַךְ מַגְן אַחַר דָאמְתַנְגִית אֵיתוּנן דְהַנַנְנִית גַּיגוּן אַבוּ הֵיהַר מִינוֹי יַ הַמָּא בַּנְן מַיָּא וּאָתָאש תַנָאפּוּארִיכָאנְן אִיתְו מַנְן כַתַך פַתַשְוַר גוֹקְבַּנְד כַּנְן מָיָא דָאתִיכָאנָן דָמֵנַנָנִירת : דָאתָאר מֵיָא נְהַגַּנָנָאיֵ רַךְּ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְּמְנָאִי פַּנְן וָאנַדְ רָאוָאר אֵי נַר רַ דְמַנַנְנָאֵי אַיִע כַנְפַּך נְהַנַנַנְךְ בְנַפְשְׁמַן דַנְמַן מַנְדוּם נְהַגַנָגָד נַר רוּיִן דְמַרַרַנְנַם : מִן זְרָאיֵ יִ פְּרָאוֹוְכַנְרְ רְוַתְמַן נָאת וּצִבר פַנְן אַיָאבָארְאוֹמַנְדִש נַרְמַנְשָאנְן: מְאָם אוֹו נוּסָאי זִינָאוַ רַךּ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמְנְאֵי מְאִם אוֹו אָזָאנְן זִינָאוַ רַךּ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמָנָאוַ מְאָם אוֹו הֵיהָר זִינָאוַ רַךּ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנִמְנָאֵי מְאָם אוו אַסְתָ פְּנָאגֹ שַיֵכַנְנָאֵי רַךְּ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמָנָאֵי אַנאַשְּׁכָארָאוּן פָּנָאוֹ פַּרְוָאמִינָאֵי רַךְּ מַנּן אַנְהוֹמֶא דַנְמִנָאֵי נוּסָא נְכָאוּן אִירו מַנְן אַרְגָאניכָאנְן דְמַנַנִית : נַרְמַנְשָאנְן פַּנְן הַכַנְדֵנְן פְנָאנֿ פַרְוָאמִינָאֵי מְאִם נַר זָרָאֵי פוּתִיך: אַנַשׁ גוּפְתְ אַנְהוֹמָא אַיִע אֵיתוּנְן זַךּ זַרְתוּשְתְ נִּיגוּן רַךְּ אַפִּינַּך דְמַנַנְאֵי : מַיָּא נְהַנַּנְנַם רַ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמַנַם מִן זְרָאוַ פְּרָאאוְכַנְתְ רְוַתְמַן וָאת וּאַבַר פַּנְן אַיָאכָארְאוֹמַנְרש נַרְמַנְשָאנְן: מְאָם נַר נוֹסָאי וִינַם רַ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמְנַם מְאָם אוֹו אָזָאנְן זִינַם רַ מַנְן אַנָהוֹמָא הַנְמְנַם מְאָם אוֹו הֵיהָר זִינַם רַ מַנְן צַּנְהוֹמָא דַנְמָנַם מָאָם אוֹו צַּסְרָ שַוֵבַנְנַם רַ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמְנַם אַנְאָשָּבָארָאנְן פְּנָאגֹ פַּרָוָאמַם רַ מַנְן אַנְהוֹמָא הַנְמְנַם נוּסָא נָכָאנְן אִית מַנְן אַרְגָּאנִיכָאנָן דָמַרַרַנְנִית: נַרְמַנְשאנָן דְכוֹיִמֵנַנְדְ דֵר אָפָּאאיִך דוּר אַשַשְׁתְּ מַאַרְמַן אַנְדַרַג חַרְכָּו יִ זְרָאוֵ: פַנְן יוֹשְרָאסְרָש תַגִּינְדְ מֵיָא פַנְן דַכִּיָאִש מְן זְרָאֵי פּוּתִיךְ מָאִם זְרָאֵי יִ פְּרָאאוְכַנְרְ נַר נַפִּיתְפִינְתַרוּנְן פוּאר רָאוָאר דְכוֹיֵמַנְנִירת אַנַּש ַסַתְוֹים תַנְנָבַנְדְ פִירָאמוּנְן רָאוָאר דְכוֹוַמֵנְנִית פוּתִיךְ מִן כוּסְתְיִ סַתְוֵים דְכוֹוַמַנְנִיתו

דַנָמָן אַיִע מָן כָתָאר כוּסִת דְכוֹוַיֶבְנָנִית דְכוֹוַיֵבְנָנִית אַם רָא רושַנַּךְ מַיָּא פַּנְן פַש 58 בר בַּתְוֵים דָאמְתַנְנִית אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי כָאף כוֹף אָרָאיַת : מִאָּם 59 אוֹו ווּן יַ הוּאָף אַפְרֵנ ווּן 3 בוּן נוּפִתְ מַיְתוֹך מֶאה וּסָאך 3 : תַּמְמֵן זַךְּ רַ אוּרְוַר רוּיִינְדְ הַרְוֹסְף פַּנְן מֵר יִ הַרְוֹסף כַּרְתַךְ וּדֵר כַּרְתַךְ זײִישִיי שאּאיי יליישריי אַ אָּאיי יליישריי 60 בּנְן הַנָּבְיְן בְּנָא וָאַרִינַם בַ נַנְיָם בְּשָׁאנְן פַּנְן הַנַּנְדֵנְן בְּנָא וָאִרִינַם בַ נַנְן יַּ אַנָהוֹמָא הַנְמָנַם הַנַא מֵנן תִישָתַר מֵיָא דְנְסִינְנִית עַן דְנְסִינְנִירת פַּנְן נָּאאָן יִ 61 מַיָאגָן עַן דָאתַנְנִירת: הוֹרַשְנְן גַּ גַּבְנָאיִ אָארוּבְו רָאי וּוָאסְתַר נוֹסְפַּנְדְיִ הוּדָאך רָאי: נוֹרְתַאדְ זַךְ יָ רַ מֵּרְתוֹ וְשְׁתַבֶּנְנִירת וּוָאסְתֵר נוֹסְפַנְּךְ הוּדָאךְ: דַּנְבֵן שָפִיר 64 דָנָמֵן נֵיוַכְתַר גִּיגוּן רַךְ אַפִּינַדְ דִמַנִגְנָאֵי : נַרְמֵן זַךְּיִ פַּנְן נוּבַשְנָן רָאמִינִירת אֵי מָנָנַשׁ רַאמִינִית אָארוּב אָנָהוֹמֶא אָארוּב זַרְתוּשְׁתִּ אֵי זַרְתוּשִׁתִו אֶמַתַשׁ הַנָּא בָנָא הַוִיתַנָנָסְתוּ אֵיִע גַבָנָא פָגָן הווִישָבָארָש כַנְתַנְן וְנָאסְכָאר רָא דָהוַגִּנְיתוּ פַּגָן רַאַמְשָגוְ בָנָא דַהַוַנָּנִית: יוֹשְּדָאַסְרָש כַּנְתַנְן אַנְשוּתָא כָּאִכְש פַּנְן רוּבָאנְן אַחַר 65 מָן זָרָאנְגַשָּנְן פָּאארוּם אֶמַת בְנָא זְרָאנְנְתְ הַנְמַנְדְ אֵשְאנְן מַנְדוּם אֵי יוֹשְּדָאסְרִש בּגָן רוּכָאגָן שַפִּיר: יוֹשְדָאקְרִשׁ דְמַנַגָּנְם וַרְתוּשְׁתְוֹ פַּנְן דִין ! מַהֵיקּהָאגְן פֵיתָאךְ: 66 זַךְיָ נַפָּשָׁמֵן יוֹשְׁדָאַסְרָאנִית אַיִע מָן וְנָאִם פָּאַךְ דָאִקִינְנִית פַנְן הוּמַתְו הוּוֹחְרְּג 67 הווַרְשָׁת אֵי ״נשייאּ פּישׁוּא כֹנָא דוּ אֵינַך : דָאתָאר גַּנִדְ אִית מַם שַפִּיר גֵיוַכְתוּם 68 דַנְמַן דָארת יִ גְוִית שֵידָא יִ זַרְתוּשְׁתְו כְּאִם מן זַבֵּאי סְרוּבְו יִ אַפָּאנִיךְ זַכְנָּ ַמַם שַפִּיר גַיוַכָתוּם דַנִמַן דָאת יִ זַרְתוּשִת: אַנַשׁ נוּפִת אַנְהוֹמֶא אַיִע הוּמֶאנָאכִשׁ י 69 נַרְפַן סְפִיתָאבֶאנָן זַרְתוּשְתוּ דַנְפַן דָאת נְוִית שֵידָא זַרְתוּשְׁהְ פִאָּם כָן זַך זַבֵּאי : סָרוּבִו זַכְוִינָ מֵם שַפִּיר גֵיוַךְ : נִינוּן זָרָאי פִּרָאאוֹכַנְתִ מִאָּם מָן זַךְ זַכָּאי מֵיָא 70 71 גַּינוּן זַךְּ מַם מַנָּא אֶכֵת זַךְ יִ בַּם מַנָּא מְאָם כְּנָאנֹ דְהַוַנְנִית דְדַרַנְנִית אֶכֵת דַר נַר זיט בּ נָפַרַנְנִית : גִינוּן זַךְ מַס ווּן אָמַרת אוֹו זַךְ כַס ווּן פָאָם נַהוּמְבִירת 72 73 סַרְנָאנְן מַרְכָא בַיָאוֹּבָאי : גִּינוּן אוו דַגְּמַגְן דַמִיך וּוַךְ אָסִימָאנְן מְאִפְגֹּ נַהוּמְבָאמְוִית אַי הַכָּאִי פַנְן הַכָּאך אִירת מַנְן דַנְמַן פַנְן נְסוּש וּוַךְ דַר אַשְתוּם פַּנְן וַגִּיר וּרָאתוּבַרָשׁ וּזַךְ וּפַּנְן אוֹסְפָּארוּם בַּגָן גִירַנְגִי יִגַּשְנְן דְמַנַנְגִיתו: זַךְ גוּפְרָד רַתְוּ 74 אַיִע דַסְתוּבַר דָאסִינְנִית גוּפָת סָרוֹשֹנַרְגָוֹ אַיָע וְנָאס גַרָפִּית: מְן רָארָא נְהַנַּנְנַשָּנְשׁ 75 בְנָא סור וַךְּ יִ וַכַשׁ רָא רָארָא נְהַגַנְנְתְ וּוַךְ וַכַשׁ פַּנְן מִינַשְנְן [רָא] בְנָא כַנְתְ אַפַּנְן 76 מִינַשְיָן בָנָא כַנִת: מִן בָנָא דָאִסִינַשִנש בָנַא סוּר זַךְ זַכִש רָא בְנַא יִהַבַּנְנְתוּ זַךְ 77 וַכַשׁ נוּפְתְ רָא דְאִיתִינְנִית אַבְגָא נַר גוּפִתְ דְאִיתִינְנִתְ : כִּן בְנָא אַפַּסְפָּארַשְּנָש בְּנָא סור זַךְ זַכַשׁ רָא בְנָא אַפַּסְפוּרתָו וּזַךְ זַכַשׁ דָאסִנְנַשְיָּוֹ רָא בְנָא כַּנְרְּ 78 אַדָאקנְגַשְּנְן בָגָא כְנַנְדְ: שַרִיתָא גַרַמן אָחַר זַדְ מַנְן בַתְו סְרִישוּתֶדְ זַדְּ יִ מַנְן גַרְפֵן תוֹגַשְנון בְגָא שַיֵבַנַגָּדְ אַיִע אֶפַת דַכְּתוֹבַר דְאִיתַנְנִיתְוֹ וְנָאם גַרְפִּית כַנְפַּדְ

רָא פְּרִיגְוָאנִיךְ נְהַגַנְגְרָ אֵש רַתְּוֹ וְנָאם רוּבָאנִיךְ פַנְן 3 אֵינַךְ בְּנָא שַׁרִיתָא שַיֵבַנְנְתְ אֵי פֵיתָאךְּ דְהַוַנְנִית אַיִע דַר רַתָאנְן (וְ)נְֿארַשְנְן רָא רַתָאנְן נַפְּשְמַן י אָמַת רַתָּאוּן יִ נַפְשְׁמַן הַמָּאי הַמָּאךּ בְּנָא פָאתשָאא מִן דוּ שַׁוַכַנַנְּיְד : אַתְּוֹּ 79 אָגָן זַכאֵי זַדְ סַרִיתַר כּוּנַשְגָן פְּנָאגֹ זַרְגִּית אַיִעַש הָאנְגֹּ וְנָאס אֵי כַּנְתְ : פַּתִיתִיהָא 80 נַרָמֵן תוֹנַשְיָנן וּתוֹהְתָו דְהַנַנְנִית סוֹשָאוֹם גוּפת אֵי זַךְ דְהַנַנְנִית שֶּׁמַת זַךְ יִ תְנִי רָא מַרְגַרְגָּאגְן בִירָאתְו בוּנְגִּית גוּפְרָד אֵי פַתִיתִיהָא נַרְמַן תוֹגַשְּגָן אַגַּש מִנְגֹּ אַפָּאנִיךְ וּנָאס נְוִית נְוִית פַּנְן פַתִית דְהַוַנְנַשְנְן : אַת נַרְמַן זַךְ הַנָּא זַדְ סַרִיתַר 81 כוּגַשְגן רָא פְּנָאגֹ וַרְגִּיתְו פַתִיתִיהָא גַר גַבְנָא אוו הַמָּאךְ הַמָּאךְ רוּבַשְּנִש: דָאתָאר גַרְמַנְשָאגָן מַנְן פַנְן הַמְנָאס בְנָא פוֹיַנָךְ פַנְן הַמְוַסְתְרֵג פַּנְן הַמְבָארַשְנְן: 82 84, 83 פַתִירַךְ נַרְמָן זַכָאי אַיוּף דוּ הַנְמַנִרָ: 5 אַיוּף 50 אַיוּף 100 פַּנָן הַמְנַבְנָאָשׁ פַּנָן הַמְבַרְנַּכִשׁ: וּמָן נַרְמַנְשָאנְן נַבְנָאאָנָן אֵינַךְּ בְנָא וְתִירִית נַּנְדְ אַנְדַרַג נַרְמַנְשָאנָן 85 גַבָנָאאָנן אַשָּאנן זַךְ דְרוּגִּי נַסוּש פַנן אַיוּכִש וַשְתַכִש פַשוּנַשִנן רִימַנִש וּאָהוֹכִי נַשְנָן צַּכָּארָש מְאָם דָאמְתַנְנִית: צַּגַשׁ גוּפְּרְ צַּנְהוֹמֶא צִיִע אַת אִיתו צַיִע 86 אָסְרוּךְ כְּנָאגֹ זַךְּ דוּבָארִית סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְׁרְת זַךְּ דְרוּגִּי נַסוּש: אַרו אוו 87 11 וִין פְנָאנֹ מַרת דְכוֹיֵמַנְנִירת אוֹו 10 וִין מְאָם גוֹמֵיחְתִית: אַרת אִירת אֵיִע אַרְתִישִׁתָאר כְּנָאגֹ זַךְ דוּבָארִית סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְׁתְ זַךְּ דְרוּגְֹיִ נַסוּש: אַת אוֹו 89 10 וְינָן פָּנָאֹגַ מַת דְכוֹיְמֵנְנִית אוֹו תֵשָיָאוִינָן מָאָם גוֹמֵיחָתִית: אַת אִית אַיִע 90 וָאסְתְרִיוֹשׁ פְנָאגֹ זַךְּ דּוּבָארִית סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְׁתְ זַךְ דְרוּגְּיִ נַסוּשׁ : אַת אוֹו 91 תִישִיאוִינְן פְנָאגֹ מַת דְכוֹיֵמַנְנִית אוו אַשְתְוִינְן מְאָם גוֹמֵיחְתִית: אַת אִית אַיִע 92 בַרְבָא פַסוּשהָאוּרְוִו פָגָאגֹ זַךְ דוּבָארִית סְפִיתָאמֶאגן זַרְתוּשִתו זַךְ דְרוּגִי נַכּוּש: 94, 93 אַת אוו אַשְתִויְגַן פְּנָאגֹ מֵת דְכוֹוַמֵנָנִית אוו הַפְּתְויִגָן מְאָם גוֹמֵיחְתִית: אַת אִית צִיע כַרְבָא וִיסְדָאוּרָוִו פִּנָאגֹ זַךְ דוּבָארִית סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְׁתְ זַךְ דְרוּגִּיִ נַסוּש: 96,95 אַת אוֹו הַפַּתִוִיגָן פִּנָאגֹ מַת דְכוֹיֵמֶנְנִית אוֹו 6 וִינָן מְאָם גוֹמֵיחָתִית: אַת אִית יַבוּע בַרְבָא וֹהוּגַזַג פְּנָאגֹ זַךְ דוּבָארִית סְפִיתָאנְאנְן זַרְתוּשְתְ זַךְ דְרוּגֹי נַסוּש: 98, 97 אַת אוֹו 6 וִינְן פְנָאוֹ מַהְו דְכוֹיִמֵנְנִית אוֹו פַּנְגְּוֹינְן מְאָם גוֹמֵיחְתִית: אַת אִית אֵיִע כַרְבָא תָרוּךְ כְּנָאגֹ זַךְ דוּבָאִרִית כְפִּיתָאמָאנְן זַרְתוּשְׁתְ זַךְ דְרוּגְיִ נַסוּש: אַת אוֹו 99 פַּנְגְּוִינְן פְנָאגֹ מַת דְכוֹוֵמֵנְנִית אוו תַסוּמְוִינְן מְאָם גומֵיחְתִית: אַת אִית אַיִע כַּרְבָא 100 הוּכָר שיניין פְּנָאגֹ וַךְ דוּבָארִית סְפִיתָאמָאן וַרְתוּשְתְ וַךְּ דְרוּגֹיִ נַסוּש: אַת אוו 4 וִינְן 101 פְנָאנֿ מַת דְכוֹיוַמַנְנִית אוֹו 3 וִינָן מְאָם נוֹמֵיחְתִית: אַת אִיתְו אַיִע כַרְבָא אִישׁישׁ 102 פְּנָאֹגֹ זַדְּ דוּבָארִית סְפִיתָאמָאגָן זַרְתוּשְׁתְ זַדְּ דְרוּגִּי נַסוּש: אַת אוו 3 וִינָן פְּנָאֹגֹ 103 מַת דְכוֹימַגְנִית אוֹו דוּוְגָן מְאָם גוֹמֵיחְתִירו : אַרו אִירו אֵיִע כַּרְבָּא ישיישׁ 104 פָּנָאנֹ זַךְּ דוּבָארִירת סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשָרְת זַךְּ דְרוּגֹיִ נַסוּש : אַרת אוו דוּוִינְן 105

לאצו פרת דְכוּזַפֶּנְנִית נַר אֵינַךְּ מְאָם גוֹמֵיחְתִית: אַת אִית אַיִע כַּרְבָּא 106 פּּינָאפֶבֶּאנוֹ זַרְתוּשְׁתוּ זַךְּ דִּיּנְגִּית נַר אֵינַרְּ מָאָם גוֹמֵיחְתִית: אַת אִית אַיִע כַרְבָּא

אַנּינְה לְּאַ מַנְדוֹמֵי אֵיתוּנְן דְהַנְנְיִת נִינּוּנְן אַנְשוּהָא מָאה גוּפְּתְ אֵי בוּת דוּזַתִּשׁ בְּלִּוֹךְ לֹבְאַ מַנְדוֹמֵי אֵיתוּנְן דְהַנְנִית נְּאָ רִשְׁנַךְ: אַת אוו כְּבַדְוִינְן פְּנָאנֹ מַת דְכוֹמֵנְנְיִת נַר אֵינַכְּוֹיְן מְאָם נוֹמֵיחָתִית אֵי דַּנְמַן דַר אַת נַר אַינִר אָנְרָדְ סְוֹשְׁאִיוֹם גוּפְּתְ אֵי דְּנְמַן דַר אַר נִר אֵינְבְּוֹיְן מְאָם נוֹמֵיחָתִית אֵי דָנְמַן דַר אַר נִר אַינִרְנְדְּ סוֹשְׁאִיוֹם גוּפְתְּע מַיְּדְנְיִי דָּנְמַן דָר וַּהְ בְּיִאְ דְּנְמֵן בִי מִיאָן בְּיִמְ בְּיִבְּן בַּחִים וַבְּעְן בִּיְכִים וַסְתְרֵנ פַּגְן אשונאמעכשנן נְיִתְ בִּנְמֵן בְּוֹכִיתְ בַּיְבִיא נְיִתְּן בִּיְעִן דֵּהִים פַּנְן גוֹמַ(יֹנְ) מֵיְא וּדִּבְּעְהְוֹן אֵיוּךְ הַמָּלְ אֵייּבְאראוֹמֵנְךְ אַפִּינִית וְיִי בִּמְעוֹן בִּיְמִן בִּרְ בִּמְיִית בְּיְמָן דֵר מַסוּיְשׁ בְּיִן בִּיִם בְּנִיתְ בְּיְבָּוֹן דְּאִייִנְתְּן בִּיְעִים בְּיִבְּן בְּמִינִם בְּיִלְ בִּיְבִין בִּיְבִית בְּיִבְּן בִּיְבִין בִּיְבִין בִּיְבִין בִּיְבִין בִּיְבִין בִּיְבִית בְּיִבְּיוֹ בְּיִבְיוֹ בְּיִבְיוֹי בְּיְבְּיִי בְּיִבְיוֹי בְּיִבְּיִית בְּיִבְּיוֹ בְיִיבְּיוֹ בְּיִבְיִית נְּשְׁנְן בְּיִבְיוֹי בְּיִבְּיוֹ בְּיִים בְּנִיבְיוֹ בְּיִים בְּנִוּן בְּבְּבִייִי בְּיִּוֹין בְּשְׁבִייִי בְּיִבְיוֹין בְּאִבְייִית בְּנְבֵּן בִּיבְיִייְנְיִי בְּיִבְיִייוֹ בְּיִבְיּיִייְ בְּיִיבְיי בְּוֹן דְּבִינִייְיִיוּ בְּיִיְיְבְּיִי בְּיִיוֹיְיוֹ בְּיִבְּייִייְ בְּיִיּיִיי בְּיִבְּיִית בְּיִבְיּיִי בְּיִבְייִיי בְּיִבְייִיי בְּיִבְייִיוּ בְּיִבְייִייְ בְּיִייְיוֹ בְּיִבְּיִייְ בְּיִייִיי בְּיִבְיִייְיוֹ בְּיִבְּיִייִי בְּיִבְיִייוּ בְּיִבְּיִייוּ בְּיִבְיִייְיוֹ בְיּיבְיִייְנְיִייְיוְ בְּיִבְּיִייְיוְ בְיִבְּיִייִי בְּיִבְייִייְ בְּיִבְייִייְיוֹ בְיִבְיִייְנְיִי בְּיִבְיוֹייוֹ בְיִבְייִים בְּיוֹבְיי בְּיוֹבְייי בְּוֹיוֹייְי בְּיְבְיוּבְייִבְייִי בְּיִבְייִייְן בְּיִבְיִייְיוּ בְיִבְיִייוּי בְיִיבְייִבְייִים בְּיוּבְייִי בְּיוּבְייִים בְּיוֹייְן בְּיוּבְייוּיְן בְּיִבְיִּיְיוּבְייוּ בְיְיִבְיוּייִיי בְּיִיבְייוּיוְ בְּיִבְייִייְ בְּיוּבְיייבְייִי בְּיִבְיייוּ בְּיִבְייִייְן בְּיִבְייִיין בְּיִבְייִייוְ בְּיוּבְייוּן בְּיִבְייִבְייִבְייוּ בְיוֹיוְיו

בפּוּךְ בָאנְּאי דְכּוֹנֵכְנְנִית: דָאתָאר אַת אִית כַּוְבָא אַוֹע רַפּוּך: גַּנְּךְ זַדְּ כַּרְכָּא 109,108 בּפּוּך הְפִּינָאמִינוֹי דָאמָאוּן אוֹו הַם גוֹמֵיחְתִית פַּנָּן הַמְרִית גַּנְּדְ מָאָם גוֹמֵיחְתִית

110 פָּנְן פַּתָרִירת: אַנַּשׁ גוּפְּרֶדְ אַנְהוֹמֶא אַוִע רָא זַךְּ כַּרְבָא רַפּוּךְ סְפִּינְאכִמִינוֹי

יון זַּךְּ מַגְּן מְוֹו הַם גוֹמֵיחְתִּית פַּגָן הַמְּרִית רָא מְאָם גוֹמֵיחְתִית פַּגָן פַּתְרִית : זַבֵּאי בא בָאבְּאנָן אוֹו הַם גוֹמֵיחְתִית פָּגָן הַמְרָית בָּא מְאַבּ גַּגְּךְ דְהַנַנְנִית אֵיִע בְּגָא גַרְפִּית :

פּנִי 30 נִישׁ בַּעִּפִינִּישׁ נִּיְ בַּעָּשׁ בַּעָּשׁ בִּעִינִּ שִׁנִּי בִּנִּיִּע בְּנִינִּ שִׁנְּנִיִּע בִּעְּשׁׁבִּינִ בְּנִּע בַּנְן מִמָּשׁ וְ נְּמָּעְ בַּנְּע בַּנְן בִּעָּשׁ וְ בִּנְעִיּנִ נְּיִבְּע בַּנְן בִּנְּעָ בִּנְן בִּעָּשׁ וְ בַּנְעִיּנִ בְּנִּע בַּנְן בִּנְּעָ בִּנְן בִּעָּשׁ וְ בִּנְּעָ בִּנְן בִּנְּעָ בִּנְן בִּעָּשׁ וְ בִּנְּנִיִּת רוּפָּאַ וְּבַּנְנְיִת בִּפִּעְ בִּנְּנְיִת בִּיּפִּעְ בִּנְּנְיִית בִּיּפִּעְ בִּנְּנְיִית בִּנְּעְ בִּנְּעִ בִּנְּעִ בִּינִּעְ בִּנְּעִ בִּיּעְ בִּנְּעְ בִּנְנִיִּת בִּעְּעִּיִּוֹ בְּנְעִית בִּנְּנְיִת בִּיּעְ בִּנְּעְ בַּנְעִית בִּנְּנְיִת בִּיּעְ בַּנְעְ בִּעְּעִּיוֹ בְּנְעִית בִּינְוּלְ בַּנְעִבְּע בִּיּעְ בִּעְ בַּנְעוֹ בְּנְעִית בִּינְוּלְ בַּנְעִית בִּינְוּלְ בַּנְעִית בִּינְוּלְ בַּנְעִית בִּינְּע בִּינְּלְ בַּנְעִית בִּינְוּלְ בְּנִעְיִית בִּינְוּלְ בְּנִעְיִית בִּינְּעְ בִּינְּעְ בִּינְּע בִּינְּע בִּינְּעוֹ בְּנְעִיע בִּינְוּלְ בְּעִּעְ בְּעִּע בִּינְּלְ בְּבְּעְ בְּעִּע בְּיִּבְּע בְּיִּע בִּינְ בְּנִייִית בִּינְּע בְּעִּבְּע בִּינְ בְּעִּע בִּינְ בְּבְּעִיע בִּינְ בְּעִּע בְּעִּבְּע בִּינְ בְּעִּע בְּעִּע בְּיִּבְּע בְּעִבְּע בְּנִבְּיִית בְּיִּבְּעוֹ בְּנְיִית בְּיִּבְּע בְּעִּבְּע בְּבְּעִיע בְּיִּבְּע בְּנְעִי בְּבְּעִיע בְּיִּבְּע בְּבְּעִיע בְּיִּבְּע בְּעִּבְּע בְּעִּבְּע בְּבְּעִיע בְּיִּבְעוֹיע בְּיִּבְּעְ בְּעִּבְּעִייִית בְּיִּבְּע בְּעִבְּעוֹ בְּעְבְּעִים בְּעְבְּעִייִּע בְּעְ בְּעִּבְּעִייִּע בְּעְ בְּבְּעִינְ בְּעְבְּעִיבְּעוּ בְּיִּעְם בְּעִבְּעִייִית בְּיִּבְּעוֹ בְּיִבְיִית בְּיִּעְם בְּעִּבְּעוֹ בְּבְּבְּעִים בְּעִבְּע בְּעִּבְּעִייִית בְּבְּעִיבְּעוּ בְּבְּעִיבְּעוּ בְּבְּבְּעִיבְּעוּ בְּבְּעִיבְּעוּ בְּבְּעִיבְּעִייִּע בְּבְּעוּ בְּבְּעִיבְּעוּבְּעוּ בְּבּבְּעִיבְּעוּבְּעוּ בְּבְּבְּבְּעוּבְעוּבְּבְּיוּבְּבְּבְּבְּבְּבְּעוֹ בְּבְּבְּעוּבְּעוּבְּבְּבְּבְּבְּעוּבְּבְּבְּעוּבְּבּוּבְיוּבְּבְּעוֹיבְּעוּבְּבְּיִיבְּעוּבְּעוּבְּבְּבְּבְּעוּבְּבְּבִייִיבּעוּבְּבְּבִּיוּבְּבְּבִּיבְּבְּיבְּבְּבְּבְּבְּבְּבּבּבְּעוּ

113 פַּגְן 30 נָאם דָאסִינְנַיטְגָן: דָאתָאר אַת אִית מֵר דַרְנַגְדְ רוּזַנְגְ אַנְאֵיר אֵיתוּגְן פַּגְן 114 אָארמוֹך אַנְאָארוּבְו: זַּגָרָאגָן סְפִינָאךּ מִינוֹי דָאמֶאנְן אוֹו הַם גוֹמֵיחְתִית פַּגְן

115 הַבְּרִית אַנְּשָאנְן גַּנְךְ כְּאָם גוֹבֵיחְתִית בַּנְן בַתְרִית : אַנַשׁ גוּפִת אַנהוֹכֶא גִינוּן וַזַבִי וִשׁ חוֹשְׁךְ יִ רְגִין שַנְתְ דְכִיתַנְנִית: מָמֵן זִיוַנְדַךְ סְפִּיתָאבֶאנְן זַרְתוּשְׁתְ מֵרי 116 דַרְוַנְרָיָ דוֹזַנְגְ אָנְאֵיר וֹאֵיתוּנְן אַשְׁמוֹךְ אַנְאָארוּבְו: סְפִינָאךְ מִינוֹי דָאכָאנְן 117 גר הַם גוֹמֵיחְתִית פַּגְן הַמְּרִית מַגְן רְוַתְּמַן אֵי דָאמְתַנְנִית פַּגְן הִים סַרִיתַר דְהַנַנְנִית : אַנְשָאנְן זִינַנְדָךְ מְאָם גוֹמֵיחָתִית פַּנְן פַּתְרִית וּמַנְנָנְ, רְנַתְּמֵן אוֹו אֵי 118 דָאכָתַנְנִית אַגֹּיִ פַּנְן חִים סַרִיתַר דְהַוֹנְנִית : זִיוַנְבַךְּ מַיָּא מָחִיתַנְנִית זְיוַנְבַךְּ 119 אָתָאש פַרַוִית זִיוַגַדְד גוּסְפַּגִד פַּגן וַרְתַכִש בְנָא סָאתַנְנִינִית זִיוַנְדַךְּ גַבְנָאיִ אָארוּבְו פַּנְן זַדְּ יִ פְנָאגֹ מָן בוֹי סַנִּשׁ נְוִית כְרִינִית חַיָּא כְּחִיתַנְנִית רָא אֵיתוּנְן אָמֵרת דְמִיתַנְנְרָת רָא רִימן: מִמַן זִיוַנְדַךְּ סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְרְת מֵרי דַרְוַנְרָ 120 דווַנְגָּ אַנָאֵיר אֵיתוּנְן אָארְמוֹך רָא אָארוּבְוּ : מְן גַבְנָאיִ אָארוּבו אַסְרְשִי 121 הוֹרַשִּגוּן וַסִּתְרַג וּדָאר וּנָמֵרת אָסִינְנְגִּי בְנָא בַּרַד רָא אֵיתוּנְן אֶמַת דְמִיתַנְנִתְ רָא רִימֵן דַנְמֵן (מָן) אַפַּסְהָאך פֵיהָאך אַנְאֵיר מַרְגַרְנָאנְן הַמֶּאי אֵיתוּנְן נִּיגוּנְן אַכִּדִינְן סוֹשְאוֹם נוּפְּרְת אֵי רַנְכֵּן פַּנְן זַךְּ נַרְפַנְשָאנְן רִיפַן רָא דְהַוֹנְנִים מִכֵּן נַרְמַנְשָׁאנְן זִיוַנְדָךְ דַרְוַנְדְ דְמִיתַנְנְרְ, מַרְגַרְגָאנְן הַנְּמַנְדְ נַרְמִנְשָׁאנְן פַּנְן זַךְ רַנְמֵן רִימֵן וּעַן דְהַוַנַנְרְ מִמֵן נַסוּש פַּנְן דָאתְו אָכָאר רָא וּכְנַנְךְ גוּגוּשְוַסְף גוּפְרְע אֵי נַרְמַנְשָׁאנְן פַּנְן זַךְ יִ רַנְמֵן רִימֵן רָא דְהַוַנַנְךְ מִמֵן נַסוּשׁ כֹנָא זַךְ זַכָשׁ רָא מֵנְנַשׁ פַנְן דָאתְאַש מְאָם רָא דוּבָארִית רַנְמֵן פַנְן נַרְמַנְשָאנן רִימַן עַן דְהַוַנְנִים מְמַן בּנָא דָאתֵי אַנְשוּתָא אָארוּבִו עַן דְהַוַנְנִית בְּמַן בָן שְּרִּיליייּוּאָ פּיתָאך: דָאתָאר גַרְמַנְשָׁאנְן מַגָּן דַר מֶאנְן אוו הַם דְדַרַנְנְד אָארוּבו אַנְהוֹמֶא דַר הָאנְן יִ 122 אַסָתאוֹבֵינִדְ אָתָאש בַרְסוּם וּתָאשָת והוֹם הָאוַנָן: אַדִינְן אַחַר דַר מָאנְן כַּרְבָא 123 אַיוּף גַבְנָא בִנָּא וְתִירִית : גִּיגוּן גַרְמֵן וְנָאם רָאי אַיִע נְדְ רָא דְהַוַנְנָאת וַרְגִּינְךְ 124 נַרְכֵּנְשָׁאנָן כֵּנְן מַהֵיסְתְ הַנְּמַנְּדִ : אַנַּשׁ נוּפְּתְ אַנְהוֹכָּא אַיִע רָארָא כָן זַךְ כָאנְן 125 אֵי דְדַרַנַנְדְ סְפִיתָאמֶאנְן זַרְתוּשְׁתְ אֶתָאש בַרְסוֹם וּתָאשְתְ הוֹם וּהָאוַנְן : רָארָא 126 (מָן) זַךְּ רִיסְתְ אֵי דְדַרַנַגְיָך : הוּמָאנָאךְ יִ נַרְמַן גִּיגוּן נַבְנָא מַנְן דָאתִיהָא פַּנְן 127 דַרַרַנָּנִדְ וָאיַ נַרְמַן מְן דָאתִיהָא פַנָן וִשְׁתַמֵּנִנְתַנְן אֲשׁ הַנָּא בַרַד הַנָּא וִשְׁתַמַנִנִית: דָאתָאר אַאֶבֶמת נַרְמַנְשָאנָן מַהֵּיִּסְתְ זַךְּ אָתָאשׁ סָאתַנְנָאנָן דְדַרַנַנְּרְ מְאָם נַר זַךְ 128 בֶּאנְן אַיִע גַבְנָא בְנָא וְתַרְת : אַנַּשׁ נוּפְּחְ אַנְהוֹפֶא אַיִע 9 רִירָיָא כְּאִם אֵי 129 כָתַרַנַנִּדְ נַרְכֵּנְשָּאנָן בַּנְן מַהֵּיסְתִ הַנְּמַנְךְ פַּנָן דַמֶּסְתָאנָן וּפַּנָן הַמִּינָן בִינָא דְרָאוַא אֵי אֶמֵת הַכְּבַנְף מִן הָמִינְן דַר אֵיתִוּנְן זִיגוּן זַךְּ נְרָאי: אַחַר נַרְמַנְשָאנְן מַהֵיסְתְוּ 130 : זַן אָתָאש סָאתוּנָאוּן הַנָּא דְדַרַנַּנְּךְ מְאָם נַר זַן בָאוּן אֵיִע זַן נַבְנָא בְנָא וְתַרְתְ דָאתָאר אַתְגֹּ נַרְכִּנְשָׁאנָן מַהֵיסְתְוֹ זַךְ אָתָאש סָאתַנָנָאנן בַרַאנִדְ כִּאָם נַר זַךְּ 131 מָאן אַיִע זַהְּ נִבְנָא בְנָא וְתַרָּהְ : מִן אַנְברוּן נִימֵך 9 שַפַּהְ אַיוּף מִן אַנְברוּן 132

נִימֶךְ בִינָא דְרָאוָא : כְתָאר נַרָמָן אִית תוֹנַשְנְן : אַנַשׁ נוּפְּתְ אַנְהוֹמָא אַיִע פַּנְן 134,133 וּךְ יִ גַּרְמֵן תְנָאפּוּארִיכָאנִש 200 פַּנּן מָאִם זַנַשְנִש מְאָם זַנַשְנָן אַסְף וּאַשְתַר 200 כְּרוֹשוֹנְרַנָאם אֶתָאש מָן דַנְמָן סְוָאךְ פֵּיתָאךְ אֵי אֶמַת דֵר דְדַרַנְנְּיְדְ תְּנָאפּוּארֵי וּמַיָּא מְן רוּיִן פֵיתָאך אַיִע אֶמַת בְנָא רֵיגִּית תְנָאפּוּארֵי אֵינַך דַר תְנִי דַנְמַן מְן אַפַּסְתַאַךְ פֵּיתַאַךְ זַדְּ דְהַוַנִנְיִת אֵמַת דַר חָאנַכֵי בֶבָא יַנַשְׁנְן סָאחְתְּ דְכוֹיֵמַנְנִית אַנַש כַרְבָא אֵי אַיוּף גַכְנָאֵי דַר בְנָא וְתִרִית יִנַשְיַנְן רוֹאשְמַן מִמַן תַנְּהָאך רִימַן מן תָרִין אֵינַך כֹנָא מָמֶן רוּיִן שָאיַת דְדַרָנַנִיד אַבְנָא דְדַרַנְנִשְּׁנְן אָתָאש אֶמֶרת אַיתוּגן בָנָא שָאיַת דְדַרָנְנְחַגן אָבֵת פַּגן רִיסְחוֹ בְנָא יְהַבַנַנְךְ אַגֹּ בְנָא יְהַבַּנְנַשְיְן דיוַאר רָא פָסַכָנְגַשָּנְן רוֹשַן גוּפָת אֵי נְרִין עֵן פִּסַכַנְגַשִּנְן רְאַ פְּסַכַנְגַשְנָן תשניא שוך בינא דראנא האגף אַנִדרוּנן בירוּנן הוהר ! נְרָאי כֹנָא מִמֵן וֹךְ סָנָאך דַכוֹיָמַנְנִיתו הֶיהָר נָרָאי זַךְ אַהַר דָאמְתַנְנִית אַפָּאתְיָאף וּאֵסְם זַךְ סְנָאךְ יָרָאנְן יִבְּאנְן יִבְּאנְן יִבְּאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן יִבְאנְן אַכַרְנָּ רָא שָאיַת פַּרִיך נוּפְּרָז אֵי שַפִּירָאנְנִגַּ כָאמַך וְשְׁתַמַנְנַשְּׁגְן זַךְ בְנָא מִן 3 נָאם אַחַר מָן 9 שַוַך בִינָא דָרָאנָא פַּגן פָאתִיאפִש שָאיַת וַך רָא סָאהְרָת יָ דְכוֹנֵמֶנְנִית הַנָּא אֶמַת דַר 3 נָאם יִ הַנָּא אֶמֶת בְנָא מָן 3 נָאם אַחַר 9 שַּוֹךְּ יִ בִינָא דְרָאנָא אֶמַת בָנָא סָאחָת פַּנְן הַמָּא כָאר שָאיַת חוֹרַשְנְן סַאחָתַךּ דַנְמַן אַמָרג אָמָרג בַּסְרָיָא פּוּחְתַּדְ בַּרִישְׁתַדְּ ו חוֹרְרָג דִם כַּנְתַךְ אִירת אֶמֶרת אָיתוּנְן דָמַנָנִית אֵי כֹנָא מִמַנַש כָארֵי רָא אָפָאיַת כַנְתְ אַסְאחָתְ דְהַוַנְגַשְּׁנְן פַּנְן וִישַׁךְּ נְוִית כַנְתַךְּ פַנְן סְוָאךְ אֵיתוּנְן דְהַוַנְנִירת גִּיגוּן דַר הַמְּחָאנַךְ אַחַר מְן 9 שַוַךְּ וּבִינָא דְרָאנָא נְמְבַתוֹ יִ אָּחָאשָאנָן אֵיתוּנְן בֵית גִּינוּן וִשְׁכֵר חָאנַכִי פַּנְן בַּנְדַךְ אֵיתוּנְן זִּיגוּן נְוִית כַנְתַך אֵיתוּנְן דְהַנַנְנִירת גִּיגוּן דַרְנָאס וּדַרְנָאס אֶמֵרת פַּגָן מִיָּאגָן י רָאסְתְוֹ בְנָא דְכוֹיֵמֵנְנִית מִן כֹנָא כוּסְתַך תַנְהָאךְ רִימֵן אֶמֵת אוֹו כוסרת אי ויש זַךְּ כוּסָתְ אָמֶרת סָאחָרת אי רַמִיתַרְ בַּנִן הַנַא כָאר רְמִיתַנְנְתְ דְכוֹנֵמַנְנִית פַנְן נְוִית כַנְתַך דָאסִינְנַשְנון אִירת מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְוִירת אֵי אֶמֶרת כוש בַּהַתַּך אֵי פַגן כָאר כַנִת דכוֹוְתַנְנִית פַנן נְוִית כַנְתַך דָארְש וּאָמַת אַבֵּיר שָבַנְגַבִי אַיוּף אַגַּיר פַּרְגַּנְנִי בָנָא דְמִיתַנְנִיתוּ זַךְ אַנְדְ סְנָאך תַנְּהָאך רִימַן אֶמַת 135 רָאוֹר וְנְהַיגַנְךְ פַּנְן הָוָאךְ דַכִיָא: דָאתָאר אֶמֶת דַר מָאנְן יִ מַהֵיסְתָאנן נָאִירִיךְ 136 נַר אַפּוּסִשׁ דָאמְתַנְנִירֹ : אֵינַךְּ בִינָאךְ אֵיוּףְ 2 בִינָאךְ אֵיוּף 3 בִינָאךּ אַיוּף 4 בִינָאך מֵיוּף פַנְגָּ מָאהַך אֵיוּף שַשוּ מָאהַך אַיוּף הַפִּר, מֶאהַד אַיוּף אַשְׁרִי מָאהַך צִיוּף נַהוּ מָאהַך צִיוּף 10 מָאהַך צַבַּש כָאר רוֹיִת: אֵיתוּנְן זַךְ מַנְן נָאִירִיךְ 137 אַיע נְדְ מַפּוּסִשׁ בְנָא דָאמְתַנְנִית אווושְׁתָאנְן: נְינון נַרְמַן וְנָאס רָאי אַיִע נְדְ 138 רָא דְהַוֹנְנֶגָאת וַרְגָּאנְדְ נַרְמַנְשָאנְן מֵנְן מֵהֵיסְתְ הַנְמַנְדֵ : אַנַשׁ נוּפְתְ אַנְהוֹמָא 139

אַיִע דַר מַאנן יִ מַהֵיסָתָאנָן פְּרָהֵיסְתְ יוֹשְׁרָאסַר דַמִיכְתוּם מָן הָאֹסְרְ : חוּשְׁכְו 140 דָמִיכָתוּם אַיִע גַם דַר זַךְּ פַּתְמָאן רוֹיִת: כַמֶּסְתְגִּי פַּנְן נַרְמַנְשָאנְן רָאם אֵי 141 פַרְנַאמִינִדְ פָּאי סִתוּר: אֶתָאשְגִּי אַנְהוֹמָא בַּרְסוּמְגִּי פַנְן אָארָאיִש פְּנָאגֹ וַסְתַרְתְ 142 גַבָנָאגָ אַארוּבִו: דָאתַאר גַּנִדְ דָרָאוָא מָן אָתָאש גַּנְדְ דְרָאוָא כָּן מַיָּא גַּנְדְ דְרָאוָא 143 מן בַרְסוּם פַּנְן אָארָאיִשׁ פְּנָאגֹ וַסְתַרְתְ וֹנֵנְךְ דְרָאוָא מְן גַבְנָאאָנְן אָארוּבָאנְן: אַנַש גוּפִּרָן אַנָהוֹמָא אַיִע 30 נָאם מִן אָרָאש 30 נָאם מִן מַיָּא 30 נָאם מָן 144 בַרְסוּם פַּנָן אָארָאיִשׁ פָנָאגֹ וַסְתַרְתוֹ 3 נָאם מִן גַבְנָאאָנְן אָארוּבָאנְן : אֵיתוּנְן 145 גַרְמֵן וְנָאס רָאי אַיִע נְךְ רָא דְהַנְגָנָאת נַרְמַנְשָאנְן מֵהַסְתְוֹ וַרְגָּאנְךְ דַנְמַן דַמִּיךְ פַּנְן פֵירָאמוּן דַהַשְנִשׁ פִירָאמוּן הַנָּא דַהָאנְךְ אַיִע פַּרְגִּינְךְ בְנָא הַנָא נְהַנַּנְּנְךְ אַנַשׁ פַּנָן חוּרַשְנָן אַחַר הַנָא אָסִתִינִד נַרְמַנִשָּאנִן מֵנון מַהַסְתִו הַנְמַנְדְ אַנַשׁ פַּנְן 146 וַסְתָרֵג הַנָּא אָסְתִינַנְךְ נַרְמַנְשָאנָן מַנָן מַהַסְתָו הַנְמַנְךְ אַפְרֵג גוּפְתְאִינַךְ מָאהַדְּ וּ 10 מָאה כָאר רוֹיִת מִמַן אַפּוּסְתַנְגִי נוּסָאֵש פַּגְן אֵיוַרִש דְהַוַנְנִית נְדְ אֵיוַר הַוִיתַנַנְדְ אַיִע אַפּוּסְתַנְן הַנְמַנַם הַמָּאךּ אֶמַתַש מַנְרוּמֵי פַּתַש פֵיתָאךּ דְהַנַנְנִית אַש פַּנְן הַנְא דָאִסִינְגַשְנְן וּאַיִע מִן דַשְּתָאנְן אֶפֶת אֵיוַר הַוִיתַנַנְךְ אֵיִע אַפּוּקְתַנְן הַנְְמַנַם בְנָא אֶמַת אֵיוַר חַוִיתַנַנְרְ אֵיִע נוּסָא נְרְ פַּנְן נָאנֹגָ רָא דָאסִינְנַשְנְן סוֹשָאוֹם גוּפְּתְ דַר וַרְאוֹמַגְּדִשׁ הַנָּא עַן הַנָּא אוֹןמָאיַשְנָן אֶמַתַשׁ יַשְּׁתַךְ אַי בְנָא דָאתַנְגִית בַרְבָא נְמָאיַשְנְן פַּנְן 2 תַנְן אַש פַּנְן גוֹמֵינַכְו רַמִיתַנְנַשְנְן אֶמַרת רָאוָאר עַן סְפֵית וַרְתִית אַש פַגָּן נוּסָאי דָאסִינַשְגָּן ∶שאַדּל. טיישאוֹא ∴ פַגָּן כֹנָא דוּ רָאס רִימֵן גַר דְהַוַנְגִית וּמִכֵּנִשׁ דַר חוֵישְּכָארִשׁ אֶמַת דַר תַּנְן כְּנָא חַרְתְוֹ כַּרְבָא רָאי רָא נְתַנְגַשְיָן פַּנְן דוּ גַבָנָא וּבְנָא אָיוֹגַשָּוֹן כֹנָא נְרִיו תַנְן פַּנְן בַּרְסוּם וַסְתְרֵג פַּנְן אַשְּנָאנָאמַכְדָאנָן פַנָּן הַמָּכַרְנִשׁ נִוִיתַר רוֹיִרוּ אֵמַת דַר תַנָן אַפִּיתָאדְ בְנָּא דְהַוַנְגִית נָּאנְגִּ רוֹיִת אֶמֵת הַם כַרְתַךְּ כַּרְתַךְּ בְנָא נְפַרְנִית כֹנָא כַרְתַּכִי סְוָאִד רִימָן עַן גְהַגַנַגְּרֶ סְוָאךְ זַךְ סְוָאך אֵיע בָנָא נְפַרַנִנִית תְהִיךְ זַךְ סְוָאךְ אֵיע פִיּתְאֹךְ דְהַנַנְנִית אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי סְוָאך רִימֵן רָא נְהַנַנַנְךְ נְךְ הַמְאךּ בְנָא דָאתַנְגִית אֵי רָא שוֹיַשְנְן אֶמַת 2 אִית בְנָא זַכִי אֵיוּתוּם אֶמַרת זַךְ דְמִיתַנְנְתְ בְּנָא דָאתַנְנִית אַשוּ זַכִי זִיוַנְדַךְ נָאפַךְ פְסַכַנִנְתַנְן י נַרְמַנְנִי נַרְמֵן עַן שוֹיַשְנְן אָמַת אֵינַכְּגֹּ וִיוַנְדַךְ אִית אָתָאש עַן סוֹגַשְנְן וּמַנְן אֵינַכְגֹּ וִיוַנְדַךְ רוֹיִת מַנְן פָאהַבִיגִּ יָ אַפּוּרְנָאיִךְ רָאי דְמָנַנְנִית אַש רָא סוֹגִּינַשְנְן מַנְן זַכִּי זִיָאנַךְּ רָאי דְמַנַנְנִית עַן סוֹנִינִשְנְן אֶמֵת בְנָא דָאתַנְנִית רָאוָאר נְזַרַנְנִית אַש רָא סוֹנִינַשְנְן אַש עון פָאהַבִינַשְּנְן נְסָאמַן יִ אַפּוּסְתַנְן אֶמַתַש מִן שוֹסְתַנן בִים אַש רָא שוֹיַשְנְן אַנַש עַן פָאדַרִינַשְנְן אַפּוּרָנָאִיךְ אֶמַת מִן שוּסְתְו בִים אַשׁ רָא שוּיַשְנְן אַנַּש רָא פָאהַרִיגַשְנָן אַבוּ עַן שוֹיַשְנָן אַגַּש אִיש רְוַתְמֵן דֵר יְתִיבַנְנַשְנְן נְךְ גוּפְתַך

11.

וְנָאסְתַךְ נָדָשׁ וֹם הַכֶּא אֶפֶתִשׁ רְוַחָפֵן מַנְדוֹם אֵי פַּתַשׁ פֵיתַאךְ דְהַוַנִנְית בָנָא אָמַת אֵינַר הַוֹיתַנַנְךְ אַיִע רָא מִן זַךְ יִ פַּנְן הַנָּא דָאִסִינְנַשְנְן אַיִע מָן זַכְּו אַחַר מוס יוֹם בְנָא אֶפֶת אֵיוַר דָאנַד אַיִע מְן זַךְ רֵישׁ פַּנְן הַנָא דָאסִינַשְּׁנְן אַיִע מְן דַשְּׁתָאנְן: דָאֹתָאר מִצֵּן זַךְּ כַּנְן נָאוֹרִיךְּ כַּרְתוּם מָן חוֹרַשְנָאנְן חוֹרָאת: אַנַשׁ 148,147 גוּפָּת אַנְהוֹמֶא אַיִע וַכִּי תוֹנֶא גוֹמֵינֹ וּזַכִי אֶתָאש אַתְנְנְּקְתַר: 3 אָפִישְׁמֵךְ גוֹמֵינֿ אַיוּף 6 אַיוּף נַהוּ: נַרְמַנִשְאנן אָזַאנן בנַא שַוְכַנְנַשְנִשא רַאי יִ אַנדַרְנִי 150 מַכִי בוּרְמָאר אוּסְפַּרְנָא פַּרְתוּמֵשׁ מַנְדוּם דַנְמֵן הוֹרַשְנָן מִן אַפַּסְתָאךְ פִּיתָאךְ נְדְ הַנַרַנְנְית הַכֶּאךְ אֶכֵת וְשַׁתְכַּנְנָתְ אֵשָאיַת בַרִי אָתָאשִי וְרָארָאנּן שָאוַת גוֹמֵינִי תוֹנָאיִ גוּשַיְן וּיַשְתַךּ פַּנְן נָאפַך וּוַכַד רָא שָאוַת אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית יֵ שָאיַת פַּנָן מֶאתַכָור וַכַּד פַּנְן נָאפִידְּ רְבוּשִשִי אָתָאשִי כַתִידְ שָאיַת רוּבַשִּשׁ פַּתְּמֶאנְן רָא כַנִתַּגִן דְכוֹיֵמֵנְנִית מֵנְן אֵיתוּגְן דְמַנַנִנְירת אֵי הַשְּתַּךְ דְּמַנַנְנִית אֱמָת דַר גוֹמֶיוֹ רָמִיתַנְנִית רָאוָאר וְשַׁתְּמַנְנִית אֱשָאיַת אֱמַת רָארָא אַפּוּמֶמֶן רְמִיתַנְנִית רָאוָאָר וְשַׁתְמַנְנִית אַשָּאיַת: אַהַר זַכִּו בְנָא אַשַּשְׁתְוי סוּסְיַא 131 152 פִים וּתוֹנֶא וּמִישׁ וּבוּגֹ: אֶמֵת דַנְמֵן וָאפְּרִיכָאן וַכְּגִי מַנְדוּם וָאפְרִיכָאנן הַנָא 153 מַנְדוּם אוֹו פֵישׁ דְמַנַנְנָם: בַסְרָיֵא פוּחָת אַנְאָף גוֹרְתָאכְגִּי חוּתַךְ אַנְאַף מֵיזְ אַנְאַף מַנְגַשׁ מַלֶּא דַרְ רָא דְהַוַנְנִיתוֹ הַנָּא דַר 3 שַוֹךְ וִישׁ מָן דַנְּמָן רָא שַׁרִיתָא וְשַׁתְבַּנְנְתַנְן אַיִע וַךְּ בִּן אַפַּסְתָאךְ בִּיתָאךְ כוּשְאִים גוּפְתְ אֵי רַחְבֶּאגָּ הוּשְׁכְי שַׁרִיּתָא וְשַׁתְּמַנְנְתָהָן: דָאתָאר גַּנְדְ דְרָאוָא מְאָם כְתַרַנְגָאנְדְ אַנְּשָׁאנְן גַּנְדְ דְרָאוָא 154 155 מְאָם כְתַרַגְנַשְׁנִשׁ אִיתוּ אֶצַת וְשַתְּמַנַנְךְ בַּכְּרִיָא גוֹרְתָאךְ מַיֹּ: אַנַּשׁ גוּפְרְת אָנָהוֹכֶא מַיִע 3 שַוַךְּ מְאָם אֵי נְתַרַנַנְךְ אַנְּשָאנְן 3 שַבַּךְ נְתַנְנַשְׁנִשׁ אִית אֶכֵת וְשַׁתְפַנַנְּדָ בַּסְרָיָא גוֹרְתָאךְ מֵי: זַכִי אַהַר מָן 3 שַפַּך רָארָא תַנְן הַנָּא חַרֵבַנְנִית 156 יָרארָא וַסְתְרֵג פַּגָן גוֹמֵיג פַנְנְגָּ מֵיָא פַּנְן כַמֶיע מְאָם בְנָא מֵיתוּנְן יושְרָאסַרְ: 157 דָאתָאר גַּנְדְ דְרָאוָא מְאָם כְתַרַנְנָאנִךְ אַנְּשָׁאנְן נַנְדְ דְרָאוָא מְאָם כְתַרַנְנַשְׁנְשׁ אִית אַחַר מן 3 שַבַּּךְּ אֶבַת אָיוֹנִית גַר נָאס וּאָיוֹנִית אוֹו חוֹרַשְנְן אַיוֹנִית גַר וַכְּתְרֵג אָיוֹגִית גַר זַכִי מַהֵיסְתָאנְן פַּנְן הַמְּכַרְגַּכְש: אַנַּשׁ גוּפְּתְ אַנְהוֹפָא אַיִע 158 9 שַפַּך מְאָם הַנָּא נְתַנַנְּדְ אַנְּשָׁאוּן נַהוּ שַפַּךְ מְאָם נְתַנְנִשְׁנַשׁ אִית אַהַר מִן 3 שַבַּך אֶצֶת אָיוֹגִיתו נַר נָאס אָיוֹגִיתו אוֹו חוֹרַשְנְן וּאָיוֹגִית ואוו וַסְתְרֵג 159 וּאֶיוֹנִית גַר וַכָּאגִן מַהִיסִתָאגִן: וַכִי אַחַר מִן 9 שַבַּדְּ רָארָא תַגָּן אֵי חַרַרַגִּנִית רָארָא וַסְתְרֵג פַּגָּן גוֹמֵיגַ פַּגָּן מֵיָא מְאָם אֵיתוּנְן יוֹשְׁדָאכַר ּיּ אֵי אֶמַתִּש אֵיתוּנְן בְּנָא שּיּסְתָו אַש אַחַרֹגָ כֹנָא 3 רִירִיָא אֵיוּכְבָאר תַגְן וַסְתְרֵג פַּגְן גוֹצֵיגֹ פַּיָא בְּנָא שוֹנַשְּנְן וַסְתְרֵג וּאֶמַת בָאר אֵפַרוּם הַרַרַנְנִית אֵשָאוַתו אֶמַת בַּוְדְ שוּּסְתְּ רָא שָאוַת אָפֶת דְרָאנֹ שוּסְתְ אַשָאוַת אָפֶת כֹנָא 3 בָאר כִּן דַשְּׁתָאנְן שוּסְתְו

אַשָּאיַת דַנְמַן בָנָא יִ אָמַת פַּנְן גוֹמֵיגֹ שוּסְתְוֹ הַכָּאךּ תַנְן שוּייַת נְדְ רָא שָאוַת דַשָּׁתָאגון פַּגון כֹנָא מָמֵן שוּסְתִּו נַּגְיָךְ שוּייַת אַפַּגְן חַרַרַנְנְרְ, דָאִסִּינְנַשְּׂנְן דַר 3 שַפַּך כָאר פַנן מִיהִמָּאנִש רָא שֵׁרִיתָא כַנְתַנְן אֶבֵּת כְנַנְּדְ אַרָא אַכָּאר זַךְ דְמַנַנְנַם פַּנְן מֶרְנִש וּרֵישָׁתִש מִמֵן זַךְּ דַר 3 שַׂפַּךְ שַׁרִיתָא דַר 9 שַּבּּךְּ אֶמַת וֹאנַ אֶשְׁכַחַלְנָשִׁנְן אַש וָאנַ לְחַנִּלְנַשְּׁנִן אֶפֵּת וָאנַ רָא אֶשְׁכַחַלְּנִית בַּרְסִׁם נַיִּנִיתּלְּו דרון יַשְתַנָן דַסְתוּבַרִיהָא וּאֶמֵת אַחוֵישְּכָארִיהָא יַדְמַן אוו מַיָא וּאָתָאש דָא מְתַנְנִית תַנָאפּוּאר נַר בוּן פַּנְן אַנְדַרֵנ וִינַשְיָן מַנְדוּם רִימֵן רָא וּכְנַנְּדְ וּפַּנְן הַמְכַרְגַּכֵשׁ אֵיתוּנוֹ דְהַוַנְנִית נִּיגוּן דַשְּׁתָארָן: דָאֹרָאר מֵנְן נַרְמַנְשָאוֹ וַסְתְרֵג נַר 160 הַם אָיוֹגִית אַחַר אָמָת יושְדָאסַר פְנָאגֹ שוּקְהְ אִית מַנְן אֵיתוּגן דְמַנְנִית אֵי גִינוּן גַרְבֵּנִשָּאן וַסְתָרַג גַר הַם אָיוֹנֶאנְך אַחַר אֶבֶת יוֹשְׁדָאכַר פְּנָאגֹ שוּסְתְ: זֹוֹת הָאוֹנְאנְן אָתַרְוַחְשְׁ פַּרְבַרְתָאר אָבֶרֶתוֹ אָסְנַתָּאר רַתְפִּישְׁכֵר סְרוֹשְנַּרְגְּ אָסְרִוּו 161 אַנשוּתָא וּאַרְתִישָתָאר וָאסִתִרִיוש: אַנַּש גוּפְּתְ אַנְהוֹמָה אַיִע אַר נַרְכַנְשָאן 162 וַסְתָרֵג נַר הַם אָיוֹגָאנְךְ אַחַר אֶמֶת יוֹשְרָאפַר פְּנָאגֹ שוֹּסְתְ: זוֹת אַר הָאוַנְאנְן 163 אַר אָתַרְוַחְשְׁ אַר פַּרְבַרְתָאר אַר אָבֶרֶרז אַר אָסְנַתָאר אַר וַתְפִּישְׁכַר אַר ּסְרוֹשְבַּרְגְּ אַר אָסְרוּו אַגְשוּתָא רָא דַר יִגַּשְּגְן אַר אַרְתִישְׁתָאר אַר וָאסְתְרִיוש: 165, 164 אָמַת דַר מָאן יִ מַהַסְתָאן נָאיִרִיךְּ דַשְׁתָאנְן הַנְמנָאת: אַיוּף שַכְנָא יִ זַת פִּישַךְ אַפָּר יַרַגְּדְ נָאם אַרְמֵישְׁתְ אֵי אֶמַת יַשְׁתְ רָא כַנְתְ דְכוֹיֵמַנְנִית: אֵיתוּנְן אָנְן 166 וַסְתְרֵנ בָארַשְנְן הַמְּבוּן: הַמָּאך מִן וַךְ אֶבֵת כֹנָא דוּ יַדְבֵּן בַּרְוָאמַשְנְן בְנָא 167 דְדַרַגְנָאת אַיִע סְתִי פַּנָתַך בְּנָא דְדַוַגְנָארת וַסְתְרֵג פַּנְן אַשְׁנָאנִאמּכְּדָאנן אָפָּאיַת חַרַרַנְנָתְ אָש אַיֶאבָאסַשִּנִש פַתַש רָא דְהַוַנְנִית אַנַּש וְשָאת דוּבָארַשִּנִש ען רָא נְהַגַּנְנַשְנְן וַכִּי פַנְן אַשְּנָאנָאכֵכָרָאן דְהַוֹנְנִית דְכוֹיֵבֵנְנִית אַש אַיְאבָאסַשִּנִש פַתש רָא דְדַוַנְגִית אַנַש וְשָארת דוּבֶארַשְנִש עַן נְהַגַנְנַשְּנְן וַכִּי פַּנְן הָאסַר סְתָאיִדְּ רִיבֵּן דְהַוַנְנְנְתְ דְכוֹוֵבֵנְנִית אַשׁ כֹנָא דוּ עֵן נְהַגַּנְנַשְנְן וַךְּ שְׁתִין וַכְּגַּ כַּנְן הַנָּא בָאר דַשְּׁתָאן וְוִיתַר רָא גוּפְּתְו: מִמֵן רָא צַּנְהוֹמָא וַךְ כוּתְו חוָאסְתַךְּ בְנָא 168 שַוֵכַנְנִשְנִשׁ וְהַבַּנְנָתְ אוֹו אַכָארִש הַמְבוּנִף: רָא אַסְפַּרְנָן מְסָאי גִּיגוּן דוּדוּ 169 יַ צַּוֹרָא זַך צַּנְּךְ מְסָאי גִּיגוּן אוֹו רוּיִן דְמַגַּנְגַם: גַּנְךְ זַךְ מַנְן נְּרָאתִיךְ מְאִם פַּנְן 170 זַדְּ פַּהְכָּאנַדְ פַּנְן שַוֵבַנְגַשָּׁנִש שַוֵבַנְגִית אַנְדוּבִי: אַתְגֹּ נַרְמַנְשָאן מַהֵּסְתְ מְאִם 171 זַךְ רִיֹּסְתְ מְאִם פַּנְּן פַּתְּמָאנַךְ פָּנָאנֹ שַׁיֵבנַנְּדְ: נַּנְדְ זַךְ מַנְן נַּרָאתִיךְ מְאִם פַּנְן 172 זַך פַּתְטָּאנך פַּנְן שַיֵבַנְנַשִּׁנִש שַיֵבַנְנִית אַנְדוּבֵי: בַּנְן זִיַנְנַדְּ רָא דְהַוּנְנִירג 173 יָאָארוּבְוֹ אַיִע בְנָא וְנָאָרִית אַשׁ דְמִיתַנְנְתְוֹ רָא בַּחְשִינְדְ וַכִּי פָּאארוּם הָאנָאן: יַתַם הָאנָאוּן אַנְבָארִיתָוּ דַּוְיַנְּדָאן אַיִעשׁ אַנְבָאר אוו זַדְּ סְוָאך כַנְתְ דְהַוַנְנְיִת: 174 תַם אַרְנָּאנִיכָאן אַיִעְשָאן סְנָאך תוּמְתוֹחְמֵכֶאון אַיִע דְרוּנְוֹ מֵנְן אַנְשוּתָא דַרְוַנְךְ 175

כּוּנַמְרָן נַפְשָׁמֵן מַנּן זַהְּ נִפְּשָׁמֵן דִין אַפַּסִפּארֵית נַר זַהְ יַ וֹתְעוֹם חָאנָאן: בּנַן יַדְמֵן שָׁאנֵת נְרָפְּתַּלְן: תַם אָנִע סְּנָאך תָארֹיךְּ רַנִּשְׁן זַּרְנַנְּיְ הַּיְמָצִית אַתְאן 177 בּנַנְיִד אַשׁ תוֹחָמֵךְ מָן זַהְּ סְּנָאךְ: תַם אָנִע סְנָאך תָארִיךְּ רֹוֹשֵׁן נּוּפְּתְ אֵי תָארִיכִּש

Fargard. XIX.

- 1 אָפָאחְתַרְנִימַדְ מָן נִימַדְ סְנָאדְ מָן אַפָּאחְתַרְנִימֵדְ מָן נִימַדְ שֵירָאאָן פְנָאגֹ
- זוֹרת נָנְנָאמִינוֹי פּוּרְמֶּרְנְ שֵידָאאָן שֵידָא: אַנַּשׁ אֵיתוּנְן דַוִירת נַרְמֵן 2
- גַנָגַא מִינוֹי פּוּרְמֵרְגַ: אַיִע דְרוּגֹ מְאָם דוּבָאבִיתו אַגַּשׁ מַרוֹגִּיגִיתו אָארוּבו 3
- וַרְתוּשָׁתָ: דְרוּגֹ אוֹו נַרְפֵן מָאָם דוּבָארִית הַנְפֵנְדְ בוּת שֵידָא וֹפֵיגֹ נִיהָאן רוּבָאנְן
- פָּרֵיפְתָאר: זַרְתוּשְׂרְעָ אַדְּנְיַר פְּנָאוֹ סְרוּת זַךְּ דוּ יַתְא אָהוּ וַוְיִריוו מַגְן שּ<u>יש</u>י״י בּ גַר רוּיִן מַגְן דְכוֹיֵמַנְנִית אַנַּש מֵיָא שַפִּיר פְּנָאוֹ דְוְבַחַגְנִית מַגְן שַפִּיר דָאוֹתִי
- אַנַש דִין יִ מַהַסְּתָאנָן פַרְנָאפְּתָ אַיְעַש לּלֹעייע^{וּשּוּ}ש כַנְתְ: דְרוּגֹ מִן גַרְמֵן סְתַרְתְ 6
- רוּגַמּלְר דוּבְאַרִית הַנְּמַנְדְ בוּת שֵיָדִא מֵיגֹ גִידָאן וּרוּבָאנְן פְּרֵיפְתָאר: דְרוּגֹ נֵר דּנְקְמָן פְּסָאוו דַנַסְתְו אַיִע תַּרְוִינִיתָאר הַנְּכְנָאיֵ נַנְנָאמִינוּי אֵי רַךְּ הַנְּמְנָאיֵ אַיִע מַּלְדוּם בְּנָא רָא נְכִירִיתו תַּךְּ זַכַּת בְנַפְשְׁמֵן רָא תוּבָאנְן כַנְתַּנְן רַנְמַן פַּרְמָאיֵ:
- 9,8 מָן כָבַד הוַישְׂבָארִש יִ אָארוּבוּ זַרְתוּשְׁרְּג אֵי עַן פֵיתָאכְיגְּךְ אֵיִע מַגְן דַר אָרוּבוּ זַרְתוּשְׁרְּג אֵי עַן פֵיתָאכִיגְּךְ אֵיִע מַגְן דַר אָרוּבוּ זַרְתוּשְׁרְּג אֵי עַן פֵיתָאכִיגְּךְ אַיִע מַגְן דַר
- 10 חַנִישְׂכָארִש דְכוֹנֵכְנְנִית אַש פַּתְיֶארֵךְ כִים כְּאִם דָאכְתַנְנִית: זַרְתוּשְׁתְ פַּנְן מִינַשְׂנָן מְאָם חַדִיתַנְנְת אַיִע שִידָא דַרְוַנְךְ יִ דוּשְׁדָאנָאךְ אַם פַּנְן אוש אוו הַם
- 12,11 פּוּנְסִינְדְ: רָארָא אוֹסְתָאתְו זַרְתוּשְתְו פְּנָאגֹ רַפְּתְ זַרְתוּשְתְו: מִן אַפְּסַרַשְנִש אַכּוֹמֵנְן אָמָתֵש אַכּוֹמֵנְן אַנְּדוּוּ סַחְתְ נַרְמֵן רָאי כַּנְתְ דְכוֹזֵמֵנְנִית אִירֹז מֵנְן פּוּנְסִשְנְן אַנְדוּוּ סַחְתְ נַרְמֵן רָאי כַנְתְ דְכוֹזֵמֵנְנִית אִירֹז מֵנְן פּוּנְסִית: אֵירוּז מֵנְן דְאַי בּוֹזְמַנְנִית אִי אַנַּש אַפְּסַרְתְ אַכּוֹמֵנְן אָמֵת זַךְּ יִ חַרוֹש יִ בִיש פּוּנְסִית: אֵירוּן דְמֵנִנְנִית אֵי אַנַּשׁ אַפְּסַרְתְ אַכּוֹמֵנְן אָמֵת זַךְּ יִ חַרוֹש יִ בִישׁ פּוּנְסִית:
 - אַנַש גַם פַּגְן יַדְמֵן דָאשְׁתְו יִ כַתַךְּ מָסָאי בוּת אָארוּב זַרְתוּשְׁתְ גַם סַגִּין אִית 13
- מַגָּן מִינוֹי יַתָּא אָהוּ וַיְרִיוֹ דְמַנַגְּגִית: מַגְנֵשׁ וַגְּדִית מָן דָאתָאר אַנְהוֹמֶא: אַיִע 15,14 אָנָן מִינוֹי יַתָּא אָהוּ וַיְרָיוֹ דְמַנַגְּגִית: מַגְנַשׁ וַגְּדִית מָן דָאתָאר אַנְהוֹ בָּאָן אָיִת מַגְן בִּאָמֵן בְּמָדְנָיר אֵי נַרְמֵן דָאשְׁתְ פַּגְן דַנְמֵן דַמִיּךְ אַנִּיךְ אָנִיךְ פַּאָן בָּאִיר דַר מָאנְן פָּאָר דַר מָאנְן פַאּנְן דְרַגִּייִ זְרְמִיךְ אָנַשׁ זַךְּ סִוְאַךְּ דָאשְׁתְ פַּגְן דְרַגִּיִיךְ זְבָּמִן דַמִּיךְ אָנַשׁ זַךְּ סִוְאַךְּ דָאשְׁתְ פַּגְן דְרַנִּיִּדְ זְבָאר דֵר מָאנְן
 - 16 פּוּרוּשַקּד: רָארָא אוּוּוָאיִית זַרְתוּשָת אַיִע פַתַּקתו בוּרְתְוֹ נֵר גַנְנָאמִינוֹי אַיִע
 - רוּשְׂרָאנָאךְ נַנְנָאמִינוֹי: מְהִיתַנְנַם רָאם שֵּירָאאָן רָאת מְחִיתַנְנַם נְסוּש שֵירָאאָן דוּשְׁרָאנָאך בּנְנָאמִינוֹי:
 - 18 בְארָנִירֹ סוּתאוֹמֵנְרְ יִ פֵּירוֹנְבַר מִן מַיָּא יִ בִיאְנְסָאי הַם רַ מְחִיתִנְנַם אַנַּרוּ בְארָא יִ הְיֹּאְנְסָאי הַם רַ מְחִיתְנְנַם אַנַּרוּ בָאמֵכִיש זַן יְּ אוֹזְבֵם פַּרַסְתַכִּש נְד אֶמֶת רָארָא

בָאוְשָׁתָאן יִ רַ מִּחִיתַנַנְדְ אַהַר זַךְּ דָאבְּתַנְנִית אַנַּת פַּנְן כַנְתְּ הוֹת בְנָא אַפְּסִינִית: מן אושַסְתַרְנִימַהְ מן נִימַךְ סְנָאך אַיִע חוֹרְשֵית פַנְן יוֹם מַהַסְתְּ נָארָא דָאתַנְנִית 19 נָדְ זַךְ סָנָאךְ אַיִע פַּנָן יוֹם כִיהֵסְתְ יִ רָארָא דָאתַנְנִירת אוֹשַסְתַר מִן זַךְּ סְּנָאך אַיִע פַּנְן יוֹם כִיהֵסְתְ רָארָא דָאתַנְגִית נְךְ זַךְּ סְנָאךְ אַיִע פַּנְן יוֹם כִיהַסְתְ פְּרוֹת נְזָרַנְנִית רַפִּיתִפִּינְתַר מָן זַךְּ סְוָאךְ אֵיִע פַנְן יוֹם כִיהַסְתְ פְרוֹת נְזַרַנְנִית נְךְ זַךְ סְנָאךְ אֵיִע פַנְן זַךְ מַהַסְתְ פְּרוֹת נְזַרַנְנִית רוֹשַׁסְתַר אַפָּאנִיךְ אַפָּאחְתַר אִית מַנְן אַיתוּנן דְמַנַנְנִירת אֵי אַפָּאחָתַר תַהִי: פְּסָאוַש אָנן דַוַסְתְו דוּשְׁדָאנָאך ַבְּנְנָאמִיגוֹי: אַיע אַר דַנְמַן יִ רַ דָאם מַרוֹנִּינָאוֹ אָארוּבו וַרְתוּשְׁתְ: רַךְּ הַנְּמְנָאוֹ 22, 21 פּוּרְשַקף בַנְמֵן אַנַת בוּרְתָאר הַם מִן וַנְשָאנְן אֵי שְנָאסִימַת אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית אֵי נִיָאכָאנְנְוֹ כַךְּ עַן יַשְּחְו הַנְּמֵנַם אַנַּם בַכְּנָ עַן דְזְבַהַנְן: רָאוָאר ַּסְתָאי שַפִּיר דִינְן מַהַסְתָאנְן אֶשְׁכַהַנְנָאיֵ זַךְ נֵיוַכִּשׁ נִּיגוּנַשׁ וַנְדִית ווּעַנְן יַרְמַן אוֹו נַרְמַן אוֹו נַרְמַן הוּפְּתְ מַנְן סְפִּיתָאמָאן זַרְתוּשְׁתְ: אַיִע רָא זַךְ יִ נַרְמַן 25, 24 אַנְהוֹמֶא נַפְשִמְן רָאוָאר סְתָאיַם שַפִּיר דִינְן מַחֵסְתָאנְן: רָא תַנְן רָא חַיָּא 26 דוּשָארְם רָאי רָא וֵישׁ וָאיַשְנִשׁ רָאי רָא שַפִּיר וָאיַשְנִשׁ רָאי רָא מָן תַּנְן בּוֹי בְּנָא וַרְתַשְּנִשׁ רָאי אֵי אֶמַת רוֹאשְמַן בְנָא פְּסַכַנַנְךְ אַנֹ רָאוָאר רָא סְתָאיַם: יַנְעָאָן וָאנָאן נוּפַּחָ דוּשְרָאנָאך נַנְנָאמִינוֹי: פַנְנַם כְתָאר נוּבַשְּנְן וָאנָאן 28, 27 אַנִעם כְּתוּבְו נְדַנַנְנָאוֹ אַנַּם פַּנְן כְתָאר נוּבַשְיון בְנָא אָפָארִינָאוֹ אַנִעם מִן דָאם וְוִיתָאךְ בְנָא וְהַגַּוְנָאוֹ פַּוְן זָאי הוּבַנְחָוֹ דַנְמַן יִ רַ דָאם גַּנְנָאמִינוֹי: פְּסָאוַש 29 אוו נַרְמַן גוּפְתְ מַגָּן סְבִּיתָאמָאן זַרְתוּשְתְ: אַוִע בַּנְן הָאוַנְן תַשְתוּ הוֹם גוּבַשְנְגְּגַ 30 אַנְהוֹמָא פְנָאנֹ גוּפְתְ אַפַּסְתָאך: רַ זָאי אִירת פָּאארוּם: פַגְנַת זַךְּ גוּבַשְנְן 32, 31 וָאנִים אַיִעַת סְתוּבְו נְהַגַנְנַם פַּנְנַת זַךְ נוּבַשָּנְן אַפָּארַם אַיִעַת מָן דָאם נְוִיתָאךָ נְהַנַנְנַם פַּנְן זַךְּ זָאִי הוּף כַנִת אֵי דוּשָׁדָאנָאךְ גַנְנַאמִינוֹי: מַנְן מֵיָא יְהַבַּנְנְתְ 33 קפָנָאמִינוֹי אַנַּשׁ יְדַבּנְנְתְ פַּנְן דְמָאן אַכַנָארַךְ אִית מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית מַנְן מָיָא יְדַבַנְנְתָו סְפִּנָאמִינוֹי אַנֿ מֵיָא דָאת פַּנְן דְמָאן אַכַנָאַרַךּ: אַנֿ מַוָאן 34 פַנָּאנֹ יְהַבַּנְנְרְע אַמְשוּסְפַּנְרָאן הוּחוֹתָאיָאן הוּדָאיָאן אַיִע כָּן נִרְמַנְשָּאן פַּנְּן דָאתַגָן אַיָּאבָארְאוֹפֵנְדְ דְהַוֹנְנְנְתְ הַנְפֵנְדְ: וַרְתוּשְׁתְ אַהְנְוַר פְּנָאוֹ סְרוּת אַיִע 35 יַתָּא אָהוֹ וַיְרִיוֹ: פְּנָאנַש נוּפְּתְ אָארוּבְו זַרְתוּשְתְ אֵיִע זַכִי רַ מִן רַךְ פוּנְסִים 36 רָאִסְתְּוֹ עַן רַ דְמַנַנְנָאָיֵ אַנְהוֹמָא אוֹסְתוּבָאר מַיְמְצֵנְנִם אִית פַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִית רָאַסְתְ זַךְ גַר רַ דְמַנַנְנָאָן: פַּנְן דְרַגִּי וְבָאר אַיִע אַנְהוֹמֶא וַהוּמֵן שַפִּיר פַּתְּמָאן 37 אַי אָפַנַקְתְ הַנְמַנְךְ אֵי בַּתְמֶאנַכִש רָאוָאר אוֹו וַהוּמַן: אַשׂוַהִשְּרְ, שַּתְרְוַר 38 קַפַּנְדַנְמַת: גִיגוּן מַנְן גַרְמַנְשָאנִן הַנְמַנָם נְהַנֵנָנַם מָן נַרְמַן דְרוּגֹ וּמָן נַרְמַן 39 דוּשְרָאנָאךְ גַּנְגָאמִינוֹי אַיִעש גִּינוּן סְתוּבְוֹ בְנָא נְהַגַּנְנַם: גִּינוּן אֶמַת פַּנְן הַמְרִית 40

רִימֵן דְהַוַנְנָנָת דְכוֹיַמֵנְנִית גִּינוּן אֶמַת פַּנְן פַתְרִיתְוֹ רִימַן דְהַוַּנְנְתְ דְכוֹיַמֵּנְנִית 41 נַינון נְסוּשׁ כָנָא אַנַּארַם מְן וִים מַהַסְּתָאנָן: נִינוּן נַכְנָא אָארוּבְוּ יוֹשְׁרָאסְרִים נִינוּן נָאיִרִיךְ אֶארוּבו יושְדָאִקּרְשׁ מְאָם דְדַרַנְנִים: אַנַּשׁ נוּפִּת אַנְהוֹכֶא אַיִע 42 בָנָא כְרִיתַנְנָאיֵ רַךְּ זַרְתוּשְׁתְ שַפִּיר דִין יִ מַהַסְתָאנִן אַיִע נְוִירע הֵיו דָאת אֵי 43 בָנָא דִוֹבַחַנְן: בָנָא כִרִיתַנְנָאוֵ רַךְּ זַרְתוּשְׁתְ פַנְּן אֵוִין הַפְּתָאכִש אַמְשוֹסְפַּנְדָאנְן 44 כָּאָם הַפָּת כִישָוַר דַמִיךְ אֵי אֶמַתשָאן רָא וִינָאוַ אַנְּשָאן נַרְמַן יְנַשְּנְן: בְנָא כָרִיתַגָנָאוַ רַךְּ זַרְתוּשְׁתְ סְפָּאשׁ יִ חוֹתָאת אֵי חוֹתָאתשׁ הַנָּא אַיִע פַּנְן זַכִי זַכַש דַר הוֵישֶׁכָארָש אַש מִן בִנָּא מֵנְדוּם דַר רָא אָפָאיַתוּ דְּכָּאנָן אַכְנָארַךְּ וָא׳ 45 אַפַּרְכַאר: בָנָא כִרִיתִנָנָאוַ רַךּ זַרְתוּשְׁתוּ וָאת יַ תַכִּיךְ אַנְהוֹפֶאדָאתְוּ קְבַּנְּדַנְמַת 46 ַנִיוַהְיִ בַּנְתִמַן יִ אַנְהוֹמָא אַנֹ כְנִיתַנְן: בְנָא כְרִיתַנְנָאוַ רַךְּ וַרְתוּשְׁתְ כְּרַוָאשׁ יִ 47 רַ מַנן אַנְהוֹמֶא הַנְמַנִם: מֵנוְ זַךְ יִ אַנְהוֹמֶא מַהַסְתוּ פַּנְן תַּנְן יִ פָּאשוֹם פַּנְן אַרִגֹּ גֵיוַכְתוּם פַּגן חַדִיתַנִנְתַגן חַרוֹיִשְּדְתוּם סַחְתַכְתוּם הַּרְתִיכְתוּם דָאנְאכְתוּם הוּכַרְפָּתוּם אַיִע אַנָדָאם אֵינַדְּ נַר תָנִי בַּסְפַּכְתוּם בַּנְן אָארָאיִש כִּאִנְתוּם: מַנָן זַדְיִ אָנָן רוּבָאנָן מֶאנְסֵר סִפַּנִדְ: הוֹת כְרִיתַנָנָאיֵ זַרְתוּשְׁתְ דַנְמַן דָאם יִ 49,48 אַנְהוֹמֶא אֵי מִן יַדְמֵן אַר גוּמָאר: גוּבַשְנִשׁ רַ מַיְכְמַנְנַסְתְוֹ זַרְתוּשְׁתְוֹ אַיְעשׁ בְנָא 50 אִית מַנן אֵיתוּנָן דְמַנַנְנִית אֵי גוּבַשְנִשׁ רַ זַךְּ מַיְמְמַנְנַכְּתְוּ זַרְתוּשְׁתְוּ אַיִע בְנָא הַנָּא דָאשְׁתְ אַיִע בְנָא אֶפָּאיַת דָאשְׁתַנְן נִיוֹשִיתַנְן: בְנָא כְּרִיתַנְנַם אַנְהוֹכֶא 51 אָארוּבִוּ דָאם דָאתָאר: בָנָא כִרִיתַנְנַם מַתְנָן יִ פְּרָאנוֹיוֹת הוּזִינָן גַּדְמַנְאוֹמֵנְדְ 52 מָן זָאיַשָּנָן פֵירוֹנְבַרָתוּם כָּן זַאַיַשָּנָן אֵי דַנְבֵּן וִיה וַזַּכִי וַאִהְרָאם יַאתוּ וֵיש: בְגָא בְנִיתַנָּגַם סְרוֹש אָארָאי הוּרוּסְתוֹ סַנִשׁ פַנְן יַדְעֵן דָאסַנְנִיתְוֹ פַנְן כִמָאר 53 מְיָרָאאָן דַר זַדְּ דְּמָאנָן אַש וַיש כְרִיתַנְנַם: בְנָא כְנִיתַנְנַם מָאנְבַר סְפַּנְךְ 54 בַבַר נַדְמַן: בְנָא כְנִיתַנְנַם סְפָאש חוֹתָאחְוֹ דְמֶאנְן אַכַנָארַךְ וָאי יִ אַפַּרְכָאר: 55 בְּנָא כְנִיתַנְנַם וָאת יִ תַכִיךְ אַנְהוֹכֶא דָאת סְפַּנְדַנְמֵחְוֹ גִיוַךְ דוֹחְתִּ יִ אַנְהוֹכֶא 56 יַ בְּאַת בְּיִתְנְנֵם: כְּנָא כְנִיתַנְנֵם וִיה דִינְן מֵהַסְתָאנְן דָארת נְוִית שֵידָא דָאת יִ 57 58 זַרָתוּשָת צֵּנ כְנִיתַנְנַם: פוּנְסִיתִש זַרְתוּשָתוֹ מִן אֵנְהוֹמֶא אֵיִע דָאתָאר אַפָּאתִיהַא אַנְהוֹמֶא אֵיִע גֵיוַכָש כַבַּד אַנַּש: פַּנְן כְתָאר גוּבַשְנְן פְּנָאגֹ יִגַם אַנַּת פַּנְן 59 לָתָאר גוּבַשְנְן פְּנָאגֹ דְוָבַחַנְנַם הָאוִשָּתִאנִן רַ דַנְמֵן דָאם יִ אַנְהוֹמֵא: אַנַשׁ 60 נוּפָּתָ אַנְהוֹמֶא אֵיִע אֶמֶת נַר אוּרְוַר אָרוֹיַשְנְאוֹמֵנְדְ בְנָא רְסַאיֵ סְפִּיתָאמֶאנָן זַרְתוּשְׁתְו: יִ גֵיוָךְ הוּרוּסְתְ יִ אַמֶאוַנְדְ וּדַנְמֵן גוּבַשְיוָן פְּנָאגֹ דְמַנַנְן: נִיְאיַשְיוָן נַר 62,61 אוּרְוַר יִ שַׁפִּיר אַנְהוֹמֶא דָאת יִ אָארוּבו: בַרְסוּם נַרְמֵן יִנַשְּנְן רָאי רָארָא 63 דְדַרַנְנַאיֵ אֵיש דְרָאוָא יוֹךְ פָאהְנָאי: אַר זַךְ בַּרְסוּם פַנְן אַפַּר נְכִירַשָּׁנִש מִאָם 64 רְרִינָאוֹ אֵיִע בְּנָּא שֵוֹכַנְנָאוֹ יִ נַבְנָאאָן בוּתְוֹ אָארוּבָאנְן אַנְּשָאנִן פַּנְן זַדְּיִ הוֹי

יַדָמן בָנָא דָאשָת: אַנָּשָאנן יַשְׁת אַנְהוֹכָּא וּאַנְּשָאנן יַשְׁתְ הַנְּמַנְדְ אַמְשוֹסְפַּנְדָאן: 65 הוֹמְגִּי זַרִינְן בּוּרַנְדְ וּזַכְגִּי גִיוַכִּי וַהוּמֵן רָאתשְנִּי שַפִּיר יִ אַנְהוֹמֶא דָאת 66 אָארוּבְוָאי פָאשוּם אַנְּשָאנן יַשְׁתְ: פּוּנְסִיתַשׁ זַרְתוּשְׁתְ מִן אַנְהוֹמָא אַיִע הַרְוִסְף 67 אָכָאם הַנְפֶנָאוֹ אַנָהוֹפָא: אַחוָאב הַנְפְנָאוֹ אַנְהוֹפָא וּאַמַּסְתְּ רַךְּ מַנְן אַנְהוֹמָא 68 הַנְמָנָאוֵ: וַהוּמַן אַנְשוּתָא אוֹו הַם גוֹמֵיחְתִית פַנְן הַמְרִית וַהוּמַגָן אַנְשוּתָא פַּנְן 69 פַּתְרִית נוֹמֵיקְתִיתְו מַנְן תַנְן שֵידָאאָן וַתְו רִימַנְן אַנַשׁ שֵירָא אוו הַם גוֹמֵיגִינְרָ אַיִע רִימַנְן בְנָא נְהַגַּנְנָאִי דְהַוַנְנְנְחִו וַהוּמַנְן יוֹשְׁדָאַסֵּר: אַנֵּשׁ נוּפְּחָ אַנְהוֹכֶא אַיִע 70 גוֹמֵיגֹ בוֹיֵאַנְנַשְנָן זַרְתוּשָׁתְ תוֹנֶא מְאָם נוּשַנְן בוּהָאַרַכְגִּי דָאַתִיהָא כַנְתוּ : יושְרָאסְרַשׁ פְּנָאנֹ דְדַרַנְנָאוֹ פַּנְן דַמִיךְ מְאָם אַנְהוֹמָא דָאת אַיִע וײיב. פּֿערעייב 71 אַלּ פַנְן וְשְׁכֵר בְנָא נְהַנַנַנְךְ: פַנְן פֵירָאמוּן כָארְשְׁנִש פֵירָאמוּן אֵי זְרִיתַנְנִית 72 זַדְ נַבְנָא יוֹשְרָאסַרְבַר: 100 אָארָאיִש סְתָאיַשְנִש מְאָם סְתָאיַשָּנָן אַשֶּמְוֹהוּדְ: 73 75, 74 200: פַּנְּלְבָאר פְּנָאגֹ שוּיַשָנִש פְּנָאגֹ שוּיִהֵית זַךְ נַבְנָא יוֹשְׁדָאַכַּרְכַר פַּנָן גוֹמֵיגֿ 76 תוֹנָאאָנְדָארת דוּבָאר פַּנְן מַיָא יִ אַנְדוֹכָאדָאת יִ חוּף כַנְּתְ אֵי: יוֹשְׁדָאסַר דְבַוַנְנִית וַהוּמַנְן אַנְשוּתָא יושְדָאַכַר דְבַוֹנְנִית אַנְשוּתָא מַנְן רְוַחְמֵן נַרְמַן אֵי דָאמְתַנְנִית: רָארָא נְהַנַנְנִשְיָן וַהוּמַן וַסְתְרֵנ פַנְן זַכִּי הוֹי בָאנָאי פַּנְן זַךְּ דַשְּנְן 77 פַּוְן זַכִי דַשְנְן כָאנָאי פַּנְן זַךְּ הוֹי פַּנְן אַיָאבָארְאוֹמַנְדשׁ אֵיגַךְּ רְוַתְמַן תְנִי: אַדִינְן וַהוּמֵן בְנָא כְרִיתַנְנִית פַנְן זַךְ אַפּוָאר בְרֶהִינִירת רוֹשַנִשׁ אַיִע אוו סְתַר 78 בַּכְדָאת רוֹשַנִינִים: הַמָּא מָן זַךְ נְדְ אֶמֵת נַרְמַן 9 שַפַּדְּ בְנָא כַּנָּארת רָאוֹאַר 79 אוֹו גַּבְנָא: זַךְּ אֲחַר מָן 9 שַפַּך נַר אָתָאש וְוָאר פְּנָאגֹ דְרַרַנְנָאי ַזַךְּ יִ סַחְתְּ 80 אֵיסָם אוו אָתָאש פָּנָאנֹ בְרָאוֹ ווֹהוּנוּן בווי נַר אָתָאש פְּנָאנֹ בוּרָאוֹ: מַנְן 81 וַהוּמַן זַךְּ אֵי בוֹיִינְגִית וַסְתְרֵג: יוֹשְּרָאסַר דְהַוַנְגִירת וַהוּמַן וַסְתְרֵג יוֹשְׁדָאסַר 82 דְהַוֹנְנִית אַנְשוֹתָא כֵּנְן זַדְּ וַסְתְרֵנ דָארִית: רָארָא נְהַנַנְנַשְנְן וַהוּכֵן וַסְתְרֵג כַּנְן 83 זַדְ הוֹי בָאנָֿאי פַּנְן זַדְּ רַשְּנְן פַּנְן זַדְּ דַשְנְן בָאנָאי פַנְן זַדְּ הוֹי פַנְן אַיָאבָארְאוֹמַנְרִש אֵיגַךְּ רְוַתְּמֵן תְנִי: פְּנָאגֹ דְמַנַנְנִית וַהוּמֵן אֵיִע נִיָאיַשְנְן נַר אַנְהוֹמָא נִיְאיַשְנְן 84 אוו אַמְשוֹסְפַנְרָאנְן נִיָאיַשְנְן נֵר נַרְמַנְשָאנְן נֵר זַכָאנְן אָארוּבָאנְן אַפְּרֵנ מְן דַנְפַן סְנָאךְ פֵיתָאבִינִיתו אַיִע מַנְנַש יַדְמַן רָא שוּסְתְו אַש חוֹרְשִיתו רָא יַשְׂתְ דְהַוֹנְגִית אַנַשׁ נָאנֹ רָא נְהַגַּנְנְתְוּ דְהַוֹנְנִית: פּוּנְסִיתִשׁ וַרְתוּשְׁתְ מִן אַנְהוֹמָא אַיִע 85 הַרָוֹסְף אָבָאם הַנְמְנָאוַ אַנְהוֹמָא: אָחֵינִּינִי יִ נַבְנָא אָארוּבְו אָחֵינִּינִי נָאיִרִיךְ 86 אָארוּבְו אָחֵינִינִי דַּוְרַוְנָדָאנְן דִיוְוַסְנָאנְן אָהוֹךְ זָאַיִשְׂנָאנְן אַנְשוּתָאאָן: דַמִיךְ 87 אַנְהוֹמָא דָאת בְנָא סָאתַנְיִיִת בְנָא יְהַבַנְנָתַנְן מַיָא וּתַנָּאךְ נוֹרְתָאךְ רוּסְתְ זַכְגִּי הוָאַסְתַךְּ בְנָא סָאתַנְיִינִית פַּנְן דָאַתַנְן: אַנַּש נוּפְּתָ אַנְהוֹמָא אֵיִע 88 אָםינָאי אָארוּבְו זַרְתוּשְתוּ : דאתָאר אַיִע נַרְמַנְשָאן רָאסַר דְהַוַנְךְ פַּנְן מִיהְסֶאנִש 89

אַיע סואד אַיע סאַתניד אַיעשאן דאַתננשון אַיע סואד אַיע סואד אַיע סואד אַיע סואד אַיע סואד אַיִע נַרְמַנְשָאן דָאסַר מָאָם דָהַוַנַנִדְ פַּגְן אֵיוֹכַרְתַכִּשׁ אַיִע נַרְמַנְשָאן דָאסַר רָאוָאר נַר הַמִּדִינָאךְ דָאמְתַנַנְּדִ נַר נַבְנָא מֵנְן אַנְשׁוּתָא דַר הָאן יִ אַסְתַאוֹמֵגְרָ גר זַדְ גַפְשְמֵן רוּבָאנָן בְנָא יְהַבַנַנָד: אַנַשׁ נוּפְתָ אַנְהוֹמָא אַיִע אָחַר מֵן בְנַאּ 90 וְתִירַשְנִשׁ יִ אַנְשוּתָאאָן אַחַר מִן זַךְ כְּנָאגֹ כַּגַשְנִשׁי אַנְשוּתַאאָן אָחַר מִן זַךְ כְּנָאגֹ כַּגַשְנִשׁי אַנְשוּתַאאָן אָחַר מִן סַגַּשִּנְן יִ נֵיתִי בְנָא דְהַוַנְנִית אֲחַר מָן רוּיִן וּחַנְן וּנָאנְן בְנָא סנננשנש שֵּידָאאַן דרוונדאנו דושראנאכאנו אי לנא אישי ויש זד בנא ססנד אבנא רא 91 דִמִיתַנְנִיתו: פַּנְן זַךְ בַּתִינַר רִירְיָא בְנָא וּנְדַהַשְנִש אֱמַת אוֹש רוֹשַנִינִית בָאמִידְ: 93, 92 בָּנְן נַר יַ אַארַאיָש חוַארָש אַיִע וּגַּדְהִינִית מֶתַנְן הוּוִינְן: חוֹרְשֵיתְגַּ פַּנְן רַארַא 94 אוּוָאיַשְוּשׁ תַכְּכֵן רָארָא אוּזַיַתו: וִיזַרְשְ שֵם שֵידָא סְפִיתָאמָאן זַרְתוּשְׁתְ רוּבְאוּן בַּסְת נָאיִנְנִית דַרְוַנְדָאן דֵיוְיָסְנָאנְן אָהוֹך וְיוַשׁנָאנְן אַנִשׁוּתָאאַגן אַיִע כֿנַאּ אַישֵי פַגן בַגִּדְ דַר גַרְתַגן אוֹפָתִית אָמֵת בָנָא דְמִיתַנְנִיתִוּ אֶמֵת אַארוּבוּ אַש מְנָנְ נַרָמֵן בָנָא אוֹפָּתִית אֶמֶרת דַרְוַנְיְד אַשׁ פַּנְן זַךְ הַם בַנְּדְ בְנָא אוֹו דוֹשֶׁאוִו 95 אָהַגְנֵינְך: אוֹן רָאס דְמֶאן דָאת דָאמְתַנְנִית מַנְנְנְ, דַרְוַנְךְ מַנְגְוֹ, אָארוֹבוּ כֹנָא אָישֵׁי בְנָא אוֹו זַדְ סְוָאדְ דַאמְתַנְנִית אַנְהוֹמֶא אָהַרְמֵן בְנָא חַדִיתַנְנִת זַדְ אָארוּב וִיסְפֵן בוּרְתַגָּן זַךְ יִ דַרְוַנְּדְ נְמָאגֹ בוּרְתַגְן רָא תוּבָאגן אַפְּחְשְ רָאוָאר דְהַוַנְנִירת 96 אַנַש מְן זַךְ אַפָּחִשָש רָאוָאר וִירָאיַנִרָ: גִּיְאיַתַרַנ אַנְהוֹפֶא דָאת אַיִע בוֹי רוּבָאנְן בָאהָרי נִיהָאנְן אָנְן בְנָא זְיֵינְדִ: מַנְנְשָׁאנְן דָאתְוֹ דַר אַסְתְאוֹמֵנְדְ הָאנָאנְן: זַךְ 98, 97 גַיַוך פַּגָן חַדִיתַגְנְתְ הוּכַנְתְ אַיִעש כָארֵי רָא אָפָאיַתְוֹ כַנְתַנְן כַנִיךְ אַיִע תבני 99 הורוּסְתוּ אֵיִע פַנְן פְּרָארוּנָש רוּסְתְ דְכוֹיֵמֵנְנִית דָאמְתַנְנִית: כַרְבָּאאוֹמֵנְדִ אֵיְעַש פָאנַדְּ רַוַתְמַן בנָא וְגַּאַרַשְּנָאוֹמַנְדְ אַיע פִיתָאַדְ אַיע כְתָאר מן כָתָאר וּכִתָאר מָן כָהָאר פָּסִינְאוֹמֵנְךְ אַיִע וִישׁ בּוֹנַךְ רְוַתְמֵן כָאמֵכְאוֹמֵנְךְ אַיִע נִּינוּן נַבְנָא יּאָפָאיַרת הוּגַרְאוֹמֵנְרָ: זַדְּ זַכִּי אָארוּבָאנָן רוּבָאנָן תַרֵיסְתְ הַרְבוּרְגְּ וּנְּדַהִינִירת: 100 101 תַרִיסְתִּ כִּן דַנְפֵן גַּיָאוַתַרְנְ וַתַרִינְדְ מַנְן יִהָאנְן נַפְּשְׁבֵּן מַנְן נָאנְנְשָאנְן דוּ סַרָיָא נַר גַּכָאת יִ דָאוִרתִי דְכוֹיֵמַנְנִית אֵינַךְ נַר הַּוְבוּרְגַּ: רָארָא אוֹסְתָאת וַהוּמַן מָן נְאס 102 103 זָהַבָּאאָנְן כַּנְּתְ אֵי כָּאר יִ הוסמאווכראנן סַנְדָארִש כְנַנְדִ: פְּנָאגֹ דְמַנַנְנְיִרג 104 וַהוּפֵן אַיִע גִּיגוּן רָתַסְפֵן אָארוּבְו בְנָא מַת הַנְּמְנָאיַ הוֹנִש וְשַׁתְפֵּנְן: מָן וַכִי סֵינְאוֹמֶנְךְ דָאנָאן יִ פַּתְיַארַכְאוֹמֵנִדְ מָאָם אוֹו דַנְמֵן אַסֵינְאוֹמֵנְדְ הָאנָאנן אַפַּתְיָארַך: הַשְּנוּרת זַךְ אָארוּבְוּ רוּבָאנְן בְנָא רַפַּד בְנָא מִן וַהוּמַן: מָאָם אוֹו 106,105 אַנְהוֹמֶא מָאָם אוֹו אַמְשוֹקַבַּנְדָאנְן מָאָם אוֹו נָאס וְהַבָּאאָן כַנִתְ: מָאָם אוֹו 107 גַרוֹתְמָאן מִיָאנְן אַנְהוֹמָא מָאנְן אַמְשוֹסְכַּנְדָאנְן מָאנְן נַרְמַנְשָאן זַכָּאנְן זַכִּינִ 108 אָארוּבָאנְן: מָן יושָרָאסְרִש יִ נַרָמַן אָארוּבְו מָן פָאנַבִש פָּאכִש פַּנִן רוּבָאנְן צַחַר מָן בְנֶא וְתִירַשְנָש דָאִירֹגי דַרְוַנְדְ דוּשְׁדָאנָאךְ אֵש מִן בוֹי בְנָא תַרְסַנְרְ: 110, 109 בינון ביש גוּרָג הָוִיסָתוּ אֶבֶת מָן בוי נוּרָג פְּנָאנֹ תַרְסִית: נַבְנָא אָארובו אוו הַם דְהַוַנַנְדְ כֹנָא אִישֵי אִירת הוֹרְשֵיתִיר וּחוֹרְשֵיתִירמָאה סוֹשְאוֹם דְמַנַנְנִית: 112,111 אַנְשָאן נִירִיוֹסַנְנְ אוֹו הַם דְהַוַגִינִית: אַשְׁתְו אַנְהוֹפֶא נִירִיוֹסַנְנְ: בְנַפְּשְׁמַן בְנָא 113 כָרִיתַנְנַשְינְן זַרִתוּשְׁתִו דַנְמֵן דָאם יִ אֵנָהוֹפֶא אֵי מְן יַדְמֵן אַר נוּפָאר: נוּבַשְנְן 114 רַ מַיְכְמַנְנַסְתְ זַרְתוּשְׁתְ אֵיִעשׁ בְנָא גִיוֹשִיתַנְן אִירֹ מַנְן אֵיתוּנְן דְמַנַנְנִיתו אֵי גוּבַשְנִי רַ מַיְמְמַנְנַסְתָו זַרָתוּשָת פַּנְן הַנָא דָאשָתו אֵיִע בְנָא אָפָאוַת נִיושִיתַנְן: 116,115 בְנָא כְרִיתַנְנַם אַנְהוֹכֶא יִ אָארוּבְו דָאנָאךְ: בְנָא כְרִיתַנְנַם דַמִּיךְ אַנְהוֹמֶא דָאת כֵיָא יִ אַנְהוֹמֶא דָאת וּאוּרְוַר אָארוּבְו: בְנָא כְרִיתַנְנַם זָרָאי פְּרָאוְכַנְתְ: 119,118 בָּנָא כְרִיתַנְנַם אָסְמָאנְן יִ גִיוַךְ יִ כַנְתְ אֵי הַמְבָאמִיהָא כַנְתְ דְכוֹיֵמַנְנִית: בְנָא כְנִיתַנְנַם זַךְ אַפַר רוֹשַנִש חוֹתָאת אֵי חוֹתָאתשש אֵי אַיִע כֹנָא אִיש נַפְּשְמַן אוו נַפְשְמֵן כְנַנְּדְ: בָנָא כָנִיתְנַנם זַךְ פָּמארום חָאנָאן יִ אָארוּבְו רושַנִש 120 הַכָּאךְ חוָארִש: בְנָא כְנִיתַנְנַם נַרוֹתְמָאנְן מָאן יִ אַנְהוֹמָא וּמָאן יִ אַמְשוֹסְפַּנְרָאנְן 121 מָאן יִ נַרְמַנְשָאן זַכָּאנְן אָארוּבָאנְן: בָנָא כְנִיתַנְנַם הַמֵּישַׁךְ סוּת נָאס חוֹתָארת 122 אֵי הַמֵּישַׁךְ סוּתִשׁ אֵי אַיִע נְּדְ הַנָּא בָאר רְהַוַנְנְרָת אַשׁ הַמָּא סוּת אַנַשׁ דְהַוַנְנְרָת זַיָאָנַתַרְגְיִ אַנְהוֹמָא דָאת אַגֹּ כְנִיתַנְנַם: בְּנָא כְנִיתַנְנַם סוֹך יִ שַׁפִּיר כָאמַךְ 123 דוּסַר הוּגַשְמש מִינוֹי הוּגַשְמש: בְגָא כָנִיתַנְגַם גַּירִי אָארוּבָאנְן יִ פַּרָוָאאר 124 125 מַנְן הַרְוֹסְפִין דָאמָאן סוּתִינִית: בְנָא כְנִיתַנְנַם פֵּירוֹנְכַר יִ אַנְהוֹמָא דָארת 126 וְרָארָאנְן רָאת מַנְן בַּרַד גַּדְמַן אַנְהוֹמָא דָאת דְרַפְשְ: בְנָא כְנִיתַנְנַם תִּישְׁתַר סְתַר רָאיאוֹמַנְדְ נַדְמַנְאוֹמַנְדְ אֶמֶרת פַּנְן תוֹנָא כַרְפִו וָהַבָּאאָנְן סְרוּךְּ דֵר וַךְּ 127 רְבָּאנְאַש וִישׁ כְּנִיתַנְנַם: בְנָא כְנִיתַנְנַם נָאכָאנְן אַפְּזוּנִיךְ רַתְו חוֹתָאי אָארוּבְו אַי רַתִי חוֹתָאיִשׁ הַנָּא אַיִע אַפָּאנִיכְנְּ פַּנְן דַנְמַן שָאיַת יַשְׁתַנְן: בְנָא כְנִיתַנְנַם 128 אַהְנָוַת נָאס בְנָא כְנִיתִנְנַם אוּשִׁתְכֵּת נָאס בְנָא כְנִיתַנְנַם סְפַּנְדַנְכֵּת נָאס בְנָא 129 בְנִיתַנְנַם וֹהוּחְשַׁתְרִש נָאס בְנָא כְנִיתַנְנַם וַהְוִשְׁתִישְׁת נָאס: בְנָא כְנִיתַנְנַם זַךְ בִישְוַר אַרָזָהִי כַּוַהֵי בְנָא כְנִיתַנְנַם זַךְ בִישוַר פְרַדַתִפְשָׁ וִידַתִפְשָׁ בְנָא כְנִיתַנְגַם זַךְ בִישְוַר וֹדוּבַרִשְתְ וֹדוּגַרִשְתְוֹ בְנָא כְנִיתַנְגַם דַּנְמֵן בִישְוַר חַנָּרַם בָאמִיךְ אֵי עַן פֵיתָאכִינְךְ אֵי דַר דַנְמַן אֵי אָפָיַסְתְ הַנְמַנְךְ: בְנָא כְנִיתַנְנַם 130 אַיתאוֹפֵנְדְ רָאיאוֹפֵנְדְ נַדְמַנְאוֹמֵנְדְ: בְנָא כְנִיתַנְנַם אַשִּשְׁוַנְגְ שַפִּיר בְנָא 131 132 כְּנִיתַנְנַם רָאַסְתַךְ פַּרְנָּאנַךְ שַפִּיר: בִנָא כִנִיתַנְנַם נַדִּמַן אֵירָאנִן מָתָאאָנן בְנָא בְנִיתַנְנַם גַּדְבֵּן יַמְשֵׁית הוּרַבֵּךְ: אֶבֶרת יַשְׁתְ סְתוֹשׁ חַשְׁנוֹת סְרוֹשׁ וּפַּרְנָאפְתְ 133 אַיִע דָארַשְנְן בְנָא כַנְתְו מְכִירַנַנְתְ סִרוֹש אָארָאי הוּרוּסְרָת פִירוֹנְבַר חְרוֹש אָארָאי: אוו אָתָאש וַוָאר פְּנָאנֹ דְדַרַנְגַשִּנּן זַךְ בַחָתְ אֵיכִם נַר אָתָאש פְּנָאנֹ 134

- וַדְרַנְנָאיֵ זַכִּי הוּגוּן בוֹי נַר אָתָאשׁ פְּנָאגֹ דְדַרַנְנָאיֵ: אָתָאשׁ יִ נְאִזְשְׁתְ פְּנָאגֹ
- דְּוְבַחַגְנִשְּנְן מַנְן שֵׁידָא זַנִית סְפּוֹנְגַר: חוֹרַשְנְן פּוּחְתְ פְּנָאנֹ דְדַרַנְנְשְנְן פּוּרוֹ 136 בנא אַששתו שכרָפִי: סרוש אַארוּבו פִּנאנֿ דובַהַננאיַ: סִרוֹש אַארַאי בֵּיָן 138,137
- בילא צַּמַלְוֹזוּ הַלְנַבֵּּה: חוום בּמוּנְדוּ הַּלְמֵּר וְוֹדְנוֹנְלְעֵי: חוום מְעוֹנְעַ בַּּלְן 199
- שִּידָא כוּנְדְ וּמֵּסְהְ נְוִית מַסְהְ בְּנָא מְחִיתַנְנִית אֵי נְוִית מָן אַס מַסְתְו: אַנְּשָׁאנְן 139 אוֹו דַּהם פַּתִינִית דַרְוַנְדָאנְן דִיוְיַהָּנָאנְן אָהוֹ זִיוַשְּנָאנְן
- אַנְשוּתָּאאָגְן רָאוָאר אוֹו וִיזַרְשְ: יייי אַנִע מָבֵן רַנְבֵן הַכְּּדְדַרְגְנַשְנִש 140 אוֹו הַבּ דְרַנְגְנִים שֵׁידָא דַרְוַנְךְ דּוּשְׁדָאנָאךְ כְאָם אוֹו זַךְ אַרְזוּר כְּמָאר אֵי אוֹו הַהַ דְרַרַגְנִים שֵׁידָא דַרְוַנִּךְ דוּשְׁדָאנָאךְ כְאָם אוֹו זַךְ אַרְזוּר כְּמָאר אֵי
- 141 אֶפֶת רָאוָאר נְזַרַנְגִים סְרוּבְוֹגַ רָאוָאר דְדַרַנְנִם: דוּבָארִית דַּנְפֵנְדְ אַנְּשְׁאנְן דַוַסְתְ שִירָאאָן דוּיַשְׁן פַּנְן פֵנְדוֹם נַרְפַנִשְאנן סַרִיתר דְהַוַנְנְתְוֹ יִ שִירָאאָן דַרְוֹלְדָאנְן שִירָאאָן דוּיַשְׁן פַּנְן פֵּנְדוֹם נַרְפַנִשְאנן סַרִיתר דְהַוֹנְנְתְוֹ יִ שִירָאאָן דַּרְוֹלְדָאנְן
- רוּשְּדָאנְאכָאגְן: ייי דַנְפַן רַנְפַן פַנְן הַם בַרַשְּנִש הַם דְדַרַנְנִים בְּאִם אוֹו זַךְ אַרְזוּר 142 רּוּשְׁדָאנְאַבָּף: אֵיִע זָבָי נַרְפַן אוֹש 144, 143 רַבְּאַן פּוּרוּשָאַבּף: אַיִע זַבְי נַרְפַן אוֹש 144, 143
 - 145 אֶשְּכַחַנְּנִם מָמֵן זַךְּ שֵידָאאָן סְנָאש װַךְּ שֵידָאאָן פַּתְיָארַךְּ: זַךְּ דְרוּגֹ כְּנָא מָן בְּיָ דְרוּנִש כְנָגַד אַוַעַש סְתַהְמַכִּש בָנָא דִּנְסִינָדְ נִיהָאנִית שֵידַאוַאנַּכִּש אַיִע נוַאר
 - 146 בְּנָגְיִ: נַכּוּשׁ יִ שִּידָא דָאת יִ אַשׁ פַּהַרֵיגֹ בְנָא דְמַנַנְנִית זַךְ כַּדְבָא גוּבַשְנִי
 - לְּיִתוֹהְתְּ אַגֹּ נְנָאַר בְנָא כְנַנְּךְ: דַוַסְתְּ שֵיּדְאאָן דוּבָארִיתוּ הַנְּיַנְּךְ שֵיּדְאאָן לְּוֹנְרָ דַרְנַנְּרָאנְן דוּשְׁדְאוִ בִּוּן יִ הָאנָאנְן תוּם כֵּנְן אֵירַנְנְ דושָאוְוּ רָאנָאר אוֹו הַם דוּת:

Anmerkungen.

Fünfter Fargard.

- §. 5. Es ist mir nicht mehr möglich zu sagen, welche Bäume dies seien, die der Glossator hier als Beispiele anführt, nämlich: Venåt für die harten, Vitupt für die weichen.
- §. 6. Was der Vogel ausspeit, ist nach der Meinung des Aprag Unreinigkeit schlechthin (Héhîr), nach Madiomâh aber Leichenunrath: Naçā. Für letzteren sind andere Gebräuche vorgeschrieben, worüber man vergleiche meine Übersetzung des Avesta II, p. XLIII.
- §. 9. Das Verbum *tåsti* übersetzt die Huzvåresch-Übersetzung: "er schneidet in einzelne Stücke", und fügt dazu das Citat: *dåyata dåitya pairisti*, d. h.: "man untersuche mit gesetzlicher Vorsicht". Man soll nämlich Holz, das man an's Feuer legen will, erst dreimal ansehen, ob kein unerlaubter Schmutz daran klebt. Cf. Avesta l. c. II, p. LIII, Note 2.
- §. 13. Die Worte ishaçem jit sind in der Übersetzung offenbar gegen die sonstige Gewohnheit umgesetzt. Dem Worte ishaçem muss

entsprechen, m aber steht, wie die Glosse: "das heisst, ihnen ist der Weg des Handeln und der guten Werke abgeschnitten", beweist — י oder י ספר "geschlagen." Dass aber jit und jata nicht dasselbe sein können, bedarf wohl keines Beweises. Khraozhdat erklärt die Übersetzung so, dass eine solche Seele, die sich schwere Sünden zu Schulden kommen liess, vom Himmel weggescheucht werde. Cf. Vd. XIII, 22 ff. — Peshôtanus wird immer mit הנאפוארין, "mit Tanafur behaftet" (ef. oben p. 88), umschrieben.

§. 14. "Aprag sagte: Diese Frage ist in Bezug auf die Unreinigkeit, die Entscheidung in Bezug auf Naça; denn wenn er (nämlich der Vogel) es gefressen hat, so ist es Unreinigkeit 1). Madiomâh sagt: Die Frage ist über jeglichen Unrath, die Antwort aber (nur) in Beziehung auf Naça; denn ein Wesen (?), wenn es Naça in irgend einer Sache verzehrt, thut dies mit freiem Willen (?), also: wenn es dies mit Bezug auf Unreinigkeit thut, so ist es dadurch ein Verzehrer von Koth geworden. - Der Mann, wenn er Holz holen geht, nimmt keine Rücksicht auf den Platz; wo er sich nur befindet, da²) kann er abhauen; für das Feuer Behrâm darf man (nur) abhauen, wenn es sehr rein ist; wegen des Übrigen ist für das Hausfeuer dâitya pairisti (i. e. passende Vorsicht) zu gebrauchen. Unbrauchbares Holz ist: das, zu welchem Naca hingetragen ist; das, auf welches es gespieen ist; das, welches darauf gedeckt worden ist; das, woran sich Fett gemischt hat; das, auf welches eine menstruirende Frau beim Hinzugehen ihre Hände gelegt hat. Holz, welches schon im Gebrauche ist und zu dem dann Nacå hinzukommt, darf man allein nicht verbrennen, sondern (muss es) für todt und befleckt (halten); wer es verbrennt, ist Tanafur; wer aber das verbrennt, woran es (die Unreinigkeit) sich gemischt hat, ist Margarzan (cf. oben p. 87,88). Parik hat gesagt: Diese Orte (nämlich wo Naça hingekommen ist), so viele es sind.

¹⁾ Die Frage, welche im Vendidåd gestellt ist, bezieht sich nicht bloss auf Leichenunrath, sondern auch auf andere Unreinigkeiten. Der Vendidåd kannte eben die spätere Distinction zwischen Nagå und Héhûr noch nicht, und daraus entsteht für die späteren Parsen eine Schwierigkeit. Unrath, Gespieenes etc. ist nicht mehr Nagå, sondern Héhûr, erfordert also andere Ceremonien. — Statt ושתפננתנו (אומר ביים), wie im Texte steht, vermuthe ich ושתפנונתו (אומר ביים), und habe demgemäss übersetzt.

²⁾ Das & vor \$228 ist nicht etwa a priv., sondern vielmehr ähnlich dem arabischen 2 zur Andeutung des Nachsatzes.

müssen weggeschnitten werden, das Übrige kann trotz der Befleckung verbrannt werden. Man darf solches Holz nicht pflanzen; wenn es aber (schon) gepflanzt und gewachsen ist, so kann man es sowohl zu Brennholz als zum Barsom gebrauchen; ausgenommen das, woran sich Fettigkeit gemischt hat; denn über dieses hat Aprag gesagt; wenn sie sich nur an ein Blatt gemischt hat, so ist das Ganze unbrauchbar. - Gogosacp sagt: Wenn es bei einem Schösslinge tragenden (??) gewachsen ist, und es kommt Nacå daran, so ist es ganz unbrauchbar; kommt bloss Schmutz an dasselbe und derselbe ist sichtbar, so muss er hinweggenommen werden; wo nicht, so hat es nichts zu bedeuten. Wenn (ein solcher Baum) gefällt wird und es kommt dann Nacâ daran, so ist das Ganze Vitacti drâjô etc. (Vd. VII, 72 ff.) zu machen. Kommt Unreinigkeit daran, so ist, wenn es das Ganze ist, jener Ort wegzuschneiden, wenn es nicht das Ganze ist, ringsherum ein wenig 1) abzuhauen. Ist es trocken, vom Feuchten gewachsen 2), so ist, wenn (die Unreinigkeit) an das Feuchte gekommen ist, das Trockene rein, wenn sie an das Trockene gekommen ist, das Feuchte rein. Wenn er von der Wurzel geworfen ist3), so ist das Ganze Vitaçti drájô etc. Wenn es an das Trockene kommt, so darf man es als Brennholz sammeln; ist offenbar Naså an einen Zweig gekommen, so ist jener Zweig, wenn er nicht ganz (unrein ist) Vitaçti drâjô etc. Gogosacp sagt: Ein solcher Zweig ist sehr zweifelhaft, er muss bei Seite gelegt werden, das Übrige (ist rein?). Über die Thiere und die Erde ist besonders nicht geredet 4). Ein Weg (?), eine Thüre, ein Dorf mit einem Fluss, der immer Wasser hat, wenn Naca hinzukommt, so haben die guten Paoiryo-tkaeshas es gleicher-

¹⁾ nach Deçtûr Dârâb. اندك = وروسد

²⁾ Oder dürr, vom grünen Holze

³⁾ Ist diese Übersetzung riehtig, so muss dies so viel heissen, als: "wenn der Baum umgehauen ist." Da aber n nieht bloss "Wurzel", sondern aueh "Anfang" bedeutet, so könnte man aueh übersetzen: "wenn sie (die Unreinigkeit) an die Wurzel geworfen", d. h. "also an den Fuss des Baumes gekommen ist." Aspandiärji übersetzt wie wir.

⁴⁾ Da es nämlich im Texte heisst, diese Dinge verunreinigen einen Menschen nicht, so meint der Commentar, es sei noch nicht ausgemacht, ob nicht Erde oder Thiere verunreinigt würden. Alles dies ist, wie man leicht ersicht, überslüssige Spitzsindigkeit. Anders Aspandiärji, der meint, es seien keine Vorschriften dafür gegeben, wenn ein verunreinigter Baum auf die Erde fällt, ob diese auch als unrein zu betrachten sei.

- §. 22. Es ist aus dem Avesta klar, dass man wegen Naçâ ein trockenes Land³) wohl besiehtigen muss yezi vaçen etc. (Vend. VI, 10 ff.). Dieses Land, dieser Fluss oder Saatfeld muss auch wegen der Unreinigkeit besiehtigt werden eines wie das andere. Nämlich ein Mann (muss dies thun) wenn er jenes Wasser inne hat⁴). Anque til nach Deçtûr Dârâb, hat die Stelle, wie gewöhnlich, nicht riehtig verstanden: "Il est dit dans l'Avesta, il faut voir avant, s'il y a quelque mort, il faut que le laboureur voïe auparavant l'eau et la terre, soit qu'un homme ou deux veuillent (serrer l'eau) assujetir l'eau dans un canal."
- §. 31. Es gibt auch, welche sagen, sie nehmen (nämlich die Vögel) die Lebenskraft der Guten auf.
 - §. 33. Cf. oben p. 85.
- \$. 48. Die Worte שמיל טייע) דהאר גֿוּץ sind vielleicht ganz zu streichen, da Deçtûr Dârâb nichts entsprechendes hat. Sie sind wohl aus dem folgenden פיטיעלט יען או מאהריג entstanden. Die Übersetzung Anquetil's lautet, indem er mit איע כנא דדרננד וך אואן beginnt: "Ensuite on porte (ces morceaux) au dakhmé, il faut faire attention à cela et porter ces parties (3 jours après leur séparation du vivant on les appelle her et ness à, lorsque leur tronc

¹⁾ Hier ist entweder ein Fehler im Texte, oder noch wahrscheinlicher, cs fehlt ein Verbum, denn so lässt sich der Satz nicht construiren.

²) D. h.: man kann etwas Unreines immer noch für Dinge gebrauchen, die noch unreiner sind; man verwendet also zu unreinen Orten befleckte Thüren besser als reine, da diese ja doch auch augenblicklich verunreinigt würden.

³⁾ Das Wort חושכורן ist nur conjectural übersetzt. Deçtûr Dârâb umschreibt es mit hoshevar und erklärt es mit , was nicht möglich ist.

א אשתנן Statt דאשתנן, wie der Text und auch Deçtûr Dârâb bietet, möchte ich איטיפון) vermuthen, da mir ein verbum fin. unerlässlich scheint.

est mort) que les oiseaux les mangent. Kostan boudjid parle ainsi, cela est dans l'Avesta, cela se trouve dans le 8º Fargard. Ssossios à cet endroit dit, si quelqu'un a été empalé, il faut éloigner le bois (le pal) et l'homme (qui est réputé) vivre empalé (ceux qui meurent de mort violente sont réputés vivre encore quelque tems) et tout ce qui est de cet homme (habits, le pal etc.) il faut le mettre en terre (ou il pourisse) c'est l'ordre il faut faire cela à tous, il faut mettre en terre (mais à découvert) les her et nesså et les arranger pour que l'eau (la pluie) tombe dessus, il faut creuser la terre (pour les mettre) et tout homme qu'on porte dedans (le dakhme), il faut aupuravant faire le sagdid, que deux hommes le portent, avant de l'apporter, il faut lui faire le sagdid, comme il est dit il faut aussi le faire à tout ce qui rient de lui (cheveux, ongles etc.), il faut faire le sagdid sans doute (c. à d. bien) sur toute la tête (disputé entre Naucari et Surate, Surate, Barotch, Suali n'attachent pas le penom aux morts, ceux de Nauçari et Duari l'attachent; pour le sagdid malgré les remonstrations de Djamasp il y a 30 ans; avant lui tout le monde l'attachoit) le porter au dakhme, il faut l'apporter au lieu des morts et lorsqu'il y a été mis: lorsqu'on y a mis un homme en terre (couvert) si le fils ne l'enterre pas, il pèche, c'est un tanafour et non un marguerzan. - Si le père ne tire pas son fils enterré il est coupable comme le fils, le père viendra après et tous les hers de son fils, qu'il voit, il les tire, il ne faut pas qu'ils touchent le feu ni l'eau, ce seroit un tanajvar; il faut le mettre sur une montagne que l'eau qui tombe sur les dakhmés, le touche, cela ne fuit rien."

Diese Übersetzung zeigt deutlich, wie wenig Anquetil im Allgemeinen den Sinn dieser Glosse verstanden hat. Obwohl keineswegs Alles mir klar ist, so glaube ich doch dieselbe im Allgemeinen zu verstehen. Anquetil hat fälschlich einen Theil der Übersetzung zur Glosse gezogen, diese beginnt vielmehr: "Kostan Buncit sagt (?): Dieses ist aus dem Avesta klar, dieser Kata ist der, welcher im achten Fargard (Vd. VIII, 18 ff.) zum Vorschein kommt. In Bezug auf diesen Kata hat Çosiosh gesagt, dass dieser des Schutzes der Lebenden willen nothwendig ist, denn auf einen kann man sehr viele (Todte) legen. Bis man ihn (den Kata) in Gebrauch nimmt, kann man ihn zu allen Geschäften brauchen; wenn er in Gebrauch genommen ist, so darf man ihn aussen und innen von Unreinigkeit

mit Wasser säubern. Wenn er ausgegraben ist und man bringt Feuchtigkeit (??) hinein, so muss man den Çag-did vornehmen und zwei Männer müssen hineintragen, wenn (die Leiche) hineingebracht ist, so braucht man den Çag-did nicht mehr vorzunehmen; Manche aber sagen, er muss nochmals vorgenommen werden. Ein Kata muss bei Zweifeln von vorne angefangen werden (?), ein Behälter für die Knochen aber nicht. Wenn man (etwas) hineinbringen soll und nicht hineinbringt, so ist dies sogleich (die Sünde des) Todtenbegrabens. Wenn aber, wer die Naçâ begraben hat, ein Sohn ist, so wird er schuldig wegen des Nichthineinbringens, er wird Tanafur, aber nicht Margarzân. Ist es ein Vater, so ist (die Sünde) des Todtenbegrabens nicht auf ihm. Der Sohn wird sein wie der Vater, wer nachher kommt wie der Vater, geistig befleckt (?), ganz Tanafur in Bezug auf Feuer und Wasser. Manche sagen, dass solche Katas vermittelst Wassers zum Aufenthalte für das Vieh passend werden (?)."

- §. 49. Die Glosse kann meines Erachtens nur heissen: "thuen die eine gute That, (welche) von selbst das thuen (was) ich ausspreche."
- §. 51. Die Worte "bringst du die Verborgenen hinweg" (nämlich die verborgenen Leichname) erklärt die Glosse zunächst: "die begrabenen Leichname, Manche sagen die unpassenden." Dies kann אנארבֿאניכאן nur heissen; Deçtûr Dârâb erklärt es jedoch mit שולני, "unrein".
 - §. 57. Cf. Bundehesh, Cap. XV.
- §. 58. Aprag sagt: "Der Baum hat 3 Wurzeln, Mediomâh: er hat 3 Zweige". Deçtûr Dârâb hat im nicht verstanden und fasst daher das Ganze falsch: "Les destours Aferg, Medioma et Esessa disent que l'eau vient de l'astre Venan que d'espèces d'arbres.
- §. 59. Glosse: "Tistar nimmt das Wasser hinweg, das Weggenommene kommt in die Wasserbrunnen."
- §. 73. Die auffallende Form נהומבאמוית ist sowohl durch die Handschrift als Deçtûr Dârâb bezeugt. Am Anfange der Glosse scheint mir der Text in Unordnung. Entweder muss man nach נסוש ein Wort wie דמרוננית ergänzen, also etwa: "es gibt Manche, die behaupten, dass sieh dies auf die Naçâs (Unreinigkeit) beziehe", oder man muss für פונש (i. e. שומש) etwa פונש oder שומש) corrigiren, also: "Manche halten dies für eine Frage". So wie der Text liegt, weiss ich damit Nichts anzufangen. Die Glosse fährt dann fort: "Dies kommt im achten Fargard (cf. VIII, 1 ff.) zur

Entscheidung und zum Gericht. Ebenso heisst es auch im Hosparom (einem verlorenen Werke des Avesta) in Bezug auf die Ceremonien des Yaçna."

- §. 75. Das in Klammern eingeschlossene R7 steht sowohl in den Handschriften als bei Deçtûr Dârâb, scheint mir aber nicht zu passen.
- §. 78. "Wenn man einen Dectûr kommen lässt und er absolvirt von der Sünde, so ist eine gute That (für dieselbe) nicht nothwendig zu thun, ein Ratu kann von geistigen Sünden ein Drittel erlassen." Die Sünden werden, wie man aus den Patets sieht, in körperliche und geistige eingetheilt. Dieser Eintheilung entsprechen schon die Bezeichnungen Peshô-tanus und Khraozhdat-urva im Vendidad (cf. zu Vd. V, 13). Die Glosse fügt auch hinzu: "Das ist offenbar in Bezug auf die Ratus, dass die Sündenvergebung nicht Eigenschaft der Ratus ist; wäre sie Eigenschaft der Ratus, so würden sie das Ganze von den zwei (übrigen Theilen) vergeben können." So glaube ich wenigstens übersetzen zu dürfen, doch muss ich gestehen, dass mir der Sinn des zweimal vorkommenden Ausdruckes רתאו נפשמו. den ich nur als Compositum betrachten kann, nichts weniger als klar ist. Um meine Übersetzung zu gewinnen, sollte נפשמנש י רתאן stehen. Nach Deçtùr Dârâb lautet die Glosse: "Celui qui fait ce que le destour (ordonne) s'il commet des péchés, qu'il fasse la reparation (bonne action) en secret, le péché est détruit de sou âme, ce que le destour a une fois ordonné, faites le, en exécutant les ordres de son propre destour tous les péchés commis sont détruits."
- §. 84. Die Textesworte hanu-nairinanu fasst die Huzvaresch-Übersetzung offenbar falsch als ein zusammengesetztes Abstractum hanm-nairi, "Sammlung von Männern".
- §. 107. Die Glosse zu §. 106 sagt, dass ihr die drei Ausdrücke jazhus, aiwizus und vizus nicht klar seien, darum sind sie denn auch in der Übersetzung nur umschrieben. Nach meiner Ansicht sind alle drei auf die Wurzel ju, zu, "leben", zurückzuführen; jazhus heisst "der Hund, der zum Leben gekommen ist", aiwizus "der eben zum Leben kommt", vizus "der noch nicht zum Leben gekommen ist". Von den unpunctirt gelassenen Wörtern ist das erste (NAS) wahrscheinlich zu streichen, das zweite ein mir unbekannter technischer Ausdruck, der auch unten (§. 146) wieder vorkommt, den ich aber, weil ich ihn nicht verstehe, weder punctiren noch mit Sicherheit umschreiben

kann. Deçtûr Dârâb übersetzt וכתרג פנן אשונאמאכשנן, ils déehireront leurs habits". Überhaupt scheint mir die Übersetzung dieser Glosse von Dectur Darab im Wesentliehen richtig, ich setze sie desshalb her: "Sossios dit: si c'est un chien qui est mort, il sera ainsi: s'il y a 11 pers. 10 fevont le barashnom et déchiveront leurs habits, le onzième se lavera avec le pissat et l'eau, s'il y en a 12 ou 13 tous sont purs." Weniger sicher ist das Folgende: "Sil y a 11 femmes (sic) qui ont fait fausse couche (!) 1), elles sont toutes impures (selon mon destour il n'y a que 10 d'impures), elles seront séparées, il faut compter combien il y a de personnes de 4 eôtés s'il y a quelque ehose (un mort) au milieu, le diable ne se repose pas sur toutes, tous ne sont pas obligés de s'éloigner, qu'on sache au juste combien il y en a d'impurs (ou qu'on prenne garde qu'il n'y ait rien d'impur). Si ce sont des mobeds, et qu'un chien pessoshouvoun soit mort, il faut faire de même, tout est ainsi. comme dit Mediomah (celui qui est ainsi impur) est aussi coupable qu'un voleur, dont le péché est basa" (cf. oben p. 87, 88).

§. 112. Nachdem der Text gesagt hat, dass nur der eine verunreinigt werde, welcher tödtet oder schlägt, fährt die Glosse fort: "Zehn Personen lässt er frei, wenn sie in einiger Entfernung sind²), aber ganz ohne Verunreinigung sind sie doch nicht³). Roschan sagt: Ausser dem Kopfe, den Füssen und Nägeln ist das Übrige unrein. Das Naçå vom Fuehs, Igel (?), Biber, (ist wie das) der lebendigen; das Naçå der Ungläubigen, welches an einen Ort gelegt ist, verunreinigt einen Menschen nicht, der Leiehnam eines Fuchses, lebendige Ungläubige verunreinigen die Kleider nicht, Hamrit (unmittelbare Verunreinigung) verursachen sie, wegen der mittelbaren ist es nicht klar; hierbei kommt die Stelle måeis barå aevå (Vd. III, 44) in Betracht. Das in Bezug auf das Holz ist

¹⁾ Es muss heissen: "wenn die eilfte eine schwangere Frau ist."

²⁾ הירוננית ist ein sehr schwieriges Wort, das ich in keinem Glossare finde und auch sonst nicht belegen kann; Deçtûr Dârâb übersetzt es mit איל, der Sinn ist kaum zweifelhaft. דולכי leite ich mit Deçtûr Dârâb von , "ferne", ab.

³⁾ Dies ist der Sinn, den ich diesen Worten allein unterlegen kann. Es ist aber wohl ein Fehler im Texte. Die mit Klammern eingeschlossenen Worte scheinen aus der folgenden Zeile eingedrungen und hier unpassend. Wahrscheinlich fehlt für die eingeklammerten Worte ein Verbum.

aiwighnikhta (benægt), einmal ist dies aiwighnikta; Andere sagen, auch wenn es einmal gewaschen ist, so ist es aiwighnikhta, das übrige was nicht namentlich aufgeführt ist, ist nicht klar¹). Rosch an sagt: Es verhält sich damit wie mit dem Verzehren von Unreinigkeit im Wasser und Feuer und dem Begraben der Todten, Alles ist ebenso wie jene Unreinigkeit. Nish apur sagt: Sie machen nicht das ganze Haus und die Männer unrein und machen auch den Barçom bis auf 3 Schritte nicht unrein. Dat Ferch an sagt: Alles ist ganz wie Naça und der Barçom darf bis auf 30 Schritte (Vd. III, 57) nicht in die Nähe gebracht werden."

§. 121. Glosse: "(d. h. sie sind) nicht unrein. Dieses geht aus dem Avesta hervor: Ein unreines Wesen ist ebenso todeswürdig, wie der, welcher einem schlechten Glauben angehört²). Sosiosh sagt: Wir werden durch solche nicht unrein, denn jene gehören, wenn sie leben zu den Schlechten, sind daher des Todes schuldig. Jene sind in Bezug auf uns Unreinigkeit, zum Naçâ³) werden sie nach dem Gesetze nicht gerechnet. Gogosaçp sagt: Jene sind in Bezug auf uns nicht Unreinigkeit, denn die Naçus von einem andern als dem, der nach dem Gesetze (lebt), stürzt nicht herbei⁴). Wir sind (vielmehr) in Bezug auf jene Unreinigkeit, weil dies nach jedem Zustande des reinen Menschen erfolgt. Dies wird aus der Stelle tûiryanańm dagyunańm klar⁵)."

§. 134. Diese zum Theil schwierige Glosse glaube ich folgendermassen übersetzen zu dürfen, wobei es sich von selbst versteht, dass ich nicht für jede Einzelnheit einstehen kann: "Aus dieser

¹⁾ Cf. Vd. VII, 72 ff.

²⁾ Ungläubige sind gerade so zu betrachten, wie solehe, die das Leben verwirkt haben. Das Leben aber haben alle Geschöpfe Ahrimans verwirkt, nicht ihr Tod, sondern ihr Leben verunreinigt.

³⁾ leh habe das Wort שוסט בסוט gefasst. Man kann übrigens wohl מסר auch in seiner ursprünglichen Bedeutung nehmen. Die Sache ist aber sehr kurz ausgedrückt, also zur Naçus (d. h. zu denen, auf welche die Naçus sich stürzt) werden sie nicht gerechnet.

⁴⁾ Natürlich, da die Naçus beim Tode eines reinen Mannes herbeistürzt, so muss sie sich umgekehrt beim Tode eines unreinen entfernen. Über den Untersehied zwischen נכא sehe man in meiner Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. XLIII.

⁵⁾ Da ich diese Stelle nicht kenne, so kann ich auch nicht angeben, was mit diesem Citate bewiesen werden soll.

Stelle ist klar: wenn man das Feuer hineinträgt, so ist es ein Tanafur. Wegen des Wassers ist es schon aus dem Früheren klar, nämlich, dass es ein Tanafur ist, wenn man es ausgiesst, das eine wie das andere. Aus dem Avesta ist auch klar: wenn in einem Hause der Anfang des Yaçna gemacht ist und es stirbt dann dort ein Hund oder ein Mensch, so ist der Yaçna zu Ende, denn der einzelne ist unrein. von zweien einer 1). Was man früher forttragen kann soll man forttragen 2). Wenn man es an den Todten hinsetzen muss, so soll man es hinsetzen3), eine Mauer darf nicht durchbroehen werden. Roschan sagt: Eine Wand von Erde darf durchbrochen werden. die aber, welche mit Mörtel gemacht ist, darf nicht durchbroehen werden 4), neun Tage und Nächte ist das Haus aussen und innen unrein, alles was darinnen ist, ist unrein, was nachher (daher) kommt, muss mit Pâtiâb gewaschen werden. Holz, das dort liegt, darf man spalten, zubereitetes Essen bis auf drei Schritte 5), eignet sich für den Yaçna der Yazatas nicht. Parik sagt: Die Guten können es nach Belieben essen, was weniger als drei Schritte (vom Todten entfernt) ist, das eignet sich nach neun Nächten oder einem Monate zur Reinigung mit Pâtiâb. Was nicht zubereitetes Essen betrifft, mag es ausserhalb oder innerhalb der drei Schritte befindlich sein, so kann man es nach neun Nächten oder einem Monate, wenn es zubereitet ist, zu allen Dingen gebrauchen. Zubereitetes Essen aber ist Folgendes: gebackenes Brot, gekoehtes Fleisch, Braten, Essen, das auf dem Herdc zubereitet ist. Manche sagen, Alle (diese) Dinge darf man nicht anwenden, es muss unzubereitet sein. Was in einem Winkel (?) bei Seite gestellt ist, das ist auf der Stelle so wie im ganzen Hause nach neun Nächten oder einem Monate." Der Schluss der Glosse ist mir noch zu wenig klar, um eine Übersetzung auch nur zu versuchen,

¹⁾ Da nach §. 105 von zweien einer unrein ist, so ist es also entweder der Zaota oder der Raçpi; man kann daher unmöglich den Yaçna verrichten.

²⁾ Das & vor NIIN ist hier nicht das a privativum, sondern ein verstärkendes, dasselbe, welches sich in den Pronomen &u, 40u etc. findet (Gr. §. 75) und das öfter dazu dient, den Nachsatz einzuleiten.

³⁾ Diese Worte sind mir unverständlich. Vielleicht ist הבננתנן mit "wegnehmen" zu übersetzen, so dass es dann heissen sollte: "Wenn man den Todten wegnehmen kann, soll man ihn wegnehmen." Dann müsste aber gestrichen werden.

⁴⁾ So ist nach Framji Aspendiàrji zu übersetzen.

⁵⁾ Cf. Vd. III, 57.

ich begnüge mich Anquetil's Deutung anzuführen: "Dans chaque maison il y a un fen gambad, si le nessa se trouve dans la maison, il faut en séparer le feu, de même dans tonte la maison si cela est surement ainsi (on dans les chemins) la terre est impure jusqu'au fondement, si cela arrive souvent (ou si le mort est au delà de 3 gams, on laisse le feu) il faut (creuser la terre) les éloigner tons deux (le mort et le feu) les séparer comme il est dit. Si la maison est de bambous, il faut la défaire (ou ôter le mort ou ôter la porte) si le mort a été mis sous terre, la terre est impure jusqu'anx fondemens si on l'a emporté, elle est pure."

§. 150. Die Glosse übersetze ich mit einigen Zweifeln folgendermassen: "Als erste Speise für sie sind diese (im Paragraph genannten) Dinge aus dem Avesta klar bis sie sich wäscht, wenn sie Alles aufisst, so ist es ungeziemend. Die Asche vom Feuer Bahram ist passend, der Urin von einem männlichen Ochsen geweiht (verschnitten) am Nabel, von einer Kuh ist er unpassend, Manche sagen, er ist auch passend, besonders eine Kuh am Nabel (? verschnitten?). Asche vom Hausfeuer ist auch passend, Maass der Asche ist nicht angegeben. Manche sagen Ziegel (?) wenn man in den Urin wirft und sie isst es, so ist es nicht passend, wenn sie das Gesicht abwendet und isst, so ist es auch unpassend." Anque til übersetzt: "Dans l'Avesta il est dit ce qu'il fant lui donner à manger jusqu'à ce qu'elle se lave, et ce qu'il ne faut pas lui donner à manger; il faut de la cendre du feu vararan (behram), la mettre, dans du pissat de boeuf, jeune, ou conpè (bakhté, boeuf coupé) au nombril (les glands sont près du nombril) et non d'une génisse, comme il est dit, qu'on prenne du pissat de boenf ou génisse (de ventre) c'est d'ou vient le pissat, qu'on fasse cela, il faut (tirer la cendre) de l'atesch kadé (et les mêler) comme il est dit la mettre (la cendre dans le pissat) après avoir dit le vaz (4 ou 3 paroles) qu'elle le boive il ne faut pas qu'elle mette sur la bouche sans avoir dit le vaz (ou fait tomber l'eau dans la bouche d'en hant)."

Neunzehnter Fargard.

§. 5. An quetil übersetzt die Glosse zu diesem Paragraphen; "dites l'honover, 2 ietaoverio ensuite le hoschete." Dies kann nicht richtig sein. Ich glaube vielmehr, dass es heissen muss: "zwei Ahuna-vairyas, welchen Hushiti vorhergegangen war."

- §. 12. Über die schwierigen Textesworte und die Bedenken, wie man sie zu fassen habe, ist schon in meiner Abhandlung über den neunzehnten Fargard gesprochen worden. Wie die Übersetzung und die Glosse jetzt lauten, können sie mit dem Texte nicht in Einklang gebracht werden, und es ist mir wahrscheinlich, dass die Übersetzer einigen Lesearten gefolgt sind, die wir jetzt nicht mehr kennen. Offenbar muss die Übersetzung mit §. 11 folgendermassen verbunden werden: "Es erhob sich Zarathustra, hervor ging Zarathustra wegen des Erstarrens des Akoman, da ihm Akoman im Leibe erstarrt war durch diese harten Fragen der Peinigung, wegen der so harten Fragen, (die) wegen Jenes gemacht wurden. Manche sagen: darauf erstarrte Akoman, als er diese harten Fragen der Peinigung gefragt hatte." Dazu stimmt auch die Übersetzung beider Paragraphen von Främji Aspandiarji: "Zoroaster stood up, Zoroaster moved forward, to distress the Akuman (by) hard questions."
- §. 27. נופת habe ich in meiner Ausgabe in Klammern eingeschlossen, da es unerhört ist, dass dieses Wort von bösen Geistern gebraucht wird. Wahrscheinlich ist statt פטן vielmehr פוסת, i. e. דוסת zu lesen.
 - §. 34. Wegen הוחותאיאן cf. Gr. §. 45.
- §. 43. "Preise Du, Zarathustra, beim Nichtsehen die Siebenheit der Amschaspands über die sieben Késhvars der Erde, d. h.: wenn Du sie nicht siehst, so sollst Du sie preisen." Über אוין כל. oben p. 60.
- §. 44. Glosse: "Das Qadâta-Sein ist das, dass man in Bezug auf das, was man vom Guten hat, keines andern Dinges bedarf." Das heisst also, dass man unabhängig ist. Cf. auch meine Übersetzung des Avesta II, 218 Note.
- §. 47. Cf. Yç. I, 1, 2 ff. und die Note in meiner Ausgabe der Huzvâresch-Übersetzung.
- §. 50. "Diese Rede sagte zu mir gläubig Zartust, nämlich er. Aber Manche sagen: Meine Rede glaubte Zartust, d. h. er hielt dafür man müsse sie behalten und hören."
- §. 69. Die auffallende Form נהנננאי kann ich hier nur als ein part. act. praes, auffassen.
 - §. 84. Cf. oben p. 81.
- §. 90. Das Wort סגננשנש ist mir dunkel, ebenso unten Anquetil in der handschriftlichen Übersetzung der Glossen

umschrieb ersteres mit saveschna, das zweite mit sokvuneschne und übersetzte das letztere mit heleschne (هلين), als ob שיכננשנן stände. Diese Lesungen sind, nach unsern Handschriften, unmöglich. Die Glosse hat Anquetil mit dem Worte הננשנש begonnen und übersetzt sie folgendermassen: "les hommes qui ont été dans le monde, reviendront, les diables, les méchants." Auch dies ist unmöglich, denn בננשנש gehört noch zur Übersetzung und vertritt urvistim. Ich fasse die Glosse zweifelnd folgendermassen: "Die Dévs, die schlechten, Schlechtes wissenden, d. h., jeder von ihnen geht vorüber (verschwindet), aber sie sterben nicht."

§. 94. Glosse: "Jedermann fällt durch einen Strick am Halse, wenn er stirbt. Ist es ein Reiner, so fällt er (der Strick) ab, ist es ein Schlechter, so zieht man ihn an diesem Stricke in die Hölle." An quetil: "Tout revivra, les hommes qui ont été, qui ont subi le sort du ciel (ou kardan selon ce qu'ils ont fait¹)) et sont morts, les purs qui sont morts, les darvands, qui ont étés, seront purifiés de l'enfer."

§. 93. In dieser Glosse ist (40) dunkel, es muss gleichbedeutend mit & sein. Ich übersetze: "Jeder Mensch kommt an jenen Ort, während Ormazd und Ahriman zusehen, der Reine kann beten, der Böse nicht. Die Verzeihung weicht zurück, aber von dieser Vergebung macht man (bei der Auferstehung) den Leib wieder zurecht." Anquetil: "Tout viendra en ce lieu (sur terre) en présence de Dieu et d'Hariman (sic) les purs prieront, (sic) les darvands qui ne pourront (sic) prier, seront éloignés, ensuite feront pénitence, ceux qui sont morts et seront purifiés."

§. 98. Für הדיתננתנן möchte ich lieber הדיתננתנן lesen, doch hat auch Deçtùr Dàràb unsere Lesart gehabt. עכי undeutlich, vielleicht in מכיך zu verbessern.

§. 102. Das unpunctirte Wort ist mir zweiselhaft. An que til übersetzt: "celui qui a soin du monde."

¹⁾ Anquetil hat für גרתנן, i. e. לכני, "Hals", האברה, "Hals", לכני gelesen. Ganz unglücklich ist der zweite Vorschlag, das Wort עני "machen", zu lesen.

Vendidâd, Fargard V, XIX, nach Deçtùr Dârâb.

गा क्षेत्रिंग सर्वान

ماله سكالا اله الموجى عمل مما حد حها ودومه سه جها ه واله و سه که المحمدون کاااله چه که کارا رساس که کم کو اورور و سا که جها راهمه او که وره رواده رواه कि हिल्ला भी भी हिल है अपना है है पर भी। किया में کو کروا لرده سو کم را اور دل چ کم کو ۱۱۱ الای درم किंदा ।।। ।।त्य में १६ % ध्वाका ।पाव के में पर ।।। ।।त عل کو رک سافر اعما کو همشای سهر چ ماس سکالا الاس مدرجاد و کو کو کول فرموسو عبل کو دافرد مل چ عبل לך ווו לשב ולחטשו או לך אלו משמשי לע עם משא נוטיווש नेन नेन कालिया के कि हा। या कालिय के कि % memm mand of the of mand of the الله الله مداوي لله مراد مداوي الله النج مداوي لله عسمه عداد براس لس سدم سالم سع داس وسال لس المحادي

¹⁾ אפאר (falsch). — 13) און (די בעל באר) אין דעל באר (און באר באר) אין דעל באר (און באר) אין דעל באר אין דעל באר

וויף בבלוטן עלב בבלוטן ועש בבלוטן שעטר בבלוטן וטוטר den nachnet mille als c, me unden (ble Elece سريد ه ١١١ من الرامين كو ل سالمده ميد سدمسريد marcoul when 20 coltilos when to aby and when the ماره المرا سك الدك ماره إلى الله الدك ماره والمراسط الله الله الله الله ماره ما الله من المر الله عامد ره الممالي على ما المراهدة المراهدة ورمسل الله ١٥٠ ه كو كم مرد لوم كمر كو دمودل ركو ودمودل سع الماع (11) المحمد محمد الحد عمل فهماد (13) فراس (13) مكام والمام سع لسه وارس روام لسه رس روام لسه مراد روام لسه رمام ورام لس عسوب ورام وصرف مراس (10 لس سدم سالمرج) 8 معم ולאטטאין ובער ⁽¹⁷ בלעה נולא ועב נולא עלב נולא ועא נולא בעלה אונים וטתטי עוע עביםעלעב נוסו מתאני שם ייין וועט-פעל المردو سرائع سرود الما من المروس كو السرادو سرود المردو سرود needalte alneed of Arman Indalla (35 Arman bul 16106 كراس سع كم طرامهم سالمندم سرددم وسرارى مهاس

500 whey dat he meant the den 8 anger dat 55 p 69h 200 8 3 5m 601160mt min 200 0 2 m600 8 3) 24, 53 سرعد سه عد راس له عدهاااها ۵ مدمارهم الم سدداري الرد الي العدم دكراري هي عمد لسلس العلام عمد 1611 कितक, कि कि भी । द्वाल कर की हा लिए तक कि अधि। الم الم بهم بهم الله العرد (١١ ه به بهما و موسود (١٥ مراس m) 13) mlh 15) Andon mehm 68h As 8 min 601160me عدي الم الم الم الم الم الم الم الله الم الم الم الم الم دكرااوي ه سمس (١٤٠ مل دكرد ما اصر سيو (١٥ صرا وسلوام ه 160 313 8 53) 3116m3 69/9 018 55) 34 160 51) -60 8 50) 5m 33 1, 330 هدوده المركب الم المام بن ما الم المود كل المودوني المام (ودي الم 19 1109 % 1200 pt 11160 a 32 14 min 36 64 o Jako 35, 34 मिल किएम मा उत्तर भारत के तक पाल भारत है। سع عسر عسر اللامات اللامات وهو لدلت صرااد (29 اعمام)

ייני של ליטעול ער און אייני של פער אייני און אייני של פער אייני און אייני של פער אייני און אייני איי

או ושלשף שני 3 טשועל ישונ שאני ואוטטא יושף ואוטטא المان من المان الم 11100m % क्षेत्र का का मार्क का का का का विभाग है। س الدلس كم درد مل محادد ما السه سه صراام (11 مل مده ودرو ما مر مده (12 ملاه المرسورور والمرس ملاهم المرس مرا رام الم علاو كا كو اد على إلى هاده المام المرار المام فرمور و المادم السرور السرور الما الما عدد مااسدمها 44 سرد الممرومة الس مكمي رسوس المم عود ساسوم سری روم اس الهان به است مستده سر کود ولا سراب مهر الورامام المالك في المال المامم الله المامم الما الما واله 46 سرائ م اوطن الاادم ه مدم طسد کو سدود سهوال کو جائ میرا سد الوطرد دوری شاسه کی کو اد شام ادی۔ عمل اوصل سراس سر ودي المادر و على الكادر و على المسعد مرعدر 49 £ 28) (6 m 31) hang no gran of what the tot om 50 ارفه ورمع المحالة المراق ها المرسول مددرو واله مر المحالة 51 كها (6 — قوالم الح (5 — كها الم كو لد (4 — لاسترم و (3 — سرد (2 — سرد (1 - أول على المار (- و المراس على المار ال — 12) 9040 — 13) 944 — 14) 16 — 15) 264 60 — 16) 1044041 — 17) om. - 18) way popy up up - 19) who was see - 20) mon he work - 21) add. יוקר (falsch). — אין (falsch). — אין (falsch). — אין אין (falsch). — אין אין (falsch). — אין אין אין אין אין אי 3, 20 - 26) wwifer - 27) and - 28) om. - 29) add. res - 30) wff.

الدس جارات لو ما سرس سرم رس عمل سحم عراس لو ما سرسری سرید عبد سرید و کرد سرسید سری کم سرا سددم نهان کربو کو بها سرسهد سریمو کو سرسدوسالس اوان اولهم الركو كا الممكس مركاس سه الدرما الدرهم الم سر که او اسراهی و اور ایمان و اور سداما واده ور شهر مرس रिष् एकेष % किन तिथे सम्भूष किया। हा। रियाने عمدا رد موه هاااس و عهد الماع ر ما مسعد سه كل المرامة وي المومد لرمه المها الما الما المرسورميوم الهامم ماملان ش عمل ماهم روي جماع روي الماملات ش عمل ما المدي مهرانه ر کا مسعد یا مسهده رس هاره هاری واره کا مرسعه س الله المرسع على الله المرسع على المرس المرسود الله المرسع المرس الهمان دوالمااد مع عدام سرود (١٠ سرواد كار ١٥ ها من مدود مهمود عند کل می کلس نه می کلی واون سه سر م درمان مهم المرازية واحمد عرب مهاادر الله الم 58 59 a سلودها سلوده داموس داموه ها اي ايمس طوامس دطو 59 b وطعامس الرا داموس الرعس والله سع على كووا مدو 60 اله اسرامه را ما ملمه شر (دو المراهم ماه مهرال ره

الاهما طحاود ملحه إسر على مرامه و عرب المسطال السعم المحاد مل ورد على الما المادي ا ישפר לווועני בא לפי שוו לבי ענטמו לשנטמטי ממששע עלנוני سدار ال کامان م سع لعن مردام آه الهان ه من من مدول سرسرهد که کلمان و در و در در سکوره که الدور م دری و کو 43) w & war may may (11) (m m) (11) (m of m of m) (12) (12) 67 b कि स्था के तता है जात के कि कि कि कि विषय 68 صعدد الله معلم المرامة على م كو مداو عد مدوط १५६० में में एक र्यायात्र के तक ताल प्रमार प्रमार कि व्याजनेय रीकाण्य पक्ष एक पान पान राजा अप کو س⁽¹⁵⁾ مدارد کو مدور الموصائه که کمانا کلمه الومه عل مع و سه عدم المعدد الم والمعلم الم الماله مام (وور पका कता त्या त्या कि के प्र क व्यापित का कि विविधिक المرس صمدون عا الل الماهم ه سعد الى مده ما و و و الم كاماندم بركم برج برج مين من كاماندم عبل كم كو سد مدارد 72 a the 111 03 25 21) to the \$ 60, 111 of 110d 80 d3h1 70 of 72 b 2000 हिम की ल्याली प्रमुख की मार्स के एंडा कार्

¹⁾ add. かしょ カー 2) add. かいまでいい - 3) カー 4) からしょう - 5) なる より - 6) om. なる - 7) add. は - 8) かっといる - 9) Von み an om. - 10) かい E. - 11) add. は - 12) よ - 13) add. は - 14) om. - 15) よる なる - 16) は でいいいき = まり - 17) add. いい - 18) om. - 19) カー 20) は でいいいき - 20) は - 21) om E.

من کلمان م کو سد دولود کو مدور الو چ ेली नल्या के पाल ना कि पेटर ने में पाल का पाल १४, ७३ سع مدمارا الهمد مراهمه و المرك دوم ه عم الدلد الكان المان من اكو لد لدلد الكان سو لد الكان رس سامه المرابع المرارة المرارس مامه المرابع سوساله چ مدلهاس اله مهدط کو کار امار کو مدلومهم (و) اله مائي من الله محوالم اله الهمم الله من المحسر الله ما يحسر والمال كوس (12 مدل والمعرا لس فان المن في في من ما والس مرا (13 علد علد كروس ه مي مي رود مي رود الله علم مي الس प्ट्रा दिसर % 100 मा कि नात के गुक्ता कि नात का 12) का। 83 ליש יר מאם יוש מב א ייע עמום טיף מאם לצמאם ("ל ال المرودي المرودي الماس الماس الماس الماس الماس الماد الس الماد الماس الماد الماس الماد الماد الماد الماد الم 19 टी काट मरीट पायम (05 किएआ दीव रे 1000 प्राट पाटफ मिन्य १००३६० हात भेवााक कु तता पत्र तता निक اعلى رجا (رجا محمد مورو والمهرون و مراسو ما مدومه معر مرامات من المحمد مرامات من المحمد من المحمد من المحمد שטר לך בלוף ומתר (בי מוכתר וושמת ומשור פוש של מווש 88.87 कि का कि कार कार कार के अन्य कि के 88.87

¹⁾ ဇုန္ ဇုသာ -2) ယက္ပါ -3) ယမှာလူဗေည် -4) ဇုက -5) ယမှာလူဗေည် -4) ဇုက -5) ဆင်းလေးကို သည် -6) add. နေ ကော -7) ကျောက် -8) add. နေ -9) နေ -10) မှာလူနေ -10) မှာလူနေ -10) မေလနေ -10) မေလနေ -10) မေလနေ -10) မေလနေ -10) မေလနေ -10) ကောက် -10) မေလန် နှင် -10) နေ -10) မေလန် နှင် -10

سه سام در سمدا ورس کو مرسلی ددوج کس کلمریدم کو داری ाजाय क "ने हें हात कर्यात ह निर्म के ते ते तिरम्भा क سم سی سک استصراطه هاره که طاهرها وه های 90 र्यनामन दे र्यावट १०१० ६ मन ने नमम वाक भन्नावन है 91 سمدم و عل معجم مع هدمه سعه سع دراس همدممرا 92 اله کو براسانی دوهی کس کلمان کو داری انتان ک سم 93 سه الله الله مادي ماري مه ري على المحمد الله المحمد الله المحمد الله الله 94 والسد ادور المال کو براسل م دور میس کلماندم کو داره तित % तथ तथ तथ तथात कर्मभाति न कर कर तथा % سم سع وطرس اسراک و اوان کو مرسلی مده مهم کلمان م 96 سه و سمه سمه و الله مردوره الماده به مالدوم موهم 98 کرماندم کو طلع اندان که سم اله وای فات مهماانی 99 مهري به مهم هي هم سم دراس مدورا الاهم د ماله وه معلم المرامد عدم و واله المامد في الم سروي والم معراها سرنا عما معمد على الله الله فراس كالمودي الاس کو براسالی مدهدی کس کلمان کو داری ایل در الله ایل که سم निति क्षेत्राकि त्र कित्यकि क का त्र पति रिति سدیدورید دان کو براسلی مدهدههم کلمرب کو طراق लिए ३ ५० ५० एक प्रमालि क्षाति कार (१६ वर्ग १५०८ थे ه سم سری دارس ولی درید به به کو براسلی مدهدی

¹⁾ add. 9 = 3) add. 9 = 4) pp. 9 = 4) add. 10 = 4) add. 10 = 4) pp. 10 = 4) add. 10 = 4) pp. 10 = 4

र्यानाम्य दे विष्ठ । ताम क वत्राचि । वाक भ्रमाल राकान मेर किन किना निक के कि कि कि कि कि कि कि اد محمد به الماله مي محمد و سم دوس مرود ه کاد که فراس درده دهمه عمارد محمد ام یک ملامه می عاط 109 لها الكانكاري في مومد ماهم مرسوس سو لس كو ولراس دادهاد 110 مده کماد میکم مدا یه طعمه می ست ریدا رس می حدس 111 भी की की की की कि काल जाद जात कारिक के कि में 112 ما مهد ما سوس المراهد في محاسل و مع سع وو عا داد سر کراد و سعادا محر الله الله سر محرار الله الله الله عداد 114 अकिन्धा का किन्स के किन्निक के किन्निक कि किन्निक कि 4 miles (1) & Eule cepara Laine of chie a Sico השאוו החלינ מתחיקון ב מהחוה שמוכ חלמו וך ג משתים 201 119 the man of the 15, 118 & 111) Legar & 118 119, 118 عسجاناه كرداد (أسمور وله ولا كرداد (المول الموجد الس ددسماالمدی کرد درسد د مدلود هاس که در من مرب ماه درماه 12) उपार के माला में का कि माला के हारिक का دو جهم کلمان م کا دلود سر کود سجورو که سراس بهدارد سهرود سراس اردم دو الهدا المه سهراي المراس الم

سه سود که سون سود الهان کردن دارد بحداره ا عردوس لري ال ما الم الم الله الس معدالة اد مجامه « م كردومه المامة عامر إلى الله ما ما علم علم علم مدرام ما ماراد الماء سرسهد و کو سرد سدم سرکه د سمس و اردی امی مو اسی اسما الله محمر مه و عمد فراسد مماه مراسد مماه الله المواجع والم 125,124 मिल्ला हिं। हिंद कि कि कि कि कि पाल मिल भारत है। 125,125 لدلد کم کم دوه وجها کلماندم سمس ولی مهدمه سرعه سراه ه لسلس یم کو امام و سه مدارای ه سریسو الم 127,126 שטוו עוש טעווטאטר שטטרט בלוטן פוו וטשאואי 3 s अभिता क्षितिक क्षत्विली पुर तथित दत्तिभावित حرابه عمل که عمد مانهم ماسر الله اعراج ی مه ماهم ما عددهم مدد ها عدمم اها مهما المر وامر والمرس الم مهم م الهامم عددهم كو سمدم الم سراد مدرام علادور كو عمر سه كو سال المرابع الله المرابع الماسار و المال الماس عادم الماسم عادم الماسار الله الماسار الماس كود سمى سرس الرد (قل عمل كو عمر كما كو براس الس (16 ام ام) & سرطرارا الهو سرسرس مدن « سرطرارا الهو زيرسه طمرس ه ومدا الحم سرم ماهم مراهم مرسوس من المعرب الم שין צוטמטי שין צוטמו עבני ועשיים ער על בבלטייליין י מעני

¹⁾ $3 \not\models \mu = 2$) polyeof = 3) $3 \not\models \psi = 4$) polyeof = 5) where = 6) polyeof = 7) add. Much = 8) add. $3 \not= 9$) gove = 10) $1 \not\models f = 11$) where = 12) $1 \not\models f = 13$) poly = 14) $1 \not\models f = 14$) where = 14) $1 \not\models f = 14$) om. = 17) E om. den Paragraphen. = 18) $1 \not\models f = 18$ om. E.

الدس طوس برم و محدا و علم و مع عددمما 135 المرود عمل مواردم مكرمااه في معاد المهد معده مر المهد אום שר לחהל האום הות לחהל האום הוא לחהל החה سر سر رادو دور سرس رادو دور سرس رادو دور سر سر سر المده بملاه في المده سه شدر مي المكاللة حد 137 جواله اسطود کو موادوم الس مکمالی و سرامه مه فی فیما 138 الي اواد الهامم عددمم سد ي مم باهم سسعد عا مع كم 139 عمر عددمم والمحدد و ماهم محدد بادماع مح ماهد بادوماع الم مرام اله المجال الم المجال المال المحال المال المحال المال المحال المال المحال المال المال المال المال الم 141 الس سد ولهماد وبهدو درمال ه سمعه شرسهد ولومهم नि काति काति होता । त्या काति काति काति नित्ता काति भी काति नित्ता हो। طسرس کم سمس ماد طسس کم کورد ولس کم الن المرسم به مارم العمره فاد والمرس على مراسم به مرامه على المراد على المراد على المرسم ا (مه ده مله مرسعه است رف ملع به مده ره مله به جه اد مله م ارم ها مداسمه (۱۱ هاده احدم سر مله م ماس مهراد و سهادا المردي المامه عدده مدا مع عدد الهرام الم ب ميريد وطيل مرس مدمرد سه وهمرد ارس مرس الهراد & وارا سراسدا سدم سعمد الهاصم على عسم سد ١١١ احمرد مهدم المركم الها المال عاد المحمد من من من المركم الله المركم المركبة المركبة

¹⁾ פון אלך - 2) ווּ - 3) אין immer. - 4) om. - 5) add. ווּ - 6) add. ב 3) ווּ (falsch). - 7) און שווישל om. - 8) פאריא האין ישר om. E. - 10) om. E - 11) אין אין ווּט om. E. - 12) om. E. - 13) פאריא ישר אין ישר אין ישר אין ישריא ישראין ישראין ישראין ישראיא ישראין ישראיין ישראין ישראיין ישראייין ישראיין י

ميليدان شامدر سفسرف سي في ميكسر و مي مع ما اسروفرد ورماع مراهمام براسماء في مومد ماهم مامل مادام مادام مادام والله س س فالله هلك فكو المنافع المن هلك من المن المن المن المنافع المن المنافع المنا الما سع مرامات العاميم و العاميم و العاميم الله الله الله عاد مدورا المام الله عاد ا 150 سرطور راجه ورامدان سرده فرسه سع ورسدة ردهار سردم الس ما الله ما الم كو عراصة سروالله الرحم ممروالم وفيها الما حمد المروف رس ملى المادوم و المرام مرامداد صلى المماد المعدد ماالد ومرااد ما ادعداد عم كالماديد لس بهدا عله هماه مراهاده مله علاه عله عله ماه ماهامه الماه مامه ماه الدرك هارك فراه و المال المهمة فراه الممام علم عراسة السد وامه وسوسه مربعه المهود دد سر مده مهدط احدا الس رس العداء لاما عدادم واس عم وم مودمدو وص עשא בי עשי מעל לך נוע כלע מקרף עם מקלטיווך מקרף ولوس الداريدي العام المه الموادي المدالديد مول الدن سو اعدی سو عم عدد مه رسانه ی محسد و عاد طس عبا الم فهراد مهم كاد طسه عبا (ور فهرامهم के ना दिन देन होता है। हिल्ला के में 13) किन निक्र के में 13) اد چاد طسردود ها موجد ماهم سرس سر ماد امراد (وورده)

¹⁾ add. אין אר בין סוו. בין אר בין

س صدد عما امرااصدم سع عم امدمهاد الدرمدى مرامسدى عن چ موج س مدط کم س مدود الدلس ۱۱۸ سالمراج الدلس % order o Die gam sit talioner Die gam sit יילוני עש שלי ישים ל שע שיפני מקשו א שיטי म के क लिया जीका में लिया मामीक के दे म عددهما ها مروده و مه مهم مرسكم سرس مه عدد عمل الم المرامين. مر مر مر مده عمل المرادر प्रथा के के कि के में में किवेता भी किवेता कि कि के किवे ला जालिय । प्राथिक । मु । तथित स्थिक ला भे दर का अतत्वला। & کو^و بهدا کر¹⁰ سرسرس مدهوا کسالسه ۱۱۸ سه سالرامی المرسد المرد الما مع و الما عمل الما المحمد عمل الما الما الم निकात १ में भित्रता । तथिद मा में प्रथेक । तम् निकार तिकार व المرامول مد المرام [الم] مد مهرمول مد امهدم والمال مد مولوں اور سولورو ور سوموس ساموں موال ور اسمورالم Anoly on the work of the me of 12) A 210 ng ndind ng nalinar ng istlang ng ng "" ul gan hu Tlewas hu ") a-wagod hu hupow

mongar ad aloguesal la jacolyon compage me ودهما الرود و هم من و من المن المردو وم من الم سوج ﴿ في على مدواس أوس كم يوديدو العل يدي وو سهدوسم سه عم دوسم أسه وام ووالمان ه سهادا الم سه ر مع والمهور الا دولارم سع كو الدمراد " مصر ميلوس لها الله ودا لد دول سوس الماله من الله على مرسوس كو وام موسدماو راس مع وااصرح صراام الم سوسل المالاله الله لسه سده کرد کودس عصرا ممار (الله کو معرد عدس عصرا ممار لمرا بادا کی محمد سرسے ور کو کار کارو کی ایک کم פהליתר ("ב פוו טטרווטיטי טטרווטן שיורו ב שאם ואטטאי 171 عدده (دور ما ما كو ردده و بير ما كو الله معمد والله مدوران ه هاد کو مجا ها مورد میل کو رود مصور می دارمیم می ماد ه ه که کردودهٔ کس معرابی مهداری مهماری کس رسامه ده کود किरिट्ट तमत % के तमता लीलिक्षि अ। त्यालम करिन سراروا سارور کو میرو وام میرانی کی میرور دوس دوسردوس (22) طراد وااد سه کامل کو ماسو دو چه که سو ماسو کارو ه לטאו מפים ע שול בנט יים פוו שן, פוני טעים לפיחוו &

العملة مدا الله مودوسولي المردد ملهم ممس والما العملة ما رحم الما المردد من الله ما المردد من ا

الله ممرع المراج الآ

me whe the state of the solution of the soluti

¹⁾ רוש (-2) של רש (-3) סוח. (-4) לפעט, סוח. של שוחל של רשט, סוח. של נוחל בל רשט, סוח. של רשט, של

שנבייוויין שב שטער ברווב אחרי של פוו האחר ב פוונבאב & لسلس مودمسم ا كلمانهم ا فانه لوم « كلمانهم ا & كم سودم المرب المربي الما كو المربي الما المربي 13 الا ما محمد ومو عدس الم به سمر و حمامه الله الم 14 الدها على محمد المراكب الله مسة مدا الله عدمه باله بادفها اور المرب مده « في لسلس مركزال مدم الم الم الم عداد سع नारा के प्राप्त कि भारत के नामिता के नामिता ने नामिता الان مال من الله على الله الله والدو ولله كود سركون والدمون (١٠ اد ٢٥) الله كلمراج وممرك وطاوط كم عرب وصودس سها چ مرب جه الله و و مورد سع مرب م المال مدور الله والموالي كلمال في الموا مدمس مدوط भा केल्टलेला तक्तितात निरंते काराक (दूर ११८० गरिट काराक । ه وسر سرا الله الله الله على مدويهم الماليم الله الله كو ليد كو عما السرور ومامل مدهو و ملا عددمملا الله إس مال إس مام ال אנאיוני % פווד נשת מושו ומיע ישה פוו נשת משוו וות

י אפוופיש - י אוויפיש - י אוויפיש - י אוויפיש אווייפיש אוויייפיש אוויייפיש אוויייש אווי

سوراس کار ها جر و ساداما ر د علم کا ملکماد ی هدسا الم ما ماه على المراكم المراكم الله الله الله المالك 30 ام مدموم اسع و المام المسعد والع العماد و كرد سها 31 किर्मा क लाक दूर निव्या । माने वाव दुर निव्या कन्ति वा। 32 کو کس سے برہ سے برہ میرسو بری بارد کی کواٹ صوراح 33 הפוחארוב חש פון אמו הלות ל ש פות חשו אמתהפוחת 34 (य) यन प्या अ रेना के प्राप्त । त्यारि हात प्रति मर् 35 جر ما ما و الله ما مدلواد کلمان مع کو کو که کو 36 هاادم رسدها كا ر باالم شاسك في هاالحد و برامامه 36 b א ממשליה התאותן בחתא המבאמלים תו תרנוב יש הוו לנדאר 37 عمل حاسر شماه المري مده و همير س مهدم مرد ي निमानिक । तिक्षित १९ ७६०। वा १५०००। क्षितिक भ्रम المراع على المارة وراع الم الم محمد مهر المهراد على المار المارة 40 कारिया क्षा कराहे हिन्ता कार हा। कार हिन्त क्षा कराहे अपन دوالجاام كما د امام هم و ادم (۱۱ عددمما و ماما و امام ورس سدفرود مهدمددله عداراد مردود بهدفرود مردود مددمه ورس دولها چ دو در دولها مرسوس سود اس ولها والهارس والم 42 4) 14) LUNGO - MI & 1000 DUC DOW 15) Power (15) 43 كرمامه الا كو ملي مام مام به به مام والما به ومامر بادو (10 ه راسه ولهراريد لو كلماريدم دون دارد سرمدم رئيس

¹⁾ פּרָט - ²) add. בּל - ³) בּשְרָט - ⁴) add. בּל - 6) add. בּל - 6) add. בּל - 6) add. בּל - 6) add. בּל - 7) בּל שנו - 8) בּל בּעני - 9) בּל בּעני - 10) E פּרָט - 11) ביל - 12) add. בּל - 13) om. - 14) שנותפון - 15) add. בּל - 16) add. בּל בּעני בּע

سورسالو رسدوا مهاوسال چ راس ورسیراس لود کلماریدم رسمد مودور مرمل مدهام درهام اماد المهاد مرمه المراد الم 46 در المارس الو كلمان ما يه ولس ولا الم المرسوس سرع ه كرا كو سرسكيد عدوم اله الماد المكرك اله المدماع اله سمال سرفه محافيا وسمعال سرعدفه فلمسفها بمطرهما اله المرسمة علماع الله على الح الله عمل والما عمل المرسمة الم हाळाायक र्यांगिका तेमें की में भेरा में में भी में में भी में के नीक्स र عمرااندم كلمان ما هو الله ولهماه مرسك مد فراد مع مدمال ه ااسه ولهااله عمااد الانسام سركما الماسم كسماد كسام 52 وطراع مراج كرس به ١٠٠٠ ه راسد ولي اله ولريد שלנוב שלביחו " טוש פוו כאן שיטוש פוו בשול שם والمحالي مدهدمه مرصده الماس سواسلو السدر مولوسل الس 56 والكاراخ الم مودو(مسلكس مدى مدى المومد (ورا ملك नित्र कित कित कित का क्रान्त का क्षा कि कि कित 57 كامان ما يع والمالك الله والتدميد كلمان م مرسكد (12) 58 سه مدمد (دور موسم مرد مرس سه ادر واد مولد ه وسرا عصرا وعلى وال وصدا والله عالم الله على الله الله الله 59 سرس و موم مرس مرس مرس مردوس مردوس مردوس مردوس مردوس مردور المردور الم 60 पा रिय एए अन्य रिनायम् ६ १५६१ मरियनाट मट प्रमे (at 61

المالما واله ها اله المحملة الم سركل محافظ مطمعت مع المحراد في مارسم موسم ومراح مدى في الموا محمد المركم كو المك المرسامة المكرك المهراس مكر المكام وسل واله و واد ه ولي اله لسلس بدلواسد سوار سهد طسوس 63 ער פיטינת ב על על נרטים פון ישלקכלטינטי שין בלענת 64 पालम ११% तम्द्रीता हा। यद भी पिन क्रात्म % भित्रतम ديدم سرسهد سي ويدم الم المردوان الله سهود كلوا 66 الردوة الحق المه المع رسمه مده ور مسكسم و مدرااد والمركب في المردمي المرامي على مرموس سع سردو 67 non Bar a margar & mar most margar lasted for 68 भी त्याक्रम त्युक्त क । त्ये त्या दे में तर्क त्या । वा क्यात्य तरान्या भी वाार भा ततात्र हुन का कात्र का का 4904c call with the then of 15) 20 To the 11) will a the the नकत मिनातमा ह्यान का नाम के ने निम् मिन्हिर तत्रातम فاعا الله محمد مراح الله عدد عمل مرسعد محمد الله 71 72 73 س المالي المالي الله المالي ال 74 कित कित कात कात कात कात त्र ति के वा कित कात कात का 75 مر إسل هذا كورد سرسركسون الله من وسر وسرا وسرا المركم 76

אטישיבול שוווש משמשים ב לעלע ומאוטאו ומיא פוו לב (י سرد رس الله کو دوسرای (2 دوسرو رس الله کو سردو & سرا المركم والله من مركم سركم الله الله الله المركم الموسد كما سرا ددم آرد من سار و طرمهران الله علم الله الله الله الله سمس کرسال بهاده حدادی کو حدیم سودی سا سمس به بهاده ورد هه المراع كو المحامي المراج المر ادی مرصوص ه (سال الهراصور المرع مردو رس « ادصور « टम एष्ट परम् ७ ७१७ माराज विसे राभ्यमा मुस् ال المال الم كوسراند بهدارس الله الاسمة بالمالية على المرس الم المردو سوس سرکه ر سرمهد الله ساله د روس ساله ر سولاد اسطود עטת טופער בלווב שתאמון שם צעור (בן שתמשפתו מטמשיטאו % مادد عمل الله محم الله مدماداطي عمد مكاملة المادد عمل الله مكاملة مراصده راددم كوس كوس 11 سرسدم و راس دوسمارام ي نوب ARD MADE MADE (51 Artle of Dilan & Order me 89 الهماملة مددو معداد سه الهماملة مددو اله دوساد سه الهماميد مدود عمل ممدااد سك الهمامم مدود رسام ملا ملا صلفااد المروديها ماصلامه فلم مكرد محصله والم كورود الماهية 90

¹⁾ add. \$\xi - 2\$) add. \$\xi\$ 110 - 3) \text{ ff - 4} E \text{ fymp} \frac{1}{2} - 5) om. - 6) \text{ with \$\infty\$ = \frac{1}{2} \text{ om. } - \frac{1}{2} \text{ om. } - \frac{13}{2} \text{ om. } - \frac{14}{2} \text{ add. } \frac{15}{2} - \frac{15}{2} \text{ om. } - \frac{16}{2} \text{ om. } - \frac{16}{2}

ואלטמת מטמאיטמוב ועדת א צי פום נפסמה מסמאמא ושבל א למוב אוו ושמי ווב בוושמש שטשו לוושת משרשתב 91 לטתיושי נישובר & פוו לב ער וערות שוולי שב ושטיושי 92 שאוו שלעו ב שלטישו ום ישוו לעלע שלעטי שיאן וופר 93 ित्त यह के १८ दिन कार त की प्रकार प्राप्त है। לנותוב נעבבהו ועושה בלוושת שכנשמו עשוב בעשמחו निक्तिता है जा हिन मेम अस अम्भाक मिन हिन או עירון לך נות ע טעינ שליחווש ממשי ועילאו اله سدمالي ما كو سه لسدا (١٠٠ سالم ه عصم اددا 96 מתמשונים מהלצוב שם נוב לנמו נמגלב בבישמו צונה ציסחוב ور وا مرور المروري مروره المروري مرور المروري سرواما (قد مودو (16 سرلودم ا معلماله هو ولي سرود (17 عسروب (18) برسهسان سارسان سع اعدرسده المرسود المرسوس سالمه ع 100 جراط ه كو كود طران مدلج لرس ماك (١٥٥ الان الد مرسدم (دد کو بهدارس لراس مرسم سرا الو الهم به 101 שלעבה שאופר ושלער או החום ופחדי שאוחה החום פי ور الملا يق كاما ركي المرا المرا المرا على ملام هو المرا ا

الم س (-2) س (-3) على (-3) مل (-3) م

کو ساس سری سدو سرس د سام کرد سراد که سرا سرسرام کو مدكرود كرامور الاس رهدد هي عمل مدر مدميس عمل مدارد मुक्तवाल भी ता किल त्राता है। १० १० भी ता पालक्र ह שטיו שמשי ושטיו שטיעיפוטי ושטיו לפיתו ערלותו ב مل ماد في الو السرو على المولد و المولد و المرود مادو مادو مادو المرود الم علم مرد (ورا ع اهامه مرددم الا مارس مهرااد ما على ممااد الا عالم (11 اور ملا على مدالي الله ماميد ماميد ماها الماد 112,111 اللايم د اله الله ولهاالم كلمان مم الله الله الله الله الله الله اله وركال الهاري شميع مركزاد مكم واله وركال الهاري (١١٤٠ ١١٤٠) اله عدد مسعوس عل مسعوس المرار مدراد الله الله الله ولجارة كلو الوب د الس ولجارة سعكسواله الو وام سرد 118 الس واحمالة كو 170 سدا لريس سرمس ه راس واحمالة كو 120,119 كو الا جاره ميداد ميدارام المرسوب عليه مرسل هي الله فالكاري المراب المرابع طراع عمد مرسعت اعصداد المعدد שלושו ב ווב רושוום שבשר מח שיש מחשו ששיחלב سرسهدي ه والعد ولهداع معرود مدود وشود مردد مهم ميد اس دامه اله والم ويه معدد معد المراساد الهراميد على الم क्तिन क्रमेन क्राथन है। जिल्ला क्रमेन क्रमिन क्रमिन क्रमेन क्रमेन

را الله (3 - كورس (1 - كورس (1 - بول الله (3 - هو 10) (1 - مول الله (1 - مول 10) (2 - مول (1 - مول 10) (3 - مول 10) (4 (6 - مول 10) مول 10) مول (1 - مول 10) مول 10 مول 1

¹⁵⁾ Girers, immer. — 16) wyw — 17) add. 1 — 18) add. 45 — 19) balbe.

الرد ما سرعسم الله فالله عدمه و ومرار ومرار ومراد of myse at a where before graph age and non-ادید وانصاله ی راید وانصاله مددس سکرادو کرم سرمسدد ישר לווכ שב " פום טיט ב ווש רושווד ישווח טיט ווש साक्षाम यक्ष्यां कि ति साक्षाम व्हातम् कि पान والهااع الاسمام في الله والهااع الممالي مدم الله وانعاله کو و ووسرا سايس صري لاس وانعاله کو و ووسرا المراكب الدمه الله والعالم كو و ودمار الراكب مو االمهال مو الله والصالع كو و ودمال سال المحدو الله دانهاای سهمهدو کسمهد مهاسهد ه الله داهاای سهدهد مدوط (الس) واعدالة عدمه ماره مدوط السه واعدالة إسمه ولا مدود مي الله فالكال من المرام على الله 132 واجارا من الله المحدي الله المحديد الم 133 مرمان عم سركرد وروم مدراد مروم اعدا المراد مروم المراكم وروم المراد وروم سدلراد چ سرا سهديد (15 كرسل (16) فاره بدلران الله عد مدهر سدم سمسه (۱۶ هامه حراصرا الح سردا الدورة سمسه هامه ور اس چ سمس (دور اسک دور اس دی اس اس کو اس اس کو اس کو اس کورس کو اس کو اسک משובול ב פועאף מלטי פוש בלוטיוו ב פול נוע משיטבא

भितिक कु ₅₅₎किमाळ नर नाम १७३२। किम १७३२। ३॥३ निति १५

المارارد عربات المارود مارود مارود مارود ها معرود المارود المارود المارود المارود مارود ما

¹⁾ om. E. — 2) om. — 3) עטעפש — 4) E שש = $\frac{1}{2}$ = $\frac{1}{2}$ add. $\frac{1}{2}$ = $\frac{1}{2}$ om. E. — 2) om. — 3) עטעפש — 4) E שש = $\frac{1}{2}$ add. $\frac{1}{2}$ = $\frac{1$

שוו לובת בנו שווי ש פשעשי לווש שעוש בשו ציושוש מטאקיטאו ב ולבטר איש שקישוו אטריה הקלא א פום נואו ב 140 a 140 שוש פלאוט ועבאל ופעשוף שעאו שלשוף עבשוב שלשוף ב וע ב 140 ש والهااع وا كويم ساره سا اله الما ويلو سرد عود الهاء والمارة والمارة والمارة कि साकार के कितक किता किता किता है सिकान कि دول سع مهم ودوسرا را بعدو العصل مرد رائم مرد له معرا مرد صرااد 140 d) 18 ગામ્ફ્રમ તામ મામ કતતજી માન કતતજી તામ મામ જ 140 g عرد چ سرس س اسرط مر اسرا سرا اس سرا المدود اكسادو و 140 و משך הלכבלתי שבאשר הוו אבמשום החה הם 3 مد المرد كالمسال مهد وهم ولرج المرد فع طادف مع مادف و 140 טא נטונ טא פשיינ טא טטטא טאול א טטטאו אין או טא g 140 g سرا کیا بام صدر و ماد ها واد دراهم می وی ها به درامیم سرا عد مدارع ما من طرارد من مرسو سرا سا کراسا عمر בשר שב לינואן & יונונים מוכי שטטא יומה טטטא לווטת מטיטמישים ולחטש בנלשול שטער משי וווב טטטא طران و محمد وسر و مع ربع ربع ش ارمس سرا عدراج سرا عمل که در حادر عمل فعدر ۵ سک جرمادی به دو مهرااد रीकामका के केल हार्रिकत्त के ने कि लक्ष्य के विशे लक्षि کے کو مصم مام اور مصم وصمدرد ی کو طابی السر طابی וטמיש טטטיפו ב וטוטיב טטטיבטש לך דעי ענטיור שישונים אפשרן ל אוור של אפש החתא קוושא אתר שורבאו וווב תאמא

Anmerkungen.

Fünfter Fargard.

- §. 1. واناع ist falsche Form statt ناع, denn واناع wäre = كوهد Höcker".
- §. 2. والآب falsch, entweder براه oder والآب , wie unten §. 7 wirklich steht.
- §. 3. 3 statt 'was' nach Gr. §. 18.— word soll wohl "die Menschheit" bedeuten, vielleicht ist aber die Lesart von F vorzuziehen.
 - §. 7. Über den Plural nach wcf. Gr. §. 189.
- §. 9 b. Das Citat der alten Glosse: שניטים. שנייטים שניליטים שניליטים שניליטים שניליטים. או ist hier übersetzt, aber aus seiner Stelle gerückt, wie man aus der Vergleichung mit der älteren Übersetzung leicht sieht. Auch ist die Übersetzung selbst unrichtig. Der Imperativ שנייטים lässt sich zwar durch שנייטיים wiedergeben (cf. oben p. 25.), aber שניסינים, sondern שניסינים, wie auch in der älteren Übersetzung überall steht, wo es vorkommt.
 - §. 11. مار مار والله , neuere Schreibart für سر od. سر , cf. Gr. §. 18. Anm. 1.
- §. 12. Statt der richtigen Form والا steht hier das neuere براد.
- §. 14. & lässt sich aus §. 22 a sicher ergänzen. Über scheint aber Deçtûr Dârâb selbst im Unklaren gewesen zu sein, weil die Handschriften an beiden Stellen schwanken.
- §. 16. Die Erklärung des Deçtûr Dârâb: جو کو چو بر طرح , d. h. "dieses ging vom Flusse weg", lässt sich offenbar mit den Textesworten nicht vereinigen.
- \$. 17. الريد statt des älteren المن , offenbar mit Rücksicht auf neupersisch عوى . E liest برد , i. e. حوى . F , i. e. حوى .
- §. 20. Die Vergleichung dieses Paragraphen mit §. 20 zeigt, wie wenig Deçtûr Dârâb bei seiner Übersetzung auf Gleichförmigkeit Bedacht nahm. Zu verwe, cf. Gr. §. 117. Anm. 2.
- §. 22 a. פעש ist offenbares Missverständniss; so geschrieben, kann das Wort nur כדבא, d. i. "Lüge" gelesen werden.
- §. 22 b. Dies ist wieder blosse Übersetzung des Glossencitates, das hier als dem Texte selbst angehörig betrachtet wird.

- §. 23. Das beigesetzte $\not\sqsubseteq$, das im älteren Texte fehlt, soll wahrscheinlich dem $v\hat{a}$ des Grundtextes entsprechen.
- §. 25. Das glossirende 'w', das in der alten Übersetzung hinter usteht, lässt Deçtûr Dârâb weg und hat damit wahrscheinlich den Sinn des Textes besser getroffen als der ältere Übersetzer. Nur hätte er nicht vergessen sollen, auch die überflüssige Isâfet hinter un gleichfalls zu streichen.
- §. 29. Wie der Satz hier steht, kann man ihn offenbar bloss übersetzen: "das Feuer, schlägt der Mann es?"; denn "v" kann sich nimmermehr auf "v" beziehen. Der Verfasser hätte also entweder die alte Übersetzung beibehalten oder "v" vor "v" stellen müssen; zu dem letzteren Mittel wollte er nicht greifen, weil dann die Übersetzung dem Texte nicht mehr Wort für Wort folgen würde. Auf diese Art ist der Übersetzer offenbar veranlasst worden, etwas ganz Ungehöriges niederzuschreiben.
- §. 31. رسته, i. e. بسته, offenbar eine neuere Form für das وسع der alten Übersetzung.
- §. 33 ff. sind nach meiner Ansicht wieder Glossencitate, die ich auch alle (mit Ausnahme des ersten: "gairi maçô aḡhô aetahê", das ich ganz gestrichen habe) in meine Ausgabe der Huzvåresch-Übersetzung aufgenommen habe. Zu dem letzten Citate bemerkt Deçtûr Dårâb bloss: "Dieses Avesta ist aus einem andern Nosk."
 - §. 35. & gehört zur Glosse und hätte gestrichen werden sollen.
- §. 36. Vor مرب sollte مرب stehen (nach Gr. §. 98), wie auch die ältere Übersetzung hat. Für بر d. i. neupersisch اند, gibt zwar F das richtigere بهر; ich habe aber die Lesart von E beibehalten, da Deçtûr Dârâb auch sonst سرد gebraucht.
- §. 38. E gibt das mir unverständliche אַכּישָּר, F lässt dieses Wort aus und gibt dafür אין. Ich vermuthe, dass beide Wörter in den Text zu setzen seien: das erste entspricht dem eredvô, das zweite doğhanem.
- §. 39. who ist wieder eine ganz ungehörige Erweichung für who, wie im älteren Texte steht.
- §. 43. Für والمسرية, wie hier die Handschriften geben, ergibt sich aus dem folgenden Paragraphen entschieden والمسرية als die richtige Lesart.
 - §. 49. אישרוע wohl fehlerhaft für איים ועיבוע.

- §. 50. www ist sinnlos; ich vermuthe, dass Deçtür Dåråb ", "das heisst" schreiben wollte.
- §. 54. 6., i. e. 1, ist wieder eine neuere Form statt der älteren 66.
 - §. 56. " falsch statt " falsch statt ".
- §. 57. איטישילטי, wie die alte Übersetzung hat, ist das einzig richtige.
- §. 65. Diese Übersetzung zeigt, wie viel oberflächlicher diese neue Redaction der alten gegenüber ist. Dieser Paragraph ist dem Yaçna (Yç. XLVII, 5 c) entnommen, und die alte Übersetzung stimmt an beiden Stellen wesentlich überein, nur die Glossen sind etwas verschieden. Beide Übersetzungen geben aipi mit & Lw; aber dem Deçtûr Dârâb schienen zwei Wörter für ein Textwort zu viel, er hat & gestrichen und so den ganzen Satz zweideutig gemacht. Endlich will er vahistem oder vielmehr & Lww = neupersisch Lack, "Paradies", genommen wissen, woran gewiss weder der Text noch der ältere Übersetzer gedacht hat.
- §. 67 b. Übersetzung der in die Glosse aufgenommenen Worte: "ağhvanı daenanı."
- §. 70 b ff. Die Recension des Deçtûr Dârâb folgt hier und in den folgenden Paragraphen den Vendidâd-sâdes. Auch Westergaard folgt dieser Recension; doch scheint es mir, dass man auch die Fassung der älteren Handschriften beibehalten kann, ohne dem Sinne etwas zu vergeben.
- §. 107. Glosse: "dieses sieht er (man) aus der Zahl. Andere sagen vom ersten bis zum elften." Der Sinn dieser ungeschickt ausgedrückten Worte kann nur der sein, dass man nach der im Texte angegebenen Zählung mit dem elften anzufangen und bis zum ersten herabzuzählen hat, während Andere meinen, dass man vielmehr mit dem ersten anfangen und bis zum elften hinaufzählen solle. An que til, der doch seine handschriftliche Übersetzung gemeinschaftlich mit Deçtûr Dârâb fertigte, auch dessen Redaction zu Grunde legte, ist in Übereinstimmung mit F (wahrscheinlich bloss verschrieben), denn er umschreibt folgendermassen: agh gouman men hamar nakdared hit mavan men iåjdehoum vad fardoum djamnounad. Daher ist auch seine Übersetzung unbrauchbar: "qu'on compte depuis onze jusqu'au premier (combien de sujets deviennent impurs).

- §. 119. سوم», i. e. آتش, kommt hei Deçtür Dârâb häufig vor statt der in guten Texten allein beglaubigten Form سومه .
- §. 121. Nach Anquetil's Übersetzung soll diese confuse Übersetzung heissen: "Ce que l'on peut voir dans l'Avesta (dans l'izeschné), ce qui vient (les couleuvres, tigres etc.) d'Ahreman ancien et sans loi, qui vit dans l'enfer meurt, si on le frappe et ne souille pas celui qui le frappe; il n'y a pas entre eux de nassoch qui s'y repose." Man sollte geneigt sein, Anquetil in Bezug auf diese Glossen, von denen doch sein Lehrer wohl wissen musste, was sie bedeuten sollten, unbedingtes Vertrauen zu schenken. Dennoch kann ich mich nicht überzeugen, dass die Worte dies wirklich besagen, was sie Anquetil sagen lässt; sie scheinen mir vielmehr aus der längeren älteren Glosse ausgezogen und den folgenden Sinn zu haben: "Das ist aus dem Avesta klar: Unarische, die ungläubig sind, sind lebend Darvands; stirbt (einer) (so) ist er des Todcs schuldig; folglich werden wir durch sie nicht unrein, weil bei Lebenden von der Naçus nicht die Rede ist."
- §. 139. 16, i. e. A, steht hier wieder für das ältere wum die directe Rede einzuführen. Gewöhnlich lässt Deçtûr Dârâb solche Wörter, die nicht im Texte stehen und nur im Interesse des Huzvâresch zugesetzt wurden, ganz weg.
- §. 141. Verschiedene Handschriften fügen am Anfange dieses Verses die Worte bei: yâre nars qâ aothrahê yato, die aber sowohl in der älteren Übersetzung wie in manchen Handschriften fehlen, und in die ich einen vernünftigen Sinn nicht bringen kann, mag man sie als zum Texte oder zur Glosse gehörig betrachten. Diese Worte, die in beiden Ausgaben des Vendidâd gestrichen sind, finden sich hier übersetzt.
- §. 146. Die Glosse ist zu übersetzen: "Sieht man rings herum, dass etwas Essbares und Kleider an jenem Orte waren, und eine schwangere Frau kommt dahin, so ist Alles unbrauchbar." An quetil sehr frei: "soit habit, soit nourriture, qui approche de cette femme ne peut plus servir."
- §. 150. Für jede schwangere Frau ist wegen eines (im Mutterleibe) gestorbenen Kindes¹) inwendig ein Dakhma gelegt. Der Frau

¹⁾ Statt والسريح , wie beide Handschriften lesen, vermuthe ich والسريح .

soll man zuerst Kuhurin mit Asche zu essen geben 1). Jederzeit sollen sie Kuhurin (?? vfr statt vvfr) geben, wenn man einer Gebärerin nachher etwas Essbares (gibt), so soll man es ohne Wasser geben, nämlich Früchte, gekochtes Getreide ohne Wasser, gekochtes Fleisch ohne Wasser, das gebratene Fleisch ohne Salz bis zur dritten Nacht; dann gehört es sich, dass die Frau den Bereschnom ausspreche, alles dies ist im Avesta offenbar.

- §. 152. پالو sind nur verschiedene Schreibungen, الله sowohl als پالو sowohl als الله sind nur verschiedene Schreibungen, بر. "Frucht".
- §. 153. سدلسو kann etwa einem neupers. اخارا "ohne Dornen" entsprechen, was aber nicht vorkommt.
 - §. 158. هست , i. e. سا oder سه.
- §. 161. Das mit שיט wechselnde ש ist ל zu lesen, die Form ist im Huzvaresch unerhört. אול שייל hat Deçtûr Dârâb selbst gebildet nach Analogie von שלפייל ... של שיי soll dem fshuyanç entsprechen.

Neunzehnter Fargard.

- §. 12. Man vergleiche oben die Bemerkungen zur älteren Übersetzung. Dectür Dârâb hat hier die Fassung vorgezogen, welche dort als die zweite angegeben ist.
- §. 13. açânô ist hier sinnlos mit אנכעל, i. e. לנכעל, wiedergegeben, der Übersetzer hat das Wort mit açna verwechselt. מייסי, i. e. מייסי, nicht ganz ungebräuchlich für das gewöhnlichere מייל על . Conf. §. 86 und öfter.
- §. 18. معلى , i. e. فيروزگر , neuere Form statt der älteren
- §. 19. 'Now" statt 'nw" kommt meines Wissens sonst nur noch in den Namen Oshédar und Oshédar-mâh vor. Darauf hat vielleicht Deçtûr Dârâb hinweisen wollen, wenn es nicht bloss ein Schreib- oder Lesefehler von ihm ist.

¹⁾ Hier schliesst Anquetil's Übersetzung dieser Stelle, das folgende findet sich nicht bei ihm. Seine Übersetzung lautet: à la femme dont l'enfant (de quatre mois parceque l'âme y est entrée) a été porté au dakmé et gardé la c.d., celle dont l'enfant imparfait a été porté au dakmé on donne du pissat, de la cendre et ensuite de la nourriture préparée sans eau.

- §. 43. Statt pr setzt Deçtûr Dârâb 🎺 fy no. Es hat also avdo für avaen gelesen.
 - §. 62 b, c. Übersetzung des Ashem-vohû.
 - §. 77. مرب für das richtigere يه. Cf. Gr. §. 18. Anm. 1.
- §. 78. تون أ findet sich auch schon als Variante der älteren Übersetzung statt إلى إلى المنافع . Letztere Form ist jedoch vollkommen richtig nach Gr. §. 18. Anm. 2.
 - §. 94. 1823 fehlerhafte scr. plena statt 1829.
- §. 95. Glosse: "An jenen Ort kommt Ormazd (und) Ahriman (und) sehen zu. Körper und Seele weichen (von einander)." Gegen diese Glosse habe ich verschiedene Bedenken. Erstens steht וויף nicht in der alten Übersetzung und ist vielleicht aus einer Variante מששש (die sich aber in den mir zugänglichen Handschriften nicht findet) entstanden. Unstatthaft scheint es mir auch שששש statt des älteren שששש zu lesen, und endlich finde ich nirgends, dass Körper und Lebenskraft sich erst an der Brücke Cinvat scheiden.
 - §. 104. Statt of dürfte wohl of zu lesen sein.
- S. 136. معطوس halte ich für eine Erweichung aus dem älteren عدولوس. Es wäre also شگرفی zu lesen und also و in تع verwandelt.
- §. 140 a—g. Die Übersetzung der langen Stelle, welche die ältere Übersetzung auslässt und die ich daher gestrichen habe, während Westergaard und Windischmann sie für echt halten.

Patet Chod.

الله مل د محاد د مرسعد دار به به عمد عرصوب א וועטר ווע פלכטא אא פאטטר פוו בעל טרטווא שטר וועט ושעלטאו טאוושי י פא עאו ולער עני עשאוו פּ ा हात द्वतमे त्रके ।यत्य ।याद्विन हा। उत्ता ।पिला ।हा।करा कि स्वाति स्वाति स्वातिक स्वातिक स्वातिक कि मित्राविक कि اذااصرا على ية رصرم صرابع مراه مراه المرم المرم المارم חד מת לווחתת כתוום מחלם ומחתת ומחתונתם פות ול לבוש לעישוש או יין טאמשוטא ושוו שטאו ווטאיטאו שוש الع کوسرا فاق مال مراصرا الفاق وال دارسرا فاق فا کود ופטב, אוו עשר ומעעבאר שה פוו מכהה כ החו ההמוף سمع عمله مع کو معلمان حمل مااد راس رس اله موسدم פתווש וות כתווא בהשוא חדי והוא החחת בוואה החווה عسده و د د د د ماه مهم مهم ساسکه ماسو کم سلسما سار مكامالا السف مى سرحوا مومال عماملاك مى سرحوا الموالا מנטמטי א תלכנט שעלוו בווטמטי א שלכלש ופוו טאשטים ع حدال فالمعمود عا وادد ماهد عماد ها همكردا وم שלמו מתלה פום לנאשו מתלה פוו וותם השהלאשו שלייושוו נישטר וות הרון מתחיב ממוושוו ות אמת מתחיב المرااما ال همي [الس مع داد عا] السود والم مراام دوائا الح

निक्त ना निकास त्याच क्ष्मित पिल्पित मानित्त त्याचित त्यापर तात्र नात्र नात्र तात्र नात्र तात्र तात्

وا ومع سعه ه

क्ष ॥ तक दमे के संस्था हा। हथक संस्थ %

क ।।यह रम हा विकास मिल प्रवाद विकास व्याप [c] कार्क ह

- हें हैं हैं हैं हैं ती त्रिया है। हिन्दी तामान क्ष्य के कि कि तामान क्ष्य के कि तामान क्ष्य के कि तामान क्ष्य के कि
- ינדט ההחה החלמו הוו המשוחון באלחרה של יצי ווחר בא (אל) אינורות באלחר הם ובנטלמו ברטלמו
- हा। हथक त्रमे के लाक कि एक प्रविश्व व्यव तता हिम्मेल हिम्मेल
- والم الدور (حمل) مع شااع سرد السرد ودموس مدم موسه الماء المام وماس مرابع المام المام
- नियाद पित उथा तनक हिम्म हा। हथक त्यु क्ष्य क्ष्या हिम्म निया पक्ष्य क्ष्य हिम्म निया प्रतिक क्ष्या विश्वास निया पक्ष्य क्ष्य है। ज्याप निया क्ष्य क्ष्य है। ज्याप क्ष्य क्ष्य है। ज्याप क्ष्य क्ष्य है। ज्याप क्ष्य क्ष
- و الدس اله مهاما الدس الما الدس الما الدس الما الدس الم الدس الم الدس الم الدس الم الدس الم الدس الم الدس الم
- مربع مي ماهم المام مراما المام الما
- مرع على المراف المراف على مراه موسم والمراه والمراه على المراه المراه المراه على المراه المراه المراه على المراه المراه المراه المراه على المراه المراه على المراه المراع

15	كم لسد ديدما المرايدي لسد ديدما كريد السد ديدما المهديد
	السد دمه ۱۱ العمم ۱۱ السد دمه ۱۱ مد دم الله دمه ۱۱ دم السرم ۱۱ دم المراسم ۱۱ دم ۱۱ دم ۱۱ دم المراسم ۱ دم المراسم ۱۱ دم المراسم
	विरिक्टम खन्न विम्म वा विकास मिने क
16	मागि द्रम के किला प्रिया प्रथमा व्यविष्य क्षाविष्य व्यव
	७५८ ७०५५ ७॥ ७०० भमे %
17	ع المدم حمل مك ما الله محمل المد الديم الما حاد الما الما الم ما الما محمل الما الم
	المعادورا المردمال المسار المعار ووالما ووالم المارك المكلم
	% हिम्म १७७७ ॥ थ
18	के दिलम मिलिक दिलम पटनिक है। विश्व भी के
9 a	% रिक्षण त्वल्य गांच न्या मिन्या किन्या कि
9 Ь	क के दिख्य केट दिनात हा। हथका के क
20	کم طربع به اندورا کردن سرکون درس ورا وجه کا که
21	א נוואל ווער פוו פאש מאא ם א כמראמאל ווער פוו
	निका के ० (स्था किंपना तात) ना। हुर क ए ० क किंपन
	% रिक्त लिल्ज ।।व ना। वृद
22	अ निक्त किका १६ किका मान १८ १९
23	א של שמשע ואל שמשער ושמערלטר ופעולטר ושולטר
	% # 1640 119
24	م داس کو موسده عماها علی اس عماها می داس کوی موسده
	ماهما مع الس ماهم على فاس حفى موسدهم فامال مع الس
	% मूं प्रथम ॥ भर्मे १० ००० ५१
25	म लान देम कि कालक मेनका। तम मेनक में भान
	کو کیا کس (سوسددم) براهما سی براهم کم واس کو

टिन प्राप्त कार्या के राय ताता तिम् ति कार्य हिम्

عرامانهم رس مه ر درم موسم هم مامهمما وا هم مهم على الله على الله على المرام الله على الروس من مامهمما والله عل

عرب المراه و الم الم مداره والم المراه المراه المراه المراه المراه المراه والم المراه المراه

Anmerkungen.

- 1. Für den Anfang vergleiche man Yacna XII und XIII mit der Huzvaresch-Übersctzung in meiner Ausgabe. vane (im Yaçna steht besser שיים) lese man אפאיית; durch den vorliegenden Text wird auch eine Stelle klar, die ich in meiner Parsi-Grammatik (pag. 199.) mit Recht als kritisch verdächtig beanstandet hatte. Es ist, wie man jctzt leicht sieht, im Parsi-Texte zu lesen: يه أَن خُوسَ تن كَان خُواسته: Es ist hier שני die ältere Form für neupersisch באן (huzv. נאון), ist einfach verschrieben für خواسته. Übersetzen möchte ich nun die Stelle, in Übereinstimmung mit dem vorliegenden Texte: "Ich verehre euch, o Amschaspands, mit Gedanken, Worten und Werken, mit Leib, Seele und Habe, nämlich ich halte es (dieses Alles) in Abhängigkeit von Ormazd" u. s. w. — نكونم, wie die Patets im Parsi geben, ist nicht genau das Huzvaresch-Wort, dies ist i. e. نکوهد تا zu lesen, von میسین سی کوهدن i. e. نکوهم بایت بایت از درات das Mazdayaçnathum. Meine frühere Übersetzung "als Mazdayaçna" ist mehr die des Grundtextes. Die Pârsi-Worte اندرکه گناهگار بود fehlen in unserem Texte, wo ohnehin hier einige Verwirrung in der von mir benützten Handschrift sichtbar ist. Vielleicht dass die von mir eingeklammerten Worte für diesen Zusatz stehen sollen.
- 2. Der Codex hat öfter fehlerhaft אין statt אין geschrieben, ebenso einmal פיש ביל ביש ביש ביש Das in Klammern eingeschlossene אין habe ich nach dem Pârsi-Texte beigesetzt, in der Handschrift fehlt cs. In אין עישוי עישוי
- 6. Die Handschrift schreibt aus Verschen zuweilen von statt

- 7. Hier und sonst einigemale steht in der Handschrift سوله وه (سردگان) statt des besseren سردگان).
- 11. Das Wort אף שריים של ist im Parsi übersetzt אף בְּהַהָּט שׁרִיּשׁ ieh glaube unrichtig, es sollte אף heissen (über diese Formen auf א פּר. Huzv. Gr. p. 134) und bedeutet: ganz besonders; שור, wenn es nicht geradezu gedankenlose Umschreibung ist, kann nur für מפּר stehen.
- 12. Auch hier und in den folgenden Paragraphen habe ich stillsehweigend vor statt vor corrigirt.
- sehreibt der Codex, so oft es in diesem Paragraph vorkommt, jedesmal anders, nach meiner Ansieht jedesmal unriehtig. Ich habe diese versehiedenen Schreibweisen bestehen lassen, die riehtige Form ist nach meinem Dafürhalten "", was auch vorkommt.
- 14. Durch den hier vorliegenden Text wird auch dieser Paragraph klar, den ich mir nach der Pârsi-Übersetzung nicht erklären konnte. Er muss übersetzt werden: Alle Arten von Sünde, wo durch Unreinigkeit und Naçâ der Tod dem Mensehen an die Wurzel kommen kann, mir an die Wurzel gekommen ist, wo ich der vielen Tödtlichkeit wegen den Tod gar nicht mehr kenne (wahrnehme) etc. Im Pârsi-Texte fehlt nach مرك الله noch عن sollte es besser nach dem Huzvaresch-Texte heissen: وس مرك را (cf. Huzv. Gr. §. 149); وس مرك را sind endlich durchaus nicht einerlei, wie der Pârsi-Übersetzer geglaubt zu haben seheint.
- 15. אין אין אין, schlechtere Form für אים שישיל, ebenso wäre für איניישיל, ebenso wäre für איניישיל besser אין איניישיל besser שלאיציישי
- 17. In prov haben wir den Plural eines Wortes, das auf & endigt, die ich Grammatik §. 46 nicht zu belegen wusste. Cf. jedoch prov Ye. XIII, 16, und LX, 6, 7, 8.
- 18. Die Worte از درایان جویشنش و درایان خورشنش folgen sich in unserem Texte in umgekehrter Ordnung.
- 19 b. Fehlt im Pårsi ganz. Der Abschreiber muss diesen Paragraph sehon in der ihm vorliegenden Handschrift nicht gefunden haben, denn er zählt ihn nicht.

- 20. Für انردشش wäre nach dem Huzvaresch-Texte besser اوردش umschrieben worden. Das Wort ist auch so dunkel. Vielleicht = uzdéctis, Götzenverehrung.
- 24. Statt 35 sollte es wohl 635 heissen. Über 66 und 60 cf. Gr. §§. 153, 161.
- 26. אישיי ist schlechte Lesart statt שישיי, wie unten richtig vorkommt.
- 28. Die Vergleichung der beiden Texte beweist hinlänglich, dass ich Recht gehabt habe, wenn ich Pårsi-Grammatik pag. 203 vermuthete, dass Fehler im Pårsi-Texte seien. Alle diese zu entfernen reichen auch jetzt die Hilfsmittel nicht aus. Statt פילע sollte es ופילע ליי וויש אולינים sind die Worte פילע ביי עומים su streichen.

 Die Form ישמים im Huzvåresch-Texte ist unrichtig, entweder sollte es ישמים oder איל ניאמון giebt unser Text שור שווים שווים שווים פילע האיל heissen. Statt שור אווים giebt unser Text פון שווים אווים אווים

VI.

Ergänzungen zum Schähname aus den Rivaiets.

I. Tahmurath.

گفتار اندر قید داشتن طهمورث ابلیسرا و حکایت او با زن خویش

بگوم زگفتار دستور دین بگویم بکی داستان پهلوی ره راست آراست اندر جهان وهی را همشه ند آموزگار مهندوستان او مکی بود و س بیسته گنا آهرمن را به بند مانده گنا آهرمن ناتکار چو باره کشیدیش تنگ و لحام شدی سوی البرز کہسار و غار مهر روز اندر گه مامداد گران گرز برداشتی از نیام نزمر اندرش مارة راهوار متازید ماره (و) آن بهلوان زدی بر سرش گرز بولاد ناب تازید باره به روزی سه بار دوانید بازه را بی نهید (sic) گذشتی مدان ماره آن شاه رد

بلطف جهاندار جان آفرين زگفتار آن موبد دهلوی مر آورد او رازهای نهان زهرمك بدى بود برهيزگار مراورا سازند بد دسترس شدم که طهمورث زورمند سی سال در شد خوار ونزار نهادی برو زبن شه نیکنام بران باره هرروز گشتی سوار 10 حو از خواب (بر) خاستی شاه شاد کشیدی بر ابلیس زین و لگام نشستی بر ابلیس گشتی سوار مهر روز سه بار گرد جهان موقتی که او تاختی در شتاب مدرما و کوه و ابر دشت و غار مرافراز البرزكوه ونشب

زالبرز که بر سوی جنود

کشادی از و تنک و زبن و لگام بیستی همی استوارش به بند بجز زخم گرز گران یادشاه 20 فراوان مد اخلاص اورا مشوى رشاه گرانمامه رن این سمخن مداری تو ای شاه روشن روان کزو نرم گردد سر و بیگرش به بینم ههان آهرمن تیره نخت 25 بحز تاختن زخم گرز ترا کہ جز خوردنی چون زید آن گنا نه آب و علف دیدم از آخورش هم از کی مراورا بود پرورش که من همچو تو نیز بودم شگفت شب وروز در زیر من بارهٔ بتارد نمی خوردنش آب و کاه که ای آهرمن راست برگو سخن بتاری و داری بگردن رسن بهرگز ندادم ترا هیچگاه 35 نه بینم بتو خوردنی هیچ چیز چگونه کنی زندگی ای گنا که ای شهربار جهان سر فراز بگویم کنون شهربارا ترا مدی گندگی و گنه مردمان 40

حو باز آمدی او بسوی مقام فگندی درون گردن او کمند نه آب و خورشنش نُدی هیچگاه زنی بود طهمورث چرب گوی یکی روز در شب سرسد زن که ابلیس را روز و شب زمر ران گران گرزرا می زنی بر سرش بسی سالمان شد که در بند سخت خور و خواب هرگز نه بینم ورا شگفتم ازین راز ای بادشا ندیدم گہی کاہ وجو خوردنش چمان میکند زندگی جز خورش بزن داد یاسخ شه نیك بخت كزين گونهٔ زشت پتيارهٔ بهر روز از صبح تا شام گاه یکی روز پرشیدم از آهْرَمن بدین سان شب و روز در زیرمن خور و جو و آب و علف نبر کاه سوای گران گرز دشنام نیز بگو تا خورشن چه باشد ترا چنین پاسمخی داد ابلس باز ندانی اگر تو خورشن مل خورشن مرا دان (تو) اندر حهان

خورش مل دان تو ای پادشاه کند وس گناه و بدی و زبان وجود مل از گنه (۱ پرورش هان از بدی ای شه نیکنام کند کرفه از هفت کشور زمین بدان روز بسیار بایم گزند شود نیز بیش وجود مل نه آسودگی بایم ونه قرار خورشش بود از گناه تمام همان خوردنی هست آهرمی

حرام و پلیدی و جرم و گذاه
بروزی که اندر جهان مردمان
بدان روز افزون بیایم خورش
بود قوتم از گناه حرام
بروزی که اندر جهان آدمین
بدی و گنه در جهان کم کنند
شود سستتر کالبود مرا
بیفتم (۵ گرسنه نکونسار وزار
شنو مختصر ای زن نیکنام
شنو مختصر ای زن نیکنام

فرینتن ابلیس زن طهمورث را ورها شدن دیو از بند از کردار زن و فرو بردن دیو طهمورث را در شکم خود

زفرموده دستور گویم (شخبر زگفتار دستور گویم بتو بیند اندرون داشت آن شهربار بآخر یکی مکر آورد پیش چنین گفت از مکر ورنیک ورغا که از بند شد آن لعین بی نهس و زین پس شنو این حکایت دگر نه از خود نمائی کنم اندرو که سی سال آهرمن نابکار رهائی ندید ایس از بند خویش روز پیش زن پادشا بغفلت چنین کرد با او فریب

اگناه .Cod

^{2) ?} Cod. منفع beides gegen das Metrum.

[.] بگونم .Cod (3

چنین کرد برسش گحسته گنا مدو مرس از من تو احوال راز بداری و می تازی اش در حهان ورا می دوانی چنان سینهست 60 ابر هبیج جاگیر ترسی از او مترسد و ما نه شه نامور ترا نزل و هدمه دهم می شمار که هرگز نه کس دید اندر حهان وهم مرترا تحفة النحنين ندانست از مکر و کردار او زاتمید تحفه شد او ناشکس گه (۱ شام آمد بایوان فراز منزدمك او رفت زن آنزمان فراز آورىدش بزرىنه جام 70 ازان س میرسد زن راز راه بپرسید زان گونه از یادشا ندانست مکر زن آن سر فراز ندانسته اش ناز از مکر زن بياسمخ بدو گفت شاه جهان 75 نمی ترسم از بارهٔ سخت چیر همی باز گردانم آن تندخو

مكى شب اما آن زن رادشا که چون شاه پیش تو آبد فراز که شاها حو املس را زیر ران مر افراز البرزكوه و نشب دران سخت ره از فراز و فرو دران راه البرز زير و زير گراین راز برسی تو از شهربار دهم بيشكش تحفة آنجنان ههان لاس و ابریشم و انگین ىشد شادمان زن زگفتار او كزين راز يا او نمايد فريب چو شه از سواری و راه دراز نشسته بكاخ اندرون بهلوان ابر عادت خویش خوان و طعام حو از خوردن و حام رداخت شاه چنان چرن بدو گفته بود آن گنا زگفتار شطان بپرسد ماز فرىب ستمگارة آهرمن ننزدىك زن زود كردش عان كه من هيج حاكه زبالا و زبر و لكن بوقتي كز البرز كوه

مدان حای بسار آرم نہیں بر آرم گران گرز و بانگ بلند کزان جامگه بگذرد او شتاب نازدیك شطان شد و باز گفت بدادش ههان هدية زودتر عسل از زناس و دشتان مداد ازبراکه از بند کردش خلاص بر آمد ابر چرخ گردنده شد بر باره شد باز بر بست رخت نشست از بر زین شه نیکنام همی تاخت آن باره را مهلوان رسیده بر افراز کوه بلند بگردیده باره شه سرفراز ههان دیو بد سرنشیب و دویا اما سرکشی ایستاد آنزمان زكوشش نيامد ولى هيچ سود بدم در کشید آن سر سرفراز و زان جاگریزید مانند باد تباهی چنین گشت بر شاه رد (ز)لعنت فزون باد از صد هزار که از حفت بد مهترست آن سقر مه است از زن مدکهر نایسند ازو مهترست مردن اندر دمار

به تندی همی گردد او سرنشب که از تندئ او نیایم گزند 80 زنم بر سرش گرز پولاد ناب چو از شاہ زن این سخنہا شنفت بسی شاد شد آهرمن زبن خبر كزان هدية نو دلش گشت شاد هم از کرم ابریشمش داد ولاس 83 شب تار چون شد برنگ شپید مر آمد زخواب آن شه نبك بخت کشیده برو تنگ و زین و لجام بدست اندرون داشت گرز گران مهر حاملًه تاخت آن زورمند سوی جنبود رفت و زان حای باز حو نزدىك كوه آمده آن گنا نبودش بفرمان شاه جهان خروشد و بر داشت آنگه عهود ززنش فگند و زفر کرد باز باشکم فرو برد آن بدنژاد زفعل زن زشت خو کم خرد ابر بدگهر جفت ناسازگار کسی را مادا زن مدگهر که دشواری و چاه و زندان و نند 100 كسى راكه حفتست ناسازگار

تو مدیخت دان شوی او در حهان ازان مه که در آستین اردها بود به ازو آسا در گلوی ازان مه که ماریت ماشد عار شود خشك زو آهرمن را دهان 105 بی آتش بسورد سراسر جهان ستودن ازو مه بود اژدها مه است از زن زشت ناسازگار حو در زمرهٔ کلا زاغان بود حنانست زن بد به نیکونفس چو افگند در آب روشن جراغ زن بد چنانست با مرد نبك زسک مدترش دان و مدیخت سخت حو حاروب در خاك كردد هلاك بحکم تو نکسر زمین و زمان 115 بگیری همی آسمان بلند يلنك اژدها گردد از توكمات چو رستم بوی بهلوان عظم چو طهمورث ابلیس سازی زبون چو حاماست دانی تو راز سهر که از مکر او خیره گردد خدای نمايد كليد خرد استوار که سی سال آهرمنش کرد بند

بود ناموافق اگر زن محان اگر حفت بد باشد اندر سرا اگر ناموافق شود زن بشوی اگر ماشدت حفت ناسازگار سازد اگر سوی مکرش زبان وگر سوی شوخی کند دیدگان اگر تو ستائی زن یارسا اگر باشدت آهرمن دوست مار زن بد حنانست با نبك مرد چو طوطی به شهر بود هم قفس چو بندند اندرگلو باز زاغ حواندرگلوسک کلىك (?) كهنه دىك حويد حفت باشد ايا نيك تخت زن بد اگر جفت شد مرد باك گرفتم که تو شیرمردی جهان کنی دیو و ابلیس را قید و بند شود خون زبم تو دربای آب بدانش بوی همچو لقمان حکم چو شاه فریدون بدانی فسون مدانش بوی همعو بوذرحمهر ندانی ولی از زنان مکر و رای درون قفل مكر زن ناكار حو طهمورث رادشاه بلند

که کردار زن بدتر از آهرمن ڪه شاه جهان چون شده نايديد بآخر تبه شد از کردار زن 12: کسی این حکایت ندید و شنید

آمدن سروش پیش شاه جهشید و آگاه کردن او از مرگ طهمورث و بیرون آوردن جهشید طهمورث را از شکم ابلیس و بر دست پیدا شدن و برص و جذام و حقیقتهای او

زشاه جهان کرد بس جست و جوی نه نام و نشان یافت ونه خبر که شد ناپدیدار آن نامدار سخن گفت ازان دیو زوش (۱ منزدیك جهنید کرد آشکار که با من بیاموز زینسان طلیم به نیروی بزدان بیارم برون که تندی نباید بدان دیو زوش برون آری آن شاه از بطن او یکی لوتی و هم سرود ورا کم آید به پیش تو مانند دود هم از بهر لوتی مراورا بگوی و لیکن نخستین بدو کن قرار و لیکن نخستین بدو کن قرار هنر

برادر گرانمایه جهشد اوی و لیکن ندید ایج جایش اثر همی گشت نومید از شهریار بنزدیك جهشد آمد سروش انول حرك شه نامدار سروش اشورا بپرسید جم کزان حکمتی روح از اندرون بس آنگاه چنین داد پاسخ سروش بفرمان من گر کنی کار تو بفرمان من گر کنی کار تو تو اکنون بکن آهرمن را سرود تو اکنون بکن آهرمن را سرود چو آید به پیش تو آن زشت خوی شود شاد ازان کار آن نابکار همه مند آموختش سر سر

¹⁾ So in der Handschrift; es fehlen zwei Sylben, wahrscheinlich nach zu ergänzen.

مان بیابان بگنجی نشست 140 سرودش جو بشنید (۱ آهرمنا جم آنگه سرودش بخوانده زیاد نشسته بنزديك جم شادمان که با مکدگر هر دو باشم شاد بدو كرد جهشيد شه اين قرار 145 وزان بس بتومن دهم عضو خويش نگونسر شد و در زمان خم فتاد رگوها مه پیجمد آن ماك كش زاشكش طهمورث آورد باز گرىزىد از يىش دىو لعين 150 که گیرد سر و مال جهشیدرا سوی دیو هرگز نه پس دید باز که دنبالدات چون کند دیو زوش مین باز زانیس بد و رو برو بدورخ دوارید زانیس چو گرد 155 بدوزخ دواريد بيجارهوار مران مرده را ماك كود آنزمان نهاد اندرو آن شه دىوىند مدمدار گشتست زان شهرمار

هانگاه حمسد شد سوی دشت بخواندش سرود گحسته گنا سامد بنزديك جم ايستاد بسى گشت خوشحال ابليس ازان جم از بهر لوتی سخن کرد یاد زگفتار او شاد شد نامکار که اول بده کام مارا به پیش مدان نیز راضی شد آن بدنؤاد هانگاه جهشد بر دست خویش بكونش هم او (° دست برده فراز بیفگند آن مرده را بر زمین مدنيال او تاخت آهرمنا بزودی گریزید آن سرفراز کز اوّل بدو گفته بود آن سروش بزودی تو بگربزی از پش او پس آنکه او گنا بناخت (۵ سودی نکرد بدانست جشد کان نابکار بالين طهمورث آمد دوان پس آنکه سنودانش کرده ملند نای سودان ازان روزگار

¹⁾ Die Handschrift نشند.

²⁾ Cod. 900.

³⁾ Es ist wohl zu lesen: پس آنگو گنا تاخت.

که انداخته بد یکون (ا کنا که هرگز بگتی ندید و شید ترسد حشد شه زان خلل رسد زان تنش نیز گردد چنان گردد تبه آدمین سر بسر برون شد هی از میان گروه سی درد افزود اورا سن زدرد قعل بوسد (sic) سخت زآزار دستش سی شد هلاك نالىد بىش خداى حهان که یام بجان زینهار و شرف یخواب اندرون شد سر شهرمار مدانحاي شدگاوهارا مقام قضارا مکی گاو آمد دوان همي كرد شاشه امر آن الم بشد بر طرف درد اندر زمانش حكىدند قطره بران دست او چو آن درد کم شد زشاه اشو فراوان محسد در بوشاس بخواب اندرون درد آن ماك مرد

160 ولكن همان دست جمشدرا مدان دست مك زحيتي شد مدمد مدان دست شد درد رمض و قعل که گر بوی زین دست با مردمان و زبن بوی درّد هم از یکدگر بدین فکر جم گشت با دل ستوه یکوه سامانش کرده وطن کشیده بسی رنبح آن نیال بخت ند ایج آرام آن مرد باك مهرحا نگردند حون نهشان که این بنده را درد کن بر طرف فراوان منالىد زار و نزار بحائی که خفته مد آن نمك نام بگرد اندرش گوسفندان جران ستاده بنزدیکی دست جم بحائی که افتاد آن صم. مدیره محائمی که ازگاه آن دست شو مد انحا بشد (² مر طرف درد او بآسانش شاه شد بی هراس و لیکن ههان گاو کان مهسمه می کرد

[.] بكون statt بعضو Am Rande

²⁾ Cod. شد.

سالىد ىش خداى حهان 180 نمودی نهان قدرت آشکار تو دادی مراین بنده را بك شرف ازان خواب وزگاو وز ریختن عجب ماند از دست خود بادشاه عمان گشت اکنون همه آن شتاب 185 حكىدست قطره شد آن خوىتر بنزدیك جهشید شد رو برو كنون از من ابن راز بابد شنيد مال اندرین دردها آب زر که کوشند انشان بکار حنین 190 موقتی که خازند از موشاس ههه تن مالند ما آب زر ازان چیز ای نامدار گزین بخلقان بفرمود ابن کار او بگوم زجهشد شه نیکنام 195 ههان نیکنامی هم کام او ههان بادشاهی و عش و قرار

حو سدار گشته زخواب گران که ای دادگر یاك بروردگار تو کردی مراین دردرا بر طرف سد خيره از قدرت ذو الين (sic) (1 ازانیس حو ہر دست کردش نگاہ مدل گفت هرچه که دیدم بخواب بدستم مرحاکه از آب زر ههانگه سامد سروش اشو بجشید گفت آن فرشته گزید شود بر طرف درد تو زودتر بفرمای با جملگی آدمین مالند ابن چیزرا سقیاس موقتی که ماشند ناماك سر کریزد نیش از تن آدمین یذبرفت جشد گفتار او زطههورث ابن نظم كفتم تمام که چون بود شاهی و آرام او چمان شد سرانجام آن گیر و دار

[?] zu lesen ذو المن (١

به پادشاهی نشستن جهشید و ساختن حکمتهای هر باب و قفل کردن او بر دوزخ و آشکارا کردن رسم صدره و کستی و نوروز و فریفته شدن از گفتار دیوان و پادشاهی او هفتصد سال بود

نشسته برآن تخت فرخ پدر خلائق جهان گشت اورا رهی بفرمانش بد مرغ و ديو و پری چنین گفت کای شاه با رای و هوش که تازه (تو) کن رسم دین مل که پنهان شود زو همه گرهی کزو دىو و اىلس گردد نژند بهشتی شد و گشت ایزدیرست زهرمك گنه رسته شد وز عذاب سروش آورىد ابن نشاني دىن که زو دیو و شطان نگونسر فتاد که کستی و صدره ورا کرد نام از بزدان فراوان بكرده ساس خلائق ازو نیز او نیز شاد بدورش نگون ماند ديو لعين نگون شد بن و بیخ گزی و کاست ببرده ورا در بهشت برین ههان عرش کرسی مر او را نمود

گرانمانه جهشد با تاج زر بر آن تخت بنشست برفرهي مان بسته بر داد و بر داوری سامد منزديكش آنگه سروش نفرماندت اورمزد خدا بیارای آن باك دين بهی مان را تصدره و کستی به بند هر آنکس که کستی میانرا ست شد او نیز همهره اندر ثواب به پیغهری از بهشت بربن که صدره و کستی سانش نهاد زمينو سروش آوريد اين پيام بيوشيد جهشيد با عام و خاص بداد و دهش دسترا بر کشاد ان تازه شد چون بهشت برین جہان سر بسر کرد ما عدل راست پس آن بهمن امشاسپند گزین الرتخت نزدان مراورا سرد

فراوان نالىد و بردش نماز زدین و زدنیا و از کار و بار 20 که حبشد این دین به برگزین كزوكالب دىوگردد نهان بخواهم کنی تو مل شهرمار خدا کردش اندر حهان بادشاه بدو داد شاهی و تاج مهی 25 سامد مالبرز كوه كران عجائب مدرند آن روز راه که هر دو بر آورد سر در (۱ شتاب و دیگر سامد بروی حهان نماندند حيران خلائق بربن 30 نازم صنع تو ای رهنمای که باشد بتابندگی ^{هیچو} مهر نه آرام جست او نه عیش و قرار همی کرد اندیشه اورا درست هان سشهٔ حامه را کرد خاص 35 همی ساختش حامهای عجب هان شستن آن حمله آموختن مردم باموخت آن بركال همی نرم کرد آهن خوب رنگ

حو رفت او ہر تخت آن بی نماز گفتش هه راز بروردگار وزان یس بدو گفت جان آفرین کن این دین به روشن اندر جهان ىنالىد وگفتاكە اى كردگار هبی خواسش مهر و تخت و کلاه نىذرفت دىنش زمهر شهى چو او باز گشت از سوی آسمان حو کردند خلقان بگردون نگاه گردون بدیدند دو آفتاب مکی سر بر آورد بر آسمان چو جهشید آمد (² بروی زمین ستایش گرفتند بیش خدای جنین کردی این شده را خوب چهر چو آمد بتخت مهی شهربار تخسين بي حامه صنعش محست زکه پنیه آورد و از کرم لاس زخز و حربر و پشم و قصب ساراستن و مافتن و دوختن بدين صنع بگذشت بنحاه سال یس او کرد اندیشه آلات حنك

¹⁾ Cod. در Cod. مامد gegen das Metrum.

چوخفتان وچون درع و (چون) حنحره چو شمشیر آران و گرز گران گذشته درو سال پنجاه و پنج مه مشه حدا کرد فرقه جهار اثورنان همي نام اورا نهاد هان هيرىدان وهم تجردان کزو درو و شطان شود زد شکست كزاشان بود سرنگون آهرمن نهاده ورا نام ارثیشتار کند جنگ در رزم مردان مرد جدا کرد شان از خلائق تمام کزو گردد آباد بکسر حهان نشاندش بآزادگی و شکوه هتخشان ورا نام کرده گزین چو بافندگان زرگران و خماط جدا کرد آن صف زهربك هنر گذشته بران نامور بیهال بياميختن خاكرا اندر آب هم از کالد خشت بنود رای چو کارنز و دیوار طاق فراخ ههی ساخت کشتی بنوعی شگفت

40 ازان آهنش کرد خود و زره ههان حوشن وكارد وكسوان هنرها بسی جست با فکر و رنج پس آنگاه ازان انجبن شهربار صفی بر سوی راست بنشاند شاد 45 چو يعنى دستوران وهم موبدان شب و روز باشند انزد (۱ برست ورا كرد مهتر دران انحين گروهی نشسته چب شهربار که بد پیشه شان رزم و کین و نبرد 50 سدىگر گروه واستريوش نام (° که در پیشه بودند برزیگران جدا کرد شان از مان گروه از ان یس نشاند آن صف چارمین که بد پیشه شان هم کنان با نشاط 53 حو آهنگر و دروگر قوسگر بدين اندرون نيز بنجاه سال نفرمود یس دیورا در شتاب چوگل شد عالىدن آنوا ساى رسنگ وز گج کرد ایوان و کاخ 60 ازان پس زچوب وز شاخ درخت

¹⁾ Cod. مزد . — 2) Sic.

زكشور بكشور بنامد شتاب زدرما صدفهای میرون کشد ازو ساخت آرایش و گوشوار برون کرد پس از زمین سم وزر زرونه ههی بوستها نرکشد 65 زگلها همی کرد بالیز و باغ گزین کرد زینگونه خشوی ناب یزشکی و داروی بر هرگزند بشهنامه هست این تکابك خبر چو زین کار فارغ شد آن برکمال چو مردان گزیدش مکی سخت کار در دوزخش ست آن ماكراى که نه مُرد در شهرباریش مرد که بست آن ره آهرمن کنه توز سامد بشادی ازان حالگاه 75 بسر برنهاد آن کلاه مهی زدستور وز موبدان و سران بران تاج وتخت ونگین شهرمار مکی جشن بس به دلافروز کرد بشادی بران تخت زربن نشست 80 نىدكنه وكبرشان در سان حوان هردو تکسان ببودند و بس

مدرما روان کرد کشتی مر آب زکشتی سربك حزیره رسد گزین کرد ازوی دُر آب دار زخارا همی جست لعل و گهر زخشومها مثل و غنبر گزید که از بوی او تازه گردد دماغ همان صندل و عود و روشن گلاب هم از بهر بماری (۱ دردمند مردم باموخته سر سر بدو نیز بگذشت بنحاه سال ازان سی مفرمان سروردگار سوی جنبود شد بامر خدای بدروازه دوزخ چنان قفل کرد مه فروردین بود خورداد روز زابلس و دیوان چو بریست راه ساراست آن روز تنحت شہی مرتخت او گرد شد مهتران هه کی فشاندند بروی نثار مران بروزرا نام نوروز کرد ره دوزخ آن روز جهشید بست نید مرگ و بیری و رنبج و زبان سر با بدر باز نشاخت کس

¹⁾ Undeutlich.

نه سرما نه گرما نه رشك نه گهان بگتی هه نیکوی او سرشت نه مدموز ونه آسموی فراز نخشکد نرىزند برگ از درخت محاش دگر منوه روند زنس بحایش دگر هست موجود و بس نه هرگز شود آب کتر ازان سد نور او همچو خورشد و ماه زحکہت ہر چیز بشتافتند حکایت او گفته ام پیش زین که شطان رهی بافت آمد برون خرد از تنش برد زآئین وراه که او کرد بسار کبر ومنی زدستور وز موبدان و سران که هستم خداوند روی جهان نفرمان من ابر و باد و زمین زمن دور شد رنج و درد و زبان زمن هست اندر جهان تمام یحز من که باشد خدای دگر خدای منم جملکی بندگان زگفتار او خبره ماندند شان ندانست (؛ گفتش کسی چه و چون

مفرمانش مد امر و ماد آنزمان حهان کرد هعون هوای بهشت «8 نه کبر ونه خشم ونه آز و نیاز بعالم چنان ساخت بنیاد سنحت ار میوهٔ چیند از شاخ کس (sic) چنان داند از جا نچید است کس زچاه وز حثمه زرود روان 90 حو منو حهان ساخت حمشد شاه ستودان مفرمود تا ساختند ور حمکرد را کرد زیر زمین حو مر سال هفصد گذشته چنون سامد چو در سش حمشد شاه 95 بجشید کرد آنزمان دشمنی زكشور بخواندش ههه مهتران چنین گفت ما مومدان و مهان منم صاحب آسمان برين من آرسته کردم بخوبی جهان 100 شمارا خور و خواب و آرام و گام منم شہربار حہان سر سر زمن زندگی هست خلق حهان شندند حون سالخورده مهان سرانها فكندند مشش نكون

¹⁾ Conjectural, Cod. تسلم und مرا

ازو دور شد تیر شد روزگار بدو تیره شد روزگار بدو تیره شد روز شاهی و تخت بایران بیامد ابا گیر و دار زبیش گریزید جهشد شاه وطن گشت کوه و بیابان من (!)

چو این گفته شد فر پروردگار چو آن شاه را گئث آشفته نجت پس آنگاه ناپاك ضحاك مار گرفتش همان تاج و تخت وكلاه جهان گشت پرېم بر جان او

III. Kereçaçp.

فرستادن دادار اورمزد سه چیزرا در دنیا و حقیقتهای آن

بگویم بلطف جهان آفرین
پدیدار کرد آسمان و زمین
پدیدار کرد از پئ دادرا
همه چیز اینجا فرستاد خواست
ابا آدم و آتش و گاو نیز
شما را بباید شدن سوی خاك
که مر آن جهانرا بیاراستن
که ما نی شویم اندر آنجای نیز
بنالید کای پاك برتر خدای
بنالید کای پاك برتر خدای
بنالید کای بال برتر خدای
بنا بر بسی رنج و سختی رسد
بیاییم از بدتران بی شمار
بیاییم از بدتران بی شمار
بیاییم برهیختن ای خدا

کنون از روایت یکی قصه دین بوقتی که دادار جان آفرین گیومرث و هم گاو یوداد را بگتی همه کار چون گشت راست همانگه بفرمود حتی با سه چیز بدیشان بفرمود دادار باك شمارا بدنیا بباید شدن بر حتی بنالید این هر سه چیز همانگاه آدم بر آمد بیای فیرانی و زرتشت آخر شود فیرانی و ظلم آن روزگار نوشتان (۱ و نایا کی و از نسا

10

¹⁾ Cod. دستان.

نه دنداری و کرفه و نباد کار حه محنت و سختی و زحمت کشم نیارم کرد اندر آن وقت زشت مدارند دَرُوندمان رسخند زېم انيران يکي نيان کار نه یشت ونه وینداد ونه یادیاب سی مرد بهدین چو بیدین شوند بدیشان رسانند رنبج و گزند نه لذَّت زعمر وز دنيا و دين مركم اصلان مفرمان وكار بگفت این و خاموش شد آدمین حنین (گفت) کای خالق داد و دین که او نست راضی بدنیا شدن هزاره حو آخر شود آنزمان مل خوار دارند و هم کترین نسا وز بد بوی وزشت و بتر بگونند جادست ابن خود چه چيز ازان پس گذارند بر جای خویش نیارند رحبت بن هم چنان ہر آتش نشنند ہے ہاکتر که مویش سراسر در آتش بوند ههان زشت گونند و خبو افگنند گذارند بر حاکه گردد تباه

نه آن شد کستی بود استوار 15 اگر دندارم محنت کشم میزد و دَرُون و گهنمار و پشت چو کسی مدارند و در دین بوند نتانند کرد اندر آن روزگار نه یاکی ونه راستی و ثواب 20 دران روزگار بد برگزند مد شيروران شان عداوت كنند شود حال شورىده آن آدمين اشو و نزرگان بیجاره وار منزدمك دادار حان آفرين 23 همانگاه اردىمىشت گزىن نه مفرستم آتش بدنیای من که از بعد زرتشت اسفنتمان مدان دور وارونهٔ آخرین بسورند در من پلیدی و تر 30 همان هبرم تر بسورند نبر دهند کار مارا زاندازه س که میرد بدانجای بی باسان زنانهای دشتان و ناماك سر مه يشش سران شان بشانه كنند حو باد از دهان تیز بروی دمند مرحبت ندارند آتش نگاه

مراورا مدارم در آسمان چنین نور روشن هم اینحا بدار حو خورشد وماه و همه اختران ههانگاه سریای آن گوش شد 40 که ای آفرىنندهٔ هوش شنگ که بعد از هزاره زراتشت باك ههان حاربابان بناحق كشند ندارند زبن کار در دل گناه تخدمت نهند و ندارند ارز 45 بخدمت شب وروز دارند بیش كشند و خورندش ههه لا محال بزحبت برندش بشمشير و تيغ هم از قوّت او گنه ها کنند بگفت این و خاموش شد زان پس ىسندىدگفتارهاى چنين که آن روزگار بد و پرجفاست ازو بلکه هم بیشتر بد رسد نگردد جهان جمله آباد نیز زخوبي مدادش مراورا امد 55 کنم (من?) شمارا بسی سختبر بجائی یکی دہ کنم من حساب يشم نام مردم كنم آنزمان منزديك من هست فاضلترين

نه آتش فرستم من اندر جهان مدنیا تو مفرست ای کردگار که روشن کند آسمان و حهان بگفت این و آنگاه خاموش شد میزدان چنین گفت آن گوش رنگ نمى رفت خواهم بدنيا و خاك بناحق برنحند مركوسفند مه سداد سازند او را تماه چه اسیان جنگی چه گاوان ورز نه آب ونه خوردن گذارند پیش حه بزغاله و بره و خرد سال ندارند در کشتن او درىغ همان کوشت اورا نه پشته خورند نمارند رحمت مرو هیمکس ا زبن سان جو نشند دادآفرين بگفتاکه گفتار تان هست راست ازبن رنحها که تان ماد کرد ولی نه فرستم اگر این سه چیز بمردم بگفتا بدنیا شوید دران روزکار مد مرخطر کنید اندر آن دورگر مك ثواب دهم مشتر مزد و یاداش آن حو بعنی همان دوررا آدمین

پشم خوان بود جای تان آنزمان فروهر تخرسند گشتند و شاد که دادم شو یادشاهی مهشت سپردم ههه با تو ای نیکنام منو تو مگذار آن مرد مد چو خشنود باشد وراضی شوند مده حالگاهش مهشت اندرا مده حالگاهش مشت بلند مدنما فرستاد آن باك نور تو ىفرست مركوسفند آنحهان روانش سابد بلا وگزند روانش زدوزخ نگردد جدا وگر سکناهش کشند و خورند مگر و تو بنای اورا عذاب حساش کن آنگاه ای نیکرا مران ناسزامردیی باك تن نشند برگردن آنکسان روانش كنم من بدوزخ تماه (مه) گنتی فرستاد او جاربای که آتش بداری تو خوب و نکو زآنش نگه دار بر حای بر که آزرده گردد زنو کردگار ساند که حون حان کنی نرورش

60 گروثمان دهم جالگاه شان چو زنگونه فرمود دادار داد مفرمود زانيس بارديبهشت كليد ههه قفل مينو تمام هرانكو مدمها مآتش كند 65 اگر جهلگی ایزد امشاسپند ولى تا تو خشد نباشي ورا آگر کس بآتش رساند گزند چو شند خرسند شد زان ضرور بكوش ايزد ياك كفت آنرمان 70 هرانکو به پیدا اورا کُشند وگر کس بیازارد این چارپا هرانکو نه نشته خورد گوسفند روان ماورا زىش حساب هران مو که ماشند مر جاریا 75 مر موی مك تير بروی بزن گناهی که حموان کند در جهان که او کوشت خورد و مکرده گناه حو نشند خرسند شد از خدای ازین پس سی جهد باید شو 80 منه هیچ بروی زبدبوی وتر مراورا مفرما تو بسار کار نماید که او میرد از نی خورش

85

منه مش او هميج ناياك چيز مرو مش او هم ما نایاك سر نامد شدن بیش او برهنه نگه دارش از روزن (و) آفتاب كزو خصم تو باشد ارديهشت گر آزرده شد آتش از کار تو كنون من كَرَشاسب گوم ترا

ههان ناشسته مگذار ننز که باشد گناه ترا بیشتر که باشی گنهگر درین (بد) گنه نامد که این چیز گردد خراب ناشی تو ارزانی اندر بهشت زتو گشت آزرده دادار تو که از مهر آتش چه آمد ورا

هم پرسش اورمزد با زراتشت و نمودن روان کرشاسپ با او و عرض کرشاسب از کار خود و آمرزمدن گناه او

مهم پرسشی بود آن رهنمای 90 زراتشتْ به گویا تو با من خبر که مشهور شد با ثواب و بنام که ای دادگر مهربان بی نیاز سی کرفه کرد آشکار و نهان سی اژدها و بلایگران 95 سی کار کردست آن ماك مرد که گنی ههوکرد سی ماکتر که آرند کرشاسی مل را روان ابا سختی و درد و رنج آن روان چه نیکی نمودش بدنیا و دین بر آتش زبد خوی کرده غضب

زراتشت روزی مه پش خدای ززرتشت مرسد یس دادگر بگیتی بسی کرفه کرد آن کدام زراتشت یاسمخ چنین داد باز شنیدم که کرشاسب اندر جهان که کشت او بسی دیو جادوگران زهرمك ملا آنحهان ماك كرد بچشم مرا آمد او یاکتر ههانگه بفرمود آن غیدان مَلَك آورىد ندش اندر زمان مزرتشت گفتا روانش سين و لیکن یکی روز این بیادب

100

ازو رنمج و سمختی کشد این روان بدوزخ کشد رنج و سنحتی ضرور کشد رنبج و سختی همین مرد رشت سپردم ابر دست آهرمن آن منزدمك او رفت زار و نوان مكن تو شفاعت زيهر مل مرا دستگری کن ای ماك تن برنج وبسختی نمانی مرا بزارید در بش امشاسفند که آبا چنین رنج از بهر چست ساکی وزنت نزش کردمی نبودی بدیو و بدورخ وطن که کردم بگیتی چرا این گناه که کرشاسپ زین جایگه باش دور بزودی زدرگاه من دور ماش ازان مدگنه کردن آتش مل وزو مرترا گشت دوزخ وطن بایستاد بر بای و برده نماز مده حای مارا بهشت اندرا مکشتم که بود او بلای جهان

بر آتش بزد مان عهودی گران مربن را زمنوی کردم مدور بكردم ورا دورتر از بهشت 103 بدوزخ فگندم زیاداش آن زراتشت را دمد حون آن روان ىگفت اى زراتشت سغهبرا مانحی شو اندر این کار من که از بم دوزخ رهانی مرا 110 یس آنگه روان کرد افسوس چند ازان س روانش بزاری گریست گر از فصل دستور من بود می نودی حنین رنج و سختی من چنین زار بگریست با سرد آه 115 س آنگاه آوازی آمد زنور منزدمك امشاسفندان ماش که آزرده کردی تو آتش مرا سی زشت گشتی منزدیك من هانگه بر مهربان بی نیاز 120 كه اى ياك بزدان ببخشا مل مدان (د کرفه کان اژدهای ژبان

¹⁾ Zur Vergleichung setze ich die Stelle noch bei, wie sie sich in der prosaischen Redaction dieser Erzählung (Cod. XII. p. 109, 110) findet. بگفت ای دادار اورمزد وه افزونی مل بهشت ارزانی کن که اندر ال

جو دندان هربك ستوني دراز شدی آتش از روی اورا برون بفرسنگ در دم کشیدی زجای جهانی تبه شد از ازدها 125 کزو تیر و شمشیر گردان زبون بترسد زآواز او دشت وغار زصبح گه شام دیدم سرش بکردم تن او بشمشیر پست چو خنحر نهادم بروی اندرش 130 بُدند چونکه دانه بود در دهان حهان حمله زیر و ریر کردمی که کشتی چنان اژدهای بتر بده در مهشت برین حامگاه که زین حابگه دور شو ای روان 135 ترا جای بادا بر آهرمن که ناحق سازرده نور مل

سر آن ملا بود هشتاد ماز دو چشم مراورا زگردون فزون هم از مردم و حانور چارای بدم بر فگندی عقاب از هوا زگىلى سىر ھر ىشىزش فزون درازیش جندان که نابد شمار چو بر پشت او تاختم از دُمش بگرز گران دادم اورا شکست ههانگه جدا کردم از تن سرش بدندانش آویخته مردمان گر آن اژدهارا نمی کشتمی شدی نیست زو مردم و حانور زان مزد بخشای مارا گناه يس آواز از غب آمد حنان تو آزرده کرده هیان نور من نبخشم ازان لابهسازی ترا

آنجهان اژدهای را بکشتم که هر مردی وهر چهارپای که دیدی فرو بردی و بدم خویشتن می کشیدی وهر دندانی که در دهان او بود چو باهوی من بود وهر چشمش چندانی که گردونی وهر سرونی چندانی بود که هشتاد ارش بود و من از بامدادان تا نماز پسین بر پشت او می دویدم تا سر او باز دست آوردم بگرز سر او بخنجر جدا کردم چون در دهان او آویخته کردم چون در دهان او آویخته ود.

مانی همشه دران حای زشت مه مش خدا داور داوران که بخش ای خداما زسختی رهان مزد آن که ^{کشت}م ههان دیو زشت (^۱ الله ستمگاره رود و عجب لكفتند خلقان زره باشنش مقامش بدربا و کوه و دره نزانو . . . آب ديو لعين بخورشد کردی مراورا کاب ههی ماهی از آب بر داشتی زبمش جهان جمله گرمان شدی مآسان فرو بردی اندر شکم هه دام کرد او زگیتی فنا به بیشش جو بنّه همه شیر و پیل نباشد مگتی ملائی حنان

نبخشم ترا جای روشن بهشت دگر ماره فرماد کرد آن روان 140 گفتش مفریاد وزاری کنان بده جای مارا بروشن بهشت که بد نام آن دیورا گندرب تخورشد رخشان رسدى سرش که تا یاشنش بود دربا زره 145 جو در آب رفتی بدربای چین چو ماهی گرفتی زدربا و آب سوی مجر آهنگ چون داشتی تخورشد ماهش بربان شدى دو شش مرد بکبار خوردی بهم 150 زجنس هه مردم و چاریا تش مد مکردار درمای سل سودی سر او ایا آسمان

دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد :Cod. XII, p. 110 (۱ مرا بیامرز ودر بهشت جایگاه کن بدان پاداش که من گندرب زره پاشنه را بکشتم و در دهان وی نگاه کردم اسپ و خر مرده در دهان وی آویخته بودند و اورا دریا تا بزانو بود سرش تا بخورشید ونه روز ونه شب با او کارزار کردم در میان دریا و بعد از نه شانروز اورا بگرفتم تا سرش بیاهیختم و دست او بیستم و از دریا بیرون آوردم و اورا بکشتم و چو بیفتاد بسیار دِه ها و جایها ویران شده و گر من گندرب بکشتم و چو بیفتاد بسیار دِه ها و جایها ویران شده و گر من گندرب

مكردم مدان ديو وارونه بخت مكردم عمدان او كارزار دو دستش ستم نخم كند 155 زدرما بخشكي ساوردمش شد از زخم گرز گرانم ستوه خزیده خر و اسب دیدم درو بدردم بدندان آن تیره جان تش شد شمشير من ريزه ريز 160 نزىرش تىھ شد سى آدمين جهان جمله آن دیو کردی فنا شدی نست اندر جهان سر بسر خداما مده داد این دادخواه کزین جای شو دور ای پهلوان ازان خصم نو گشت اردسشت بشو دور ازبن درگه من شناب که مردم نداند بیازی ورا رهائی نیابی زیم جحم مآتش نبارند هرگنر زبان نمی آفرندی درون آنجهان ازبن چیزها گر نبودی مکی که هربك بدارند نیکونگاه چه خواهد نمود او ابا دیگران بگرست کای یاك بروردگار نه روز و نُه شب مکی جنگ سخت مه نه روز و نه شب مدان نامکار زدربای قعرش گرفتم به بند مگرز گران نرم کردم سرش تنش مد مكردار البرز كوه جو نشش مكندم مدندان او خر و اسب آو بخته در دهان برىدم سرش را بشمشير تيز زمالا جو افتاد اندر زمین اگر من نکشتی همان دبورا ازو جملگی مردم و جانور بدان مزد بخشای مارا گناه س از غب آواز آمد حنان که آنش بیازردی ای مرد زشت ترا من نيامرزم ازين ثواب نبختم ازین لابهسازی ترا ندارمت ارزانی اندر نعم که دانند نکسر خلائق جهان گر این چیز از بهر آن بندگان نبودی حزین زندگانی کسی س انست واحد تخلقان وشاه جو نزدان بكرشاسي كرد آليخان سوم مار كوشاسب نالىد زار

نده در مهشت برین جانگاه بکشتم زبانگار و پتیارگان که سودی سران شان باستارگان سمیگاره و خونی وراهدار تخلق حهان بود ازوی زمان نه در راه شان کس مکردی گذر فزونتر زمردان مكصد هزار مخوردند حون کرد زیشان شمار بخنجر فكندم سران شان بكرد نمی کشتمی من زروی جهان شدی زان تبه هفت کشور زمین بده حای مارا بهشت برین که دائم ترا جابگه باد تار ههان آتش خاص مرنور من كزبن لابه كردن نباشدت سود بدانند درآشکار و نهان نگاهش مدارند مردان دین هم کرد فرماد و نالند زار روقتی که د روان و آهرمنان (^۱

مدان مزد تخشای مارا گناه که من هفت رهدار اندر حهان سودند هربك سالا جنان همی آدمی خواره و نامکار 180 که دربای حین بود شان تا مان زىمش نرفتى كىي در سقر مهر سال خوردندی آن نامکار بسه سال مردان سصد هزار یکی هفته کردم بدیشان نبرد 185 گر آن هفت رهدار سارگان ىگىتى نماندى بىئ آدمىن بدان مرد بخش ای جهان آفرین ساسيخ بدو گفت پروردگار بازردهٔ باك دستور من ازین درگه من بشو دور زود که از کار تو حمله خلق حمان مرآتش نسازند سختی حنین ازان پس دگرره مرکردگار

سامرز مارا ساداش آن

دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد .11 Cod. XII. p. 11 و مرا بیامرز و در بهشت جایگاه کن بدان پادش که چون آهرمن و دیوان بادرا بفریفتند و گفتند بقوت وزور تو اندر جهان همیج چیز

که چون زور و نیروی تو در جهان 195 شنیدی کنون گرد کرشاسپ نیز بنردیك شاه وبر انجین به نیروی ومردی وزور وتوان فریفته شد از گفته، آهرمن بنندی و تیزی بشد تازبان (۱ 200 بعالم وزیده چنان سخت تند همان باد (من) بر گرفتم زجای هم از قوت وزور من شد هلاك هم از قوت وزور من شد هلاك که نارم بگیتی چنان تاخین 205 نیارم بگیتی چنان تاخین که فرموده اند ارزد امشاسیند

فرسید مر بادرا همچنان
نبود ونباشد همی همیج چیز
بگتی ستاید همی خویشتن
که چون من نباشد کسی در جهان
گواد اشو چون شنید ابن سخن
بیامد یکی سخت اندر جهان
که کوه و درختانش از بن بکند
شدم تازبان از پس بادرا
زنیروی وز قدرتت ای خدای
گرفتم فگندم مراورا بخاك
گرفتم فگندم مراورا بخاك
ازبن پس چنان عهد کرد او بمن
ازبن پس شوم من بزیر زمین
بگتی کنم کار آن سود مند

نیست واکنون کرشاسپ مردانرا می گوید که بقوّت من اندر جهان هیچ نیست و ترا بزورمندی نمی دارد و خویشتن را بقوّت تر دارد باد بگفتار آهرمن و دیوان فریفته شد و چنان سخت بیامد که هر کوهی که در راه بود هامون بکرد هه دار و درخت از بیخ بکند و در پیش گرفت و رفت و می آورد و چون بنردیك من رسید پای از جایگاه نتوانست بردن ومن مینوی بادرا بگرفتم و بقوّت خویش اورا بیفگندم تا آنگه که عهدی کرد که باز زیر زمین شوم و آن کار کنم که اورمزد وامشاسفندان که عهدی کرد که باز زیر زمین شوم و آن کار کنم که اورمزد وامشاسفندان موروده اند دست اورا باز بداشتم وگر من مینو بادرا نگرفتی

تازنان .Cod (ا

[.] روش .Cod. (وش

ازان پس ورا دست کردم رها جهانی بزیر وزبر کردی بدان مزد بخشا گناه مرا زدرگاه من زود تر باش دور ازین لابه هرگز نبختم ترا بناحق تن خویش کردی هلاك بزاری چنین گفت کای اورمزد بده در بهشت برین جایکاه بکن مهربانی ولطف ای خدا سر خود بگترد اندر فلك سر خود بگترد اندر فلك که خورشید وماه وسما شد نهان دل آدمین گشت زآن بیقرار

چو پیمان بکرد او بسوگندها
گرآن باد مینو نه بگرفتی
210 شدی نیست نابود خلق خدا
ههانگاه آوازی آمد زنور
که تو زشت گشتی بچثم مل
بیازردی آن آتش نور پاك
دگر باره کرشاسپ فریاد کرد
بیخشای بر من تو این گناه
بدان مزد بخشای این بنده را
بدان مزد بخشای این بنده را
که چون شد پدیدار مرغ که (۱
چنان گستریدش پر اندر جهان
بزیرش جهان گشت تاریك و تار

روان حیرشاسپ گفت ای دادار اورمزد مرا بیامرز .Cod. XII. p. 111. او روان من در بهشت جانگاه کن بدان پاداش که چون که مرخ پدید آمد و پر بسر هه جهانیان باز داشت و جهان تاریک کرد و هر باران که می بارید هه بر پشت او می بارید وبدُم هه باز بدریا بریخت و نمی گذاشت که قطرهٔ در جهان بارد وافقد پس هه جهان از قحط ونیاز خراب شد مردم می مردند و کم شدند و جویها و رودها (و) هه چشمها خشك شد و مردم و چهارپای مانند آنکه مرخ گندم چند او می خورد و هیچکس تدبیر آن نتوانست کردن ومن تیروکهان برگرفتم و هفت شانروز مانند آنکه باران بارد تیر می انداختم و بهردو بال و هفت شانروز مانند انکه باران بارد تیر می انداختم و بهردو بال او می زدم تا بالهای او پخان سست شد که بزیر افتاد و بسیار خلائق را و می زدم تا بالهای او پخان سست شد که بزیر افتاد و بسیار خلائق را و می دورد و بگرز منقار او خرد کردم

گرفتی میر آبها آنزمان 220 شدی مرغ برسوی دریا فراز فگندی بدرمای آبیشرا برود و بچشمه شده خشك آب مرده بسی مردم و چارپا ز آزار او خلق گیتی بدرد 225 مفر تو ای قادر غیدان چو باران برو تیر انداختم ازو ست شد مرغ را یال و سر ز تیر خدنگ وز زخم و رشت سافتاد از بای آن سی سنون 230 جهانی تنه گشت در زیر او منقار او بر زدم گرز سخت شد آن سخت منقار او خورد خورد ز قحطی همه خلق گشتی فنا هم از چاریای وهم از مردمان 235 گناهی که کردم بیامرز آن برودی بشو دور زین جایگاه بازرد ارد بهشت مرا بمانی تو در جای رنج و فسوس کہ یا رب چنین رنج از بہر چست ₂₄₀ خروشد بسار ازرنج و درد توئی بر سر عاصیان را کریم

چو باران بارید از آسمان زمارمدن آب ماندی جو ماز مدرما فشاندی مرخویش را زقحطی و تنگی جهان شد خراب زقحط و زتنگی حهان شد فنا کس اورا نتانست تدبیر کرد گرفتم من آنگاه تیر وکان مکی هفته درگرد او تاختم به بیگان بدوزندمش بال ویر تن مرغ شد چون تن خاریشت حِو از تیر من خسته گشت وزبون زمالا سافتاد آنگه فرو بشادى دويدم بران تيره بخت زنیرو چومن بر زدم یك عهود اگر من نکشتی کهك مرغ را نه نام ونشان ماندی در جهان مدان مزد تخشای ای مهرمان حنان آمد آواز کای برگناه توكشتي هان آتش ياكرا نبختم ازین لابه ای چایلوس دگر ره بفریاد وزاری گریست بزاری و فریاد کوزش بکرد بزاری بگفت ای خدای رحم

بده حامًاهم بخلد اندرا ازان کرفه پاداش خواهم زتو دگر باره زنده کن ای برورا که خالی کنم دوزخ از آهرمن كنم باك هيچون بهشت آنجهان زگندی ویلیدی وازترس ویم ستایش کنم از توای دستگیر که آنروز باشد ... تن سین که اندر جهان مردم از کار بد ههان رستخيزاست دورو دراز له سوسوشست آن وقت وروز عالىد رخسارگان بر زمين بشمان بشد[او] بیش دادار باك خروشده از دىده ياشد جوى که ما رب چنین رنبج از مهر حست نشاید مل جالگاه هلاك زکردار و گفتار او بشوید تو فرموده، خلق را ومرا نباشم ازو راضي وشاد نيز خداً ما حنان سنم اكنون دربن

كريما ببخشا روان مرازا مگتی سی کار کردم نکو 245 وگر تو نخشي گناه مرا بده قوّت وزور اوّل من کنم پست دیوان وآهرمنان كنم ياك وياكيزه تر أن جمم به تنها نشينم دران جايگير 250 چنین داد پاسم جهان آفرین نشاید کنون مرده را زنده کرد زکردن گنه شان نه ایستند باز تو می گوئی آن نیست وقت هنوز دگرره به پیش جهان آفرین 255 فراوان عاليد رخرا بخاك دمادم برحق عالید روی بنالید وبا درد وزاری گریست ببخشای ای دادگسترد ماك زراتشت زینسان جو زاری مدید 260 پس انگه زراتشت گفت ای خدا که هرکس که اوکنه ورزد مجیز ساشد براه ترا خشم وکین

¹⁾ Dafür am Rande: كه من باك كردم جهان ترا

چرا تو بورزی برو خثم و کین (۱ ماند درو عقل خیره مل بجثم مرا آمد این باك مرد 265 توئى داور داوران يادشاه برآشفت اردىهشت انزمان زراتشت را گفت کای یاك رای (ع چه کردست با من زنا بخردی نهادی چو بر دیگدان دیک را 270 فرستاده آتش آنجای باز س آتش ازانحای باز آمدی بکشت وگرسنه شد او از عنا مكى ساعت آتش سامد بدير برآتش بزد تیز گرز گران 275 گناهی چنین کرد این بنده مرد که تقصیر کرشاسپ نی اندرین اگر نیك کاریش بیند خدا جهان را زیتیارگان باك کرد زانصاف بنگر تو اورا گناه چو گفت این زراتشت اسفنمان بایستاد آنگه فرشته بهای ندانی که کرشاسپ یل از بدی که در دور پشین چنین بود راه که تا دیگ وهر چیز پخته شدی بروزی که کرشاسپ آن اژ دها بروزی که کرشاسپ آن اژ دها چو بهاد هازم بر دیگ زیر بر آشفت زان دیریش در زمان بر آشفت زان دیریش در زمان برد گرزرا براگنده کرد (sie)

¹⁾ Am Rande ohne Bezeichnung wohin der Vers gehört:

كه هركوكند كينه با مردمان نباشم ازو راضي وشادمان

ع) Cod. XII. 112. كه المناسفند) گفت اي زراتشت تو نداني كه ۱۱2.

رارد بهست امساسه ای روانست نو ندایی نه ۱۱۵ ما و کرده است که در روزگار پیش رسم و عادت من چنان بودی که چون هیزم در دیک نهادندی من آتش را فرستادی تا آن دیک بهدندی من آتش را فرستادی تا آن دیک بخته شدی وکار ایشان تمام بکردی پس باز مجایگاه خویش آمدی چون آتش آن اژدهای که می گوید بکشت او گرسنه بود و سبب آنکه یك ساعت آتش دیرتر در هیزم افتاد که در زیر دیک نهاده بودی گرزی بر آتش زد در تا در این در اکنون روان کرشاسپ بهشت نگذارم و در

چو نفت این سخنهای ارد بهشت درستست وهم راسنست ای اشو بنالم به پیش تو چون دادخواه مدامن زراتشت رد دست زد شفاعت سكن توزيهر مل نازدیک حق بافتی برتری برياك يزدان بهم مشورت زمهر مراكن شفاعت ضرور که تخشد مل حای اندر مهشت بذبرند گفتار تو منوان سا انستاد و بکش کرد دست که ای یادشاه بهشت گزین مده در بهشت بربن جانگاه بگویم من این حال گشتاسب را كه آتش بدارند خوب ونكو کنم اندرین کارکوشش سی فرشته چو زانگونه خواهش شنود زراتشت قدر تو ماشد ملند هان خواهش تو مرا س عظم بگو این حکایت بخلقان وشاه روانش شداندر گروثان بهشت که خوانند خلقان بشادی ویزم که در خلد ما نند شان حامگاه

روانس نگذارم اندر مشت مدو گفت کرشاسب گفتار تو ولیکن بشمان شوم زین گناه 280 يس آنگه بناليد با رنج ودرد لگفت ای زراتشت ممرا که اکنون زهرکس تو فاصلتری نیامد کمی اندرین منزلت تواکنون بدین ختره و ورج ونور 285 بخواه ابن گناهم زارد بهشت رهانی زرنج و عذاب گران رمیر بر آمد زحای نشست بگفتش مارد بهشت اینحنین من بخش كرشاسيارا ابن گناه 290 زمر مل بخش كرشاسب را کنم آگھی مردمان را ازو نحویند آزار با او کسی بمبرچو بیشش شفاعت نمود مزرتشت رد گفت امشاسفند 293 بحرمت بزرگی زمینو تم بتو عفو كردم مراورا گناه ببخشيد اورا پس ارديهشت ازان کرده ام این حکایت بنظم ههشه بدارند آتش نگاه

گرآتش ندارند خوب و نکو 300 نه شادی بود مردرا همیج حال گرآید یسر جان بسوزی بود شود زو ننومند دل در خحل بود جان اورا همیشه بغم بگتی و مینو روانش د ژم 305 که این قبله و یادشاهست ما تو امان مداری مکن این قبول کلند و هه قفلهای مشت که هرکو مآتش رساند زبان که او حرمتِ آتشم را بهشت 310 بكوش اندربن تاكه باشد توان که در زند گفتست این آشکار (۱ شد آزرده زو استندان اشو که از خدمتش خلد ماوای هست (2 مین دان که آزرده گردد خدا خدا گشت خشنود وبایی مراد ازین پس تو دانی وآن دادگر

تو از من شنو کن بگویم بتو نماشد ورا روزی ورزق ومال مراورا نه فرزند روزی بود محائی که اتسد دارد مدل مردم شود عزّت وجاه كم ابی دولت آخرشود هیچو جم نزرتشت کرد این سارش خدا اگر با خدا وبدین ورسول که دادست نزدان باردیهشت بدىن سان بفرمودش آن غيدان مده جای اورا بگرد بهشت حنين است گفتار اي ،اك حان که آتش بود پور پروردگار که آزرده گرد زتو ۱۵۰۰ ک که او بوثرا هورمزدای هست گرآزرده گردد زنو آتشا گر آن نور شد از تو خشنود وشاد بگفتم ترا آنچه دىدم خبر

مازار اورا تو ای هشار: Dafür am Rande) میازار اورا

²⁾ Am Rande: كه آن بادشاهست بالاى دست.

GLOSSAR.

קאמָד, (שָאָני), p. 239, ein dunkles Wort, das sonst nicht wieder vorkommt, aber mit אוֹד (ד) verwandt zu sein scheint und universalis oder allgemein bedeuten muss. Ausführlicheres cf. bei J. Müller: "Über den Anfang des Bundehesh" in den Abhandlungen der philos.-philol. Classe der k. b. Akademie der Wissenschaften. Bd. Ill, p. 620—621.

a. אַאָּבָה (פּלְּשׁ) wann, p. 227, 228. (kadâ bei Neriosengh. Über die Bildung cf. Gramm. Ş. 169.)

ישראי (שרליע) heilig, ein Beiwort des Çrosh, p. 230 (alth. ashyō).

ער אינש) Reinheit, Heiligkeit, p. 201, 207, 209, 214. (Abstr. von אאראי, das Wort entspricht gewöhnlich dem altb. asha (fem.) und ashi.)

אָארמוֹך (שּלּאָכ) böse, schlecht, scheint sowohl von bösen Dämonen als auch von schlechten Menschen gebraucht zu werden, p. 247, 254. (Altb. ashemaogha vielleicht: sehr nichtig. Vgl. auch משמוך.)

אארוב (שיליש) rein, den religiösen Satzungen gemäss lebend, p. 201, 202, 203, 207, 213 etc. (Im Pârsi ist die identische Form gebräuchlich, neuere Parsen gebrauchen auch שששיל gebräuchlich, neuere Parsen gebrauchen auch שששיל. Das Wort ist aus ashava entstanden, nach Gramm. §. 24, Anm. 4.)

אָארוּבדָאת (די אוּטטא) אָארוּבדָאת 1. heilige Gabe, p. 246; 2. Vererbung. p. 231. (Pârsi ביש איל פיים puṇyadāna.)

אארוב Nebenform von שאלוב), p. 237.

und daher ist, wie ich jetzt glaube, auch richtiger מישט zu lesen: sonst müsste es doch אנאוש heissen, was übrigens auch vorkommt. Das Wort stammt von אוש q. v. und a priv.)

עאַטיש (אוישט Unsterblichkeit, p. 234. (Abstr. des vorhergehenden Wortes.)

אָהַגְּגִּיתַגְן (אינישְרָע) ziehen, befördern. p. 264. (Cf. neupersisch אַהַגְּגִּיתַנְן und آهَـٰصَد (.)

אָהְנֵת (פּוּש) die Gâthâ Ahunavaiti, p. 265.

אַקְּנֵוּך (שׁמּלֵּ) Ahuna-vairya, Name eines bei den Parsen sehr häufig gebrauchten Gebetes, das mit den Worten "yathâ ahû vairyô" beginnt, woher der Name ähnlich entstanden ist, wie wir Ave Maria etc. sagen, p. 205, 218, 240.

אַדֵּרְבֵּן (בּּשֵׁי) Ağra-mainyus oder Ahriman, Name des bösen Princips bei den Parsen, p. 216, 218, 236, 264 etc. (Pârsi שְּׁישׁי, , altb. ağra mainyu. Der Name selbst ist im Huzvâresch nicht nicht der Häufigste, obwohl schon in den besten Schriften vorkommend. Cf. Vd. Vlll, 53; Yç. XLV, 7b.)

אָהוּ (שיט) entspricht gewöhnlich dem altb. ahu, Ort, und wird darum auch so zu lesen sein, p. 208. Nach den Zeichen kann man allerdings auch אמנו lesen, s. d.

אָהוֹךְ (שׁתּלָ) Sünde, p. 263. (Pârsi שְׁשֵּׁ – dosha, neup. اَهْو.) אַהוֹרְינִיתַנְן (שׁתּיִינִיתַנְן verunreinigen, beflecken, p. 244, 254. (Denomin, von אָהוֹרְינִיתָנְן)

עהוכינשנן (שיניתנן Unreinigkeit, p. 232. (Von שהוכינשנן)

אַחְתֵּה (שְׁיִּשׁי) 1. Gestirn, p. 102; 2. Name der Sternbilder des Thierkreises, die nach der spätern Ansicht der Parsen das Glück auf der Welt spenden, p. 244. Cf. Zeitschr. der deutschen morgenl. Gesellsch. VI, 82 ff.

zum Thierkreise gehörig, p. 241.

אָהֵיגִּיתַנְן (יש-טישוי) 1. aufstehen; 2. hervorgehen, auferstehen. p. 217, 230; 3. antreiben, p. 263. (Pàrsi תוש , neup. בֹּוֹהִיהַ.)

+ באם aufstehen, p. 209, 217, 237, 242, 244.

a. אחר (ביש') nachher, p. 202, 203, 205, 208 etc. (Aram. אחר dass.; cf. Gramm. §. 152.)

שברדאנש) das Nachwissen, eine Eigenschaft Ahrimans, die darin hesteht, dass er zuerst handelt und dann erst bedenkt, p. 239. (Von אהר, i. e. גוויה, אור, Wissen.)

שַּהַרְאָנְשָׁנְשׁ (יט־בּליסיסיי) die Eigenschaft des Nachwissens, p. 215.

אַהְוָאַכ (שִייּע) ohne Schlaf, p. 263. (Von בּפּוֹש, i. e. בֹפּוֹש. altb. qafna und a priv.)

עאיילטי) אַהְנָארָש (טאיילטי) Glanzlosigkeit, p. 212. (Cf. הוארש.)

שְהְנִישֶּבָארִיהָא (שינישּרָפּילטטי) auf eine nicht passende Art, p. 259. (Cf. חוישכאר.)

אַכְאפֵךְ ("לָּאָ") Nicht-Wunsch, dem כאמך cntgegen gesetzt. ממק nicht nach Wunsch herrschend, p. 214. akāmarājā bei Neriosengh. (Cf. כאמך)

אָבָאּר (שׁפְשֵּל) 1. wirkungslos, p. 205, 208, 216; 2. ohumächtig. ee. inf.apoe. p. 241; 3. unbrauchbar, p. 248. adv. אכאריהא unbrauchbar, p. 247. (Aus מאר und a priv.)

שְׁבָארְינִיתְּנְן (הְּיֵבְּעְקִיטִּיוּ) wirkungslos, unbrauchbar machen, p. 225. 243. (Denom. von אכאר.)

ערש") Wirkungslosigkeit, p. 233, 241. (Abstr. von

אַכָּאסי (עְּרָשׁ) kundig, p. 211, 215, 239, 245 etc. adv. אכאסיהא kundig, wissentlich, p. 222. (Pârsi שַשַּשׁ, neup. אוּן dass.. Alth. d-kâç bemerken, gewahr werden, cf. Vd. XXII, 5.)

אָכָאסִינִיתַנְן (שנײַטטשייווי) kund machen, kund thun, p. 245. (Von

אָכָאסִש (הפּיטיד) Kunde, p. 222. (Abstr. von אָכָאסִש.)

ערָדִין (יינְטִאוּ) ungläubig, p. 255. (Altb. akô-daena, ein schlechtes Gesetz habend.)

י אַכְנְארְאוֹמֵנְךְ nicht mit Gränzen begabt, unendlich, p. 239. (Cf. אכנארד.)

אָכָנְאַרַךְ (שְׁפְוּשׁלֹפְ) keine Gränzen habend, unendlich, Beiname der Zeit, p. 262. (Pârsi ביפּאן שליש = ananta, über die Etymologie cf. כנאר.)

ייפויילפיקי) אַכנאראומנד p. 239. אכנאראומנד i. q. אכנאראומנד, p. 239.

ערנארש ("פוע"ט") Unbegränztheit, p. 239.

אַכֵּרְגָּ (שְּלֵּשׁ) jemals, mit folg. רא niemals, p. 250, 256. (Pârsi بيراة, neup. هرگز.)

יטא^(איע) אַהוֹרְתָאר nicht essend, p. 205, 229 von הורתאר – und a priv.

עשליש" (ישליש") das Nichtessen, p. 216, 230. (Abstr. des vorhergehenden.)

עסיל (יטיט') das Nichtessen, p. 244.

אָנֶרְפְּתְ (מּלּשׁ) Angriff = alth. agereptu, Name einer Sünde, p. 215. cf. darüber oben p. 87.

11.

אַנְרָפְתְ nicht genommen, unverheirathet (von Mädchen), p. 208. (בפת) i. e. בֿיב und a priv.)

ענְרְמִתְאַר (^{לַ}שּׁיִּשְׁי</sup>) unergreifbar, p. 223, 239. (W. gerew.)

זאָ (ש) = pârsi מֶשׁ, שׁנּ, neup. וֹנ: 1. von. Im selbstständigen Gebrauche ist es im Huzvâresch selten (cf. Gr. §. 161), aber häufig mit den Pronominalsuffixen אַנֿה אָה אַנֿם etc. (cf. Gr. §. 76) p. 201, 202 und oft; 2. auch, p. 233, 262 (cf. Gr. §. 174).

אָנ (v) = altb. azhi. skr. ahi, i. e. έχις Schlange, p. 237.

آزر (ع) = altb. $\hat{a}zi$, neup. آز Begierde, p. 244. Dämon der Begierde, p. 247.

אָרָתְבְּן (ש^{על}אָיו) peinigen, p. 262. (Neup. und Pârsi آزردن, altb. W. zere.)

ן אַדְּאַבִינִיתַנְן (שּינִּקשׁתּיוי) entspricht dem altb. hac, i. e. $ilde{\varepsilon}\pi$, sequor: fest anhangen, verbunden sein.

+ מאם = upaĝhac ankleben, p. 226.

קֿאָרָף) ohne Hülfsmittel, p. 210, 218, 240. (Von W. car gehen, neup. אונא באנה Auswege, Hülfe, + a priv.)

אַנְדְהָאּךְ (שְּטְשִילָּ) = 1. altb. azhis dahâka, d. i. die beissende Schlange, neup. ارْدها, p. 238; 2. Eigenname eines Königs aus der Reihe der Péshdàdier, neup. Dahâk oder Dohâk (שֹבֵשׁ) genannt. p. 236.

אַבְּפַר (שטי) = pârs. יעשטעל, neupers. וֹנִיע und לִיָּע oben, p. 224, (cf. Gr. §. 160, Anm.).

אַבֵֿיך ($^{\Delta}$ יי) 1. unten, p. 224. Über die Etymologie cf. Gr. §. 158, Anm. 2. präp. unter, p. 243. (Pårsi †) = nimna, neup. .).

אַנֿש) nachher, dann, i. q. מנש, p.223 etc. (cf. Gr. §. 153).

אַת (שי) wenn = $y \hat{e}zi$, altp. yadiy, p. 207, 208, 213, 217, 234 etc.

אָרָאר (אַרְאָר) welcher = alth. yatåra, p. 211, 228 (cf. Gr. §. 84).

אָרָאש (שאָײַט־) Feuer, p. 202, 211; plur. אראשאן (שאַיטר), p. 221 u. f. (Pârsi יירישר, neup. آتش.)

אָרְאִשְיָאִם (ישייטיטי) Feuerort, Feuertempel, p. 226. Über die Einrichtung ef. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. LXIV ff.

אָתְרְוַחְשָּ (ישּאְשֵׁי) Àtarevakhsho, Name eines Priesters, p. 259. Cf. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. XVI. אָתוּן (וושי) 1. Feuer; 2. Name des Tages, der gewöhnlich Adar genannt wird, der neunte in jedem Monate, p. 226. Entstanden aus altb. âtars. (Dass אחון und nicht אחנון zu lesen ist, beweist das armenische שייייביי. Über die Veränderung von tr in tun ef. Gr. §. 23, Anm. 2 und p. 171.)

אַרְנְנְפָּאתַכְאוֹ (מיאוושמיאָלִיי) Atropatene. Der neuere Name Adserbeijân ist aus dieser Form entstanden.

אַרְנְנְסָתֵר (שׁמּשׁמּל) Asche, p. 258. (Gebildet aus אחון wie neup. בובים aus אחון ביבור .)

אתור (אישון) Name einer Gegend, p. 235, wahrscheinlich = 'Ατουρία, Assyrien.

מַדְאַקינַשְנַן (שטיאטיוי) das Niehthalten, Niehtbehalten, p. 252.

a. אַדִין hierauf, altb. adha, p. 203, 204, 205, 206, 263 etc. (aram. אַדין, אַדין, ef. Gr. §. 170).

אַדוֹסְתִש ("יטיביטי) Feindschaft, p. 240. (דוסת, דוסת, v. mit a priv.)

אָב (ש) = neup. אָפאן (ש) Wasser, p. 210, 225, plur. אָפאן (דשי) die Gewässer, p. 212, 236.

עסשיל) אָפָאאִיך (שישיל Wasserbehälter? p. 251.

אַפְאּהְתֵּר (eigentlich ohne Gestirn, cf. Burnouf, Yae. Not. p. 111), nördlich adj. p. 203, 224, 242, 260; 2. pl. die Awâkhtars, Name der Planeten, die als böse Genien betrachtet werden, p. 244. Cf. Zeitschr. der deutschen morgenl. Gesellsch., Bd. VI, p. 82.

שיט טיטוטיטי) אַפָּאנֿ דָאסַנְנַשְנָש (שיט טיטוטיטי) das Zurückhalten, p. 202. 205. (דאסננהגן ef. Gr. Ş. 152 und אַל, ופוּך = אפאנּ.)

אָפְאַת (פּשי) = neup. אֹלָי angebaut, p. 235, 262 (scheint substantivisch gebraucht.)

אַפְאּתְיָאּף (שישיש) ohne die Waschung Pâtiâb (d. i. von den Händen bis zum Ellenbogen, von den Füssen bis zum Knöchel, cf. Avesta II, p. LXXXV) p. 256 (cf. unter פאתיאפט).

אָפָאּתִש die Wohnlichkeit, Annehmlichkeit, entspricht dem altb. vohu Gut, oder âyâpta, p. 207, 211. (Abstr. von אפאת.)

שיש^{ע'} אַפָּאנִיךְ (שיש^{ע'}) die übrigen (= altb. *apara*, pârsi *awaré* oder , cf. Gr. §. 88) p. 212 und oft. plur. פאניכאן, p. 226. אָפָּאנִקְתַגְּן (מששישי) geziemen, ganz wie das identische neup. עובהיט. (Sonst heisst das Wort im Huzvaresch auch: wünschen.) p. 208, 209.

+ אד i. q. simpl. p. 211, 239, 242.

פשל") ein dunkles Wort, p. 250, das ich p. 85 nach dem Zusammenhange mit lässig, vermuthungsweise übertragen habe. Ich kenne in den verwandten Sprachen kein ähnliches Wort, auch nicht אַכֿאַר, wie es natürlich auch gelesen werden kann. Vielleicht ist es ein Fehler der Handschrift für אַבּאַרן.

Wort könnte auch zur Noth אַבָּארִינִיתִנן peinigen, quälen (שבּלֹישׁמוּט) peinigen, quälen (בנט בי Wort könnte auch zur Noth אַבָּארִינִיתִנן peinigen, quälen (בנט בי gelesen werden, doch ist dies unwahrscheinlich. Cf. meine Abhandlung: der neunzehnte Fargard des Vendidad zu §. 40. Wahrscheinlich hängt das Wort mit parsi apar zusammen, was Neriosengh mit apahara wiedergiebt, בּישׁמּלֹי שׁמַר בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלִי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלִי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלֹי בּישׁמּלִי בּישְׁמְיִינִיתְנְנְ בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישְׁמִי בּישְׁמִילִי בּישְׁמִּלְ בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישְׁמִילִי בּישְׁמִּלְילִי בּישְׁמִּלְילִי בּישׁמּלִי בּישְׁמִי בּישׁמִי בּישׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישׁמּלִי בּישׁמּלִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִּי בּישְׁמִי בּישְׁמִּי בּישׁמּי בּישְׁמִי בּישְׁמִּי בּישְׁמִּי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִי בּישְׁמִּי בּייִי בְּיִּיבְּיִי בְּיִיתְינִי בְּיִיבְּיִי בְּיִיבְּיִי בְּיִיבְייִי בְּיִּיבְּיִי בְּיִיתְיבְּיִי בְּיִיתְיבְּינְיִיבְּיִיתְי

אַבָּארוּן (ווּלְשׁשׁי) gottlos, schlecht, p. 209. (Im Pârsi אַבָּארוּן), dem אַלּשׁרּלָּן, rechtschaffen, entgegengesetzt; im Altb. entspricht öfter arathwya.)

אַבְּארוּנִש (שעלוטי) Gottlosigkeit, p. 204, 240. (Pârsi אַבְּארוּנִש) Verzeihung, p. 264. (Pârsi שישי), cf. neup. ביבור ביבור (ביבור אַבּרייביי).

בתיארך (אַישישי) ohne Opposition, p. 240, 264, cf. בתיארך (אַישישי) i. q. מבחש, p. 264.

אַפְּדוּם (פּיץי) der letzte (cf. Gr. §. 66 a Anm.), p. 205, 216, 258, adv. zuletzt, p. 205, 242.

אָפְנִינִיתְגְן (שוּשְשׁתּוּ) segnen, p. 220. Denom. von פֿעיַט = שוּשוּוּ Segen, nach Gr. §. 23, Ann. 2.

אָבִּיךְ (שׁלֵּי) was auf das Wasser Bezug hat, im Wasser lebt, p. 226. plur. אָבִּיבָאן (שׁלֵּי) die im Wasser lebenden Geschöpfe, p. 202.

אָפֶיהָמִימָאר (שישְילּעּל) אָפֶיהָמִימָאר ohne Betrug, p. 242 (cf. המימאר).

עפינוכְאנִש (שיישייש und def. עשייאישייישייש) Zweifellosigkeit, fester Glaube, p. 238. (Im Pârsi אָבָּי שִיפּאָניש . Cf. meine Übersetzung des Avesta Bd. ll, p. XXV.)

ر (سعود) אָפֵילַף rein, p. 207, 216, 219, 237, 252. = neup. اويژه oder ويژه ويژه , ويژه ويژه , ويژه العام pârsi ويژه , ويژه العام ا

אַפִּינִיתָר (שׁלְשׁ)? p. 254. Die Worte אפיניתר רוית gibt Deçtûr Dârâb *"elles seront separées.*"

אָפֶיתָאך (אַפֶּיתָאך) nicht offenbar, p. 257.

אָבִיר sehr? p. 248, wenn nicht אַבֿיר unten, zu lesen ist. Ebenso p. 251, wo ich eine Verstärkung von בבר darin sehe.

אַבִּירָאן) unbebaut, wüste, p. 236 (= ncup. ويران, im Pårsi auch איל = ndvåsa Neriosengh).

אַפִירְתַר (אַבּלֹּשֵּי) mehr, ganz besonders, p. 203, 221, comparat. von אפיר (שׁבּי) cf. Gr. Ş. 149. (lm Pârsi פּרי ativa, אפיר adhikatara nach Neriosengh.)

אָבִּישִּבֶּך (שִּישָּבָּן Tropfen = shama (was ich mit skr. cam zusammenhalte) p. 258. Aspendiärji: peāla i. e. שלע (von אַג עומך).

אַבְּסָתוּן (מתון ohne Säulen, (cf. מתון) p. 244.

אפראחתנן emporgehoben, p.237. part. von שליש אל) erheben. lé, lérheben.

אָפָר (שׁל) 1. Wolke i. q. אבר, aber nach den Gesetzen der Lautlehre richtiger als jeue Form, (Gr. §. 21 und Anm. 3) p. 245. — 2. über (= pårsi יע, אוער, ווע, אוער).

י אַפּריַרְנְךְ p. 259 für aipi irito, wie ich glaube: beschmutzt.

אפַרְכָאר oben wirkend, p. 262 (altb. uparð kairya).

אַפֿרָנ (^{ישׁ}בּי) Afrag, Name eines öfter genannten Deçtürs, p. 247.

עפּרְנָאנָרִי (שפֿרְנָאנָרִי) Unwissenheit, p. 240.

אַבְרוֹגִּ'נִיתַנְן (שּרְפְּאְשׁיוּ) אַבְּרוֹגִּ'נִיתַנְן: aufleuchten machen, p. 247.

אָבְּרִין (שלאו) Segensspruch, p. 228, neup. פֿלאו).

אַפְרוּחְתְנֵן (משּלְשׁ) auflodern, breunen, perf. 2. אפרוּחתנן (משלש) p. 223, 3. pers. pl. praes. אפרוזנד (cf. Gr. p. 120). p. 228. (altb. aiwi. ruc.)

אפרויגֿש (שלְּטְטּ) grosse Macht, p. 240. Das Wort ist von אפרויגֿ (שלְטּ) i. e. neup. אָפָיִל abzuleiten, was gewöhnlich das altb. aiwithāra übersetzt und von Neriosengh mit adhikaçakti wiedergegeben wird.

a. שבוממן (אישו Gesicht, p. 258. (Aram. אַבּוּמָמָן)

אָפּוֹיִשְּיִנְ ohne Durst, p. 240. Im Pârsi שֵׁילִישָּׁי = atṛish-nāvān bei Neriosengh. (Das Wort kommt ohne Zweifel von der Wurzel pā, trinken, mit Verdunklung des ā zu ō.)

ישוּלְּשְּׁרָ) אַפּוּרְנָאִיִך nicht volljälnig, das Kind, p. 257. (Pârsi שוּלְּשִּים, neup. עֹל, alth. aperenâyukô.)

2. schwanger, p. 215, 254, 257, auch אפּרּמְתנּן (מְּשִּישׁ) geschrieben, p. 215. — (Die Entstehung des Wortes ist durch die erste Bedeutung klar. Es ist ein Compositum aus מום, (ישישּי (ישישּי Sohn und a priv.) und בום, also eigentlich: den Leib ohne Kinder habend. In der zweiten Bedeutung entspricht das Wort dem neup. أستن , ob aber die lautlichen Übereinstimmung nur zufällig ist oder die zweite Bedeutung wirklich aus der ersten abzuleiten, vermag ich nicht mit Sicherheit anzugeben.)

אַפּוּסִש (שוּשטי) Schwangerschaft, p. 256.

אַבְּקּהָאָני (שִּישִּישׁ) das Avesta, p. 261, der Name der heiligen Schriften der Parsen, doch wird das Wort nicht bloss von diesen im Allgemeinen, sondern auch von einzelnen in denselben enthaltenen Gebeten gebraucht. Im Pårsi heisst das Wort שְּׁעִישׁיִשׁ, bei den Syrern אַנְעְשִּׁישׁיִן. Die Ableitung des Wortes ist streitig, obwohl es wohl zuverlässig mit altb. afçma zusammenhängen wird, was die Huzvåresch-Übersetzung mit אַנְאָבָּהָאָבָּ, Neriosengh mit pramâṇa ausdrückt. Weitere Untersuchungen von mir: Zeitschrift der deutsch. morgenländ. Gesellsch. IX, p. 190, von Benfey ebend. XII, p. 573 ff.

אפוסתנן .vid. שפְּסְתַנְן.

אַבְּסִינִיתַנְן (ששׁיְשׁאוּ) 1. abnehmen, p. 202, 209, 231, 239 (cf. pårsi ב אטעיעידי = vilaya); 2. vernichten, p. 209, 242 trans.

+ דר i. q. simpl.

אַפְּקּאָרְתַּגְן (ווּשּשׁעּלֹאָיוּ) übergehen, überantworten, p. 217, 260. Im Pârsi אַרְ שּיָעניט = samarpayati. Es ist das neup אינניט + אָר שּיָעניט (פּרָה Gr. §. 95. perf. אפספורת, p. 252.

ש (שיש לישיש) das Übergeben, p. 252. אַפַּסְרָּאָרָשְׂנָש) אָפָּסְרָתָּגן (פּעּער טיי) אָפַּסְרָתָּגן (פּעריבט).

אַפּקרוּת (פּילְּשׁיש) p. 236, ein zweifelhaftes Wort, das ich = alth. aiwiçrûthrema nehme. ישת אפּסרות wäre demnach der Yesht des Aiwiçrûthrema, d. i. den man zur Zeit Aiwiçrûthrema vollzieht.

אַכְּסַרְשׁנִש (ש^{בּ(}טִיט+) das Gefrieren, p. 260 (von אַכְּסַרְשׁנִש).

אַפְּזָאַר Hülfsmittel, p. 211, 236, 239, 242, 263. — (lm Pârsi זת אפזאריהא — sådhana oder çastra, cf. neup. ול فزار .) — ישששעשל .) האריהא מעי mit geschlagenen, vernichteten Hülfsmitteln, p. 247.

אַפְוּתַנְן (שלאיי) vermeliren, fördern, p. 213, 214. (Neup.

עלאון אפוון adv. mchr, vermehrt, p. 244. אַפְוּנִיךְ (שׁלְּוּלֵע) übersetzt das altb. cpeñto, cpénista, ist ein Titel Ormazd's: 1. fördernd, mehrend; 2. erhaben, ausgezeichnet, p. 203, 223, 236. (Das Wort ist wohl jedenfalls von אַפֿװִתנן שׁלָּאוֹם = guravaḥ.)

אַפְּװּנִיכָש (ש^לוּשׁ) Förderung, Majestät, Erhabenheit = altb. cpāno. Neriosengh mahattvam, p. 203. (Abstr. von אפווניך.)

אביתרש (יששלשי) die Älternschaft, p. 214, cf. אבויתר.

אַבָּר (יינל) die Wolke, p. 206, 251 (altb. awara, neup. אָבֶר), cf. אפר), cf. אפר), cf. אפר) אָבָרָת אָבָרָת אָבָרָת Aberet, Name eines Priesters, p. 259. Cf. meine Übersetzung des Avesta Bd. II, p. XVI.

a. שנו) Vater, p. 209, 236, 245 (aram. אַב Vater).

a. אבויתר ("עפא") die Ältern, p. 236. Nach den Glossaren bezeichnet das Wort, das gewöhnlich אביתר (שנפא") geschrieben wird, den Vater allein, doch steht Yç. IX, 24 pitrinam, und LII, 4 vertritt es das altb. fedhrô. Ich glaube es ist aus אבו Vater, und אבו zwei, entstanden, also: die beiden Ältern.

pron. suff. cf. Gr. §. 75.

a. DN Mutter, p. 245.

קבאר (אַבְּאָר Zählung, Rechnung, p. 254, besonders häufig von der Rechnung beim jüngsten Gerichte; dann: דָא אָבָאר es wird nicht gezählt, es ist davon keine Rede, p. 234, 248. (Im Pârsi ביא שושל (cf. Pârsigr. p. 203. Neupers. آمار (cf. Vullers s. v.). Das Wort kommt von mere, erinnern, + d.)

אַכְאונָרָ (אַרָּאָן (אַרָּאָן stark, mächtig, p. 262. (Parsi אָרָאונָר utsahin,

alth. amavaţ.)

a. אַמָּת (פּלּ) wenn, p. 202, 205 etc. im Vajarkard als Relativum = ב gebraucht. Cf. über dieses Wort und seine Ableitung, cf. Gr. §. 168. איתון - אמת so dass. p. 244.

אמננדת (פּחּד) n. prop. Ameretât, Name eines Amschaspands, (r in n verwandelt nach Gr. §. 23, Anm. 3) p. 237, 241.

אַמֶר (ਫੈਓ) zahllos, p. 236. (Von ת = מר Zahl und a priv.)
עמר (ਫੈਓ) unsterblich, p. 209, 212, 227, 240 (von מרג + a priv.).

אָמּרּחְתְּנְן (שְּישׁאוּי) lehren, מן דין מנדומי אמוחת vom Gesetze etwas gelehrt (seiend), d. i. etwas gelernt habend, p. 231. (Neup. اَمُوخَان lit. mokinu.)

+ בֿנאבֿ i. q. simpl. p. 201.

ערוּיִהָאר (אָפּאיב⁽⁾) unbeschädigt, p. 239, von dem altb. *mu*. beschädigen.

אַמְסָתְ (פּשּד) nicht betrunken, p. 263 (משב + a priv., neup. בשה).

אָקשוּקפַנְךְ n. prop. der Amschaspand, Name der obersten Genien des Parsismus, plur. אמשוספנדאן (אטשישטיש), p. 201, 212, 223, 227 etc. (Altb. amesha-çpenta, die unsterblichen Heiligen, pârsi באטישישא, Bgl. = .)

ערוב unheilig, p. 254 (Gegentheil von אָנְאָארוּב).

אַנְאֵכְשׁ (מְיינָטּ) Bedrängniss, Ungesetzlichkeit, p. 223, 235, 241, 250. (Das Wort ist etymologisch dunkel, aber im Pårsi findet es sich als איין = anyâya bei Neriosengh.)

קאָאָ (פירי) ohne Wasser, p. 258 (אָנ und a priv.).

nicht umgürtet, nämlich mit dem Kosti oder dem Gürtel, den die Parsen stets zu tragen verpflichtet sind. Es ist ein terminus technicus = altb. anaiwyaçta und wahrscheinlich bloss Umschreibung dieses Wortes, p. 216, 228.

אַנְאפִיתָאן (מששיה) unbebaut? 212 entspricht dcm altb. anaidhya. אַנְאָפִירְאוּ) ungesetzlich, ungehorsam, p. 254. (שִנּעֹי in den Rivàiets dasselbe, Pàrsi אַרְאָי Ungehorsam = anādeçacaritā.)

אָנָאֵירָאן (שְּעֵּלֵּשְ) Anérân, das Gegentheil von Erân, die ausscrérânischen Provinzen. Erân und Anérân oder Erân und Turân umfassen die gesammte bewohnbare Welt. הרמנשאן אנאיראן mit ausgelassener Isâfet nach Gr. §. 50, Anm. 1: die von Anérân, die Bewohner dieser Gegend, p. 235. (Pârsi ﴿ اللهُ ا

ישיטינייל) אַנאָשְּבָאר (מיטינייל) nicht offenbar, verborgen, p. 251 (cf. neup. und unter אשכארן)

אָנְכֵיחתנן (אפָט־אווי) antreiben, ans Licht bringen.

+ wohl: sich selbst ans Licht bringen, auferstehen, p. 212, 245.

אַנְהוֹכְיָא (בּלּדִיי) 1. Ormazd. Dies ist die gewöhnliche Form, in welcher dieser Name in den Huzväresch-Schriften zum Vorschein

kommt, nur selten wird אורמוד) geschrieben. Ich glaube, es ist das semitische אלוהים, man hat wohl diese fremde Form desswegen vorgezogen, weil es in jener Periode (wie bei den Rabbinen) für unpassend galt, den Namen Gottes selbst auszusprechen. 2. יום אנהומא der Tag Anhoma, der Name des ersten Tages in jedem Monate, p. 243.

אַנְהוֹמְאַדָּ (משלּשטיי) vor Ormazd geschaffen, p. 202, 236 etc.

a. אַנְחַתְנְנְתְנְן (משמושיוי) setzen, legen, p. 248, 251 = syr. געבו, cf.
 Gr. §. 93, daher אַ שם אנחתננתנן, einen Namen geben, p. 237.
 + במואר zurücklegen, p. 248.

אָנְנִיסְתְ und אָנְנִישְׁתְ (פּשִיאי) der Finger, p. 213, 228. (altb. angusta, ncup. אַנְנִישְׁת dasselbe.)

מנושת cf. das vorige.

אַנְגַרְתִינִיתֵּנְן (מִלַּאִישׁיוּ) zu Ende gehen, p. 246 = hañkere im Altbaktrischen. Vielleicht auch: vollenden. אנגרתינית דאם comp. poss. vollendete Geschöpfe habend.

אָנְנָאם (אפָץ) Ende, p. 237. (Neup. אינָאָם, dasselbe, aus altb. yam + hańm.)

אַנְגָּאמִינִיתַנְן (משְאֶדְשְׁמּים) endigen, p. 239. (Denom. aus dem vorhergehenden Worte.)

אַרְהְּמֵן (far) Versammlung, p. 210, 245. (Alth. hanjumana, neup. انحمن)

אַבְּגִיתְבְן (יושְשָּיוּ) krümmen, neup. וֹצִּגְנִיתְבְן

+ דר dass. p. 206, 241.

אַנְתְוַהְשֵּׁתְ (שְּאִשְׁיִאֵּיץ) 1. Huzvâresch-Form des Namens Ardibihisht oder Asha-Vahista. 2. Name des zweiten Monats der Parsen, p. 237.

אָנָך soviel = parsi שָּאָש (cf. Gr. §. 89), auch אָנך (בּלְּ שִנ) אַנך (דער) אַנד אנד פֿר שני) p. 205, 213, 259.

אַנדאבֿן (פּטשי) Mass, p. 241, ef. וֹגוֹנָה !.

אנדחתנן (מטיאוו) 1. werfen, וונד אנדחתנן (מטיאוו) Schaden verursachen. p. 219; 2. hin- und herwerfen, bedenken, sinnen, p. 239. (Neup. הוב vielleicht = haim. tac im Altb.)

קראם (אָפָרָ (שָׁפֶּאָ Glied, p. 262. (Cf. alth. då + hańm, zusammenfügen und syrisch בְּיֵבֶּיִם.)

אַנְדֵר (שְלֵּ) Aũdra, Name cines Dévs, Gegner des Ashavahista, 241. אָנְדֵרְ zwischen, p. 235, 241, 251. Das Wort findet sich noch öfter in dieser Bedeutung, z. B. Vd. VII, 9.

das Hineinsehen, Ansehen, p. 259. אָנְדַרָג וְינַשְּנְן (שְלֵּבּ וִינִשְּנְן) מֹּגְדַרְנִימָן (שְׁלִּבּוֹ (שְׁלָּבְּוֹ אַנְדְרָנְימָךְ) innerhalb, p. 258 (altb. añtare naema).

י אַנְדֵרְיָאֵי i. q. אוֹי, die Luftwelt, der Mittelraum zwischen Himmel und Hölle, daher von Neriosengh = âkâça gesetzt, p. 214, 221, 244.

אַנְדֵרוּן (תְּלַּוּן) 1. inwendig , p. 251, 256; 2. subst. das Innere. p. 206, 243. אַנְדֵרוּן נִימַך innerhalb, מָן אַנְדַרוּן נִימַך ebeudas. p. 255. (Neup. الدرون.)

אַרָרוּ (איץ) so, ויים אָד so wie, p. 236, 239, 260. Das Wort ist in alten Schriften wenig gebräuchlich und hängt wohl mit צנג ענג zusammen.

אַנְבָארַשְּנְן (מערַלְּטִיוּ) adj. verb. von וֹשׁ בּבֹּא מוֹנוֹ anfüllen, p. 248.

אָנְרָאִשְּתְנְן (מּשְׁטַּיּאי) anfüllen, p. 259. (Neup. וֹשׁהֹהׁיֹוּ), alth. pere + hańm.)

آن jener, pron. (Gr. §. 73) p. 207. 208, 210, 241, 253. (Neup. اَنَ dasselbe.)

אַנְאוֹכשַךְ unsterblich, p. 209, 231, 242. (Aus אוש wo, m. s. und a priv. Neriosengh: anaçvara.)

קאנישך רוּבְאן (אוטיר (אוטיר אנישן רוּבְאן) compos. unsterbliche Seele habend, im späteren Persischen nom. propr. in *Anushirván* und *Nuschirván* verstümmelt.

a. אַנְשּוּהָא (מּפּרּטריי) eigentlich die Menschheit, bedeutet aber gewöhnlich der Mensch und zwar sowohl als Collectivum wie als Einzelwesen, daher auch ein Plur. אָנְשּוּהְאָאָן (רייפריי) vorhanden ist. p. 202, 203, 205, 206, 214 etc. (syr. אַבּבּין).

אַרָּט, עִּרָּט, אַרָּיָּט 1. Pron. dieser, dieses (Gr. §. 80), p. 203, 204, 210 etc. (Die Lesung אַ ist für mich unzweifelhaft, sie findet sich als ¿ im Pårsi wieder, ist aber dort durch Schuld der Abschreiber oft nicht leicht zu erkennen, wesswegen sic mir auch in meiner Pårsigrammatik, für die ich nur eine einzige Handschrift des Mînokhired benützen konnte, entgangen ist. Cf. Mkh. p. 100: יְּשִׁשׁ ﴿ יִּשִּׁיִ עִּשׁׁ בּּשִׁיִּעְּיִי בְּשׁׁ בְּשִׁיִּעְּיִי בְּשׁׁׁ בְּשִׁיִּעְּיִי בְּשׁׁׁ בְּשִׁיִּעְּיִ בְּשׁׁׁ בַּשְׁׁ בְּשִׁׁ מַשְׁׁ מָּבְּשִׁׁ asti mahân mårgaḥ; 2. das ist, das heisst, zur Einleitung von Glossen, ganz wie צִיִּיִּ p. 206 und sonst.

היאבארש אין hülfreich, p. 261 (cf. שעשלישאַר) איאבארש.) איאבארש.)

וֹ (יטשלשאַיטי אַיָאבְארְאוֹמַנְרָש i. q. איאבארש, p. 263.

אַיְאּבְאּרִש (יטיִיּשׁי) Hülfe, Schutz, entspricht sehr häufig dem altb. avô, p. 202, 203, 204, 205, 209 etc. (Cf. neup. לכל, aus den älteren Sprachen weiss ich nichts Genügendes beizubringen.)

אַיְאּבָאּסַשְּנֵשׁ), p. 259, zweifelhaftes Wort, aber wohl nicht fehlerhaft, weil es sich nicht nur an der genannten Stelle, sondern auch in der Parallelstelle Vd. VII, 47 zweimal ebenso geschrieben vorfindet. Wie es zu lesen ist, muss vorläufig freilich ungewiss bleiben; Deçtùr Darab übersetzt es mit האבין, was auch passt.

אַיִי (אַב), Partikel (cf. Gr. p. 168), entspricht ziemlich dem Gebrauche des parsischen ku und neup. D. 1. wo, relativ, p. 203, 225; 2. wo, fragend, p. 225; יון אָין אָט, wohin, p. 226; 3. als, nach Comparativen, p. 204; 4. zur blossen Einleitung der oratio dir., p. 203, 204, 205 etc.; 5. das heisst, als Einleitung in Glossen, p. 204 und sonst.

a. אַית (פּשי) 1. Dritte Person Sing. des Verbum subst. es ist, p. 202, 203, 208 u. sonst; 2. Das Sein, dic Existenz, p. 239 (cf. syr. באן, Gr. §. 105).

אַיְתְאוֹמְנְרָ (צּיִּשְיּשׁ) Haetumaţ, Name eines Stromes, des Etymander der Alten, p. 265.

אַיְתְבִינָאן), Name eines Heilmittels, welches Ormazd in das Wasser legte, p. 243.

אַיתּוּבְן (שישיים) adv. so, auf diese Weise (entspricht dem alth. aetadha, pârsi אָפָה, neup. الدون), p. 201, 202 ff.

עיפטראיש) Evanguin, das Band, mit dem der Barçom umbunden wird, p. 247 (altb. aiwyāoğhana).

איבנת (שעש) Name Ahrimans und seiner verderblichen Wirkungen. Im Pärsi lautet das Wort הינישיש, Neriosengh übersetzt es mit vināça. Der Ursprung des Wortes ist mir dunkel. p. 209, 241.

ענך) eins, p. 204, 205 etc. פון 3 מינן von dreien eins. ein Drittel (cf. Gr. §. 67), p. 241.

אינכבאר (שונעל) einmal, p. 206.

מינכוינן (שניון) der erste, p. 234, 254 (cf. Gr. §. 66).

אָנְינִךְ (אַקרָ), der Aussprache nach nicht ganz sicher, aber der Bedeutung nach jedenfalls das neup. אֹלייָל, Art und Weise, p. 205, 238, 245. בין דנמן אינינך, von solcher Art, p. 246.

מיר (שני) gesetzlich, pl. אירָאן, p. 235 (altb. airya).

אָיך (كْمْ) unter, p. 224 (cf. Gr. §. 158).

נילש) Erân, Name des Landes, p. 237, 265.

אַיְרָאּנְיֵיכֿ (שִּלְּאִיטּ), nom. pr. Airyana-vacja, Name des fabelhaften Urlandes, wo Zarathustra geboren sein soll. Über dasselbe cf. meine Bemerkungen zur Übersetzung von Vd. I, 6, und Bulletin der k. b. Akademie der Wissenschaften, April 1850, p. 359.

אַירָאן שַתּוּנְן (מעל־מְשׁ שׁ־מּוּ) Stadt von Erân, in den neueren Schriften Erânschr (ועלי מֹע), bezeichnete wohl ursprünglich die Hauptund Residenzstadt des Landes, wird aber dann in weiterer Bedeutung für das ganze erânische Ländergebiet gebraucht, p. 236. (Vergl. auch Gr. p. 12.)

שְירֵבְּרָהְ böse, schlecht, p. 266. (Alth. ereghat, cf. αλεγεινός und Windischmann in den Münchener gelehrten Anzeigen, Sept. 1855, p. 38.)

אַיְרְפַת (שּלֹשֵּי) llérbad, Titel eines Priesters, der die Weihen empfangen hat (cf. meine Übersetzung des Avesta, II, p. XXIII, XXIV). altb. aethrapaiti, Herr der Lehre, p. 231.

אירְפַּתִש (בּעליטיש) der Zustand eines Hérbad, p. 210.

אַיְרְפַּתַקּתְאּנְן (שלשאַשאיי) der Zustand eines Hérbad mit Rücksicht auf seine Pflicht, das Avesta zu lesen, daher von Neriosengh geradezu mit adhyayana übersetzt, p. 207.

שיוברתבש (שאנ^לאנטי) auf einerlei Art und Weise, p. 264. (Cf. אוֹברְתַבְשׁ, Neriosengh übersetzt das Wort mit *ekahelayâ*.)

איותאך (איייב) einfach, einzig, p. 238 (cf. Gr. §. 68 b).

איוכדאת (שפשטי) allein geschaffen, Beiname des Urstiers, p. 215, 219. Auch bei den spätern Muhammedancrn heisst er noch אין בעור בעור zu lesen bei Hamza, p. 64, ed. Gottw. und im Muj. mil ut-tewärikh. (Journal as. 1841, p. 151.)

אינכבאר (מעניי) i. q. אינכבאר einmal, p. 258. (Cf. Gr. §. 69.) אינכאר (ערפיי) Unreinheit, entspricht dem alth. akhti. Der Ursprung ist nicht klar, doch kommt das Wort, und zwar unverkennbar in derselben Bedeutung, in den Rivåiets vor. (Cf. לעפיע, גפיע, גפיע, אינפיע, אינע, אינע

אידאת (שטש) i. q. prace., p. 227.

אַייבָארְאוֹמֵנְר (שׁמִישֵׁלֹשְא)? zwcifelhaftes Wort, p. 254. vielleicht mit אייכש verwandt (cf. unter אייכש).

אַינְּיתְנְן (שְּשְּשׁתוּ) vereinigen, zusammenfügen, entspricht dem altb. yn, p. 225, 234, 257, 258. An heiden ersteren Stellen ist der Begriff des Verbums durch das vorgesetzte נר הם oder און הם oder און הם oder ער הם

אַיוּנַשְינִש (ערשְשְעט) Vereinigung (nom. verb. des vorigen), p. 244.

מיפתום (לשישו) die ersten, p. 257 (nicht ganz klar).

קּיאָ (שש) oder, entspricht dem altb. vá, p. 213. 221 ctc. Vielleicht aus altb. atha, vá entstanden.

אַיוָר (איל) gewiss, sicher, p. 257. (Cf. Pàrsi שׁשׁלּ = niḥsam̄-digdham̄.)

אַיוַרְש (ש^לטי) אַיוַרְש (איןר Sicherheit, Gewissheit, p. 257 (abstr. von איור). שישן אפּרְש und a priv.), עול יושארסר עוואר (עווי עוויארסר עווייטן עווייטן עווייטן und a priv.), p. 221.

אַיְּסְךְ (יייינּעָ (יייינּעָ Krankheit, p. 243 (alth. yaçka, skr. yawman). אַיִּטְּרָן (יייטָעָ) n. pr. aeshma, Name des Dämous des Zorns, Gegners des Crosh, p. 236, daher auch der Zorn (בֹּבוֹיִבּיִן).

אַיְּקְם oder אֵיסוּם (מינאק) Brennholz (altb. aeçma, neup. איס, p. 263.

ייט (ביט) irgend jemand, entspricht dem altp. vis, p. 206. 209. Pl. אישאנן (ביטשי), p. 215 (cf. Gr. §. 87 a).

שיש) = aesho, scheint ein unbekanntes Maass zu sein. p. 262.

a. 7% ($\stackrel{\square}{=}$) Prohibitivpartikel = 5%, nicht, entspricht dem altb. $m\hat{a}$, p. 206, 217, 225, 259 etc. (cf. §. 166).

a. אַרָא (עריי) nur, blos. Degtûr Dârâb = גֿי, p. 250 (aram. אָלֶא). מוּלָא (ועריי) zubereiten, p. 252 (?).

קראָקּא, (מ'מּמּשׁ) n. pr. Name des Vaters von Maidiomâh, Bruder des Pourusaçpa, Oheim des Zarathustra, p. 237. Cf. Bundehesh e. XXXIII, wo sich übrigens (79, 9 ed. W.) בער שני geschrieben findet. Der Wechsel ist derselbe wie in מ'למיט, und מ'למיט,

(בּלְּנְיּג) Kampf, p. 240. (Der Ursprung ist zweifelhaft.) אַרְגַּוּ Preis, Werth, das neup. עֹב, altb. arejô, p. 232, 262. אַרְגַּאָנִיךְ preiswürdig, würdig, p. 231, 259.

ערבוך (שלאני) Gewinn, Nutzen, p. 239. (Ich glaube, dass dem Zusammenhange nach das Wort = ארב stehen muss, nicht für neup.

אַרגֿוּמָנדָש (שׁרּהּוּשְׁישׁי) Werth, p. 206.

אַרְתְאשֵיר (^{גלישיע} Ardashér, Name des ersten Sâsâniden, p. 235.

ארתישְתְאר (של שינטישישל) Krieger, p. 259. (Pârsi של שינטישישל), alth. rathaeçtão.)

אַרְמֵישְׁתְ (צּיטִיץ) 1. stehend, nicht gehend, vom Wasser, p. 228; 2. eine Frau, die ein todtes Kind geboren hat, p. 259. Cf. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. XLV. (Parsi שִּינָּפִישְׁ, was von Neriosengh mit ajañgamatva übersetzt wird.)

אָרְמוּשְׁתִינְן (בּלֹאוּט־אִיוּ) n. pr. Name eines Feuers, p. 246.

ארשך .ef ("לנטיב) אַרִישָּך .

קאָרֶּבְאיִךְ die Bewohner Rums oder des byzantinischrömischen Reiches, p. 235. (Im Minokhired: אָפּטּיּבּיּן, was von Neriosengh mit ruminam wiedergegeben wird.)

מרובר (שלוני) ausgezeichnet, von Pferden שלוני שיש mit ausgezeichneten Pferden = aurvat - acpa im Altb. Beiname der Sonne (pra-

dhânâçva bei Neriosengh), p. 237.

קרוישָנְן (שֹלְּנְטְאוּ) glänzend, ausgezeichnet, p. 216. An dieser Stelle ist es dem altb. khshaetô entsprechend, und wird demnach von Neriosengh mit diptimat übersetzt. Aber Yç. IX, 46 wird raodha mit demselben Worte übersetzt (vikrama, Ner.) שלְנְטִישְּקְּלְּנִי steht Vd. XIX, 60 für uruthmya. Es scheint demnach das Wort auf die Wurzel rudh, emporsteigen, wachsen, zurückzuführen zu sein.

ייליטאדאי) אָרוֹיִשְיְאוֹמֵינְדְ mit Wachsthum begabt, p. 262 (cf.

ארווא (שלוש) nicht gehend, p. 239 (von בפתנן + a priv. — wenn die Lesart richtig ist).

אָרָס (ע^לט) Kraft, p. 245. Cf. p. 117, not. 2.

ארשר (בעשר) Neid, Eifersucht, p. 223, 239, 242. Es ist altb. araçko, pârsi ארישך בי frshyâ bei Neriosengh. Die ser. pl. ארישך (l. arēsk), findet sich p. 208, 209, wo das Wort als Name eines Dämons gebraucht wird.

ארוהי (בוליש) Arzahê, Name eines Keshvars, p. 265.

ארינן (בּלְינֵךְ אַרְזוּר קְּרְינֵךְ Arzûr grîvak, Name eines Berges, wo die Devas zusammenlaufen. Altb. Arezûrahe grevaya. Vd. III. 23; XIX, 140. (Cf. Bundeh., p. 22, 16, ed. W.)

אוו (אין) Zeichen des Dativs, cf. Gr. §. 51.

אַנְאוַד (אידי) oder אָנְאוַנְדְ so viel (Neriosengh: tâvat), p. 213, 224. (Altb. avavat in derselben Bedeutung.) אונְאם (בְּפֶר) Zeit, p. 245. (Im Pârsi جَوْكَ, dasselbe, altb. aiwi-gâma, eigentlich Winter. Das neup. هنگام stammt ebenso aus der Wurzel gam, ist aber mit hahm zusammengesetzt.)

אונ (פְּיי) Kraft, p. 220. (Altb. aojô, skr. ojah, wolıl mit vakhsh verwandt. Cf. skr. vajin, lat. augere.)

אוֹהָתוּם (פּוּפְרֵּי) der Kräftigste, p. 224. Superl. von אוֹה.

אוֹפְתְאתְנְן (מְשִּישִייּש) fallen, p. 264. (Neup. und Pärsi التادن), alth. pat + ava.)

אַבְאם (אַבָּאם Zeit, p. 202, 203, 235, 236. — Das Wort kommt vorzüglich im Bahman-yesht vor, und man könnte geneigt sein, das Wort für eine falsche Lesung für מונאם zu halten, da sich eine passende Etymologie kaum finden lässt. Aber auch die Glossare kennen dasselbe und wollten es awâm (פוֹם) gelesen wissen.

רוֹנְרָת der חוֹנְרָת (מּשִיים) Chordâd oder alth. Haurvatât, Name eines Amschaspands, p. 235, 241. Das Wort ist aus Haurvatât umgebildet mit Rücksicht auf Gram. §. 23, Anm. 2 und mit Transposition von r und v.

אָרִינְן (שְקוֹ) Nichtsehen, p. 262. (Neup. יַבָּט, parsi פּשׁן mit a priv. parsi פּיים mit a priv. parsi פּיים mit a priv.

קוינָאן nicht sehend, p. 240 (a prive und neup. שוֹינָאן, altb. W. vaen). אויסארת (מששעלא) p. 242, ein sehr dunkles Wort, das mir nur Vd. III, 139; VIII, 85 wieder vorgekommen ist.

a אַוְרָא (שְלֵּש) der erste, p, 205, 223, 241. Im Aramäischen ist principium (cf. Buxtorf, s. v.), im Huzvåresch ist das Wort wie das arabische ל إلى gebraucht.

ארְרֵוֵר (אֹלְי) Baum, p. 204, 205, 244, 265 etc. (Das Wort ist in allen Parsenschriften sehr gebräuchlich und stammt von dem altb. urvara Baum.)

אַרְוַרָאן (שֹּלְלֵית) Westen, p. 242. (Das Wort ist etymologisch dunkel, vielleicht ist richtiger הוֹרְוַרָאן zu lesen und das Wort als adjectiv: "die Sonne bedeckend" zu erklären.)

עווַר cf. אואור, p. 213.

אוֹסְתָאת (מְשֵּמֶשׁת) Lehrer, p. 231. (Neup. ליישוֹע. Ich leite das Wort von alth. aiwi-çtû ab (cf. aiwiçtis, Yç. IX, 76), welches dann ziemlich dieselbe Bedeutung hat wie gr. פֿתוֹסדמעמו und unser verstehen.)

אַסְתָאתָנן (משישישיי) stehen, (neup. וستاد ט).

+ רארא aufstehen, dem altb. uçehista entsprechend, p. 211, 218. (Praes. אוסתם.)

אוֹסְתְתוּם (וֹפּיץ־) dicke Finsterniss, p. 243. (Aus תום der erste Theil des Wortes unklar.)

ויסתובאר (שמאונעל) fest, p. 261. (Neup. והדפות.)

אוּקְבֵּרְנָא (מששׁשׁ) wachsend, fruchtbar, p. 258. (Verstümmelt aus uruthware, man erwartete אורוספרוא.)

אוֹספְּארוּם (ሩት אינישייי) Name eines Buches, eines verlornen Theiles des Avesta, p. 252. Cf. Fragmens relatifs à la réligion de Zoroastre, p. 16.

אוֹןמְאוִשְנְן (ד $^{\mathcal{S}}$ שניטיוי) es ist zu versuchen, p. 257. (= אומאישנן, adj. verb. von אומתנן.)

אַנְסִינִיתַנְן i. q. אַפּסיניתנן q. v., p. 250. Auch p. 211, dürfte zu übersetzen sein; er zerbricht diesen Baum. Cf. die Parallelstelle in meiner Pårsi-Grammatik, p. 172, §. 27.

אוֹסִינִיתַנְן trocknen, p. 219, 250. (Das Wort entspricht dem altb. *hic*, was ich mit trocknen übersetze, cf. *hisku*, *highnvi* und lat. *siccus*.)

1. אוש (שטי) vielleicht אוש zu lesen, Tod, p. 201, 208, 223. Im alth. heisst das Wort aosho, es ist gewiss mit dem neup. אפריים identisch. In dieses neupersische Wort sind nach meiner Ansicht zwei ältere Wörter zusammengeflossen, nämlich ushi, Verstand, und aosho, Lebensende, letzter Hauch. In dieser Bedeutung vergl. Schåh., p. 185:

یکیرا بر آید بشمشیر هوش بدانگه که آید دو لشکر بجوش

oder ibid. p. 243.

وگر هوش تو نیز بر دست دیو رسـانید بزدان گیهان خـدیو

2. אוש (ישי) = ushô, skr. oshaḥ, Morgenröthe, p. 202, 210, 219, 264.

אושמורתון (מסן לאוו) und אושמורתון (מסן לאוו) aufzählen, p. 206. 241, 243. Neupersisch ist das Wort in شرد verkürzt. Die alth. Wurzel ist mere (eigentlich hmere, darum sehreibt man auch paitis marenti), erinnern; davon אלו, אוֹם, פ. ע. neup. אלו, אושמרתון Das in מאלו, אושמרתון kann durch eine vorgesetzte Präposition entstanden sein (etwa aiwi), vor der sieh das anlautende h in s umsetzen musste, oder es ist aus einer reduplicirten Form der Wurzel (ef. hishmäirim, Yç. XIX, 27) hervorgegangen.

אושַסְתַר (אישייסיד (ארשיישי) östlich, p. 261 (aus altb. ushaçtara).

אונאישנש (שלשיטד) Aufgehen, p. 261.

אוּזְרֵם (ש^עט) Götzenverehrung, p. 260 (Pârsi פּשַנָּש), dasselbe). אוּזְנְאִיִּתְנְן (ווּלְּייִבּיִים) benachriehtigen (aus altbaktr. vid + uz). + אוֹן הוּ i. q. simpl., p. 260.

1. אוסיתנן, wie es scheint neucre Form für אוסיתנן, p. 243.

2. שליתנן (של ungehen (von altb. i+uz).

+ רארא aufgehen, von der Sonne, p. 264.

אָס) Wein oder geistiges Getränke überhaupt, p. 266. B.Gl. = شراب.

אַקאַהְתְּ (מְּמֵּטְהֵּאְ) nicht gemacht, nicht zubereitet, p. 256, part. des Verbums שביט, סאחתנן, das auch im Yaçna öfter von der Zubereitung der Opferspeisen gebraucht wird.

אָסָתְ (מישי) Knochen, p. 213, 245, 251. (Alth. açta dasselbe, im Neup. noch in יייבֹּרְוֹטׁ erhalten.)

עריגיתגן (מראר'קשאו) verunreinigen, befleeken, p. 247, 249. (Das Wort ist Denominativ von אסתאר, pârsi שראה, was Neriosengh bald mit *dosha*, bald mit *duḥkha* übersetzt.)

אַסְתְאוֹמֵנְדְ (צּרְּשִּישְׁ) mit Körper begabt, häufiges Beiwort der irdischen Welt. Neriosengh übersetzt es bald mit asthimat, bald mit çaririn. p. 205, 216, 229, 244 etc. Plur. אסתאומנדאן (צַיבּיּשִּישׁ), p. 201, 203 etc.

אַסְתִיןְהָאת und אַסְתִיְהָאָת (מּבּאוּטַבּאיּ) der Zertheiler der Knochen, Name eines bösen Geistes, dessen Geschäft es ist, das Leben zu zerstören, p. 243, 249. (Im Altb. açtô-vîdhôtus.)

אָסְתִינִיתֵנָן (מפּשִישׁשׁ) sieh hinstellen, p. 257. (Alth. $ct\hat{a}+\hat{a}$.)

אַמְתוּדְאוּן (מּמּאִטאי) Knoehenbehälter, p. 208, 251. (Aus אָסתוּדָאוּן אַ אַמתוּדָאוּן הוא אַמתוּדָאוּן באַג בא ב הוא אַנר.) אַנר. Gr. p. 128. B. Gl. = גיביא.)

קסא (פשש) Pferd, p. 236. (Altb. acpô. neup. ששר).)

אָסְבּיָאּנְן), nom. propr., altb. Athwya, Name des Vaters des Frédun, p. 205.

במרפלע. (משטים) Pferdeweg, Reitbahn, entspricht dem altb. caretu. משטים, von der Länge einer Pferdebahn, so weit als ein Pferd laufen muss, um gesund zu bleiben, nach persischem Maasse etwa eine Parasange, als Längenmaass auch sonst bekannt. So erklären die LXX das hebräische בברת ארץ (z. B. Gen. 48, 7) mit iππόδρομος; auch die Araber kennen dieses Maass. (Cf. Koehler ad Abulf. Syr. Add., p. 27. B-Gl. — مدان.)

אַכְבְּרְנָן (מְשְּטֵּרְנְן Acperena, was die Glosse für eine Münze, etwa einen Dirhem erklärt, p. 259. Aspendiärji erklärt das Wort mit Pferd, wohl nur wegen des Anklanges an acpa.

בּסְם (נְישׁ) i. q. מיסם, p. 256.

אָסְכָּאוֹ (ייבּלּאיי) Himmel, p. 205, 206, 225, 265. Alth. açman, neup. אסימאן. Cf. אסימאן.

a. מְּמְבְנְנְתְּנְןְ (מְשִׁן (מְשֹּׁטְ (מְשִׁרְנְתְּנְן (מְשִׁרְנְתְּנְן (מִשְּׁרְנְתִּנְן (מִשְּׁרְנְתִּנְן (מִשְּׁרְנִתְּנְן (מִשְּׁרִנְּתִנְן dass es ein semitisches Verbum sei, leidet keinen Zweifel, aber die obige Form des Wortes gibt keine passende Etymologie. Da nun dieses Wort Ye. XLIV, 1 â varetô übersetzt, so wäre vielleicht besser אִימננתנן punktiren und syr. במבים בע vergleichen. B-Gl. erklärt es ואוט בושני פפעל עני פריבפ אניני

אָסְנָתָאּר (^לשְׁיִּשְׁיִּע) Âçnàtâ, Name eines Priesters, p. 259. Cf. meine Übersetzung des Avesta, II, p. XVII.

אָסִימָא (שּלְּשׁשׁ) Himmel, p. 236, 252. Diese Form scheint die ältere und bessere zu sein, obwohl ich mir sie nicht ganz erklären kann, es steht in den bessern Handschriften fast immer שּלְשׁשׁ geschrieben.

אַסִים silbern, p. 234. Neup. ביים Ebenso אַסִים. Ebenso ביים Silber, Vd. VIII, 254. Auf eine érânische Grundform vermag ich das Wort nicht zurückzuführen, im Altb. ist erezata Silber und erezataena silbern. Es ist אַסיִם wohl aus dem griech. בֿסקּעָסַּ entstanden unter Vermittlung des syrischen, אַס בּבּבּיבּן Schatz, vorzüglich aber Silber bedeutet.

אָסִינְן (ייבּאַוּ) Eisen, p. 234, 255. Kurdisch asin dasselbe, während das neup. اَهْن erst daraus entstanden ist.

אָבֶּר ohne Kopf, ohne Ende, p. 239, 265. (Das Wort ist aus ישת, ond dem a priv. entstanden und entspricht gewöhnlich dem altb. anaghra. Pårsi ישנעם = ananta.)

a. אַבְרְנְנְתְנְן (משליושיו) binden, p. 219, 249. (Syr. בַּרְוּרָוּ

קסְרוּךְ (שנילְּיִ) auch מנילן) geschrieben (z.B. Vd. XIII, 127, 128), der Priester, p. 227, 228, 232. — (Im Pàrsi שנילְּיָב, alth. áthrava. Neriosengh übersetzt das Wort gewöhnlich mit ácárya.)

עשלפט אָקרוּכְש (משלפט) Stand eines Priesters, p. 230. (Ableitung aus dem vorhergehenden.)

אַסֵּרְשׁ (שֹּבֶּלְשׁי) 1. Anfangslosigkeit? p. 244; 2. = aĝhéus, p. 255. Wenn diese Bedeutung richtig ist, so stammt das Wort von אמר ab. Vgl. aber p. 114, Ann. 4.

oline Hunger, p. 240. tin Pârsi מּכּּלְּטָּר dasselbe (axudhâvân bei Neriosengh). Es stammt das Wort aus der Wurzel xudh Hunger, und wäre eigentlich ענישנן zu schreiben, da im Altb. shudhô der Hunger heisst.

אמש ? p. 251, dunkel, muss aber wegen des danebenstehenden הוית wohl soviel als Feuchtigkeit bedeuten. המי (פיי) kommt öfter als Übersetzung von madhu vor, davon scheint unser Wort das Abstractum zu sein.

עסוּרָש (שלטי) unbekanntes Wort, p. 254.

שא (ש") pron. suff. 3. Pers. cf. Gr. §. 75.

קיבָארָן, אָשָּבָארָן (פּטּרָפּע^לפּ) offenbar, p. 208. Neup. וֹבֹּבֹען, armen. שיצַ לְשִּשְשָּען. In den älteren Sprachen kann ich das Wort nicht nachweisen, doch ist wohl in שיט das altb. ashi Auge (auch im Huzv. שיט cf. Yç. IX, 25), in מיט aber irgend eine Ableitung der Wurzel kere enthalten. Die Länge des anlautenden å ist entweder dem Accente zuzuschreiben oder sie bildet, wie häufig in den neuérânischen Sprachen, einen Ersatz für erlittene Verkürzung.

a. ישיבהוְנְתְנְן (משינישיש) finden, erlangen, p. 226, 259, entspricht dem altb. viñd. (Im Syr. בביי dasselbe.)

אָשֶּהְ (פּשֹּיי) Freund, Genosse, p. 265. (Das Wort steht für altb. açtô.)

אַשְּקאת (ייטיאישה) achtzig, p. 205, 203, 211, neup. هشتاد.

אַשְתֵּר (מְּשִׁיאֵי) nach neueren Glossen ein scharfer Dolch, p. 256, (מְשִׁיאַי) ursprünglich wohl ein Stachel zum Antreiben der Thiere. (Altb. astra.)

24 *

אַשְתוּט (לּיִט־איי) der Achte (pàrsi הּיִּט־אייַט, alth. astema), p. 251. der Achte, p. 253 (cf. Gr. §. 66).

שְּׁחְשֶׁה (מּטּ־אָּטּ) Friede, p. 218, 240. (Neup. آشتی, alth. âkhsti.) אָשְׁחָם i. q. אַישׁם, p. 235, 247.

אַשמוך (ייטאָני) i. q. אַרמוך, p. 255.

אָשֶׁנְגְּיֹתְנְן (שִּשְּטֵּתוּ) benetzen, befeuchten. Das Wort entspricht sicher dem altb. hiñc oder heñc, über die Lesung des Wortes bin ich jedoch nicht sicher.

+ מאם i. q. simpl. (= altb. upa-hiñc), p. 207, 249.

+ בנא משנפשנש (= altb. para, hikhti), p. 225. בנא אשנפשנש (Ascha-vahista, Name eines Amschaspands, des Beschützers des Feuers, p. 261, 232.

אַשוֹכוּש ("ישׁלְּוּשׁ") Mörder eines reinen Mannes, p. 232. (Von tödten.)

אָשוּפְתַנְן (מּטשׁאָמו) erschreckt werden, in Verwirrung gerathen, p. 237. Neup. أشفتن, dasselbe. Stammwort: alth. khshufç cf. Mihr-y. §. 113.

אָשֶשֶאָ (פּטּטּיץ) ein der Schreibung nach sehr zweifelhaftes Wort, entspricht dem altb. *ghzharë*, und soll nach der Glosse voll bedeuten, p. 281, 258, 266.

אָשְשְׂוְנְגְ (מּטּיטיוי) Ashis-vaĝuhi, Name eines Genius, p. 265. (Cf. Gr. p. 55, Anm.)

אַזְאָת (מעליש) nicht geboren, p. 216. (Von אַזְאָה (altb. záta) und a priv.)

בּלְשׁנְּן (בּלְשִׁין) Leichenstätte, p. 203, 249, 251. Das Wort wird stets als Äquivalent für altb. dakhma gebraucht. Der Ursprung ist dunkel.

אַנְג (²⁵) Zweig, p. 202, 234. Ursprung dunkel, vielleicht aus semit. אָין, Baum, abzuleiten. (C-Gl. kennt ג'י, i. e. אָל, i. e. אָל.)

אומתנן (בישיק') nom. verb. von אומתנן, durch Versuch lernen (= altb. vimådh), daher: versuchen, p. 204, 211, 225.

אַרְכְּאִנְן (שלבּלישיו) nicht alternd, p. 242. Die Form scheint entstanden aus

dasselbe, p. 240. Diese Form ist ohne Zweisel aus אורמאגן, Zeit, und a priv. entstanden. Doch ist אורמאגן gebräuchlicher und sindet sich auch im Parsi (neup. לשליט dürste ebenfalls hieher gehören) wieder, während ich אורואגן nur durch die eine Stelle belegen kann.

קֿאּרֶאןּ (דְּאָשֶׁי) ein solcher, p. 240. (Wohl = neup. איליט, nur plene geschrieben.)

קאקארישְּנְן (יסאָ^{על}ניסי) adj. verb. was zu rechnen, zu zählen ist, p. 241. Eine weitere Stelle wo das Wort vorkommt, ist mir nicht bekannt, es hängt wohl mit אמאר zusammen.

קאמינן (שאָזי) Sommer, p. 225. (Im Parsi פּנּשש dasselbe, altb. hama, adj. hańmin, sommerlich.)

קאמִיקְהְ (ששָּשּיף) alle, sämmtlich, p. 205, 242, 243. Das Wort ist mir nur in späteren Schriften vorgekommen, über die Bedeutung kann kein Zweifel sein; es ist eine Superlativbildung von המא.

קאן (שיש) קאן (שיש) Greis, p. 219. Altb. hanô. Cf. skr. sanàt, lat. senex. אָשׁין (שיש) ein anderer, p. 212, 223, 232, 252. (Cf. altb. anya und Gr. §. 88.)

קאונאגן (שאיש) Hâvanân, Name eines Priesters. Cf. meine Übersetzung des Avesta Bd. II, p. XVII.

קאוְאנִש (שאשטי) Stand eines Hâvanân, p. 232. (Wohl besser ציוֹנְאנִש) zu schreiben.)

קאון (שיט) Morgenzeit, Gâh Hâvan, p. 218, 225, 232. (Altb. hávani.)

קאָנְנָן Mörser, p. 255, 261. (Neup. هاون, altb. hâvana.) אוּפָהָי (אישיי) Schüler, p. 209, 212, 217, 237. (Neup. هاوشت. altb. hâvista, wohl von hû, zubereiten.)

קאָפָר (אַבּיבּי) ein érânisches Wegmaass, nach Anquetil (Zend-Avesta II, 464) Tausend Schritte mehr als eine Farasange, p. 205, 216, 228, 237. (Altb. hâthra.)

a. מכנבן (מיפוץ) dort, p. 214, 215, 239, 251, 252. Cf. Gr. §. 151. Die Bedeutung von הכנדין passt zwar nicht ganz, ich weiss aber nichts besseres vorzuschlagen.

הה (ש) Fusssohle, p. 224. (Alth. hakha.)

תַּבָאר (שײַל) tausend, p. 202, 205. Neup. هزار, alth. hazaǧra.

Zeitraum von tausend Jahren, so lange erstreckt sich nach parsischer Ansicht die Wirksamkeit eines Propheten, p. 203, 236, 244. Neup. هزاره in Parsenschriften. Auch im Parsi findet sich das Wort שירשיש, cf. Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft 1. 267.

הְבְּתְ (שש) sieben, p. 224, 245. (Neup. هفت , alth. hapta.) הַבְּתְאַכְשׁ die Siebenheit, p. 262. (Von הַבּת, מבּת) הַבְּתָאַרָשׁ (ששייט) siebenzig, p. 204. Neup. هفتاد, alth. haptaiti.

אַרְיבְּיבְ (פּרְיבְיבְיבְ Haftorang, Name eines Sternbildes, welches den Norden des Himmels gegen die Bösen schützt, p. 242. Auch das Pärsi kennt es unter der Form שָּׁשֵּׁ אַלּישִּׁשׁ, im Altb. haptô iriñga.

הַפְּתְוִינְן (נְיִאָרָן (נִיאָרָי der siebente, p. 253. Cf. Gr. §. 66.

הם (۴) mit, zusammen, das neup. בת, namentlich און דם vor Verbis.

הְּבָּא (דּדֶּ) ganz, all, p. 203, 219 etc. המא המא (= altb. vicpem à ahmàt) 1. solange als, p. 212, 226; 2. solange bis, p. 263.

דְּבְאַהְ (שְּיֵּלָ) 1. i. q. prc. p. 209, 210, 212; 2. adv. immer, p. 244. (Nur eine andere Schreibung des vorigen. Cf. Gr. §. 18, Anm. 1.)

הַמְאני (🇝 ד') 1. i. q. המא p. 238; 2. subst. das Ganze, p. 241. — ganz und gar, p. 252.

קְּמְאַסוּת (אָּמְאָדְ (אָּמְאָדְ) immer nützend, p. 212. = altb. yavaeçu. קּבְאָר (אַרְאַר) immer lebend, p. 212. = altb. yavaeju. אָרְאָר) בּיִבְאָר 1. adj. mitwirkend; 2. subst. Gehülfe, p. 223, (Aus אַ , הם und אַרָּאָר) (אַג, כאַר אַר , הם אַ , הם אַ , הם

הַמְבְיהָא (שְּשִׁיּ adv. gänzlich, allezusammen, p. 209, 242. הַמְבִיהָא i. קּ. מַכרוּגַכש המכרוּגַכש, p. 257.

שנְבְרְבְּכְשׁ) die gegenseitige Berührung, p. 253, 258. Die neuern Parsen gebrauchen in ihren Schriften אאל העלים ganz ebenso, die Herkunft des Wortes ist dunkel.

קבְכוֹחְשַשְּנְן (פּייטיטיוי) das Zusammenkämpfen, p. 205, 244. Cf. כוחששנן

קּנְאָם (שְּהֶּשׁ) der gleiche Ort, adj. gleichen oder denselben Ort habend, p. 253. (Von ם und עות q. v.)

הַכְּנַבְנָאִש) die Verbindung mit Männern, p. 253. (Von und גבנא).)

תְּבְדְאתַקתְאנִן (שְּיִיִּשְיִּבְּיְ ursprünglich adj. gleiches Gesetz habend, dann übereinstimmend, einig, p. 209, 230, 242. (Von מת und בו-ستان ואם dasselbe.)

יה דְדַרְנְנַשִּּנְשׁ nom. verb. das Zusammentragen, p. 211. (Cf. דרננתנן)

הַמְּדְמָא (שְּלָּשׁ) adv. zu gleicher Zeit, p. 243 (ef. רמאן).

a. הַבְּדִינָאך (אַס״ינּ) gleiches Gesetz habend, p. 264 (von הם und ידינא).

קיבְתְּמְאנַך (אָטאּלּשׁרָ) gleiches Maass. פתמאנן im gleichen Maasse, p. 219 (cf. פתמאן).

שמייביט (אָטװײּפָט׳) wörtlich: das Zusammenfragen, die Unterhaltung, p. 236. Gewöhnlicher und regelmässiger ist die folgende Form.

הַמְפּוּנְקִש (שְּטִּשׁ i. q. praec. p. 208, 212, 218, 237 (von

הַּמְבָּאמִיהָא mit gleichen Stockwerken, oder auch: mit gleichem Glanze, p. 220, 263.

תברתנן ששי) לas Zusammentragen, p. 217 (נברתנן ברתנן).

קבְּבוּנְךְ (שְּׁאוּש) Verbergung, die Decke, worunter man etwas verbirgt, p. 259. (Von נְהוּפְתֵנן mit Verlust des anlautenden , wofür sich im Huzvåresch mehr Beispiele finden lassen.)

ף. 259. המבונף .i. q. אַשׁי הַבְּבוּן p. 259.

קבנף (שַשֶּׁ dunkles Wort, p. 235.

הממן i. q. האמן Sommer, p. 209, 250, 255. (Die Schreibung ist vielleicht der andern המין vorzuzichen.)

אַרְמִיקְאָר (לְּשֵּישִּׁשֶׁ) Widersacher, p. 202, 207, 210. (Cf. alth. hamaeçtare, hamoiçtri, wohl ha (= hann wie in hazaosha) und die Wurzel mith. Altpers. hamithriya. Pârsi אַרְּשִּיאַנְיּיִּיּשִׁ = vipaxatâ.)

דַמִיסְתְארָש (אַײּאֶרֶש Feindschaft, p. 219. (Abstr. des vorhergehenden Wortes.)

ארמישך (איטיקי immer, p. 222, 242, 249. — המישך סותנאם das Haus Hamésha-çût, d. i. der Schatz, wo die überzähligen guten Werke der Frommen aufbewahrt sind, aus dem man den übrigen Frommen nach Massgabe ihres Werthes und ihrer Bedürfnisse Zulage geben kann, p. 265. Altp. hamyasa, neup. בּבּיבּׁה Cf. Gr. §. 152.

דְּמְרֵית (שּלְשֵּ), vielleicht besser הַמְרֵית zu schreiben, ist das altb. hann raethwa, unmittelbare Verunreinigung, p. 229, 254, 261.

An que til erklärt (Zend Avesta I, p. 2, p. 303) das Wort folgendermassen: "Les Parses distinguent deux sortes d'impuretés. La première nommée hamrid est celle qui produit l'attouchement d'un être impur par lui même, tel que le cadavre d'un homme; la seconde espèce d'impureté est nommée pitrid, c'est celle qui est communiquée par un être hamrid."

אָפָלאָר (אייייל) immerwährend, p. 225. (Neup. אָפּלג) הַמְנְאָרָר (זיַתְרָג dasselbe.) הַמְנַאָרָה (זיַתרג gleiches Kleid, p. 253 (cf. הַמְרַבְּלָג) הַמְנַשְּׁנִש (זיַתרג \mathfrak{F}) gleiches, ähnliches Schlagen, p. 230. הַמְנַשְּׁנִש p. 243.

a. הנא ראי pron. dem. dieser, p. 202 etc. הנא ראי desswegen, p. 210. (Syr. מ"ס"). Cf. Gr. §. 80.)

י אָנְכוּן oder יהָנכוּן) nun, jetzt, p. 203 (neup. اكنون).

איטאוו) דְּנְבְּרְתִינִיתַנְן vollenden, vollständig machen, p. 211. (Altb. hankârayêmi, bei Neriosengh sampûrṇam karomi.)

הנדובאן (דייף) Indien, p. 231, 236, 237.

ישיפי (שיופי) indisch, p. 236.

... הְנְמְנ (שֹּך) Vorsatzsilbe, an welche sich die Pron. suff. anschliessen, z. B. הנמנח ich, הנמנח du u. s. f. Cf. Gr. §. 76 Anm.

a. הַּנְמָנֵת (פּבּר), mir bloss aus dem Bahman-yasht bekannt, scheint Interjection zu sein und siehe! zu bedeuten, p. 236. Im Falle diese Erklärung die richtige ist, dürfte das Wort an הן siehe, anzuschliessen sein.

עיטי¹ ("ייטי¹) Unreinigkeit, Abfälle von Haaren, Nägeln und dgl. p. 247, 256. (Pârsi שייטי = kutsita bei Neriosengh, bei den neuern Parsen هي هير cf. Pârsigr. p. 201, altb. hikhra.)

הַלּ (פּש) irgend ein. אָק — הַלּ kein, p. 246. (Pårsi אָפּי, neup. oder בֵּל.)

הִים (ליי) Art und Weise, Naturcharakter, p. 255. (Pârsi פּפי, cf. פּפיזט=sucila.)

הֵינְן (שט) oder הֵינְן Schaar, Heer, p. 235. (Altb. haena, altp. haina, nur von bösen Wesen gebraucht; Neriosengh umschreibt das Wort hayûna, indem er das eine i=n liest. Cf. auch armen. հեն ladroni.)

undeutliches Wort, p. 254. Cf. p. 274, Anm. 1. ארבור (של שישוי) Ar-parçîn, Name eines Berges oder Gebirgszuges, p. 221, 225, 227. Das erste Wort ist ארבור Berg, wohl eher aus dem altb. hara als unmittelbar aus dem semitischen entnommen, weil die aramäischen Dialekte sonst das Wort הר הובור (cf. jedoch Ar-de-bil, Ar-bela), und Parçîn, was wohl mit Persien nichts zu thun hat, sondern an upairi-çaena, Yç. X, 29, anzuschliessen sein wird. Die Lesart אפארסין ist nicht selten, aber doch wohl unrichtig.

קבורה Alborj, Name eines fabelhaften Berges, der die ganze Welt umgibt, p. 219, 221. 224, 264. (Altb. hara berezaiti, d. i. der grosse Berg.)

קרְוַסְתְ (פּיּלְיּ״) all, p. 202, 210 etc. Ich halte die Form, die sehr häufig ist und auch im Pârsi שיילייש wicderkehrt, doch nur für einen alten Schreibfehler aus פּילִיים. Cf. übrigens auch בושאסת.

יהרוַסתִין (בּלְּבּאְיוֹ) i. q. prc. p. 211, 214 etc.

קרְוְסְף (שֹּשְׁשׁ) all, p. 203, 207, 208, 215, 263 etc. Aus שׁ i. e. שׁ und שׁי i. e. viçpa, all. Cf. Gr. §. 87 a.

בְּרְוֹסְפְאָבָאם (בּלְּשִּשׁרְכִּשׁ) allwissend, Attribut des göttlichen Vcrstandes, p. 211.

ערָאָכָאסְש (בּיטיטי Allwissenheit, p. 216.

הַרְוֹסְפְּבֵנְתָאר ("לְּשׁפִישְ") alles thuend, alles vollbringend, p. 240. אווווי (בְּרִוּסְפְּבֵנְתָאר) all, p. 212, 229 etc. von הרוסף הלבויף. Cf. Gr. §. 87 a. הרבורג) neuere Form für הרבורג, p. 225.

קאָד (שדי) gutes Wasser habend, Name cincs Baumes, altb. hvåpa, p. 252.

קנף) gut gemacht, p. 261, 264. An der letzteren Stelle nach der Glosse: gut verrichtet habend.

קרף (שנכ^לט) guten Körper habend, p. 262 (אוכרק und קר, i. e. kerefs).

תוּבְשְׁמְשׁ die Eigenschaft des gutcu Auges, p. 265. אוּבְשְׁמְשׁ (שְּקָאִר) guter König, Beiwort der Amschaspands, pl.

שמיש) guter König, Beiwort der Amschaspands, pl. p. 201.

ההנהנן i. q. והובון p. 266.

דהדאך (משינ) 1. weise, p. 202 etc. 2. wohlgeschaffen, p. 225, 252 (altb. hudhão).

יתוב') wohlriechend, superl., p. 229. (Altb. hubaoidhita, pàrsi שיאלי = sugandha.)

קופה) p. 241, 243, 244, 250, ein schwieriges Wort, dessen Bedeutung aus allen Stellen nicht klar wird und die auch nicht sehr prägnant sein kann, da auch Neriosengh das Wort nicht ausdrückt. B-Gl.

הום (לד) Hom, Name des heiligen Haomabaumes und des Genius der über denselben gesetzt ist, p. 202, 207, 212, 225 etc.

הוֹמְאנְאּךְ (מּלְאִינָ ahnlich, p. 238, 243. (Cf. neup. ماندن.)

אריבט הוּמְאנְארָש (שּאַינּער) Älınlichkeit, p. 227, 252. (Abstr. des vorhergehenden.)

gutes Bleiben, gutes Wohnen, p. 227. (Eutspricht dem altb. *hushiti*, cf. neup. שלגט.)

דומָת (פּלּד) das gut Gedachte. (Pârsi פּיִּטּיש, dass. altb. *humata*.) קימָין (פּלִּדי), adj., was vom Haoma herkommt, der Saft des Haoma, p. 210 (von הום).

דהנה (אור) Tugend, gute Eigenschaft, p. 231 (altb. hunara, neupers. באל).

mit Tugend begaht, p. 264.

ביתַבְּנְ (ששתו zubereiten, p. 203, 205, 210 (altb. hu).

דונש (אוטר) Zubereitung, p. 264.

יהוי (אני) links, p. 207, 262, 263 (altb. haoya dasselbe).

קיבון (יִּלֹּיִי), adj. gute Heerden besitzend, Beiwort des Yima. p. 207, 212, 226. (Aus אות, gut, und רמך, Heerde; pârsi שַּרְּשִּׁשׁ dasselbe: es entspricht das Wort dem altb. huvanthwa.)

תקלישי), adj. wohlgewachsen, p. 230, 264 (von מול und הורוס, i. e. עשה, entspricht dem altb. huraodha).

אַרְהְאָהְ (פּיוּש) wohlgesprochen, p. 209, 252 (parsi פּלֶּישׁ, altb. hūkhta).

קייטי), adj. wohlwachsend, subst. gutes Wachsthum, p. 202, 210 (הון, gut, und אוות, wachsend, entspricht dem altb. huvaksh).

הווְרְשָׁתְ (אינ שׁישׁי) wohlgethan, p. 209, 259 (alth. huvarsta).

אושפאר הושפאר (איט \mathfrak{g}^{*} ר הושפאר Zahl, p. 242 (cf. אושמורתנן und neup.).

קינן (ש^לאו) gute Waffe habend. p. 262 (aus זינן, altb. huzaena, ef. זאיי).

קאנך (שיני) Haus, p. 250 (= neup. בֹוֹבֹ).

קאנן (שית) Ort, Platz, dann: Welt. קאנן die diesseitige Welt, p. 203, 216, 221, 229, 230, 245 etc. Plnr. האנאנן. לופ Orte, d. i. die beiden Welten, die jenseitige und die diesseitige. die beste der beiden Welten, d. i. das Paradies, p. 211, 232, 259. (Von der Wurzel kan, graben.)

ישינין (ישיני) etwas Ausgegrabenes, ein Canal oder Teich (von altb. kan, graben, ef. neup. בוֹאָ.).

קאסְתְּנְן (מרשיט) aufstehen, p. 240, 242 (neup. בֹּוֹשׁיטֹ).

a. הַרִיתְנְתְרָן (ששייוש) sehen, p. 212, 217, 234 etc. (syr. בון, sehen).

+ מאם i. q. simpl., p. 208, 219, 260.

+ הם vorsehen, p. 203, 229.

תואטי) ליתנְנְתִש das Sehen. הדיתנְנְתִש, das Sehen des Hundes, eine Ceremonie, p. 234.

a. יהַבּרְנְנְתַנְן (שלּישׁ) graben, p. 203, 213, 236, 251 (בּבּי (בּבּי). רבּי nicht ausgraben, p. 213.

a. תְּמְנָא Esel, p. 205. רנרמן der Esel mit drei Füssen, eine mythologische Gestalt der Parsenmythologie, p. 203, 219, 229 (aram. חמרא).

a. אָיָה (מיס) Leben, Lebenskraft. In den Übersetzungen wird das Wort gebraucht, um das altb. ustana auszudrücken. Es besagt dieses Wort dasselbe wie אָנ q. v., p. 203, 214, 230, 240, 245, 261 (aram. באֹן).

a. תְּלָב) Mitte, p. 251 (= אָלָם pars, cf. Buxtorf s. v. Einen ähmlichen Gedankengang cf. s. v. פנג, beide Wörter entsprechen dem altb. aredha.)

a. בּלְנְתְּבֶּוֹן (מּלֹפִיף) 1. zutheilen, schenken, p. 207, 208; 2. theilen, Theil haben, p. 231 (= aram. הַלֹק, entspricht dem altb. bakhsch, welches Wort gleichfalls beide Bedeutungen hat, die sich aus der Wurzel leicht erklären).

אַרְהְ (פּלֹש) Verstand, p. 211, 219, 242 etc. (Pârsi פּלּשלּי, neup. בֹנָג, altb. khratu.)

הרתיך (בלאים), adj. vcrständig, superl. דרתיכתום, p. 203, 262.

ליאט הַרְתִש ("ליאט") die Verständigkeit, p. 223.

a. ברובו (יילואיוי) waschen, p. 205, 214, 258 (= יילואיוי) im Syrischen und Mendäischen, dasselbe).

+ ארא i. q. simpl., p. 225.

חרוםשנן .cf. חרונשנן.

אריסְתְנָן ("לְּשִׁאָּה), eigentlich hart sein, dann erschrecken, furchtsam, verscheucht sein; pr. הרוסת, p. 249, oder הרוסת, p. 208, 248 (altb. khraozhd oder khruç).

ער הרוישרתום (ג'יטייאיז) der Härteste, p. 262 (altb. khraozhdista). איט שאון הרוים האון דאת (ג'יטיישיאין דאת verhärtet, p. 248, 249; von der Seele, entspricht dem altb. khraozhdat.

הרוש (בילש) hart, p. 260 (= altb. khruzhdya, cf. חרוסתנן).

שיילישי) Glanz, p. 220, 264, 265 (altb. qâthra, cf. pàrsi والمعرفة, neup. خوّة, neup. خوّة).

אַרְתָּאר (שְׁעִּבְּשְׁעֵּל), adj. verlangend, wünschend, p. 238, 248, 249 (pârsi בּפְּוּשוֹע, neup. בֹּפְּוּשוֹע dasselbe).

קתַקתָן (שְּעִּמִּאָם) das Vermögen, Geld und Gut, p. 213, 217, 231 etc. (pârsi שֵּעֵּמִאָם, neup. خواسته.

אין הוְאַקתְנְן (מששיאיו wünschen, verlangen, p. 234, 235 (neup. خواستن dasselbe).

הות (פד), pron. selbst (= pârsi בינ, neup. خود), p. 202, 209, 210.

ליקאי (ביירי) Herr, König, p. 214. Dies ist die ältere Bedeutung des Wortes, nicht "Gott", wie auch die moslemischen Schriftsteller sehr wohl wissen. Hierzu stimmt auch die Etymologie; das Wort kommt von altb. qadhāta, d. i. sein eigenes Gesetz habend, unumschränkt. (Pårsi sowohl ביים als ביים geschrieben, neup. בו mit Beschränkung des Begriffes. Cf. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. 218. As pendiår ji bestätigt die dort vorgetragene Ansicht.)

דוֹתְאֵת (פּישִּיש) sein eigenes Gesetz habend, p. 262 (ef. הותאי). שיהיאטר) das Qadhâta-Sein, p. 209. Die Qadhâtas sind eine besondere Classe von überirdischen Wesen.

אריטי und שישיטי) Herrschaft, p. 205, 226, 235, 250. קהָת oder הַנְּתַךְ (אָשִי) ohne Hülsen, nach Aspendiärji, p. 258. (Im altb. Texte entspricht ashem.)

קים) sehön, gut, p. 223, 237; eomp. p. 238. (Pårsi שַּלָּהָ, neup. -خوب.)

ארן (ייו) Blut, p. 245 (parsi אלקי, neup. בֹפָט altb. vohuna). אבני altb. vohuna). אבני mit Blut behaftet, blutflüssig, p. 222.

קולים) Qaniratha, Name eines Keshvars, des siebenten, welches die bekannte Welt umfasst, p. 265. (Pârsi בשיין ולישיב. was Neriosengh mit jambudvîpa gibt.)

תּנְבַנְּךְ zufrieden, p. 217. (Pârsi שֵׁשׁלְּשׁיִּאָ, neup. שֵׁשׁלִּשׁיִּ, neup. שֵׁשׁלִּשׁיִּ, הוּנְבַנְּךְ (תּשׁה feucht, p. 227. (Neup. בֹפַע dasselbe.)

a. הַוִיתְנְתְּבְן (מְשִׁמְּשִׁה (מְשִׁמְּבְּרָן (מְשִּׁמְּבְּרָן (מְשִּׁמְבְּרָן (Aram. הָבֵּי, was auch bei den Mendäern die Bedeutung "wissen" hat. Cf. Lorsbach, Museum für bibl. und orient. Literatur, p. 9, Not.)

שאוקיט) die Heirath unter den nächsten Anverwandten, p. 235, 236. (Altb. qaetvo-datha, in neuern Schriften ist das Wort in ختوث verstümmelt worden.

חניתש (שששי) Feuehtigkeit, p. 222 (ef. חוית).

מששאו) hesonders häufig als Part. הוְיִּמְתְּן (מְשֵּשְּאוֹ) meist zusammen mit הרוסתן, muss also eine ähnliche Bedeutung haben. Ich übersetze es mit verzagt und betroffen, p. 208, 219, 227, 248, 265. Das Wort kommt von altb. qiç nach der traditionellen Überlieferung: sieh davon machen; die Etymologie ist unsicher, da die von Burnouf (Études p. 200) aufgestellte nicht haltbar ist. Ich glaube das Wort in neup. בוה verwundet, betroffen, wiederfinden

zu dürfen, doch kann die Bedeutung in den älteren Sprachen nicht ganz die nämliche sein; die von der Tradition festgehaltene Bedeutung mag die Grundbedeutung sein.

אויש תוניש תונים (שיטי) selbst, p. 214. חוניש תונן dasselbe p. 209. (Cf. pârsi מיניש , neup. בֹּפ ישהוֹיט und בֹב ישה.)

הוֵישָרַהְשִּנְן (יניטיטיטיו eigene Schöpfung, p. 249.

הוישיתבן (מיטישים) sich zu eigen machen, p. 245 (von הוישיתבן).

חור משמין) חור (שלשישון) Osten, p. 205, 236, 242.

מורָתְאֵר (שלישיל) adj. essend, p. 248.

שלארש (שלאשלטד) das Essen, p. 216.

תוְרְתַךְ 1. adj. klein, p. 246. (Parsi של אפי kriça. neup. ביל (ביל ביל) 2. subst. Haufe, Schaar, p. 205, 215, 241 (cf. oben p. 99).

a. הוּרְם (פֿרּ) Traum, p. 234. (Aram. הוּלְכָּא dasselbe nach Buxtorf im jerusalcmischen Dialekte, syrische und mendäische Form ist בבינו.)

ארְשֵית (שלישיש) Sonne, p. 201, 203, 263 etc. (Pársi בְּנִשׁישׁת. neup. בֹּפַנְתָּהׁג. altb. hvare khshaéta.)

תורשן (שלטיוו) das Essen, p. 202, 203, 210, 211, 215, 257.

וֹרַשׁנִשׁ (ש^לטיטיּ) i. q. praec. p. 244.

רשני הוסרו (מעני) Chosrù, nom. prop. verschiedener Såsånidenkönige, p. 235. (Das Wort ist bekanntlieh aus altb. hugrard, d. i. guten Ruhm besitzend, entstanden. Daraus sollte folgerichtig Huzväresch מוסרו in Parsi = varnuandya. Die spätere Form הוסרו findet sich aber schon auf Såsånidenmünzen; aus dieser Form ist dann die noch kürzere Form הוסרו gekommen.)

מטינ) die Ähre, p. 241. (Neup. خوشه dasselbe, etymologisch gewiss mit dem folgenden zusammenhängend.)

אישר (שישר) adj. troeken, p. 248, 255, 257, 258. (= שישיף, altb. huska.)

רושכורן (ישינילי)? trocknes Land? p. 249.

דושיניתנן (מטטשוווי) trocknen, ausdürren, p. 249.

קשְתַך (שְּשִׁהֶּן) Ziegelstein? p. 258. (Cf. auch Vd. XIII, 83 und neup. בּבּהֹב; altb. acti.)

אַנוּת (איטיש) zufrieden, p. 216. (Altb. khshnûta, neup. בֹּ֖הִיפָּנ pârsi אַשיישיש = samtushtalı.)

קארְמֵך (פּיפּלּכ) Hermelin, p. 207. (Neup. פּוֹבּק dassclbe.) קאר (איי) Kâf, Name eines Berges am Ende der Welt. p. 252. (Neup. قاف.)

ער בּאפֿוּרָש) Name einer Gegend, wahrseheinlieh Kabul, p. 235.

לאמך (אמך) Wunsch, Wille, p. 208, 211, 216 etc. (Cf. altb. kāmya und neup. כאמך הותא (און, Herr seines Willens, unumschränkter Herr, p. 214.

יבאמְרָאוֹמְנְרָ (יאּרָאָיֹם) mit Wunsch begabt, p. 264.

עמְקְתְנְן (נֻשְּשְּמִים) wünschen, begehren, p. 219, 226. (Denom. von כּאֹבֶקתְנְן)

באמכש (שאיט) das Wünsehen, p. 217, 260.

קאבּך) Affix = neup. אול unser -faeh. כאנך 3, dreifach, p. 206. Cf. Gr. 86 a.

עניל) Wirksamkeit, Werk, p. 202, 203, 208, 209, 210 etc. פאר הויָת es kommt nicht in Betracht, p. 257. (Neup. לע. מאונים)

a. פְאַרָא (פּילּיש) Stimme, p. 208, 246. (Aram. קל, קבל, B-Gl. (المائك = פּייליש)

רבוּת (פְּשׁלְּטֵּוּץ) Leib, Körper, p. 208, 219, 249. (Pârsi בָּשִּלְּהָבּוּת , neup. אוֹע Mit altb. kerefs dürfte das Wort zusammenhängen, doch kann ich die Endung ות

קאריבֿאר (פעלטעל) Schlachtreihe, Kampf, p. 209, 216, 240, 241. (Pârsi كارزار, neup. كارزار; זאר ist deutlich das Gr. p. 127 erwähnte Suffix, zu יצר vgl. man auch das altp. kara, Heer.)

באלפות (פעלטוץ) i. q. באלפות, p. 235.

קאַסְתְנְן (מַשְּשֵּא) abnehmen, p. 244. (Cf. Gr. §. 130, neup. כאַסְתַנְן) Das Wort ist gewiss mit altb. kaçu & klein, verwandt.)

בְּהָשׁ) Furche, p. 203, 222. (= altb. kasha, wohl von keresh, ziehen, abzuleiten.)

קביקף (פישיץ) der kleinste, p. 228. (Von בהיקף i. e. &, klein, cf. Gr. §. 57, Anm. 2.)

בְּתְאֵם (פִּשֶּׁ) welcher, p. 211. (Pârsi פַּרָּפָשׁ, neup. גוף, altb. katama.)

בְּהָאבֶן (לֵּכֶּי) scheint "irgend ein" zu bedeuten, p. 237. Ausser im Vajar-Kart ist mir das Wort nirgends vorgekommen.

בְּהָאֵר (פְּשֵּׁל) welcher, welches? p. 208, 209, 242, 264 etc. (Altb. katâro, pârsi רָפִּעּרַ).)

ערְאַרְבָּאי) wer, wer nur immer, p. 211. (Cf. Gr. 87 a.) בּתְארְבָּאי) 1. Haus, p. 209, 260; 2. ein erhöhter oder von der Erde ausgegrabener Behälter für die Todten bis sie zum Dakhma gebracht werden können, p. 232, 250. (Cf. neup. ه م الله neben م الله hatô. Die W. ist kan.)

למיך (לא^ע) 1. adj. häuslich, אתאש כתיך das im Haus gebrauchte Feuer, p. 248; 2. Hausherr (*grihastha* bei Neriosengh), p. 207. (Das Wort ist mit dem Suffix אין von altb. *kata* abzuleiten, es ist aber dem obigen כתן noch ein einfacheres Subst. כתוך vorauszusetzen.

a. פתרנְנְתֵנְן (נְשִּלְּוְשִׁתוֹ) 1. bleiben, verweilen, p. 222; 2. warten, p. 208, 255, 258 (a. כתר, das Wort entspricht im Texte dem neup.

+ מאם dasselbe, p. 258.

a. בְתַרְנְנַסְתַנְן (ופיילוי) i. q. praec. Nr. 1. p. 221.

בתם (פפיט) Haus, p. 233. (Ich glanbe, dass das Wort das nemp. sein soll; ב steht = ה, weil in der That in den neueren Sprachen Erans ב zu ה geworden ist. Ich halte das Wort, das mir sonst nur im Bundehesch 53, 7 vorgekommen ist, für eine sehr junge Bildung. B-Gl. kennt bloss פאט ב פאט.

a. פרבא Lüge, p. 222. (Aram. כדבא dasselbe.)

a. פנב) viel, p. 203, 206, 222, 228 etc. (Das Wort ist häufig und die Bedeutung gewiss, es entspricht dem altb. pouru und dem neueranischen בי, בי, ef. Gr. §. 149. Neriosengh übersetzt das Wort mit prabhūta. Dass es semitisch sei, leidet keinen Zweifel, doch findet sich bei den Ableitungen der Wurzel כבר in den mir bekannten semitischen Sprachen keine entsprechende Bedeutung.)

יבר תוֹחְכֵך (נְישִׁיאָ) vielen Saamen habend, p. 225. Es ist der Name eines Baumes, auf dem alle möglichen Gattungen von Sämereien wachsen, die von Tistar ins Wasser gemischt und herab geregnet werden. Im Pårsi heisst der Baum בשליש ביישיים. Cf. Pårsigr. p. 172, 173.

קבְרְוִין (פְּנִישִי) eigentlich: der vielste, p. 234, 254. Cf. oben p. 80. לְבַרְיִי) die Vielheit, p. 248.

קבֶת oder כָם (פּיַ) wenig, p. 219, 236. (eomp.) Superl. בָּמֶתת, p. 203, ef. Gr. §. 57, Anm. 2. (Neup. א, ef. בים.)

קבארן) Kopf habend, leiblich, bloss von bösen Wesen gebraueht, p. 242. (Das Wort ist mit dem Suffix אוני יין יין יין יין יין אוני (= mastaka bei Neriosengh) abgeleitet und dieses entspricht dem altb. kameredha.)

כם .ef. כמסת

a. פניש) 1. jeder, p. 201, 204, 210; 2. all, p. 205, 206, 210. (= aram. כל, cf. Gr. §. 87 a.)

פין אר (פועל) (פועל) Ufer, p. 231. (Pârsi פין שליש = taṭa bei Neriosengh, neup. אלן dasselbe, altb. karana, ef. R. Roth, Zeitschrift der deutschen morgenl. Gesellschaft VI, 247 ff.)

קנְארְוּאמֶנְךְ (פְוּשְלֹּיִקְאְי) mit Ufern, Gränzen begabt, begränzt, p. 205, 239.

לנישילטי) das Thun, Machen, Bearbeiten, p. 249. (Cf. כנתנן)

לְּנְתְּנְן (נְיִּאִיוּ) thun, machen, p. 201, 202, 205, 207 etc. (= neup. , altb. keve, mit Verwandlung des r in n.)

קנְדַךְ (פִוּץ) Kanal, Graben, p. 205, 256. (Cf. neup. בֹנה von kan, graben.)

קניך) Mädchen, p. 208, 236, 264. (Pârsi פּרּוּשׁם) dasselbe, altb. kainė.)

קניתַנְנְתַנְן יוֹיאווי (נושיוויאוו) בּנִיתַנְנְתַנְן p. 262, 265.

אבי) Kai, Name eines zukünftig erscheinenden Königs, p. 236. (Ohne Zweifel mit neup. &, altb. kavi identisch.)

ליְאָנְּקָאוי (נְשִינִישׁ) Kańcaoya, Name einer Quelle, aus der Çaosh-yańc geboren werden soll, p. 260.

קיהַקְתְ (נְטִישִּיץ) i. q. כהיסת, p. 203, 213.

ענים (לי) wenig, p. 222, 243, 260. (Das altb. kamna, kambista weist darauf hin, dass die Schreibart בים die richtige sei; dennoch ist בים gut und in alten Schriften beglaubigt; vielleicht ist בים zu lesen und ' bloss scr. plen.)

a. פין (פיד) ein nicht ganz deutliches Wort, das Vieh bedeuten muss, p. 205, 241, 245. (Ableitungen sind möglich von קנה, aber das Wort selbst zeigt sich in den bekannten Dialekten nirgends. C-Gl. liest פאר פאר (...)

קיוְאתְאוֹ בּיְיָאתְאוֹ Sohn des Kobad, p. 235. (Von כּיִואַת, hier = ... , was wohl absiehtlich so geschrieben ist, um den Namen mit in Verbindung zu setzen, und der Endung ביר, cf. Gr. p. 126.)

בויתכיש, cf. ביש.

בְיְשָאה) Beinamen des Ardashér Babegân, p. 235. (Tautologisch aus כִּי, cf. oben und שאה)

פישיקאר (נישיקא^{על)} Ort, wo gesäet wird, p. 249. (Von אייט פישיקאר) säen und suff. איים.)

מישור das Kareshvare, ein Theil der Welt. Es gibt sieben Késhvars, die öfter aufgezählt werden, p. 202, 221. (Pårsi לאיטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרָטיים פּרִטיים פּרָטיים פּרְטיים פּרָטיים פּרָעיים פּרָטיים פּרָעיים פּרָטיים פּרָעיים פּרָעיים פּרָעיים פּרָעיים פּרָעיים פּרָעיים פּרָ

קרְתַך (צְּלְּאָרָ) Theil, p. 210. כרתך כרתך כרתך ברתך) Theil, p. 257. (Ich leite das Wort von *kerent*, schneiden, ab, ef. oben p. 7. In Wörtern wie איוכרתך etc. scheint es dem skr. *kṛitvaḥ* zu ent-

spreehen.)

קרף) Körper, p. 223, 243, 244. רושן כרפיהא mit leuchtenden Körpern. (Pârsi אלים) ביף mittenden Körpern. (Pârsi אלים) ביף mûrti, altb. kehrpa, arm. אלים שניים אלים ביף האלים ביף האלים ביף האלים ביף אלים ביף האלים ביף

Körper fressend, Fleisch fressend, p. 221, 231.

ארפונ (פ^{לטוני}) Krebs, Zeiehen eines Zodiacalbildes, p. 241. (Cf. neup. בְּרְפּוּג

כְרְפָּש (ל⁽טש) Abstr. von כָרְפָּש, p. 219.

a. פלים) Hund, p. 204 etc. (Aram. כלב dasselbe.)

a. ברבאאומנד) mit einem Hunde versehen, p. 264.

a. בְּרִיתֵנְנְתַנְן (שׁמּוּשׁיוּ) 1. rufen, nennen, p. 231, 236, 243; 2. anrufen, p. 209, 210, 262. (= nizbayėmi im Altb. Aram. קרא.) גרינִיתַנְן schneiden, p. 205, 217. (= altb. kereñt.)

+ בֿנאבֿ sehaffen, bloss von Ahriman gebraucht, wie im Altb. das entsprechende frakerent, p. 202, 204, 224.

+ מאם sehneiden, absehneiden, p. 262.

+ נוית כרינית היא i.e. altb. vikeret. ustånem, die Lebenskraft zersehneidend, verniehtend, p. 255.

לריבשנן (פריבשנן) das Sehneiden, p. 217.

קרְשָאקּף (פְּלֹּטִיּיִיטּ) Kereçâçpa, Name eines éranischen Helden, p. 237. (Altb. kereçâçpa, im Huzv. ist ç in ש verwandelt durch Einfluss des vorhergehenden און.)

בַּלְף (פ^לט) i. q. קר, p. 201, 204.

(וויטיטיו) das Kämpfen, p. 243. (Im Pârsi steht איין בוּרְשְּשְׁנֵן) mit der Variante שלייטיטין = yoddhum.)

אול (פוס) klein, gering, p. 259. (So nach meiner Ansicht, da ich das Wort für gleichbedeutend mit כותך halte. Aspendiârji übersetzt es aber mit خزانه, Schatz.)

קבר (פואר) klein, compar. p. 203. (Neup. בנעל, altb. kutaka dasselbe.)

קום (ω) Berg, p. 203, 212, 213, 219 etc. (Parsi ωξ), neup. 3, altpers. kaufa dasselbe.)

ענטטר⁽⁾ כופשר wie es scheint, Name einer Gegend, p. 235.

פון (ואי) nun, sonst, ohnedies, p. 209, 222, 240, 246. (Cf. Gr. §. 151. In den andern Sprachen erinnere ich mich nicht dem Worte begegnet zu sein. Cf. übrigens הנכון.)

כונה (נויב) Kunda, Name eines Dévs, p. 266.

לרבַשְּבְן (פּוּטִינו) 1. das Thun, p. 207, 218; 2. adject. verb. von כנתנן, p. 212. (Pârsi פּיִייטיּ).)

בּוּבְשְּבְּן וַרְב (לּוּטִינוּ (לּוּטִינוּ בּרְבַשְּבְּן וַרְב (לּוּטִינוּ לּוֹ) Thaten vollbringend, namentlich sündliche, daher geradezu Sünder, p. 229.

ברגשגש (נוטאט i. q. ווטאט, p. 245.

קנאפך) בוּרְאפַך (פולביטיפּ) Band, Handschrift, p. 231, 237. (Vergl. über die Herkunft dieses Wortes oben p. 7.)

אָרָסְתְּ (פּשִּיץ) Seite 236, 251. (Pàrsi פּשִּיץ oder פּשִּיץ = paxa bei Neriosengh.)

כוסמד (פושאפ) 1. i. q. prc. p. 206; 2. Gegend, p. 231.

בּיְהַתְּכְתֵר (לְּיִשִּיאָפְאַ) seitwärts, auswärts oder zu unterst, entspricht dem altb. nistare, p. 203.

לפתיך (פושיש) der Kosti oder heilige Gürtel, mit dem die jungen Parsen umgürtet werden, sobald sie in die Gemeinschaft der zurechnungsfähigen Mitglieder treten, was früher im fünfzehnten, jetzt schon im siebenten Lebensjahre geschieht. (Die neuere Form ist شقى und شقى das Syrische zeigt die Form مشقى vielleicht von كشقى abzuleiten, so dass כוסתיך so viel als Parteizeichen wäre.)

כושְתַנְן (וּט־איז) Name eines Deçtürs, vollständig כושְתַנְן בוּנְגִּית p. 251 und sonst.

בושיתנן (וושיטוא) bekämpfen, p. 209, 241. (Das Pårsi kennt beide Formen של אייש איין und יון אייש איין in der Bedeutung von kämpfen.)

בושיניתנן (פושטושווי) todt machen, p. 246. (Cf. neup. בוהיניתנן, alth. kush.)

עס (פט) klein, p. 204, 252. (Pârsi פּנּט, neup. هَ, altb. kaçu.) Supl. כיהסת p. 226, ef. כיהסת.

a. בְּקְּהְ (פּישׁ) Werth, p. 223. (Neriosengh = mula, cf. aram. Silber, in allen Dialekten, B-Gl. בָּקְבָּא .) בַּמִרת פּתנה = פּישׁ .) בַּמְרָא . כַּמִרת פּתנה בּ בַּישׁ . כַּמִּרְאָּ

ילהענט (אפייתקן) ziehen, p. 249. (Neup. کشیدن, altb. keresh.) אור ביייתקן p. 259, ein sonst unbekanntes Wort, das sich auf eine Eigensehaft der Kleider beziehen muss. Aspendiärji hat leider den Theil der Glosse übergangen, wo das Wort vorkommt. Deçtür Däräb liest das Wort kasad und übersetzt es mit douroug (בנפץ). Anquetil: imparfaitement, wohl Verweehselung mit .

1

נאס (אָט Schritt, p. 213, 256. (Neup. אל, altb. gåma.)

נאס) Seele, der Theil der Seele, welcher das Leben im Körper erhält, cf. אית, mit dem es synonym ist, p. 245, 249. (Pårsi אָבן, neup. בוט, das Wort entspricht sowohl dem altb. gaya als uståna.)

אָנְאִיוֹמֵרְתְ (a) Gaiomard, der Urmenseh. (Neup. گوەرث, altb. gayo-maretan, d.i. sterbliches Leben. Cf. Windisehmann, Mithra, p. 73 ff.)

נאסטן (פּטט) 1. Ort, p. 239, 246, 258; 2. Gesang, p. 265; pl. נאסטן (פּטט) die Gâthâ's oder heiligen Gesänge, p. 212, 229, 236. (Es sind hier zwei alte Wörter in eines zusammengeflossen: סרג Ort, entspricht dem neup. אל, altb. gâtu, באס Gesang, pl. אלם aber dem altb. gâthâ.)

נאם cf. גאקאן.

קבְּקְתַךְ schlecht, verflueht, ein Beiname Ahriman's und Mazdak's, p. 235. (Pârsi שמשמיש = nikṛishṭa, die Etymologie ist dunkel.)

יסין) von Mörtel angefertigt, p. 256. (Neup. של und בלין)

a. בְּרָמֵן (לְּט) Majestät, p. 262, 265. (Aram. גר, syr. גר, vergl. meine Bemerkungen in Weber's Indische Studien III, 412. Neriosengh übersetzt das Wort mit *çrî*, im Erânischen entspricht *qarenô*, neup. خرد.)

a. נְדְמַנְאוֹמֵנְךְ (יּלְּדּאָט) mit Majestät begabt, p. 262, 265. (Aus und אומנד, cf. מומנד.)

a. נְדְמֵנְשׁ (שֹּלֶטׁ) Majestät, p. 260. (Abstr. von נָדְמֵנָשׁ.)

a. אינה) Mann, p. 201, 203, 204 etc. (Aram. נַבְרָאַ).)

נְמְבָאנִיתַנְן (אַפַּאוּ) in Bewegung setzen, p. 237. (Neup. جنايد ט.)

גְּבְינִיתֵּנְן sich bewegen, p. 214. (Das Wort entspricht dem neup. בייעני und gehört wohl zu der indogermanischen Wurzel gaf, gamf, an arab. בוֹיב Seite, ist wohl nicht zu denken.)

+ בֿנאכ in Bewegung setzen, p. 214.

קיי) Gestank, p. 226. (Neup. کند, in den Schriften der neueren Parsen häufig, altb. gantis.)

(איף) stinkend, p. 238. (Neup. گندة).)

adj. schlagend, bei Neriosengh = nihantå. In ננגאך מינוי der schlagende Himmlische, i. e. Ahriman, gewöhnlich bloss umschrieben Ganå mainyo, p. 202, 203, 205 etc.

נגנדקש (אויפט) der Gestank, p. 215. (Abst. von גננדקש).)

נייטאי) Welt, die Welten, p. 201, 202 etc. (Pârsi אַשּיּנָּ) neup. auch בין הוא neben בין הוא הואר Das Wort ist aus altb. gaetha entstanden und ursprünglich ein Plural.)

יָתִי) Welt, p. 205, 209, 216 etc. (Ebenfalls = gaetha, cf. jedoch מפאי).)

בֵיתִי חְדֵית (מּשְּבְּי בּילְפֵּי) Géti chirîd, i. e. Kauf der Welt, eine parsische Ceremonie, welche darin besteht, dass man für einen jungen Menschen um Geld den Vendidâd lesen lässt, p. 246. (Cf. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. XXIV.)

בר (ב) Berg, p. 232, 246, 247, 264. (Im Afghanischen غر dasselbe, altb. qairi.)

יְרָאֵי), ein schwieriges Wort, das oft in Glossen vorkommt und so viel als grosse Unreinigkeit zu bedeuten scheint. Die Herkunft ist mir unbekannt, p. 248, 254, 255, 256. בְרְגִּיתֵנְן (מּשׁאוּ) weinen, klagen, p. 245. (Cf. skr. garj. altb. jarez, auch neup. غريد ist vielleicht beizuziehen.)

בְרָתְ rund, p. 260. (Neup. ל. doch wohl aus ורת ent-standen, cf. ורתיתנן.)

בְרְהִיתְּנְן drehen, wenden, kreisen, p. 225. (Neup. לביתון, ich kenne diese junge Form nur aus dem Bundehesh, häufiger und ursprünglicher ist ורתיתנן q. v.)

נְרְתִשְּנְן (בּרְתִשְנְן das Drehen, Wenden, Kreisen, p. 243. (Von

נְרָכֵּאִם (נְיָבֵּאִם) ein zweifelhaftes Wort, p. 235.

נְרְפְּתֵּנְן und נְרְפְּתֵנְן (שְׁשׁשׁ) ergreifen, p. 206, 245, 260. (Pàrsi , neup. گُفْتُ , altb. *gerew*.)

+ רארא, emporheben, p. 236.

קרְם (פּלּי) adj. warm, p. 215, 246 ff. (Neup. گر, altb. garema.) Wärme, p. 222. (Abstract. des vorhergehenden Wortes.)

ברין (ביין zweifelhaftes Wort, p. 256.

ארזור .cf. בריוד (בריוד).

ברוֹתְבָּאן (בּרּוֹתְבָּאן Garothmân, Name des obersten Himmels, wo Ormazd thront, p. 208, 245, 248, 264. (Pârsi אָבּנּלּלּלּאַשׁ, alth. garonemâna oder, im zweiten Theile des Yaçna, garô demâna, die ehrwürdige Wohnung.)

נְרְסְתְנְן (מֹשׁיִים) weinen, p. 245, 246. (Neup. گرستن, alth. geredh,

cf. Gr. §. 120.)

נואָרְסְתָא p. 248, ein dunkles Wort, ich vermuthe, dass גוהרי סתי, i. e. Grundstoff der materiellen Welt, zu lesen sei.

נוֹכָארְתְ Schössling, p. 248. Aspendiarji setzt dafür

dåli, was einen kleinen Zweig bedeutet.

. בוהר (אייל) Stoff, p. 244. (Pârsi שלישיל, neup. שלישיל dasselbe.) מאיל (איילפ) adj. des vorhergehenden Wortes, am Ende von Comp. p. 244.

נהרש (יאיי^{(טי}) i. q. נוהר Stoff, Beschaffenheit, p. 223, 239.

ברגרשַקף (איטישט) Name eines Deçtûrs, p. 248.

נובתגן (אשאיינ) sprechend, der Sprecher, p. 220. (Von

נְּפְּתְנְןְ (מְּשִׁין) sagen, sprechen, p. 202, 205, 207 etc. (Pârsi שְּלֵּטְיּשׁ und שְּלֵּשְיּה, neup. שׁבֹּיט, schon im Altpers. ist die Wurzel gub vorhanden.)

+ วิชวธ verkündigen, p. 202, 207.

נופתנן (יוטאי) 1. adj. verb. von נופתנן; 2. subst. die Rede, p. 202, 205, 207.

נובשנש (אנטישי) das Sprechen, die Rede, p. 212.

נוּבְאשְׁתְנְן (וּלְּשִׁלְּיִלְיִ (וּבְּאשְׁתַנְןְן 1. überantworten, p. 225, 262; 2. mit einem Geschäfte betrauen, p. 206, 221. (Neup. שׁלֹשׁה ygl. auch armen. אַלְשֹׁה בּיילים, vgl. auch armen. אַלְשִׁה בּיילים בּיילים ביילים בייל

נמיקתגן (איז (איז יוֹמָיהְתַגן ist = altb. vi und מיחתגן = neup. וֹמְבֹּיה. Cf. griech. $\mu i \gamma$, $\mu i \sigma \gamma \epsilon i \nu$.

+ 77 hineinmischen, p. 211.

נומיל (פאש) Kuhurin, der bei den Parsen als ein Reinigungsmittel gilt, p. 206, 225, 258, 363. (Altb. géus maeçma und gaomaeza.)

נוֹמֵיבָּכו (หรับ Yermischung, p. 257. (Cf. נוֹמֵיבָּכו)

נומיבֿבי (יזּטפִי) Vermischung, p. 216. (Das Wort hat mit נומיבֿבי unmittelbar nichts zu thun, sondern geht auf das oben erwähnte Verbum נומיחתנן zurück, ebenso wie die folgenden Wörter.)

נומינֿביש (אַטּפָּטּ) Vermischung, p. 222. (Cf. נומינֿבי.) נומינֿבי.) נומינֿבי, cf. Gr. p. 121.

+ הם און הם verunreinigen und zwar unmittelbar, p. 254, 263 (= altb. hahm raethwayeiti).

+ מאמ zumischen, beimischen, p. 202, daher verunreinigen, und zwar mittelbar, p. 227, 229, 234, 254. (Es entspricht dem altb. paiti raethwayeiti, cf. בתרית.)

נומיגַשנִש, p. 222. נומיגבי, p. 222.

נונך נונך (זוני) 1. Farbe; 2. Art und Weise. נונך נונך נונך איני) von verschiedener Art und Weise, p. 244. (Cf. parsi אַרָּה, neup. كَنْ altb. gaona.)

נונדין (איטא) Schaar, Schaaren, p. 233. (Wohl verschrieben für von נונד און Heer, ef. armen. אינון, syr. אין, arab. בונדאן und Gandisapor.)

און (אני) Fluss, p. 249. (Neup. حوى, altb. vaidhi von vad, vadh fliessen, cf. Kuhn's Zeitschr. Bd. V, p. 232.)

קְנִית (ישי) 1. einzeln, p. 206, 212, seq. בּנִית ausgenommen, p. 225, comp. בויתר p. 249, 257; 2. vor Subst. verneinend, cf. Gr. §. 139. (Pårsi אָשְׁ , altb. vi, vita.)

נייתאך) gesondert, getrenut, p. 245. (Neup. جدا) בויתאר (אישיני) פוית אנדור (אישיני) פוית אנדור (אישיני) ohue Bäume, p. 203.

עשי פיט") כּוִית כִיש ohne gute Aufführung, ungläubig, p. 235. (= altb. vî. ţkaesha.)

קיית דיו דָאת gegen die Daevas gegeben, Name des persischen Gesetzbuches, der Vendidåd, p. 262. (In neueren Schriften ist פיט בע בור mit פיט בע בוע umschrieben, daraus ist dann die gewöhnliche Form פיג בער zusammen gezogen. Altbakt. vidaeva-dåta.)

נוית מיא ohne Wasser, p. 203.

קְנֵית כֵּקְתְ (פְּשִּי שִׁיּי) nicht betrunken, unbetrunken, Name oder Beiname eines Dämons, p. 266. Die Glosse zu der Stelle erklärt den Sinn dahin, dass der Dämon betrunken sei oder sich so geberde ohne Wein getrunken zu haben.

ען איס אטט טיס) גוית דיו דאת. Vgl. auch שידא. עלי. ענית שִידָא דָאת. Vgl. auch פידא. עלי. ענית שידָא אָלי. Wolf, p. 218, 238, 243. (Neup. گل. altb. vehrka.)

נוְרְגְּשֵׁר (יְלְּטֵּיל) ein fabelhaftes Wesen, das im Bundehesh als gegen den Himmel kämpfend erwähnt wird, p. 219, 246.

נוּרְתָאּךְ (מְּלֵּשְינִ) Getreide, Feldfrucht, entspricht dem altb. yavô, p. 219, 227, 244, 249, 258, 263. (Pàrsi מָלְּבָּשׁ, ef. lat. hordeum und unser Gerste.)

נוְרְתִש (צֹלְיּסי) Stärke, Heldenhaftigkeit, p. 227. (Cf. neup. گرد. altb. varedha.)

אבו (אי) Rose, p. 229. (Neup. گל, wahrscheinlich aus altbak. varedha, vgl. meine Bemerkungen in Kuhn's Beitr. I, 317.)

רוְסְבַּנְךְ Vieh, p. 201, 202, 206, 225 etc. (Pârsi אַשְּנִישׁישׁ) vieh, p. 201, 202, 206, 225 etc. (Pârsi אַשּנּישׁישׁלָפּ, neup. גּעשׁיבּעֹג aus altb. gaocpenta, heiliges Vieh.)

ענים (אים) Ohr, p. 207, 225, 245. (Neup. گرش, altb. gaosha.) אָל (אישר) mannbar, ein Jüngling, p. 205, 209, 242, 253. (Neup. گشن, altb. varshni.)

בושש (יטיטי) Abstr. des vorhergehenden, p. 202, 210.

ענים) Waffe, Keule oder Schleuder, p. 260 (von gadha oder gaeçus im Altb.).

בְּוְדְרְּם (צְּשֶׁה) 1. Scorpion, p. 243; 2. Zeichen des Scorpions im Zodiacus, p. 241. (Neup. گردم, pârsi שַּיּצָּפּם dasselbe.)

ואי (אַ) 1. Pron. jener; 2. Vorsetzsilbe des Dativs = אואי. Cf. Gr. §. 51.

עַנְשְׁנִשׁ (אַנְשְׁנָשׁ das Schlagen, p. 202. (Aus der altb. Wurzel ghan, schlagen.)

5

ةِ (عر) und, cf. Gr. §. 174.

אָא (שְּׁבֶּ) Brunnen, pl. p. 252. (Neup. אֶּבֶּ, altb. câta, Vd. VI, 72. Câta steht wohl für ursprünglich kâta, gegraben.)

נאנג (פְשָּבֶּ) was auch immer, p. 212, 248, cf. Gr. §. 87 b.

אַרַך (אַבּילָב) Ausweg, Mittel, p. 243. (Neup. בּלֹנָ) dasselbe. Von der Wurzel car, gehen.)

קֿאשָת (פּטשּיק (אַשְּיִה Speise, p. 248. (Neup. בְּוֹבֶה dasselbe, von der altb. Wurzel *cash*, geniessen.)

Jemand zu geniessen geben, dann: Jemand das Gesetz lehren, p. 235. (Pårsi אייטישר ebenso gebraucht, cf. Pårsigr. p. 189 und die Analogie von aram. מעם, altb. Wurzel cash, geniessen.)

ּ בְּׁבְאֹתְדְאִיתִיךְ (אַפְשׁטּשׁלּ Name eines Berggipfels, p. 264. Cf. oben p. 107.

יָבְּרָ (יְּבֶּרְ) wie viel, p. 204, 206, 212, superl. פֿנדתום der wie vielste, p. 213. (Pârsi בָּבֶּר, neup. בִּגֹר, altb. cvaṭ, cf. Gr. §. 89.)

بةِ (عر) und, i. q. بَ.

ביאותרנ (ביאותרנ) Cinvat, Name der Brücke, die von der Erde zum Himmel hinaufführt, welche die Seelen überschreiten müssen, p. 227, 264. (Es ist schwierig, den Namen richtig zu lesen, die Huzvareschzeichen lassen sich auch auch ביא lesen, aber weder אַבּ lassen sich aus altb. cinvat erklären. Noch abweichender ist der Name im Parsi wo er איש פול פישיי lautet; auch dieser Name beruht entweder auf einem andern Worte oder einer falschen Lesung.)

יְּלְבְאֵקְבְּא' (Cf. altb. cica wer nur immer, p. 212. (Cf. altb. cica und Gr. §. 87b.)

קיהָארוּם (דּלְּשׁער) der vierte, p. 205. 237. (Pârsi הּיְהָארוּם, neup. , altb. gewöhnlich tùirya für catùirya.)

קֿיהַרְאוֹמְגְּרְ (בְּילּמְיּבְיְ mit Zeichen versehen, von Frauen gebraucht, d. i. nach den Glossen, mit dem weissen Flusse behaftet. p. 222. (Altb. *cithravaiti*, ef. das folgende Wort.)

קיהַרָן (אַטּעֶ) Saame, p. 204. (Neup. קיהַרָן Gesieht, altb. cithra, Zeiehen und Saame. Das Wort ist = skr. citra von W. cit, aus der Bedeutung: erseheinen, in die Augen fallen, erklären sieh alle die versehiedenen Bedeutungen des Wortes.)

לְינּוּק (מְשׁתוֹ) 1. wie, p. 207, 216, ef. Gr. §. 171; 2. als, nach Comp. p. 264; 3. als da, p. 204, 219; 4. dass damit, p. 217.

קֿינוּנְשֵ (בּינוּנְשֵ die Wieheit, die Beschaffenheit, p. 239. (Abstr. des vorhergehenden Wortes.)

נְיְמְרוֹשׁ (שֹּלְּבֶּתְ Cimros, Name eines fabelhaften Vogels, p. 227. (Im Pârsi heisst er שֵּלְיֹם und hat das Geschäft, den Saamen, der vom Baume Harviçp-tokhma fällt, dem Tistar zu überbringen, damit dieser ihn in den Regen mische. Cf. Pârsigr. p. 172, 173.)

קינָאר (אַפּקינ[†]) die Platane, p. 229. (Neup. چَار wobei Vullers nach den Lexikographen bemerkt: چَار minus recte چَار; nach dem Huzvåresch ist aber gerade die letzte Form vorzuziehen.)

קיניתנן (מששת) sammeln lassen, p. 259. (Neup. בענ , alth. ci.)

ינש i. q. seq.

בינגש (איטי China, p. 235, 236. (Neup. בינגש.)

יְנַסְתָאוֹ (שִישִיק China, p. 236.

جر (کر) tapfer, stark, p. 265. (Parsi اجر, neup. جر, im alth. entspricht ughra.)

בירש (שלש) Stärke, Tapferkeit, p. 219, 240. (Abstr. von בירש (Abstr. von בירָש)

יר = ughra, neup. ביר, cf. pârsi אין = balishṭhatâ.)

אניך בְּרָאתִיךְ (אַנְיְאָרְיִרְ Haspel, Spinnrad, p. 259. (So nach meiner Erklärung, indem ich das Wort von *car*, umhergehen, ableite. As pen di ârji, obwohl er den Satz im Wesentlichen eben so versteht wie ich, übersetzt הַבּאתִיךְ mit "junges Mädchen".)

נְרְפַשְּנְן (ישׁיּתְ Fettigkeit, p. 248. (Pârsi בּרְפַשְּנְן , neup. בּרִישׁיּתְן, neup. בֿתרושותך נֿתרושותך (פּרישׁיּתְ) (an andern Stellen auch נֿתרושותך (פּרישיית) geschrieben), der vierte Theil, p. 211 (= altb. cathrushu). Cf. Gr. §. 67.

ية (سور) etwas, p. 212. (Pârsi فرس, neup. چنر, wohl verwandt mit altb. cis. Cf. Gr. §. 87 a.)

בּשָאם (בָּטשׁת) Speise? p. 243.

يَّتِ (بِهُ بِهِ) Auge, p. 204, 235, 245. (Neup. جثم, althakt. cashman.)

בְּשְׁמְנָאִם (פּישָטּיש) der Ort, wo die Augen sich befinden, p. 204. (Cf. באם und גאם).)

1

נאפך (שנה) Kleid, p. 246. (Neup. משלה) dasselbe.)

נהי (שט oder שט) Jahi, Name einer Druj, der Dämon der Unzucht, p. 242, 243. (Pârsi שינק Unzucht, altb. jahika Buhlerin, ef. בסתבן.)

נְמְתַּנְן springen, gehen. (Das Wort wird nur von unreinen Wesen gebraucht und ist wahrscheinlich von der einigemal vorkommenden altbaktrischen Wurzel jagh, mit der wohl auch jahika zusammenhängt, abstammend.)

+ בֿנאבֿ aufspringen, p. 243.

コ

קאף (אָדֶּרְ) einzeln, p. 206, 247. Cf. Gr. §. 78 b. (Neup. יוֹל ב) מאדען (אידי) laufen machen, p. 204, 214. (Aus תאחתנן) קאבּיעני, das Wort Tadschik dürfte sich als identisch ausweisen. Gewöhnlich wird יוֹנ אול angesehen, vielleicht hängt es aber doch mit tac, laufen, zusammen. Weitläufiger bei Vullers Lex. pers. s. v.

אָנְשְּנְּן (אִשּטִינו) das Laufen, der Angriff, p. 237. (Neup. שׁנֹתָה dasselbe, altb. Wurzel *tac*, laufen.)

קאקתְנְן (אישישיו) 1. laufen, p. 204; 2. einen Einfall machen, p. 237. (Neup. לֹבֹיעׁ , alth. tac.)

קאר (אייל) finster, p. 238, 247. (Neup. לע dasselbe.)

תום .cf הארְתוּם

קאריך (אייליפ) finster, p. 239, 241. (Aus dem einfachen תאר mit dem Suffix קי gebildet.)

י האריכש (אייליעט) Finsterniss, p. 202, 239, 244. (Abstr. des vorhergehenden.)

תְּאִרְינֹ (שְּילֶט) Târic, Name eines Dämons, des Gegners des Chordâd, p. 241. (Altb. *tairica*.)

קאשה (פיטיפי) Schaale, Tasse, p. 229, 255. (Neup. طشت, von altb. tasta dasselbe, eigentlich: gezimmert, zugehauen, von tash.)

קאשִיתְנְן (איטישית (איטישית) 1. in kleine Stücke schneiden, spalten, p. 248, 256 etc.; 2. bilden, formen, p. 214, 230. (Altb. tash, dem Neupersischen fehlt das Wort.)

יסי) leer, p. 243, 246, 261. (Neup. אָהָי dasselbe.)

קביך (אָנּץ) fest, gedrungen, stark, p. 262. (Parsi פֿייַל, neup. בֿייַ, altb. takhma.)

תְּיְתְנְן (מּפְשְּ) laufen, p. 205, 221, 227, 245, 250, 251; part. laufend, fliessend, vom Wasser, p. 263. (Vom altb. tac, Nebenform zu תאחתנן, wie im Neup. לוֹנְענ.)

a. מבר (איליפיי) zerbrechen, p. 208, 235. (Aram. תבר dass.) תבר (לדי) Finsterniss, finsterer Ort, p. 259. תם Ort der Finsterniss, die finstere von den beiden Welten, die Hölle, p. 259, 260. (Altb. těmô dasselbe.)

a. מַמְטֵּחְ (צּלֹּפּ) dort, p. 222 etc. (= aram. מַחָ, זְמָחָ, Gr. §. 151.) אַנְאָפּוּאָר (בּיִּפּיִרְּיִּרְּ) Tanafur, Name einer Strafe (cf. oben p. 87), p. 202, 210, 248, 249, 251. (Das Wort kommt von altb. tanu peretha, das auf verschiedene Weise erklärt werden kann. Nach der neuern Erklärung sind Tanafursünden solche, welche verhindern die Brücke Cinvat zu passiren. Diese Erklärung ist aber wohl aus einem Missverständnisse hervorgegangen, indem man das schliessende mit Brücke übersetzte.)

תְנְאפּוְארִיכְאִנְש der Zustand derer, die mit Tanafursünden behaftet sind, p. 256.

תנה (פישיק) allein, p. 204, 256. (Wohl von תנק Körper, und פישי i. e. שי, wofür gewöhnlicher שי, und dem Suffix 9, also wohl: nur mit dem Körper. Neup. (גע).)

תנג מאם דדרנגתגן enge, p. 203. תנג in der Nähe angreifen, oder vielleicht in die Enge bringen = سَنْك أَوردن, p. 243. (Das Wort kommt von der Wurzel tañc.)

תְּנְנִש (אויטי Enge, Angst, Noth, p. 223, 242.

תְּנְן (אָיי) Körper, p. 201. 203, 225 etc. (Parsi אָשׁ, neup. זֿט altb. tanu.)

תְנְגְאוֹמֵנְדִיהָּא (אַמיש+ּיטשי) adv. im Zustande des mit Körper-Begabtseins, mit Körper, p. 201, 245. (Von תנגאומנד mit Körper begabt.)

ענְנְכַנְךְ zu Körper gemacht? p. 251. (Das dunkle Wort, wenn nicht etwa die Stelle verdorben ist, würde jedenfalls unregelmässig sein, da man תננכנת erwarten sollte.)

a. אָנִי) 1. der andere, p. 205, 221; 2. adv. ferner, wiederum, p. 239, 242. (Cf. a. *iterum facere*.)

קיל (פט) schnell, p. 221, 227. (Pårsi אָלָּ, neup. עַל, altb. tizhi.) עַל, געל, הובשנש Schnelligkeit, p. 247. (Über רובשנש, כּרוּבשנש, פּרוּב אָנָייטי) אָניייטי), cf. Gr. p. 128.)

תִיר (בֹּיִי Name des vierten Monates bei den Persern, p. 231. (Etymologie unklar, der Name wird gewöhnlich auf altb. *tistrya* zurückgeführt, was ich aber für unrichtig halte.)

תישְתֵר (מְּיִטִּיאִּי Tistriya, Name eines Gestirnes, wahrscheinlich der Orion. Cf. Zeitschrift der deutschen morgenländ. Gesellschaft, VI, p. 83 Not., p. 203, 205, 214, 252, 265. (Pârsi מַּיִּשִּישִּי, die neuere Form בَבُבُ wird wohl Testar gelesen werden müssen. Altb. tistrya, was ich nicht mit skr. tvashtri zusammenstelle, sondern mit tishya.)

a. תישיא (איטיטי neun, p. 204. (Cf. unter תישיא.)

a. מישיאויגן (אישיטרואו) der neunte, p. 253.

אָת (לְּיִּ) über, hinüber, p. 224, 247. (Altb. $tar\delta$, trans, cf. Gr. §. 159.)

תה (איי) feucht, p. 248. (Neup. ת, altb. wahrscheinlich tauruna, ef. gr. $\tau \dot{\epsilon} \rho \eta \nu$.)

קרְאנּוּךְ (אֵרְשׁוּבֶּ) Wage, Zeichen des Thierkreises, p. 215, 241. (Pârsi שׁלָנָם, aber neup. שׁלָנָם dasselbe.)

a. תַרַתָּא drei, p. 209, 229, 245. (Aram. תְלֶתָא dasselbe.)

a. תְרֵין (שְּלֵינו) zwei, p. 205, 256. (Aram. תְרֵין dasselbe.)

ערִינִש (א^לישי) Zweiheit, p. 244. (Abstr. des vorhergehenden.) הָרִיבְהַ (שׁשֵּׁץ) i. q. תר אר. ו hinüber, p. 224, 264. (Cf. Gr. §. 159.)

תְרוּךְ (יַּלְּפּ) frisch, jung, p. 253. (Cf. תר Nr. 2, altb. tauruna.) אין (יַּלְפּי לְּיִשׁי לֹּיּלְ Peiniger, p. 260. (Von תרְוִינִיתְאר).

תְרְוִינִיתִנְן (וויפיקיף) schlagen, peinigen, p. 217. (Pårsi איפיין) altb. taurv.)

קְּהָיְתְנְן (ווישייש (שישי (שישי (איי (מור (איישיער) ליינים (איישיער) (מור (Parsi איישיגרי (neup. ישיגרי, altb. tereç.)

+ วิชวอ i. q. simpl. p. 265.

תוהיך (אישל) leer, Leere, p. 208 (= 'תהיך).

תוהיכש (אושפט Leerheit, p. 239.

תוֹחְתְנָן (אוט־אוו) büssen, p. 207, 253. (Neup. יעביי dasselbe.)

תוחם oder תוחם (ביף) Saame, p. 201, 206, 211 etc. (Für die Form החוח spricht parsi פּלְטׁ und פּלְטִיף, für חַחָּח, das altb. taokhma. Im Neup. خَـ.)

קבר (איף) Adj. vom Saamen Jemandes abstammend, zu dessen Nachkommenschaft gehörig, p. 235. (Von תוחם mit dem suff. אָר.)

ארקשאקש (אייטייינטי (אייטייינטי Fleiss, Arbeitsamkeit, p. 250. (Von תוּהְשָארָש pârsi אישטייי אייטייי איינער איינער פער אוואר altb. W. thwakhsh.)

אוֹבְשְּנְן (איף Strafe, Busse, entspricht dem altb. citha. (Neup. تُوجِث cf. תוחתנן.)

תוֹנַשְנְאוֹמְנְךְ (אוֹף adj. schuldbewusst, p. 222. (Von תוֹנַשנן und suff. אומנר)

תוֹנְשְנְאוֹמְנְדְשׁ Schuldbewusstsein, p. 222. (Abst. des vorhergehenden Wortes.)

תופאי (שטיץ) wenig, p. 248. Cf. p. 268, Not. 2.

תובית (אושש) Name eines Volks, p. 235.

תובְאנְן) 1. könnend, vermögend, p. 216, 219; 2. möglich, p. 202, 206, 211. (Pårsi אַיּאָר, neup. פֿול. W. tu.)

ריבאניך (אונשל אוניר) vermögend, reich, p. 213. (Cf. neup. נען בעניל.) תובאנין (אונשפאוו) תובאניך können, vermögen, p. 219. (Denom. von

תום (פוץ) Finsterniss, p. 208, 247. Beliebt ist die Zusammensetzung תאר אום, was kein Superl. von מאר sein kann, weil sich auch (z. B. p. 247.) תום תאר findet. (Altb. temö dasselbe.)

תומתך (אילוף) Adj. finster, p. 238.

תוקמן (אויאין (אויאין) Saame, Abkömmling der Finsterniss p. 259. (Aus תוחמך und תוחמן.)

a. תוך (אור) Stier, p. 204, 206 etc. (Aram. תור dasselbe.) תור Tûr, Name eines Sohnes des Frédun, p. 236, 246.

תורוך (אולף) jung, i. q. תרוך p. 230.

תורך (שולף) der Türke, p. 235. (Cf. יהורך) im Neup.)

תסום (לאסי) der vierte, p. 205. (Vergl. über diese Form Gr. §. 66.)

תַסוּמְוִינָן (וויוּרָשׁי der vierte, p. 253.

a. תְשֵׁיא neun, p. 237. (= תָשֵּע, vielleicht ist תֶשֵּע zu lesen, so würde sich die Schreibart תישיא am leiehtesten erklären lassen.)

תְּשָׁתַ (פּטייּ) Tasse, p. 213, 261. (Neup. בוֹבה, cf. unter

٦

7 (2) pron. welcher, p. 209. Cf. Gr. §. 77.

קאת האד (פסט) 1. Gesetz, p. 246. פגן דאת נהננתנן als Gesetz annehmen, p. 235; 2. part. cf. ראתנו (Pârsi = nyâya, neup. altb. dâta, das Gesetzte, Gesetz, im altp. dâta dasselbe.)

דָאת אַנְהוֹמָא (שנה שֹרְהוֹמָא (שנה Gabe Ormazd's, Eigenname, p. 236.

ן דְאתְאר (שטא"ל) Sehöpfer, p. 201, 202, 203, 209, 223 ete. (Parsi בייביי = srashtā, neup. دادار.)

דאקארש (שסיי^לטי) das Schaffen, p. 238. (Abstr. des vorhergehenden.)

ן הַאּתַבְּן (שׁסְּיּוֹ) 1. schaffen, p. 205, 214, 261; 2. geben, p. 201. (Das Wort vereiniget die Bedeutungen der altbaktrischen Wurzel då = skr. då und dhå in sich.)

+ פיראמנן umgeben, umzäumen, p. 257.

a. יאַתְנְתַנְן (שאוויאוו) kommen, p. 209, 217, 236, 237. (Aram. dasselbe.)

+ דר hereinkommen, herzukommen, p. 209, 250.

+ בנאב hervorkommen.

+ איז emporkommen, aufgehen (von der Sonne), p. 203, 261.

דָאתִיך (טסא^ע) gesetzlieh, p. 251. (Von דָאתִיך)

קאתיהא (שמשטי) auf gesetzliehe Art und Weise, p. 250, 255. מון der gesetzlieh bestimmte Ort, p. 221. (= altbaktr. ddityo gâtus.)

קאתובר (שאול) לאתובר der Träger des Gesetzes, der Richter, p. 213. (שאול) קאתובר (בופר פבר | B-Gl. בופר פבר | B-Gl. בופר פבר) (בופר פבר שאול) Gericht, Entscheidung, p. 252.

קאם (דיס) Schöpfung, p. 205, 209 etc. pl. דאמאן Geschöpfe, p. 202. (Pârsi אין באיז = srishți, altb. dańma.)

a. דְארְתְוּנְתִּוּן (שְּשִּישׁישׁ) kommen, p. 202, 203, 207, 209 etc. (Aram. מָאַ, cf. Gr. §. 93.)

+ בנאל darauf kommen, sich darauf setzen, p. 228, 249.

+ מאם hinzukommen, p. 248, 260.

+ ראואר zurückkommen, p. 222, 227.

דאמתננתנן adj. verb. von דאמתננקן: es möge kommen, p. 233.

אנאכתום , p. 203, 262. (Pârsi ארנאכתום, p. 203, 262. (Pârsi פיין , neup. און, altp. Wurzel dâ, wissen.)

דאנְסְתִּנְן (שִייּאוּ) wissen, p. 222, 258. (Neup. כוֹנִייִט, altp. dâ, wissen, altb. zan.)

a. דְאִיתְנְתְנְן (שישושיו bringen, p. 206, 237. (= syr. באב)

דאיתי bloss in der Comp. דאיתי דרונד, die Sehlechten der Schöpfung? p. 263.

ראר (של) Holz, p. 248, 255. (Pàrsi בול, neup.) אוא, alth. dâuru.) העל, הוני, הנו (שלישיווי) ווי אריניתנן, halten, p. 204.

פנך הגא oder קאסיננתגן (שיטאיש) halten, p. 201, 235. פנך הגא es ist dafür zu halten, p. 257. (Das Wort ist der aramäische Stellvertreter von האשתנן, die Bedeutung ist sicher, aber die Lesung ist mir zweifelhaft. Am passendsten schiene mir syr. ביי sein, aber die Buchstaben wollen sich nicht fügen. B-Gl. =

+ วิทธห zurückhalten, p. 202.

+ ראואר zurückhalten, p. 216.

סביכל) Gericht, namentlich die Belohnung und Strafe beim jüngsten Gerichte, p. 263. (Altb. dåthra, Neriosengh übersetzt das Wort, wo es vorkommt, mit dåna.)

(טיטיפ) Zeichen, 238. (Pârsi מיטיפ) = cihna, altb. dakhsta.) אַבְּאוֹמֵנְן (ילּרּיַשְיּע) mit Kennzeichen (nämlich der Menstruation) versehen, p. 222.

יט פיט (טיט פיט i. q. דאשַכש, p. 234.

לאשתאר (שיטיש) der Halter, Erhalter, p. 244.

בנן הנא oder פנן אי דאשתנן (שטיאיו) halten, p. 208. דאשתנן oder פנן הנא dafür halten, glauben, p. 218, 234, 265. (Neup. בולייט dasselbe, altb. dere.) + מאם hinhalten, anbieten, p. 240.

+ רארא emporhäufen, p. 203.

בה (ב) Zahlwort: zehn. (Parsi פיש, neup. גם, alth. daça.)

בהאך (טסיפ) beissend, p. 237. (Cf. אַנֿדהאר).)

זְהְכְּמוּ (ישׁקָּא) fromm, gut, p. 228, 234. (= altb. *dahma*, was Neriosengh mit *uttama* übersetzt.)

אַרְיּוֹפַת (פּשׁשִּייּשׁ Ilerrscher, p. 261. (Pârsi פּשּשִייִשׁשׁ = svâmin, altb. daghupaiti.)

ארא + דהיקף entspricht dem altbakt. uzdaeza, Anhäufung, p. 208.

בהום (פיש) der zehnte, p. 235, 251.

a. דְהַוּנְנְתְּבֶּן (משוויש) sein, existiren, p. 203, 204, 207 etc. (Aram. סמוויש)

+ במאכ zurück sein, wieder kommen, p. 244.

+ בֿנאכ vor sein, übertreffen, p. 252.

+ און הם zusammenkommen, p. 265.

ן בְּשְּנְן (שּטּשוּ) Schöpfung, p. 231, 243. (Pârsi בַּשְּנְּן = dâtih, cf. neup. באלה.)

דַרְשנִש (טיטיט i. q. pre. p. 206, 243.

a. אָכָי) rein, p. 203, 229, 248. (Aram. דָכֵי wechselt zuweilen mit קבי i. e. טול.)

a. בוֹימֵנְנְתַנְן (וּפּוּלְּיִלְיִ) 1. stehen, p. 203, 206, 237, 260; 2. stehen, verharren, p. 237 (פנן דין); 3. seq. אַ abstehen von etwas, p. 244; 4. als Hülfszeitwort = Pârsi פּרִשׁיביּנוּ sein, cf. Gr. §. 106. (Aus aram. בּרָטׁ von בּרָטֹּי

a. יבוֹיַמְנְשִׁנְשׁ das Stehen, p. 244.

a. יבוֹיֵבְנְנִינְיתֵנְן (איניתִוּן) sich hinstellen, von einem Amtc: dasselbe antreten, p. 214, 232. Entspricht dcm altb. âçtâ.)

קֿמּדָ (טײפ) beissend, p. 243. (Cf. skr. daç, gr. δάκνω.)

פיץ דַּגִּיך (טיץ) Beistand, p. 254? (zweifelhaft.)

רְינֵר (בֹּיבּישׁ der zweite, p. 205, 214, 228, 249. (Parsi בּינֵר (Cf. Gr. §. 65.)

a. דְרֵבְנְתְנְן (שּלְּישׁי) tragen, p. 206, 218, 225. (Das Wort wechselt mit בורתנן ist aber kaum noch richtig gelesen, die traditionelle Aussprache ist dadrountan.)

+ הם אוו zusammentragen, p. 207, 232.

+ דר hineintragen, p. 251.

+ בנאל 1. vorwärts tragen, hintragen zu Jemanden, c. c. dat. pers. p. 213, 217; mit מאם p. 243; 2. in Jemanden hineintragen, c. c. בנן p. 242.

+ מאם 1. hinzutragen, p. 209, 218, 229, 240, 262; 2. sich entgegenwerfen, p. 243.

+ רארא emporheben, p. 262.

+ ראואר wegtragen, p. 254, 266.

לישאני (שאני) die zwei Figuren, die Zwillinge, ein Zeiehen des Zodiaeus, cf. Reinaud, Memoire sur l'Inde, p. 365. (Aus דר zwei und محرة i. e. محرة, altp. patikara, Bild.)

אבתר (ישיאי) Buch, p. 231, 237. (Neup. בבית dasselbe, ef. griech. δίφθερα, wohl verwandt mit altp. dipis, Schrift. (Cf. meine Bemerkungen in der Zeitsch. d. deutsch. morgl. Gesellsch. IX, 179.)

דם (ל) Hauch, Augenbliek. סנו דם sogleich, p. 243.

רְּבֶּאוֹ (שְּלֵּי) 1. Zeit, p. 203, 208, 210, 239, 262; 2. Bündniss (cf. skr. samaya), p. 240. (Es ist mir ungewiss, ob das Wort Lehnwort aus dem aram. יובן, בון ist oder umgekehrt die Semiten es von den Indogermanen entlehnt haben. Im Altb. heisst die Zeit bekanntlich zrvan, von zru alt sein, das Huzvareseh kennt ein adj. אוני מון בינאן בון בינאן צוא צוא בינאן צוא צוא בינאן צוא בי

דמאנד (פרד) i. q. דמאן Nr. 1, p. 231.

a. דְמַנְנְתְנְן (וופּוּל) i. q. דמררננתנן p. 205, 207, 229 etc. Cf. Gr. §. 91, Anm. 2.

ן בְּמִיךְ (שְׁלֵּ) Erde, p. 203, 205, 206. (Pârsi בָּמִילָ, neup. יִמֵּטִי. altb. zâo, gen. zemô.)

a. דְמִיתְנְתְנוּן (אישויטוּ) sterben, p. 204, 205, 250.

דביתננתש (ביתננתש das Gestorben sein, p. 234.

a. דְמַרְנְנְתְנּן (אָלְיאָיו) sagen, sprechen, p. 206, 239 etc. (= מָלֵל dasselbe.)

+ אוו דוין vorsprechen, heraussprechen. p. 213.

+ בנאכ aussprechen, p. 229.

ן דֶּמֶּחָתָאוֹ (שֵּיֵשֶּלָּ) Winter, p. 203. 219, 222. (Parsi אַפּישִּיּאָ, pers. زمستان, altb. zyâo, gen. zemô.)

a. דְנְמָן (לּץ) dieser, dieses, p. 201, 202, 204 etc. (Cf. Gr. §. 82.) דונסת כל. דונסת

a. דְנְסִינְנְתֵּנְן (מַשְּיִנְאַרֵּן) aufheben, hinwegnehmen, p. 203, 246. 252. (Cf. aram. يستدن وگرفتن = .B - Gl יניתון (ניאוי) sehen, p. 219, 262; part יניתון sehend, p. 222; praes. איני ibid. (Pârsi ביבין, praes. בנגני, neup, ביגני, praes. ענגני, praes. ענגני, praes. איניתון, praes. איניתון ibid. (Pârsi ביניתון, praes. איניתון, neup, ביניתון, praes. איניתון, neup, ביניתון, praes. איניתון ibid. (Pârsi ביניתון, praes. איניתון, neup, stammt von altb. di, wovon doithra daema etc. וינית von altb. vaen.)

דיתש (ניאט דיתש) das Sehen, p. 234.

דין (אסו) 1. Gesetz, Religion, von der mazdayaçnisehen Religion im allgemeinsten Sinne verstanden, p. 202, 205, 208, 214; 2. Name eines Monates, p. 228. Da ein soleher Monat nieht bekannt ist, so ist ein Fehler im Texte zu vermuthen; wahrseheinlich soll umgesetzt werden: im Monat Adar, am Tage Dîn. (Pârsi פעל, von Neriosen gh gewöhnlich mit dînih ausgedrückt, neup. על, altb. duena.)

a. אָיָן (מאד) פאד) קינָא Gesetz, Reeht, Übereinkommen, p. 203, 208, 226. (Das Wort ist nieht mit דין zu verweehseln, es ist das aramäisehe und weehselt mit אָר באַתסתאן, pârsi פּשנּפּישאָ באָן nyâya. Im Altbaktrisehen entsprieht der Bedeutung nach tkaesha B-Gl. =

ייִנייך (שאל) gesetzlieh, p. 237; naeh dem Gesetze lebend, p. 210, 235, 245. (Von דין.)

ביר (אבל) lange, p. 208. (Pârsi אב, neup. בע, altb. daregha, aus dem es durch Transposition von gh und r und Vocalisirung des gh entstanden ist.)

וירְנָאנִש (עלטיטי) langes Leben, p 233. (Von נאל und נאר, וואן)

דיוָאר (אישר) Mauer, p. 256. (Neup. בעלע dasselbe. Von altp. dip=lip.)

עיטון) Verelirer der Dévs, Ungläubiger, p. 204, 205, 254, 263. (Altb. daevayaçna dasselbe.)

קר (ש) 1. praep. in p. 201 ff. Cf. Gr. §. 157; 2. zwischen, p. 262; 3. adv. darinnen, p. 258.

דָרָאבּ (בּיש) p. 259, Wort von unbekannter Bedeutung, vielleieht fehlerhaft. Deetûr Dârâb und Anquetil sehen darin neup. und Anquetil übersetzte das Wort mit "tard".

נלמים) Länge, p. 211, 212, 213, 228 etc. (Cf. neup. כלול, altb. drajō. Zur Etymologie würde also בעול gut passen. aher in der Form, in der das Wort stets geschrieben wird, ist es sehwer ein z zu erkennen; darum ziehe ieh jetzt vor דראוא zu lesen.)

דְרְאִישִּינְן (בּשׁישׁיִן) das Laufen, Stürzen, p. 243. (Über die Etymologie ef. unter מתנן)

דראנת ef. דראות.

יַרְגָאס (בּעָשׁס) Schloss, Pallast, p. 256. (Cf. neup. נ.ל).)

קְרַחְתְּ (צׁישׁ) Baum, p. 234, 235, 249. (Neup. درخت, aram. Garten, in den älteren Sprachen ist mir das Wort nicht vorgekommen.)

קרַהִּיך) scheint mir zu bedeuten: am Flusse Draja liegend (cf. Bundehesh, 53, 5), p. 260. As pendiār ji gibt das Wort mit "hart" wieder, p. 265.

דְרְתְּ (צ¹) Leiden, p. 243. (Neup. כرב von der alth. Wurzel dere, zerreissen.)

קרַפְשְׁ Fahne, p. 235, 236, 237. (Neup. درفش, altb. drafsho, was ursprünglich wohl ein abgeschnittenes Stück Zeug bedeutet, ef. skr. drimph und gr. δρέπω, δρέπωνον.)

Bollwerk, p. 244. (Pârsi פּרְשָּהָשׁ) Follwerk, p. 244. (Pârsi פּרְשָּהָשׁ) = pra-kâra, neup. גרפישה, was in dieser Form auch in neue indische Sprachen, wie in das Guzerati übergegangen ist.)

קרנלינשָנן (דרנליתנן adj. verb. von דרנליתנן: es ist auszusprechen. p. 220. (Pårsi באַנּוּישְנוֹשׁ) = jalpanti, אַריישׁהָא = våkyam̃, altb. dreñj; ef. meine Bemerkungen in der Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft IX, 180.)

קרים (בּלֹש) Stück, p. 202. So übersetzt wenigstens die Tradition der neuen Parsen dieses Wort (שלנה).

براند Lüge, p. 247. (Altp. drauga, neup. دروغ, so auch B. 35, 7.)

קרה (פולים) Drukhs, eigentlich wohl Lügengeist (von druj lügen), dann aber der Name verschiedener böser Geister niederer Ordnung, die in Ahrimans Schöpfung den guten Yazatas entsprechen. In neueren Parsenschriften wird sowohl בעפר als בעפר geschrieben. Cf. p. 202, 207, 210, 212, 242 etc.

ן דרוּגִּיתַנְן (ווּפְמְיֹאָן (ווּפְיּתְנְן (ווּפְיּתְנְן (ווּפְיּתְנְן (ווּפְיּתָנְן (ווּפְיּאָב (אַר פֿוּפּיּאָב). Mînokhired 128, was Neriosengh mit prutārayati erklärt.)

+ מאם belügen, lügen, p. 211. (= altb. aiwi druzhaiti.)

קרובַּקּך) den Drujas anhangend, p. 266. (Altb. drujaçka, die Etymologie ist ungewiss, der Sinn kann nur wenig zweifelhaft sein.)

קרובר (שול) schlecht, von den Anhängern Ahrimans im weitern Sinne gebraucht, eben sowohl von Menschen, wie von Genien, p. 207, 214, 224, 260. (Altb. drråo, eigentlich hassend. Pärsi Schlerengh übersetzt das Wort mit durgatimat.)

ברושך (ביטיב) Lüge, p. 237. (So glaube ich das Wort übersetzen zu dürfen, das mir sonst nicht mehr vorgekommen ist. Man muss eine Weiterbildung drukhs neben druj annehmen, woraus dann unsere Form ohne Schwierigkeit entsteht. Cf. altb. draosha, Vd. III, 143.)

אד (y oder mit Zahlzeichen: עשבי) zwei, p. 201, 205 etc. (Alth. dva, neup. ב. dasselhe.)

דוּכָאנַך (אָנִיק) 1. zweifach, doppelt, p. 242, 243; 2. Zwilling, p. 206. (Neup. دوگانه.)

דוּקְרָאר (אףטר) p. 247, ein dunkles Wort, das, wie ich p. 119 vermuthet habe, verschrieben ist statt בורגֿשר q. v. Die Formen ארטייי oder besser ארטייי konnten leicht verwechselt werden.

דּוּבְּרֵה (רְקְּד) ein gleichfalls dunkler Name, der p. 219 in Verbindung mit שמבר (שמבר) crscheint. Ich vermuthe, dass der Dämon mit dem Yç. XVII. 16 genannten måsh, von dem wir auch nichts Nähercs wissen, identisch ist.

קאס (אין) Rauch, p. 244. (Skr. dhû agitare, daher dhûma Rauch, cf. altb. dunma Wolke, neup. בפל dasselbe.)

a. אדן (אין) Münze, nach der Tradition ein Dirham, p. 259. (Cf. aram. אווא.)

דותך (איז) Familie, p. 235, 236. (Abgeleitet von דות Rauch, eigentlich: was einen gemeinschaftlichen Rauch, gemeinschaftliches Feuer hat.)

רובָאבְּרָהוּם (אושטיזי) der zwölfte, p. 254. (Pârsi פּניש־פֿרַישיטי. Über die Form ef. Gr. §. 66 gegen das Ende.)

עניל) zweimal, p. 206. (Neup. בפלע dasselbe.)

Beiwort der ungläubigen Araber und Griechen, p. 235. Ich habe früher geglaubt es heisse: ohne Kosti laufend, indem ich דובאריתנן vom Verbum אול ableitete und als Comp. poss. auffasste: mit dem Kosti der Stürzenden (d.i. schlechten Wesen) verschen, also mit keinen. Indess ist diese Erklärung doch eine ziemlich künstliche; vielleicht wäre es möglich hier כוסתין adjectivisch als Ableitung von בוסת zu fassen, also: zur Partei der Stürzenden gehörig.

עונילייאו) דּוּבְארִיתְנְן oder (אַנּעלייאוי) stürzen, laufen, wird bloss von bösen Wesen gebraucht, p. 216, 219. (Das Wort stammt von einer altb. Wurzel dvar, welche dasselbe bedeutet. Bei den neueren Parsen findet sich das Wort בפלעבט in derselben Bedeutung. Cf. Ulemâ-i-Islâm, p. 2 ed. Olsh. und oben p. 324.)

+ 77 hereinstürzen, p. 223, 228, 243.

+ פֿנאַל hervorstürzen, p. 203, 243, 260.

+ מאם hinzustürzen, p. 207, 224, 228, 260.

+ ראואר rückwärts stürzen, zurückweichen, p. 219, 240, 260.

בק הומקנף) mit Schweif versehen, p. 219. (Cf. neup. כק und געל. Altb. scheint duma dasselbe zu bedeuten.)

רונְסַתְ (אושיץ) gesund, p. 202, 242. (Neup. כرست dasselbe, altb. drvo, damit zusammenhängend wohl skr. dhrura.)

קויתנן (אסתו) sprechen, p. 230, 260, von bösen Geistern gebraucht. (Cf. altb. du.)

רוישנן (אישיו) Sprechen, p. 266. (Cf. דויתנן).)

רור (אי) fern, p. 201. (Altb. und skr. dûra, dasselbe; neup. دور.)

a. אר (אר) Eimer, Name eines Zeichens des Thierkreises, p. 241.

(Syr. po?, arab. دُلُو Schöpfeimer.)

ילאני (ילאני) vom Tode entfernt, ein gewöhnliches Beiwort des Haoma, p. 210, 232. Neriosengh düramrityuh. (Aus דור אוש

יולף (ין אין אין) schwer zu überschreiten, p. 260. (Von דורותרף – דור und בותר.)

יזלכ) ein zweifelhaftes Wort, nach der neuern Tradition so viel als פנע, p. 254. Cf. die Note 1 zu p. 274.

דוין (עיעי) der zweite, p. 253. (Cf. Gr. §. 66.)

רוְּמְהֵּ (אָבּיץ) Freund, p. 245. (Neup. נפעד, altp. dausta. Die Wurzel ist dus i. e. altb. zush wovon, zaosha, skr. jush.)

דוסחש (זבייטי) Freundschaft, p. 240. (Abstract. des vorhergehenden.)

רוּסֵר (אַבּי) Auge, p. 265. (Altb. dôithra.)

ריט") schlecht, hässlich, p. 250. Das Wort steht zur näheren Erklärung von ניהאאן i. e. nydoñcô. (Auch im Parsi findet sich als selbstständiges Wort, cf. Parsigr. §. 94 Anm.)

רושאְמוּגַשְן (אַטשְןיףְטִיץ) das schlechte Lernen, die schlechte Lehre, p. 235. (Aus dem Präf. דוש schlecht, und אַמוּגשנן Lehre.)

רושאות (ליטטי) Freude, p. 203, 218, 230, 246 etc. (Auch im Pârsi findet sich öfter ליטטים in derselben Bedeutung, in den ältern Sprachen kann ich das Wort nicht belegen.)

ין ספר וושָאוו (יוסיאין) die Hölle, p. 204, 226, 244. (Pârsi של oder בנשיש, neup. בניל, alth. duzhaka. Über אוו = akh, cf. Gr. §. 18, 2 c.)

ינים (אָשׁרָי) ein zweifelhaftes Wort (p. 243) das ich früher mit pårsi פּישׁשִים i. e. בריב "schlechter Charakter", identificiren wollte. Ich glaube jetzt jedoch, dass man besser דוש כים trennt und יו in der oben s. v. angegebenen adjectivischen Bedeutung auffasst.

דושכונשנן (אטיפווטיוו) schlechte That, p. 206.

רושכונשנש (יטיפווסישי) schlechtes Thun, i. q. pr. p. 242,243.

דוּשְהוּוְרְשָת (יוטאו adj. schlecht gehandelt, auch substantivisch: schlechte Handlung, p. 209. (Aus דוש schlecht und הוררשת i. e. huvarsta, gut gehandelt.)

רואר ארשחיי⁽¹) schwer, p. 245. (דוש schlecht und דוש) ארשר אפעף. ארשר אפעף. גרשייי וואר אפעף. גרשייי וואר

דושְהוֹתְאָש (ישראישי schlechte Herrschaft, p. 236. (Comp. determ. aus יותאש und הותאש הואט.)

דושנובשְנִש schlechte Rede, p. 228, 229. (Comp. determ. aus שו und נובשנש.)

דושדאנאך) Schlechtes wissend, p. 207, 216, 260. (Comp. determ. aus יו דאנאך i. q. altb. duzhdáo.)

דוּשְבְּאתְשָאִש (זיטיטיטיטי) schlechte Herrschaft, p. 235. (Comp. determ. aus ישטישיט pârsi פאתאשאט schlechte Herrschaft, p. 235. (Comp.

רישרובשְנן schlechtes Gehen habend, schlecht gehend, p. 204. (Comp. poss. aus דוש und רובשנן.)

רושַקתר (איש"ר) abendlieh, westlich. (Cf. altb. daoshaçtara.)

רוששנן (אסיסי) Wille, Wunsch, p. 211, 233, 261. (Von altb. Wurzel zush, wovon zaosha, welchem Worte es entspricht. Cf. oben unter הוסת.)

דווְתִש (יל²אי) Diebstahl, p. 254.

דרוגג (אלי) zweibeinig, p. 244. (Von דו zwei und זונג i. e. zaň-gra Fuss.)

Dṛ (==) Heerd, p. 256. (Altb. dista, eigentlieh aufgehäuft, von diz, in derselben Bedeutung. Cf. Vd. VIII, 254. Neriosengh zu Yç. IX, 36 übersetzt das Wort kaṭāha, Pfanne.)

סתון .ef. יסקון.

דְּמְתָּךְ (שֵּיאָכָּ) eigentlich handvoll, Haufen, p. 233, 235. (Von Hand, Neriosengh zu Yç. X, 42 übersetzt es mit varga.)

לפתובר der, welcher die Hand reicht, daher Amanuensis, der Helfer, der Priester, welcher dem Laien unter den Parsen als sein geistlieher Führer zur Seite steht, p. 206, 235. (Neup. Neriosengh übersetzt דסתובר passend mit guru. B-Gl.

(فتوی د هندهٔ دین und رهنمای دین

לשאולטי) בקתוברש das Amt eines Deçtûr.

דְשֵׁךְ (שִׁישֹּי) beissend, entspricht dem dahâka im Texte, p.235. (Wohl von skr. dag beissen.)

קשְתְאוֹן (ישִּיקאוֹן) mit Menstruation behaftet, p. 222; dann die Menstruation, p. 243, 248, 258. (Im Pârsi אַרַישָּי, im Mendäisehen bedeutet das Wort dasselbe, es ist aus alth. dakhsta entstanden, im Alth. heisst die Menstruirende dakhstavaiti. Cf. oben דאשכאומנר

ן בְשְׁתְאנַקְתָאן (פּשּאִשְיאַ) der Ort, wo die menstruirenden Frauen sieh aufhalten, dessen Anlage Vd. XVI init. besehriehen wird, p. 249. (Aus שתאן mit dem Suffixe)

נאיז (שי oder ישי) rechts, p. 207, 219, 263. (Alth. dashina dasselbe.)

a. נלישואו) קוֹבְתְּנְתְּנְן (ילּפּשוּאו) opfern, preisen, p. 201, 202 etc. (Von aram. הבח, das Wort entsprieht dem altb. yaz, opfern, worunter eine Darbringung mit Lobgesängen verbunden verstanden wird.)

+ วิชอ i. q. simpl. p. 217. 266.

דְיִתְבְּיָן (נ²שׁחוֹ) brennen. (Altb. dazh, skr. dah, dasselbe.) + אוו הם צעו מוו בעsammenbrennen, p. 249.

1

בּאארוּם (६५-עיט) adj. der Beste, p. 201, 202, 205, 209, 232, 236 etc. (Das Wort vertritt gewöhnlich das altb. vahista. Die Etymologie ist noch unermittelt, als seltnere Nebenform findet sich auch מאשום. Im Pârsi פּילשיש oder פּילשיש . Neriosengh übersetzt das Wort gewöhnlich mit atyuttama.)

פאהן (שטש) breit. (Neup. ישני, cf. פאהנאי.)

פּאַדְנָאִי (שּטשּ) Breite, p. 260, 262. (Neup. לַּיָּר, wohl mit altb. pathana verwandt.)

אַרַרֵחְתַגְן (טטי^לטי־איוי) sich enthalten, p. 235, 257. (Neup. dasselbe.)

פּאַבְרֵיכֿ (שׁטּ-לְּט) Schutz, p. 224, 243, 251, 257. (Parsi שִּׁשְּלֵּט dasselbe.)

פאך (שייפ) rein, p. 252. (Neup. كال.)

(טיינטי) Reinheit, p. 246, 252. (Abstr. des vorhergehenden Wortes.)

פאראמאה (ישאישי) auch פאראמאה (ישאישי) adj. könnend, vermögend, dann: möglich, p. 251, 253. (So wird auch im Pårsi שרניטריים gebraucht. Cf. altb. paiti khshayamna, was in derselben Bedeutung steht. Im Neupersischen entspricht לכלול König, in dieser substantiven Bedeutung kennt zwar auch das Huzvåresch das Wort, doch ist die adjectivische vorherrschend. In letztere Bedeutung wechselt das Wort mit dem aram. שריתא q. v.)

פאקאשאָש (טישייטטיט) Herrschaft, Macht, p. 209, 226, 235. 239. (Cf. unter פאראשא.)

קבּהְשְּבְּן (שְּשֵּטּשׁטּי) Wiedervergeltung, p. 240, 246. (Altb. paiti-dhá gegengeben, vergelten, pârsi שְׁרָבִישׁטּיּ prasádakara-nam̃ bei Neriosengh, neup. ماداش.)

שישיטישיש (שישיטיאישיש) wiedervergelten , p. 233. (Denominativ des vorhergehenden Wortes.)

פאּתְפּרָאס (פּשּטיש) Höllenstrafe, p. 204, 245, 246. (Pârsi שרבּעלישיש dasselbe = nigraha bei Neriosengh, neup. לכני לערש. Die

altb. Form muss *paiti parça* gelautet haben, *pereç* hat auch die Bedeutung des peinlichen Verhörens.)

שְׁמְאָלְאָפְּט das Reinigen eines Gegenstandes durch Wasser, p. 256. (Aus altb. *paityapa*. Cf. meine Übersetzung des Avesta, ll, p. LXXXV.)

קאמינ (פישיט) Herbst, p. 215. (Im Pârsi heisst שיפאט dasselbe, neup. אָלְילָת, die ältere Form kann ich nicht nachweisen. B-Gl.

עשה (ששה (ששה ערקאגן) verlassen, vorübergegangen. Nur in der Comp. פאתיראן שוסר einer den der Saamen verlassen hat, ein alter Mann, p. 219.

פאנד (פאנד (Altb. på, påna.) Schutz, p. 264.

פאנְכִש (שאנָכִש Schutz, p. 205, 231, 242. (Von alth. på schützen, verwandt ist הנאה, פנאה.)

ישש (ששט) Fuss, p. 235. (Neup. של, alth. pådha.)

עשע) Vieh, p. 203, 213, pl. פָּאיִאנָן (שעט) p. 225. (Von paçu Vieh.)

קאלותוּנְן (שעלוּתוּנְן (ושעלוּאוּ) reinigen, p. 201. (Neup. שׁלּנִתנִּן dasselbe.) בַּאלוּתנְנָן (נשניטי) i. q. פאארום p. 262, 263. Cf. Gr. §. 24. A. 4.

א (שפת) klein, niedrig, p. 232. (So muss das Wort wohl heissen, das mir sonst nicht weiter bekannt ist, denn es entspricht dem altb. nitema.)

1. entgegentreten, begegnen, p. 225; פאריתגן (שאריתגן) 1. entgegentreten, begegnen, p. 225; 2. bekriegen, p. 216. c. c. פגן pers. (Den. von מתכאר i. e. Pârsi שני, es muss von altb. paiti kere entgegen machen, widersetzen, herkommen.)

פארנתש (פארנתש) ein dunkles Wort, das p. 250 Streit zu bedeuten scheint. Es findet sich sowohl in der Form פתכאררתש und und Enchrtungen in meiner Ausgabe des Neriosengh zu XIII, 27.

שְּׁתְכוֹפְתְנְן (שֹּיְרְנִישְׁיוּוּ) berühren, schlagen, p. 237, 244. (Im Mînokhired steht אַנְאַ שִּׁאָרָב = spṛiçati.)

קּמְכְּאוֹ (שִּלְּשִׁי) 1. Mass, p. 213, 246; 2. Vertrag, p. 235, 239; 3. Umkreis, p. 257. (Pârsi אָבוֹט , neup. באול dasselbe. Im Alth. muss die Form paitimāna gelautet haben.)

פַתְּמָאנַךְ (פַּתְּמָאנַךְ i. q. praec. p. 234, 259. (Aus dem vorhergehenden Worte mit der Endung ka oder ק gebildet.

ים פּתְמַאנָכִש (פּתְמַאנָכִש i. q. praec.

סריאבן (באיז פריאבן) Opposition, Widerstand, p. 209, 211, 216, 224, 235, 236, 240, 260 etc. (Alth. paityâra aus paiti + ere, dasselhe. Pârsi ששיינישל = prativighâta, bei Neriosengh. Für die substantivische Fassung des Wortes sprechen, ausser der Tradition, auch die meisten Stellen, an einigen wenigen kann es auch adjectivisch gefasst werden, doch ist dies nicht durchaus nothwendig.)

שרטארבאומגד (שאט פתיארבאומגד) mit Opposition versehen, p. 264.

בּתִית בּתוֹנתנן (פּפּפּש) Reue, und Ausspruch dieser Reuc durch die bestimmte Beichtformel, die Patet genannt wird. Daher פּנן פתית דהוננתנן seine Reue bethätigen, den Patet aussprechen, p. 216, 224. (Das Wort ist als term. technicus aus dem altb. paitita herüber genommen und mehr umschrieben als in das Huzvâresch eingebürgert. Das altb. Wort heisst eigentlich rückwärtsgegangen, entspricht also der Bedeutung nach dem semitischen תוב, שוב, Ausführlicheres in meiner Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. LIV. Im Pårsi heisst das Wort bald בייפים, bald שיפים und wird von Neriosengh mit paçcâttâpu übersetzt. B-Gl. = هـ آل به كالمنافقة عند الله عند ا

פתיתנן (שמשון) fliegen. (Alth. pat fliegen.)

+ בֿנאכֿ auffliegen, p. 250.

פְּתִיתִיהָא (שאישישי) im Zustande des Patet, bereut, p. 207, 208. (Cf. oben unter בּתִית.)

ן פּתִינִיתַנְן (שאישיוו) stürzen, laufen, von bösen Wesen gebraucht. (Altb. pat.)

+ אוו הם zusammenlaufen, p. 266.

פַּתִיר (שְׁפֶּט) gegenüber, entgegen, p. 249, wo übrigens das Wort ziemlich überflüssig steht und zunächst nur dazu da ist, einen Stellvertreter für die im Grundtexte stehende Präp. paiti abzugeben. (Parsi שֵׁרָבָּי שִׁרָּשׁ = sammukham bei Neriosengh, cf. מַרְּבָּילִי שִׁרָּשׁ = sammukham bei Neriosengh, cf. מַרְּבָּילִי שִׁרָּשׁיִּ

פתירך (פאל פון) i. q. פתיר. Cf. p. 222, 225, 237, 243.

שתירבתנן (ואשל שאיי) aufnehmen, annehmen, p. 201, 245. (Pârsi פתירבתנן על השאיי, neup. של dasselbe. Offenbar aus שי וו מתי und יום i. c. altb. paiti, die Präp. hat sich in diesem Worte vollständig auch im Neupersischen erhalten, während sie sonst im Huzvâresch zu הם, im Pârsi zu שיש, im Neup. zu שש geworden ist. Im Huzvâresch ist מכירננתנן nicht ehen häufig, gewöhnlich wird dasselbe durch מכירננתנן vertreten.)

פּתְרִית (שֹּלְשׁ) die mittelbare Verunreinigung, p. 229, 254, 261. (Vielleicht besser בְּתְרֵית zu lesen. Cf. unter המרית.)

עפיתינון (יושים) Verband, namentlich Geschlechtsverbindung, Verwandtschaft, p. 235. Im Comp. בַּוְדִיךְ בַּתְוַנְדְתַ in nächster Verwandtschaft stehend, p. 245. (Das Wort stammt von פתוסתנן dasselbe.)

ערַתְּבֶּוֹ (ושרּשׁיִשׁים) verbinden, p. 202, 205, 227, 239. (Aus altb. Wurzel bañd, part. baçta, binden, und Präp. paiti, neup. העפשיט dasselbe.)

תַּחְחָתְ (פּרּפּיף) Nachricht. פתסת בורתנן Nachricht geben, p. 260. שַּקְּיִּף (פּרּפּיף) ein nicht ganz klares Wort das auch im Pârsi öfter in der Form פּרְפּיף vorkommt, von Neriosengh aber nicht übersetzt wird. Ich halte הם für die Präp. paiti nnd ש für das Suffix der 3. Person. Cf. p. 225, 234, 239, 245.

בְּתְשָׁחוֹר (שׁשְּטִאל) das, woraus gegessen wird, p. 229. (Im Alth. paitisqarena, dasselbe.)

בְּתְשֵׁוֵר (איסים) Einfriedigung für das Vieh? p. 251. (Nicht ganz klar, ich leite das Wort von vere ab.)

שַּרָאָם (בְּטָּט) Aufsatz, Verhüllung, Name eines Stück Zeuges, welches die Parsen bei den Gebeten über dem Mund befestigen (cf. meine Übersetzung des Avesta, II, p. XLVIII), p. 216, 228. (בוראם steht für מבראם und ist entstanden aus altb. paitidhâna, über die Veränderung des n in m, cf. Gr. §. 22, 1. Anm. 2. Neup. אין, wozu die armenische Form ליין, wozu die Brücke bildet.)

פֿגאָל (טוט) oben, hoch, daher der Superlativ:

פּנְאַלְּתִּוֹם (לּוֹשִׁשׁ) der höchste, der oberste, p. 205, 213. (Pârsi فَالَّهُ , neup. فَالِهُ , altb. frańs, fraca, was nicht als blosse Zusammensetzung von fra und ca anzusehen ist. In Zusammensetzungen steht פֿנאַב öfter ohne besonderen Nachdruck mehr, um die altb. Präp. fra auszudrücken, sowohl vor Verbis als vor Nomen.)

פוש איסושון) פְּנָאגְּ אָמוֹחְתַשְנִש das Lehren, p. 207.

(טוש א⁽טיט) פֿגָאבֿ חוֹרַשְנִש das Essen, p. 250.

קְּנָאּבְּקְאי (טוּט טייט) die Füsse nach oben gekehrt, p. 250. So wenigstens glaube ich, dass der Sinn jener Stelle in der Huzvâresch-Übersetzung sein soll, wenn er auch nicht gerade textgemäss ist. Die Glosse zu der Stelle scheint mir dies zu beweisen.

פוש בְּטִישׁי (פוש בְּטִישׁי das Vorübergelien , Hinübergelien , (Cf. סַנִּשְנִשׁ, im Texte entspricht fraçakhta.)

קְּבְּ (פְיש) fünf, p. 204, 213, 229 etc. (Pârsi בְּבָּי, neup. בָּיְ, altb. pañca.)

מַנְבָּאָא (-valu) fünfzig, p. 204, 229, 245 etc. (Cf. Gr. §. 64.) פַּנְבָּמוּ (פּופּט) der fünfte, p. 205. (Cf. Gr. §. 65.)

ן פֿנְקֿוִינְן (טוּאָוין) i. q. פֿנֿום, p. 252. (Cf. Gr. §. 66 b.) פֿנתך פּר. סתי פֿר.

ניו) vermittelst, um, wegen, p. 201, 202, 204 etc. (Cf. Gr. §. 155.)

(פולף: פְּנְזֵנְרְ Nachkommen, Sohn, p. 204, 228, 250. (Pàrsi פּנְזֵנֶרְ , neup. فَأَسُوا , alth. frazaiñtis.)

קמקא (פיסייב) offenbar, p. 202, 204, 210, 215 etc. (Pàrsi פיסייב). Im Altbaktrischen entspricht vielleicht paitidaya von di sehen + paiti.)

פטאיפןשאוי) פּיתָאכִינִיתַנְן offenbar machen, p. 214, 216, 238, 260, 263. (Denom. von פיתאך ef. Pàrsi פּרָינִינָע = prakaṭayat.)

פיתארָש (שפיתארָט das Offenbarsein, p. 235. (Abstr. von פּיתארָט (לפיתארָ (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּית (לפּיתארָט (לפּיתארַט (לפּיתארָט (לפּיתארָט (לפּיתארָט (לפּיתארָט (לפּיתארַט (לפּית (לפּיתארַט (לפּית (לפּית (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּיתי (לפּית לייני (לפּית (לפּית לייני (לפּיתי (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפּית לייני (לפ

שניש (פירשניש) das Umkreisen, p. 228.

שניש (פילאטו ער דהשנש) Umgebung, Umzäumung (= pairi-

· daeza im Alth.) p. 257.

עַת פּיל (שׁילֹף (שׁילֹף siegreich, p. 226. (Pârsi מֵירוֹבְּבֹר , neup עַת פּירוֹבָּה , das Wort פֿירוֹבָּ, das schon in dem Namen Peroses enthalten ist, scheint mir am besten auf ein altb. pairi raoco, ringsum glänzend, zurückzuführen, obwohl ich dieses Wort in den Texten nicht belegen kann.)

פירוֹבְּבַרְשׁ) Sieghaftigkeit, p. 237. (Abstr. des vorher-

gehenden פירונכר.)

קירוֹבְּנֵר (שׁבְּיִם) i. q. פירוֹבָּכר, p. 237, es schliesst sich diese nur in neueren Schriften gebräuchliche Form ganz au das moderne neup. אַבּפּלע an.

פיש (שיש, שיש) vor, p. 204, 211, 225 etc. (Cf. Gr. §. 163.) גייה (שישיף) Kunst, Geschäft, p. 245. (Pârsi שישיף) אייטיף) גייה א

dasselbe. Das Wort kommt von der Wurzel pish.)

(טיטיף) Wunde, p. 259. (Das Wort entspricht dem altb. pistra ebenso wie פֵישֵך. Aspendiàrji übersetzt es an der Stelle mit יישה Stirn, der Anklang an das moderne יישה hat wohl am meisten Antheil an dieser Erklärung.)

פישרוּבשְנש) das Vorausgehen, der Vortritt, daher יש בישרובשנט im Vortritte, zuerst p. 202. (Von פגן פישרובשנש).)

מבר (אם) die Feder, p. 234. (Neup. מל dasselbe. Das Wort scheint mir aus altb. ptara Feder — erhalten in fraptara — entstanden, und dieses ist von der Wurzel pat fliegen, abzuleiten.)

קר (אם) junger Mann, p. 204. So scheint mir wenigstens die Bedeutung sein zu müssen und das Wort würde dann ziemlich synonym mit altb. perendyu, volljährig, sein.

פראנויות (שלעץש) grosse Weiden besitzend, p. 262.

פראגויויתש) der Besitzstand einer vouru-gaoyaoiti oder eines grossen Weideplatzes, p. 209.

שלייניתנן (ש^לישיושטוו) weit machen, p. 216, 217. (Denom. von es wäre besser פראווניתנן zu schreiben gewesen.)

פרארון פרארון (שליילף) rechtschaffen, p. 237, 250. (Pârsi פּרְארוּן) oder dasselbe. Ich leite das Wort von der altb. Wurzel ere gehen und fra ab, also eigentlich: erhaben. Gegensatz ist אפארונן פּרארוּן פּרָארוּן. אַ

פּרָארוּנִש (של לוש) Rechtschaffenheit, p. 204, 221, 264. (Abstr.

von פרארון.)

(טלטאופוא) פָּרָאוֹוְכַנְתְ oder פּרָאוֹנְכִּנְתְ Ferâkhkant, Name des Sees

Vourukasha, p. 206, 225, 251, 252, 265.

פְרָאוִש (פּלְטִאִט die Weite, Fröhlichkeit, Fruchtbarkeit, p. 220, 247. (Abstr. von פראוו)

ענראבי (פליילייני) Umschreibung des altb. Wortes fravarânê, welches Anfang eines Gebetes bildet. Cf. Yç. I, 65 ff. Es ist

eigentlich dafür פְּרָוֹרָאנִי zu schreiben.

ער פילישטים) Afrâsiâb, Name eines fabelhaften Königs von Turân, der aus dem Schâhnâme bekannt ist, p. 236, 245. (Im Pârsi ist die gewöhnliche und bessere Form noch לרשניישל d, in der Huzvâresch-Übersetzung Yç. XI, 21 scheint mir der Name

verschrieben, die altbaktrische Form heisst fragraçyana, vielleicht ursprünglich "der erschreckende", von derselben Wurzel wie neup. هواس.)

פּרָאקִם (לְּטְשׁ) Reihe, p. 233. (Nicht ganz deutlich, ob es dem

çreni Neriosengh's entspricht.)

עשיקט oder פּרְהָאּגְנְ (ש^לטאינ) Weisheit, p. 210, 238. (Pârsi eְרָהָאּגְנְ = vidyā, neup. פֿאָשׁיאָט. Cf. skr. prasaṅga.)

קרֶהֵיסְתְ (שלייניים die meisten, p. 203, 212, 226; adv. am meisten, p. 257. (Pârsi אייניטּרָל und אייניטּלל = bahavaḥ. Es ist wohl das altb. fraesta.)

שרֶהְחָתְשׁ (שׁנְּהֶקְתִשׁ) die Vielheit, Menge, p. 248. (Abstr. von

קרברף (פ^{לליס}) der Fargard, d. i. ein Abschnitt, sei es ein grösserer oder ein kleinerer. Cf. oben p. 8.

לבים (דּלֹש) das Ende, p. 209, 242. (Pârsi בּבְּלֵּמם), neup. פֿרָבָּאם dasselbe. Ich glaube, im Altbaktrischen dürfte dafür eine Form fragâma oder pairigâma anzusetzen sein. Die Wurzel gâ, gam ist in den érânischen Sprachen mehrfach auf die Zeit bezogen. Cf. altb. aiwigâma Winter, pârsi ﴿ اللهُ عَلَى اللهُ عَلَى اللهُ كَامِ Zeit.)

בְרְגְּאמִינִיתַנְן (שפּדְּאָשׁשׁוּ) zu Ende 'führen, p. 231. (Denominat. von פּרְגָּאם)

פַרְגָאנַך (שלּשיף) weise, p. 265. (Cf. פרגאנכש)

פּרַגְּאנַרָש (שלּשְרָטי) Weisheit, p. 207, 238. (Cf. neup. فرزان, altb. zan lernen.)

קבְּבְּפְתְּם (פּטּטּט) es ist vollendet, p. 231, 237. Es scheint fast als ob für diese Form ein Verbum פרגֿפתנן angenommen werden müsste. Das Wort ist am Beginne von Unterschriften häufig, doch vermag ich dasselbe mit Sicherheit nicht zu lesen.

קרְגִּיתַנְן (משּשׁם) umzäumen, p. 257. (Aspendiârji zu der Stelle erklärt es durch abschliessen.)

פְּרְתוּם (הַנְּלְּשׁ) der erste, adv. zuerst, p. 205, 207, 208 etc. (Pârsi בּיְלּשׁ), alth. fratema. Cf. Gr. §. 66.)

קרְדְאת (פּלְשׁיש) in die Höhe gethan, p. 250. (Altb. fradhâta.) בְּרַדְתְּבְשְׁ (פּלְשׁישׁי) Fradatafshu, Name eines Késhvars, p. 265. פּרָבְּרָתְאר (פּלְשִּישׁי) Frabereta, der Name eines Priesters, p. 259.

Cf. meine Übersetzung des Avesta II, p. XVII.

פּרְנָאפְתְּנְן (שלְשּאים) aussprechen, p. 260, 265. (Wohl mit verwandt, es scheint hier eine ähnliche Begriffsverwirrung vorzuliegen wie bei פרואביניתנן.)

ערייתוּגן (שאישטיש) umhergelien, gehen. (Cf. pårsi שליינוּגָן = paryaṭitah bei Neriosengh. Den Ursprung des Wortes vermag ich nicht anzugeben.)

+ סֿנאַכֿ vorwärtsgehen, p. 234.

פּרְמָאנש (שּלּשט Befehl, p. 231. (Cf. parsi אָנּה פֿרְמָאנש), ncup. فرمان, altp. framana dasselbe.)

יליש פֿרְכָּאוֹ דְדַרַנְגְרְארִש i. e. = neup. פֿקאוֹ יערורט. ווייש פֿרָפָאוֹ היערטיי i. e. = neup. פֿקאוֹ יערורט

להתבן (איף) befehlen, p. 207, 238, 243. (Neup. פֿרָמבּנָט dasselbe, von altb. framâ, eigentlich: vormessen.)

(שליצי) בּרִיךְ 1. nom. propr. Parik, Name eines Deçtûr's, nach dem Glauben der jetzigen Parsen ein unmittelbarer Schüler Zartuschts, p. 250; 2. = Pairika, ינא., Fee, ein böses Wesen, p. 260.

קריבֿנְאנִיךְ oder פָּרִיבְּנְאנִיךְ adj. mit Nothwendigkeit verpflichtend, p. 206, 253. (Das Wort findet sich öfter in der Huzväresch-Übersetzung auch im Pärsi, cf. Patet Eräni fol. 279 reto der Kopenhagener Handschrift Nr. XII. אַפּייָלָוּאנִין פּּרִייִּלּיִאנִין פּּרִיבּיִילְוּאנִין פּּרִיבּיי פּּרִיבּי פּרִיבּי פּרִי פּרִיבּי פּרִיבּיי פּרִיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיבּיי פּרִיי פּרִיבּיי פּייי פּרִיבּיי פּייִי פּרִייי פּרִייי פּייִי פּייִיבּייי פּייִי פּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייי פּייִיבּיי פּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּיִיבּייִיבּייִי פּייִיבּייִי פּייִיבּייִיבּיי פּייִיבּייִיבּייִי פּיייבּייִיבּיי פּיייבּיי פּייִיבּייי פּייִיבּייי פּייִיבּיי פּייִיבּייי פּייִיבּיי פּייִיבּייי פּייִיבּייי בּייִיבּיי פּייִיבּייי פּייי פּיייבּייי פּיייבּייי פּייִיבּיי פּייִיבּייי פּיייי פּיייייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייי פּייייי פּיייי פּייי פּיייי פּיייי פּיייייי פּייייי פּיייי פּיייייי פּייייי פּייי פּייייי פּייייי פּייייי פּיייי פּיייי פּיייי פּיייייי

קביקהאר (פליטאייל) Betrüger, p. 260. (Pârsi אלילא, neup. פֿריפָקאר) פּריפָקאר) פּריפָשְגְן (פליטאיו) פּרִיפָשְגְן Betrug, p. 230. (Cf. pârsi אילאיין) הייפּשְגָן betrügen.)

קביתנן (שליים) ein dunkles Wort von dem ich nur die einzige Form (שליים) p. 244 kenne. Dem Zusammenhange nach muss es soviel wie niederlegen, säen, bearbeiten bedeuten. Da im Huzvaresch die Buchstabenverbindungen או השנה השנה השנה לין שליים עו על היים על מליים על היים על מליים עליים עליים על מליים על מליים על מליים על מליים על מליים על מליים פריואאר (שליטי) der Frohar oder Fravaschi, ein Theil der menschlieben Seele, dessen Functionen oben p. 174 angegeben sind. Die Frohars werden schon vor der Geburt existirend gedacht und überdauern den menschlichen Körper. Cf. oben p. 100, 175. Über die Entsendung der Frohars in die Welt, ef. oben p. 332. (Parsi פֿרָפָאָע, auch in neuern Schriften der Parsen noch sehr gebräuchlich. פֿרָפָאָע, ist aus fravashi entstanden nach Gr. §. 24. 2, Anm. 4.)

פרואמיניתנו (שלאישיוו) פרואמיניתנו (שלאישיוו פרואמיניתנו 1. gehen machen, p. 251; 2. gehen, p. 203, 230, 257. Die caussative Bedeutung ist wohl die ursprünglichere, das Verbum aber ist eine ziemlich sonderbare Erscheinung. Statt פרנאמיניתנן kann man natürlich auch פרנאמיניתנן lesen, ich kenne nichts, weder im Parsi noch im Neupersischen, was sich an die einc oder die andere Form anschliesst. Für die Lesung פרנאמיניתנו kann man anführen, dass das Wort פרואמיתנן oder פרנאמיתנן in der Bedeutung "aussprechen" vorkommt. So ברואפם = fravaråne, Yc. I, 65 und sonst, = fryanmuhi, Yc. XXXVIII, 11. An ersterer Stelle übersetzt es Neriosengh mit prabravimi, an der letzteren mit prakâçayâmi. In den Patets, cf. Pârsigr. p. 156, wird dafür geschrieben. An beiden Stellen wäre am besten יروام nemo zu lesen; aber wie sich für das Caussativum aus diesen Bedeutungen die Bedeutung "gehen" oder "gehen machen" entwickelt haben sollte, scheint unklar, und doch ist diese Bedeutung auch ganz gut bezeugt sowohl für das Caussativum als das einfache Verbum. Cf. ausser den oben angeführten Stellen noch z. B. Vd. III, 3, 54; VII, 157 und sonst. Ich möchte fast glauben, dass sehon die Huzvâresch-Übersetzer hier Fehler in der Auffassung des Textes begangen haben. In den aus dem Vendidad angeführten Stellen entspricht das Wort dem altb. frayat, frayann, in Yç. XXXVIII, 11 aber fryanmahî. Mir scheint nun, dass die Übersetzer die Wurzeln frå gehen und fri lieben nicht mehr genau zu scheiden wussten. Wenn nun aber diese Verwechselung auch klar macht, wie das Verbum zu anscheinend so weit auseinander liegenden Bedeutungen kommt, so gibt sie uns doch kaum einen Anhaltspunkt für die richtige Etymologie des . آهسته آهسته خواندن ونگاه داشتن ومشهور کردن: Wortes. B-Gl. erklärt

פרואאר (פרואאר i. q. פרואאר, p. 262. (Cf. Gr. §. 24, Anm. 4. Pårsi לימישי dasselbe.)

פרות oder פרות (פליט) abwärts, p. 222, 244, 249. (Cf. Gr. §. 151, pårsi בליט, neup. פֿגפט, alth. pårentare.)

קרוֹדֵרְסְ (פּרוֹדֵרְסְ) Name eines Vogels, der im Altb. purödarsh heisst, p. 234.

ערוית בְּרוִית (שֹּלְשׁאוּי) auslösehen, p. 255. (Es steht = frávayéiti von frn, also eigentlieh: gehen machen.)

שרְנְתְנְן (של (פוּ (Bigentlieh wohl: erziehen, p. 210, 236. (Eigentlieh wohl: beschützen, von pairi-vere. Neup. תפנגט dasselbe.)

פּרְנְרְתִינְן Farvardîn, Name des ersten Monats der Parsen, p. 228, 243. (Wohl mit ברורתנן zusammenhängend. gewiss nieht mit fravashayo daenayûo, da es sonst פרוארדינן heissen müsste.)

פרוותר oder פרוותר) פרוותר (שלואל) unterhalb, unter, p. 213. (יַרַתַּבָּשׁ) Verehrung, p. 260. (Neup. יַרַתַּבָּשׁ) (יַרַתַּבָּשׁ

שרְּטִינְי die Parasange, ein persisches Wegmass von 3750 Schritten oder 3/4 deutsche Meile, p. 204, 214. (Neup. فرسنتَك dasselbe, das Wort gehört, wie die bei Herodot vorkommende Form Παρασάγγης zeigt, schon den älteren Sprachen Erans an. Es ist von Vullers wohl richtig auf سنتَك zurückgeführt und ad lapidem übersetzt worden. Cf. åthangaina in den Keilinschriften.)

פּרָש (שליטי) Glanz oder Fülle, p. 240. (Cf. neup. פֿת. Will man die Bedeutung Fülle wählen, so muss man קרש punktiren und neup. ער vergleichen.)

(ט^לטינוּץ) פְּרָשֶׁבֵנְּתְ die Zeit wo die Leiber wieder wachsen, die Auferstehung, die dem letzten Gerichte vorhergeht, p. 215, 241. בְּרָשִׁבְנְתְ כַּנְתָּאר die Auferstehung bewirkend, p. 246. (Pârsi בַּרְשָּבְנְתְ כַנְתָאר vṛiddhikāritā bei Neriosengh, altb. frashō-kereti, ef. Vd. XVIII, 110.)

קרְרָאָן (איל שׁ) Parzdân, Name einer Gegend, über die sonst nichts Näheres bekannt ist, p. 236. Nach dem Bundeheseh C. XXII. (Cf. p. 55, 8. 17 ed. Westergaard) soll sie in Sistân liegen, dort wird איל של שומא שומא שומא שומא לישל של שומא שומא שומא אינים אינ

על (פועל) Brücke, p. 251. (Pârsi אישטיט, woraus neup. אָל, zusammengezogen ist, im Alth. entspricht perethu. B-Gl. על.)

פותְתנְן (שושהווי) kochen, p. 216, 256, 258. (Neup. לאביל dasselbe, altb. pac.)

קבר (פוספ) stinkend, p. 240. (Cf. Pârsi בּשָּע = durgandhin und die altb. Wurzel pu stinken.)

פּוּמִיך (שׁוּשִּע) der See Pûitika, ein fabelhafter See, in den alles unreine Wasser von der ganzen Welt zusammenströmt, um dort gereinigt zu werden, p. 251. (Von pu stinken abzuleiten.)

a. מוממן (ציים) Mund, p. 223. (Cf. syr. בוממן dasselbe.)

מן (שורשים) fragen, p. 203, 205, 206, 207 etc. cc. כן pers. (Parsi פור שורשים), neup. ערשוביו, altb. perec.)

+ בה zusammenfragen, sich über eine Sache unterhalten, p. 235, 260.

פונסשנן (שושטי i. q. בונסשנן, p. 226.

קבישְּבְּן (טובּטאו) Frage, p. 215, 248. (Das Wort entspricht dem neup.)

פונסשניך (פווייטא \dot{u}) פונסשניך, p. 240.

קימנן (שושתו) gehen, verweilen, p. 253. (Cf. neup. עַנֿיגני, es ist wohl Verdunklung von אַנֿיגני und stammt von der altb. Wurzel pad, padh, welche auch dadurch übersetzt wird.)

עור (איט) voll, p. 224, 266. (Pàrsi אים, neup. wohl am ehesten altb. pôwru, doch möglicherweise auch aus perena.)

פוּרְאפְתִיגְן) stählern, p. 234, 235. (Von פוּרָאפְתִיגְן — cf. Vd. VIII, 254 — i. e. פוּלצר. Stahl.

(מרג. שפור (שולי) adj. vielen Tod habend, 203, 204. (Aus מרג.) מרג.) און volljährig, p. 220. (Altb. perendyus, dasselbe.) קבורתף adj. aus vielen Arten bestehend, p. 206. (Aus aus und סרתך und פור און)

פורותבישאן) die Anhänger des Gesetzes vor dem Erscheinen des Zarathustra, p. 249. (Aus paoiryo-tkaesha gebildet, wird auch פורותכישאן i. e. פוריותכישאן geschrieben, cf. Yç. I, 47. Vd. VI, 53 und sonst. Über den Ausdruck paoiryo-tkaesha, cf. Weber's indische Studien III, 448 ff.)

קרשקק (פולטישט) Pourushaçpa, der Vater des Zarathustra, p. 205, 224.

פוס (שוש) Kind, Sohn, p. 207, 244. (Abgekürzt aus dem gleichfalls vorkommenden שושל i. e. puthra. Im Neup. findet sich bloss אייע, aber das Pârsi kennt auch die kürzere Form.)

אָפָשׁיי (Neup. יָפַשּׁיב, alth. pańcto dasselbe.) פֿרָסְהָ (שֹפּי) nach, nachher, p. 222, 241. (Cf. neup. יָשׁ, alth. packát, pacca, altp. pasáva.)

אָפָא פּיפּמי) Antwort, p. 206, 208, 227 ete. (Parsi פּישּמּיט, neup. ישׁשׁבָּי. Ursprünglieh hiess das Wort wohl הַּמְּקָאוּו i. e. paiti-caoghana, ה wurde später assimilirt.)

a. שבבוְנְתָנוְ (שינויאיו) schneiden, p. 208, 214, 227, 257. (Aram. פסק.)

+ באם zerschneiden, in kleine Stücke schneiden, p. 247.

zusammenpassend, Superlat. p. 262. (Vielleicht nicht ganz richtige Form. Cf. aber Yç. XXVI, 5 und B-Gl. שישול und פיישול und פיישול

מבינן) nachherig, später, das Wort wird häufig in Verbindung mit תנן פסינן heisst der letzte Körper, den der Mensch bei der Auferstehung empfängt, p. 237, 239, 244. (Von בם.)

פסושהוק (שבוטטיל) Paçus-haurva, i. e. Vieh beschützend, Name eines Hundes, p. 219.

קּסִינְאוֹמֵנְךְ (שׁמִּץ־א-¢) vielleicht: mit einem Zopfe versehen, p. 264. (Bedeutung und Ursprung zweifelhaft.)

עט (שט) Furth, p. 252. (Cf. altb. pishu.)

פּשֶא (שטט) fleissig, thätig, p. 228. (Das Wort entspricht dem altb. fshuyaúç und fshu. Cf. Vd. XVIII, 46; Yç. I, 11.)

אפיקבּיתַנְן (שמשְפּשׁוּ שׁרּבְּּיתַנְן) beschmutzen, naeh Aspendiarji specieller: den Urin lassen, p. 247. (Die Etymologie ist mir nieht klar, anklingend ist neup.)

ירְוְוּ (פּשוּשְהַוּרְוְוּ (פּשוּשְהַוּרְוּן i. q. מסושהור, p. 253. אָנָר (פּטושהור Koth, p. 248. (Nicht klar.)

ין באהר (שב^{ל)} קאהף Theil, Antheil, p 201; מן באהר wegen, p. 237. 264. (Neup. א.)

באבֿא (שַש־) Arm, p. 263. (Neup. טֹרָפ, alth. búzus.)

לבּטְלּאָקְאנְן (שְּטָּלּאָן) der Sohn des Bâm-dât, vielleicht auch: der östliche? p. 235, da neup. יו ארור Morgenröthe, wohl jedenfalls zu vergleichen ist. קאָמִיךְ Höhe, Berggipfel, p. 264. (Cf. neup. לאף, vielleicht ist das Wort besser in der Bedeutung: Morgen zu fassen, was אין מער bedeutet.)

בּאר (שַנֹבאר) Mal, nach Zahlen, פּנכֿבאר fünfmal, p. 263; בּאר das vierte Mal etc., p. 205, 221, 237 etc.

באלא Höhe, p. 221. Cf. באלא.

באר p. 234. (שלפ) בארך i. q. באר, p. 234.

י סder קארקה (שלשרי) der Höchste, p. 204, 227, 229. Cf. Gr. §. 57, Anm. 2.

ושליביאיש) immer, p. 215. (Das Wort entspricht dem altb. báṭ, bádha und wird wenigstens von der Tradition mit immer übersetzt. Cf. Vd. VI, 94; VIII, 27. und Gr. §. 149.)

בארסתאנן (שביאיתו) immer, p. 232. (Das Wort scheint aus abgekürzt, es entspricht gleichfalls dem altb. båṭ und wird von Neriosengh mit nityam übersetzt.)

וֹ (שֵלֶה) באלא p. 213, 221.

באליסת (שלשיץ) i. q. באריסת, p. 239.

בהַר (עבי^ל) Theil, p. 222. (= יער)

בְּחְתְ (שֵּשֵׁ) Schicksal, p. 249, 250. (Neup. בַּהְ, Parsi פּשֵּשׁ), altb. bakhta, eigentlich: das Zugetheilte.)

ניטישות) theilhaftig sein, p. 259. (Cf. neup. צייבני bakhsh, synonym ist הרכנותנן)

ענטיא) von den Göttern geschaffen, p. 263. (Altb. bagho dåta.)

קבַ בַּבָּן) Glied des Fingers, p. 228. (Alth. thishis, wird auch בַּבַּן geschrieben, was man בנבּך oder בנבּך lesen kann, je nachdem man das Wort von buj oder von baj ableitet.)

a. בב) Thüre, p. 213, 215, 249. (פב) in verschiedenen semitischen Sprachen.)

בּמְבוֹ (שְּבָּוֹ) Name einer Stadt, scheint mir Bombay heissen zu sollen, p. 237. Wenn diese Vermuthung richtig ist, so wird die genannte Stelle allerdings einer sehr jungen Zeit zuzuschreiben sein.

אבָא (פוב) Partikel, deren verschiedene Bedeutungen man Gr. §. 172 besprochen findet. (Cf. aram. ברא.)

a. נְתְמֵן (צּיש) Tochter, p. 262. (Aram. בּנְתְמֵן)

בנד (שי בנד) Band, Strick, p. 244, 264. (Von altb. band binden.)

עול und פּנְרַדְ und שָל בּנְרָדְן und שׁל der Diener, p. 235, 238. (Neup. altp. bañduka, dasselbe.)

a. בַנְפְשָׁמֵן (שַּטּאָ) selbst, p. 207, 209, 237. (Cf. Gr. §. 79.)

a. בְנַבֵּן (אַנָּ) Sohn, p. 211, 237. (Wohl aus aram. בר abzuleiten, mit Umänderung des ה in ן.)

a. ניסיש) Haus, p. 237. (Aram. ביתא dasselbe.)

ביתום der Zweite? p. 249. Zweifelhaftes, mir sonst nicht belegbares Wort. (Zwar findet sich ביתום auch Yç. XLVIII, 1 und wird dort mit nikrishtatara übersetzt, aber dieses Wort kann dem Zusammenhange nach mit dem unsrigen nicht identisch sein.)

קים (ל) Furcht, p. 206, 224, 242, 257. (Parsi ف), neup. בי dasselbe, die Wurzel bi fürchten, findet sich auch, wenn gleich selten, im Altb.)

ביְמְבִינְן) furelitbar, comp. p. 227. (Cf. neup. ביְמְבִינְן) dass.) a. אַביי הוא 1. Mond, p. 246; 2. Monat, p. 201, 203, 222, 228. (Aram. יבן mit vorgesetztem ב.)

ירון (עלייו) 1. aussen, p. 222, 225; 2. heraus, p. 227. (Neup. dasselbe.)

ביור (צעל) zehutausend, p. 204, 221, 228. (Pârsi תשליים, חפעף, חפער , alth. baevare.)

נים ביש (ניסי) Pein, p. 227, 260. (Pârsi פיסי) = pidună, altb. tbaesha.)

בישָאבֿ (ניסטש) Heilmittel, p. 204, 215, 243. (Altb. baeshaza.) בישָאבֿינִיתָאר (ניסטשיט״בֹי heilend, p. 232. (Von בִּישָאבֿינִיתָאר, arogya-kura bei Neriosengh.)

בישָאגִּינִיתַנְן (וויטשאשישי (neilen, p. 216, 228, 232. (Denom. von בישָאגִינִיתַנְן)

רישיתאר (נטשישייל) Peiniger, p. 217. (Cf. unter בישיתאר)

רישיתנן (וישישון) peinigen, p. 207, 215, 219, 242, 243.

(Pârsi שישיפין dasselhe. Cf. unter ביש.)

לב) 1. Frueht, p. 249; 2. Asehe, gleichsam als Frucht des Feuers. So ist wenigstens p. 258 nach Aspendiårji zu übersetzen. (Neup. א, von der altb. Wurzel bere tragen.)

איל (צישה) Bruder, p. 245. (Neup. איל , Pârsi, cf. Pârsigramm. p. 116; altp. und altb. brâta. Die verkürzte Form im Huzvâreseh und Pârsi geht wahrseheinlich auf einen andern Dialekt zurück als das Neupersische.)

ארה בְּרְהַנּף) nackt, p. 246. (So auch Vd. VIII, 26, neup. יָשָאוּנּ) aber in der älteren Sprachen kann ich das Wort nicht belegen, im Altb. entspricht maghna, i. e. skr. nagna.)

אבריניתנן (ויטעשוווייט schaffen, p. 238, 250. (Das Wort hängt wohl eher mit Parsi פליט Schicksal zusammen, als mit dem semitischen wie ich früher — Parsigr. p. 196 — annahm, es fehlen alle Keunzeichen des semitischen Ursprungs, auch würde dann das Wort wohl nicht in's Parsi aufgenommen worden sein.)

+ בֿנאבֿ i. q. simpl. namentlich häufig vom Schaffen Ormazd's gebraucht, 205, 218, 239, 240.

יברתון oder (עלשוו) tragen, p. 216, 221, 244.

+ מאם hinzutragen, p. 211, im freundlichen Sinne: sich entgegen werfen, p. 240, 243.

+ בנאב bringen, p. 221.

ברנד oder ברנד i. q. בורנד, p. 247.

בריק) schneidend, entscheidend, Beiwort der unendlichen Zeit, p. 243, 250. (Verwandt mit neup. ערני schneiden, Parsi איני schneiden, Parsi איני schneiden, Parsi איני schneiden, Parsigr. p. 134, wo es Neriosengh mit chinna übersetzt. Im Alth. wird die Wurzel bere oder bri zu schreiben sein. Cf. meine Bemerkungen in Kuhn's Zeitschrift V, 231.

יבְרִישְׁתַך (פּנְיַשְּיהַן) gebraten, p. 256. (Cf. neup. עלייטי und skr. bhrish.)

בְּרְכּוֹכּם (לּכֹּיסי) Barsom, Reiser, welche die Parsen bei ihren religiösen Ceremonien in der Hand halten, meist vom Granatenoder Tamariskenbaum, p. 201, 235, 249, 257. (Neup. עביה dasselbe, das Wort stammt von der altb. Wurzel berez, skr. brih wachsen, und ist bekanntlich lautlich mit skr. brahma identisch. Cf. meine Übersetzung des Avesta II, p. LXVIII.)

ארך בוּהְארך (עניבי לי) nicht versehnitten, p. 263. (So die Tradition, ob das Wort ganz richtig gelesen sei, kann ich nicht verbürgen. Im Alth. entspricht bikhedhra.)

جادة (والع) Bock, p. 258. (Cf. neup. بخر, skr. bukka, althochdeutsch boch etc. und darüber Lassen: Vendidadi capita quinque priora, p. 63.)

בוּבָּך (אָפָן) Glied eines Fingers, p. 213, 264. Cf. בּבַּר

רבוקתבן (וישיווי) reinigen, p. 241. (Pârsi ישישילי dasselbe, altb. buj. Cf. Pârsigr. p. 188.)

בות (שצ) Buiti, Name eines Dév's, p. 260.

sein, 205, 209, 215 etc. (Neup. אָכנט, Pârsi dasselbe, alth. und altp. bu sein. Über die Conjugation ef. Gr. §. 107.) בנאב zum Vorsehein kommen, p. 241, 242.

(מיל בּוּפְרַך Erde, p. 254. (Altb. bawris, neup. אָר, skr. babhru.) בוּפְרַך בּוּפְרַך בּוּפְרַך im Pârsi und Neup., bûmi im Altp. und im Dialekte der Gâthâ's.)

אונים) 1. Wurzel, Grund, p. 234, 249, daher dann häufig Anfang, entgegengesetzt dem רואשמן Ende. So steht auch בואשמן Ende. So steht auch שתיו שי bei Fir dosi (z. B. p. 87 ed. Mac.). 2. das Innerste der Wohnung, p. 209. Sehr gewöhnlich ist die Redensart: און בון בותנן כון בותנן בותנן בותנן עוד עוד עוד עוד בון בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן אוו צעור בון בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן אוו בון בותנן בותנן בותנן בותנן אוו בון בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן אוו עוד עוד שוחלם בון בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן אווי אווי בון בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן בותנן עוד שוחלם בון בותנן בונדן אווי בון בותנן בותנן בותנן בונדן בונדים בונדים

בונדהשנן (עוטיטיו) Grundschöpfung, plur. p. 241.

ענטיטיט) die Grundsehöpfung, die ursprüngliche Schöpfung, p. 205, 224, 239.

עול") vollkommen, p. 239. (Pârsi פולדון) vollkommen, p. 239. (Pârsi אַבָּיַיַ = sampūrṇa, entspricht dem skr. budhna, cf. meine Bemerkungen in Kuhn's Zeitschr. für vergl. Spraehf. V, 320.)

בוּנְדַכִּשׁ) Erfüllung, Vollendung, daher auch Ende, p. 242. (Abstr. des vorhergehenden Wortes.)

יני) 1. Gerueh, p. 216; 2. Bewusstsein, p. 203, 261, 264. בוי 1. Gerueh, p. 216; 2. Bewusstsein, p. 203, 261, 264. בוי oder פנאל מן בוי = altb. uzbaodha, derjenige, aus dem das Bewusstsein heraus ist, exanimis, entseelt, p. 214, 225, 250, 255. (In beiden Bedeutungen findet sieh das Wort auch im Altbaktrischen, in der ersteren als Thema baodha und in der letzteren als Thema baodhagh. Auf die Wurzel budh gehen wohl beide Themen zurüek. Im Neup. und Pârsi kann ich بوى nur in der ersteren Bedeudung belegen.

a. עסימואו) wünsehen, begehren, p. 201, 202, 210, 228 ete. entsprieht dem altb. dydç. (Aram. בוֹיַאַנְבְתַבְּן)

בוייניתנן (ווטיזטיוו) räuchern, p. 214, 222, 263. (Denom. von Nr. 1.

בּוּרְבִּיתִנְן (מוּשׁשׁיוּ) preisen, p. 240. (Parsi מוֹשׁשׁיִיי בּוּרְבִּיתִנְן = çlāghitum, cf. altb. berez.)

בוּרְגַשְגַך (עלישיפי) Lob, Preis, p. 240. (Parsi ילישיטיין = varnand oder glagha.)

נעל אייל) Träger oder Trägerin, daher = barethri, Mutter, p. 244, 258, cf. Vd. XVIII, 88; XIX, 23. (Altb. bere tragen.)

(עליב) gross, p. 203, 204, 232. (Neup. للله.)

עליף) בוּלַנְךְ p. 243.

לופיתון) küssen. (Neup. יפשה dasselbe.)

+ ธหต i. q. simpl. p. 243.

קבישיש) Boshaçp, der Dämon des Schlafes, p. 233, 243. (Im Pârsi קטיישיש, im Altb. bushyańcta, es wechselt also hier cp und ct wie in הרוסת und הרוסת.)

בְּקְתֵּנְן (שֵּאֵיו) binden, p. 249, 264. (Pârsi und neup. יייה, altb. bañd.)

a. برمات (عرب) angenehm, p. 238. (Syr. صفّع dasselbe. B-Gl. = مُعْمِع .)

a. נעלטי) Fleisch, p. 216, 219, 244, 256, 258. (Syr. dasselbe.)

23

קאָלָי, בְּאּהָינִיךְ (שֵׁאִלֶּב) mazanisch, p. 243, dies ist ein Beiwort der Dévs, welches dem altb. mazainya entspricht und gewöhnlich mit mazandaranisch übersetzt wird. Schon der Minokhired kennt das Wort in dieser Bedeutung und sie ist auch nicht unmöglich, doch meines Erachtens nichts weniger als gewiss. Es wäre immer möglich, dass mazainya eine weitere Bedeutung gehabt hätte, die nur nach und nach in dem bezeichneten Sinne eingeschränkt worden wäre. Ich habe daher die Bezeichnung mazanisch vorgezogen.

קאה (ישיל) 1. Mond, p. 211, 219, 241; 2. Monat. (Pårsi und neup. ל, altb. måo in denselben Bedeutungen.)

מאהיך (שישל) Fisch, p. 241. (Neup. ماهي.)

קאתכנור (אישינות לוביעה allezusammen, einzeln, bei Aufzählungen, p. 241, 252, 258. (Pârsi שיינות ביינו ביינות ביי

באָם (בָּלּ) hinzu, um. Cf. Gr. §. 160.

a. מְאָם בְתַרְנְנַשְּׁנִשׁ (שׁרּאָ בָּלּ) das Bleiben, Warten, p. 258. (Cf. כתרנגתנן)

ברתנן לאיטיט') פאָם בוּרְתַשְנָש (לאיטיט') לאָם בוּרְתַשְנָש ef. Gr. p. 130, unter 29.)

יְמְאָם רִיסְתְ (שֵּשְּ) verunreinigt, von Leichen befleckt, p. 225.

לבטיטי) פְאָם רַסְשְּנָש (מאס das Herzukommen, p. 225. (Von מאם das Kommen, von מאם und מאם.)

נשנש (שיטי (שיטי das Schlagen, p. 256, cf. גנשנש).

אָמָם וַרְנַשְנָש (בּלּ) Aufreibung, p. 250. (Entspricht dem altb. aiwivarsta.)

קאן (אלי) 1. Wohnung, p. 214, 231, 250 (altb. nmåna oder nemåna, verwandt mit man, שונט bleiben, lat. manere); 2. enklitisch, pron.: wir. Cf. Gr. §. 74, p. 208 und sonst.

מאנתנן (ששיאו) bleiben, p. 243. (Neup. מוגנו dasselbe.)

קאוְפַת (אישטא) Herr eines Hauses, p. 232. (Von פת und שפת und Herr.)

אַרְכַּר סְבַּנְּךְ (אּשְעּלְשׁטִּר) Mańthra çpeñta, das heilige Wort, p. 262. (Terminus techn. aus dem Altbaktrischen aufgenommen.)

באנש (שישי) zweifelhaftes Wort, welches p. 241 vielleicht das Bleiben bedeutet, סתי מאנים möchte ich jetzt als Comp. fassen: wessen Bleiben in der Welt ist.

אר (לישל) Schlange, p. 243. (Neup. مار, wohl aus altb. mairya.)

a. פָארְמָן (פֿײַלּ) voll, p. 251. (Aus semit. מלא durch Transposition entstanden.)

מילע) aus Worten bestehend, p. 240. (Cf. altb. mere. Vielleicht ist das Wort nicht richtig, ich kenne keine Stelle weiter wo es vorkommt.)

קאופת (פטייל) der Maubad oder Priester, p. 224. (Schon im Pärsi عَارِيرِهِ) bei Neriosengh moibada aber in den semitischen Dialekten, im Syrischen, Arabischen: maubad. Es dürfte vielleicht aus מאנפת mit Verwandlung des in i entstanden sein. Weitläufiger findet man dies erörtert in meiner Übersetzung des Avesta II, p. XV.)

לאבּל (איל יאשוי באוֹדְיַקּנְאנְן dem Mazdayaçna oder dem Verehrer Ormazds angehörend oder zukommend, p. 236. (Von מודיסנן, Mazdayaçna mit der Endung אנן, cf. Gr. p. 126.)

קאוָניך (באלע פֿאוּניך, ה. קאוָניך , p. 228.

מְהֵיכְתְּ (מְּשֵׁיִּלְּ) und מְהֵכְתְּ (מְּשִׁיּלְּ) 1. sehr gross, p. 211, cf. Gr. §. 57, Anm. 2, super. מהיסתום dasselbe, p. 211; 2. und häufiger: der Mazdayaçna oder Anhänger Zarathustra's, sowohl im Singular (collectiv) als im Plural, p. 202, 203, 204, 207 etc. Vgl. auch Gr. p. 170.

עהַיסְתְאנְן (בּיִיסְתְאנְן den Mazdayaena's angehörig oder zukommend, p. 239, 241, 261. (Aus מהיסת mit der Endung אנן)

שהַקְּתְשׁ (שַּבֶּקְעָּשׁ der Zustand eines Mazdayaçna, p. 217. (Abstr. von מהסת.)

a. מְהְיְתְנְּנְתְנְן (ווישיוּר) schlagen, p. 209, 218, 232, 237 etc. (Aram. מחא dasselbe.)

+ באם schlagen, stossen, p. 250.

בְּחְשֵׁ (שִּיּל) Fliege, Mücke, p. 243, 247. (Diese Form ist die regelmässige, aus altb. makhshi, skr. muxikå entstanden. Alle andern Formen haben für kh einen unregelmässigen Laut.)

a. מְכִירְנְנְתְּנְן (מְשִּלְּחִיאוּ) annehmen, in einer Sache Folge leisten, p. 208, 217, 235, 237, 249 etc. Es entspricht dem alth. viç und wechselt mit dem érânischen בתירפתגן. (Cf. syr. בביי, desponsure. Nach B-Gl. = מוֹנ בוֹהֹינ פּגניפֿינ.)

מָבֶם (אָפֶּי) Fliege, p. 235. (Neup. مگر, ef. unter מָבָם,

קנום (פּקּט) Fliege? p. 243. (Vielleicht bloss eine andere Schreibart für מכם oder מכם, doch ist das Wort zweifelhaft und mir nur an dieser Stelle belegbar.)

מוג ef. מנו

رين (عنه Loch, p. 213, 224. (Alth. magha, cf. Neup. عناك.)

a. אָרָהָ (מּלּג) Gegend, Dorf. p. 205, 225, 235, 249, 265. Es entspricht das Wort dem altb. daqyus, welches — wie das latein. pagus — sowohl ein Dorf als den weiteren Bezirk eines Dorfes bedeutet. (Aram. אָרָה, urbs, locus.)

מתון oder מתון (מארן oder מיהן) Mithra, p. 209, 211. (Über die Lautveränderung ef. Gr. §. 23, Anm. 2. Ich ziehe übrigens jetzt die Lesung vor, da die Lesung des sehr ähnlichen אתון beglaubigt ist. Cf. oben unter אתון.)

אָתָהָן (מּקּל) kommen, p. 202, 207, 208, 210 etc. (Ein sehr häufiges Wort, das statt des in neueren Sprachen gewöhnlichen zusammengesetzten Verbums אוריי steht. Ebenso im Pårsi איפיי = פּעפיי

prapti, أَسُوسِ = agantâ bei Neriosengh. Über die Etymologie ef. Gr. §. 127.)

+ בם את zusammenkommen, zu Ende gehen. p. 205, 226.

+ דרְאֵית sprechen, p. 221,243, bloss in der Form בְּרְאֵיִת = pàrsi er spricht, was bloss vom Sprechen Ahriman's gebraucht wird, und was Neriosengh richtig mit brûte übersetzt.

a. אָבֶין (צּבֶּי) 1. nämlich, p. 204, 239 etc.; 2. was, p. 207, 211, 257 etc. (In ersterer Bedeutung entspricht das Wort dem altb. zi, die letztere dem ciţ. Comp. aus sem. אָבָ wer, und אָב von.)

a. pp (f) 1. von, aus, p. 201, 202 etc.; 2. hinweg von, p. 262. Cf. Gr. §. 161.

a. מָנן (וּבּ) 1. wer, etc.; 2. wenn, p. 215; 3. dass, p. 229.

- a. מנדא (שלי) Wort, Gebet, p. 214, 216, 237. (Im Mendäischen מנדא, was Tychsen in Stäudlin's Beiträgen III, 21 von מנדעא, mens, intellectus, herleitet. Neriosengh gibt das Wort durch vacah oder vakyam.)
- a. מַנְדְּוֹם (לּדְּהָּ) etwas, auch Subst. Sache, p. 209, 210, 212 etc. (Über die Etymologie ef. Gr. §. 87. B-Gl. = בית פבית.)

a. מַנְדוּמָש (שַּלְדּיּה) Sache, p. 215. (Abstr. des vorhergehenden.)

a. ຫຼະກຸ (ຜະເ) dann, darauf, p. 202, 204, 223 etc. (Cf. Gr. §. 150.)

ين (صح) Wein, p. 258. (Pàrsi صح, neup. ح., alth. madhu, cf. Gr. §. 27.)

a. מָיָא (יּפּר) Wasser, p. 202, 203, 205 etc. plur. מֶיָא מֶּנְן (יִיפּר) die Gewässer, p. 221, 252. (Cf. syr. בּבּר)

מְיָאוֹ (מּיָל) und מּיַל) die Mitte, p. 208, 239, 243; 2. zwischen, 225, 242. (Cf. Gr. §. 162. Neup. und Parsi ביאנה, altb. maidhya.) מיאנו (מיסיו) Wohnung, p. 264. (Aus altb. maethana.)

קיאבך (אימר) der mittlere, p. 205. (Ahleitung aus מיאן mit dem Suffix 7.)

a. מֵיְאַרְנְנְמֵנְן (מֵיּלְיִמֶּנְן (מִיּלְיִמְנְן (מֵילְּוֹאָר)) sammeln, p. 237. (Ich kenne das Wort sonst nur aus den Glossaren, die es mit שָׁבְנִי ibersetzen, es ist augenscheinlich aus dem Semitischen entlehnt, doch kann ich nicht angeben, woher es kommt.)

אַיָּבְּיִלְּיִ (בּיֻבּלֹבְּ) Myazda, geweihtes Fleisch, p. 203, 218. (Altb. myzada = bhojanadána bei Neriosengh. Cf. litth. mésà, slav. mjaso Fleisch.)

קיְּרְמָאוֹ (אֶדֶּשְׁלּ, die vollere Schreibart ist gewöhnlicher) hergekommen, p. 212. (Pârsi אָבּייּבּ = abhyâgataḥ, cf. auch neup. مهمان.)

מְיְהְמָאנִש (מְיְהְשָּלָי das Herbeikommen, p. 248, 259, 263. (Abstr. von מיהמאן. Cf. auch Yç. IV, 9 = abhyâgatiḥ bei Nerios.) מינ (צָּלָּ) i. q. ע, p. 258.

קִיבֶּן (פְּטָל) Geschmack, p. 202, 226. (Cf. pársi שִּיבַּן = nirásváda und neup. הַבָּא, auch Pársigr. p. 188.)

קיהָיתַגְן oder vielleicht מִיהִּיתַגְן (אַפּטּר) den Urin lassen, p. 229. (Neup. האנענט, altb. miz.)

מְיתוֹהְהְ (שֵּישׁלּ) Mithokht, d. i. Lüge, Name eines von Ahriman geschaffenen Dämons, p. 241. (Cf. altb. *mithokhta.*)

קיקוּכְהְתְּ (מִיתְוֹקת, p. 247. (Cf. Gr. §. 18, Anm. 1.) מִיתְוֹכְהְתְּ (שִּיּלְישׁר) Maidiomâh oder Madiomâh, Name eines Anhängers des Zarathustra, zugleich dessen Oheim. Cf. p. 193 und 237.

מיתוֹכְמָאה (ישׁמּלּטּי-) i. q. מיתיומאה (nach Gr. §. 18, Anm. 1), p. 247.

ם מְיְמְתֵּנְנְתְנְןְ (מִינְיִמְנְנְתְנְןְ 1. meinen, dafür halten, p. 210, 211, 242, 261 etc.; 2. aussprechen, p. 240. (In der ersten Bedeutung übersetzt Neriosengh das häufig vorkommende Wort mit pratibhâti. In der zweiten Bedeutung entspricht es dem altb. çańç, aber es findet sich auch für altb. açadayat. Vd. IX, 187; XVIII, 45. Früher — ef. Gr. §. 93 — glaubte ich das Wort mit aram. דימן identificiren zu dürfen, doch scheint mir dies jetzt zweifelhaft, ohne dass ich jedoch eine bessere Erklärung vorzuschlagen wüsste. B-Gl. erklärt das Wort: הבני בתחבני בתחבני בתחבני בתחבני.)

קינִיתֵנְן (מּיפִיתוּ (פֿרְיַסְיּתוּ) 1. denken, p. 211, 223, 227; 2. meinen, p. 243. (Parsi פּין הּשׁרָיּלּ häufig, bald durch man, bald durch smṛi übersetzt, alth. man dasselbe.)

קינוי (מינוי himmlisch, p. 205, 223, 242, auch subst. der Himmlische, p. 202, 239 etc., opp. מיתי און, Himmel, p. 250. (Pârsi אופים, alth. mainyu, mainyava. Neriosengh übersetzt das Wort gewöhnlich mit adricyamûrti und adricya.)

קינַשְּנְן (איטיוי) das Denken, p. 208, 243, 260. (Abstr. vou

קיופת, p. 237. (Wahrscheinlich bloss fehlerhafte Schreibung, die aus Verwechslung der Ligaturen y und mervorgegangen ist.)

קיוְנֵךְ (אָזוּלָ) Frucht, p. 243. (Parsi העפּג, neup. ميوه, die ältere Form ist mir nicht bekannt.)

עיש (שיל) Schaaf, p. 243, 246, 258. (Pârsi אַנָּה, neup. مِشَ

Maschia und Maschiane, Name des ersten Menschenpaares, das nach dem Tode des Gayomard auf der Erde entstand, p. 219, 244, 245. Die Namen hängen gewiss mit altb. mashya Mensch, zusammen, daher schreibt auch Hamza von Ispahan (p. 65 ed. Gottwaldt) مشه ومشانه. Demnach halte ich die Schreibung מיימי etc. jetzt nur für eine scr. plena, um anzudeuten, dass die erste Silbe me gelesen werden soll.

קר (⁾ק) Zahl, p. 252. (Pàrsi ליים, neup., cf. Pàrsigr. p. 118, Not. Das Wort kommt von altb. *mere* gedenken, crinnern.)

מָר (שְׁרָ) verderblich, vielleicht auch Schlange, p. 204, 254. (Altb. mairya, cf. oben מאר.)

מראניך (באניך Schaar (zweifelhaft), p. 233.

מרך (שְּלֶּבְ) Zahl, p. 213. (Parsi מר aus מר איים, אור. 1 mit dem Suff. ק.) a. מר אלפים) König, p. 252. (Aram. מלכא dasselbe.)

a. מַרְכּוֹקְאנְן (בְּיִשִּיוּן) Markoçân, p. 230, cin fabelhafter Regen, der in den letzten Zeiten der Welt eintreten soll. Cf. Pârsigramm. p. 194. (Pârsi אָבּלּיִצָּא) הוּ oder אָבּליִבָּא, das Wort ist offenbar das aram. cf. Buxtorf lex. talm. s. v., vielleicht haben die Parsen die Sache selbst zugleich mit dem Namen aus dem Westen empfangen.)

פרג פרן בְנְתָאר (אַלּג נָוּשְּעּל) Bewirker des Todes, p. 243. (Von מרג, i. e. בנתאר und כבנתאר.)

קרגרְגְּאן מֵרְגַרְגְּאן Todes würdig, todeswürdiges Verbrechen, p. 246, 248, cf. auch p. 88. (Von מרג, i. e. מרג, i. e. ארגאן, i. e. ונעוני.)

ערגש (פּליטי) Tod, p. 215, 233, 248. (Cf. Pârsi פּפּלֹשׁבּ mrityu, vom altb. mere sterben.)

קרה (של) Sünde, מרה הוא mit sündhafter Fahne? p. 235. lst diese Erklärung richtig, so ist א מרה בע streichen. (Pârsi מרה und שלאה, alth. merezu.)

קרָת (פ $^{\lambda}$ f) Mann, p. 247, 252. (Pârsi und neup. גע, altp. martiya.)

בְּרְתִּוֹם (לּוֹפּלֹּר) collect. die Menschen, p. 208 etc. Auch plur. בְּרְתִּוֹם, p. 201, 205, 213, 242. (Aus מות mit der Suff. בו entstanden.)

בְּרוֹגִּינִיתְאר (der Mörder, mörderisch, p. 240. (Cf. בּרוֹגִינִיתְנוֹ)

נרוֹבְינִיתַנְן (שרוֹבְּינִיתַנְן (שרוֹבְּינִיתַנְן (שרוֹבְּינִיתַנְן tödten, morden, p. 206, 209, 218, 223 etc. (Parsi יְבִּיבְּיִנְ dasselbe, altb. mereñc.)

מרכא (דלפה) i. q. מרכא, p. 237.

מוכיאן (אָנְטָא) Mukian, Name eines Stammes, p. 236.

מותיך (שׁפּבּ) Modi, Name einer Localität in Bombay, p. 237.

אים (אר) Haar, p. 206, 213, 225, 248. (Pârsi אפט, neup. ספט, im Alth. erscheint das Wort nicht, dafür ist rareça gebräuchlich, was auch im Huzvåresch vorkommt.)

קרְתְּבְּן (אפּלֹגּ) sterben, p. 226, 244. (Pârsi und neup. יעכני, altb. mere.)

מורונו (ילא) Vogel, p. 211, 227, 234, 247. (Parsi לוֹנ und pho dasselbe, während althak. meregho zu neup. ב stimmt.)

מושת (פישה) Faust, p. 204. (Neup. הביב, skr. mushti.)

באט (שלה) Unglück, böser Zufall, p. 238. (Cf. Pårsi אייה = balåtkåra.)

רוגדו .ef (אָט-פל) מושפַר.

ביָ (פּל) der mittlere, wie es denn p. 242 selbst mit פִייָאוּ erklärt wird. (Von altb. *maidhya* nach §. 24, Anm. 2.)

בְּיֵל (פּל) gross, p. 204, 205, 221 etc. (Neup. und Pårsi הי nach §. 24, 1. Im Altb. maz in mazdåo oder maç in mazd, skr. mah.)

יַּכְאָני oder מָּכָאּי (בּישׁרָ Grösse, p. 213, 228. (Altb. maçó, Neriosengh umschreibt gewöhnlich maçáé.)

קְּמְכְּכָשׁ (מֶקְבֶּכָּשׁ grosse Grösse, p. 233, entspricht dem etwas dunklen mazô maga in den Gàthà's, p. 233. Neriosengh übersetzt den Ausdruck mit mahat mahattvam oder mahat uttamatvam. (Von gross und במכש gross und במכש grosse.)

אָבְהָ (פּבּל) 1. betrunken; 2. Name des Dämons der Trunkenheit, p. 266. (Neup. مست.)

(کو) Gehirn, p. 212. (Neup. مغر, alth. mazgo.)

בוה (عرف) Lohn, Vergeltung, p. 246.

מודינ (בודינ (אבער) Mazdak oder Mazdek, Eigenname, p. 235.

נאחן) Nagel, 244, 254. (Neup. לאחן), skr. nakha.)

נאכְהִית (מּבְּהִית) Nãoghaitya, Name eines Dämons, p. 241. (Das Wort entsprieht bekanntlich dem skr. nåsatya: nicht unwahr, einem Beinamen des Açvin's. Sie gilt namentlich für den Dämon des Hochmuths, cf. meine Übersetzung des Avesta zu Yç. I, 5. Der Name ist vielleieht bloss umschrieben und dann בַּאַבְהַיִּת zu punktiren.)

(שלי) Nabel, p. 257. (Neup. לושל, alth. nap.) אולה, ושל, alth. חמף.) וועל, נאפיך וועל) וועל נאפיך וועל. נאפיך 258.

קאָמיאינן (אַמּשְּתִּין (אַמְּשָּתִין (אַמּשִּתִּין) namentlich, mit Namen, p. 212, 229, 242. (Parsi אָפּאָפּאָן oder בּהֹט Nerios. übersetzt das Wort mit namatah oder namankita. Der erste Theil des Wortes ist און nama, Name, cistî hängt mit cis. בּהַגני zusammen, ebenso aueh (שמבּשתיך)

ניטאטאו) führen, p. 229, 264. (Cf. Pårsi איניתנן = nayati bei Neriosengh, und altb. ni führen.)

(ושליני) נְאוֹרֵיךְ frau, p. 211, 217 etc. (Pârsi משנלי), alth. nâirika.) קרָאבּיִרן das Zeichen des Steinbocks, p. 241. (Cf. neup. a large castrated he-goat, with spreading horns and long legs, that preceeds the flock.)

a. מבּנְבְּנְבְּנְבְנְ (וְישׁתְּיִהְיִן) 1. machen, p. 202, 203, 204, 206 ete.; 2. loslassen, p. 251; 3. wegmachen cc. אָר, p. 248. (Die Etymologie des Wortes ist nicht klar, was um so mehr zu bedauern ist, als die Bedeutungen dieses vieldeutigen Wortes dadurch vielleicht einiges Licht erhalten würden. Die Tradition liest dasselbe vaguntan, Neriosengh übersetzt bald mit grah, bald mit kṛi, die Bedeutung ergreifen scheint mir die ursprünglichere zu sein.

- + פֿנאבֿ emporhalten, p. 223.
- + מאם hinzubringen, p. 233, 248.
- + רארא emporhalten, p. 252, 263 (entspricht dem altb. uzgerew).
 - + ראואר wieder machen, p. 244.

נהו (וש) neun, p. 258. Cf. Gr. §. 62.

ישטאו) נהופתנן (ושטאו) verbergen, verdeeken.

+ מאם dasselbe, praes. פאם נהוּמְבִית (ושאנש) p. 252.

28

11.

נהופתנן, p. 252. (Diese Form, die nur ein Denominativ sein könnte, ist höchst eigenthümlich, und wie mir scheint unrichtig, doch habe ich sie nicht zu ändern gewagt, da sie durch die Handschriften geschützt wird.)

נְהְוּוֹסְתְ (פּישוֹשׁי) der jüngste, p. 205. (Cf. Gr. §. 66.)

נכאן כנתנן oder נכאן (יפְשוֹ) eingegraben, verborgen, נכאן כנתנן verbergen, p. 207, 224. (Parsi אַפּשׁן = nikhâtîkrîta, Yç. IX, 46=guptavan, neup. نرאן, altb. ni+kan, eingraben.)

ונאימיו) eingraben, verbergen, p. 213. (Denom. des vorhergehenden.)

נבאנש (ופשטי) das Verbergen, cf. unter נכאנש.

נכאס (נפשט) aufmerken, נכאס seine Aufmerksamkeit auf etwas richten, in Obacht nehmen, p. 201. (Pârsi und neup. שלנג von der altb. Wurzel kaç, ef. אכאס.)

יְנְכִילְּיִתְנְן (וְנְּטִשׁתוּ) vorschreiben, p. 232, 250. (Das Wort entspricht dem altb. diç, eine Etymologie weiss ich aber nicht anzugeben und bin daher nicht ganz sicher, ob ich auch richtig umschrieben habe. Neriosengh übersetzt das Wort Yç. VIII, 8 prakaṭam kṛi; XLII, 11 mit prārohayati.)

ינְיִר oder נְבִיךְ (וּלֶּלֵּ) Aufmerksamkeit, p. 231, 238. (Cf. neup. i יבֿי vom altb. und skr. kere, kṛi, noscere.)

נכיר (ופלשמו) aufmerken, p. 212, 249. (Denom. von נכיר מאס dasselbe, p. 245.

+ אפר übersehen, unachtsam sein, p. 262.

נפירשנן (ופ^לטיו) das Aufmerken, Ansehn = dareçya im Alth., daher הורשית נכירשנן נהננתנן Sonnen-ansehend machen, d. i. dem Anblicke der Sonne aussetzen, p. 250. (Pårsi מוּנְשׁיּגּיּן).)

ן יפון (ופון) rückwärts, p. 222, 224, 249. (Cf. Gr. §. 151, np. نگون.)

a. נתנתנן (ואוואו) warten, p. 257. (Aram. מרנתנן dasselbe.)

a. נתננשנש (שוטיט das Warten, p. 258.

a. נתננתנן (שלישוי) warten, p. 258. (Cf. נתננתנן B-Gloss.

נד אמת bis dass, p. 212; 2. seitdem als, sobald als, p. 209.

a. נפית (ישטאואוי) blasen, speien (?), p. 248. (Von נפח wenn ich anders das mir nicht weiter belegbare Wort richtig gelesen habe.)

- ידמן (יש^ע) p. 231, nur in Verbindung mit ידמן, Pestonji Behrâmji (ef. oben p. 8) übersetzt ישנן, nut שֿל, Handschrift, Copie. Woher das Wort kommt, kann ich nicht sagen.
- a. נְפַרְנְתְּנְן (ושלּיִאיו) fallon, stürzen, p. 213, 219, 241, 246, 257, vgl. auch p. 118, Not. (Cf. aram. בפל, B-Gl. ולשל כט,

+ 77 hinstürzen, niederfallen, p. 241, 252.

קפשתנן oder נפשתנן (מטרש) schreiben, p. 212, 231, 246. (Neup. ייביי dasselbe, altp. nipis schreiben, von der Wurzel pis, cf. auch meine Bemerkungen in der Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft, IX, 179.)

- a. נְפְשָׁמֵן (אָשׁטֵּן) 1. selbst, eigen, p. 206, 209, 210, 252 etc. Das Wort wird construirt wie neup. בּפָבּה und Pârsi בּפָבּה, welchem es vollständig entspricht, daher auch 2. angchörig, verwandt, p. 201, auch מנפשמן (cf. Pârsigr. §. 56, Anm.) sich selbst, pron. rec. (Aus aram. נפשמן, cf. auch בנפשמן.)
 - a. נפשמנש (שטאט Angehörigkeit, Eigenthum, p. 209.
- נם (פו) feucht, p. 257. (Neup. ב dasselbe, cf. altb. nańmyańcu = mridupallava, Yç. IX, 52.)
- ּנְמָאבֿ (פּאָם) Gebet, Anbetung, p. 202. (Pârsi und neup. בֹּא alth. nemô.)
- נְבֶּת (ኖ՜ᠻ) Gras oder Gesträuch, p. 255. (Altb. nimata oder nemata, denn beide Lesarten sind gut bezeugt, wohl verwandt mit gr. νέμω, lat. nemus, angels. nimid. lm Pårsi kenne ich das Wort nicht, aus dem Neup. dürfte wohl גֹר, ein grober wollener Teppich, hieher gehören.)
- נמותון (ואדוו) 1. zeigen, p. 215, 234, 243; 2. sich zeigen, erscheinen, p. 236. (Pärsi und neup. בכני dass., altb. man+ni.)
- ניטיב (ניטיב) Grossvater, plur. die Ahnen, Vorfahren, p. 201. (Cf. neup. ש., altb. nyákô.)
- ניאל (פשי) Bedürftigkeit, Elend, p. 243. (Neup. שׁלֹנ, das Wort kommt, wie ich denke, vom altb. yaç verlangen, mit der Präp. ni, demnach wäre niyáç ursprünglich: verlangen, betteln.)
- ניאַנְּכְשׁ (נישְּלֵּבְישׁ) Bedürfniss, Nothwendigkeit, p. 238. (Von ניאַנּקָשׁ) das Wort sollte eigentlich יששנטי geschrieben sein, die im Vajar-Kard vorherrschende defective Schreibart ישנטי ist eigentlich בְּאָבַּבְיּע umschreiben, doch halte ich diese Schreibart nicht für ganz richtig.)

ניָאנִשְּנְן (וע-יטיוּ) Preis, Lobpreis, p. 213. (Ich glaube, dass man auch dieses Wort mit גיאנ verbinden und auf altb. ni+ydc zurückführen könnte, c wäre dann in r entartet.)

ניקאנן und ישטיו) verborgen, p. 235, 250, 260. (Neup. ישׁה, altb. wohl $d\hat{a}$, i. e. skr. $dh\hat{a}+ni$.)

ניהאָנִיתַנְן (ינשישווי) verschwinden machen, p. 266.

ניל (טו) auch, p. 244. (Neup. ייל.)

ניתום (פושיו) der unterste, p. 205. Cf. auch Gr. §. 66 a, Anm. (Altb. nitema.)

נים (לו) Hälfte, p. 202, 205. (Parsi 64), neup. בֹּי, altb. naema, im ved. Sanskrit nema.)

קבְּאָלְם (פּישט) (פּישט) eigentlich Halbpferd, d. i. Kentaur, Name eines Zeichens des Thierkreises, p. 241. (Cf. oben p. 99 und meine Bemerkungen in der Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft VI, 82 Not.)

ניפך (אָנּי) Gegend, p. 203, 218. (Aus מים mit Suff. ק.)

ן ניבְרוֹג (פְּלְּדוֹ) 1. Mittag, p. 228, 243; 2. die Mittagsgegend, Süden, p. 242. (Von נים und זות.)

נירְנָגְ (יִלְּיִ) religiöser Gebrauch, Ceremonie, p. 252. So steht das Wort oft im Huzvaresch. Cf. Vd. VIII, 28; IX, 6, auch Yç. XXXI, 3, b, wo es Neriosengh mit niranga übersetzt. Da man den religiösen Ceremonien eine magische Kraft zuschrieb, so scheint das Wort nach der Änderung der Religion die Bedeutung eines bösen Zaubermittels und später die eines boshaften Betruges überhaupt erhalten zu haben. In dieser Bedeutung kennen die neupersischen Wörterbücher das Wort

سوی لشکر آفریدون شدند زنیرنگ ضحاك میرون شدند

oder ibid. p. 87:

زنیرنگ دشمن نکرد ایج یاد حصاری بدان گونه برباد داد

ו (ולקטאי) גירִיוֹסַגְּגְ Nairyô-çagha, d. i. das männliche Wort, Name eines Genius, der ein Bote Ahura-Mazda's gewesen zu sein scheint. und dessen Function sich am deutlichsten aus Vd. XXII ergibt, p. 201, 237, 265.

נילף) Kraft, p. 244, 245. (Pârsi אירפן, neup. יית dic ältere Form ist mir unbekannt.)

נירוך דְאתְאר (נילְנְטַ־אִיל) Stärke verleihend, p. 242.

ניוך) gut, p. 203, 206, 209, 215, 223 etc. (Im Pârsi ent-spricht אַנּו oder ישׁנּן, im Neup. ישׁנּל, verwandt ist Pârsi שׁנּן, neup. ישׁנּל. Im Altpersischen ist niba zu vergleichen, doch müssen die neueren Formen auf eine Nebenform naebaka zurückgeleitet werden.)

ניור Güte, p. 209, 212, 250. (Abstr. von ניורטי).)

ניושיתגן (ווטישוו) hören, p. 262, 265. (Parsi יישיתגן, ncup.

cf. meine Bemerkungen in Kuhn's Beiträgen I. 318.) بيوشيدن

נישאן (יישאן (יישאן

נישאנך (ויטטיונ) i. q. נישאן, p. 236. (Neup. نشانه).)

נר (בו) 1. er, jener; 2. not. dat. zu. (Ursprung ungewiss.)

נרם כנתנן (לי) 1. sanft, weich, p. 213, 247; 2. auswendig, נרם כנתנן auswendig lernen, p. 236. (Neup. יכן. Die zweite Bedeutung ist dem Huzvåresch eigenthümlich, lässt sich aber leicht erweisen. Cf. meine Ausgabe des Neriosengh zu Yaç. IX, 3.)

נר יוֹב (פּוֹן) i. q. זגר יוֹב (פּוֹן).

נוך (וולָווּל) immer aufs Neue, p. 250. (Ich deute = נוך, neu, doppelt gesetzt.)

תוות ef. חוום.

תביקיניתון (משרשתו oder משרשת) benachrichtigen, p. 203, 207, 209. (Cf. neup. יפער fröhliche Botschaft und altb. nivaedhayêmi von vid + ni.)

נות (יי und ייות) neunzig, p. 205, 244. An ersterer Stelle ist fälschlich נות geschrieben. (Neup. نود, Pårsi בות Cf. Gr. §. 64.)

ענישי und נוּקְא (וושי und יוּשי und נוּקְא und נוּקְא und נוּקְא und נוּקְא und קיף und יוּשי und קיף und יוּשי und קיף und יוּשי und קיף und יוּשי und יוּשי und יוּשי und יוּשִי und יוּשְּ und יוּשִי und יוּשִּ und יוּשִי und יוּשִּ welches gewisse Todtengebräuche verrichtet werden müsscn, p. 214, 215, 247 etc.
Leichname, die zur Schöpfung Ahriman's gehören, sind bloss Schmutz היה, nicht naçâ. נכאנש das Begraben der Todten, p. 235. (Pârsi יוּשִּשׁשׁ anasâmam̃sa, bei den neueren Parsen יוּשׁשׁשׁ, altb. naçus, cf. gr. צוֹצִישָּׁי.)

נוסאי cf. נוסא.

נסאמן (לאביו) Frau, p. 236, 250. (Wohl verwandt mit syr. און באמן uxor.)

אסג (ושב) Nask oder Nosk, Name der einzelnen Theile des Avesta, p. 207. (Gewöhnlicher ist 921, was auch dem altb. nacka besser entsprieht. Vielleicht stammt das Wort von aram. nd. cf. meine Bemerkungen in der Zeitschrift der deutsehen morgenländischen Gesellschaft IX, 191.)

נסיניתנן (ושישתו) untergehen machen, vernichten, p. 232. (Cf. Pârsi 🎨 = vinâçayati, von diesem Verbum haben wir hier die Causativbildung. Altb. nac untergehen.)

נסוש oder נסוש (יטקטי) Nagus, Name eines Dämons, der in Form einer Fliege von den Leichnamen der guten Wesen Besitz nimmt, p. 202, 207, 210, 247. פנאל מו נסוש (= frânaçus im Altb.) frei von nacus, d. h. von der Berührung mit ihr gereinigt, p. 225. (نسثر bei den neueren Parsen.)

לול) mager, p. 243. (Neup. نزار dasselbe.)

(ולשני) nahe, p. 245. (Parsi und neup. ול נוריך, cf. נוריך, כל נוריך,

נזריך (ולש) i. q. נזריך, p. 231.

מדסת (כשריף) am näehsten. Im Bundehesh und spätern Schriften soviel als: der erste, p. 205, 218, 236, 244, 245. (Cf. Gr. §. 57, Anm. 2. Alth. nazdista, der Stamm muss nazda heissen, verwandt mit unserm nahe.)

- a. נורנותנן (וואיו) gehen, fortgehen, p. 201, 245. (Aram. נול dasselbe.)
 - + 77 hineingehen, von den Gestirnen: untergehen, p. 225.
 - + פֿנאַכ hingehen, hinzustürzen, p. 231. (= altb. fråshnu.)
 - + חותם untergehen (von der Sonne), p. 261.
- + ארא emporgehen, emporsteigen, zum Vorschein kommen, p. 213, 257.
 - + ראואר zurückfliessen, zurückgehen, p. 249, 266.

? (2) Rel. welcher, welche, welches. Diese Relativbezeichnung ist dann zum Zeiehen geworden, dass das darauf folgende Wort zum vorhergehenden im Genitivverhältnisse steht. Cf. Gr. §. 50.

2 () ein. Cf. Gr. §. 62.

אחוך (שמחוץ) Zauberer, p. 214, 216. (Pârsi בארני) באחוך בין, alth. yâtu. Ich habe in meiner Übersetzung des Avesta II, p. CXIII, das Wort von yâ, gehen, abgeleitet und die in den mendäischen Sehriften vorkommenden הבי, so wie das arab. ביל damit vergliehen; diese Ansieht möchte ieh auch jetzt noch festhalten, dagegen will A. Weber in den indisehen Studien IV, 399 das Wort an yat, ζητέω ansehliessen.)

יְאפְתְנְן, (מיסיו) erlangen, p. 243. (Nenp. שׁבּיע, der Gebrauch dieser Form scheint mir auf spätere Zeit hinzuweisen, die ältere Form ist מיאפתנן, מיסטיא, ef. Yç. XXXI, 12, XLI, 3, im Pârsi מיאפתנן, ב abhilâshita. Diese Formen seheinen sich an altb. ayapta anzuschliessen, über welches Burnouf, Yaçna p. 428 Note, sehon gesprochen hat.)

אָיָ (דּיס) das Gute, das Glück, p. 210. Neriosengh übersetzt das Wort, dem im altb. yâna entspricht, mit çobhana oder kalyâṇa. Das Wort stammt wohl jedenfalls von yâ, gehen, vielleicht ist es: Vehikel, Mittel zum Vorwärtskommen.)

יאסמין (שיסין) Jasmin, p. 229. (Neup. שריטן dasselbe.)

יהאנן (שסש) die Yazatas oder Izads, p. 205, 210, 215, 227, 256. Ihân ist auch die traditionelle Lesung des Wortes, ieh halte diese für richtig, das Wort ist wohl verstümmelt aus der altbaktrischen Wurzel yaz, verehren. Das Parsi kennt übrigens weder איה noch איד אין, sondern gebraueht dafür איד וואס חול אין, sondern gebraueht dafür איד וואס חול וואס היינון וואס ה

+ אב niedersetzen, niederlegen (= nidå), p. 214.

+ בֿנאַב schaffen, p. 231.

+ רארא aufrichten (= uzdå), p. 250.

מיעוטיט') יְהַבַנְנַשְּנִש (טיעוטיט') das Schaffen, 239, 240. (Von יהבננתנן) וּ. קוֹי חַנָן, p. 223.

יַבְּשְּבְּן (פּשׁתוּ) der Yaçna oder das mit Anbetung verbundene tägliche Opfer der Parsenpriester, p. 201 etc. (Neriosengh umschreibt das Wort mit *ijisnih*, aber im Pârsi wird יַבְּשֵּבוּן geschrieben; es frägt sich daher, ob man nicht besser יַבַּשֵּבוּן punktiren sollte. Das Wort kommt von יַבַּשׁבוּן:)

a. יְתִיבַנְנְתַנְן (שֹּיְעוֹאַרוּ) sitzen, p. 207, 208, 210, 257. (Aram. a. מאלובין (מאלוביות) sitzen, p. 207, 208, 210, 257. (Aram. מב

a. יְרְמֵן (לְּטֹּ) Hand, p. 204, 211, 230, 231 etc. (Aram. איר dasselbe.)

a. יַבְּבֵין (צַּיֵּין) Schlaf oder Traum, p. 234. (Das Wort muss semitisch sein, es ist kaum richtig gelesen, ich vermag es jedoch nicht zu entziffern.)

ים (בָּ) Yima, der fabelhafte König von Érân, p. 204, 205, 206 etc. (Pârsi בּם, neup. ج, altb. yima.)

אַמְיֵי (פּשּלָּ) i. q. בי, p. 207, 212, 226, 265. (Pârsi und neup. בּבּּבּבּ, altb. yimo khshaeta.)

קף (אף) wie mir scheint ein érânisches Maass, p. 262.

a. יום (אים Tag, p. 203, 205 etc. Besonders häufig in Verbindung wie יומריריאאן, Tag und Nacht, p. 201, 204 etc. (Cf. neup. מוֹל, aram. מוֹל, מֹל dasselbe.)

יושְרָאסֵר oder יושְרָאסֵר) gereinigt, rein, p. 203, 211, 215, 225. (Im Mînokhired שמעלשפעט = nirmalatama, in neueren Parsenschriften עמעלשפעט, alth. yaozhdáthra.)

יושָדָאַסְרָאִנִיתַנְן i. q. יושדאַסריניתנן p. 252. אין יושדאַסריניתנן p. 252. Reinigung machend, Reiniger, p. 263.

יושְּדָאַקרְכַּרְשׁ) die Reinmachung, das Geschäft eines der Reinigers, p. 209. (Abstr. von ישדאסרכר)

יושְּדָאסַרִיתַנְן (יוש־אסר (איטיש־ערטאוי) reinigen, p. 262. (Cf. יושדאסר)

יושְדָאקרינִיתַנן (יוּש־שּלְשׁמוּו) reinigen, p. 204, 214. (Denom. von

+ מאם i. q. simpl. p. 224, 227.

יןשְדְאַקְרְשׁ (אַטּיּטּ בּלְטּי) Reinigung, p. 222, 251, 252, 262. (Abstr. von יושדאַקר.)

יסָך (שני) Krankheit, p. 204. (i. q. איסך nach Gr. §. 27, ef. unter איסך über die Etymologic des Wortes.)

יַסְן (יטאו) Yaçın oder Yasht, Name verschiedener Lobgebete auf verschiedene Genien, p. 235. (Aus alth. yaçına.)

יְשָׁתְ (פּשֹּי) Anbetung, Preis, p. 236. (Pârsi שִּישִּה = iasti, bei den neueren Parsen הּהֹב , von altb. yaz, yêsti.)

ישתאר (נשיאיני) der Preiscade, Anbetende, p. 202. (Von ישתנו)

ישיתן (ישיאני) geweiht, namentlich vom geweihten Wasscr gebraucht, p. 257. (Part. von ישתנן.)

ישָׁתְּנְן (יטּישׁין) preisen, anbeten, praes. יַבֿשׁי , cf. p. 201, 202, 230, adj. verb. יַבֿשׁנן, p. 262. (Pârsi שְּׁשִּשׁיִּשׁ = ejitum bei Neriosengh, neup. בּיייי, altb. yaz. Das Wort wechselt häufig mit

אַתְּבֶּרְתְּ (צְּלְּשְּלֵבְּי) Yezdegert, Name des letzten Sâsânidenkönigs, p. 237. (Die Form ist eine spätere, die gewöhnliche in den bessern Unterschriften — nur in solchen kenne ich das Wort — ist אַרָּפָּרָיּ :)

יותגרת jezdegertisch, p. 237. (Von יותגרתיד)

ר (ל) ich, plur. רְבָמֵן (๑๑) wir, p. 203, 204, 207 etc. (Cf. Gr. §. 71.)

a. جرم) nicht, p. 202, 203 etc. (Aram. هخ dasselbe. Cf. Gr. §. 165.)

אראס p. 219, ist entweder eine verkürzte Form von אראס p. 219, ist entweder eine verkürzte Form von אראס Weg, wie ich in der Übersetzung angenommen habe, oder es könnte auch באי Verstand sein, wo dann die Isâfet ausgelassen wäre. Des Sinnes wegen vergl. man zu der Stelle auch p. 163, 165.)

קאת (באר) Gemahl, Ehemann, p. 208. (Altb. rådha. In deu Gåthå's kommt eine Wurzel råd vor, in Formen wie rådeñti, rådat, sie scheint eine Erweiterung von rå zu sein, von dieser möchte ich

das Wort ableiten. Zweifelhafter scheint mir, ob neup. und pårsi $= daxin\hat{a}$ bei Neriosengh hieher zu ziehen sind, da sich regelmässiger Weise das schliessende dh in y aufgelöst haben müsste, doch wage ich die Sache nicht sicher zu entscheiden.)

אתוּסְפֵּית (שׁמִשׁשׁ) Name einer Völkerschaft, die sonst unbekannt ist, p. 235.

ירָאִתְשׁ (בּאָרִי Darbringung, p. 263. (Pârsi שְּׁיִי daxiṇatâ, von altb. râiti, râ darbringen.)

רָאם) Râma, Name eines Ized's, des Genius des Geschmackes, so wie des einundzwanzigsten Monatstages, der nach diesem Ized benannt ist, p. 237. (Pârsi جها), altb. râma-qâctra.)

ראמסתנן הייש (לשְישיאיווי) דאמאיסתנן, p. 224.

קאמיניתנן (האיניתנן (אין sich freuen, erfreut sein, p. 242, 252. (Denom. von altb. *râmô* Freude, Vergnügen, cf. neup. اَرَام.)

ראמסתנן (וושְשֵּא) i. q. אמסתנן, p. 243. ראמסתנן וויש i. q. אמסתנן, p. 243. ראמיניתנן, p. 242.

ראַמְשָּנְן (מּשְּטִין) Freude, p. 206, 231, 237, 252. (Cf. pârsi = ânanda bei Neriosengh, altb. Wurzel ram.)

יָרְאנִיתַנְן (מישית) treiben, p. 229. (Cf. neup. לאשית) dasselbe.)

יראי) wegen, p. 204 etc. (Cf. Gr. §. 51, Anm. 2, und §. 161. Im Altpersischen ist vielleicht *radiy* hieher zu ziehen.)

רְאִיאוֹמְנְרָ rein, p. 265. (Pârsi בְּאֵיאוֹמְנְרָ , altb. raevaț. Cf. Pârsigr. p. 180.)

קאייגיתַקן (מניתִקן (מניתִקן machen, dass etwas vorwärts geht, p. 231. (Im Pârsi ist ישניאַפען ziemlich häufig und wird von Neriosengh mit pracarayitum, das Part. שוון aber mit pravartayitu übersetzt.)

a. אַרָאָ (בּערֶשׁ) auf, empor, entsprechend dem altb. uç, p. 202, 222 etc. (Cf. Gr. §. 163.)

a. אַנְאַר (לְּמְשֵּל) zurück, wieder, p. 206, 215, 222, 225 etc. (Cf. Gr. §. 152.)

לייט (שיט לייטי) לארן (שיטי) לארן (שיטי) לארן (שיטי) לארן (שיטי) לארן (שיטי) לארן (שיטי) לארן (ארטי) לארן (ארטי) לארן (Pârsi und neup. און, die ältere Form, die auf eine Wurzel ruc, rath oder raz zurückgehen muss, vermag ich nicht mit Sicherheit zu bestimmen.)

רָאְקְתְּ (שׁבֵּיץ) 1. gerade, gleich, p. 206, 222, 256; 2. richtig, p. 207, 261. (Parsi und neup. راست, altpers. racta, altb. rash-nu,

 $raça\acute{n}ct\^{a}t$, alle wahrscheinlich von einer Wurzel raz=rij im Sanskrit.)

קאַסְתַך (שׁמּאָל) gerecht, p. 265.

קאספיך (באספיך), zuweilen auch defectiv לפיש geschrieben) der Raçpi oder der dienende Priester, p. 211, 247. Über die Functionen desselben, ef. meine Übersetzung des Avesta, Bd. II, p. XVII, XVIII. (Nach meiner Ansicht aus raethwiskara entstanden, cf. l. c.)

a. בחקמ) Brod, p. 226, 244, 256, 258. (Aram. מראה) dass.) plur. רכום (לפי), pron. 2. ps. du, ihr. (Cf. Gr. §. 72.) Ader, p. 244. (Neup. לפי) dasselbe.)

a. רגל (ליש) Fuss, p. 203, 229, 250. (Aram. רגל dasselbe.)

רַבַּה (๑៦) üher, darüber hinaus, p. 234. (Das Wort scheint der Abstammung wie der Bedeutung nach mit הַבָּק identisch und wahrscheinlich auf ein semitisches Wort zurück zu gehen, doch kann ich nicht angeben, welches dies sei.)

קבֿינָן (אַר) i. q. תוֹת, p. 224. (Cf. Gr. §. 159. רַנֹין פּשׁוּש schlechte Nahrung = taro pithwa im altb. — אינין פּשׁוּש oder sonst mit פּשׁרּש übersetzt wird (cf. Vd. III, 10), was scinerseits Neriosengh wieder mit samriddhi oder samriddhatvam wiedergiebt (cf. Yç. IX, 67, XXVIII, 6); tarôpithwa oder rait oder אַרמינשנן comnach eben so gebildet wie altb. tarô-maiti oder תרמינשנן, was Neriosengh richtig mit hînamânasatâ wiedergiebt.)

רְתְּוֹ (לֹּאֵי) Herr, Vorgesetzter, p. 206, 207, 214, 253. (Pàrsi neup. בל, neup.

ere gehen, sich erheben.)

רתן (איף) i. q. רתו, p. 202. (Cf. Gr. §. 18, Anm. 1.)

רְתְּבִּישְׁבֵּר (לֹּשִּׁשִׁיבְּלֹּ) Raethwiskare, Name cines Priesters, p. 259. (Cf. meine Übersetzung des Avesta Bd. II, p. XVII ff.)

a. מָמְמָן (צּלֹץ) hier, p. 201, 213, 264. (Cf. Gr. §. 151.)

רת (יאסי) 1. Vorstandschaft, p. 212, 223. (Abstr. von הרת Neriosengh übersetzt es mit gurutā. An vielen Stellen ist aber das Wort mit Zeit zu übersetzen, cf. meine Bemerkungen zu Neriosengh's Yaç. IX, 1.)

רפת (ששית) gehen, praes. רפד, p. 216, 225. (Pârsi und neup. die ältere Form kann ich nicht belegen, ich glaube aber, dass

wir dafür eine Wurzel *harp* oder *hrap* anzusetzen haben, welche dem skr. *srip* entspricht. Cf. übrigens lat. *repere*.)

+ בֿנאבֿ dasselbe, p. 260.

רְפִיתְפִינְן (לְּשִּמִים) 1. Mittag, p. 215, 242; 2. Rapithvina, der Genius der Mittagszeit, p. 222. (Das Wort ist aus altb. rapithwina entstanden und dieses stammt wieder von altb. arempithwa, wie Yaçna XLIII, 5 zeigt.)

יַפִּיתְפִינְתַר (טששאָא $^{\prime}$) mittäglich, südlich, p. 261.

יביתפינתרון (ששישיאליו) mittäglich, p. 251. (Aus רפיתפינתרון) mittäglich, p. 251.

a. לכב (לעש) Herz, p. 203. (Aram. לכב, cf. Gr. §. 44.)

a. אַרְבּישִׁשׁ (לְנְישׁישׁ) Kleidung, p. 258. (Das Wort giebt übrigens an dieser Stelle keinen Sinn und ist wohl verschrieben statt רּבָשִשׁ von aram. לבש ein gebräuchliches Wort, cf. Vd. IX, 171 = altb. varena.)

ןמָך (פָּל) die Heerde, p. 214, 227. (Neup. مم dasselbe.)

קמיתך p. 256, ein zweifelhaftes Wort, wie ich vermuthe fehlerhaft stets רמיתננתך. Die Bedeutung des neup. passt wenigstens an jener Stelle nicht und ich kenne keine weitere, wo das Wort vorkommt.

a. רְמִיתְנְתַּוְן (ווישוּלּ) werfen, p. 212, 222, 225, 244, 248. (Aram. רמא dasselbe, B-Gl. = افكندن).)

+ ארא in die Höhe werfen, abwenden? p. 258. (Aspendiârji hat leider die Stelle nicht besprochen.)

a. רַכְּיִנְן, p. 224.

ערט (עיש) Unrath, p. 248. (Wurzel iri, beschmutzen, cf. רימן).

ריקתְנְן (משיי), praes. רְיַהְתְנְן (משיי) ausgiessen, p. 222, 256. (Parsi לשייי), rékhtan, alth. ric.)

ריבך oder ריבך (im Original steht לער) Name cines Stoffes, vielleicht falsche Lesart, p. 244. Cf. die Note 1 zu p. 115. Vielleicht neup. תולי Sand, damit verwandt.

אייתנן (ניתנן) beschmutzen, mit Koth besudeln, p. 247. (Cf. neup. und altb. die Wurzel *iri*, welcher das Wort entspricht.)

ריבון oder אינין (אין oder אינין oder אינין (אין oder אינין oder

Form nicht, doch glaube ich, dass man raeman dafür ansetzen darf, gebildet wie maeçman, das Wurzelwort würde die unter כיתנן schon erwähnte altb. Wurzel iri sein; ae vor Labialen muss in den neuern Dialekten zu i herabsinken.

רימנש i. q. רימן, p. 221, 243. (Abstraethildung von

a. לליטי) אויריאָאָן (אוי) איירי, איין אויריאָאָן (אויי) איירי, p. 202, 204, 206, 228, 243 etc. (Syr. בבאר)

רִיקְתְּ gestorben, Leichnam, p. 206, 207, 213, 245 etc. (Parsi מייג) = çava, altb. iriçta von irith, eigentlich auflösen.)

ליייסיט (ליייסיטיט) Auferstehung der Leichname oder Auferstehung der Todten, p. 227, 237, 244. (Von אחיל und אחיל, cf. אחיל parsi ליייסישיטאילי im Minokhired, in den Patets findet sich auch ליייסישיטא, neup. משול dasselbe.)

רִיסְתְךְ (לְּשֵּאֶכָּ) erwachsen, p. 246. (Der Sinn erfordert diese Bedeutung gebieterisch, aber man sollte eher erwarten רוסתך geschrieben zu finden.)

עיש (ליטי) Wunde, p. 233. (Neup. עيش résh, alth. raesha von rish, laedere.)

רישיתנן (ליט־אָנָט־) die Befleckung, p. 245. (Cf. רישיתנן) ווישָׁתַכּש) i. q. רישתכש , p. 248, 259.

קישיתנן (משישיתנן (ניטישיתנן (ני

a. רואשְמַן (לּט־לּי) 1. Haupt, Kopf, p. 204, 208, 210; 2. Ende, Grund, wie הענוהנן, p. 249. רואשמן נהגנוהנן anfangen? p. 251. (Cf. neup. התל כני, aram. דואש dasselbe.)

آبات (٩٩) Tag, p. 250. (Pârsi عليه neup. روز, neup. روز, alth. rauca, alth. raocô.)

רות (צ'י) Fluss, p. 227, 235. (Neup. נפנ, altb. urudh, von rudh fliessen.)

a. רותמן אי ליילן (לייל) 1. praep. mit, p. 203, 206, 214 etc. רותמן אי obgleich, p. 203, 224; 2. adverb. mit, zugleich, p. 202, 223, 241, 257. (Cf. Gr. §. 156.) אריים (אָטעי) Fuchs, p. 249. (Neup. נפָלא dasselbe, altb. urupis ist nur der Wurzel nach dasselbe, im Texte entspricht dem מניא altb. raozha, das mit gr. איין מוּצא oder Luchs identisch zu sein scheint.)

רובאביניתַגְן (אויפּץשווי) in den Gang bringen, in Umlauf bringen, p. 214. (Denom. von אורבאך, i. e. Pârsi בעשיי, neup. א.).)

רובאכיניתנן לאינט) die Verbreitung, p. 241. (Cf. רובאכיניתנן.)

רוּבְאוֹן) Seele, im Gegensatze zum Leibe, der empfindende Theil desselben, welcher daher auch den Lohn oder die Strafe für die guten oder bösen Thaten empfängt, p. 201, 208, 216. Über die Functionen derselben, cf. oben p. 172, 174. (Parsi אָבֶּוֹ), neup. روان, altb. urvan dasselbe.)

קיבור (לישל) geistig, p. 206, 253. Das Wort wird von Sünden gebraucht, deren Folgen nicht den Leib, sondern die Seele afficiren. Gegensatz ist tanî (تن) körperlich. So findet sich das Wort in den Patets gebraucht. (Von ארבור (עסוף) mit den Suff.)

רוּבַשְּנְן) das Gehen, der Umlauf, p. 201. (Von רוּבַשְּנְן) הפתנן, ef. neup. (כֿ, ה'.)

ערבישְנִש (אופשטי) der Kehricht, vom Feuer: die Asche, p. 258. (Wenn diese meine Deutung richtig ist, so muss man dieses Wort von נُفْن, i. e. נُفْن kehren, ableiten, was auch im Huzvâresch vorkommt.)

a. אָפּיש קרון (אָלְי) früher, vor = פּיש, p. 204, 211, 212, 213 etc. Cf. Gr. §. 163. (Da das Wort synonym mit ביש ist, so ist es aller Wahrscheinlichkeit nach aus dem Aramäischen entnommen, ich kann aber die Form und also auch die bestimmt richtige Lesung nicht angeben.)

a. רוין (אינין früher, der frühere, p. 226. (Von רוינין). אוית הוינת (איפאר) wachsen, p. 217, 250, 252. (Neup. روئيد ن, altb. rudh.)

בוסקאך (איפייני) Land, namentlich fruchtbares behautes Land, im Gegensatze zur Stadt, p. 203, 209, 222, 227, 232, 247. (Neup. von der altb. Wurzel rudh wachsen; vielleicht auch könnte es sich an rudh fliessen anlehnen; das Wort entspricht gewöhnlich dem altb. shoithra, mithin skr. xetra, B-Gl. = .)

רּקְתַנְן (אישיאו) wachsen, p. 212, 213, 225. (Neup. رُسُن, alth.

rudh, dasselbe.)

+ מאם hervorwachsen, p. 219, 224.

רושָן (אָסיי) 1. leuchtend, klar, p. 201, 221, 238; plur. רושָנָאנן die leuchtenden Himmelskörper, p. 241, 243; 2. Roshan, Name cines Deçtûrs, p. 260. (Pârsi روشن, neup. روشن, altb. raokhshna.)

רושנד (לטתפ) klar, deutlich, p. 229, 252. (Von רושנד).)

רושניתגן (ירשניתגן erleuchten, p. 263. (Von רושניתגן)

רושניתנן i. q. רושניתנן, p. 264.

רושנש (יטיטי) die Klarheit, die Helle, p. 227, 230, 239, 241, 263. (Von רושן)

נְסִיתְנְן (שביסוו) kommen, p. 202, 217, 237. (Neup. رسيدن,

altpersisch raç dasselbe.)

ניתנן (נייתנן) kommen lassen, bringen, p. 249. (Causs. von

מאם רסשנש cf. מאם רסשנש.

רשך אפול (יטיני) Neid, p. 229. (Es ist בשך und nicht בשך zu schreiben, = neup. כֿבּער, eine neuere Form. Cf. ארשך.)

5

אלא (שליי) nicht, i. q. אר, p. 238.

٦

1 (1) Conj. und. Cf. Gr. §. 174.

ואַרְאָם (נאַר בּיּר) Bahrâm, Name eines Königs, der zur Zeit des Propheten Oshedar erscheinen wird. Sein vollständiger Name ist Bahrâm Varjâvand, d. i. Bahrâm der Glänzende, p. 236, 262. (Die Form ואהראם ist die spätere, besser und älter ist ואהראם, doch kommt auch ואהראם schon bald vor. Cf. was über dieses Wort und seine Entwicklung in Bd. I, p. 176 bemerkt ist.)

אָס (שי) Rede, das leise Gebet der Parsen, p. 243, 247, 250. (In neueren Schriften ג'י, ef. oben p. 167, altb. vaco.)

וְאבּּךְ (שִיפּ) Wort, Rede, p. 251, 263. (Cf. אוו und Yç. LII, 2 d, wo es mit vâkyam übersetzt wird und واحد bei Mohl Fragmens p. 11, בר ו ווו اهو و עופ עווד פול פורב וויד

ואושת cf. ואושת.

אואר (ישי) Wind, p. 206, 214, 226, 244, 262 etc.; 2. Name des 22. Monatstages, p. 236. (Pârsi לים, neup. ל., altb. vâtô dass.)

p. 258, ein sonst mir unbekanntes Wort, von den Parsen Anquetil's mit مبوه, Frucht, erklärt. Aspendiârji dagegen übersetzt es durch bekannt (مشهور), wofür spricht, dass es Neriosengh im Yaçna durch prasiddha übersetzt.)

ואמיתנן (איסיווי) speien, p. 247. (Cf. altb. vam, vomere.)

ן אָנְגְ (פּיי) Geschrei, p. 213, 234, 237. (Cf. Pàrsi אָפָיי) = krandati und neup. لَكُن.)

ואניתנן (מארית (מארית schlagen, siegreich schlagen, nur von guten Wesen aus der Schöpfung Ormazd's gebraucht, p. 208, 217, 227, 261. (Altb. van dasselbe.)

יאָט oder יָאָי (יייט) Vogel, p. 217, 218, 247 etc. (Pârsi פּלּשׁטַ), dasselbe altb. vis, plur. vayo.)

וש) Luftraum, der in der Mitte zwischen dem Gebiete Ormazd's und Ahrimans sich befindet, p. 239, 245, 262. (Altb. vayu, cf. אנדרואי.)

עריקון (מיטאל) Vogel, p. 205. (Pârsi ליטא פיי dasselbe. Das Wort scheint part. praes. eines mir sonst unbekannten Zeitwortes איתון zu sein; dasselbe findet sich in der oben angegebenen Weise geschrieben. Vsp. I, 1.)

וְאַרְאנִיתְנְן (וּשׁלְּאִין) Regen, p. 201, 213. (Neup. לעלט dass., altb. vâra.) ואראניתנן regnen lassen, p. 204, 210. (Ich habe das Wort als Causs. von ואריתנן nach neupersischer Art und Weise aufgefasst, möglich ist aber auch, dass es blosses Denom. von ואראן wäre und nur regnen bedeutete.)

ישריתון (ושלשאוו) regnen, p. 236, 245. (Neup. טלעגט.)

ן ואריניתגן (וועלישית) 1. regnen lassen, p. 214, 252; 2. = altb. veredh wachsen machen, p. 217. (Causs. von ואריתגן, ef. altb. vivarayėmi.)

וָאסְתֵר (אֵשְאַ) Weide, p. 252. (Alth. ractra dasselbe.)

יָאסְתְרִינֹ (מְשִׁשְּׁשְׁ) der Ackerbauer, p. 228. (Bloss umschrieben aus altb. vactryo.)

ואסתריו (וייני לעט) i. q. ואסתריו, p. 253, 259.

אָמְישְׁתְּ (פּיט^{ָלְ}שִׁתְּ) das Feuer Vâzista, d. i. das Feuer des Blitzes. p. 217, 266. (Altb. *vâzista* dasselbe.)

והומן -i קַּמַן in q. וַהְמַן.

ודהנגן (וישאו) Vohugaona, Name eines wohlriechenden Holzes, p. 263. (Altb. võhu-gaona dasselbe.)

אַרְמָן (שִּאָּ) 1. Bahman, Name eines Amschaspands, dem die Sorge für die lebenden Wesen obliegt, p. 218, 233, 241; 2. Name des 11. Monates im Kalender der Parsen, p. 203. (Pårsi לְּעִישׁ). neup. יַשְּׁיִי, altb. vôhu-mano dasselbe.)

Vohu Khshathra, Name einer Gâthâ, p. 265. אור וויארטיא (ישריטיאלטי) Vohu Khshathra, Name einer Gâthâ, p. 265. אור וויארטין (ישריטיאלטי) der Hund Vohunazgo, p. 253. Die Tradition gibt das Wort mit של של wieder, sowohl in der Rivâiets, als in der Übersetzung vom Aspendiârji. Ich glaube, dass man dies mit ein gelehriger Hund oder ein abgerichteter Hund übersetzen müsse, denn של hat im Guzerati selten die Bedeutung "fremd", sondern heisst theils "arm" dann "zahm oder gelehrig". Meiner eigenen Ansicht nach aber heisst das Wort ein Hund, der aufs Blut geht, von altb. vohuna Blut und Wurzel zga oder zgath gehen. Darunter mag man wohl einen Jagdhund oder überhaupt einen abgerichteten Hund verstanden haben, das altb. Wort ist hier als term. techn. in's Huzvâresch herüber genommen worden.

והושתש (וטאטאטי) Vohu-isti, Name einer Gâthâ, p. 265.

וְהְשִׁיתִנְן (מּטּ־שׁחוּ) wachsen, p. 217, 219. (Altb. vakhs wachsen, wohl erweitert aus der Wurzel vaj wovon im Skr. vâjin, vergl. auch altb. aojo, skr. ojah.)

+ בֿנאַנ hervorwachsen, p. 204, 229, 250.

a. בְּכֶּר (נְכִּי) Frau, p. 211, 227. (Das Wort ist höchst wahrscheinlich semitisch, aber die Etymologie mir bis jetzt noch unklar, wesswegen ich bloss die traditionelle Schreibung wiedergegeben habe. Am nächsten läge es an בַּקְבַּה udenken, allein erstens kommt das Wort meines Wissens in keinem aramäischen Dialekte vor, dann ist es aber auch unzulässig י mit z wiederzugeben.)

a. וכמן ef. וכמן.

וַעְּקְאָנְן (שִּדְּאַן Kopf, p. 250. (Altb. vaghdhana. d. h. wohl eigentlich Behälter der Worte, von vac und dhâ.)

יוְבְּאַרְתַגְן (ווּשְּלֵּאוי) sterben, p. 259. (Altb. car + vi.)

וְבְּאַרְתְוַרְסְ (עוֹבְּאַלְּאוֹנ) Name eines bösen Königs, der in den letzten Zeiten erscheinen soll, p. 235.

ן וְגְּאַרְשְּגְן (וְאֶיֵלְטְאוּ) Entscheidung, p. 239, 240. (Von derselben Wurzel $car + v\hat{\imath}$. וֹנְאַרתאַר = $cazdo\tilde{g}hvat$, was Neriosengh mit $vivekt\hat{u}$ übersetzt, z. B. Yç. XLIII, 5.)

וְבְּארַשְיְאוֹמְוְךְ (יִשְּיְאוֹמְוְךְ mit Entscheidung begabt, p. 264.

וּבְּרַהִינִיתְנְן in die Höhe gehen, aufgehen lassen, p. 264. (Von בּרָה פּר. Gr. p. 96 und רַהוּניתנן).)

וֹגַרַהַשְּנִש (וּפְּטִּישׁיט Aufgehen, Anbrechen, p. 264.

וְבְּיִתְנְן (ווּשְּמְוּ) 1. fliegen, gehen, p. 221, 227; 2. fortführen vom Wasser, p. 226. (Cf. neup. وزيدن, altb. vaz.)

וַבְּינִיתַנְן (ווּשְּאָשׁוּ) führen, bringen, p. 249. (Caussativum von

(וֹגִיתנן

eigentlich das Auseinanderlesen, armen. dy hr. Sollte arab. وزير, das nach den Lexikographen auch im Neupersischen als vorkommt, ein Lehnwort sein und nicht von وزير tragen, abstammen? Häufig genug ist es, dass arabische dreibuchstabige Wurzeln, die als Wurzelwörter gelten sollen, eigentlich Denom. sind. Im vorliegenden Falle jedoch wage ich die Sache nicht zu entscheiden.)

רְבְּיכִים (צְּיבֶּים) Text, Textesstelle, p. 243. (Bei den neueren Parsen heisst das Wort ברייד nach Pärsigr. §. 18 Anm. auch יות und bei Neriosengh gujasta, cf. oben p. 167. Im Altb. entspricht das Wort vacastasti.)

יבְרְתְוַרְסְ (ש^ליץ) Vajartvarç, Name eines bösen Königs, der zur Zeit der letzten Dinge erscheinen wird, p. 235, 236.

וְנֵכְתָ (פּבּקו) i. q. וֹנִיכת, p. 238.

תוֹ (פּי) schlecht, böse, comp. בְּתְּתֵר (יִּשְּיל) p. 230, 238, sup. ליינו (פּיוּ) p. 203, בַּתְתוֹם (פּיִשְּי) p. 260. (Pârsi בָּתְתוֹם, neup. מַ dass.)

יְהָאּחְתְּנְן (איז־אוו) schmelzen, p. 246, 247. (Neup. گداختن, altb. tac + vi, eigentlich auseinander laufen.)

וְהָאבּינִיתַנְן (ווּשִישְישׁיוו) schmelzen machen, p. 246. (Causs. von

ותאחתנן.)

וְהְאַרְתְּגָּן (וְפְּעֵּלְתְּגָּן) hinausgehen, hinübergehen machen, p. 245, 250, zu ersterer Stelle vergl. jedoch die Note 1 zu p. 117. (Cf. neup. گذاشتن ,گذاشتن ,گذاشتن ,گذاشتن ,گذاردن + vî. Cf. hierüber J. Müller in den Abhandlungen der k. baier. Akademie der Wissenschaften III, 3, p. 618.)

וְתָאַרְינִיתַנן (וְשְּלֹיְשְפוּוּ) i. q. ווארתנן hinübergehen lassen, von Strafen: erdulden lassen, p. 245, 246.

יְתְתְּדְ (יְּשִׁתְּלְ) schlecht laufend, p. 204. (Von תו, böse und הד, i.e. neup. בני laufend.)

וְתִירִיתַנְן (וִשְּלַשְּמוּן) i. q. ותרתנן sterben, p. 201.

וְתִירְשׁנִשׁ (וּשְּלְּטִיטֹיּ) das Sterben, p. 201, 221, 264.

ארים) Furth, Durchgang, Brücke, p. 205. (Parsi פּריפּערטַ)

= uttâraka, neup. گذره.)

יְתֵּרְתַּנְן (וּשִּלְּשִׁתוּ) 1. hinübergehen; dann 2. sterben, p. 213, 219, 230. (Pârsi פֿענערנּ) = paroxibhûta, neup. גֿענֿענֿ, alth. tere + vî hinübergehen.)

+ בֿנאכֿ sterben, p. 204, 219.

יין (ויין (ויין) schlechte Kraft besitzend, p. 204. (Von מו schlecht und זוֹ i. e. נפנ Kraft.)

וְרָרֵךְ (פָּלֵין) Udra, der Biber, p. 226. (Altb. udra von vadh fliessen, skr. und feucht sein, vergl. auch skr. udra und das deutsche Otter.)

וְנָאת (פּשׁיים) Venât, Name eines mir unbekannten Baumes, p. 247.

אָרָאָם (מישי) Sünde, p. 206, 207, 212, 227 etc. (Im Pârsi findet sich ebensowohl פּישיאָש als שיאָשיט. im Neup. אלא das Wort stammt von altb. naç + vi zu Grunde gehen, cf. pârsi בְּיִאִּשִּיאַ = vinâçayati.)

ונאסכאריהא (וושט-פיי^{נ)} Sünder, p. 247 etc. adv. ונאסכאריהא nach Art der Sünder, auf sündliche Art, p. 221.

ן נְאקּכְאוִש (װיט פּ^{על}טי) וְנָאקּכָאוִש Sündhaftigkeit, p. 209, 250. (Von

erlangen, empfangen, p. 250, 260, 261. (Cf. parsi פְלּיאָני = alabhanta, פּלּיאָני = labdhi, altb. vañd und viñd.

Das Vorkommen des Verbums im Huzvåresch ist sicher, cf. Vd. II, 27, 30, aber die obige Stelle ist etwas fraglich.)

יובון (יווי) Vanand, Name eines Sternes, p. 242. (Von der altb. Wurzel van, ef. oben ואניתנן, eigentlich der Schlagende, pårsi בַּיִּאַשָּאָב. Vergl. auch p. 107, Not. 2.)

ניה (שי) Endung in אָתַנְן וַיְה, was in der neup. Übersetzung mit umschrieben wird, p. 231. (Ich denke es ist von יוה, gut, zu trennen und mit dem neup. שייש und ähnlichen Wörtern zu identificiren. Ich halte dieses פי aus altb. vaeço entstanden: einem Klane angehörig.)

יניה) gut, p. 236. (In der Gr. §. 24, Anm. 3 habe ich נים) gelesen und dies für eine falsche Schreibung statt בו gehalten. Ich ziehe indess jetzt vor, יו zu lesen und darin eine neuere Form zu finden $= \omega$, nur plene geschrieben und darum vielleicht בין zu punktiren.)

ייהְרִין (טיטוי) gutes Gesetz habend, p. 257. (Aus ייהְרִין) ניהְרִין (טיטוי) Veh-rût, der Indus, p. 237. (Eigentlich der gute

Fluss, auch שפיררות ist dasselbe.)

ייִתש (ישיש) Fruchtbarkeit? p. 235. (Das Wort ist zweifelhaft, doch dürfte es vielleicht mit pårsi בין phala zusammenhängen. Cf. darüber meine Bemerkungen in Kuhn's Zeitschrift V, 320.)

ייַדְתְּבְשָׁ (שׁפְּפִּיי) Vidaṭfshu, Namc eines Késchvars, p. 265.

ינְאָאר) krank, p. 243. (Neup. בל, der Ursprung ist unsicher, mit בל, Schlange, hat das Wort wohl sicher nichts zu thun, wohl auch nicht mit mere, sterben. In den älteren Dialekten ist mir das Wort nicht vorgekommen.)

ינְאָרָש (שְּׁלֵּט) Krankheit, p. 202, 206. (Abstr. des vorhergehenden.)

וינָאך (יזײַנ) sehend, part. praes. von דיתנן p. 222, v. דיתנן.

וינְאַכְשׁ (ויינָאָרָש) der Zustand des Sehens, p. 222. (Abstract. von וינאך)

וְיְנְבְּהָאוֹ (איסטיז) Vîvaghão, der Vater des Jamshéd, p. 205, 212. (Zusammengezogen aus vivaỹhảo, diese Form lautet in neueren Schriften وسُلَّمَان, bei Hamza von Ispâhân p. 31 ed. Gottw. steht dafür unrichtig فنونكهان und p. 13 (أربي محهان)

ייר (¹) Mann, p. 225, 227. (Altb. vira dasselbe.)

יראישנש (ול מיטאט) die Zubereitung, das Zurechtrichten, p. 246. (Von פֿוּרְשׁניש), pärsi פֿוּרְשׁנישן = sammarjanā.)

יראמרן (ולשמסונ) 1. zubereiten, p. 245, besonders mit ראואר wieder auf's Neue zubereiten, p. 209, 236, 242; 2. reinigen, p. 251. (Parsi של בישמים = sammarjayitum bei Neriosengh, ef. neup. אור אוייטיט, das Wort stammt von der altbaktrischen Wurzel rädh + vî.)

+ ארא zubereiten, p. 244. (Vielleicht ist רארא verschrieben statt רארא)

יִירְפֵּךְ (אָלָּבּ) Name einer unbekannten Völkersehaft, p. 235. (Vielleicht יִיְבֶּן und Jarmak zu lesen.)

יירְמַקּאֵי (וירְמַקּאֵי) von der Grösse, vom Werthe eines Maunes. p. 211. (Von ויר ווער מכא אוו ויר וויר וויר איני)

אין (פיז) der Clan, p. 228, 250, 262. (Altb. viç dasselbe. Cf. skr. viçah Menschen und veçma Haus, dann cizzs, vicus u. s. w. bei Kuhn in Weber's indische Studien I, 361. Cf. auch oben unter היים.)

יְסְהַּוּרְוּן (יְסְיּתִּילְין (יְסְיּתִּילְין) Viç-haurva, d.i. Clan besehützend, Name eines Hundes, p. 230, 253. (Von altb. *viç* Clan und *haurv* besehützen. Das Wort ist nur aus dem Altbaktrischen umsehrieben.)

2. יְסְמַן (וּשׁלּו) Gebet, p. 264. (Das Wort ist gewiss unrichtig punktirt, entspricht aber sicher der Bedeutung nach dem neup. ג'י. Ich möchte, wenn es gienge, am liebsten סנדמן lesen.)

ניש (ישי) Gift, p. 242. Cf. שו.

ויש) mehr, p. 203, 204, 258 etc. viel, p. 210. (Neup. يشر), ef. Gr. §. 149.)

יישך (זישר) Wald, p. 256. (Das Wort ist sieher = neup. ef. B. 31, 2. Vd. XIII, 23. An der angeführten Stelle seheint jedoch die Bedeutung etwas modifieirt werden zu müssen.)

ייַרְרָשְ (נּעלֹטָי) Vizarsh, Name eines Dév's der die Scelen der sündigen Menschen in die Hölle schleppt, p. 264.

ר (א) der Vara, Name verschiedener abgeschlossener Gegenden, deren Namen und Eigenschaften im Bundehesh eap. XXII aufgezählt werden, p. 204, 211, 227, 236. (Altb. vara, wohl ursprünglich: Umgränzung, Umzäumung, Graben.)

ן ואהראם (ו^{לעלאנן}) i. q. ואהראם q. v. אתאשי וראראנן das Feuer Bahrâm, das aus allen Hausfeuern gewonnen wird, p. 258. Cf. meine Übersetzung des Avesta II, p. LXX, LXXI.

יַרְאוֹמֵנְרָ (މެމާލެ) zweifelhaft, p. 248, 265. (Cf. pàrsi בָּלְשׁלֹּצְיׁ = aniçcayî und bhrântikṛit bei Neriosengh. Das Wort kommt wohl von altb. vere wählen: das was Möglichkeit zu einer Wahl gibt.)

יראומגדש (יליאטי-) Zweifelhaftigkeit, p. 251, 254, 257. (Von אוראומנד, Yç. XXXI, 1 gibt Neriosengh das Wort mit samçayatva.)

וַרָךְ) Widder, Name eines Zeichens im Thierkreise, p. 241. (Neup. יב dasselbe. Cf. skr. ura Wolle, uraṇa Bock, und die Ausführungen von Kuhn in Weber's indische Studien I, 341 und von M. Müller in Kuhn's Zeitschrift V, 142.)

ירָנ (Neup. ארני) Blatt, p. 248. (Neup. יעלי dasselbe, wohl von der Wurzel vere, bedecken.)

וְרְבָּאך) wirkend, arbeitend, p. 242. Ein häufiger Beiname des Stiers. (Eigentlich part. praes. von וַרַבִּיתנן).)

יוְרְנְאַנְרְךְ (וּשׁתִי statt וּשׁתִי) Varcâvant, Name eines Königs, cf. unter וואראם. (Von altb. vareco = skr. varcah Glanz, mit der Endung אונד, cf. Gr. p. 126, Anm. 1. Das in den Schriften der neueren Parsen öfter vorkommende פניך Glanz, kennt auch Richardson, führt es aber unrichtig als ein arabisches Wort auf. B-Gl. =

יַרְבַּמְבֵּנְתְ (פּוּאָלּיי) der Vara, den Yima gemacht hat, p. 214. (Componirt aus מו, בנת מות aber gewöhnlich als ein einziges Wort geschrieben. Ebenso in neueren Schriften פנבאלב.)

וְרְבִּיתֵגְן) handeln, thun, p. 204, 207, 240, 245 etc. (Neup. und pârsi , alth. verez dasselbe.)

+ ธหา 1. thun, p. 212; 2. bearbeiten = altb. aiwi. verez, p. 207.

+ סֿגאַב = fraverez empormachen, zur That werden lassen, p. 207, 213, 253.

+ ארא = uzverez herausmachen, sühnen, p. 208. Cf. meine Übersetzung des Avesta II, p. CXI.

(נ^ליפְנָטי) die Wendung, der entgegengesetzte Weg, der Irrweg, p. 255. Cf. Vd. XVIII, 31, Yç. VIII, 14, an letzterer Stelle wird das Wort von Neriosengh mit viparyatâ übersetzt. (Yon ורתיתנן)

וְרְתִּיתְנְן (וּלְשְּׁמֵחוּ) 1. wenden, sich wenden; 2. werden, p. 257. Mit vorgesetztem נכון sich zurückhalten, p. 224. (Das Wort ist mit neup. פֿערנים identisch, im Parsi steht פֿערנים paribhramayati bei Neriosengh.)

ורתיתנן (ולאטשל) Wendung, p. 244, 261. (Von ורתיתנן)

יַרְאוֹמֵנְךְ (נְלֹשׁאִי) kreisförmig, rund, p. 214. (Es ist רבד neup. zusammengesetzt mit dem Suff. אומנד.)

ורוּבַּרְשַׁתְ (וּלְאֵבֶּלִיף) Vourujarsti, Name eines Késchvars, p. 265. Vourubarsti, Name eines Késchvars, p. 265.

נְרְּנְּן (וּלְּיִ) Begiede, p. 243. (Pârsi מְּלֵּשְׁ = kâma oder kâmacintâ bei Neriosengh. Von alth. vere wählen.)

פוְקְּבֶּנְאָ ein zweifelhaftes Wort, über dessen Schreibung und Bedeutung Gr. p. 81 Note zu vergleichen ist, p. 207.

ווען (יפון) Vadhaghna, ein Name Dahâks oder irgend eines unbekannten schlechten Herrschers, p. 261.

ا (וו) Baum, p. 225, 234, 247, 252. (Pârsi إلى , neup. بن in Zusammensetzungen wie الله عن u. s. w. Altb. vana, cf. auch skr. vana, vanaspati.)

וַסְתְרֵנ (שִּייִלני) Kleid, p. 206, 224, 225, 263. (Pârsi פּלְּשִׁישׁ),

neup.گستر, altb. vaçtra.)

וְסְתַּרְתַנְן (וּבּיֹלְיּאוּ) ausbreiten, hinbreiten. (Neup. گتردن, altbakt. stere + vi.)

+ בֿנאב = fractere, nach der Tradition: zusammenbinden (parigrathita bei Neriosengh) vom Barsom gebraucht, p. 230, 257.

a. נְקְבֶּן oder יְבְּרְבֵּן (לְּטוּ) ein dunkles selten vorkommendes Wort, das dem Zusammenhange nach etwa "Seele" bedeuten muss, p. 209, 242. (Der Ursprung ist unklar. Cf. auch B. 33, 14.)

wi (vi) Gift, p. 255. Dies ist die richtige Schreibung des Wortes, ef. ausser der angeführten Stelle auch Yç. IX, 35, 93, B. 17, 13; nur einmal in der p. 242 angeführten Stelle steht fälschlich wil. (Im Altb. entspricht vis, ef. meine Bemerkungen in meiner Übersetzung des Avesta l, p. 111.)

וְשָּאַת דובארשנן unbedeckt, daher ושאת דובארשנן eigentlich das Umhergehen ohne bekleidet zu sein, besonders ohne den Kosti zu tragen, p. 259. (Parsi בشاده, cf. neup. ביישרא), cf. neup. שוור und Parsigr. p. 202.

ישְּבֵּר (שׁבָּל) Jagd, p. 256, 263. (Es scheint das neup. בּשׁל zu mit prosthetischem און, ef. Vd. XVIII, 131. B. 36, 1.)

אַרְאִקּף (שֹּיְשְׁשׁ Vistâçp, Name des Königs, unter dem Zarathustra lebte, p. 235, 236. (Neup. گشتاست.)

ושיאנש) Befleckung? p. 233. (Cf. neup. گشتگر.)

a. יְשַׁתְּמֵנְנְתֵּנְן (וּשֹּאָשִּיוּ) essen, p. 203, 204, 205, 216, 219 etc. (leh halte jetzt die Lesung וְשָׁתְמֵנְנְתֵנְן für richtiger als וְשָׁתְמֵנְנְתֵנְן, wie ich früher las. Es ist wohl eine Schaphel-Bildung von aram. שעם.)

+ בֿנאכֿ essen, p. 247, 249.

+ ראואר i. e. simpl. p. 258.

a. ישמע הוא ושְׁמַבְּנְנְתַנְן) hören, p. 216. (Aram. שמע)

الك يان Eidechse, p. 243. (Neup. ورغ), alth. vazaka.)

آراد (کان Schaden, p. 219. (Parsi طِسىتِ neup. گزند, neup. گزند, alth. zan + vi.)

ווְכְּדְכָּאר (וּלְּכָּעֵיל) Schaden stiftend, p. 238. (Pârsi בּלְעֹיֵשֵׁ בְּטַשֵּׁיל = hânikara.)

קמך (שניף) Zweig, p. 252. (Scheint das neup. שוֹשׂשׁ, also skr. câkhâ, zu sein.)

קאַחְתְּנְן (מּשׁ־שִּׁים (מּשׁ־שִּׁים (מּשׁ־שִּׁים) 1. machen, zubereiten, p. 256; 2. vorübergehen, p. 226. (Die erste Bedeutung ist identisch mit der neup. von שَاحَىن, die zweite schliesst sich an altb. çac, vorübergehen, an.)

+ בנאנ machen, p. 242.

קאנַשְּנְן (בּשטיוּ) das Machen, סאנשנן נהננתנן zurechtmachen, p. 237. (Von סאהתנן)

- a. מאתננאנן (מריים oder מיים oder, p. 209, 216. פאתננאנן herangehend, vertritt altb. âiti, welches die Erklärer als ein Substantiv, abgeleitet von der Wurzel $i+\hat{a}$, gefasst haben müssen, p. 255. (Cf. aram. ממא dasselbe.)
 - + סֿנאַכֿ vorwärts gehen, p. 217, 247.
 - + מאם herzu gehen, p. 218.
- a. פאתונייתון (בישווישיוי) gehen machen, p. 204, 255, 263. (Causs. von סאתננתנן.)
- קאם Çâma, Name eines Geschlechts, zu dem Kereçâçpa gehört, gewöhnlich ist in spätern Schriften Sâm, wo er ohne weitern

Beisatz genannt wird, dieser Kereçàspa selbst, p. 237. (Cf. Yç. IX, 30 ff. und meine Abhandlung über die Çâmsage in der Zeitschr. der deutschen morgenländischen Geselischaft III, 241 ff.)

קאָמְאנָן (ישְּאֶב) von Çâm abstammend, p. 237. (Von אַמּאנָן)

קרְמְכוּן (מּשְּלָהָיִם) furehtbar, p. 240. (Cf. Yg. IX, 93 wo das Wort wieder vorkommt und von Nerios engh mit bhayamkara übersetzt wird und neup. שאם كن.)

אַרְהָ (פּישׁ) fest, hart, vom Holze gebraueht, p. 217, 247, 260. (Cf. pârsi פּעשׁשׁ = gâḍha bei Neriosengh, neup. בּעשׁשׁב.)

סַחְתַּךְ (שִּשּאָר) i. q. החת superl. p. 262.

אָסְחוּה Wort, p. 237. (Neup. בישוֹי Das Wort kommt gewiss von der altpersischen und altbaktrischen Wurzel thah oder çaāh, sprechen, am nächsten scheint mir das Wort mit dem Yç. XXIX, 4 vorkommenden çaqâre verwandt zu sein.)

קבּינְּן) steinern, 260. (Neup. בּינְּןְ dass. altp. âthañgaina.) אייי שׁנִקּתְאנְן (שבּאשׁי) Segestân, Name einer Gegend im östlichen Erân, p. 231. (Man kann auch מנשאין lesen, je nachdem man שנשאין oder שמשאין punktirt, ich habe die ältere Form vorgezogen.)

שינישה) auf passende Art und Weise, p. 246. (Von סַבְּאִכִידְאָא passend, cf. neup. הוֹנ., altb. çacaiti. Im Huzvâresch selbst שנית שינים שוויים שוו

סְגִּיתְנְן (משׁפֶּש) vorüber gehen, p. 263. (Alth. çac dasselhe.) מַנִּיתנוָ (מבֿיתנוְ das Vorübergehen, p. 264. (Von סַנִּיתנוְ בּיַרָּגָּיִוּ

סָקוּ (פּיץי) das Hundert, das Jahrhundert, p. 226, 235. (Pârsi העב, neup. ביקו, altb. cata.)

שיק"ב, ' סְתְאמְבַכִי' (מּיְּא"ץ (מּיִּא"ץ (מּיִּא"ץ (מּיִּא"ץ (מּיִּא"ץ (מּיִּא"ץ (מּרַבְּבָי (Abstr. von oder סתהמב, was im Bundehesh soviel als סתהם bedeutet. Cf. סתאמבתר B. 62, 3 und סתאמבתר B. 36, 6.)

קאיך) p. 259, unbekanntes Wort, scheint gross, Grösse habend, zu bedeuten.

קקאיישון) בקקאיישון (שאייטאוי) Lobpreisung, p. 209, 218, 224, 246. (Parsi הסתותגן אווי אווי , neup. היאשיישין.

יסְהָאיִשְנִש i. q. סתאישנן, p. 263.

סְתָאר (לשְיש") Stern, p. 204. (Cf. Parsi שְּיש") בּ tárá.)

קתְארֵך (שְּשְׁלֵּבֶּן) Stern, p. 205, 206, 219, 236. (Pârsi מַשְּשֶּׁרָּהָ neup. ستاره.) קתַּהְכֵּךְ (אֶּיִי״) heftig, tyrannisch, p. 203. 224. (Pàrsi מֵּשִּישׁיִּ״) = balâtkâra, comp. יהה = balâtkâra, comp. יהה = balâtkâra, neup. יהה . Im Altbaktrischen ist çtakhro zu vergleichen, die Wurzel zu beiden Wörtern ist çtak oder çtac.)

סְתַּהְמָכִש (מּתְּהְמָרָש Heftigkeit, p. 266. (Von מתהם.) סַתְּהְנִי (מַתְּבֶּר tark, dicht, p. 225. (Neup.) מַתְּבָּר dasselbe.

ליהי (שאיש) die materielle Welt, p. 212, 215, 241. (Das Wort kann den Zeichen nach eben so gut ניתי gelesen werden, doch lesen auch die Parsen שנים und das Altbaktrische kennt das Wort cti gleichfalls; vielleicht ist noch richtiger מתי zu punktiren.)

סְתִינֵר (לייּש") der dritte, p. 205, 249. (Cf. Gr. §. 66.)

קמיל (פישי) Streit, p. 218, 240. (Pârsi פישי, neup. הדיל, alth. Wurzel çtig. Cf. Windischmann, Mithrap. 41.)

קּתִינִיךְ (בּיֶּאִלֶּב) bestehend, die Glosse erklärt das Wort mit זיונדיך, lebend, p. 250. (Wohl von altb. *çtd* stehen, abzuleiten.)

קתִיך (בֹּיֶּיׁבֶּׁ) Çtîr, Name einer Münze, die = 4 Dirhems angegeben wird, p. 207, 245. Cf. p. 88, Note 1. (Neup. יהבע, von den Lexikographen wird aber der Werth auf 6 Dirhems festgesetzt. Cf. Vullers Lex. s. v.)

קתר (לאיי) Stern, p. 225, 263, pl. 241. Auch Yç. I, 34 und sonst findet sich diese Form des Wortes. Cf. סתאר.

אָרָהְ (פ^ליִים) hingestreckt, bestürzt, betroffen, p. 241, 260. (Pârsi מְתְרָהָ = mandaḥ, altb. çteretô, von çtere, sternere.)

סְתְרְתִשׁ (שֹּאֶלְיִאָם (שֹּאֶלְיִאָם) Bestürzung, p. 218, 241. (Abstr. des vorhergehenden.)

קתַרְשְּנְן (בֹּיֶלְטִינוֹ) das Hinstreuen, Hinwerfen, p. 235. (Von altb. stere, sternere, das Wort ist mir nur aus der angeführten Stelle bekannt.)

קרְאָקְהְרָאן (שֹּמְשִׁמְּשִׁלְאַן (בּמְשִׁמְּשִׁלְאַן (מְאַנְאַלְאַן (Cf. p. 116, Not. 5.)

קאינִיתַנְן Jemanden betrübt oder bestürzt machen. p. 244. (Cf. סתוב.)

(סתוכי Bestürzung, p. 204, 214. (Cf. סתוכי)

קתותון (שישישיו) loben, preisen. (Neup. سبودن, alth. çtu.)

+ בֿנאכ laut, öffentlich preisen, p. 207.

+ מאם loben, preisen, p. 218, 232, 263.

+ ראואר = apaçtu, rückwärts preisen, d. h. fluchen, p. 208, 217, 227, 261.

קתוב (באונ שיים) betrübt, bestürzt, p. 207, 208, 216. (מאוב ist die ältere Form, die im Vd. vorkommt, hiefür kennt der Bundehesh סתוך, welche überleitet auf Pârsi מיים באיים באווים. Cf. Gr. §. 21, Anm. 5.)

קתון (שיאוי) Säule, סתון דסך (שיאוי) Säulen gleich, p. 243. (Von תהני, neup. הביט, altb. ctûna, דסך halte ich für das neup. Suffix מתון oder בנה ahnlich. Cf. Vullers Inst. I, p. 163.)

קְּחֵנֵים (שּאִישׁ) Çatvéç, Name eines Sternes und eines Genius, p. 242, 251. (Altb. catavaeça.)

סתור סתור סתור (שיאול) Vieh, namentlich das grössere, p. 203, 213, 226, 232. (Neup. ستور, alth, ctaora.)

im Vd. lautet der Name auch im Bundehesh, 25, 9. Ich glaube kaum, dass man das Wort mit ηκε Pferd, zusammenstellen darf, so dass ein anlautendes κ abgefallen wäre, selbst wenn es sich bestätigt, dass 'Ασπαδάνη bei Ptolemäus Ispâhân bedeutet. Die Wurzel müsste dann im Altpersischen cpad gelautet haben, was man vielleicht mit altb. cpac schauen, bewachen, als identisch betrachten kann.)

קפאה (פּטש״) Heer, p. 241. (Neup. ساه, wohl von altb. cpac schauen, wachen, also identisch mit neup. ישוֹט u. A.)

קפָאהְפַת (בּטשּ־טאּ) Herr eines Heeres, Heerführer, p. 241, 242. (Aus מפאח und בא Herr.)

ספיהר (בטיש) i. q. ספיהר, p. 262. (Cf. Gr. §. 24, Anm. 4.)

קפַנְדְנְכֵּת (פּלּרִיפֹי (פּלּרִיפֹי (פּלּרִיפֹי (פּלּרִיפֹי (פּלּרִיפֹי (פּלרִיפֹי (פּרּרֹים (פּרִבְּלָּתְר (פּרּרֹים וּשׁ לּבּרִבְּלָת (פּרּרֹים שׁר בּרּרֹים וּשׁר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּיר (פּרּרִבּיר וּשׁר בּרּרִבּיר וּשׁר (פּרּרִבּיר וּשׁר פּרּרִבּיר וּשׁר וּשׁר פּרּר (פּרּרִבּיר וּשׁר וּבְּלִּבְיר וּשׁר וּשׁר פּרּר וּשׁר וּבְּלְּבְּר וּבְּלְּבְּר וּשִׁר (פּרִרְבָּבְּר וּשְׁרִבְּבְּר וּבְּרְבְּבְּר וּשִׁר וּשׁר וּשׁר וּבּרְבְּבָּר וּבְּר וּשִׁר וּשִׁר וּבְּבְּר וּבְּר וּשִׁר וּבְּבְּר וּבְּר וּבּר וּבּיר וּבְּר וּבּיר וּבְּר וּבּיר וּבר וּבּיר וּבר וּבר וּבר וּבּיר וּיייי וּבּיר וּבייי וּבּיר וּבייי וּבּיר וּבייי וּבּיר וּבייי וּייי וּבּיר וּבייי וּבּיר וּבייי וּייי וּבּיר וּייי וּייי וּיייי וּייי וּיייי וּייי וּייי וּייי וּייי וּייי וּיייי וּייי וּיייי וּיייי וּיייי וּייי וּייי וּיייי וּייי וּיייי וּיייי וּייי וּיייי וּייי וּיייי וּיייי וּיייי וּיייי וּייייי וּיייי וּיייי וּייייי וּיייי וּיייי וּיייייי וּיייייי וּיייי

ספית (משש) weiss, p. 207, 245. (Neup. سيد, alth. cpaeta.)

קְּמִיתְאּמְאֹן (דּשָּשִּאֹי) Nachkomme des Çpitâma, ein gewöhnlicher Beiname des Zarathustra, p. 202, 206, 209, 223. (Wir übersetzen *cpitâma* gewöhnlich mit heilig, doch ist zu beachten, dass schon Ctesias den Namen Σπιθάμης als Eigennamen kennt. Über die Genealogie des Zarathustra vergl. man Bundehesh, e. XXXIII.)

עפיהר und קפיהר (שטיל) das Himmelsgewölbe, p. 241, 243, 246. (Ich kenne die Form ספיהר nur aus dem Bundehesh, die ältere Form ist שטישיל q. v. Die Form sehliesst sich an Pårsi שיישיל = råçigråhaka und neup. שיישיל an. Altb. thwåsha.)

(ביטיש) Laus, p. 229. (Neup. הייש dasselbe.)

קְבּוֹדְּנֵר (שְׁשְּׁשׁ) Cpojgar, Name eines Dämons, des Gegners des Blitzfeuers, alth. *Cpenjaghra*, p. 266.

אר בוּאַריתְגְוּט entfernen, p. 250. (Cf. Pârsi פּנּט = skhalana, בְּנְטּאָפּט = pratiskhalati oder pracchâdayati.)

קּנְאש (מישי) Sehlag, p. 212. (Altb. *cnaithis*, das *th* ist in א verwandelt worden.)

סָנָדְ oder פּינָדְ Sind, Gegend in Indien, p. 231.

קּבְרָאר (איטי^{ל)} פּוְרָאר Herr, Befehlshaber, p. 231. (Neup. התכול, ef. Westergaard, Zend Avesta I, pref. p. 20.)

שיליטי) Herrschaft, p. 210, 264. (Abstract. des vorhergehenden.)

קְבַּחִיךְ (אשאיל) Name einer unbekannten Völkersehaft, p. 235. oder קנש (אשי) i. q. קנש, p. 255, 262.

קיאך (ביט־פ) sehwarz, p. 245. (Neup. ساه, alth. çyáva.)

קינ (פש) vergänglich, p. 260. (Cf. Pårsi אָשַּשָּלֶּא = mṛityumat. Altb. ithyéjő dasselbe.)

סִינָּאוֹמְנִדְ (שֵּישִּׁי i. q. זַיס, p. 264.

בְּיְבְּדָהוּם (פּטטאיי) der dreizehnte, p. 254. (Pârsi בּייַבְּדָהוּם, neup. dasselbe.)

םר דהוננתנן 1. Kopf, p. 237, 243; 2. Ende, daher סר דהוננתנן zu Ende gehen, p. 235, 236; שת וֹאנט dasselbe, p. 203. (Parsi سر , neup. سر, altb. cara.)

קרָאוֹתִגְן (מרשישוּ) recitiren, singen, p. 212. (Neup. התליגני. alth. grävayėmi, causs. von gru.)

קרְתַך (פּלֹיאָן) die Art, Abtheilung, Classe, p. 202, 204, 229. 235 etc. (Parsi שייל פּש = jāti, alth. garedha.)

a. פַרְיָא böse, sehlecht, p. 240, 245. (Cf. aram. מַרְיָא) böse, sehlecht, p. 240, 245.

מַרְיָּב (שׁלֹשׁי) ein undeutliches, kaum richtig gelesenes Wort, das p. 264 vielleicht soviel als Theil bedeutet. Aspendiärji hat leider diese Glosse nicht besprochen.

a. מַלְיִתְנְנְתַנְן (שֵּלְּשִׁחִישׁיִן) besuchen, euphem. für: ein Mädehen besehlafen, p. 208. (Cf. aram. איס visitavit; Vd. XV, 30 ff. steht das Wort für altb. *upâiti*, Neriosengh übersetzt es an der oben angeführten Stelle mit *parinî*.)

a. בְּרִיתֵר) sehr schlecht, schlecht, p. 204, 207, 213, 233, 249 ctc. (Comp. von מכריא.)

קרִישְּאָמְרוּת (๑๑ (פּלְיטטָּלֶש) die Thrishâmrûtas, d. h. solche Gebete, die dreimal recitirt werden müssen, und die man Vd. X, 16 aufgezählt findet, p. 229. (Altb. thris und âmrûta.)

קרְוִישוּתֵך oder קרְשׁוּתֵך (בּלּישׁאיני) das Drittel, p. 204, 206, 228. (Cf. über dieses Wort Gr. §. 67.)

קרותְּבְן (שלְּאֵיוּ) singen, recitiren, p. 236. (Neup. سرودن, altb. cru dasselbe.)

+ בֿנאַב recitiren, hersagen, p. 201, 218, 260.

קרוך (פּלְּשׁ) Klaue, p. 265.

קרוב (באליים) das Wort, das göttliche Wort, p. 224, 252. (Altb. cravó.)

שלע אף סרוב גוך סרוב גוך סרוב גוך ישף oder פרוב גור מפר שלע איש oder פרוב גור איש oder פרוב גור איש oder פרוב גור ישף oder פרוב גור ישף oder פרוב גור ישף oder פרוב גור ישף oder פרוב איש oder פרוב פרוב פרוב ווישף i. פ. מרוב ווישף i. פ. ישף i. פ. ישף i. פרוב ווישף oder פרוב ווישף i. פ. ישף i. פ. פרוב ווישף oder פרוב ווישף ist für פרוב ווישף oder פרוב ווישף ist wohl ent-

("ליי) die Cypresse, p. 229, 252. (Neup. שתפ dasselbe.)

קרוש (שֹלְשׁ) 1. Çraosha, Name eines Genius, dessen vorzüglichste Aufgabe es ist, die reine Welt während der Nachtzeit zu beschützen. Sein Gegner ist Aeshma oder Khasm, p. 217, 230, 237 etc.; 2. Name des 17. Tages des Monates, der diesem Genius

geheiligt ist, p. 231. (Pârsi سرُوش, neup. سرُوش, altb. *çraosha* dasselbe, letzteres Wort bedeutet ursprünglich das Hören.)

קרושַבּרְרָּ (פּלּישׁלּים) der Çraoshavareza, oder wie ich glaube der Beichtiger, eigentlich Hörung machend, p. 252, 259. (Das Wort stammt entschieden von Çraoshâvareza und wird auf verschiedene Weise geschrieben, am genauesten an das Altb. schliesst sich die Schreibung פרושאורל i. e. ברושאורל, Vsp. III, 13; häufiger und besser beglaubigt aber ist סרושַבּרל, wo man dann einen abnormen Übergang von v in c zugeben muss.)

קרנאם (דֹּלְטִיף) Çraoshocarana, wahrscheinlich eine Geldmünze, p. 256. (Altb. *craoshocarana*, das Wort wird in allen neueren Dialekten nur umschrieben.)

קרְשֶׁךְ (שׁלֹטִיפִּ) Tropfen, p. 204, 213. (Pârsi התנשני, neup. התנשלי, neup. התנשלי, neup. התנשלי, ef. altb. Wurzel graça und graçka.)

קוָאך (אַרייני) 1. Ort, p. 203, 205, 206, 212, 225, 239; 2. Ort, Stelle in einem Buche, p. 263. (Das häufig vorkommende Wort entspricht dem altb. aço, die Bedeutung ist sieher. Die traditionelle Aussprache ist jindk, was nichts ist, ich habe statt derselben vorgezogen zu lesen und halte das Wort für verwandt mit neup. ...)

עמעט (שוהי Çavahe, Name eines Késhvars, p. 265.

יס סוּחַר (יסיים) roth, p. 256. (In Parsenschriften העפ את, woher durch Transposition das neup. העיל entstanden ist. Altb. çukhra dasselbe.)

אסרות (מאשאוי) brennen, verbrennen, p. 235, 247, 257; adj. verb. p. 248, 257; part. שפלו (סובאר) i. e. שפלו, p. 221. (Neup. שפלוי, altb. cuc.)

קוֹם (אָשׁי) Çaoka, Name eines Genius, p. 265.

קבְנְן (מקְאוֹ) Nadel, p. 243. (Wohl besser סוֹבְּנְן zu punktiren, da neup. שניט gleichfalls mit ô zu lesen ist, cf. Vullers Lex. pers. s. v. Skr. sûcî macht, so nahe die Form auch anklingt, des anlautenden s wegen Schwierigkeiten.)

סוּגְּינִיתַנְן (שמְשְשְשׁתוּ) brennen machen, verbrennen, p. 248, 257. (Causs. von סוחתנן)

סות (אים) Nutzen, p. 203, 237. (Pàrsi שנב, neup. שנב. Das Wort ist eigentlich Particip von alth. cu nützen.)

קאוֹמְנְךְ סוּתְאוֹמְנְךְ (אַיּדּיבּי) nützlich, p. 221, 226, 242. (Von und Suff. אומנד.)

סאנט (אאנט) Nachlässigkeit, p. 212. (Die Etymologie und richtige Lesung des Wortes ist mir unbekannt, aber die Bedeutung ist sicher. Neriosengh übersetzt dasselbe mit prandda.)

סוּתִימְנְךְ (מיץּלְּינִ) i. q. סוֹתאומנד, p. 238. (Die Form ist etwas sonderbar, findet sich aber öfter auch in guten Handschriften.)

תוקנן (שאיו) reiben? p. 243. (Cf. neup. שפנט, das Wort ist mir sonst im Huzvåresch nicht wieder vorgekommen.)

סות היניתגן (שאיטוו) הותיניתגן nützen, p. 212. (Denom. von הותיניתגן.)

קּמְת (פּשׁתּי) Schulter, p. 207. (Neup. سفت, alth. *cupti* dasselbe.) איים (אישים) durchbohren, p. 226, 243, 244. (Neup. سفتن, alth. wohl *cif.*)

עליב, cf. altb. cafa.) אויף (שליב) Klaue, Huf, p. 237. (Neup. יייה, cf. altb. cafa.) פוניף (שויי) Cavaghi, Name eines Genius, p. 223.

אסוי (אדט) Hunger, p. 243. (Altb. khshūdho. Es ist schwer zu sagen, ob אסם oder אסם punktirt werden soll. Die altbaktrische Form spricht für א, doch wäre es nicht unmöglich, dass der Vocal in den neueren Sprachen zum Ersatz für die Kürzung des Wortes verlängert worden sei. Dafür könnte die oben crwähnte Form אַסוּיִשְּׁנְן sprechen.)

ספר (אם) Draona, p. 252. (Vielleicht ist das Wort, welches für altb. draono steht, anders zu lesen.)

עא^{לעף}) Loch, Höhle, p. 249. (Neup. שورا خ dasselbe.)

סורש (שלטי) Salzigkeit, p. 215. (Cf. neup. شور.)

a. אייט סוס (שישי) Pferd. (Aram. סוס dasselbe.)

סוֹסִיוֹשׁ (משטיט) 1. Çoshios oder Çaoshyańç, der Retter, ein Prophet, der vor der Auferstehung erscheinen soll; 2. Name eines Deetûr's. (Altb. çaoshyańç.)

סְווֹר (שׁהוֹי) Çaval oder altb. Çaurva, Name eines Dévs. Gegner des Schahrévar, p. 241.

סַוִּיתַנְן (מוּפּלַשׁיווּ) vorbeigehen, p. 250. Cf. סֹוִיתַנְן

200

שאה (שטיי) der König, p. 235. (Cf. neup. شاه, altp. khsha-yathiya.

שָאתִש (שפּישי) Fröhlichkeit, p. 231, 237. (Pàrsi שָאתִש, neup. altb. Wurzel shâ fröhlich sein, daher shâista und shâo.) שאפור (שאפור) Schapur, ein Eigenname, eigentlich: Königssohn, p. 236.

אָאיָסְתְּנְן (יסט־פּאיוי) können, vermögen, möglich sein, p. 204, 209, 210, 212, 216, 231 etc. אשאית es ist nieht nöthig, p. 205, 258. (Neup. הובהי, alth. khshi.)

קבְאַפְתַנְן (שּלָּשׁפּתנן) spalten, פר שכאפתנן die Flügel spalten, d. h. die Flügel ausbreiten, p. 234.

שַּכְנָא (שּרָפּיש) Bruch, p. 259. (Von שֵּכְתנּן) אַכְנְאָ: אַכְוּפּ) אַכְנְפָּט (פּרָש) schön, ausgezeichnet, p. 266. (Neup. شَكْفَ) אַכְנְבַּרְ (אָפָּאָי (אָפָּאָי (אַרָּפָּאָי) Tortur? p. 256. (Cf. neup. شَكَفَ)

אָבוּפְתְ oder אָבוּפְתְ (פּטּיִשְט) wunderbar, erschrecklich, p. 204, 214, 235, 236. (Parsi פּטּישיש = camatkārin, פּפּטּישיש = mahākle-catā und neup. شَكَفَت.)

אַכַּסְתַנְּן (שׁרָּשִּיאוּ) 1. zerbrechen, p. 233; 2. erschreeken, bestürzt sein, p. 243. (Parsi "הענייט, neup. شكتن, altb. ckañd, cf. meine Bemerkungen in Kuhn's Beiträgen I, 270.)

שַתְּנְן und שַתְנְן (שׁשִּה (אַ Stadt, p. 231. (Aus altb. *khshathra* oder *khshoithra*, n ist für r eingetreten, das Wort ist also neup. Stadt.)

שַתַּנְנְדָאר (ליטאוטי^{ל)} Statthalter, König, p. 237. (B-Gloss. = a, o, o).

שָּתִין (טּפּיץ) p. 259, unbekanntes Wort, das in der Parallelstelle Vd. VII, 47 wieder ebenso geschrieben vorkommt. Deçtûr Dârâb will dafür שתויגן lesen.

שתרור (אף שתרור) Khshathra-vairya, i. q. שתרור, p. 261.

עריינן (שסאויין (איסיינן 1. Khshathra-vairya, Name eines Amsehaspands, des Beschützers der Metalle, p. 241; 2. Name des sechsten Monates im Kalender der Parsen, p. 203. (Die Form ist dem Huzvâreseh eigenthümlich, im Parsi lautet der Name איינן איינן, woraus das neuere Schahriver entstanden ist; khshathra ist in שמ und vairya in זינן verstümmelt.)

קש (טיט) Nacht, p. 201, 222 etc. (Pârsi שישט, neup. הייה, alth. khshapan.)

קבָד (פּיט i. q. שוך, p. 258, 263.

a. שַּפִּיך (שַּפּע) sehön, gut, p. 202, 203, 207, 212. (Das Wort entspricht dem érân. ויה, aram. שפיר.)

עקיר דְאִיתִי (שיש¹ שּפִיר דְאִיתִי) Name eines Flusses, der von Airyanavaeja ausfliessen soll, p. 260. (Auch דאתיך genannt, cf. darüher Bundehesh, 51, pen.)

a. טיש (פיל לאי) i. q. ויהרות q. v., p. 231.

a. שַבִּירָש (טיּטלֹפי) Güte, p. 239. (Abstr. von שבּירָש.)

a. שֶׁבֶּא (שִׁישׁ) sieben, p. 235. (Aranı. שבא)

a. מש (שט) Name, p. 228, 229, 236. (Aram. מש dasselhe.)

שְבְּגְשְׁתִיכְתַר (שְּבְּאָרִיף (שְבְּגְשְׁתִיכְתַר und gar mit Namen, p. 221. (Comparat. von ישמוּשתיך, i. ק. ממנישתיך, i. ק. גאמנישתיך, i. ק. גאמנישתיך, i. ק.

אָנְאַחְתְגְן (מישי-מייט) kennen, erkennen, p. 210, 227, 238, 245. (Pârsi פָּנֶשְּישׁהָ er kennt, neup. شَاخِتَن, altp. khsnûç, was wohl nur eine Erweiterung der Wurzel jñû, kennen, ist.)

שְנְאִינִיהְאִרְשׁ (טִייִּטִּישׁיִּנִייְ (טִייִּטְיִשׁיִנִיהְאַרְשׁ) Zufriedenstellung, Erfreuung, p. 212, 214, 223. (Cf. שנאיניהנן.)

שְׁנְצִינִיתְּנְן (מִישְׁטִּשׁשׁ) zufriedenstellen, erfreuen, p. 211. (Altb. khshnu, khshnûvayêiti dasselbe, cf. neup. خشود. Neriosengh gibt das Wort mit santush.)

ענאישינש (שישיטישניט Zufriedenstellung, Erfreuung, p. 211, 214. (Cf. Parsi ישיטישניט = mânyatâ.)

שְּנְאַקִינִיתַנְן (נישיטשווי) kennen, erkennen, p. 238, 245. (Cf. שנאחתנן)

a. שְנְתְ (טיפ) Jahr, p. 203, 204, 203 ete. (Aram. שנה dass.)

a. שְׁנְתִיך jährlich, p. 227. (Von שֵׁנְתִיך.)

a. שנתך (פרעי) jährlich, p. 236. (Von שנתן gebildet, wie neup. von שולה.)

a. שְּנְתַּכְשׁ (טיפּפּטּ) die Jährigkeit, das Alter, p. 236. (Abstr. von ישנתך.)

עיבונתון (ואטניתון) 1. hinwerfen, abwerfen, dann (von Sünden) erlassen, vergeben, p. 206; 2. besprengen, p. 258; 3. wegwerfen, verschleudern, p. 259. (Von عمد ich bin der Etymologie nieht ganz sicher, = herez im Altb.)

+ מאם 1. hinwerfen, p. 213, 224, 243; 2. vom Wasser: hingiessen, p. 226.

+ בנאב hinwerfen, p. 237, 243, 259.

a. שֵׁידָא (שטטט) der Dämon, der Dév, pl. שִידָא (שטטט). p. 205, 207, 208 etc. (Aram. שר dasselbe.)

עירָאיִאנַּכִש (סטט־טטנט Verehrung der Dévs, p. 266.

עיר (שיר) Löwe, p. 238, 241. (Pârsi ליש, neup. شر.)

שיר (שיל) Milch, p. 219, 244. (Pårsi שיר, neup. شبر, skr. wîra, die altb. und altp. Form dafür ist mir unbekannt.)

שירינש (טיליזטי) die Süssigkeit, 209. (Von אירינש) milchig, süss.) ארם (איטי) Scham, p. 245. (Neup. شرع, altb. fsharema.)

a. שֵׁרִיתָא (שׁרִּיתָּט) könnend, vermögend, p. 204, 206, 212, 226 etc. (Aram. שלים, der Bedeutung nach ist das Wort im Huzvâresch identisch mit מפאתאשא.)

שוך (שיני) der Zeitraum einer Nacht, שוך 3 der Zeitraum dreier Nächte, p. 204, 258. (شه = شوه bei den neuen Parsen häufig.)

שום (לאט) Vergnügen, p. 231, 237. (Das muss dieses Wort, das ich sonst nicht wieder kenne, etwa dem Zusammenhange nach bedeuten; p. 8 ist es mit נرود übersetzt. Vielleicht = altb. khshnaoma, dann wäre aber שנם zu lesen.)

າໝ (າພ) Gatte, p. 214, 216. (Das Wort hängt vielleicht mit khshudhra, Samen, zusammen.)

שוּקתַנְן oder שוּקתַנְן (שת־אוו) waschen, p. 206, 226, 257. (Neup. dasselbe, auch dieses Verbum ist wohl mit altb. khshudra, skr. wodah Wasser zu verbinden.)

+ בֿנאבֿ i. q. simpl. p. 206, 211, 228, 234, 263.

שוסר (שישל) Same, p. 219, 222. (Altb. khshudhra dasselbe.)

שוַשְּׁ (שישׁ) das Sein? p. 248. (Wahrscheinlich fehlerhaft oder doch anders zu lesen.)

שישים (איטיי) der sechste, p. 205, 226. (Von شش, altb. khshvash, sechs.)

1

; (5) pron. rel. Cf. Gr. §. 77.

אתנן (וצייטו geboren werden, p. 204, 233. (Neup. לוכט, altb. zan.)

אנדך (איזני) Knie, p. 241. (Neup. לייזני) dasselbe, die Form kommt übrigens meines Wissens nur an der angezogenen Stelle des Bundehesh vor und ist später, älter und besser ist die Form איני, i. e. איני Vd. VI, 59; VIII, 195; IX, 91 etc., die sich nach Gr. §. 24, Anm. 5 an altb. zhenu anschliesst.)

יָאמי und לּשׁם) Sieg, Siegeswaffen, p. 209, 242, 261. (Alth. zaya, verwandt mit zi siegen, zaena Siegeswaffen und altp. di

קאיך) קאיך) Grösse, Stärke besitzend, p. 204. (Das Wort ist adjectiv gebildet wie שפך, שנתך, cf. Gr. p. 127, und stammt von einem Substantiv אינון, das wohl von dem oben angeführten verschieden ist und wie ich glaube mit neup. בנעני zusammenhängt. Diese און entspricht Vd. VI, 31 dem altb. ctavó, Grösse, Yç. XIX, 15 aber bańzó. Hieraus ergibt sich die Bedeutung: Grösse, Stärke und die oben angegebene für das Adjectivum, wie sie denn auch der Zusammenhang überall gebieterisch erfordert. Cf. auch Yç. XIX, 15 und Bundeh. 53, 11.)

יאיתין (לייטוו) verlangen, bitten, p. 210. (Entspricht dem altb. jadh und ist vielleicht mit neup. בייט identisch.)

אישגן (אישגן (פעיטאן) Geburt, p. 262.

אַישָּנִש (⁵ שנישטי) das Geborenwerden, Leben, p. 203, 246, 261. (Pârsi שייין = jananâ, von זאתנן.)

נאריג (פּעלט) Zâric, Name eines Dämons, Gegners des Ameretât, p. 241, 246. (Alth. zairica.)

a. אָהַבְאאָנן (ליינשיו) golden, p. 234, 235, 264. (Von aram. דהב Gold. Nur זהבאאן ist die richtige Form.)

יַהְראוֹמֵנְךְ (בּעֹשְּלֹּי) giftig, p. 243. (Cf. pârsi שַׁשׁיּל = visha, neup. שׁשׁיּל und das Suff. אומנר.)

אָר אָב וֹדְל dieser. Cf. Gr. §. 81. זכי זכש, das was ihm (ist) was ihm zugehört, p. 262.

יַבָאיַ) ein anderer. Cf. Gr. §. 88.

a. זכתננתנן (פאוואוו) ובתננתנן, p. 254. Cf. G. §. 91, An. 2.

a. אָרְתְרַנְנְתַּנְן (לֹפְּאַלְּוּאוו) tödten, p. 204, 235, 237. (Aram. קטל dasselbe.)

a. זְכֵר (אַבְל) Mann, p. 211, 226, 230. (Arm. בְּכָר dasselbe.) אָרָא (לְּשִּינ) schlagend, der Schlagende, der Schläger, p. 204, 230. (Von זְתָנן:)

יוְתְארְכָאמַכִי (לֹיְשְּׁעְׁלְּשָּׁי) die Begierde eines Schlägers, p. 239. אותארכאמכי i. q. יותארכאמכי p. 239.

יתארש (לשינים) das Schlagen, p. 239.

יתנן (אינו) schlagen, p. 211, 242, 248, 266. (Neup. ردن, altb.

אָפָן (^לפּל) Mund, p. 232, 247. (Pârsi كُور, neup. رُفر, altb. jafra, auch jańfna ist von derselben Wurzel: jap, gap.)

לפלט:) der Zustand des Mund-Seins, p. 247. (Von בּרָט) וְבָּרָשׁ 1. Zebâr, Name einer Gattung von Pferden, p. 205; 2. Name eines Berges, auf welchem die Wohnung des Pourushaspa lag, p. 260.

p. 203. (Neup., altb. $zy\hat{ao}$, gen. $zem\hat{o}$.)

جَبِيَ (عَ) Fuss, p. 245. (Altb. zagra und zangra, skr. janghå dasselbe.)

אָבָן (ל-2) 1. Wissen; 2. Commeniar, Erklärung, p. 208, 212, 231, 235, 237. (Cf. oben p. 10, 11.)

יַנְפָּאי (לְּטִיּב) Tiefe, p. 239. (Cf. neup. רָנפֹּ , וֹנְפַׁאי).)

וָיָן אַן (וּלְין) Frau, p. 246. (Parsi und neup. ני, altb. ghena.)

נשְׁנְשׁ (יטיני (לְּטִיני (לְּטִיני (לְּטִיני (Pàrsi אָשִּיני (לְטִיני (מונן מון אַרְיַּרָּשׁ (מונן מון אַרְיַּ

וְיָאּנְן (מַשִּיי) der Schaden, p. 211, 228. (Cf. pârsi אַנְּיָּשׁרָ), neup. und alth. zyānayacca, Yç. XIII, 8. Die Wurzel ist $zy\hat{a}=$ skr. $h\hat{a}$.)

זימנד (ששל) Schaden, p. 257, i. q. זימנד.

אינבאר (ציטיופייל) schädlich, schadenthuend, p. 238. (Pârsi ליטיופייל) אייאָנטייל, neup. נו יבאר dasselbe.)

יין (ליקי) Waffe, p. 237. (Cf. oben אור)

בינדכש Leben, p. 209. (Wohl besser זיונדכש zu schreiben, wie ich p. 242 auch corrigirt habe, cf. jedoch auch neup. געבל.).)

וְיְנִיתַבְּן (שׁשׁמוּ) loslassen, fortbringen, p. 251. (Wohl von der oben unter יאן erwähnten Wurzel zyd=hd.)

וייתנן (בישוו) וייתנן p. 264.

ייונבן (ליאום) lebend, p. 207, 212. (Part. von ייונבן)

ייונדרש (לייועלטי) Leben, p. 242, 244. (Abstr. von ייונדרשטי).)

יונהדן (לאונפר) i. q. זיונהדן, p. 251.

יונדיכש i. q. איונדכש, p. 209.

וְיוַסְתְּבְן (מֵשְּמֵּט) leben, p. 216, 244. (Pârsi יְיַבְּתְבְּן, neup. נָיִשְהָּט, attp. בינים, lebe, und lat. vivo.)

ויושנן (צישיו) Leben, p. 236. (Von זיןשנן)

a. זְרְאנְנְתְנְן (צל־שוֹאוּ) geboren werden, entstehen, p. 204, 210, 236. (Cf. aram. זרע dasselbe. Das Wort ist gleichbedeutend mit ווענ.)

+ רארא geboren werden, p. 207.

a. יַרְאוּנְשְיָן (שׁ־יּוּטיוי) das Geborenwerden, p. 252.

ארע (פליע) See, p. 203, 204, 206, 218 etc. (Pârsi פליע) (פליע), ef. Vullers s. v. Nr. 4, altb. zarayô oder zrayô, altp. daraya.)

זְרְתַהּוּשֶׁתְ, p. 237. Die Form ist häufig und auch in guten Handsehriften beglaubigt, ebenso wie sich auch im Neupersischen زرد هشت findet.

אַרְהִישְׁתְ בְּתִּוּשְׁתְ Zarathustra, Name des altérânischen Gesetz-gebers, p. 201, 202 etc. (Neup. בּנִיבּבֹּב, altb. zarathustra.)

זרתושת אור אין אַרְעוּשְּתְאן (^{לל}ייטייאיין) Sohn des Zarathustra, p. 236. (Von זרתושת it dem Suffix אָן.)

יַרְמְאוֹן (אָלּשׁ) der Alte, das Alter, p. 215, 219. (Cf. neup. נرمان), altb. zaurr, für v ist m eingetreten, wie öfter.)

a. אַריִתְּנְנְתַנְן (ווּשׁאוּש) bearbeiten, besäen, p. 226, 248. (Cf. אוֹביים part. von זרע B-Gl. = ילוֹבייט.)

י + בנאז = frakârayôis, ziehen, machen, p. 222. (Cf. Gram. p. 161.)

+ פיראמון = pairi karshoit, rings herum ziehen, p. 228.

אַרָין) אַרִין (וּרְילַ) golden, p. 222, 263. (Pârsi אָלַילַ) = suvarṇamaya.) אָרָה (אַבּלַ) Zaothra, das Weihwasser der Parsen, p. 217, 236, 263.

וואר .p. 201. ליילפ) זואר, p. 201.

nii (%) Zaota, der Priester, welcher das Avesta recitirt, p. 232, 247, 259. (Altb. zaota.)

תוך (איל) sehnell, p. 211, 221, 233, 247. (Neup. ב) dasselbe.) אוך (איל) Zudaka oder Zuzaka, Name eines Thieres, das im Vendidåd erwähnt und zum Geschlechte der Hunde gerechnet wird, p. 228. Die neuern Parsen verstehen den Igel (خارشت) darunter.

Zusätze und Verbesserungen.

Pag. 5. Ich habe neuerdings Gelegenheit gehabt verschiedene Huzvarcsch-Übersetzungen von einzelnen Theilen des Khorda-Avesta zu studiren und habe gefunden, dass sie, mit Ausnahme der Übersetzung des Ormazd-yasht, einer sehr jungen Zeit angehören müssen.

Pag. 7, Z. 19 lies cer 100.

Pag. 8. Ich leite jetzt hâiti, das neuere Hâ, auf die Sanskrit-Wurzel so zurück und gebe dem Worte die Bedeutung: "Ende, Schluss". Yaçna haptağhâiti heisst demnach "der Yaçna, der sieben Ende- oder Ruhepunkte hat".

Pag. 17. Ich habe es jetzt aufgegeben arm. wzwiz mit dem Worte "Zend" zu vermitteln, dagegen scheint mir wzz avviso, wzzt avvertire unzweifelhaft herbeigezogen werden zu müssen.

Pag. 35. Nach meiner jetzigen Ansicht rührt diese Sanskrit-Übersetzung nur bis cap. 46 incl. von Neriosengh her, von da an ist sie von einer andern Hand. Vergl. darüber meine Ausgabe von Neriosengh's Yaçna, Einleitung p. 12 ff.

Pag. 36. Zu Yç. XXX, 3 sind jetzt die Bemerkungen in meiner Ausgabe des Neriosengh zu vergleichen.

Pag. 82. Unter den Kennzeichen, von denen in der Glosse zu Vd. II, 16 die Rede ist, versteht Aspendiärji die gute Disposition, also: "weil (oder: so lange als) Yima dem guten Gesetze ergeben war, da war auch die Disposition zur Frömmigkeit bei den Menschen (seinen Unterthanen) vorhanden".

Pag. 91, Z. 3. Nach "kommen" ist noch einzuschalten: "Fleisch ist nicht zu kochen".

Pag. 91, Z. 6. Unter 3, was ich im Anschlusse an neup. als "etwas Warmes" übersetzt habe (cf. Yç. XLVIII, 8), versteht Aspendiârji "ein Kleid". Dies ist den Gebräuchen nach allerdings das Richtigste (cf. meine Übersetzung des Avesta II, p. XLI), aber dic Richtigkeit dieser Übersetzung zu beweisen, kann ich auch nicht einmal versuchen.

Pag. 99, Z. 3 v. u. ist "Vieh" statt "Gras" zu übersetzen. Cf. das Glossar unter 87.5.

Pag. 99, Z. 23 übersetze ieh jetzt: "Die ganze Grundsehöpfung ist weltbewohnend gemacht". Cf. das Glossar s. v. שאנש.

Pag. 101, Z. 3 u. 4 übersetze ieh jetzt: "der sehleehte Ahriman beliehte nicht aufzustehen, wegen seiner Bestürzung durch den reinen Mensehen".

Pag. 106, Z. 4 v. u. lese man כהש statt פט-

Pag. 106, Z. 16. Die Lücke möchte ich jetzt, nach einer von Herrn Domcapitular Windischmann mir gütigst mitgetheilten Verbesserung, folgendermassen ausfüllen: "der, welcher von dem rubinartigen Stoffe des Himmels ist". "www. wäre khûnâhîn, blutfarbig, roth, zu lesen.

Pag. 109, Z. 8. Statt Çpendyât ist, wie mieh Herr Domeapitular Windischmann belehrt, Çpendât zu lesen. Cf. Yt. 19, 6 ed. W. Die Worte Z. 12 ff. sind wahrseheinlich verdorben, doch will ieh darüber keine Vermuthungen aufstellen.

Pag. 113 pen. Wahrscheinlicher ist mir jetzt Windischmann's Ansicht, dass von noch mit dem Vorhergehenden zu verbinden und statt "an manchen Stellen werden diese Fische Arz maia genannt" zu übersetzen sei: "als Ort dieser Fische wird das Wasser Arz oder Arg angegeben".

Pag. 117, Z. 18 übersetze ieh jetzt: "Gurzshér, der am Himmel befindliche, wenn er wegen der Leere des Mondes auf die Erde fällt, da wird die Erde so leidend sein wie Schafe vor dem Wolfe. Es fällt das Feuer Armustin, Berge und Metalle schmelzen" etc.

Pag. 119, Z. 8 nach "Drujas" ist noch "Armok und Az" hinzuzufügen.

" 131, " 16 add. nach "hersagt": "das er auswendig gelernt hat".

" 201, " 15. וְשָׁפָאנן statt שֶׁפָאנן.

" 202, " 6. נושט statt נושט.

Ibid. " 8. הַוִיתַנֵּנד statt הַוּיתַנֵּנָד.

Ibid. " 23. אַתַאש statt אַתָאש.

" 203, " ult. סתור statt סתור.

" 210, " อั v. น. าอุห statt าอุห.

" 211, " 13. הַרָתִי statt הַרָתִי.

Ibid. " 23. הוֹחֶמִיהָא statt הוֹחָמִיהא.

" 212, " 12. מֵנָן statt מֵנָה.

lbid. " אַפִיתָאן statt אַנָאפִיתָאן.

lbid. " 19. min statt min.

" בַּבָנָא und 21. נַבְנָא statt נַבְנָא und 21. בַּבָנָא.

" 214, " 13. דְכוֹיַמֵנְנִינָן statt דָכוֹיַמֵנְנִינָן.

" 215, " 15. תְרָאזּוּך statt תְרָאזּוּך.

lbid. " 21. מַרְגָש statt מַרְגָש.

" 217, " 13. וָאוָשָת statt נָאנָשָת.

Pag. 219, Z. 1. מָאָם statt מָאָם.

Ibid. " 24. נֵירָש statt גַּירָש.

" 220, " 7 v. u. הוָארָש statt הוָארָש.

" 222, " 1. זְיהַרְאוֹמֵנְדָ statt זִּיהַרְאוֹמֵנְדָ.

" 224, " 16. ຫຼືອຸ statt ຫຼືອຸ.

" אַנָּאכִינַד statt אָנָאכִינִד, statt אָנָאכִינָד.

" 228, " 8. נְאסְתְרִיו statt וָאסְתְרִיוּ

" 229, " 14. כרנשנן statt כרנשנן.

" 230, " 11. דְרִית statt דָרִית.

" 232, " 3. nii statt nii.

" 235, " 15. דְהַוֹנֵנְךְ statt דְהַוֹנֵנְךְ

Ibid. " 26. מַרְנָּ statt זָּחָבָ.

" 236, " 15. סומר statt סומר.

ולוםתי statt כוסתי. 22. כוסתי.

" 237, " 3 v. u. דְחַוַנְנְתְ statt דְהַוַנְנְתְ.

" 240, " 1. נִירָש statt גַּירָש.

Ibid. " פּינָנן statt אֵינָנן.

" 247, " 11 v. u. נִינוֹן statt גָּינוֹן.

" 257, " 15. הַוְיתַנַנְדְ statt הַןיתַנַנָּדְ.

